Beginselen van de Esoterische Filosofie

Een toelichting op *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky

G. de Purucker

Beginselen van de Esoterische Filosofie

VAN DEZELFDE AUTEUR:

The Esoteric Tradition
Studies in Occult Philosophy
The Dialogues of G. de Purucker
Fountain-Source of Occultism
The Path of Compassion
Occult Glossary
Golden Precepts of Esotericism
Wind of the Spirit
The Four Sacred Seasons
Man in Evolution

In het Nederlands verkrijgbaar:

Bron van het Occultisme
Het Pad van Mededogen
Occulte Woordentolk
Wind van de Geest
Mens en Evolutie
De Vier Heilige Jaargetijden
Levensvragen

Beginselen van de Esoterische Filosofie

G. de Purucker

THEOSOPHICAL UNIVERSITY PRESS AGENCY
DEN HAAG

Oorspronkelijke titel:
Fundamentals of the Esoteric Philosophy
Auteur: G. de Purucker
1ste editie, 1932
2de herziene editie, 1979
THEOSOPHICAL UNIVERSITY PRESS
POST OFFICE BOX C
PASADENA, CALIFORNIA 91109-7107

G. de Purucker
Beginselen van de Esoterische Filosofie
Vertaling van de 2de editie

ISBN 978-90-70328-68-9, Eboek

Nur 720
Trefwoord: theosofie, esoterie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

© 2010 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

VOORWOORD

In 1924 nam Katherine Tingley binnen de esoterische afdeling van de Theosophical Society het initiatief tot een reeks studiebijeenkomsten over *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky, met Gottfried de Purucker als spreker. Hoewel hij niet onder Mw. Blavatsky had gestudeerd, wat voor verschillende aanwezigen wel het geval was, kende ze niemand die beter was voorbereid dan hij om dit boek 'vanuit het esoterische standpunt' te verklaren. Bovendien was ze ervan overtuigd dat hij na haar heengaan 'deze lessen kon voortzetten', die tenslotte 'voor latere generaties' zouden worden uitgegeven.

Op de eerste bijeenkomst op 4 januari bepaalde Katherine Tingley de leidende gedachte van de avonden door op alle aanwezigen een beroep te doen alles van persoonlijke en beperkende aard opzij te zetten en 'meer in harmonie te zijn met ons hogere zelf – met dat deel dat eeuwig is en probeert de weg voor ons te ontsluiten'. De deelnemers moesten 'zoals de neofieten in de oudheid, in een geest van zelfvergetelheid' bijeenkomen en bedenken dat deze studiebijeenkomsten niet in de eerste plaats werden gehouden om het verstandelijke begrip van de studerende te verruimen, maar veeleer als een 'ernstige geestelijke poging' het hart voor het hogere bewustzijn open te stellen en de ingevingen tot dienen in het dagelijks leven te stimuleren. Na de lezingen sprak Katherine Tingley enkele minuten en vroeg gewoonlijk verschillende aanwezigen om commentaar te geven, waarna ze zelf enkele slotopmerkingen maakte. De leden gingen daarna heen zoals ze waren gekomen, in stilte, wat volgens haar een bijzondere invloed had op de innerlijke groei.

In deze sfeer van eerbied voor de waarheid en voor de lichtbrengers van de mensheid gaf G. de Purucker een toelichting op de geestelijke beginselen waarop de 'geheime leer' van alle tijden berust. *Beginselen van de Esoterische Filosofie* is het stenografische verslag van de lezingen die van 1924 tot 1927 werden gehouden, met periodieke onderbrekingen wanneer Katherine Tingley afwezig was in verband met lezingentournees in de Verenigde Staten of in Europa. In 1931 werden de manuscripten aan A. Trevor Barker overgedragen om ze voor publicatie in Londen gereed te maken. De citaten waarmee de hoofdstukken beginnen, werden uit-

gekozen door Joseph H. Fussell, een vriend en medewerker van de schrijver.

Waarin onderscheidt dit boek zich van de vele uiteenzettingen die sinds 1888 over *De Geheime Leer* zijn verschenen? Niet in de laatste plaats misschien in de inspirerende manier waarop het veelomvattende evolutieproces werd behandeld, dat de ritmische wedergeboorte van werelden, van mensen en van alle levende wezens omvat, en dat tot doel heeft het goddelijke dat in elke godsvonk ligt besloten, volledig tot uitdrukking te brengen. Naar oude gewoonte volgen ook wij in onze cyclische afdaling in het aardse leven dezelfde kosmische wegen die alle monaden gaan, totdat we, na onze lessen te hebben geleerd uit de ervaringen op deze planeet, het stadium van zelfontwikkelde godheden bereiken. Hoe het ene het vele wordt, hoe de geest elk stofdeeltje verlicht, is een oud verhaal – nu met bewonderenswaardige helderheid opnieuw verteld, zodat de lezer tot de ontdekking komt dat hij toegang heeft tot die kernleringen die hem in staat zullen stellen zelf te toetsen of bepaalde oude of moderne religieuze of filosofische opvattingen wel of niet in overeenstemming zijn met 'die oorspronkelijke geestelijke en natuurlijke openbaring' die aan de eerste denkende mens op aarde ten deel viel. Als een gouden glans aan de verre horizon van de tijd, ziet hij overal de eenheid van het geestelijke erfdeel van de mensheid en onze gemeenschappelijke goddelijke oorsprong en bestemming. Het boek getuigt verder van een ruime wetenschappelijke kennis: niet alleen worden de termen uit de Sanskriet-, de Hebreeuwse en andere oude literatuur etymologisch verklaard, maar in het licht van de kennis die dr. De Purucker bezit van de vroege geschiedenis van de mensheid en van oude overleveringen en heilige geschriften uit het oosten en het westen, winnen ze ook aan inhoud.

Voor velen echter is zijn grootste bijdrage dat hij het vertrouwen in de waardigheid en de adeldom van de mens weet te herstellen. Wij zijn inderdaad dolende ridders van de eeuwigheid, van oudsher op zoek naar een wijsheid waarvan we weten dat ze bestaat, maar die steeds aan onze greep schijnt te ontsnappen. Door herinnerd te worden aan dat zoeken wordt onze toewijding aan de waarheid en aan de reeks mededogende leraren gewekt – een toewijding die in staat is de ziel te roeren, en ons in leven na leven in die situaties te brengen die het karakter louteren en versterken en ons geschikter maken de zaak van de mensheid te dienen.

Het herzien van deze tweede druk is met bijzonder veel zorg verricht en, hoewel enkele passages die uitsluitend betrekking hadden op het

esoterische aspect van de bijeenkomsten zijn weggelaten, evenals enkele herhalingen die onvermijdelijk zijn wanneer een reeks toespraken bijna woordelijk wordt gepubliceerd, is het materiaal van de lezingen praktisch intact gelaten.

Als we de stof hadden bekort en gesystematiseerd, zou dat in strijd zijn geweest met de bedoeling van de schrijver. Ongemerkt schept hij stap voor stap een bepaalde atmosfeer wanneer hij een lering aanroert, de gedachte enige tijd volgt en dan aandacht schenkt aan een andere lering, die schijnbaar daarvan verschilt maar niettemin van betekenis is voor het grotere beeld dat hij bezig is te ontvouwen. Eén of twee hoofdstukken verder zal hij misschien op de eerder behandelde onderwerpen terugkomen, ze enige tijd verder uitwerken, om dan weer andere leringen te beschouwen. Dr. De Purucker merkt meer dan eens op dat hij daarmee welbewust de oude esoterische methode volgt om heilige waarheden door te geven: herhaling van de meest treffende gedachte, maar steeds met voldoende variatie en verruiming van inzicht om de studerende vooruit te helpen en verstarring van het denken te voorkomen. Als het denken flexibel blijft, reageert het sneller op de intuïtie en de stroom van licht die, wanneer de innerlijke natuur daarop is afgestemd, de ziel spontaan kunnen verlichten.

Interessant is dat de in 1932 verschenen eerste druk [van de oorspronkelijke Engelse tekst] van *Beginselen van de Esoterische Filosofie* niet de eerste twee lezingen bevatte, maar met de derde begon. Dat ze niet werden opgenomen gebeurde ongetwijfeld onopzettelijk; maar enkele jaren na de dood van de schrijver was Kirby Van Mater, archivaris van de Society, zo gelukkig de twee ontbrekende lezingen te vinden tussen stukken die vermoedelijk met ander materiaal aan het Hoofdkwartier waren geretourneerd door de Europese centra waaraan Katherine Tingley ze in 1924 had gezonden om 'begrijpende zielen' daarvan deelgenoot te maken. De daarvoor in aanmerking komende gedeelten van deze bijeenkomsten zijn nu als afdeling I en II in hoofdstuk 1 opgenomen en gaan vooraf aan afdeling III die oorspronkelijk het eerste hoofdstuk van de uitgave van 1932 vormde. Het boek is door deze uitbreiding verrijkt, want het betekent een aanvulling en verdieping van de interpretatie die dr. De Purucker van de drie grondstellingen geeft waarmee H.P. Blavatsky haar magnum opus begint en die 'het hele gedachtestelsel doordringen' dat ze vervolgens schetst.

Na bijna een halve eeuw is *Beginselen van de Esoterische Filosofie* nog steeds een uitstekend boek voor een inleidende studie van de theosofie

voor hedendaagse lezers die op zoek zijn naar dezelfde waarheden als de discipelen uit de oudheid die, met de brandstof van toewijding in de hand, zich tot wijzen en rishi's wendden.

Grace F. Knoche

27 april 1979
Pasadena, Californië

INHOUD

Deel Een

1 De drie grondstellingen. Het zelf: de innerlijke schakel van de mens met het onuitsprekelijke. De esoterische filosofie: onderwezen in alle oude religies. 3

2 Waar is de werkelijkheid? De waarheid kan worden gekend. De samengestelde natuur van de mens volgens verschillende stelsels: drievoudig, viervoudig, vijfvoudig, of zevenvoudig. 20

3 De leer van māyā; objectief idealisme de grondslag van ethisch handelen: geworteld in de geestelijke eenheid – het goddelijke – van het Al. Het Zelf en de 'zelven'. 30

4 Van oorspronkelijk punt tot heelal en mens. Hoe begint de manifestatie? Manvantara en pralaya. 40

5 De esoterische leringen en de nevelvlektheorie. Goden achter de kosmos: waarom de natuur onvolmaakt is. 52

6 De dageraad van manifestatie: layacentra. Een bewust heelal – op een geestelijk doel gericht. De stoïcijnse leer van de onderlinge wisselwerking van alle wezens: 'natuurwetten'. Filosofisch polytheïsme en de leer van de hiërarchieën. 64

7 Hiërarchieën: een van de verloren sleutels van de esoterische filosofie. De heilige tetraktis van Pythagoras. De levensladder: de legende van Padmapāṇi. 77

8 Sporen van de esoterische filosofie in Genesis. 91

9 Schets van de esoterische kosmogonie. Bollen, ronden en rassen: kosmische tijdperken. 104

10 De leer van svabhāva – zelfwording – karakteristieke individualiteit. De mens, zelf-ontwikkeld, zijn eigen schepper. De 'monadologie' van Leibniz tegenover de leringen van de esoterische filosofie. 117

11 De kosmische pelgrimstocht. Van niet-zelfbewuste godsvonk tot volledig zelfbewuste god. 131

12 Psychologie: volgens de esoterische filosofie. Onsterfelijkheid is voorwaardelijk: het verlies van de ziel. 144

13 Het evolutieproces. Zelf, ego en ziel: 'ik ben' en 'ik ben ik'. 152

14 'Hemelen' en 'hellen': leringen van de esoterische filosofie en van de exoterische religies. 163

15 De evolutie van het 'absolute'. Een algemeen evolutieplan op alle gebieden. Zeven sleutels tot wijsheid en toekomstige inwijdingen. 174

16 Ātmavidyā: hoe het ene het vele wordt. 'Verloren zielen' en 'zielloze wezens'. De mens, een samengesteld wezen: er is geen blijvend beginsel in de mens. 187

17 De stille wachter. 207

18 De geestelijk-psychische hiërarchie van adepten. Het wonderlijke wezen, de boeddha's, nirmāṇakāya's, dhyān-chohans. 222

19 De zeven juwelen en de zeven stadia van inwijding. 245

20 Het hogere aspect van de menselijke psychologie. Inwijding en de mysteriën: avatāra's, boeddha's en bodhisattva's. Hun relatie tot bollen, ronden en rassen. 263

21 Inwijdingen en de oude mysteriën. Wortelrassen en hun onderverdelingen. Bolronden. Planeetronden, Zonnekalpa's: hoe berekend. Raciale rampen. 278

22 De hiërarchie van mededogen. De incarnatie van de mānasaputra's. 290

23 De zon en de planeten. Hun rol in het evolutiedrama. 310

DEEL TWEE

24 De tien stadia van het zijn volgens het Syrische stelsel. De esoterische methode van onderricht: paradoxen, intuïtie. 325

25 De mysteriën van de zevenvoudige natuur. Overeenkomsten: bollen, elementen, menselijke beginselen. De zeven heilige planeten van de Ouden. Tijdsperioden en catastrofen van de rassen. 336

26 De microkosmos, een afspiegeling van de macrokosmos. Elementen, beginselen, manifestaties van het ene leven. Relativiteit: een fundamenteel denkbeeld van de oude wijsheid. 347

27 De twee fundamentele kosmische hiërarchieën: stof en geest-bewustzijn. Chaos-theos-kosmos: goden-monaden-atomen. 355

28 Het avontuur van een atoom. Layacentra: zon, kometen en planeten; ziel en monade. De grondtoon van het occultisme. 365

29 De ruimte: het grenzeloze Al. Vol van in elkaar grijpende, elkaar doordringende heelallen. Eén werking, één hiërarchische intelligentie, één werkwijze in de gehele natuur: één organisme, één universeel leven. 373

30 De onderlinge betrekkingen tussen goden, monaden en atomen – een sleutel tot de evolutieleer. Opeenvolgende emanaties: omhulsels. Hogere wezens die menigten lagere wezens emaneren en zich daarin hullen. Ethisch handelen gebaseerd op de structuur van het heelal. 381

31 Het bouwen van de kosmos. Dezelfde fundamentele wet voor al wat leeft en bestaat: een eindeloze ladder van vooruitgang. Analoge processen in de ontwikkeling van de kosmos en van de mens. De stroom van het leven. 390

32 Vanuit het onzichtbare naar het zichtbare. Vanuit het zichtbare naar het onzichtbare. Het magnum opus. 404

33 De levensgolf en de zeven elementen. De esoterische filosofie zoals die door de stoïcijnen werd onderwezen. 414

34 De ruimten van de ruimte. De geheime leer, een leer die verenigt. Universele sleutels. Leringen over de leegte en de volheid tegenover elkaar gesteld. 424

35 Het occultisme en de mysteriescholen. Zeven graden van inwijding: de mens wordt een god. Zeven kosmische gebieden: onze planeetketen van zeven bollen op de vier lagere gebieden – de reis van de levensgolf daardoorheen. 438

36 Elkaar doordringende sferen van zijn. Loka's en tala's: tweepolige kosmische beginselen en elementen. De 'ketterij van afgescheidenheid'. 451

37 De structuur van de kosmos. Loka's en tala's: beginselen en elementen, werelden – niet alleen maar toestanden. Ruimte, de uiteindelijke werkelijkheid. 466

38 Ontaarding en sluiting van de mysteriescholen. Neopythagorische en neoplatonische stelsels: voornaamste bronnen van de christelijke theologie. Esoterische en exoterische leringen: symboliek. 476

39 Theosofie en occultisme. Occultisme: de kwintessens van de waarheid, de werkelijkheid; een volledig geheel. Occultisme en morele verantwoordelijkheid. Ons zonnestelsel: een kosmisch atoom, ei van Brahmā. 488

40 Definities van de godheid: atheïsme; pantheïsme. Bestaat er een oppermachtige persoonlijke god? Kosmische architecten en bouwers. Om iets werkelijk te leren kennen, moet men het worden. 495

41 De leer van de sferen. Het universele zonnestelsel en ons zonnestelsel. De zeven heilige planeten: waarom 'heilig'? 508

42 De leer van de sferen in haar vier aspecten. De zeven heilige planeten en hun bestuurders: hun relatie tot onze aardketen. De circulaties van de kosmos: binnenronden en

buitenronden; śishta's, één universele fundamentele wet: zo boven, zo beneden. De leer van het oog en de leer van het hart. 520

43 Analogie: het leven van de mens en het leven van een planeetketen. Occultisme en ethiek: 'leef het leven als u de leer wilt kennen'. 535

44 Beginselen van het denken en het studeren: kan het occultisme worden onderwezen? De oude astrologie, een echte wetenschap. Onze aardketen van bollen, de zeven heilige planeten en de twaalf tekens van de dierenriem. Levensatomen: de bouwstenen van het heelal. 546

45 Fysiologie, psychologie en pneumatologie van het heelal. Tien en twaalf gebieden van het universele zonnestelsel: tussenliggende kritische gebieden. Heel het gemanifesteerde zijn een continuüm van onderling verbonden, onderling verweven hiërarchieën van allerlei niveaus: elk met haar eigen begin en einde. Śishta's en het levenssurplus. 562

46 Het chelaleven. Zeven en tien levensgolven: de gang van de monaden langs de zeven bollen; wetten van versnelling op de neergaande en van vertraging op de opgaande boog. Vijfde- en zesderonders. Het heilige woord. 581

47 Leraar en leerling. Vereisten voor het chelaschap. 595

48 Het hart van het heelal. De weg naar vrede, geluk en begrip ligt in ons. Het grote avontuur – ken uzelf – het hele geheim van inwijding. Onze verantwoordelijkheid: ethische waarden en de wetten van het heelal; harmonie. 605

INDEX 619

Beginselen van de Esoterische Filosofie

DEEL EEN

HOOFDSTUK 1

DE DRIE GRONDSTELLINGEN. HET ZELF: DE INNERLIJKE SCHAKEL VAN DE MENS MET HET ONUITSPREKELIJKE. DE ESOTERISCHE FILOSOFIE: ONDERWEZEN IN ALLE OUDE RELIGIES.

I

. . . noch de gezamenlijke menigte (demiurg) noch een van de uitvoerende krachten afzonderlijk, zijn geschikte voorwerpen voor goddelijke verering of aanbidding. Ze hebben echter allen recht op de dankbare eerbied van de mensheid, en de mens zou er steeds naar moeten streven de goddelijke evolutie van *ideeën* te bevorderen, door naar zijn beste kunnen een *medewerker van de natuur* te worden bij haar cyclische taak. Alleen het altijd onkenbare en ondoorgrondelijke *Karana*, de *oorzaakloze* oorzaak van alle oorzaken, zou zijn tempel en altaar moeten hebben op de heilige en nooit betreden grond van ons hart – onzichtbaar, ongrijpbaar, onuitgesproken behalve door 'de zwakke stem' van ons geestelijke bewustzijn. Zij die dit vereren, behoren dat te doen in de stilte en de geheiligde eenzaamheid van hun ziel, terwijl ze hun geest tot enige bemiddelaar maken tussen hen en de *universele geest*, hun goede daden tot de enige priesters en hun zondige bedoelingen tot de enige zichtbare en objectieve offers aan de *Tegenwoordigheid*.

– H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*, 1:307

Wij allen zouden dankbaar moeten zijn voor en ons diep bewust zijn van de gelegenheid die hier wordt geboden om langs de weg van het denken de leringen te benaderen die sinds onheuglijke tijden het intellect van alle zoekers hebben verlicht, moed schonken aan de sterken van geest die werden vervolgd, en de krachten van de wereld hebben geleid langs de wegen die de mens het dierbaarst zijn – die van de religie en de ethische beginselen die het gedrag van de mens bepalen.

Ik ben me diep bewust van de verantwoordelijke taak die Katherine Tingley mij heeft gegeven om in woorden te spreken die eenvoudig, kernachtig, duidelijk en nuttig zijn. Haar opdracht is het literaire meesterwerk van Helena Petrovna Blavatsky, *De Geheime Leer*, te behandelen, en zo mogelijk elke belangrijke lering daarvan aan te roeren en er een

beschrijving en verklaring van te geven die iedereen kan begrijpen en die alle leden van onze school zowel hier als overal elders in de wereld van dienst zal zijn.

Het is een grote taak: groot in omvang en mogelijkheden. Ik begin het werk dat mij is opgedragen met diep ontzag en een hart vervuld van eerbied voor deze indrukwekkende leringen die, voortgekomen uit tijden die zover teruggaan dat de menselijke geest zich er geen voorstelling van kan maken, de wereld haar religies, haar filosofieën, haar wetenschappen, haar kunsten, haar ethiek, en daarom haar regeringen heeft gegeven.

De Geheime Leer draagt precies de juiste naam. Het is de leer die in alle tijden geheim is gehouden en esoterisch is geweest. Er kan worden aangetoond dat de wereldreligies van vroeger en nu daaruit zijn voortgekomen, en dat is het gemakkelijkst te doen voor de grote religieuze filosofieën van het schiereiland India. De leringen van het vóór-Spaanse Amerika en van het Europa uit de zogenaamde heidense perioden, de legenden, mythen en sprookjes uit alle landen in de wereld, waarvan de leringen in de Scandinavische Edda's en de Angelsaksische heldendichten een voorbeeld zijn – deze prachtige werken waarvan zoveel mensen denken dat het alleen maar sagen of verhalen zijn – zijn oorspronkelijk voortgekomen uit de geheime wijsheid die H.P. Blavatsky heeft verwoord en in haar meesterwerk heeft geschetst.

Het is van belang deze dingen te onthouden. In geen enkel deel van de wereld heeft de mens ooit religieuze uitspraken gedaan die alleen maar dwaas, ongegrond, ongefundeerd of een verdichtsel zijn. Zoals alles, begint de religie met ideeën en eindigt ze met dogma's en mythen. In alle dogma's is het zaad te vinden van de esoterische wortel waaruit ze zijn voortgekomen. Ook de dogma's in de christelijke godsdienst – die door de mens zijn gemaakt maar aan God worden toegeschreven – zijn grotendeels gebaseerd op oude heidense leringen en berusten daarom uiteindelijk op de esoterische waarheden die in deze reusachtige verzameling leringen zijn belichaamd, en die H.P. Blavatsky *De Geheime Leer* heeft genoemd. Ze heeft getracht daarin in grote lijnen, zelden in bijzonderheden, enkele grondbeginselen van deze archaïsche leer opnieuw onder de aandacht te brengen – een leer die over de hele wereld en in alle tijden dezelfde is, maar door verschillende mensen van diverse volkeren op uiteenlopende manieren is weergegeven.

In haar werk noemt H.P. Blavatsky eerst drie grondstellingen, drie fundamentele feiten. Ik denk dat als men deze stellingen goed begrijpt,

de vele misvattingen zouden verdwijnen die tegenwoordig over de grondwaarheden in het religieuze denken onder de mensen bestaan. Ze verenigen, ze scheiden nooit.

Ten eerste spreekt ze over een ondoorgrondelijk beginsel; de tweede stelling in de proloog van *De Geheime Leer* houdt in dat het heelal als het ware de speelplaats, het terrein, het strijdperk, het toneel is van onophoudelijke, eeuwige, nooit eindigende periodiciteit: dat wil zeggen, van cyclische beweging, het manifesteren van het eeuwige leven in het cyclische verschijnen en verdwijnen van werelden – sterren, planeten en de andere hemellichamen in het kosmische reservoir dat men vaag en onnauwkeurig de ruimte noemt. Ze zegt ons, en daarmee geeft ze uiting aan de lering van de oude wijsheid, dat deze werelden komen en gaan als vonken, in mystieke taal de 'vonken van de eeuwigheid' genoemd. De levenscyclus van elk van de grotere lichamen is noodzakelijk van onmetelijke duur; en wanneer we over tijd spreken, eist het menselijke verstand dat we over een maatstaf beschikken aan de hand waarvan we kunnen begrijpen wat we met tijd bedoelen, en men heeft de periode van de omloop van de aarde om de zon, die we één jaar noemen, als een willekeurige maatstaf algemeen aanvaard.

De derde stelling – deze is beslist niet de minst belangrijke, is het gemakkelijkst te begrijpen en bevat voor ons misschien de meeste waarheid – houdt in dat het heelal en al wat zich daarin bevindt één onmetelijk, eeuwig organisme vormt. Laten we hier voorzichtig zijn en niet tot de leer vervallen die het monisme wordt genoemd, en die kort gezegd leert dat alles in het heelal uiteindelijk is voortgekomen uit één stoffelijke oorzaak. We moeten eveneens vermijden tot de onjuiste leer van het monotheïsme te vervallen, of de leer dat het heelal met al wat het omvat, is geschapen door de wil en willekeur van een oneindige en eeuwige persoonlijke God. De eerstgenoemde leer is eenvoudig materialisme; de laatste is bijna even materialistisch.

Deze derde grondstelling zegt ons niet alleen dat het heelal één is met al wat het omvat, maar meer in het bijzonder dat het wezen mens – zijn lichaam, zijn lichamen; zijn ziel, zijn zielen; en zijn geest – slechts het product, de vrucht is van krachten. Dit is een van de leringen op het grootse en veelomvattende terrein van de theosofische filosofie die we goed moeten begrijpen, de leer van de hiërarchieën; namelijk dat de kosmos, het heelal, hoewel één organisme, niettemin is opgebouwd uit klassen of gradaties van wezens, bewustzijnen of intellecten, van allerlei aard, waarin het universele leven zich manifesteert, en dat deze met elkaar zijn

verbonden, op elkaar zijn afgestemd en in één eenheid samenwerken aan één gemeenschappelijk doel.

Zo zien we dat we niet slechts kinderen van de aarde zijn, geen eendagsvliegen, maar in werkelijkheid vonken uit het hart van het zijn, uit het centrale vuur van het universele leven. Als we deze prachtige waarheid in ons hart kunnen ervaren en dat gevoel naar ons dagelijks leven kunnen overbrengen, dan is er geen hogere kracht dan deze die ons gedrag kan bepalen; en niets zou beter vorm kunnen geven aan ons lot, of ons naar een edeler pad kunnen voeren van werken en dienen.

Hoe geheel anders zou het leven van de mens zijn als we beseften dat we een eenheid vormen met al wat is; dat universele broederschap een onvermijdelijk feit is, geworteld in het hart van de dingen, en dat bij alles wat we denken en doen onze daden en gedachten onontkoombare gevolgen hebben, niet alleen voor onszelf, de denkers en doeners, maar voor alle andere wezens overal om ons heen. Hierin, meer dan in de eerste twee grondstellingen, ligt de ware religieuze, wetenschappelijke en filosofische grondslag van ethisch handelen. Geen enkel mens kan alleen voor zichzelf werken; onvermijdelijk, ontegenzeglijk beïnvloedt hij ook anderen. Wat hij doet heeft invloed op anderen. Deze leringen zijn werkelijkheden, wezenlijke feiten.

Laten we er kennis van nemen, laten we beseffen dat elke gedachte iets is dat nu of op een later tijdstip tot een daad leidt; dat de opeenhoping van gedachten in een bepaalde richting haar passende gevolg of gevolgen zal teweegbrengen; dat in de keten van het zijn het ene ding tot het andere voert, en dat we ons nooit en te nimmer aan onze verantwoordelijkheden op moreel en fysiek gebied kunnen onttrekken. Wanneer de mens beseft dat hij verantwoordelijk is en onvermijdelijk rekenschap zal moeten afleggen, en dat zijn handelen ieder ogenblik hetzij door zelfzuchtige motieven of door goddelijke liefde en mededogen wordt bepaald, dan zullen we met recht naar een geestelijk herboren mensheid kunnen uitzien.

II

Nu we onze bespreking van vorige week hervatten, waarin we aandacht schonken aan de drie grondstellingen van de esoterische filosofie die H.P. Blavatsky op de eerste bladzijden van *De Geheime Leer* heeft geschetst, moeten we bedenken dat we met onderwerpen te maken hebben die zo abstract en zo diepzinnig zijn, dat de taak ze te vereenvoudi-

gen vele moeilijkheden met zich meebrengt, omdat we te maken hebben met de krachten van vooroordeel, en bovendien een zodanig woordgebruik is vereist dat iedereen tenminste de hoofdgedachte kan begrijpen die in onze besprekingen tot uitdrukking komt.

Wat dit woordgebruik betreft: geen enkele wetenschap of filosofie en geen enkel religieus gedachtestelsel kan zich aan de wereld kenbaar maken zonder te beschikken over een eigen volledige technische woordenschat; anders krijgt men te maken met verkeerde uitleggingen, misverstanden en veelvuldige onnodige tegenstand. Daarom zijn er bepaalde woorden gebruikt die voornamelijk aan oosterse religies zijn ontleend, omdat, voorzover het om nog levende religies gaat, we daarin, en alleen daarin gedachten en de juiste behandeling daarvan aantreffen die ook in de oude wijsheid, nu theosofie genoemd, voorkomen. Bijna geen van deze termen is echter op de juiste manier verklaard of begrepen, omdat het in de meeste gevallen Sanskrietwoorden zijn – woorden die niet alleen uit die taal stammen, maar die ook kleur en betekenis kregen en toepassing vonden in religies die ze nog steeds gebruiken. Zelfs onze taal kent termen waarvan de betekenis verschilt naar de plaats waar men ze tegenkomt. Vandaar dat het, zoals eerder opgemerkt, bij het bestuderen van *De Geheime Leer* nodig is de betekenis waarin deze woorden worden gebruikt, zorgvuldig uiteen te zetten – namelijk in een filosofische betekenis, een religieuze betekenis en een betekenis in het gewone spraakgebruik. Maar misschien is het goed eerst van H.P. Blavatsky de alinea aan te halen (GL 1:43), die aan haar bespreking van deze grondstellingen voorafgaat:

> Vóór de lezer overgaat tot het beschouwen van de stanza's uit het boek van Dzyan, die de basis vormen van dit boek, is het beslist nodig dat hij bekend wordt gemaakt met de weinige grondbegrippen waarop het hele gedachtestelsel rust, die dit doordringen en waarvoor zijn aandacht wordt gevraagd. Deze basisbegrippen zijn klein in aantal en het goede begrip van alles wat volgt, hangt af van het zuiver aanvoelen ervan. Er is dus geen verontschuldiging nodig om de lezer te vragen zich eerst met deze vertrouwd te maken, vóór hij begint met het doornemen van het boek zelf.

Deze drie stellingen kunnen een synopsis worden genoemd van het hele stelsel van de esoterische filosofie. Ze zijn een korte samenvatting van het religieuze en filosofische denken van de mens sinds tijden die zijn verzonken in de grijze oudheid. Daarom zijn ze ook heel moeilijk te begrijpen, en in enkele van hun diepere aspecten kan de menselijke geest

ze niet volledig bevatten. Hoewel we bijvoorbeeld over de eerste stelling niet kunnen zeggen wat dit beginsel *is*, kunnen we er niettemin over spreken, het bespreken, zeggen wat het *niet* is, zoals H.P. Blavatsky zelf doet wanneer ze, na te hebben gezegd dat het in de woorden van de Upanishad 'ondenkbaar en onuitsprekelijk' is, er vervolgens over spreekt en de oude leer over dit beginsel geeft zoals die door de grootste denkers uit vroeger tijden werd begrepen.

Deze eerste stelling wordt door haar als volgt onder woorden gebracht:

> Een alomtegenwoordig, eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk BEGINSEL, waarover elke speculatie onmogelijk is, omdat het het menselijke begripsvermogen te boven gaat en door menselijke uitdrukkingen of vergelijkingen alleen kan worden verkleind. Het ligt buiten het gebied en het bereik van het denken en is met de woorden van de Mandukya [Upanishad], 'ondenkbaar en onuitsprekelijk'.

Wat bedoelen we met het woord *beginsel* [principle]? Het heeft vele betekenissen: het kan een gedragsregel betekenen; het kan worden gebruikt in de zin van oorzaak of in zijn etymologische betekenis van begin. Het woord *prins* komt van dezelfde Latijnse wortel en betekent het hoofd van het volk van zijn land, het begin van rechtvaardigheid, de bron van wet en orde.

Maar wat bedoelt H.P. Blavatsky als ze het woord *beginsel* kiest? Moeten we aannemen dat het wordt gebruikt als een zuivere abstractie, zoals wanneer men zes zegt of lang? Zes wat? Of wat is het dat lang is? Woorden die zo worden gebruikt zijn zuivere abstracties; als ze niet in verband worden gebracht met een voorwerp, zijn ze niet van toepassing en hebben ze geen betekenis. Met andere woorden, ze betekenen niets in het bijzonder; en als we dit door H.P. Blavatsky gebruikte woord *beginsel* daarom opvatten in de zin van een zuivere abstractie zonder dat het slaat op een denkbeeld of ding, moeten we tot de conclusie komen dat het Beginsel waarover ze spreekt zuiver niets is – geen *niet iets*, maar *niets* in de gewone betekenis. Als ze echter over een Beginsel spreekt, gebruikt ze het woord met een bepaalde bedoeling en betekenis; Beginsel betekent daarom niet niets-zijn. Toch kunnen we dit Al, dit mysterie, deze ruimte – wat nog enkele namen zijn die ze eraan geeft – niet *iets* noemen. Anderzijds is het niet een wezen, het is geen entiteit, het is niet iets beperkts, hoe groot of ogenschijnlijk grenzeloos ook.

Om goed te begrijpen waarom en hoe denkers in de oudheid woor-

den als deze gebruikten, geven we hier een sleutel tot de oude wijsheid, en wel deze: het denken was in de oudheid over de hele wereld *antropocentrisch*, wat niet betekent, zoals het tegenwoordig in woordenboeken wordt omschreven, dat de mens het hoogste doel van de schepping is in de gewone christelijke zin, of dat het heelal om de mens draait als het belangrijkste in de schepping. Omdat het vaak zo wordt gebruikt, is die betekenis toegestaan, maar het is niet de betekenis waarin het woord wordt gebruikt als we het met deze oude sleutel in verband brengen. Die betekenis is als volgt, moeilijk te begrijpen, maar heel belangrijk voor een juiste interpretatie van de wijsheid die in *De Geheime Leer* wordt uiteengezet. Een mens denkt. Hij denkt met zijn eigen gedachten, uitgaande van wat in hemzelf aanwezig is. Hij kan niet denken met het denkvermogen van een ander. Door de beperkingen van zijn eigen wezen, volgen zijn gedachten noodgedwongen de aard of de aanleg van zijn eigen karakter: ze komen uit hemzelf voort als uit een bron, en toegepast op het religieuze en filosofische denken van de Ouden, is dat de betekenis van het woord antropocentrisch, zoals wij het zullen gebruiken.

Het woord is afgeleid van het Griekse *anthropos*, 'mens' in algemene zin, niet mens in individuele zin. Het houdt in dat volgens de Ouden hun religieuze filosofie en hun filosofische stelsels uit de mens zelf voortkwamen, en daarom waren ze antropocentrisch. Eenzelfde karakter had hun beschouwing van natuurverschijnselen, die was gebaseerd op het ogenschijnlijke feit dat de aarde het middelpunt van het zonnestelsel was. Dat geldt voor iedere andere planeet. Onze taal bevat nu nog overblijfselen van dit stelsel, bijvoorbeeld wanneer we spreken over het 'opkomen' en het 'ondergaan' van de zon, enz.

De denkers uit de oudheid die zich vanuit een antropocentrisch standpunt met de oude wijsheid bezighielden, beseften dat ze, om de gedachten te kunnen weergeven die in hen opkwamen, menselijke taal, menselijke vergelijkingen en menselijke beeldspraak moesten gebruiken. Alleen op deze manier konden ze tot op zekere hoogte rekenen op de aandacht en achting die ze als leraren van deze oude wijsheid verdienden. Vandaar dat de antropocentrische gedachte is toegepast op dit woord *beginsel* – een woord dat zowel in abstracte als in concrete zin kan worden gebruikt.

Het is duidelijk dat H.P. Blavatsky het woord *beginsel* niet in concrete zin gebruikte. Wat wilde ze dan zeggen? Dat dit beginsel, dat buiten het bereik van het menselijke denken ligt, alles moet omvatten wat het men-

selijke begrip te boven gaat en dat we het daarom slechts het Al kunnen noemen – een woord dat weliswaar onze onwetendheid tot uitdrukking brengt, maar wel uitdrukking geeft aan het feit dat dit onuitsprekelijke beginsel het Al is. Uiteindelijk kwamen we daaruit voort en zullen we er in de loop van de eonen van onbegrensde tijd naar terugkeren. Alle gedachten kwamen er uiteindelijk uit voort, maar niet op gezag van een denkend wezen, hoe groot ook. De oude filosofie zegt ons dat we de eerste levenstekens in dit Al kunnen vergelijken met de levenskiem in een ei. Hoe verbazingwekkend is het dat iets dat, chemisch ontleed, uit maar enkele stoffelijke bestanddelen bestaat, als het met rust wordt gelaten en niet wordt vernietigd, onder de juiste omstandigheden een levend wezen voortbrengt!

Veel religies hebben zich op verschillende manieren met dit beginsel beziggehouden. Laten we, om de gedachte te illustreren, eerst de Hebreeuwse nemen, omdat de christelijke leringen in hoofdzaak daaruit zijn ontstaan. Omdat de meesten van ons in christelijke landen zijn geboren, zijn de leringen die de kerk voorstaat ons het meest vertrouwd, en dat is misschien voldoende reden om deze als ons eerste voorbeeld te kiezen. 'In den beginne', dat wil zeggen, 'In het beginsel', en zo is het in de Griekse Septuagint vertaald, 'maakte God de wereld en de wereld was vormloos en leeg, en de geest Gods zweefde over de wateren.' Dit is iets wonderlijks. De gedachte in die regels is in geen geval filosofisch goed weergegeven, maar ze bevat wel de esoterische lering zoals we die hier in *De Geheime Leer* aantreffen: 'In den beginne' – 'In het beginsel' – 'In het Al'. Daarop volgt dat 'God' (het oorspronkelijke Hebreeuws is *elohīm*) de aarde schiep en dat de aarde vormloos en leeg was. Wat betekent *leeg*? Ik wil erop wijzen dat het woord hier meer betekent dan 'niets bevattend'; zoals het hier is gebruikt, betekent het eigenlijk *ontastbaar*, *onstoffelijk*, zoals we zouden zeggen, een astrale wereld, zelfs een geestelijke wereld.

'En de geest van elohīm zweefde over de wateren.' Welke wateren? Waar waren de wateren waarover 'elohīm' of de 'goden' zweefden? Waarom zouden ze over de 'wateren' zweven? *Water* is een term die in de oude religies werd gebruikt in de betekenis van ruimte, de wateren van de ruimte. Het gaat hier om een onstoffelijke wereld die door krachten, door goden zo u wilt – het woord doet er niet toe – uit het Al is voortgebracht, en om de geest, de kracht van deze wezens die over of in deze ontastbare en onstoffelijke bol of wereld zweeft.

Als we onze aandacht richten op het oosten en de Sanskrietleringen

die in de Veda voorkomen raadplegen – de oudste en meest vereerde religieuze en filosofische werken van Hindoestan – vinden we het volgende [naar de Engelse vertaling van Colebrooke]:

> Noch iets noch niets bestond; . . .

Denk na over de gedachte daarin. Er bestond noch enig ding, noch geen ding.

> . . . die heldere hemel daar
> Was niet, noch 't brede hemeldak daarboven uitgestrekt.
> Wat dekte 't al? wat beschutte? wat verborg?
> Was 't van 't water het peilloze diep?

Ook hier de verwijzing naar de wateren van de ruimte.

> Er was geen dood – toch was er niets onsterfelijks,
> Er was geen grens nog tussen dag en nacht;
> Het enig Ene ademde stil alleen,
> Behalve Dat is sindsdien niets geweest.
> 't Was duister, en het al was eerst gehuld
> In diepe somberheid – een lichtloze oceaan –
> De kiem, bedekt nog in de schil
> Barstte open, één van aard, uit hittegloed.

Let eens op deze schitterende poging om in menselijke taal, in gewone maar mooie beelden, gedachten weer te geven die zo subtiel en diepzinnig zijn, dat de menselijke geest wel kan proberen ze te begrijpen, te doorgronden en te benaderen – maar daarin toch grotendeels tekort moet schieten. Niettemin ervaren we, voelen we als het ware door een innerlijk bewustzijn, het bestaan en de werkelijkheid van dat waarvan we weten dat het er is, maar dat we niet onder woorden kunnen brengen.

Er wordt hier gezegd dat 'iets' noch 'niets' bestond. Gezien ons antropocentrisch denken, kunnen we hieraan geen menselijke naam geven; toch zegt de Veda ons, omdat het denken zich van analogieën bedient, dat in Het, zoals Het toen was, de levenskiem ontstond. Zo is Het ook nu, niets minder, niets ervan is verdwenen en niets is eraan toegevoegd; altijd hetzelfde voorzover wij kunnen zien, en toch steeds veranderend. Volstrekte onbeweeglijkheid is dood. In Het bestaat geen dood. Beweging, zoals wij die begrijpen, is leven, en toch bestaat in Het zulk leven in werkelijkheid niet. In wezen is Het noch in beweging, noch

bewegingloos. Het enige waarmee we Het kunnen vergelijken, als we de antropocentrische regel volgen, is volstrekte ruimte, vervuld van eindeloze beweging, *zoals wij deze begrijpen*, oneindig en eeuwig – en dit zijn allemaal slechts woorden, een openlijke erkenning van het onvermogen van het menselijke denken ze te bevatten. Maar wat een prachtige, indrukwekkende uiting is het van de geweldige kracht van de menselijke geest die zich kan verheffen en zelfs enig besef kan krijgen van het onuitsprekelijke.

H. P. Blavatsky zegt (GL 1:32): 'Zij is het ENE LEVEN, eeuwig, onzichtbaar en toch alomtegenwoordig, zonder begin of einde en toch periodiek in haar geregelde manifestaties . . .'

Is het mogelijk zich innerlijk een beeld te vormen van de onmetelijkheid van dit ruimtelijke Al en van onze kosmos, ons heelal – niet alleen de aarde, ons vlekje stof, maar het heelal dat binnen de omringende gordel van de melkweg ligt besloten – dat evenals de ontelbare andere heelallen als het ware met een geestelijke draad met Het is verbonden? Wanneer we daarom lezen 'periodiek in haar geregelde manifestaties', volgen we onvermijdelijk de antropocentrische wet van ons wezen en redeneren we als mens.

Het Al zelf manifesteert zich nooit; Het is het *ongemanifesteerde*; maar toch is het waar dat het gemanifesteerde uit Het voortkomt. Waarmee kunnen we Het dan vergelijken? Welke beelden, welke beeldspraak, gebruikten de Ouden om te verklaren hoe het gemanifesteerde voortkomt uit het ongemanifesteerde – het stoffelijke uit het onstoffelijke, leven uit niet-leven, persoonlijkheid uit niet-persoonlijkheid, bestaan, entiteit, uit niet-bestaan en niet-entiteit? Eén zo'n beeld is het volgende: het wereldbeginsel is de zon. De zon zendt ontelbare lichtstralen uit; we kunnen aannemen dat de uitstraling eeuwig en in alle richtingen plaatsvindt en dat de lichtstralen deel uitmaken van dat wat ze uitzendt. Op die manier vergeleken de Ouden de zon met dit Al. In hun filosofie was de zon zelf slechts de stoffelijke manifestatie op dit gebied van een hiërarchische reeks, die zelf weer was geworteld in iets dat nog hoger was dan hijzelf, enz. Hoe beschreven zij dit beginsel, dit onuitsprekelijke, in de Veda's? Stilte en duisternis omgaven de gedachte en ze noemden het eenvoudig *tat;* de vertaling is 'dat' – zelfs niet 'God', zelfs niet 'de stralende'; het werd niet beperkt door een bijvoeglijk naamwoord; het was eenvoudig *Dat.*

Een ander, zelfs nog universeler beeld dan dat van de zon, was de wereldboom, die voorkomt in de hindoegeschriften en in de oude sym-

bolen van de Amerikaanse Maya's, Inca's en Tolteken, en die ook is te vinden in het oude Europa en tot op heden in de Scandinavische Edda's is bewaard gebleven. Hoe stelt men zich die wereldboom voor? Hij werd afgebeeld als een boom die van boven naar beneden groeit, met zijn wortels in Dat, terwijl zijn stam, zijn vele takken en twijgen, zijn bladeren en zijn bloesem, zich naar omlaag in alle richtingen uitstrekken en het zich manifesterende en gemanifesteerde leven voorstellen, de ontelbare dingen waar deze kosmische rivier, deze geestelijke stroom van het zijn, doorheen vloeit.

Denk aan het uiterste puntje van een blad aan het uiteinde van de laagste tak; het put zijn leven uit het blad, het blad uit de twijg, de twijg uit de tak, de tak uit een grotere tak, de grotere tak uit een nog grotere, deze uit de stam, de stam uit de wortels, de wortels – waarom zouden we verder gaan? We kunnen eindeloos doorgaan. Maar de Ouden, met hun diep religieuze geloof, zeiden eenvoudig *Dat*, wanneer ze verwezen naar wat het menselijke bevattingsvermogen te boven gaat. Als H.P.B. daarom hier zegt, 'toch periodiek in haar geregelde manifestaties', moeten we dit zo begrijpen. Het is haar eigen leer dat Het zich nooit manifesteert, maar dat alle leven aan Het ontspringt. 'En tussen deze perioden heerst het duistere geheim van het niet-zijn' – wat is dit voor toestand? Is het het duister per se? Is het een onoplosbaar mysterie? Is het niets? Welk recht hebben we dat te denken, het ons zo voor te stellen? Dat zijn woorden die noodzakelijk antropocentrisch zijn gebruikt overeenkomstig de oude regel dat de mens geen andere termen kan gebruiken die voor hemzelf en zijn medemensen begrijpelijk zijn, dan termen die de psychologische wetten van zijn eigen wezen volgen. Daarom, en we citeren verder (GL 1:32):

> . . . heerst er tussen die perioden het duistere geheim van het [voor ons] niet-zijn; onbewust [voor ons], en toch absoluut Bewustzijn; niet te verwerkelijken en toch de ene op zichzelf bestaande werkelijkheid; inderdaad 'een chaos voor het gevoel, een Kosmos voor de rede'. Haar ene absolute kenmerk, namelijk HETZELF, de eeuwige, onophoudelijke beweging [voor ons], wordt in esoterische taal de 'grote adem' genoemd, dat is de eeuwigdurende beweging van het Heelal in de zin van grenzeloze, altijd aanwezige RUIMTE.

III

Op de laatste twee bijeenkomsten hebben we de drie grondstellingen uit *De Geheime Leer* van H. P. Blavatsky bestudeerd. Daarin wordt ons

geleerd dat er in de mens een schakel is met het onuitsprekelijke, een band, een relatie tussen Het en het innerlijke bewustzijn; en die schakel – zo luidt de leer zoals die tot ons is gekomen – is het hart van het zijn. Ze ontstaat in dat bovenzinnelijke beginsel, dat onuitsprekelijke mysterie, waarvan H.P. Blavatsky in de eerste grondstelling zegt dat dit het menselijke begripsvermogen te boven gaat. Als we één worden met die schakel, kunnen we uitstijgen boven het vermogen van het gewone menselijke intellect (namelijk door daarnaar te streven, door omhoog te streven) en dat onuitsprekelijke bereiken dat, zoals we weten – hoewel het het menselijke begripsvermogen en menselijke uitdrukkingen te boven gaat – het verborgene van het verborgene is, het leven van het leven, de waarheid van de waarheid, het AL.

Deze gedachte illustreert volgens mij heel goed de woorden van Katherine Tingley in dit verband. Ze troffen me als buitengewoon mooi en bijzonder suggestief. Ze zei:

> De gedachten richten op het ondenkbare is een wonderlijke, vergeestelijkende kracht; men kan dit niet doen zonder geneigd te zijn meer te denken of meer te voelen – zonder het innerlijke bewustzijn van de mens te ontsluiten. En wanneer dat innerlijke bewustzijn is ontwaakt, bevindt de ziel zich dichter bij de oneindige wetten, dichter bij DAT, of dat grootse centrum dat niet in woorden is weer te geven.

Door innerlijk hiernaar te streven, naar het diepste innerlijk, kunnen we enig idee, zo niet enig begrip, krijgen van het oneindige beginsel van al wat is. Uit Het manifesteert zich in de loop van de eindeloze duur, aan het einde van de grote universele of kosmische pralaya, het begin van alle dingen. Dit begin resulteert in de vormen van leven en zijn die in de tweede en derde grondstelling worden beschreven.

Deze innerlijke schakel met het onuitsprekelijke werd in het oude India aangeduid met de term 'zelf', die vaak verkeerd is vertaald door 'ziel'. Het Sanskrietwoord is *ātman*, en is in de psychologie van toepassing op de menselijke entiteit. Het bovenste eind van de schakel, bij wijze van spreken, werd *paramātman* of het 'hoogste zelf', het permanente zelf, genoemd – woorden die voor hen die deze prachtige filosofie hebben bestudeerd kort en duidelijk iets weergeven van de aard en essentie van het wezen dat de mens is en van de bron waaruit hij in die begin- en eindeloze duur is voortgekomen. Als kind van de aarde en kind van de hemel verenigt hij beide in zich.

We gaan nu in onze beschouwing over van de eerste stelling naar de

tweede en de derde. Om te begrijpen wat we bedoelen wanneer we van bepaalde woorden gebruikmaken, zal het nuttig zijn het gebruik van die woorden toe te lichten. Laten we het boek nemen van Sir Edwin Arnold getiteld *The Song Celestial* dat een opmerkelijk goede Engelse vertaling in dichtvorm is van de *Bhagavad-Gītā*. Dat werk is een episode of een intermezzo uit het zesde boek van het *Mahābhārata*, het grootste van de twee prachtige hindoe-heldendichten; in de stijl van de hindoegeschriften omvat het een verhandeling over religieuze, filosofische en mystieke onderwerpen. In het tweede boek van Sir Edwins *Song Celestial* lezen we het volgende:

> . . . De ziel die onbewogen is,
> De ziel die sterk en altijd rustig
> Verdriet en vreugd' gelijkmoedig aanvaardt,
> Leeft in 't onsterf'lijk leven! Dat wat is
> Kan nooit ophouden te zijn; dat wat niet is
> Zal niet bestaan. De waarheid inzien van deze beide
> Is hun gegeven die het wezen scheiden van de schijn,
> De schaduw van de werkelijkheid. Onvernietigbaar,
> Let wel! is 't Leven, dat overal leven verspreidt;
> Het kan nergens, en door niets
> Worden verminderd, veranderd of gestuit.
> Zou het die broze vormen niet met geest bezielen
> Die onsterf'lijk, eeuwig en oneindig is,
> Zij vergingen . . .
> De geest werd nooit geboren; noch zal de geest
> ooit ophouden te zijn;
> Nooit was hij niet; begin en eind
> zijn dromen!
> De geest blijft immer ongeboren,
> onsterfelijk, onveranderlijk;
> De dood heeft hem geenszins aangetast, al schijnt
> zijn woning dood!

Deze woorden zijn uitzonderlijk mooi. Er staat niettemin een onjuiste vertaling in, een onjuiste weergave van de tekst van dit prachtige werkje. In de eerste plaats vertaalt Sir Edwin het Sanskrietwoord *tat* eerst met het woord 'ziel' en daarna met het woord 'geest'. Er is natuurlijk wel een analogie met de ziel en de geest van de mens, maar in het Sanskriet

slaat het niet in het bijzonder op de ziel van de mens. Ik zal van dezelfde versregels een vertaling in proza voorlezen, die is gemaakt zonder een poging te doen om dichterlijk te zijn of mooie taal te gebruiken, maar alleen om de gedachte tot uitdrukking te brengen:

De mens die door deze niet op een dwaalspoor wordt gebracht, o stier onder de mensen! die dezelfde is in pijn en vreugde, en standvastig van ziel is, heeft deel aan de onsterfelijkheid.

Er is geen bestaan voor het onwerkelijke; er is geen niet-bestaan voor het werkelijke. Bovendien wordt het uiteindelijke kenmerk van deze beide gezien door hen die zich van ware beginselen bewust zijn.

Weet dat Dat, waardoor dit hele universum werd geweven, onvernietigbaar is.

Het Sanskrietwoord voor 'Dat' is *tat*, zoals al werd opgemerkt. Het beeld is dat van het weven van een web.

De vernietiging van dit onvergankelijke kan niemand teweegbrengen.

Van deze sterfelijke lichamen zegt men dat ze de belichaming zijn van het eeuwige, het onvernietigbare, het oneindige . . .

Wie gelooft dat Het doodt en wie denkt dat Het kan worden gedood: beiden begrijpen het niet. Het doodt niet, noch wordt het gedood.

Het wordt niet geboren, noch sterft het ooit; Het werd niet voortgebracht en zal nooit worden voortgebracht.

Het is ongeboren, onveranderlijk, eeuwigdurend, oorspronkelijk. Het wordt niet aangetast wanneer het lichaam wordt gedood.

De schrijver van de *Bhagavad-Gītā* doelt op de schakel waarover we hebben gesproken, het onsterfelijke, onvergankelijke beginsel in ons; hij geeft het aan met het woord Dat en stelt het tegenover het gemanifesteerde heelal dat in de oude leringen van India onveranderlijk werd aangeduid met Dit – het Sanskrietwoord is *idam*.

De wijzen uit de oudheid tekenden de innerlijke leer van de religies van de volkeren waaronder ze leefden op. Deze innerlijke leer was de esoterische filosofie, de theosofie van die tijd. In Hindoestan is deze theosofie te vinden in de Upanishads, een deel van de vedische literatuur. Het woord duidt op de 'geheime leer' of 'geheime leringen'. Uit de Upanishads en andere gedeelten van de vedische literatuur stelden de oude wijzen van India de *Vedānta* samen, zoals die tegenwoordig wordt genoemd – een samengesteld Sanskrietwoord dat 'het einde (of de voltooiing) van de Veda' betekent – dat wil zeggen, onderricht in de uitein-

delijke en meest volmaakte uiteenzetting van de betekenis van de vedische leerstellingen.

In het oude Griekenland bestonden diverse scholen en verschillende mysteriën, en de theosofie van het oude Griekenland werd strikt geheimgehouden; ze werd in de mysteriën onderwezen en door verschillende leraren aan daarvoor uitgekozen groepen discipelen onderricht. Een van deze grote leraren was Pythagoras; een andere was Plato; en deze theosofie werd na het verval van de zogenaamde heidense religies min of meer duidelijk geschetst en belichaamd in wat tegenwoordig de neoplatonische filosofie wordt genoemd. Ze vertegenwoordigt in feite de innerlijke leringen van Pythagoras en Plato en de innerlijke betekenis van die mystieke leringen die in Griekenland bekendstonden als de orfische gedichten.

Van de theosofie van Egypte bezitten we maar enkele overblijfselen, bijvoorbeeld in wat 'Het Dodenboek' wordt genoemd. Van de theosofie van het oude Amerika en van de rijken van de Inca's en Maya's is praktisch niets overgebleven. De theosofie van het oude Europa is verdwenen. Al wat ons rest is een aantal mystieke geschriften zoals de Scandinavische Edda's, en de Germaanse literatuur die wordt vertegenwoordigd door bijvoorbeeld de sagen die in het Oudhoogduits en in het Angelsaksisch zijn geschreven.

Een studie van de leringen in de Upanishads, in 'Het Dodenboek', in de neoplatonische filosofie, in de Scandinavische Edda's, en in andere bronnen, toont aan dat ze één gemeenschappelijke basis, één fundament, één gemeenschappelijke waarheid, kenden. Verschillende mensen in verschillende eeuwen hebben dezelfde waarheid onderwezen; ze gebruikten andere woorden, andere beelden en een andere beeldspraak, maar daaraan lag steeds de oude leer, de geheime wijsheid, ten grondslag.

De theosofie van de joden was belichaamd in wat later de kabbala werd genoemd, naar een Hebreeuws woord dat 'ontvangen' betekent; dat wil zeggen, het was de traditionele leer die (overeenkomstig de verklaringen in de kabbala zelf) via de profeten en de wijzen van het joodse volk was overgeleverd of ontvangen, en die voor het eerst zou zijn onderricht door 'de almachtige God aan een uitgelezen groep engelen in de hemel'.

Wanneer we ons bezighouden met de leringen van de oude wijsheid, moeten we bedenken dat de leraren uit de oudheid op een *antropocentrische* manier spraken, dachten en onderwezen; dat wil zeggen dat ze allen nadrukkelijk de psychologische wetten van het menselijke denken volg-

den en daarom in menselijke beeldspraak onderrichtten, waarbij ze vaak ongewone, heel vreemde metaforen gebruikten, die als beeldspraak echter leerzaam waren. Dat was heel wijs, want daardoor konden ze het onderricht voortzetten, en dat deden ze op zo'n manier dat dit antropocentrische stelsel niet in het minst aanmoedigde tot de dogmatische uitspraken die werkelijk het beste in de leringen van de christelijke kerk hebben vernietigd. Deze tropen en metaforen waren zo ongewoon, dat men bijna onmiddellijk begreep dat ze slechts het voertuig van de waarheid waren. Laten we dit in gedachte houden, want dan zal ons werk veel gemakkelijker worden.

Laten we nu de kabbala als voorbeeld nemen voor de manier waarop een bepaalde theosofie – de joodse – het mysterie benadert hoe het ongemanifesteerde het gemanifesteerde voortbrengt, hoe uit dat wat de begin- en eindeloze duur is, stof, ruimte in de zin van stoffelijke uitgebreidheid, en tijd ontstonden.

Maar laat ik eerst een ander Sanskrietwerk, de *Kena-Upanishad*, citeren. Over dit onuitsprekelijke mysterie zegt het:

> Het oog bereikt het niet, de taal bereikt het niet, ook het denken bereikt het in het geheel niet; werkelijk, we weten niet en kunnen ook niet zeggen hoe men het zou moeten onderrichten; het is anders dan wat bekend is, het gaat het onbekende te boven. Aldus hebben wij vernomen van de mensen uit vroegere tijden, want zij hebben het ons geleerd. – 1, 3-4

De grote Śaṅkarāchārya, misschien wel de beroemdste commentator uit India van de Upanishads en het daaraan ontleende prachtige filosofische stelsel dat de Vedānta wordt genoemd, zegt in zijn toelichting op de *Aitareya-Upanishad*:

> Er is het ene, enig, alleen, los van alle dualiteit, waarin zich niet de talrijke bedrieglijke voorstellingen voordoen van onwezenlijke lichamen en omstandigheden van dit heelal van louter schijnwerkelijkheid; zonder hartstocht, onbewogen, zuiver, in volmaakte vrede; alleen kenbaar door het ontbreken van iedere nadere aanduiding; niet te bereiken door woord of door gedachte.

De kabbala, de traditionele leer van de wijzen onder de joden, is een prachtige leer; ze bevat in grote lijnen of kort samengevat elke fundamentele leerstelling of elke lering die in de Geheime Leer voorkomt. De leringen van de kabbala zijn vaak in ongewone en soms vermakelijke taal gesteld; soms bereikt deze taal een verheven peil. Wat zegt de *Zohar*, het tweede van de belangrijke boeken van de kabbala die nog bestaan (het

woord *Zohar* betekent 'schittering'), over de manier waarop de joodse religieuze boeken moeten worden bestudeerd? De *Zohar* zegt het volgende (iii, 152a):

> Wee de mensenzoon die zegt dat de Thora [de Hebreeuwse bijbel, in het bijzonder de Pentateuch, of beter, de eerste vier boeken van de bijbel zonder *Deuteronomium*, het vijfde] alledaagse gezegden en gewone verhalen bevat. Als dit het geval zou zijn, zouden we nu uit wereldse geschriften een stelsel van leringen kunnen samenstellen dat grotere eerbied zou afdwingen. Als de Wet over gewone zaken zou gaan, dan bevatten de wereldse stelsels edeler gevoelens. Laten we er een keuze uit doen en we zullen een veel beter stelsel kunnen samenstellen. Nee! Elk woord van de Wet heeft een verheven betekenis en sluit een hemels mysterie in zich . . . Zoals de geestelijke engelen zich in aardse gewaden moesten kleden toen ze naar deze aarde afdaalden, en ze niet op aarde hadden kunnen blijven en evenmin zouden worden begrepen zonder zich in zo'n gewaad te hullen, zo is het ook met de Wet. Toen ze op aarde neerdaalde, moest de Wet zich in een aards gewaad hullen om door ons te worden begrepen, en de verhalen zijn haar gewaad . . . Zij die inzicht hebben, kijken niet naar het gewaad maar naar het lichaam [de esoterische betekenis] eronder; terwijl de wijsten, de dienaren van de hemelse koning, zij die op de berg Sinaï wonen, alleen naar de ziel zien –

dat wil zeggen, naar de essentiële geheime leer of heilige wijsheid die achter het 'lichaam', achter de exoterische verhalen van de bijbel, is verborgen.

In onze tijd, waarin modernisten en fundamentalisten met elkaar twisten – onnodig twisten over exoterische oppervlakkigheden, over dingen die uit het egoïsme van de mens voortkomen, over de dogmatische leringen van de christelijke kerk, die waarschijnlijk alle op de oude heidense esoterische filosofie berusten – is het diep te betreuren dat ze niet weten en begrijpen dat deze leer van de kabbala, zoals ze in de *Zohar* tot uitdrukking komt, een *ware* leer is; want onder elk gewaad is het leven. Zoals Jezus in gelijkenissen onderwees, zo werd de bijbel in beeldspraak, in metaforen, geschreven.

HOOFDSTUK 2

WAAR IS DE WERKELIJKHEID? DE WAARHEID KAN WORDEN GEKEND. DE SAMENGESTELDE NATUUR VAN DE MENS VOLGENS VERSCHILLENDE STELSELS: DRIEVOUDIG, VIERVOUDIG, VIJFVOUDIG, OF ZEVENVOUDIG.

De fundamentele wet van dat stelsel, het middelpunt waaruit alles is voortgekomen en waar alles omheen en naartoe wordt getrokken en waarop de hele verdere filosofie wordt gebouwd, is het ene homogene goddelijke SUBSTANTIE-BEGINSEL, de ene grondoorzaak.

. . . 'Maar weinigen, van wie het licht helderder scheen,
Werden geleid van oorzaak naar oorzaak
Tot de geheime oorsprong van de natuur,
En ontdekten dat er één eerste beginsel moet zijn. . . .'

Het wordt 'substantie-beginsel' genoemd, want op het gebied van het gemanifesteerde Heelal wordt het 'substantie', een illusie, terwijl het in de beginloze en eindeloze abstracte, zichtbare en onzichtbare RUIMTE een 'beginsel' blijft. Het is de alomtegenwoordige werkelijkheid: onpersoonlijk, omdat het alles en iedereen omvat. *De onpersoonlijkheid ervan is de grondgedachte* van het stelsel. Het sluimert in ieder atoom van het Heelal en is het Heelal zelf. – *De Geheime Leer*, 1:300

Het is het ware. Het is het Zelf, en gij zijt het.
– *Chhāndogya-Upanishad*, 6, 14, 3

Het tao dat in woorden kan worden uitgedrukt, is niet het eeuwige tao; de naam die kan worden uitgesproken, is niet zijn eeuwige naam. Zonder naam is het het begin van hemel en aarde, met een naam is het de moeder van alle dingen. Alleen wie voor altijd vrij is van aardse hartstochten kan de geestelijke essentie ervan begrijpen; wie steeds door hartstochten wordt belemmerd, kan niet meer zien dan de uiterlijke vorm ervan. Deze twee, het geestelijke en het stoffelijke, zijn in oorsprong een en hetzelfde, al geven wij daaraan verschillende namen. Deze gelijkheid is een mysterie – het mysterie der mysteriën. Het is de poort tot alle spiritualiteit.
– *De Gezegden van Lao Tse* (naar vert. Lionel Giles)

We beginnen in Deel 1 van *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky op blz. 43 met de alinea die als volgt luidt:

De lezer moet bedenken dat de gegeven stanza's alleen de kosmogonie van ons eigen planetenstelsel behandelen en wat daaromheen na een zonnepralaya zichtbaar is. De geheime leringen betreffende de evolutie van de universele Kosmos kunnen niet worden gegeven, omdat zelfs de grootste denkers van deze tijd deze niet zouden kunnen begrijpen; er schijnen heel weinig ingewijden te zijn, zelfs onder de grootsten, die over dit onderwerp mogen speculeren. Bovendien zeggen de leraren openlijk, dat zelfs de hoogste Dhyani-Chohans nooit zijn doorgedrongen tot de mysteries buiten die grenzen die de miljarden zonnestelsels scheiden van de 'centrale zon', zoals deze wordt genoemd. Wat wordt gegeven, heeft daarom alleen betrekking op onze zichtbare Kosmos, na een 'nacht van Brahmā'.

Wij kiezen dit als algemene tekst van onze bijeenkomst van vanavond, want het lijkt niet alleen juist maar ook nodig onze studie van de meer geheime zaken die *De Geheime Leer* behandelt, te beginnen met de vraag: hoe of langs welke weg kunnen we enig begrip en besef van deze leringen krijgen? Komen ze tot ons als dogmatische leringen, of komen ze voort, om de definitie van theosofie te volgen die Webster in zijn woordenboek geeft, uit een innerlijke geestelijke gemeenschap met 'God'? Er schuilt iets waars in Websters definitie. Een theosoof gelooft inderdaad dat de mens het vermogen bezit nader tot goddelijke dingen te komen en de innerlijke mens te verheffen, zodat hij zich daardoor beter een voorstelling kan maken van de *dingen zoals ze zijn*, of van de werkelijkheid.

Als iedereen dit echter deed, zonder behoorlijke en kundige leiding en zonder het juiste onderricht, dan zouden verregaande ijdelheid en eigenwaan en ook veel andere krachten in de menselijke natuur onvermijdelijk tot een enorme verscheidenheid van meningen en leringen leiden, en zou iedereen geloven dat hij en alleen hij de waarheid bezat, en dat degenen die hem volgden en zijn denkbeelden predikten dus een speciale eigen 'kerk' of 'sekte' met hem zouden moeten vormen. Die woorden zouden waarschijnlijk worden vermeden, maar het zou daarop neerkomen.

We zien dus hoe zinnig, nuttig en toepasselijk de theosofische leringen zijn, zozeer dat deze leringen uit onheuglijke tijden tot ons zijn gekomen – overgeleverd door de ene leraar aan de andere – en dat ze oorspronkelijk door wezens uit een hogere sfeer, wezens die zelf van goddelijke oorsprong waren, werden meegedeeld aan de wordende

mensheid, toen die eenmaal zelfbewust was geworden; en verder dat deze overdracht of de emanatie van hun geestelijke en hoger intellectuele zelf in ons, ons onze eigen hogere beginselen schonk. Want de leraren hebben ons gezegd dat deze leringen eeuw na eeuw, generatie na generatie, door ontelbare geestelijke zieners zijn getoetst of geverifieerd – om H.P. Blavatsky's eigen woorden te gebruiken – in elk opzicht zijn geverifieerd, zowel wat hun juistheid en oorsprong, als hun uitwerking op het denken van de mens betreft.

De vermogens waardoor de mens kennis van de waarheid, van de werkelijkheid, kan verkrijgen, kunnen ieder moment en overal worden opgewekt of opgeroepen, mits de juiste omstandigheden zijn geschapen, zodat de strevende ziel met succes omhoog of naar *binnen* kan reiken en kan *weten.* Soms bevatten de eenvoudigste leringen de meest goddelijke waarheden. En waarom? Omdat de eenvoudigste leringen de fundamentele zijn.

Laten we daarom een ogenblik aandacht schenken aan de zeven beginselen van de mens in hun relatie tot de zeven beginselen van het heelal. De zeven beginselen van de mens vertonen overeenkomst met of zijn een kopie van de zeven kosmische beginselen. Ze zijn in feite het kroost van de zeven kosmische beginselen, in ons in hun activiteit beperkt door de werking van de wet van karma, maar in hun oorsprong teruggaande tot Dat wat alles te boven gaat, tot dat wat de essentie van het universum of het universele is; naar boven, naar binnen, tot het ongemanifesteerde, tot dat wat niet gemanifesteerd kan worden, tot dat eerste beginsel dat H.P. Blavatsky aanduidt als de leidende gedachte van de wijsheid-filosofie van *De Geheime Leer.*

De filosofie die ons in deze tijd een verklaring geeft van de menselijke, geestelijke en psychische structuur, stelt het aantal beginselen van de mens op zeven. In vroegere eeuwen werd het aantal beginselen of delen van de mens anders berekend – de christen onderscheidt lichaam, ziel en geest, maar kent niet het verschil tussen de ziel en de geest, en velen denken dat ziel hetzelfde is als geest.

Sommige Indische denkers beschouwden de mens als een fundamenteel viervoudige entiteit, anderen als een vijfvoudige. De joodse filosofie, zoals deze in de kabbala is te vinden, leert dat de mens vier beginselen heeft:

1. Het hoogste en meest geestelijke van alle, dat beginsel of deel dat voor ons niet meer is dan een ademtocht van het zijn, werd *neshāmāh* genoemd.

2. Het tweede beginsel werd *rūahh* of geestelijke ziel genoemd, soms volgens een andere translitteratie als *rūach* gespeld.

3. De astrale ziel (of vitale ziel) heette *nephesh*, het derde daaropvolgende, dat de mens met de dieren gemeen heeft.

4. Dan komt de *gūph* of het stoffelijke voertuig, het huis waarin alle andere wonen.

Boven en hoger dan alles, hoger dan *neshāmāh* – dat niet een emanatie van dit hoogste is, niet een schepping, niet een ontplooiing, maar dat erdoor werd *voortgebracht* op een wijze die we later moeten verklaren – bevindt zich het onuitsprekelijke, het grenzeloze, *eyn* (of *ain*) *sōph* genoemd.

De Sanskriettermen die aan de zeven beginselen van de mens in de theosofische filosofie zijn gegeven, volgen hieronder; een verklaring van hun oorspronkelijke betekenis in het Sanskriet en een toelichting op de manier waarop die woorden werden gebruikt en waarom ze werden gekozen, kunnen voor ons van waarde zijn.

1. Het eerste beginsel wordt het *sthūlaśarīra* genoemd. *Sthūla* betekent 'ruw', 'grof', niet verfijnd, zwaar, lijvig, dik in de zin van groot. *Śarīra* komt van een wortel die we het best kunnen vertalen door te zeggen dat het datgene is wat 'zich gemakkelijk oplost', 'snel slijt'; iets dat vergankelijk, schuimachtig, als het ware vol gaten is. Let op de betekenis die erin ligt verborgen; die is heel belangrijk.

2. Het tweede beginsel heet het *liṅgaśarīra*. *Liṅga* is een Sanskrietwoord dat 'kenmerkend teken' betekent; vandaar model, patroon. Het vormt het model of patroon waarnaar het stoffelijk lichaam is gebouwd. Dit stoffelijk lichaam dat grotendeels poreus is, als die uitdrukking is toegestaan, is het meest *onwezenlijke* dat we kennen, als het ware vol gaten, schuimachtig. We komen later nog terug op deze gedachte.

3. Het derde beginsel, gewoonlijk het levensbeginsel genoemd, is *prāṇa*. Dit woord wordt hier in algemene zin gebruikt. Er zijn trouwens een aantal levensstromen of levensfluïden. Ze hebben verschillende namen. Eén stelsel noemt er drie; een ander vijf, dat het algemeen aanvaarde aantal is; weer een ander zeven, nog een ander twaalf, zoals in enkele Upanishads is te vinden; en één schrijver uit de oudheid noemt er zelfs dertien.

4. Dan is er het *kāma*-beginsel; het woord *kāma* betekent 'begeerte'. Het is de drijvende, stuwende kracht in de menselijke structuur; kleurloos, goed noch slecht, maar bepaald door het gebruik dat het denkvermogen en de ziel ervan maken.

5. Daarna komt *manas;* de Sanskrietwortel van dit woord betekent 'denken', 'overpeinzen', 'beschouwen' – kortom, een mentale activiteit.

6. Vervolgens komt *buddhi*, of geestelijke ziel, het voertuig of de drager van het hoogste beginsel, de ātman. *Buddhi* wordt afgeleid van een Sanskrietwortel *budh*. Deze wortel wordt gewoonlijk vertaald met 'verlichten', maar een betere vertaling is 'ontwaken', en daarom, 'begrijpen'; *buddha*, het voltooid deelwoord van deze wortel, wordt gebruikt voor iemand die geestelijk is 'ontwaakt', die niet langer levend dood is, maar zich bewust is van de geestelijke invloed vanbinnenuit of van 'boven'. Buddhi is het beginsel in ons dat ons geestelijk bewustzijn schenkt, en is het voertuig van het hoogste deel van de mens. Dit hoogste deel is ātman.

7. Dit beginsel (*ātman*) is universeel; maar tijdens de incarnaties nemen de laagste delen ervan eigenschappen aan, als we het zo mogen uitdrukken, omdat het met buddhi is verbonden, zoals buddhi is verbonden met manas, manas met kāma, en zo verder omlaag.

Ātman wordt soms ook gebruikt voor het universele zelf of de universele geest, die in de Sanskrietgeschriften brahman (onzijdig) wordt genoemd; het brahman of de universele geest wordt ook aangeduid als de *paramātman*, een samengestelde Sanskrietterm met als betekenis de 'hoogste' of meest universele ātman. De wortel van ātman is nauwelijks bekend. De oorsprong ervan is onzeker, maar de algemene betekenis is die van 'zelf'.

Boven brahman is het *parabrahman: para* is een Sanskrietwoord dat 'voorbij' betekent. Let op de diep filosofische betekenis hiervan: er wordt hier geen poging gedaan het onbegrensde, het onuitsprekelijke, door bijvoeglijke naamwoorden te beperken; het betekent eenvoudig 'voorbij brahman'. In de Sanskriet Veda's en in de werken die daarvan zijn afgeleid en tot de vedische literatuur behoren, wordt dit *voorbij* Dat genoemd, terwijl deze wereld van manifestatie wordt aangegeven met Dit. Andere veelzeggende Sanskriettermen zijn *sat*, het 'werkelijke', en *asat*, het 'onwerkelijke' of het gemanifesteerde heelal; in andere zin betekent *asat* 'niet *sat*', dat wil zeggen, zelfs voorbij (hoger dan) *sat*.

Dit parabrahman is nauw verbonden met *mūlaprakriti*, 'wortelnatuur'. Hun wisselwerking en vermenging veroorzaken de eerste vage trilling, als men deze woorden kan gebruiken, van het universele leven, toen in het begin der dingen de geestelijke begeerte voor het eerst in Het ontstond. Dat is de oude leer, die natuurlijk gebruikmaakte van de oude antropocentrische uitdrukkingen, waarvan men goed begreep dat het

slechts menselijke vergelijkingen waren; want de opvattingen van de zieners in vervlogen tijden, hun leringen, moesten in menselijke taal aan de menselijke geest worden overgebracht.

Een mens kan zich naar binnen keren, stap voor stap 'omhoog' gaan, steeds hoger klimmen naarmate zijn geestelijke krachten toenemen en subtieler worden, totdat hij boven zijn normale vermogens uitstijgt en de ring-verder-niet overschrijdt, zoals H.P. Blavatsky die in haar *Geheime Leer* noemt. Waar en wat is deze ring-verder-niet? Het is in elk stadium van het menselijke bewustzijn de uiterste grens die zijn geest kan bereiken. Daar houdt hij stil en schouwt in het daarachter liggende – in het ongemanifesteerde waaruit wij voortkwamen. Het ongemanifesteerde is in ons; het is het innerlijkste van het innerlijkste van onze ziel, van onze geest, van ons essentiële wezen. We kunnen ernaar streven, maar we kunnen het in feite nooit bereiken.

Waar is de werkelijkheid? Is het wezenlijke, het ware, in deze lagere stoffelijke omhulsels te vinden? Of moet het worden gezocht in die toestand van zijn waaruit alles voortkwam?

De stoïcijnen uit de oudheid onderwezen in hun prachtige filosofie – en dezelfde leer ontstond in de esoterische filosofie van Hellas of Griekenland, zoals later uit de neoplatonische leringen bleek – deze oude stoïcijnen onderwezen dat de waarheid *kan* worden gekend; dat het meest wezenlijke en het meest verhevene kon worden gevonden in een steeds terugwijkend verschiet, als de menselijke geest binnenwaarts en omhoog streeft en sluier na sluier wegvalt naarmate de evolutie van de ziel van de 'wijze' (de door hen gebruikte term) vordert. Ze leerden dat het stoffelijke heelal een illusie is, in de zin waarin een hindoe over *māyā* spreekt; en de stoïcijnen begrepen dat dit schijnbaar dichte, grove, zware, stoffelijke heelal als waarneembaar verschijnsel onwerkelijk is en als het ware grotendeels uit gaten bestaat – een leer die men nu in de geschriften en denkbeelden van onze meer intuïtieve wetenschappers terugvindt.

De stoïcijnen onderwezen dat de ether dichter is dan de meest dichte materie, compacter dan de meest compacte materie, en we gebruiken dan natuurlijk gewone menselijke termen. Voor ons mensen, met onze ogen die alleen zijn geoefend om voorwerpen te zien die een illusie zijn, lijkt het de meest doorzichtige, de ijlste, de meest etherische stof. Wat was de werkelijkheid, het ware, achter dit Al? Het *wezenlijke*? Ze zeiden dat het God was, het leven van het leven, de waarheid van de waarheid, de wortel van de stof, de wortel van de ziel, de wortel van de geest.

Wanneer een stoïcijn werd gevraagd: Wat is God? antwoordde hij waardig: Wat is God *niet*?

Laten we onze aandacht nu richten op de oude wijsheid van Hindoestan, de Upanishads, die teruggaan tot ver vóór de tijd waarin de oude brahmaanse leringen en de brahmanen werden tot wat ze nu zijn, tot de tijd waarin werkelijke mensen wezenlijke dingen onderrichtten – en uit de *Chhāndogya-Upanishad*, voornamelijk uit het zesde hoofdstuk, een gesprek aanhalen tussen een vader en zijn zoon. De zoon vraagt:

'Als iemand die in zijn eigen huis heeft geslapen, opstaat en naar een ander dorp gaat, weet hij dat hij uit zijn eigen huis is gekomen. Waarom weten de mensen dan niet dat ze uit Sat zijn voortgekomen?' [Een Sanskrietwoord dat het wezenlijke, het onuitsprekelijke, betekent, waarover we hebben gesproken.]

En de vader onderricht zijn zoon als volgt.

'Deze rivieren, mijn zoon, stromen, de oostelijke naar het oosten, de westelijke naar het westen. Ze gaan van zee tot zee. Ze worden in werkelijkheid de zee. En zoals die rivieren, wanneer ze in de zee zijn, niet weten ik ben deze of die rivier.

'Evenzo, mijn zoon, weten al deze schepselen niet, wanneer ze uit het ware [dat is het werkelijke] zijn voortgekomen, dat ze uit het ware zijn voortgekomen [door māyā]. Wat deze schepselen hier ook zijn, een leeuw, of een wolf, of een zwijn, of een worm, of een mug of een muskiet, dat worden ze telkens weer.'

Luister nu:

'Dat wat die subtiele essentie is, daarin heeft al wat bestaat zijn zelf. Het is het ware. Het is het zelf, en gij, O Śvetaketu, zijt het.' 'Leer mij nog meer, heer', zei de zoon. 'Zo zij het, mijn kind', antwoordde de vader.

Dan wordt de zoon geacht te vragen: 'Hoe komt het dat levende wezens, wanneer ze in de slaap of de dood opnieuw in Sat opgaan, niet worden vernietigd? Golven, schuim en luchtbellen komen uit het water voort, en wanneer ze weer met het water samenvloeien, zijn ze verdwenen.'

'Als iemand deze grote boom hier in de wortel zou aantasten', zegt de vader, 'zou hij weliswaar bloeden, maar blijven leven. Als hij zijn stam treft, zou hij bloeden, maar leven. Als hij zijn top treft, zou hij bloeden, maar

leven. Vervuld van het levende zelf, houdt die boom stand, neemt zijn voedsel in zich op en verheugt zich;

Maar als het leven (het levende zelf) een van zijn takken verlaat, verdort die tak; als het een tweede tak verlaat, verdort die tak; als het een derde verlaat, verdort die tak. Als het de hele boom verlaat, verdort de hele boom. Op precies dezelfde manier, mijn zoon, onthoud dit.' En hij vervolgde:

'Dit (lichaam) schrompelt ineen en sterft wanneer het levende zelf het heeft verlaten; het levende zelf sterft niet. In dat wat die subtiele essentie is, heeft al wat bestaat zijn zelf. Het is het ware. Het is het zelf, en gij, O Śvetaketu, zijt het.'

'Leer mij nog meer, heer', zei de zoon. 'Zo zij het, mijn kind', antwoordde de vader.

'Breng mij van gindse nyagrodhaboom een vrucht.' 'Hier is er een, heer.' 'Breek haar doormidden.' 'Ze is doormidden gebroken, heer.' 'Wat zie je er erin?' 'Deze zaden, bijna oneindig klein.' 'Maak er een open.' 'Het is opengemaakt, heer.' 'Wat zie je erin?' 'In het geheel niets, heer.'

De vader zei: 'Mijn zoon, die subtiele essentie, die je daarin niet waarneemt, uit diezelfde essentie bestaat deze grote nyagrodhaboom. Geloof het, mijn zoon. Dat wat die subtiele essentie is, daarin heeft al wat bestaat zijn zelf. Het is het ware. Het is het zelf, en gij, O Śvetaketu, zijt het.' 'Leer mij nog meer, heer', zei de zoon. 'Zo zij het, mijn kind', antwoordde de vader.

'Strooi dit zout in het water, en kom morgenochtend bij me.' De zoon deed wat hem was opgedragen. De vader zei tegen hem: 'Breng me het zout dat je gisteravond in het water hebt gestrooid.' De zoon zocht ernaar maar vond het niet, omdat het natuurlijk was opgelost. De vader zei: 'Proef het water aan de oppervlakte. Hoe smaakt het?' De zoon antwoordde: 'Het is zout.' 'Proef het uit het midden. Hoe smaakt het?' De zoon antwoordde: 'Het is zout.' 'Proef het van de bodem. Hoe smaakt het?' De zoon antwoordde: 'Het is zout.' De vader zei: 'Gooi het weg en kom dan bij me.' Dat deed hij; maar zout bestaat altijd. Daarop zei de vader: 'Ja, ook hier in dit lichaam zie je niet het ware (Sat), mijn zoon; maar het is er wel degelijk.'

'Dat wat die subtiele essentie is [namelijk, de zoutheid van het zout], daarin heeft al wat bestaat zijn zelf. Het is het ware. Het is het zelf, en gij, O Śvetaketu, zijt het.' 'Leer mij nog meer, heer', zei de zoon. 'Zo zij het, mijn kind', antwoordde de vader.

– 6, 10-13 (naar vert. Max Müller)

Laten we nu een ander deel van deze Upanishad opslaan, het achtste hoofdstuk. We lezen het volgende: 'Harih, Om.' Hari is de naam van verschillende godheden – van Śiva en Vishṇu – maar hier wordt hij kennelijk gebruikt voor Śiva, bij uitstek de goddelijke beschermer van de mystieke occultist. Om is een woord dat in de brahmaanse literatuur als

zeer heilig wordt beschouwd. Het is een uit één lettergreep bestaande aanroeping die volgens algemeen gebruik – zoals wordt uiteengezet in de desbetreffende literatuur, die tamelijk omvangrijk is omdat dit woord Om bijna goddelijke betekenis heeft gekregen – nooit hardop of in het bijzijn van een buitenstaander, een vreemde of een niet-ingewijde moet worden uitgesproken, maar in de stilte van het eigen hart. We hebben echter ook redenen om te geloven dat het woord door leerlingen in aanwezigheid van hun leraar hardop en op één toon werd uitgesproken. Dit woord staat altijd aan het begin van een geschrift dat als buitengewoon heilig wordt beschouwd.

Er wordt geleerd dat als men dit woord met gesloten mond uitspreekt, waarbij zowel de *O* als de *M* lang worden aangehouden, dit in de schedel weerklinkt en trillingen teweegbrengt, en dat het, *als de aspiraties zuiver zijn*, de verschillende zenuwcentra van het lichaam gunstig beïnvloedt.

De brahmanen zeggen dat het ontheiligend is dit woord uit te spreken op een plaats die niet heilig is. Ik lees nu:

> Daar is deze stad van brahman [dat is, het hart en het lichaam], en daarin het paleis, de kleine lotus (van het hart) en daarin die kleine ether.

Het Sanskrietwoord voor 'kleine ether' dat Müller, de vertaler, hier niet heeft vermeld, ongetwijfeld omdat hij niet wist hoe hij het moest vertalen, is *antarākāśa*, een samengesteld Sanskrietwoord dat 'binnen het *ākāśa*' betekent. Ik lees verder:

> Wat binnen die kleine ether bestaat, daarnaar moet worden gezocht, dat moet worden begrepen. En als men hem zou zeggen: 'Wat nu die stad van brahman betreft, en het paleis daarin, dat wil zeggen, de kleine lotus van het hart, en de kleine ether in het hart, wat is daarin dat waard is ernaar te zoeken of dat moet worden begrepen?'
>
> Dan zou hij moeten zeggen: 'Zo groot als deze ether (de hele ruimte) is, zo groot is die ether in het hart. Zowel hemel als aarde liggen erin besloten, zowel vuur als lucht, zowel zon als maan, zowel bliksem als sterren; en wat er van hem (het zelf) hier in de wereld ook is, en wat er niet is (dat wil zeggen wat is geweest of zal zijn), dat alles ligt erin besloten.'
>
> En als men hem zou zeggen: 'Als al wat bestaat, ligt besloten in die stad van brahman, alle wezens en alle begeerten (wat men zich ook maar kan voorstellen of wensen), wat blijft er dan van over wanneer de ouderdom haar treft en haar verstrooit of wanneer ze uiteenvalt?'
>
> Dan zou hij moeten zeggen: 'Door de ouderdom van het lichaam wordt dat (de ether of het brahman daarin) niet ouder; door de dood van het

lichaam wordt dat (de ether of het brahman daarin) niet gedood. Dat (het brahman) is de ware brahma-stad (niet het lichaam). Daarin liggen alle [ware] begeerten besloten. Het is het zelf, vrij van zonde, vrij van ouderdom, van dood en smart, van honger en dorst, dat niets begeert dan wat het behoort te begeren en zich niets anders voorstelt dan wat het zich behoort voor te stellen. Zoals hier op aarde de mensen doen wat hun wordt opgedragen en afhankelijk zijn van het voorwerp waaraan ze gehecht zijn, of dit nu een landstreek is of een stuk land.

'En zoals hier op aarde wat door inspanning is verworven, vergaat, zo vergaat wat door offers en andere op aarde volbrachte goede daden voor de volgende wereld is verworven. Voor hen die van hier heengaan zonder het zelf en die ware begeerten te hebben gevonden, is er in alle werelden geen vrijheid. Maar voor hen die van hier heengaan na het zelf en die ware begeerten te hebben gevonden, is er vrijheid in alle werelden.'

– Op. cit., 8, 1

HOOFDSTUK 3

DE LEER VAN MĀYĀ; OBJECTIEF IDEALISME DE GRONDSLAG VAN ETHISCH HANDELEN: GEWORTELD IN DE GEESTELIJKE EENHEID – HET GODDELIJKE – VAN HET AL. HET ZELF EN DE 'ZELVEN'.

Maya of illusie is een element dat bij alle eindige dingen optreedt, want alles wat bestaat heeft alleen maar een relatieve en geen absolute werkelijkheid, omdat de vorm waarin het verborgen noumenon voor een waarnemer verschijnt, afhangt van zijn waarnemingsvermogen. Voor het ongeoefende oog van een barbaar is een schilderij eerst een zinloze wirwar van gekleurde strepen en klodders, terwijl een geoefend oog er onmiddellijk een gezicht of een landschap in ziet. Niets is blijvend, behalve het ene verborgen absolute bestaan dat in zichzelf de noumena van alle werkelijkheden bevat. De bestaansvormen die tot ieder gebied van het zijn behoren, tot de hoogste Dhyan-Chohan toe, hebben tot op zekere hoogte iets van schaduwen, die door een toverlantaarn op een kleurloos scherm worden geworpen; toch zijn alle dingen betrekkelijk reëel, want ook de waarnemer is een weerspiegeling, en de waargenomen dingen zijn daarom voor hem even werkelijk als hijzelf. De werkelijkheid die de dingen misschien bezitten, moet men erin zoeken vóór of nadat zij als een flits door de stoffelijke wereld zijn heengegaan; maar wij kunnen zo'n bestaan niet rechtstreeks waarnemen zolang wij waarnemingsinstrumenten hebben die slechts het stoffelijke bestaan binnen het bereik van ons bewustzijn brengen. Op welk gebied ons bewustzijn ook werkzaam is, zowel wij als de dingen die tot dat gebied behoren, zijn voor dat moment onze enige werkelijkheden. Naarmate wij een hogere trap van ontwikkeling bereiken, bemerken wij dat we tijdens de stadia die we hebben doorlopen schaduwen voor werkelijkheden hebben aangezien. Het omhoogklimmen van het ego is een reeks steeds verder gaande bewustwordingen, waarbij iedere vordering de gedachte meebrengt dat we nu eindelijk de 'werkelijkheid' hebben bereikt. Wij zullen echter pas vrij zijn van de door maya voortgebrachte waanvoorstellingen, wanneer wij het absolute Bewustzijn hebben bereikt en het onze daarin hebben laten opgaan.

– *De Geheime Leer*, 1:69-70

Het Heelal met alles daarin wordt MAYA genoemd, want alles daarin is tijdelijk, van het kortstondige leven van een glimworm tot dat van de zon. In de gedachten van een filosoof moet het Heelal met zijn vergankelijke steeds

wisselende vormen, vergeleken met de eeuwige onbeweeglijkheid van het ENE en de onveranderlijkheid van dat beginsel, niet meer zijn dan een dwaallichtje. Toch heeft het Heelal genoeg werkelijkheid voor de bewuste wezens daarin, die even onwerkelijk zijn als het Heelal zelf.

– Op. cit., blz. 301

We hervatten de studie van *De Geheime Leer* op het punt waar we veertien dagen geleden zijn gekomen, en ik lees de derde grondstelling – tenminste een gedeelte ervan (GL 1:47).

De fundamentele gelijkheid van alle zielen met de Universele Overziel, die zelf een aspect is van de Onbekende Wortel; en de verplichte pelgrimstocht voor iedere ziel – een vonk van eerstgenoemde – door de cyclus van incarnatie (of 'noodzakelijkheid') in overeenstemming met de cyclische en karmische wet gedurende het hele tijdperk. Met andere woorden, geen zuiver geestelijke buddhi (goddelijke ziel) kan een onafhankelijk (bewust) bestaan hebben voordat de vonk die voortkwam uit de zuivere essentie van het universele zesde beginsel – of de OVERZIEL – (a) door iedere grondvorm van de verschijnselenwereld van dat manvantara is heengegaan en (b) individualiteit heeft verkregen, eerst door een instinct en daarna door zelf teweeggebrachte en zelf bedachte krachtsinspanningen (beperkt door haar karma), terwijl zij zo opklom door alle graden van intelligentie heen, van het laagste tot het hoogste manas, van delfstof en plant tot aan de heiligste aartsengel (Dhyani-Boeddha).

Paulus, de apostel van de christenen 'voor de heidenen', zoals hij wordt genoemd, sprak volgens de christelijke evangeliën in Handelingen (17:23, 28) de Atheners toe die zich op de Marsheuvel, gewoonlijk de Areopagus genoemd, hadden verzameld, en zei het volgende (de vertaling is van ons):

Want toen ik voorbijliep en de voorwerpen van uw verering zag, vond ik een altaar met dit opschrift: 'Aan de onkenbare God' . . . Want in Het leven we, bewegen we ons en hebben we ons bestaan, zoals ook enkele van uw eigen dichters hebben gezegd, 'Want ook wij komen uit Het voort.'

De dichters over wie Paulus spreekt waren waarschijnlijk Aratus en de stoïcijn Cleanthes. Misschien is het goed te vermelden dat het woord 'onkenbare', dat is gebruikt in verband met dit woord *agnostos*, de betekenis is die Homerus, Plato en Aristoteles eraan toekennen. Dit Griekse woord *agnostos* kan ook worden vertaald met 'onbekende', maar alleen omdat het onbekende in dit verband het onkenbare is.

De Atheners hadden voor het onuitsprekelijke een altaar opgericht, dat ze in de ware geest van religieuze overgave niet nader aanduidden; en toen Paulus voorbijkwam en het zag, dacht hij dat dit voor hem een uitstekende gelegenheid was 'om het ijzer te smeden terwijl het heet was', en beweerde dat het onkenbare, waarvoor dit altaar was opgericht, de joodse god Jehova was.

Twee weken geleden hebben we uiteengezet hoe het komt dat de mens zich enig idee kan vormen van dat onuitsprekelijke beginsel, waarover H.P. Blavatsky spreekt als de eerste van de drie grondstellingen die nodig zijn om de ware leringen van de esoterische wijsheid te begrijpen; we hebben toen gezien dat de mens een vermogen bezit dat het gewone menselijke verstandelijke vermogen te boven gaat – dat er iets in hem is waardoor hij de weg omhoog of, misschien beter, *naar binnen* kan gaan, naar de diepste kern van zijn wezen, die in werkelijkheid dat onuitsprekelijke *is*: uit Het kwamen wij voort, naar Het keren we in de loop van de eonen terug.

Alle filosofen uit de oudheid onderwezen de waarheid over ditzelfde grondbeginsel, ieder op zijn eigen manier, elk in andere bewoordingen, ieder in de taal van het land waar het werd verkondigd, maar steeds werd de kernwaarheid verkondigd: dat in het diepste innerlijk van de mens een godheid woont, dat deze godheid is voortgekomen uit het hoogste en dat de mens een god in het vlees kan worden òf nog lager kan zinken dan de gewone mens, zodat hij eerst door de demonen van zijn eigen lagere natuur en die van de lagere sfeer wordt gekweld en bestookt en tenslotte door hen wordt bezeten; en met deze bijzondere demonen bedoelen we de elementale krachten van het leven, van het chaotische leven, of van het stoffelijk bestaansgebied.

Nogmaals, hoe komt het dat de mens deze waarheden niet onmiddellijk innerlijk kan zien? We weten allen dat dit komt door de illusie waardoor zijn denken wordt misleid, de illusie die deel uitmaakt van hemzelf en die hem niet van buitenaf is opgedrongen: hij *ziet* bijvoorbeeld, en zijn denken reageert op wat hij ziet en deze reactie is gebaseerd op de illusie, die met een oud Sanskrietwoord māyā wordt genoemd.

Dit is een technische term in de oude brahmaanse filosofie. Laten we eens nagaan wat de wortel ervan is. Waar komt het woord māyā vandaan? Het is afgeleid van een Sanskrietwortel *mā*, die 'meten' betekent; figuurlijk gebruikt heeft het de betekenis gekregen van teweegbrengen of vormen, en dus beperken. Er bestaat een Engels woord *mete* met de betekenis van 'uitmeten', van dezelfde Indo-europese wortel. In het

Angelsaksisch bestaat een wortel *met*; in het Grieks en ook in het Latijn: *med*.

De term māyā – die eeuwen geleden in de brahmaanse filosofie een heel andere betekenis had dan de nu gangbare – heeft de betekenis gekregen van door het menselijke verstand gevormde denkbeelden die aan innerlijke en uiterlijke indrukken zijn ontleend; vandaar het *illusoire* aspect van de gedachten van de mens als hij het leven en zijn omgeving overdenkt en probeert te verklaren en te begrijpen – en daarvan werd de betekenis afgeleid die de term technisch heeft, namelijk illusie. Het betekent *niet* dat de uiterlijke wereld niet bestaat; als dat zo was, kon ze natuurlijk niet illusoir zijn; ze *bestaat*, maar *is* niet. Ze wordt 'uitgemeten' of ze vertoont zich aan de menselijke geest als een zinsbegoocheling. Met andere woorden, het beeld en de beelden die ons verstand en onze zintuigen aan het innerlijke leven en het innerlijke oog doorgeven, zien we niet helder, niet duidelijk en niet waarheidsgetrouw.

Bekende voorbeelden van māyā in de Vedānta, die de hoogste vorm is van de brahmaanse leringen en die in vele opzichten onze eigen leer benadert, waren de volgende: iemand ziet 's avonds een opgerold stuk touw op de grond liggen en springt opzij omdat hij denkt dat het een slang is. Er is wel een touw, maar geen slang.

Een ander voorbeeld is wat de 'horens van de haas' wordt genoemd. Wanneer men 's avonds een haas ziet zitten, schijnen zijn lange oren zó uit zijn kop te steken dat het zelfs voor het geoefende oog lijkt op een dier met horens. De haas heeft geen horens, maar er ontstaat in de geest het bedrieglijke idee dat daar een dier met horens is.

Dat is de betekenis van māyā: niet dat iets wat we zien niet bestaat, maar dat wij door onze eigen gedachten en onvolkomenheden worden verblind en ons denken op een dwaalspoor wordt gebracht, en dat we nog niet tot de juiste verklaring en betekenis van de wereld, van het heelal om ons heen, zijn gekomen. Door innerlijk op te klimmen, door op te stijgen, door innerlijke aspiratie en het verheffen van de ziel, kunnen we opwaarts of liever binnenwaarts reiken naar dat gebied waar de waarheid in haar volheid woont.

Bernardus van Clairvaux, de Franse mysticus uit de middeleeuwen, heeft terecht gezegd dat één manier om dit te doen is 'de geest te ledigen', de beuzelingen, de dwaalbegrippen, de misvattingen, de gevoelens van haat, achterdocht, onverschilligheid, enz., waarvan de mens vervuld is, eruit te verdrijven, en dat door al deze waardeloze dingen op te ruimen, de tempel van binnen wordt gereinigd en het licht

van de innerlijke god de ziel binnenstroomt – een prachtig denkbeeld.

Men kan de vraag stellen hoe onze filosofie zich verhoudt tot de vele zogenaamde idealistische stelsels in Europa, in het bijzonder in Duitsland, en die in Engeland worden vertegenwoordigd door bisschop Berkeley. Het antwoord is dat er natuurlijk aanknopingspunten zijn, omdat deze filosofische stelsels door serieuze mensen werden ontwikkeld, en niemand kan in ernst nadenken en naar het hogere streven zonder enig inzicht in de waarheid en een vaag besef van het innerlijke leven te krijgen – maar geen van deze idealistische stelsels komt exact overeen met het idealisme van de theosofie. Theosofie is geen absoluut idealisme; het leert niet dat het uiterlijke heelal in *absolute* zin niet bestaat en dat alle uiterlijke verschijnselen alleen in het denken bestaan.

Theosofie is ook niet precies het idealisme van Kant en evenmin het opmerkelijke pessimistische idealisme van Schopenhauer – even opmerkelijk als deze grote denker zelf, en wel omdat hij zijn kennis ontleende (en dit openlijk toegaf) aan het oosten. Het idealisme van de theosofie staat het dichtst bij de filosofie van de Duitse filosoof Von Schelling, die (voornamelijk) leerde dat men de waarheid kan leren kennen door tot zichzelf in te keren en haar aan de geest te ontlenen, en dat de uiterlijke wereld 'dood denken' of misschien beter *inert* denken is – niet het denken van de denker natuurlijk, maar dat van de godheid. Dit nu wordt objectief idealisme genoemd, omdat het aan het uiterlijke object een bestaan toekent, terwijl het absolute idealisme dat als niet-bestaand beschouwt.

H.P. Blavatsky zegt in *De Geheime Leer* (1:700):

> De esoterische filosofie, die een *objectief* idealisme leert, hoewel zij het objectieve Heelal en alles daarin beschouwt als *maya*, tijdelijke illusie, maakt een praktisch onderscheid tussen de collectieve illusie, *mahamaya*, vanuit het zuiver metafysische standpunt, en de objectieve relaties tussen verschillende bewuste *ego's* daarin, zolang deze illusie duurt.

De leer is dat māyā aldus wordt opgeroepen door de werking van mūlaprakriti, of 'wortel-natuur', het beginsel dat de tegenhanger is van en samenwerkt met dat andere aspect van bewustzijn dat we parabrahman noemen. Bedenk dat vanaf het ogenblik waarop manifestatie begint, deze dualistisch werkt, dat wil zeggen dat zich in alles in de natuur vanaf dat punt paren van tegenstellingen voordoen, zoals lang en kort, hoog en laag, dag en nacht, goed en kwaad, bewustzijn en niet-bewustzijn, enz., en dat al deze dingen in wezen māyāvisch of illusoir zijn – *werkelijk*

zolang ze bestaan, maar hun bestaan is niet eeuwig. Door deze paren van tegenstellingen leert de zelfbewuste ziel de waarheid.

Wat is de grondslag van ethisch handelen? Dat is de belangrijkste vraag die in elk denksysteem moet worden beantwoord. Is ethiek gebaseerd op uitspraken van de mens? Berust ethiek op de overtuiging in het hart van de meeste mensen dat het voor de veiligheid van de mens noodzakelijk is bepaalde abstracte regels te hebben die we maar beter kunnen volgen? Zijn we alleen maar opportunisten? Of steunt de moraliteit, de ethiek, op waarheid en is het voor de mens niet alleen passend om die te volgen maar ook noodzakelijk? Ongetwijfeld het laatste.

In de derde grondstelling die we aan het begin van de bijeenkomst hebben gelezen, vinden we de juiste elementen, de ware grondslagen van een ethisch stelsel dat misschien groter, diepzinniger en overtuigender is dan wat men zich ook kan voorstellen.

Waarop berust dan ethiek? En met ethiek bedoel ik niet alleen de opvatting van sommige pseudo-filosofen die denken dat de moraal min of meer datgene is wat goed is voor de samenleving, gebaseerd op de letterlijke betekenis van het Latijnse woord *mores*, goede gewoonten, als tegengestelde van slechte. Nee, ethiek is het instinctieve verlangen van het menselijk hart om rechtvaardig te zijn en het goede te doen tegenover ieder mens, omdat het goed is dat te doen, omdat het voldoening schenkt en verheffend werkt.

Als de mens inziet dat hij één is met al wat is, innerlijk en uiterlijk, hoog en laag; dat hij één is met alles, niet alleen zoals leden van een gemeenschap dat zijn, niet zoals soldaten in een leger, maar zoals de moleculen van ons eigen lichaam, zoals de atomen van de molecule, zoals de elektronen van een atoom die een eenheid vormen – niet alleen een samenvoeging, maar een geestelijke *eenheid* – dan ziet hij de waarheid.

Ieder van ons behoort tot en vormt een onafscheidelijk deel van dat verheven en onuitsprekelijke mysterie – het AL – dat individuele en geestelijke eenheid omvat en is.

We hebben allen één innerlijk universeel zelf, en ieder heeft ook zijn individuele ego. Het ego ontspringt aan het zelf en het zelf is het onuitsprekelijke, het diepste innerlijk, dat één is in ons allen – en geeft ieder van ons dat zelfgevoel; hoewel we bij uitbreiding van de betekenis ook, en terecht, spreken over het lagere zelf, omdat dit een zwakke straal is van het hoogste. Zelfs een slecht mens heeft niet alleen de vonk van het goddelijke in zich, maar de straal van het goddelijke zelf: hij is zowel het zelfzuchtige ego als het universele zelf.

Waarom wordt ons dan geleerd dat wanneer we onpersoonlijk worden, we het goddelijke bereiken? Omdat juist onpersoonlijkheid het kenmerk is van paramātman, het universele zelf, waar al het persoonlijke verdwijnt. *Paramātman* is een samengesteld Sanskrietwoord dat 'hoogste' of 'verheven zelf' betekent.

Als we onze eigen geest onderzoeken, als we tot onszelf inkeren, als we als het ware innerlijk naar het diepste in ons reiken, zal ieder van ons weten dat naarmate hij daarin verder en verder doordringt, het zelf onpersoonlijk en het licht een en al glorie wordt.

Wat een grootse gedachte is het dat in het hart van ieder van ons het zich steeds ontvouwende woont, het bestendige, het eeuwige, het onveranderlijke, dat geen dood en geen smart kent, het ware goddelijke in *alles*! Hoe verheffend is dat voor het menselijk leven! Wat schenkt het ons een moed! Hoeveel van al het oude vermolmde bijgeloof wordt er niet door opgeruimd! Hoe onuitsprekelijk groots zijn de visioenen van de werkelijkheid, van de waarheid, die we krijgen wanneer we ons naar binnen keren, na de geest te hebben geledigd, zoals Bernardus zegt, van alle waardeloze gedachten die haar belemmeren.

Hoe noemden de Ouden de toestand die de mens bereikt wanneer hij dit beseft en zijn geest zo heeft geledigd dat deze alleen is vervuld van het zelf, van het onpersoonlijke zelf van het eeuwige? Hoe noemden ze zo iemand? Zij noemden de toestand *bodhi*, de mens *boeddha* en het orgaan waarin en waardoor het zich manifesteert *buddhi*. Al deze woorden zijn afgeleid van een Sanskrietwortel die 'ontwaken' betekent. Als de mens is ontwaakt uit de levende dood waarin we leven, wanneer hij zich van het gezwoeg van het denken en het lichaam heeft bevrijd en, om de oude christelijke uitdrukking te gebruiken, zich in het 'kleed van eeuwigheid' heeft gehuld, dan is hij ontwaakt, hij is een boeddha. De oude brahmaanse leringen, die zelfs nu in de Vedānta zijn te vinden, verklaren dat hij één is geworden met – niet 'is opgegaan in', zoals voortdurend wordt vertaald – maar één is *geworden* met het ware zelf, met de paramātman, het hoogste zelf.

Als we opnieuw de *Chhāndogya Upanishad* opslaan, een van de belangrijkste van de 108 of meer Upanishads – het woord *upanishad* betekent esoterische verhandeling – lezen we in de zevende, achtste en negende paragraaf uit het achtste hoofdstuk:

Prajāpati sprak:

We onderbreken hier om te zeggen dat prajāpati een Sanskrietwoord

is dat 'bestuurder' of 'heer' of 'hoofd van het nageslacht' betekent. Het woord wordt gebruikt voor veel vedische goden, maar in het bijzonder voor Brahmā – dat wil zeggen, het derde stadium vanaf parabrahman – de ontvouwer-schepper, de eerste en meest ondoorgrondelijke figuur van de triade bestaande uit Brahmā, Vishṇu en Śiva. Brahmā is de voortbrenger of ontvouwer, Vishṇu de ondersteuner of instandhouder, en Śiva, wat eufemistisch vertaald kan worden als 'weldadig', is de vernieuwer. Deze naam is heel duister. Hoe het ook zij:

Prajāpati sprak: 'Het zelf dat vrij is van zonden, vrij van ouderdom, van dood en smart, van honger en dorst, dat niets verlangt dan wat het behoort te verlangen en zich geen beelden vormt dan die het zich behoort te vormen, dat is wat we moeten zoeken, dat is wat we moeten proberen te begrijpen. Wie dat zelf heeft gevonden en het begrijpt, verkrijgt alle werelden en alles wat hij verlangt.'

We onderbreken opnieuw om te vragen, waarom? Omdat dit ware zelf, dit meest innerlijke, alle werelden is: het is alles. Wij citeren:

Zowel de deva's (goden) als de asura's (demonen) hoorden deze woorden en zeiden: 'Wel, laten we dat zelf zoeken, waardoor we, als we het hebben gevonden, alle werelden en alles wat we verlangen zullen krijgen.'

Toen ze dat hadden gezegd, gingen Indra van de deva's en Virochana van de asura's, zonder dat ze met elkaar hadden gesproken, beiden tot Prajāpati met brandstof in de hand, zoals gebruikelijk is bij leerlingen die naar hun meester gaan.

Ze bleven daar als leerling gedurende tweeëndertig jaar. Toen vroeg Prajāpati hun: 'Met welk doel bent u hier gebleven?'

Ze antwoordden: 'Wij herhalen wat u heeft gezegd, namelijk, 'het zelf dat vrij is van zonden, vrij van ouderdom, van dood en smart, van honger en dorst, dat niets verlangt dan wat het behoort te verlangen en zich geen beelden vormt dan die het zich behoort te vormen, dat is wat we moeten zoeken, dat is wat we moeten proberen te begrijpen. Wie dat zelf heeft gevonden en het begrijpt, verkrijgt alle werelden en alles wat hij verlangt.' Wij beiden zijn hier gebleven omdat wij naar dat zelf verlangen.'

Prajāpati zei tegen hen: 'De persoon die men in het oog ziet, dat is het zelf. Dat is wat ik heb gezegd. Dat is het onsterfelijke, het onbevreesde, dat is brahman.'

Opmerking: het zelf dat men in het oog ziet, is beeldspraak die men niet zelden in de oude Sanskrietgeschriften aantreft; ze duidt op dat besef van een inwonende tegenwoordigheid die men ziet wanneer men een ander in de ogen kijkt.

Zij vroegen: 'Heer, hij die in het water wordt gezien en hij die in een spiegel wordt gezien, wie is hij?'

Hij antwoordde: 'Hij zelf wordt inderdaad in al deze gezien.'

[Achtste paragraaf] 'Kijk naar uw zelf in een schaal water en vertel me wat u van uw zelf niet begrijpt.'

Ze keken in de schaal met water. Toen zei Prajāpati tegen hen: 'Wat ziet u?'

Ze zeiden: 'Wij beiden zien aldus het zelf geheel en al, een beeld tot zelfs de haren en nagels toe.'

Prajāpati zei tegen hen: 'Na u mooi te hebben gemaakt . . . kijk dan nog eens in de schaal met water.'

Nadat ze zich mooi hadden gemaakt, hun beste kleren hadden aangetrokken en zich hadden gewassen, keken ze in de schaal met water.

Prajāpati zei: 'Wat ziet u?'

Ze zeiden: 'Precies zoals we zijn, mooi gemaakt met onze beste kleren aan en gewassen, zo zijn we daar beiden, heer, mooi gemaakt met onze beste kleren aan en gewassen.'

Prajāpati zei: 'Dat is het zelf, dit is het onsterfelijke, het onbevreesde, dit is brahman.'

Daarop gingen ze beiden met voldoening in het hart heen.

En Prajāpati die hen nakeek, zei: 'Beiden gaan heen zonder het zelf te hebben gezien en zonder het te kennen; wie van deze beiden, deva's of asura's, deze leer volgen, zullen ten onder gaan.'

Opmerking: zij zagen māyā en niet het zelf.

Virochana nu, innerlijk voldaan, ging naar de asura's en verkondigde hun de leer dat alleen het zelf (het lichaam) moet worden aanbeden, dat alleen het zelf (het lichaam) moet worden gediend, en dat hij die het zelf aanbidt en het zelf dient, zowel deze als de volgende wereld verkrijgt.

Daarom wordt zelfs nu nog iemand die hier geen aalmoezen geeft, die geen geloof heeft en geen offers brengt, een asura genoemd, want dit is de leer van de asura's. Zij bedekken het lichaam van de dode met reukwerk en met bloemen, en tooien het met een prachtig gewaad en denken dat ze op die manier die wereld zullen veroveren.

[Negende paragraaf] Maar voordat Indra bij de deva's was teruggekeerd, zag hij deze moeilijkheid.

Opmerking: nu komt de moeilijkheid die Indra zag.

Als dit zelf (de schaduw in het water) is mooi gemaakt wanneer het lichaam is mooi gemaakt, goed is gekleed wanneer het lichaam goed is gekleed, gewassen is wanneer het lichaam gewassen is, zal dat zelf ook blind

zijn wanneer het lichaam blind is, verminkt als het lichaam verminkt is, gebrekkig als het lichaam gebrekkig is, en zal in feite vergaan zodra het lichaam vergaat. Daarom zie ik in deze (leer) niets goeds.

Daarop nam hij brandstof in zijn hand en keerde als leerling bij Prajāpati terug. Prajāpati zei tegen hem: 'Maghavat (Indra), omdat u en Virochana met voldoening in het hart zijn heengegaan, waarom komt u dan nu terug?'

Hij zei: 'Heer, als dit zelf (de schaduw) is mooi gemaakt wanneer het lichaam is mooi gemaakt, goed is gekleed wanneer het lichaam goed is gekleed, goed is gewassen wanneer het lichaam goed is gewassen, zal dat zelf ook blind zijn wanneer het lichaam blind is, verminkt als het lichaam verminkt is, gebrekkig als het lichaam gebrekkig is, en zal in feite vergaan zodra het lichaam vergaat. Daarom zie ik in deze (leer) niets goeds.'

'Zo is het inderdaad, Maghavat,' antwoordde Prajāpati; 'maar ik zal u hem (het ware zelf) nader verklaren. Blijf nog eens tweeëndertig jaar bij mij.'

Indra was in staat verder te zien dan de māyā van het persoonlijke zelf en zocht daarom naar het werkelijke, het ware, het eigenlijke zelf.

De [Engelse] vertaling is van Max Müller. Het is misschien goed tot besluit op te merken dat alle vertalingen die uit een van de oude talen zijn gemaakt en ook hierna nog zullen worden gemaakt, eigen vertalingen zijn, maar als een andere vertaler wordt geciteerd, wordt zijn naam vermeld.

HOOFDSTUK 4

VAN OORSPRONKELIJK PUNT TOT HEELAL EN MENS. HOE BEGINT DE MANIFESTATIE? MANVANTARA EN PRALAYA.

De *vonken* zijn de 'zielen' en deze zielen verschijnen volgens onze leer in de drievoudige vorm van monaden (eenheden), atomen en goden. 'Ieder atoom wordt een zichtbare samengestelde eenheid (een molecule), en als de monadische essentie eenmaal tot het gebied van de aardse activiteit is aangetrokken, gaat deze door het delfstoffen-, planten- en dierenrijk en wordt een mens.' (Esot. Catechism.) Verder 'corresponderen god, monade en atoom met geest, denkvermogen en lichaam (*atma*, *manas en sthula sarira*) in de mens'. In hun zevenvoudige samenstelling vormen ze de 'hemelse mens' (zie voor deze laatste term de *Kabbala*); zo is de aardse mens een voorlopige weerspiegeling van de hemelse mens . . . 'De monaden (*jiva's*) zijn de zielen van de atomen en beide zijn het weefsel waarmee de Chohans (Dhyani's, *goden*) zich bekleden wanneer ze een vorm nodig hebben.' (*Esot. Cat.*)

– *De Geheime Leer*, 1:686

Parabrahm (de ene Werkelijkheid, het Absolute) is het gebied van het absolute bewustzijn, dat is die essentie die geen enkel verband heeft met het voorwaardelijke bestaan en waarvan het bewuste bestaan een voorwaardelijk symbool is. Maar zodra wij in gedachten afstappen van deze (voor ons) absolute ontkenning, treedt er tweevoudigheid op in de tegenstelling van geest (of bewustzijn) en stof, subject en object.

Geest (of bewustzijn) en stof moeten echter niet als onafhankelijke werkelijkheden worden beschouwd, maar als de twee facetten of aspecten van het Absolute (Parabrahm), die de basis vormen van het voorwaardelijke Zijn, hetzij subjectief of objectief . . .

Het zal dus duidelijk zijn dat de tegenstelling tussen deze twee aspecten van het Absolute essentieel is voor het bestaan van het 'gemanifesteerde Heelal'. Zonder kosmische substantie zou de kosmische verbeeldingskracht zich niet kunnen manifesteren als individueel bewustzijn, omdat bewustzijn alleen door middel van een materieel voertuig tevoorschijn komt als 'ik ben ik'. Er is immers een stoffelijke grondslag nodig om een straal van het universele denkvermogen in een bepaald stadium van ingewikkeldheid ergens op te richten. Evenzo zou kosmische substantie zonder kosmische verbeeldingskracht een lege abstractie blijven en er zou geen bewustzijn uit voortkomen.

Het 'gemanifesteerde Heelal' is dus doordrongen van dualiteit en deze is als het ware de essentie van zijn EX-istentie als 'manifestatie'. Maar evenals de tegenovergestelde polen van subject en object, geest en stof, alleen maar aspecten zijn van de Ene Eenheid waarin ze tot synthese zijn gebracht, zo is er ook in het gemanifesteerde Heelal 'dat' wat geest aan stof, en subject aan object verbindt.

Dit iets, dat tegenwoordig onbekend is in het westerse speculatieve denken, wordt door de occultisten fohat genoemd. Het is de 'brug' waardoor de 'ideeën' die in het 'goddelijke denken' bestaan, als 'natuurwetten' worden afgedrukt op de kosmische substantie. Op. cit., 1:44-45

Voordat we deze bijeenkomst beginnen, moet over het karakter van deze studies worden opgemerkt, dat ze een vereenvoudiging zijn van *De Geheime Leer*, in die zin dat ze een verklaring en een uiteenzetting geven van de betekenis van de leringen die het boek bevat. Om dat doel te bereiken, is het natuurlijk nodig deze leringen in verband te brengen – met het doel ze te vergelijken en de analogie of identiteit aan te tonen – met de denkwijzen van de grote wereldreligies en van de grote denkers uit de oudheid, omdat deze in essentie zijn voortgekomen uit de centrale bron van denken en religie van de mens, een bron die we tegenwoordig theosofie noemen.

Voordat we werkelijk *De Geheime Leer* zelf, als boek, kunnen gaan bestuderen, is het nodig in de loop van onze studie bepaalde struikelblokken uit de weg te ruimen die voor ieder van ons een belemmering vormen; bepaalde ideeën en zogenaamde denkwijzen die ons van jongs af zijn ingeprent en die ons door de psychologische invloed die ze op ons denken hebben in feite verhinderen de waarheden omtrent het zijn te begrijpen die H.P. Blavatsky ons op zo meesterlijke wijze heeft geschonken.

Het is bovendien nodig bepaalde heel oude denkwijzen te onderzoeken en dieper tot de ware betekenis van de oude religies en filosofieën door te dringen dan ooit in boeken van deze tijd is gedaan, omdat die boeken zijn geschreven door mensen die niets van de esoterische filosofie afweten, mensen die voornamelijk in opstand kwamen tegen de dorre geest van de christelijke kerk; die, om zich van de kerkelijke banden te bevrijden, in feite te ver de andere kant uitgingen en niets dan priesterintriges en kwaadwilligheid zagen in deze oude godsdiensten en in het doen en laten en de leringen van hen die er onderricht in gaven, de priesters, filosofen of geleerden.

Wat we ook steeds in gedachten moeten houden is dat we in feite de

studie beginnen van die leringen die het hart vormden van wat in de oudheid in de mysteriën werd onderwezen. Deze mysteriën werden verdeeld in twee algemene categorieën, de kleine en de grote mysteriën.

De kleine mysteriën bestonden grotendeels uit gedramatiseerde riten of ceremoniën, met enig onderricht; de grote mysteriën bestonden uit studie of werden bijna geheel op de grondslag daarvan uitgevoerd, en werden later bij de inwijding door persoonlijke ervaringen bevestigd. In laatstgenoemde mysteriën werd o.a. de geheime betekenis van de mythologieën van de oude religies verklaard, zoals bijvoorbeeld de Griekse.

De actieve, levendige geest van de Grieken bracht een mythologie voort die wat bekoring en schoonheid betreft misschien haar weerga niet heeft, maar die niettemin moeilijk is te verklaren; de mysteriën van Samothrace en Eleusis – de grote – verklaarden o.a. wat deze mythen betekenden. Deze mythen waren de basis van de *exoterische* religies; bedenk echter dat exoterisch niet wil zeggen dat wat exoterisch wordt onderwezen op zichzelf onwaar is, maar alleen dat het een leer is die zonder de sleutel ertoe wordt gegeven. Zulke leringen zijn symbolisch, verhullend, een aanduiding van de waarheid: de waarheid is er, maar zonder de sleutel ertoe – de esoterische betekenis – wordt ze niet duidelijk.

We lezen nu uit *De Geheime Leer* (1:73):

De Geheime Leer verkondigt de steeds verder gaande ontwikkeling van alles, van werelden zowel als van atomen; en deze indrukwekkende ontwikkeling heeft noch een denkbaar begin, noch een einde dat men zich kan voorstellen. Ons 'Heelal' is er slechts één uit een oneindig aantal Heelallen, alle 'zonen van noodzakelijkheid', omdat zij schakels vormen in de grote kosmische keten van Heelallen, waarvan ieder zich tot zijn voorganger verhoudt als een gevolg, en tot zijn opvolger als een oorzaak.

Het verschijnen en verdwijnen van het Heelal wordt voorgesteld als een uitademing en inademing van 'de grote adem', die eeuwig is en die, omdat hij beweging is, een van de drie aspecten van het Absolute is; de andere twee zijn abstracte Ruimte en duur. Als de 'grote adem' wordt geprojecteerd, wordt hij de goddelijke adem genoemd en wordt hij beschouwd als het ademen van de onkenbare godheid – het ene Bestaan – die als het ware een gedachte uitademt die de Kosmos wordt. (Zie 'Isis Ontsluierd'.) Zo verdwijnt ook, als de goddelijke adem weer wordt ingeademd, het Heelal in de schoot van 'de grote moeder', die dan slaapt 'gewikkeld in haar onzichtbare gewaden'.

Veertien dagen geleden bestudeerden we de kwestie van māyā en de relatie van het innerlijke wezen van de mens tot de onuitsprekelijke

essentie; nu rest ons nog in het kort te onderzoeken hoe de mens, die een *persoonlijk* element in zich heeft, voortkwam uit de essentie van het *on*persoonlijke, als men het zo kan noemen. We kunnen al dadelijk zeggen dat het oneindige en onpersoonlijke *nooit eindig en persoonlijk wordt.* Hoe komt dan de geest van de mens (die als het ware al het eerste waas is over het aangezicht van het absolute) tot aanzijn? Laten we bedenken dat de manifestatie van werelden, en daarom van de wezens die deze werelden bewonen, plaatsvindt in de stoffelijke sfeer, gewoonlijk de ruimte genoemd. Eerst wordt een centrum gelokaliseerd – een heel armzalig woord om te gebruiken! – dat in feite niet oneindig, niet eeuwig is; als het dat wel was, zou het zich niet kunnen manifesteren en geen uiterlijk bestaan kunnen beginnen, omdat dit beperking inhoudt. Het eeuwige, het onuitsprekelijke, het oneindige, manifesteert zich nooit, noch gedeeltelijk noch in zijn geheel. Woorden zijn misleidend bij de behandeling van deze onderwerpen, maar wat is daaraan te doen? We moeten menselijke uitdrukkingen gebruiken om onze bedoeling duidelijk te maken.

Hoe kwam de manifestatie tot stand? De oude wijsheid zegt ons het volgende: in de levenszaden die in de ruimte overbleven, afkomstig van een planeet die tevoren haar manvantara had doorlopen en in een toestand van latentie of prakriti-pralaya was overgegaan, ontstond (toen de tijd voor de nieuwe manifestatie was aangebroken) in deze levenszaden de activiteit die in het Sanskriet *trishṇā* wordt genoemd ('dorst', verlangen naar manifestatie), waardoor het centrum werd gevormd waaromheen een nieuw heelal zou worden samengebracht. Door karma genoodzaakt, had het zijn eigen plaats in de ruimte, en zou uit de karmische zaden die uit het voorafgaande manvantara zijn overgebracht en die in een latente toestand verkeren, het bij hem behorende nageslacht voortbrengen – goden, monaden, atomen, mensen en de drie elementaire of elementalenrijken van de wereld zoals we die om ons heen zien.

Het heelal belichaamt zich opnieuw (het 'reïncarneert' niet, want dit betekent in het *vlees* komen) op een soortgelijke manier als de menselijke ziel die reïncarneert, waarbij rekening moet worden gehouden met de omstandigheden. Zoals de mens het product is van zijn vroegere leven, of beter levens, zo is ook een heelal, een zonnestelsel, een planeet, een dier, een atoom – zowel het heel grote als het zogenaamd oneindig kleine – de vrucht, de bloem, van wat eraan voorafging. Elk van deze draagt zijn karmische last, precies zoals de ziel van de mens.

De leringen over de ontwikkeling van de innerlijke gebieden van het

zijn, die aan de uiterlijke gebieden voorafgaan en deze voortbrengen, zijn heel esoterisch en maken deel uit van een diepere studie dan nu mogelijk is, maar we kunnen ons door analogie en door vergelijking met het leven van de mens een algemeen beeld vormen hoe deze ontwikkeling zich voltrekt.

Wanneer de manifestatie begint, doet zich wat men dualiteit noemt voor. Het verloop zou ongeveer als volgt zijn, als we het in een diagram zouden weergeven.

Stel u voor dat deze bovenste rechte lijn een hypothetisch gebied is: het kan, menselijk gesproken, onmetelijk groot of uitgebreid zijn, maar uitgebreidheid alleen heeft met de algemene gedachte niets te maken. Daarboven strekt zich de oneindigheid van het grenzeloze uit; onder het diagram is het grenzeloze, en naar binnen is het grenzeloze dat alles doordringt; maar voor de toelichting die we nu willen geven zullen we zeggen dat het erboven is.

Laten we ergens op een willekeurige plaats een punt A zetten, dan nog een punt A' en een derde A". Na een lange periode van latentie of pralaya komt er nu een periode van manifestatie of manvantara. Een punt zoals A, of A' of A" zullen we het oorspronkelijke punt noemen, de eerste doorbraak naar het kosmische gebied eronder. De geest-kracht erboven, die in de levenszaden tot activiteit komt en zich een weg omlaag baant naar het lagere zich manifesterende leven – *niet door iets buiten zichzelf in beweging gebracht of voortgedreven* – wordt tot manifestatie gebracht door het karmische leven van zijn eigen innerlijke wezen, door de dorst van begeerte, of de drang tot ontplooiing, zoals het weer tevoorschijn komen in de vroege zomer van een bloem die zich wil ontvouwen. Dit eerste verschijnen wordt in de filosofie voorgesteld als het eerste of oorspronkelijke punt; dit is de naam die het in de joodse theosofie, de kabbala, heeft gekregen.

Vanaf het ogenblik dat het punt, het levenszaad, de kiem van het leven – alle slechts namen voor één en hetzelfde, het geestelijke atoom, de geestelijke monade, noem het zoals u wilt – als het ware in het lagere leven doorbreekt, treedt differentiatie of dualiteit op die tot het einde van de grote cyclus voortduurt; ze wordt voorgesteld door de twee opstaande zijden van de driehoek in het diagram. Een ervan kunnen we AB noemen, de Brahmā (mannelijk), de andere AC, de prakriti of de natuur (vrouwelijk). Brahmā wordt ook vaak *purusha* genoemd, een Sanskrietwoord dat 'mens' betekent, de ideale mens, zoals ādām kadmōn uit de kabbala, de oorspronkelijke entiteit van de ruimte, die in prakriti

HET GRENZELOZE

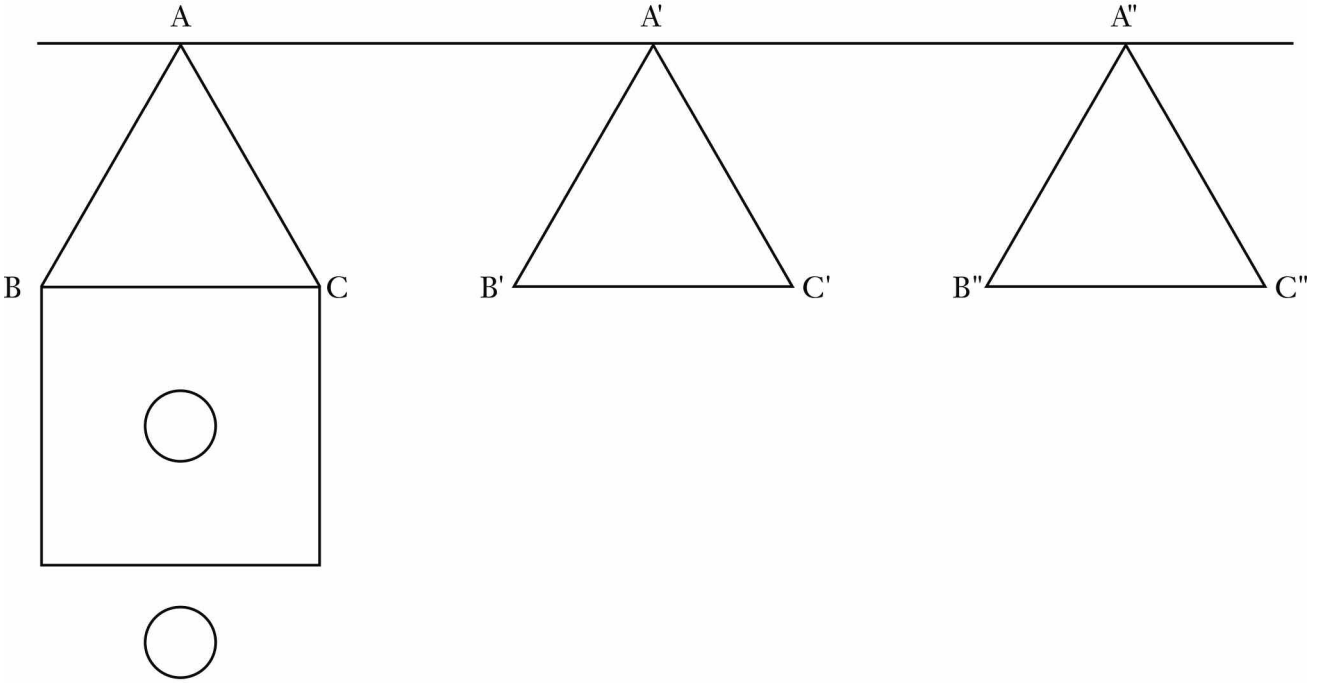

of de natuur alle zevenvoudige verdelingen van het gemanifesteerde bestaan bevat.

Vanaf het eerste moment dat dualiteit optreedt, trekken deze twee zijden of polen elkaar voortdurend aan, en ze verenigen zich. Vergeet niet dat dit symbool niet meer is dan een paradigma, een schematische voorstelling. Het zou volslagen absurd zijn te zeggen dat het leven en de wezens alleen als meetkundige driehoeken tot manifestatie komen; maar we kunnen het ons op deze manier *symbolisch* voorstellen. Wanneer deze twee, de vader en de moeder, geest (of werkelijkheid) en illusie (of māyā), Brahmā (of purusha) en Prakriti (of natuur), zich verenigen, ontstaat daaruit de zoon. In het christelijke stelsel draagt de geestelijke of oorspronkelijke zoon de naam Christos; in het Egyptische stelsel brengen Osiris en Isis (of haar tweelingzuster Nephthys, die slechts het meer verborgen aspect van Isis is) hun zoon Horus voort, de geestelijke zon, in stoffelijk opzicht de zon of de lichtbrenger; en iets dergelijks vinden we in de verschillende stelsels die uit de oudheid tot ons zijn gekomen.

Uit de wisselwerking van deze drie, door interpolaire werking en door de geestelijke krachten die binnen- en buitenwaarts werken, ontstaan – overeenkomstig de mystieke wijze waarop dit stelsel van emanatie wordt onderwezen – twee andere naar omlaag lopende lijnen, die zich eveneens verenigen en het vierkant of de gemanifesteerde kosmos vormen.

Uit het centrale of oorspronkelijke punt wordt de levenszon geboren of komt daaruit voort. Daarin en daardoor zijn wij verbonden met het onuitsprekelijke. De mens kan hier beneden op aarde een stoffelijk wezen zijn of ergens anders een stralende etherische entiteit; het doet er echter niet toe waar hij is of wat voor lichaam hij heeft: want zodra de *zeven* beginselen van zijn wezen werkzaam zijn, ontstaat de mens, de denkende entiteit, die door zijn zevende beginsel en zijn zesde met die levenszon is verbonden.

In ieder 'mens' van de ontelbare menigten zelfbewuste wezens die tot deze kosmos of dit heelal behoren, komen twee naturen samen, respectievelijk omhoog en omlaag gericht: één ervan is een geestelijke straal die hem met het meest goddelijke verbindt en zich vandaar in alle richtingen naar omhoog uitstrekt en voor hem in elk opzicht de schakel is met het onuitsprekelijke, het grenzeloze, dat daarom de kern, de essentie van zijn wezen is.

De mens volgt bij het verschijnen en evolueren op deze planeet Terra dezelfde prachtige natuurprocessen als een planeet in de ruimte of een

zon met zijn tot dat zonnestelsel horende broeders, de planeten. De mens die dus inderdaad een kind van de oneindigheid is, het kroost van het onuitsprekelijke, heeft de vermogens van het heelal latent in zich.

En op dit feit berust wat ons zo vaak over het verkrijgen van vermogens is verteld. Hoe vreemd het ook mag klinken, door ze na te jagen, verkrijgen we ze juist *niet*, lopen we ze mis en verliezen we ze, want die impuls vloeit voort uit ijdelheid en zelfzucht. Wat gebeurt er als we ze uit zelfzucht zoeken? Dan gaan de lagere krachten op ons inwerken; de zucht naar sensatie wordt groter en als we daaraan toegeven, voert dit ons naar en in de diepe afgrond van de stof, het tegenovergestelde van het grenzeloze.

Een grote ziel die dit verlangen naar persoonlijke vermogens is ontgroeid en van zich af heeft gezet, in wie de geest van eigenbaat niet langer de boventoon voert, heeft inderdaad het vermogen de ladder van het zijn te beklimmen, via de schakel met het hoogste in zijn diepste wezen; hij ervaart zijn eenheid met al wat is, hij voelt dat ieder mens, ja zelfs de mier die moeizaam tegen een zandhoopje opkruipt alleen om er weer af te rollen, *hijzelf* is – niet figuurlijk maar letterlijk: een ander lichaam maar hetzelfde leven, dezelfde essentie. Dezelfde dingen zijn zowel latent in de mier als in hem. Hij en zij allen zijn vervuld van sluimerende vermogens en krachten en kunnen na verloop van tijd goden worden, en als het ware kracht uitstralen zoals de zon; en de enige manier is volstrekte zelfvergetelheid, omdat zelfvergetelheid, hoe paradoxaal het ook mag klinken, de enige weg is tot het zelf, het universele zelf. Het persoonlijke zelf sluit de deur voor ons.

Natuurlijk kunnen we het besef van het persoonlijke zelf niet uit ons wezen verdringen, en dat is ook niet wenselijk; maar in zijn laagste aspect neemt het alle vormen van zelfzucht aan, totdat het bestaan van de mens die het pad van de linkerhand of het pad omlaag volgt, eindigt in wat de eerste christenen – overgenomen van de Grieken – de Tartarus noemden, de plaats van ontbinding.

Wanneer de mens uitstijgt boven de invloed van de stof, heeft hij de boeien van māyā, of illusie, verbroken. Laten we bedenken dat wanneer de manifestatie begint, prakriti māyā wordt, of beter, is; en dat Brahmā, de vader, de geest van het bewustzijn of de individualiteit is. Deze twee zijn in werkelijkheid één, en toch zijn ze ook de twee aspecten van de ene levensstraal die op zichzelf inwerkt en reageert, zoals een mens zelf kan zeggen, 'ik ben *ik*'. Hij bezit het vermogen tot zelfanalyse of zelfontleding; ieder van ons weet dat, we kunnen het in onszelf ervaren. We kun-

nen dan één kant van onszelf denken als prakriti, of het stoffelijke of māyāvische element of het element van illusie; en de andere kant als geest, de individualiteit, de innerlijke god.

Maar als de mens het leven beziet, als hij de blik laat gaan langs de levensladder, ziet hij die door māyā; hij is in feite enerzijds het kind van māyā en anderzijds dat van de geest. Beide zijn in hem. Hij moet leren dat de twee één zijn en dat ze niet zijn gescheiden; dan wordt hij niet langer misleid. Hij moet leren begrijpen dat māyā, de grote bedrieger, de befaamde slang uit de oudheid is die ons uit de Hof van Eden leidt (om een bijbels beeld te gebruiken), om door ervaring en lijden te leren wat illusie *is* – en *niet* is.

Ook de stof zelf, die de māyāvische manifestatie van prakriti is op dit gebied (ik bedoel hier fysieke stof), is niet substantieel. De dichtste en hardste dingen die we kunnen bedenken zijn misschien wel de metalen, maar in werkelijkheid zijn ze wellicht het meest poreus, het meest schuimachtig, het meest vergankelijk, gezien vanuit de andere of hogere kant van het zijn, vanuit de andere kant van het bestaansgebied. Dit wordt nu zo goed begrepen dat de meer intuïtieve wetenschappers ons zeggen dat de ruimte, die ons zo ijl en doorzichtig voorkomt, in werkelijkheid harder is dan het hardste staal. Hoe komt het dat elektriciteit metalen als geleider verkiest boven gewoon hout of watten of iets dergelijks?

Voor we verder gaan is het nodig even stil te staan bij wat we met de woorden manvantara en pralaya bedoelen. Laten we eerst het woord *manvantara* nemen. Dit is een samengesteld Sanskrietwoord dat niets anders betekent dan tussen twee manu's; letterlijk 'manu-tussen'. Manu, of dhyāni-chohan, omvat in het esoterische stelsel de gezamenlijke entiteiten die aan het begin van de manifestatie het eerst verschijnen en waaruit, als uit een kosmische boom, alles voortkomt of wordt geboren. Manu is in werkelijkheid de (geestelijke) levensboom van een planeetketen, van het gemanifesteerde zijn. Manu is daarom in zekere zin de derde logos; zoals de tweede de vader-moeder is, de Brahmā en de prakriti; en de eerste is wat we de ongemanifesteerde logos noemen, of brahman (onzijdig) en zijn kosmische sluier pradhāna.

Pradhāna is eveneens een samengesteld Sanskrietwoord en betekent dat wat is 'voor geplaatst'. Het is later een technische term in de filosofie geworden, die aanduidt wat we de eerste vage verschijning van de wortelstof kunnen noemen, 'geplaatst vóór' of liever rondom brahman als een sluier. Wortelstof is mūlaprakriti, wortelnatuur, en daarmee cor-

respondeert de andere of actieve pool brahman (onzijdig). Dat waaruit de eerste of ongemanifesteerde logos voortkomt, wordt parabrahman genoemd en mūlaprakriti is *zijn* kosmische sluier. *Parabrahman* is een samengesteld Sanskrietwoord, dat 'voorbij brahman' betekent. *Mūlaprakriti* is, zoals eerder opgemerkt, een samengesteld Sanskrietwoord dat *mūla*, 'wortel', *prakriti*, 'natuur' betekent.

Dus eerst het grenzeloze, gesymboliseerd door de ○; dan parabrahman en mūlaprakriti zijn tegenpool; daarna lager, brahman en zijn sluier pradhāna; vervolgens Brahmā-prakriti of purusha-prakriti (prakriti is ook māyā); en door deze laatste, Brahmā-prakriti, vader-moeder, verschijnt het gemanifesteerde heelal. Met andere woorden, de tweede logos, vader-moeder, brengt de manifestatie teweeg door middel van hun zoon, die in een planeetketen manu is. Een manvantara is daarom de periode van activiteit tussen iedere twee manu's, op elk gebied, omdat er in elk zo'n periode een wortel-manu is aan het begin van de evolutie en een zaad-manu aan het einde ervan, voorafgaande aan een pralaya.

Pralaya: dit is ook een samengesteld Sanskrietwoord, gevormd uit *laya*, van een Sanskrietwortel *lī*, en het voorvoegsel *pra*. Wat betekent *lī*? Het betekent 'oplossen', 'wegsmelten', 'vloeibaar maken', zoals wanneer men water op een klontje zout of suiker giet. Het klontje zout of suiker verdwijnt in het water; het lost op en verandert van vorm; en dit kan als een symbool worden beschouwd van wat pralaya is: een wegbrokkelen, een verdwijnen van stof in iets anders dat er al in aanwezig is, het omringt en doordringt. Dat is pralaya, gewoonlijk uitgelegd als de toestand van latentie, de toestand van rust, tussen twee manvantara's of levenscyclussen. Als de betekenis van het Sanskrietwoord ons duidelijk voor de geest staat, zal ons denken een andere richting, een nieuwe gedachtegang, volgen; we krijgen nieuwe ideeën en dringen door tot het geheim van wat er plaatsvindt.

Er zijn veel soorten manvantara's; ook veel soorten pralaya's. We kennen bijvoorbeeld het universele manvantara en de universele pralaya, en deze worden *prākritika* genoemd, want het gaat om de pralaya of het verdwijnen, het wegsmelten, van prakriti of natuur. Dan is er de zonnepralaya. Zon is in het Sanskriet *sūrya* en het bijvoeglijk naamwoord daarvan is *saurya*; daarom de saurya-pralaya of de pralaya van het zonnestelsel. Dan is er in de derde plaats de aardse of planetaire pralaya. Het Sanskrietwoord voor aarde is *bhūmi* en het hiermee overeenkomende bijvoeglijk naamwoord is *bhaumika*: vandaar de bhaumika-pralaya. Verder kunnen we spreken van de pralaya of de dood van de individuele mens.

De mens is *purusha*; het daarbij behorende bijvoeglijk naamwoord is *paurusha:* vandaar de paurusha-pralaya, of de dood van de mens. Dit zijn voorbeelden van verschillende pralaya's: in de eerste plaats de prākritika of de ontbinding van de natuur; dan de zonnepralaya, de saurya; vervolgens de bhaumika, of het sterven van de aarde; en dan de paurusha, of de dood van de mens. En deze bijvoeglijke naamwoorden zijn eveneens van toepassing op de verschillende soorten manvantara's of levenscyclussen.

Er is een andere soort pralaya, die *nitya* wordt genoemd. De algemene betekenis ervan is 'constant' of 'voortdurend', en een voorbeeld daarvan is de constante of voortdurende verandering – leven en dood – van de cellen van ons lichaam. Het is een toestand waarin de inwonende en leidende entiteit dezelfde blijft, maar haar verschillende beginselen en *rūpa's* of 'lichamen' ondergaan voortdurend verandering. Daarom wordt hij nitya genoemd. Hij is van toepassing op het menselijk lichaam, op de sfeer buiten de aarde, op de aarde zelf, op het zonnestelsel en op de hele natuur.

Hij wordt ook voorgesteld door een symbool uit de oosterse wijsheid dat H.P. Blavatsky ons heeft gegeven, het uitademen en inademen van Brahmā. Dit symbool is, tussen haakjes, niet uitsluitend Indisch. Het komt voor in oude Egyptische teksten, waarin een of andere god, bijvoorbeeld Khnumu, via zijn mond het kosmische ei uitademt. Er wordt ook op gezinspeeld in de orfische gezangen, waarin de kosmische slang de dingen die zullen komen of het toekomstige heelal als een ei uitademt. Overal, in het bijzonder waar een oude religie of filosofie lang heeft standgehouden, vinden we het symbool van het kosmische ei. Religies van jongere datum of van geringere invloed maken er niet zo vaak gebruik van. Het kosmische ei werd als symbool gevonden in Egypte en in Hindoestan; het kwam voor in Peru, waar de 'machtige man', de purusha in het Sanskriet, de ideale mens, Manco Capac werd genoemd, en zijn vrouw en zuster Mama Ocllo, wat 'moeder ei' betekent; deze brachten het heelal tot aanzijn en werden later respectievelijk de zon en de maan.

Waarom gebruikten de Ouden een ei als symbool voor het begin van manifestatie? Is het geen prachtig symbool? Zoals het ei waaruit het kuiken komt de levenskiem bevat (door zijn moeder, de hen, gelegd, en bevrucht door de andere pool van het zijn), zo bevat ook het kosmische ei, dat het oorspronkelijke punt is, de levenskiem. Het ei zelf kan ook de levenskiem worden genoemd en de levenskiem in het ei de innerlijke kiem – dat subtielere punt dat de impulsen ontvangt waarover we eerder

hebben gesproken en die afkomstig zijn uit het hoogste centrum van communicatie tussen de uiterlijke en de innerlijke wereld, de lijnen van innerlijke magnetische actie en reactie. Wanneer het kuiken in het ei is gevormd, verbreekt het zijn schaal en komt het tevoorschijn, precies als, zoals we zagen, het geval was met het oorspronkelijke punt. Toen het karmische uur had geslagen, brak het als het ware door naar andere gebieden van manifestatie en activiteit. De Ouden, die het beeld nog verder uitwerkten, spraken zelfs over de hemel als een soort koepel, als het bovenste gedeelte van een eierschaal.

Laten we dieper over deze oude symbolen nadenken. De Ouden waren geen dwazen. In deze oude zinnebeelden schuilt een diepe betekenis. Waarom zei Homerus over zijn Olympus, het verblijf van Zeus en de goden, dat het van koper was, een van de hardste en meest onbuigzame dingen die de Grieken kenden? Waarom zei Hesiodus dat de Olympus van ijzer was gemaakt? Omdat ze inzagen dat het leven hier, het leven in de stof en van de stof, op een vergankelijke grondslag berust, en dat de lagere wereld van de stof van voorbijgaande aard is, schuimachtig, als het ware vol gaten, en onwerkelijk.

HOOFDSTUK 5

DE ESOTERISCHE LERINGEN EN DE NEVELVLEKTHEORIE. GODEN ACHTER DE KOSMOS: WAAROM DE NATUUR ONVOLMAAKT IS.

Om van de wetenschap een alomvattend *geheel* te maken, is het inderdaad nodig zowel de geestelijke en psychische als de stoffelijke Natuur te bestuderen. Anders zal het altijd met haar gaan zoals met de anatomie van de mens, die vanouds door de niet-ingewijden werd benaderd vanuit het standpunt van zijn omhulsel, terwijl zij van het inwendige niets wisten . . .

Het is de plicht van de occultist zich bezig te houden met de *ziel en de geest* van de kosmische Ruimte en niet alleen met haar bedrieglijke uiterlijk en gedrag. De officiële natuurwetenschap heeft als plicht om haar *omhulsel* – volgens het materialisme het *Ultima Thule* van het Heelal en de mens – te analyseren en te bestuderen.

Met dit laatste heeft het occultisme niets te maken. De occulte kosmogonie zou zich alleen bezig kunnen houden met de theorieën van geleerden als Kepler, Kant, Oersted en Sir W. Herschel, die geloofden in een geestelijke wereld, en zij zou kunnen proberen daarmee tot een bevredigend compromis te komen. Maar de opvattingen van die natuurkundigen verschilden enorm van de meest recente denkwijzen. Kant en Herschel speculeerden in hun geest over de oorsprong en de *uiteindelijke bestemming*, maar ook over de tegenwoordige toestand van het Heelal, gezien vanuit een veel filosofischer en psychischer standpunt. Daarentegen verwerpen de moderne kosmologie en sterrenkunde alles wat in de richting gaat van onderzoek naar de geheimen van het bestaan. Het resultaat is zoals men kon verwachten: volledige mislukking en onontwarbare tegenstrijdigheden in duizend en één formuleringen van zogenaamde wetenschappelijke theorieën, en in deze theorie evengoed als in alle andere.

De nevelhypothese, die de theorie omvat van het bestaan van een oorspronkelijke in een nevelachtige toestand verspreide stof is, zoals iedereen weet, niet van recente datum in de sterrenkunde. Anaximenes van de Ionische school verkondigde al dat de hemellichamen waren gevormd door de steeds toenemende verdichting van een oorspronkelijke *vóór het ontstaan van de Kosmos aanwezige* stof, die bijna een negatief gewicht had en in een bijzonder verfijnde toestand door de Ruimte was verspreid.

– *De Geheime Leer*, 1:650, 651-2

Voor we vanavond onze studie beginnen, is het nodig even bij drie punten stil te staan. Het eerste betreft de kwestie van een moraal, dat wil zeggen een juist gedrag dat berust op juiste inzichten en juist denken. We hebben dit onderwerp op bijna elke bijeenkomst aangeroerd, omdat het pad van plichtsbetrachting – van een juiste gedragslijn, gebaseerd op juiste inzichten – de weg is van allen die op zoek zijn naar de oude wijsheid en de oude mysteriën. De grote denkers op filosofisch en religieus gebied van alle tijden hebben ons hetzelfde gezegd.

Deze bijeenkomsten zijn niet bedoeld voor intellectuele studie alleen, of om ons met diepzinnige en mystieke kennis bezig te houden; maar voornamelijk, in de eerste plaats en in hoofdzaak, om een juiste grondslag te vinden voor juiste inzichten die het menselijk gedrag bepalen. Wanneer we deze grondslag hebben gevonden, hebben we het beginsel van alle wetten. We kunnen de wereld beïnvloeden door onze eigen inzichten en door onze eigen daden; en we zullen zelfs eens in staat zijn om op de regeringen in de wereld een invloed ten goede uit te oefenen, misschien niet rechtstreeks en onmiddellijk, maar op zijn minst indirect en na verloop van tijd. Alle gruwelen die de mensheid tegenwoordig in verwarring brengen en benauwen, komen bijna geheel voort uit een gebrek aan juiste inzichten en daarom uit het ontbreken van een juiste manier van handelen. We hebben het getuigenis van Griekse en Romeinse ingewijden en denkers, dat de oude mysteriën van Griekenland de mensen bovenal leerden rechtschapen te leven en hoge verwachtingen te koesteren van het leven na de dood.

Dan het tweede punt: op de vorige bijeenkomst hebben we het onderwerp van de oude mysteriën aangeroerd en we namen daarbij als voorbeeld die van Griekenland waar de Romeinen hun eigen mysteriën aan ontleenden, maar we roerden slechts één punt aan, het mythologische aspect; en dit mythologische aspect omvat slechts een deel – een betrekkelijk klein deel – van wat in de mysteriescholen, hoofdzakelijk in Samothrace en Eleusis, werd onderwezen. In Samothrace werd dezelfde mysterieleer onderricht die elders in Griekenland gangbaar was, maar hier was ze meer ontwikkeld en diepzinniger; en de grondslag van deze mysterieleringen was ethisch handelen. De edelste en grootste mensen uit de oudheid in Griekenland waren ingewijden in de mysteriën van deze twee zetels van esoterische kennis.

In andere landen, verder naar het oosten, bestonden andere mysteriescholen of 'colleges', en dit woord betekende niet noodzakelijk alleen een tempel of een gebouw; het betekende 'associatie', zoals in ons woord

collega, associé. De Teutoonse stammen van Noord-Europa, de Germaanse stammen – en daaronder valt Scandinavië – hadden ook hun mysteriecolleges; leraren en neofieten stonden in de schoot van moeder aarde, onder vader ether, de grenzeloze hemel, of in onderaardse ruimten, en onderwezen en leerden. We vermelden hier meteen dat de kern, het hart, van de oude mysteriën werd gevormd door de diepzinnige problemen betreffende de dood. Deze leringen hebben we nog steeds, en zullen aan de orde komen.

Het derde punt betreft de diagrammen of figuren die we misschien van tijd tot tijd nodig hebben om bepaalde leringen toe te lichten. Bedenk dat deze diagrammen betrekkelijk en veranderlijk zijn; het zijn geen vaststaande en absolute dingen. We moeten dit feit altijd helder voor ogen houden en *nooit* het denken daarover laten verstarren. Waarom? Omdat ieder diagram, iedere bijzondere combinatie van meetkundige lijnen verschillende gedachten of dingen kan illustreren: bijvoorbeeld, de voorstelling van de driehoek waaraan het vierkant hangt (dat we op de vorige bijeenkomst gebruikten), kan evengoed worden toegepast op het hoogste gecombineerde beginsel in de mens, de geestelijk-mentale monade, als op de lagere beginselen waarin de monade aan het begin van de incarnatie of manifestatie afdaalt en waaruit ze zal opstijgen wanneer het eerste gelui van de pralayische klokken in de ākāśische ruimten weerklinkt.

We zullen nu onze studie hervatten. Als ons algemene thema nemen we dezelfde twee alinea's van *De Geheime Leer* (1:73), die we op de vorige bijeenkomst hebben gelezen:

De Geheime Leer verkondigt de steeds verder gaande ontwikkeling van alles, van werelden zowel als van atomen; en deze indrukwekkende ontwikkeling heeft noch een denkbaar begin, noch een einde dat men zich kan voorstellen. Ons 'Heelal' is er slechts één uit een oneindig aantal Heelallen, alle 'zonen van noodzakelijkheid', omdat zij schakels vormen in de grote kosmische keten van Heelallen, waarvan ieder zich tot zijn voorganger verhoudt als een gevolg, en tot zijn opvolger als een oorzaak.

Het verschijnen en verdwijnen van het Heelal wordt voorgesteld als een uitademing en inademing van 'de grote adem', die eeuwig is en die, omdat hij beweging is, een van de drie aspecten van het Absolute is; de andere twee zijn abstracte Ruimte en duur. Als de 'grote adem' wordt geprojecteerd, wordt hij de goddelijke adem genoemd en wordt hij beschouwd als het ademen van de onkenbare godheid – het ene Bestaan – die als het ware een gedachte uitademt die de Kosmos wordt. (Zie 'Isis Ontsluierd'.) Zo ver-

dwijnt ook, als de goddelijke adem weer wordt ingeademd, het Heelal in de schoot van 'de grote moeder', die dan slaapt 'gewikkeld in haar onzichtbare gewaden'.

Het was de bedoeling vanavond te beginnen met de dageraad van de manifestatie, zoals die in het Hebreeuwse Boek van Wording, Genesis, wordt beschreven, deze te bestuderen en aan te tonen dat de beschrijving overeenkomt met en lijkt op die van de andere wereldreligies en op dezelfde fundamentele waarheid berust. Maar omdat we bij onze laatste studie het onderwerp moesten aanroeren van het eerste ontstaan van de sluier die over het gelaat van het onuitsprekelijke wordt geworpen, lijkt het het beste om vanavond, als de tijd het toelaat, een korte schets te geven van wat in de wetenschap de nevelvlektheorie wordt genoemd en na te gaan in hoeverre de esoterische leringen daarmee overeenstemmen en waarin ze ervan verschillen.

De nevelvlektheorie, zoals ze oorspronkelijk in de wetenschap door de Fransman Laplace werd verkondigd – maar die door hem aan de grote Duitse denker en filosoof, Immanuel Kant, werd ontleend – verklaarde dat de ruimte die nu door de planeten van het zonnestelsel wordt ingenomen, oorspronkelijk vol was met een heel ijle vorm van stof in een sterk gloeiende of brandende toestand. Laten we hier direct opmerken dat deze theorie van Laplace, wat het gloeien betreft, nooit is bewezen, dat ze niet in alle opzichten mathematisch bewijsbaar is en kan zijn en dat ze, als geheel genomen, zelf een van de beste bewijzen vormt tegen de waarheid van de nevelvlektheorie *zoals die toen werd geformuleerd* en zoals ze sindsdien door hedendaagse denkers tot op zekere hoogte is gewijzigd.

Laplace verklaarde verder dat deze nevelvlek in een toestand van langzame rotatie of rondwenteling verkeerde, in dezelfde richting als waarin de planeten nu in hun baan rondwentelen en in dezelfde richting als waarin de planeten en de zon nu om hun as draaien. Met andere woorden, de tegenwoordige omloop en aswenteling van de planeten zijn ontleend aan deze mechanische, oorspronkelijke rondgaande beweging van de oernevel.

Laplace verklaarde ook dat dit hete, onmetelijk grote object afkoelde, en naarmate het afkoelde, kromp het, volgens een bepaalde warmtewet, en dit krimpen deed de omwentelingssnelheid en het moment van ieder punt op zijn oppervlak toenemen volgens een wet van de dynamica. Zoals iedereen weet, draaien de delen van een wiel die het dichtst bij de omtrek

liggen met het grootste moment en de grootste snelheid rond, hoewel ze in een ander opzicht niet sneller draaien dan de delen bij de naaf. De snelheid van deze ronddraaiende beweging nam zo sterk toe, dat op een bepaald moment de middelpuntvliedende kracht de middelpuntzoekende of cohesiekracht overwon, waarop deze draaiende nevelvlek een ring afwierp die ook bleef ronddraaien en zich verdichtte, tot hij tenslotte een bolvormig lichaam of bol vormde die de buitenste planeet Neptunus werd. En zo ontstonden achtereenvolgens de andere planeten, terwijl de kern van de nevelvlek als onze zon overbleef. Kortom, naarmate de nevelvlek zich samentrok en haar stof verdichtte, herhaalde hetzelfde verschijnsel zich op dezelfde manier en zo werd de op één na buitenste planeet Uranus afgeworpen. Dat ging zo door totdat alle planeten als hemellichamen waren ontstaan. Enkele van deze ijle, nog steeds nevelachtige planeten ontwikkelden zelf door samentrekking, waardoor hun rotatiesnelheid toenam, ringen om zich heen die op hun beurt van hun moederplaneten werden afgeworpen en evenals deze moederplaneten bollen werden. Deze bollen werden de satellieten, de manen van de respectieve planeten, terwijl het centrum van de *oorspronkelijke* nevelvlek zich verdichtte tot de (veronderstelde) gloeiende of vurige bol die de zon is.

Toen H.P. Blavatsky voor het eerst de theosofische leringen aan de westerse wereld bracht, werden veel vragen gesteld over de kosmogonie of het begin en de eerste ontwikkeling van het heelal en men vroeg haar, en via haar ook haar leraren, in welk opzicht de nevelvlektheorie parallel liep met de theorie van de occultisten, de esoterische theorie, en deze 'bevestigde'; het antwoord dat toen werd gegeven, werd 'een ontwijkend antwoord' genoemd. Het gaf aanleiding tot kritiek en boze woorden.

Waarom, zo werd gevraagd, hadden de leraren, als zij deze prachtige waarheden kenden, de wereld niet met hun schitterende leringen verlicht? Waarom hielden ze deze en andere dingen verborgen? Geen enkele leer kan voor de mens slecht zijn als ze *waar* is, betoogde men – wat op zichzelf een heel dwaas argument was, omdat veel leringen waar zijn, maar niettemin ongeschikt om ze aan de meeste mensen toe te vertrouwen. We zullen vanavond op deze vraag ingaan.

De nevelvlektheorie, zeiden de leraren, gaf in *grote lijnen* en alleen in bepaalde opzichten tamelijk goed de esoterische leer weer, maar ze vertoonde niettemin ernstige gebreken; en op deze gebreken gingen ze niet helemaal in en ze gaven er evenmin een volledige beschrijving van. Wel lieten ze duidelijk blijken waar de fouten lagen en wat ze inhielden, en ze gaven ook een korte, duidelijke en logische verklaring voor hun terug-

houdendheid, waartoe ze verplicht waren en die onvermijdelijk was.

De theorie van Laplace schiet voornamelijk hierin tekort dat ze een zuiver mechanische, zuiver mechanistische, zuiver materialistische hypothese was, in sommige opzichten zelfs wiskundig niet te staven en op niets anders gebaseerd dan op het feit dat sterrenkundigen bij hun onderzoek van het licht van de onafzienbare sterrenzee in de peilloze diepten van de ruimte, nevelvlekken en nevelachtige objecten ontdekten en daarover, Kants idee overnemende, een dogmatisch betoog hielden. Niettemin schuilt er waarheid in de nevelvlektheorie – *enige* waarheid. Wat is die waarheid? En wat was de grootste tekortkoming ervan? De grootste tekortkoming was allereerst het feit – we wezen er hierboven al op – dat de theorie geen rekening hield met enige werkzaamheid van geestelijke wezens in het heelal die de bestuurders, de uitvoerders, de werktuigkundigen zijn, of degenen die het mechanisme, dat ongetwijfeld bestaat, op gang houden. Er is ons geleerd dat de esoterische filosofie mechanische werkingen in het heelal niet ontkent, maar dat ze zegt dat waar mechanische werkingen optreden, er leiding moet zijn, of duidelijker, dat er mecaniciens aan het werk moeten zijn die het mechanisme op gang houden, in overeenstemming met karma. Er moeten 'wet'-gevers zijn, of 'wet'-makers of 'wet'-inspirators, als die uitdrukking mag worden gebruikt; en daarachter moet het universele leven staan. Met andere woorden, de grootste tekortkoming was dat deze nevelvlektheorie de eerste waarheid van alle zijn negeerde – dat achter de kosmos de goden staan, geestelijke wezens, geestelijke entiteiten – de naam doet er niet toe. Niet God, maar goden.

De 'natuur' is onvolmaakt en maakt dus onvermijdelijk 'fouten', omdat haar werk bestaat uit wat door grote aantallen wezens wordt gedaan – wat we voortdurend om ons heen zien is daarvan het bewijs. De 'natuur' is niet volmaakt. Als ze het werk was van de handen van de 'onveranderlijke Godheid', dus volmaakt en onveranderlijk was zoals haar ouder, zou ze een volmaakt werkstuk zijn. Zoals we weten is eerder het tegenovergestelde het geval en haar onvolmaaktheden of 'fouten' vinden hun oorzaak in het feit dat de wezens die in de natuur bestaan en werken en haar beheersen en *vormen*, in ontelbare hiërarchieën leven, van het meest innerlijke en het allerhoogste in een eindeloze reeks naar omlaag en omhoog, in alle graden van onvolmaaktheid en van volmaaktheid; en dat is precies wat we in de gebieden van manifestatie om ons heen zien. Onze intuïtie zegt ons de waarheid hierover en we moeten daarop vertrouwen.

Dit was aan de Ouden welbekend. De stoïcijnen hebben het in hun prachtige filosofie onder woorden gebracht en onderwezen. De stoïcijnen van Rome en van Griekenland spraken oorspronkelijk over een theocrasie. Theocrasie is een samengesteld woord – *theos* betekent 'een god, goddelijk wezen' en *krasis* 'vermenging' – vermenging van alles in het heelal, vermenging met al het andere, zodat niets van het overige, van het geheel, is te scheiden. In de oosterse religies van nu, vooral bij de boeddhisten, is het de ergste ketterij als iemand denkt dat hij losstaat of is te scheiden van het heelal. Dat is de ernstigste fout die een mens kan maken. De eerste christenen noemden het de 'zonde tegen de Heilige Geest'. Als we om ons heen en in onszelf zien, beseffen we dat we als het ware één entiteit zijn, één grote mensenfamilie, één levende boom van menselijk leven, onafscheidelijk verweven *met* en *in* de natuur, het Al.

Een andere tekortkoming van de nevelvlektheorie was dat werd gezegd dat de nevelvlek in haar eerste stadia in gloeiende of brandende toestand was. De esoterische leer is dat hij wel gloeit, maar met een koud licht, dat hetzelfde is als, of lijkt op dat van de glimworm, zo u wilt. Er is niet meer warmte in een nevelvlek dan in het licht van de glimworm. Dit licht in de nevelvlek, deze lichtgloed, is niet het gevolg van een of andere vorm van verbranding; maar waardoor ontstaat het dan *wel*? Het wordt veroorzaakt door de inwonende *daivī-prakriti*, 'goddelijke natuur of goddelijk licht', in zijn manifestatie *op dat gebied*, hetzelfde licht dat zich in bewuste wezens in een hogere vorm doet kennen als *bewustzijn* in allerlei graden, van zwak fysiek bewustzijn opklimmend via de ziel en het ego, en via het zelf tot het zelfloze zelf van de paramātman, het 'hoogste zelf' – een uitdrukking die we gemakshalve gebruiken om de top van een hiërarchie aan te duiden, want er is in werkelijkheid geen *hoogste* zelf, wat immers een grens en dus eindigheid zou betekenen. Als dat er wel was, zou er ook een laagste zelf moeten zijn. Het zelf is grenzeloos, eindeloos, het hart van het zijn, de grondslag en dimensieloze kern van al wat is.

Dan de derde grote tekortkoming: de planeten en de zon ontstonden of ontwikkelden zich niet op de manier die de nevelvlektheorie aangeeft. Hoe zijn de zon en de planeten dan ontstaan? (Laat ik hier tussen haakjes zeggen dat dit onderwerp veel later in onze studie aan de orde moet komen, maar er is een reden er nu naar te verwijzen.) Elk solair of planetair lichaam, de zon met de planeten in ons zonnestelsel en naar analogie overal elders, is het *kind of liever het gevolg of de wederbelichaming van een vroegere kosmische entiteit* die, als ze aan het einde van haar lange levenscyclus haar pralaya, haar prākritika-pralaya – de ontbinding van haar

lagere beginselen – ingaat, bestaat in de ruimte in de hogere activiteit van haar geestelijke beginselen, terwijl haar laagste beginselen uiteenvallen, en die laatste blijven als skandha's latent in de ruimte in wat in het Sanskriet een *laya*-toestand wordt genoemd. Dit woord komt van de wortel *lī*, die 'oplossen' of 'verdwijnen' betekent. Een layacentrum is dus een verdwijnpunt – het mystieke *punt* waar iets uit het ene gebied verdwijnt, zo u wilt, en verder gaat om op een ander gebied weer te verschijnen.

Laten we het voorbeeld herhalen dat we op de vorige bijeenkomst hebben gebruikt: giet water op een klontje suiker of zout en zie hoe het oplost en als een *klontje* of een afzonderlijke entiteit verdwijnt. Het is als *klontje* suiker of zout zijn laya-toestand ingegaan. De vorm ervan is verdwenen en de suiker of het zout is zelf overgegaan in iets anders. Wanneer de *hogere beginselen* van een kosmisch lichaam iets anders binnengaan, wat is dan dat andere dat ze binnengaan? Ze begeven zich eerst in de hoogste kosmische æther en gaan te zijner tijd nog hoger naar de krachtige activiteit van de geestelijke gebieden; daar worden lange tijdperken doorgebracht in toestanden en omstandigheden waarvan we ons nauwelijks een voorstelling kunnen maken. Na verloop van tijd zullen ze opnieuw een begin maken met hun afdaling in de stof, of hun wederbelichaming, en zullen tenslotte door aantrekking hun oude tot dan toe latente skandha's weer om zich heen verzamelen, en op die manier voor zichzelf een nieuw lichaam vormen door zich te manifesteren via het layacentrum, waar die skandha's wachten.

Die lagere beginselen waren ondertussen in nirvāṇa, wat we na de dood van de mens devachan zouden noemen, want devachan als toestand is niet van toepassing op de hoogste of hemelse of goddelijke monade, maar slechts op de middelste beginselen van de mens, op het persoonlijke ego of de persoonlijke ziel in de mens. Op ons toegepast is deze toestand die van devachan – het 'land van de goden', zo u wilt; maar toegepast op een kosmisch lichaam is het de toestand van nirvāṇa. *Nirvāṇa* is een samengesteld Sanskrietwoord, *nir*, 'uit', en *vāna*, het voltooid deelwoord van de wortel *vā*, 'blazen', dus letterlijk 'uitgeblazen'.

De betekenis van het oude Indische denken (en zelfs van de taal ervan, het Sanskriet) is zo slecht begrepen, dat heel knappe Europese geleerden er jarenlang over hebben gediscussieerd of met het 'uitgeblazen' worden de werkelijke vernietiging van de entiteit wordt bedoeld of niet. Ik herinner me eens met een Chinese geleerde te hebben gesproken (hij was een boeddhist) die me vertelde dat de toestand van de mens na

de dood was 'zoals dit' – en hij nam een brandende kaars die op de tafel stond en blies haar uit. '*Op die manier*', zei hij. Hij had gelijk, want hij doelde op de lagere beginselen in de mens. *Deze* (niet de essentie van ons als monade of entiteit) zijn slechts het voertuig waarin we leven; en wanneer we sterven wordt ons stoffelijk lichaam 'uitgeblazen', het valt uiteen, het gaat in zijn pralaya en wordt ontbonden, en zijn moleculen, zijn deeltjes, komen in de laya-toestand en blijven daar enige tijd, totdat de natuur ze weer te voorschijn roept; of, om het op een andere manier en nauwkeuriger te zeggen, totdat de inwonende impuls in elk stoffelijk monadisch deeltje door de *dorst naar het actieve bestaan* weer tot manifestatie komt en hij opnieuw een geschikt lichaam van een overeenkomstig stadium van ontwikkeling betreedt.

Dit is één – en slechts één – facet van het geheim van de vaak verkeerd begrepen leer van de transmigratie in dieren. De lagere elementen, het astrale lichaam en de astrale neerslag van de dierlijke of stoffelijke mens, worden de beginselen – *niet de latente hogere*, maar de tussenliggende beginselen – van de dierenwereld. Het zijn menselijke residuen die door de mens zijn afgeworpen.

Het kosmische stof dat het gevolg is van de ontbinding van een vroegere wereld, rust in een layacentrum, terwijl de hoogste beginselen van die wereld of planeetketen in hun paranirvāṇa zijn en daar blijven totdat de *goddelijke* dorst naar het actieve bestaan op het hoogste gebied van afdaling opnieuw in de kosmische monade van een planeet of zon opkomt, en die monade naar de geestelijke grenzen van manifestatie trekt of voortstuwt; en wanneer ze die grenzen heeft bereikt, breekt ze er als het ware doorheen of worden die overschreden op haar neerwaartse cyclische weg naar het gebied eronder; en zo gaat ze vervolgens door vele gebieden heen, totdat de monade in haar kringloop tenslotte al die lagere elementen die in het layacentrum verblijven, bereikt en aanraakt of verlicht: ze *wekt* ze, doet ze *opnieuw ontwaken*, *wekt ze opnieuw tot leven*, *roept* ze in het leven *terug*, *verlicht* ze *opnieuw* van binnenuit; en dit brengt de licht- of nevelsluiers teweeg die we in zoveel gedeelten van de interstellaire ruimte zien. Het is dus in werkelijkheid *daivī-prakriti*, 'goddelijke natuur', goddelijk licht, in een van zijn laagste vormen – de zevende, naar beneden geteld – en ditzelfde licht of deze zelfde kracht is op *ons* gebied in één van zijn allerlaagste vormen elektriciteit en magnetisme. Onze leraren hebben ons gezegd dat het stoffelijke heelal waarin we leven – de stenen, metalen, bomen, enz. – *gematerialiseerd licht* is. Ze bestaan alle uit atomen, en deze atomen zijn, om zo te zeggen, de mystieke atomen van

dit licht, het corpusculaire deel van het licht, want licht *is* corpusculair: het is niet slechts een vorm van beweging of een golf of iets anders. Licht (ons licht) is substantieel, evengoed als elektriciteit – één van zijn vormen – substantieel is, dat wil zeggen, stoffelijk, of subtiele stof.

Wanneer deze nevelvlek waarover we hebben gesproken – om de wetenschappelijke naam te gebruiken – op haar weg omlaag naar manifestatie het punt van evolutie of ontwikkeling heeft bereikt waarop de zich wederbelichamende beginselen van de vroegere wereld of kosmos, zon of planeet, wat het ook is, in voldoende mate daarin zijn afgedaald, begint zij door een karakteristieke energie, die haar eigen is en op elektromagnetisme lijkt, te draaien. Plato zegt ons dat de rondgaande beweging een van de eerste tekenen is van een vrij bestaan als entiteit – een uitspraak waarom vaak is gelachen door onze jonge wetenschappers en vroegere geleerde hoge heren uit een voorbijgaande periode van dogmatisch denken. Plato omschrijft een *wezen* als een 'geheel dat kan handelen en aan handeling onderworpen is'. Deze definitie verdient te worden onthouden, want ze sluit zowel passief als actief bestaan – of manifestatie – in. Over de hoogste essentie van de kosmos – het primaire beginsel waarover H.P. Blavatsky spreekt als het onuitsprekelijke *Dat* – zei hij dat deze niet een 'wezen' is en dus beperkt en begrensd is, want het handelt niet, noch is het aan handeling onderworpen. Het is het *Al*, het eeuwige, eindeloze *Al*.

Deze kosmische nevelvlek verwijdert zich van de plaats waar zij voor het eerst tot ontwikkeling kwam, her- en derwaarts geleid door de karmische impuls. Deze lichtende nevelmassa maakt een cirkelvormige beweging, trekt zich samen en gaat door andere fasen van de nevel-evolutie heen, zoals het stadium van de spiraal- en de ringnevel, totdat ze bolvormig of liever een reeks concentrische nevelachtige bollen wordt. Zoals gezegd neemt de nevelvlek in de ruimte vaak de vorm aan van een spiraal; uit de kern of het centrum ervan ontwikkelen zich uitlopers, spiraalvormige uitlopers, die eruitzien als draaiende wielen *binnen* wielen, en deze draaien eeuwenlang rond. Wanneer de tijd daar is – wanneer de draaiing zich gelijkmatig over de inwonende levens en intelligenties binnen de kosmische nevel heeft ontwikkeld – ontstaat de ringvorm, of een uit concentrische ringen bestaande vorm, met een hart in het midden, en na verloop van lange tijdperken wordt het centrale hart de zon of het centrale lichaam van het nieuwe zonnestelsel en worden de ringen de planeten. Deze ringen verdichten zich tot andere lichamen en deze andere lichamen zijn de planeten die om hun oudere *broeder*, de zon,

wentelen; ouder, omdat hij zich het eerst tot een bol verdichtte.

Het denkbeeld van wetenschappers van nu dat de nevelachtige zon de planeten afwierp, dat de aarde na gedeeltelijk vaste vorm te hebben aangenomen de maan afwierp en dat de andere planeten, die ook manen hebben, dat eveneens deden, is niet de leer van de esoterische filosofie. Ze is nooit bewezen en ze wordt dagelijks bekritiseerd door even eminente geleerden als degenen die deze theorieën verkondigden. De wetenschap heeft de nevelvlektheorie zoals ze werd verkondigd en van tijd tot tijd aangepast, nooit bewezen; wetenschappers zijn er nooit in geslaagd aan te tonen hoe het komt dat zich in een zo ijl en doorzichtig object zoveel warmte kon ontwikkelen die ook behouden bleef. Als het lichtgevend vermogen door verbranding van gasvormige stof ontstaat, waarom brandt het dan niet op? Het had daarvoor miljarden jaren, ontelbare eeuwen de tijd. De hemel is bezaaid met nevelvlekken die nog niet zijn opgebrand en hetzelfde geldt voor de zon. De zon bestaat uit dezelfde stof als de nevelvlekken, die later komeetstof worden. De zon brandt niet; hij bevat niet meer warmte dan een glasruit die een zonnestraal doorlaat.

De zon verkeert niet in een toestand van verbranding: hij is de generator en voorraadschuur van de machtige oceaan van kracht en krachten die ons hele zonnestelsel voeden. Stof is gematerialiseerde of gekristalliseerde kracht; omgekeerd kan kracht subtiele stof worden genoemd – of stof in haar vierde, vijfde, zesde en zevende toestand, want *kracht en stof zijn één*. De zon is een voorraadschuur en generator van krachten en is zelf kracht in haar eerste en tweede toestand – dat wil zeggen, stof in haar zesde en zevende toestand, naar boven geteld. Op een latere bijeenkomst zullen we aan dit onderwerp meer aandacht schenken.

Dit is een ruwe schets van de leringen die we over de behandelde onderwerpen hebben ontvangen. De maan vormt een ander onderwerp, dat te zijner tijd onze speciale aandacht verdient.

Eerst een nevelvlek, dan een komeet, dan een planeet; maar de hierboven gegeven schets geeft de toestand weer van een zonnestelsel in de eerste periode van het *zonne*manvantara. Laten we nu een willekeurige planeet nemen en in het kort ingaan op de aard van een *planetair* manvantara. De zon blijft natuurlijk bestaan gedurende het hele zonnemanvantara. Hij begon tegelijk daarmee en wanneer aan het bestaan van het zonnestelsel een einde komt, begint de pralaya van de zon. De planeten zijn echter in bepaalde opzichten anders. Elk heeft ook haar manvantara, dat gewoonlijk vele miljarden jaren duurt; wanneer een planeet of pla-

neetketen haar einde heeft bereikt, wanneer haar tijd is gekomen om te gaan rusten, in pralaya te gaan of uiteen te vallen, eindigt het manvantara en begint de pralaya, maar in dit geval is het niet een prākritika-pralaya, dat zoals u zich zult herinneren, de ontbinding van de natuur betekent. Het lichaam van de planeet blijft dood, zoals nu het geval is met de maan, maar zijn beginselen gaan (precies zoals bij het eerder genoemde zonnestelsel) naar een layacentrum in de ruimte, waar ze gedurende 'ontelbare eeuwen' blijven. Intussen vervolgen de andere planeten van dat zonnestelsel hun kringlopen; maar de planeet die we als illustratie hebben gekozen, volgt, wanneer haar tijd is gekomen om haar manvantara te beginnen, haar ontwikkelingsgang op precies dezelfde manier als hierboven is uiteengezet. Ze daalt weer omlaag en manifesteert zich als gevolg van de innerlijke, goddelijke planetaire dorst naar actief bestaan, en wordt naar hetzelfde zonnestelsel en, relatief gesproken, naar dezelfde plaats geleid die haar voorgangster (haar *vroegere zelf*) innam, daarheen aangetrokken door magnetische en andere krachten op de lagere gebieden. Ze vormt in het begin van haar neerwaartse loop of reis een planetaire nevelvlek; na vele eonen wordt ze een komeet, die uiteindelijk een elliptische baan om de zon van ons zonnestelsel volgt, en wordt, zoals onze wetenschappers ten onrechte zeggen, zo de 'gevangene' van de zon, om zich tenslotte te verdichten tot een planeet in haar eerste stoffelijke toestand. De kometen met een korte omlooptijd zijn op weg opnieuw planeten in ons zonnestelsel te worden, mits ze erin slagen aan de vele gevaren te ontkomen die dergelijke etherische lichamen omringen *voordat* verdichting en verharding van hun stof ze voor vernietiging behoeden.

HOOFDSTUK 6

DE DAGERAAD VAN MANIFESTATIE: LAYACENTRA. EEN BEWUST HEELAL – OP EEN GEESTELIJK DOEL GERICHT. DE STOÏCIJNSE LEER VAN DE ONDERLINGE WISSELWERKING VAN ALLE WEZENS: 'NATUURWETTEN'. FILOSOFISCH POLYTHEÏSME EN DE LEER VAN DE HIËRARCHIEËN.

(a) De hiërarchie van de scheppende krachten wordt esoterisch verdeeld in zeven (of 4 en 3), binnen de twaalf grote orden die zijn weergegeven in de twaalf tekens van de Dierenriem; de zeven van de zich manifesterende reeks staan bovendien in verband met de zeven planeten. Ze zijn alle onderverdeeld in talloze groepen van goddelijk-geestelijke, half-geestelijke en etherische wezens.

De voornaamste hiërarchieën hiervan worden exoterisch aangeduid in het grote Viertal, of de 'vier lichamen en de drie vermogens' van Brahmā, en in de Panchāsyam, de vijf Brahmā's, of de vijf Dhyani-Boeddha's in het boeddhistische stelsel. – *De Geheime Leer*, 1:241

De grootste verwaandheid van onze tijd is dat men weigert toe te geven dat er in het hele zonnestelsel andere redelijk denkende wezens op het menselijke gebied zijn dan wijzelf. De wetenschap heeft alleen het recht te beweren dat er geen onzichtbare intelligenties onder dezelfde omstandigheden als wij leven. Zij kan niet zomaar de mogelijkheid ontkennen van het bestaan van werelden binnen werelden, onder omstandigheden die volkomen verschillen van die in onze wereld; noch kan zij ontkennen dat er een zekere beperkte communicatie kan bestaan tussen sommige van die werelden en de onze. Er wordt ons geleerd dat de zeven orden van zuivere goddelijke geesten tot de hoogste van deze werelden behoren; tot de zes lagere behoren hiërarchieën die nu en dan door mensen kunnen worden gehoord en gezien, en die inderdaad in verbinding staan met hun nakomelingen op aarde. Deze nakomelingen zijn onverbrekelijk met hen verbonden, omdat ieder beginsel in de mens zijn directe oorsprong heeft in de natuur van die grote wezens, die ons voorzien van onze respectievelijke onzichtbare elementen.

– Op. cit., 1:163

We beginnen vanavond met het lezen van *De Geheime Leer* (1:285):

'Alles wat de laya-toestand verlaat wordt actief leven; het wordt in de

maalstroom van de BEWEGING getrokken (het alchimistische oplosmiddel van het leven); geest en stof zijn de twee toestanden van het ENE, dat noch geest noch stof is; beide zijn latent het absolute leven.' (*Boek van Dzyan*, Toel. III, par. 18) . . . 'Geest is de eerste differentiatie van (en in) de RUIMTE, en stof de eerste differentiatie van geest. Wat noch geest noch stof is – dat is HET – de oorzaakloze OORZAAK van geest en stof, die de oorzaak van de Kosmos zijn. En DAT noemen wij het ENE LEVEN of de binnen-kosmische adem.'

Tijdens de bijeenkomst van een week geleden hadden we een korte gedachtewisseling of liever ik gaf een korte uitweiding over bepaalde astronomische factoren die een belangrijke plaats innemen in de occulte of esoterische leer, die een juist inzicht geeft in de kosmogonie of de bouw van de wereld, en ook in de theogonie of het ontstaan van de goden of goddelijke intelligenties die de kosmogonie op gang brengen en besturen, zoals in *De Geheime Leer* is geschetst. Binnen de tijd die ons ter beschikking stond, bespraken we kort de esoterische vorm waarin de oude wijsheid is belichaamd, en de *uitvoerende* krachten die aan het begin van de manifestatie hun werk doen. Vanavond zullen we ons bezighouden met een korte bespreking van de *oorzakelijke* krachten of aspecten van hetzelfde onderwerp.

De Geheime Leer zegt ons dat de dageraad van de manifestatie in en met het ontwaken van een layacentrum begint. Zoals we eerder hebben gezien, betekent het Sanskrietwoord laya in de esoterische leer dat punt of die plaats – ieder punt of iedere plaats – in de ruimte die in overeenstemming met de karmische wet plotseling het centrum van actief leven wordt, eerst op een hoger gebied, om zich daarna omlaaggaande via en door middel van de lagere gebieden te manifesteren. In één opzicht kan men zich een laya-centrum voorstellen als een kanaal, een weg, waarlangs de levenskracht van de hogere gebieden zich uitstort in de lagere gebieden of toestanden van stof, of liever van substantie, en deze bezielt. Maar achter al deze vitaliteit is een stuwende kracht. Er zijn uitvoerders in het heelal, uitvoerders van vele graden van bewustzijn en macht. Maar achter de gewone uitvoerder staat de geestelijke ontwerper.

Het is absoluut noodzakelijk onszelf eerst goed te doordringen van de gedachte dat alles in ons kosmische heelal, dat wil zeggen het stellaire heelal, *leeft*, door wil wordt bestuurd en door intelligentie wordt beheerst. Achter elk kosmisch lichaam dat we zien, staan een leidende intelligentie en wil.

Als de theosofie één natuurlijke vijand heeft die ze heeft bevochten en

altijd zal bevechten, dan is het de materialistische levensbeschouwing, de opvatting dat er niets anders bestaat dan dode, onbewuste stof, en dat de verschijnselen van leven, denken en bewustzijn daaraan ontspringen. Dat is niet alleen onnatuurlijk en dus onmogelijk; als hypothese is het absurd.

De voornaamste grondstelling van het zijn is daarentegen, zoals we in *De Geheime Leer* kunnen lezen, dat het heelal wordt bestuurd en geleid door wil en bewustzijn en op een geestelijk doel is gericht. Wanneer een layacentrum tot activiteit wordt gebracht door de invloed van deze twee op hun weg omlaag en het zich belichamende leven van een zonnestelsel of van een planeet van een zonnestelsel wordt, manifesteert het centrum zich eerst op zijn hoogste gebied. De skandha's (die we op een eerdere bijeenkomst beschreven) worden de een na de ander tot leven gewekt: eerst de hoogste, dan de tussenliggende en tenslotte de laagste, kosmisch en kwalitatief gesproken.

In zulke layacentra vertoont het zich belichamende leven zich aan onze stoffelijke mensenogen eerst als een lichtende nevelvlek – als stof waarvan we kunnen zeggen dat ze zich vanzelfsprekend op het vierde gebied van de natuur of prakriti bevindt, maar niettemin in het tweede (van bovenaf geteld) van de zeven beginselen of toestanden van het stoffelijke heelal. Het is in dat heelal een manifestatie van daivī-prakriti, dat is 'stralende' prakriti of 'goddelijke' prakriti. In de loop van de eonen blijft dit layacentrum, dat zich nu als een nevelvlek manifesteert, zich in de ruimte langzaam maar zeker ontwikkelen en verdichten (en de impulsen volgen van de krachten die het op dit gebied tot activiteit hebben gewekt). In de loop van de eonen wordt het tot dat deel of die plaats in de ruimte aangetrokken, als we over een zonnestelsel spreken, of tot die zon, als we het ontstaan van een planeet beschrijven, waarmee het karmische – skandhische – affiniteiten bezit of waartoe het magnetisch wordt aangetrokken, om zich tenslotte in het laatstgenoemde geval als een komeet te manifesteren. Tussen haakjes, de stof van een komeet verschilt volkomen van de stof die we op aarde kennen en die onder geen enkele omstandigheid in onze laboratoria kan worden gereproduceerd, omdat deze stof, hoewel ze zich op het vierde gebied van manifestatie bevindt (anders zouden we haar met onze ogen van het vierde gebied niet waarnemen), stof is in een toestand die verschilt van elke andere die ons bekend is – waarschijnlijk in de zesde toestand van onder, of de tweede van bovenaf geteld.

De zon, of liever het zonnelichaam, is in zijn *uiterlijke vorm* uit zulke stof samengesteld. Het is stoffelijke materie in de zesde toestand, naar

boven geteld, of in de tweede, naar beneden of naar buiten gerekend; zijn kern die, zoals H.P. Blavatsky ons in *De Geheime Leer* zegt, een deeltje of een zonne-atoom van oerstof of geest-stof is, bestaat uit stof in de zevende toestand van onderaf geteld, of in de eerste of hoogste van bovenaf.

Als deze komeet erin slaagt haar weg te vervolgen naar wat haar bestemming is, wordt ze tenslotte een planeet; ze wordt dat als ze niet door een ramp wordt getroffen, bijvoorbeeld als ze wordt opgeslokt door een van de zonnen die ze in haar uitgestrekte baan misschien passeert. Sommige kometen in ons zonnestelsel zijn de eerste stadia van de planetaire toestand zo dicht genaderd, op weg om een volledig ontwikkelde planeet van het zonnestelsel te worden, dat hun baan binnen de grenzen van dit stelsel ligt. Dat is bijvoorbeeld het geval met de komeet van Encke, die een elliptische baan heeft en in ruim drie jaar in een gesloten boog om de zon loopt. Een andere is die van Biela die volgens mij niet meer is waargenomen nadat ze, ik geloof in de jaren vijftig van de vorige eeuw, in twee stukken scheen uiteen te vallen. Weer een andere was die van Faye, die van deze drie de grootste baan had. Nog twee andere zijn die van Vico en van Brorsen.

Het schijnt dat al deze kometen die een elliptische baan om onze zon gingen beschrijven, daartoe werden aangetrokken omdat ze karmisch waren voorbestemd om uiteindelijk planeten van ons stelsel te worden; maar andere treft een ander lot. Ze komen om, worden opgeslorpt of in stukken gescheurd door de onvoorstelbaar krachtige invloeden die niet alleen rond onze eigen zon, maar rond alle andere zonnen werkzaam zijn, want elke zon, hoewel hij het middelpunt is van zijn eigen stelsel van planeten en deze leven schenkt, is gezien vanuit een andere invalshoek een kosmische vampier. Over dit onderwerp moet nog veel meer worden gezegd, maar het is zeer te betwijfelen of het in dit stadium van onze studie verstandig is nu een nadere uiteenzetting daarvan te geven.

Vanavond vatten we de draad van onze bespreking weer op en gaan verder met de studie van het begin van de dingen, zoals dit in Genesis wordt geschetst en meer in het bijzonder in de joodse theosofie, de kabbala, wordt verklaard. Als de ons toegemeten tijd daarvoor vanavond niet voldoende is, hopen we met die studie op de volgende bijeenkomst te beginnen.

Niets in het heelal is afgescheiden van iets anders. Alle dingen hangen met elkaar samen, niet alleen magnetisch en door banden van sympathie, maar omdat alle wezens fundamenteel één zijn. We hebben één *zelf*, één

zelf der zelven, dat zich in het diepste innerlijk van elk wezen manifesteert. Maar we hebben vele ego's, en de studie van het ego in die tak van denken die onder de psychologie valt, is een van de meest onontbeerlijke en een van de interessantste die men kan ondernemen.

Enkele van de belangrijkste leringen van de esoterische wijsheid gaan voorzover het ons mensen betreft over het ego. Zonder enigszins uitvoerig op dit onderwerp in te gaan, is het voor ons onmogelijk bepaalde leringen in *De Geheime Leer* te begrijpen. De oude stoïcijnen (hun prachtige filosofie vond haar oorsprong bij enkele Griekse filosofen en genoot terecht aanzien onder de diepere denkers van Rome) leerden dat alles in het heelal onderling verbonden of verweven is, niet zó dat in wezen verschillende essenties of entiteiten elkaar doordringen, en ook niet alleen in wat theosofen tegenwoordig 'bestaansgebieden' noemen, maar door middel van verschillende aspecten of differentiaties van één gemeenschappelijke substantie, de wortel van alles. Zij omschreven het beginsel met de drie Griekse woorden *krasis di' holou*, 'een menging die door alles heengaat', een *wisselwerking* van alle essenties in de kosmos, voortgekomen en gedifferentieerd uit de wortel-substantie die alle gemeen hebben. Dat is ook de leer van de esoterische filosofie. Het is, met andere woorden, de manifestatie van alle wezens: van alle denkende, niet-denkende en onbewuste wezens, en van alle goden, die aan het ingewikkelde heelal dat we nu om ons heen zien, leiding en een bestemming geven; en in dit gevarieerde leven werd de eerste oorzaak gelegd van alle schoonheid en harmonie en ook van alle onenigheid en disharmonie die in de natuur bestaan en die de oorzaak zijn van de zogenaamde fouten die de natuur maakt. De oorsprong van wat veel mensen het 'onoplosbare raadsel' van de 'bron van het kwaad' noemen. Wat is de 'bron van het kwaad'? De oude wijsheid zegt dat het niets anders is dan de *botsing van de willen* van evoluerende wezens – een onvermijdelijk en *noodzakelijk* aspect van de evolutie.

Om deze onderlinge wisselwerking goed te kunnen begrijpen, moeten we nog een belangrijk onderwerp bestuderen dat we later zullen behandelen. Het is de leer van de hiërarchieën. Hiërarchie betekent natuurlijk slechts dat er in een op zichzelf staand lichaam – dat wordt bestuurd, geleid en onderricht door een entiteit die het hoogste gezag heeft, de hiërarch genoemd – een plan of een systeem of een toestand van bestuurs- en gezagsoverdracht bestaat. In de theosofie wordt de term in ruimere zin gebruikt om de ontelbare stadia en graden van evoluerende entiteiten in de kosmos aan te duiden en slaat ze op alle delen van het

heelal; en terecht, want elk deel van het heelal – en het aantal daarvan is eenvoudig ontelbaar – staat onder het levengevende bestuur van een goddelijk wezen, van een god, of van een geestelijke essentie, en alle stoffelijke manifestaties zijn eenvoudig de verschijningsvormen op ons gebied van de werkingen en daden van deze geestelijke wezens daarachter. De reeks hiërarchieën strekt zich in beide richtingen tot in het oneindige uit. Als de mens zich er een voorstelling van wil vormen, zou hij zich kunnen zien als het middelpunt vanwaar zich boven hem een eindeloze reeks hogere wezens van allerlei graad uitstrekt – wezens die voortdurend minder stoffelijk en meer geestelijk worden en in alle opzichten groter – tot een ondoorgrondelijk punt, en daar houdt de verbeelding op; niet omdat er aan de reeks zelf een einde komt, maar omdat ons denken niet in staat is verder naar buiten of naar binnen door te dringen. En op overeenkomstige wijze strekt zich een oneindig lange reeks wezens en stadia van wezens naar omlaag uit (om menselijke termen te gebruiken) – steeds verder omlaag totdat ook daar de verbeelding blijft steken, eenvoudig omdat ons denken niet verder kan.

De eeuwige werking en interactie van deze wezens, of wat de stoïcijnen ook wel de onderlinge wisselwerking noemden, brengen eeuwig de verschillende zogenaamde bestaansgebieden voort, en de werking van de wil van deze wezens op de stof of de substantie is de manifestatie van wat wij de natuurwetten noemen. Dit is een heel onnauwkeurige en misleidende uitdrukking, maar in figuurlijke zin lijkt ze verdedigbaar omdat, zoals een menselijke wetgever bepaalde gedragsregels of voorschriften vaststelt en uitvaardigt die moeten worden nageleefd, de intelligenties achter de werkingen van de natuur dat ook doen, *niet* op de manier van wetgevers, maar door de werking van hun eigen geestelijke structuur. Op overeenkomstige wijze stelt de mens zelf de 'wetten' vast voor de lagere wezens die zijn wezenselementen vormen – de beginselen die vallen onder het centrum dat hij bestuurt – en die zelfs het stoffelijk lichaam omvatten en de levens die dit opbouwen. Elk van deze levens is een microkosmisch heelal of een kosmos, dat wil zeggen, een aan regels gebonden entiteit die wordt beheerst door onontkoombare gewoonten die, als deze regel wordt toegepast op universele kosmische werkingen, door de wetenschappers natuurwetten worden genoemd.

En deze lagere levens hebben op hun beurt soortgelijke heelallen onder zich. Het is ondenkbaar dat de reeks kan ophouden of eindigen, omdat als dat het geval was, er sprake zou zijn van een oneindigheid die een einde heeft, wat een onhoudbare stelling is. Alleen door de ontoerei-

kendheid van onze ideeën en door de zwakheid van onze verbeelding veronderstellen we dat er op bepaalde punten een einde is; en dit gebrekkige denken heeft de verschillende religieuze stelsels in het leven geroepen en hun opkomst bevorderd; in het ene geval het monotheïsme van de christelijke kerk, in een ander het monotheïsme van de islamitische volkeren, en in weer een ander geval het monotheïsme van het joodse volk. Van deze drie hebben de joden de langste en aan wijsheid rijkste geschiedenis, want de joden waren oorspronkelijk niet een monotheïstisch volk. In het begin van de geschiedenis waren ze overtuigde polytheïsten; deze term wordt hier in filosofische zin gebruikt, om te voorkomen dat, als men het woord polytheïsme hoort, men denkt dat het slaat op onze absurde westerse misvatting van wat volgens ons de beschaafde Romeinen en Grieken dachten over hun goden en godinnen of moeten hebben gedacht, wat een dwaze aanmatiging is.

De mythologieën van de Grieken en Romeinen evenals die van het oude Egypte of van Babylonië en die van de Germaanse of Keltische stammen van Europa werden anders begrepen dan wij in onze verblinding doen. Ze werden ook anders opgevat door de wijzen uit die tijd, die een uitstekend inzicht hadden in alle gebruikelijke symbolen en allegorieën, waarin de esoterische leringen in de mythologieën werden geschetst en onderricht. We moeten bedenken dat 'exoterisch' niet noodzakelijk onwaar betekent. Het betekent alleen dat in exoterische leringen de sleutels tot de esoterische leringen niet zijn gegeven.

We horen aanhangers van het monotheïsme vaak beweren dat de grote 'profeten' van Israël, de zogenaamde wijzen van dat volk, beter dan hun oude voorgangers wisten wat hun volk moest weten en geloven. Deze profeten, zo zegt men ons, onderwezen het monotheïsme en brachten het denken van het volk af van het oude geloof – de vele geloofsvormen – en richtten het op één stamgod, die ze Jehova noemden, een woord dat de latere orthodoxe joodse godsdienstijveraars als zo heilig beschouwden, en nog beschouwen, dat ze het zelfs niet hardop wilden uitspreken, maar er een ander woord voor in de plaats stelden, wanneer ze hardop uit de joodse bijbel lazen en dit woord Jehovah in een zin voorkwam. Dit vervangende woord is *adonai* en betekent 'mijn heren' – op zichzelf al een erkenning van het polytheïstische denken. De wet of bijbel van het jodendom wemelt van de toespelingen op het polytheïsme, en het menselijk hart is zó geneigd zijn geestelijke instincten te volgen dat, toen de christelijke kerk in haar blindheid het filosofische polytheïsme als een dwaling in de godsdienst verwierp, er algauw een reactie

kwam, zoals was te verwachten. Deze kerk beantwoordde de roep van het menselijk hart door 'heiligen' in de plaats te stellen van de gekrenkte en verbannen goden en godinnen en op die manier bracht men een culturele verering op gang van dode mannen en vrouwen in plaats van krachten en intelligenties in de natuur! Ze moest de mensen heiligen geven om de plaats in te nemen van de vergeten godheden en ze kende aan deze heiligen zelfs min of meer dezelfde vermogens toe die de oude goden en godinnen zouden hebben bezeten en gebruikt. Men had een heilige als schutspatroon of beschermer van een stad, een provincie of een land: George voor Engeland, Jacobus voor Spanje, Denis voor Frankrijk, enz. Dezelfde gedachte, dezelfde functie en dezelfde behoefte waaraan werd voldaan – de instincten van het menselijk hart kan men niet ongestraft negeren of geweld aandoen. Maar hoe heel anders was de verlichte opvatting van de wijzen in heidense tijden!

Wanneer de Ouden over de veelheid van goden spraken, deden ze dat met wijsheid, begrip en eerbied. Is het denkbaar dat de groten uit de oudheid die toen de geloofsbeginselen vaststelden en bekendmaakten die wij zelfs nu nog – meestal zonder te beseffen hoeveel wij hun zijn verschuldigd – in al ons denken volgen en die wij als kleine kinderen waarderen en sinds de wedergeboorte van de literatuur in onze westerse wereld hebben gewaardeerd – is het denkbaar, zeg ik, dat ze geen enkel begrip hadden van kosmische of goddelijke eenheid, iets waar zelfs iemand van gemiddelde intelligentie in deze tijd op komt? Wat een dwaasheid! Nee! Ze konden denken en bezaten kennis, evenals wij, maar ze wisten ook – zelfs de meer beperkte denkers in het begin van de christelijke jaartelling begrepen het – dat als 'God' als een volmaakt en oneindig wezen de wereld had geschapen, zijn werk alleen maar volmaakt en oneindig kon zijn, zijn volmaakte en oneindige maker waardig, vrij van ijdelheid, vrij van beperkingen, vrij van zonde, vrij van verval en voortdurende knagende verandering. Maar als we naar de dingen om ons heen zien en erover nadenken, als we begrijpen dat de wereld, die bij uitstek een voorbeeld van verandering en daarom van beperkingen en verval is, niet oneindig kan zijn en ook niet is, dan weten we – ons instinct zegt ons – dat ze het werk is van mindere wezens, van lagere en beperkte krachten, hoe verheven ook in geestelijke zin. En als we dieper in onze eigen gedachten doordringen en het leven van de wezens en van de natuur om ons heen bestuderen, zullen we ook inzien dat er leven *binnen* leven, wiel *binnen* wiel en doel *binnen* doel is. We beseffen dat er achter de uiterlijke manifestaties of activiteiten (de 'natuurwetten') van de zogenaamde

goden nog subtielere krachten, nog verhevener intelligenties aan het werk zijn – inderdaad wielen binnen wielen, levens binnen levens, en dat gaat steeds door – een eindeloze en grenzeloze eenheid in verscheidenheid, en onbeperkte en onbegrensde verscheidenheid in eenheid. Als we dus, zoals eerder opgemerkt, over de eenheid van het leven spreken of over de 'goddelijke eenheid', dan bedoelen we alleen dat onze doordringende geest hier de grens van zijn huidige vermogens heeft bereikt, een punt waarop het menselijke denken niet verder kan. Het is tot zijn uiterste grenzen gegaan en zijn onvolkomenheid noopt ons eerlijk te zeggen: tot hier kan ons denken gaan. Het is onze tegenwoordige 'ring verder niet!' Maar deze eerlijke erkenning van menselijke beperking betekent *niet* dat er verder 'niets' is. Integendeel, het is een bewijs dat leven en ruimte eindeloos zijn.

De neoplatonisten die in de eerste eeuwen van de christelijke jaartelling bekendheid kregen – en die met de stoïcijnen aan het christendom praktisch alles schonken wat dit bezat dat in filosofisch opzicht goed, spiritueel en juist was – leerden dat de top, de bloem, het hoogste punt (dat zij de hyparxis noemden) van elke reeks bezielde of 'onbezielde' wezens, of we daarin nu zeven of tien of twaalf fasen of stadia onderkennen, de 'goddelijke eenheid' *voor die reeks of hiërarchie* was; deze hyparxis of bloem of dit toppunt of begin of hoogste wezen was op zijn beurt weer het *laagste wezen van de hiërarchie erboven* en dat gaat steeds door.

Verandering binnen verandering, wiel binnen wiel, waarbij elke hiërarchie een facet openbaart van het goddelijke kosmische leven, en als het ware een gedachte toont van de goddelijke denkers. Goed en kwaad zijn betrekkelijk, ze wegen precies tegen elkaar op en houden elkaar in evenwicht. Er bestaat geen *absoluut* goed en geen *absoluut* kwaad; dit zijn slechts menselijke termen. 'Kwaad' in een bepaalde levenssfeer betekent voor *deze* sfeer *onvolmaaktheid*. 'Goed' in een bepaalde levenssfeer is voor *die* sfeer *volmaaktheid*. Maar het goede van de ene is het kwaad van een andere, omdat het laatste de schaduw is van iets hogers erboven.

Zo zijn ook licht en duisternis geen absolute, maar betrekkelijke dingen. Wat is duisternis? Duisternis is de afwezigheid van licht, en het licht dat we kennen is zelf de manifestatie van leven in de stof – en dus een stoffelijk verschijnsel. Elk is (fysisch) een vorm van trilling en elk is daarom een vorm van leven.

Aan deze hiërarchieën, gezien als reeksen wezens, werden verschillende namen gegeven. Laten we bijvoorbeeld de gangbare algemeen bekende Griekse hiërarchie als maatstaf nemen, zoals die door schrijvers

in de perioden voor de opkomst van het christendom is omschreven, hoewel de neoplatonisten, zoals we hebben gezien, hun eigen hiërarchie hadden en aan de fasen en stadia daarvan speciale namen gaven. Door bepaalde mensen die alles weten – ik bedoel de autoriteiten van nu, die zelfs denken beter te weten wat de Ouden geloofden dan de Ouden zelf – is vaak beweerd dat het neoplatonisme alleen werd ontwikkeld om de prachtige, verlossende, geestelijke leringen van het christendom te bestrijden, uit de weg te ruimen en te vervangen. Daarbij werd vergeten dat het eerste christendom bijna alles wat het aan religieuze en filosofische waarden bezat aan het neoplatonisme, het neopythagorisme en het stoïcisme ontleende. Maar de neoplatonische leer was in feite *slechts tot op zekere* hoogte een uiteenzetting van de esoterische leer van de platonische school en was in esoterisch opzicht de leer die Plato en de eerste pythagoreeërs in het geheim aan hun leerlingen onderwezen.

We vatten nu de draad van ons betoog weer op. De hyparxis betekent, zoals we hebben gezien, het toppunt of het begin van een hiërarchie. Het stelsel begon met het goddelijke, het hoogste punt van de reeks of de godheid ervan:

(1) Het goddelijke; (2) goden, of het geestelijke; (3) halfgoden, soms goddelijke helden genoemd, waaraan een heel mystieke leer is verbonden; (4) helden; (5) mensen; (6) dieren; (7) het plantenrijk; (8) het delfstoffenrijk; (9) de wereld van de elementalen of wat het rijk van Hades werd genoemd. Zoals gezegd was de godheid (of de gezamenlijke goddelijke levens) zelf de hyparxis van deze reeks hiërarchieën, omdat elk van deze negen stadia zelf een ondergeschikte hiërarchie was. De namen zeggen weinig, u kunt ze andere namen geven; waar het om gaat is dat men de gedachte begrijpt. Vergeet niet, zoals eerder is opgemerkt, dat deze esoterische wijsheid leerde dat deze (of iedere andere) hiërarchie van negen als een juweel aan de laagste hiërarchie erboven hangt, die de tiende vormde, naar boven geteld, en die we, zo u wilt, het supergoddelijke, het hyperhemelse kunnen noemen, en dat deze tiende het laagste stadium is (of het negende, naar beneden geteld) van weer een andere hiërarchie die zich naar boven uitstrekt, enz., tot in het oneindige.

Toen de christenen tenslotte aan de oude religie een einde maakten en de karmische cyclus een tijdperk bracht van wat Plato geestelijke onvruchtbaarheid noemde – en bedenk dat we het werk van de evolutie in tweeën verdelen, namelijk in tijdperken van onvruchtbaarheid en tijdperken van vruchtbaarheid – en toen de christelijke godsdienst opkwam als deel van een tijdperk van onvruchtbaarheid, namen de christenen veel

van deze oude gedachten over, zoals was te verwachten: de geschiedenis herhaalde zich eenvoudig. En ze ontleenden deze, zoals eerder gezegd, in hoofdzaak aan de stoïcijnen, de neopythagoreeërs en de neoplatonisten, maar voornamelijk aan de neoplatonisten. Dit gebeurde grotendeels in Alexandrië, in die tijd een belangrijk centrum van de Griekse of Hellenistische beschaving; de voornaamste denkers van de neoplatonisten woonden ook in Alexandrië. Deze stroom van prachtige neoplatonische gedachten in de christelijke godsdienst drong rond de vijfde eeuw met bijzondere kracht daarin door via de geschriften van een man die Dionysius de Areopagiet werd genoemd, naar de 'heuvel van Ares' of Mars in Athene. De christelijke overlevering zegt dat toen Paulus in Athene predikte, hij dat deed op de Marsheuvel of de Areopagus, en dat een van zijn eerste bekeerlingen een Griek was, die Dionysius heette; en de christelijke traditie zegt verder dat hij later de eerste christelijke bisschop van Athene was. Misschien is het allemaal een fabel. De christenen beweerden echter dat het feiten waren.

In de vijfde of zesde eeuw, ongeveer vijfhonderd jaar nadat Paulus in Athene zou hebben gepredikt, verscheen in de Griekse wereld een werk, uitgegeven als de geschriften van Dionysius de Areopagiet – dat door deze zelfde man zou zijn geschreven. Het is duidelijk het werk van een neoplatonist-christen. Dat wil zeggen, van een christen die er zijn redenen voor had (misschien van maatschappelijke of financiële aard) binnen de christelijke kerk te blijven, hoewel hij in zijn hart min of meer een Griekse heiden, een neoplatonist was. Omdat dit werk verscheen onder de *naam* van de (naar men beweert) eerste bisschop van Athene, Dionysius, maakte het in de christelijke kerk bijna onmiddellijk enorme opgang; en tot op heden blijft het, hoewel het niet tot de canonieke boeken behoort, een van de werken die de christenen tot de beste rekenen die ze op het terrein van de mystiek bezitten en misschien wel hun meest spirituele werk. Sinds het uitkwam heeft het het christelijke theologische denken sterk beïnvloed.

Een van de in dit boek opgenomen geschriften dat door de christenen zelf aan Dionysius, de eerste bekeerling van Paulus in Athene, wordt toegeschreven, is een verhandeling over de goddelijke hiërarchieën. Daarin wordt geleerd dat God oneindig is en het werk van de schepping dus door minder abstracte en geestelijke wezens liet uitvoeren; en er wordt hierin een stelsel van hiërarchieën uiteengezet, waarvan de ene lager is dan de andere en de ene uit de andere is voortgekomen – wat exact de leer van de kabbala is en ook precies overeenkomt met de leer van de

neoplatonisten en in wezen met die van de stoïcijnen en van de oude Griekse mythologie. Het is in alle opzichten een heidense leer, die alleen een christelijk karakter kreeg omdat ze aan de nieuwe godsdienst werd aangepast en omdat christelijke namen werden gebruikt; in plaats van goden, goddelijke helden, halfgoden of helden, mensen en dieren enz., werd gesproken van God, aartsengelen, tronen, machten, enz. Maar het plan of de essentiële gedachte is dezelfde. Bovendien komen er in de werken van deze Dionysius inderdaad op grote schaal passages voor die woord voor woord zijn overgenomen uit de geschriften van de neoplatonist Plotinus, die in de derde eeuw leefde en opgang maakte en veel verhandelingen schreef over neoplatonische onderwerpen.

Dit werk vormde, vooral op het terrein van het dogmatische kerkelijke denken, de grondslag van een groot deel van de theologie van de Griekse en Romeinse kerk; we kunnen misschien zelfs zeggen dat hun middeleeuwse theologie in feite erop was gebaseerd. Het was de voornaamste bron voor de studies en geschriften van de Italiaan Thomas van Aquino (13de eeuw), een van de grootste middeleeuwse leraren in de christelijke religie, en van Johannes Scotus, Erigena genaamd, een Ier (9de eeuw), waarschijnlijk ook van Duns Scotus (13de eeuw), een merkwaardige Schot, en van vele anderen. Spenser, Shakespeare en Milton, om ons tot de Engelse literatuur te beperken, zijn vervuld van de geest van deze geschriften. Ze bepaalden voor een groot deel het mystieke denken van de vroege middeleeuwen en in een gedegenereerde vorm droegen ze tenslotte bij tot het ontstaan van de haarkloverijen, de spitsvondigheden en het gekrakeel van de quasi-religieuze schrijvers die bekendstaan als de scholastici. Maar deze mensen hadden door de uiterlijke groei en de politieke macht van de christelijke kerk de innerlijke betekenis of de kern van de zaak uit het oog verloren en begonnen over dingen te redetwisten die van geen enkel geestelijk belang waren, zoals : wat was er het eerst, de kip of het ei? of, hoeveel engelen kunnen er dansen op de punt van een naald? of, wat gebeurt er als een onweerstaanbare kracht een onwrikbaar obstakel op haar weg vindt? Met dit hoogst pragmatische en nuttige vermaak en deze spitsvondigheden bleef men zich enige tijd bezighouden. Met de renaissance van het denken in Europa, voornamelijk het werk van toegewijde beoefenaars van wetenschap en natuurfilosofie, begon de Europese wereld zich geleidelijk uit dit mentale moeras te bevrijden en werd een tijdperk ingeluid dat nu volledig en krachtig op gang is gekomen en dat de stromingen van het menselijke denken zoals wij deze tegenwoordig ervaren, ten goede of

ten kwade (misschien beide) heeft doen ontstaan en instandgehouden.

Tenslotte vestigen we er de aandacht op dat ongeveer op het moment dat de eerste 5000 jaar van de hindoecyclus, het kaliyuga (dat 432.000 jaar duurt) waren verlopen, er ook een eind kwam aan een bepaalde 'Messiaanse' cyclus van 2100 jaar (2160 om exact te zijn), wat, let wel, de helft is van de Hindoe-Babylonische basiscyclus van 4320 jaar.

HOOFDSTUK 7

HIËRARCHIEËN: EEN VAN DE VERLOREN SLEUTELS VAN DE ESOTERISCHE FILOSOFIE. DE HEILIGE TETRAKTIS VAN PYTHAGORAS. DE LEVENS-LADDER: DE LEGENDE VAN PADMAPĀṆI.

De theofilosofie ontwikkelt zich over een breder front. Vanaf het begin van de tijd – in de tijd en in de ruimte van onze Ronde en bol – werden de geheimen van de Natuur (in ieder geval die waarvan onze rassen kennis mogen nemen) in meetkundige figuren en symbolen opgetekend door de leerlingen van diezelfde nu onzichtbare 'hemelse mensen'. De sleutels daartoe zijn van de ene generatie van 'wijze mannen' op de volgende overgegaan. Enkele van de symbolen die zo van het oosten naar het westen kwamen, werden meegebracht door Pythagoras, die niet de uitvinder van zijn bekende 'driehoek' was. Laatstgenoemde figuur, samen met het vlak, de kubus en de cirkel vormen een welsprekender en wetenschappelijker beschrijving van de orde van de evolutie in het Heelal, zowel geestelijk en psychisch als stoffelijk, dan boekdelen vol beschrijvende kosmogonieën en geopenbaarde '*Geneses*'. De *tien punten*, beschreven binnen die '*driehoek* van Pythagoras', zijn van evenveel waarde als alle leringen over de afstamming van de goden en engelen die ooit uit een theologisch brein zijn voortgekomen. Want wie ze interpreteert – zoals ze daar staan in de gegeven volgorde – zal in die zeventien punten (de zeven wiskundige punten zijn verborgen) de ononderbroken reeks van genealogieën vinden van de eerste *hemelse* tot de *aardse* mens. En terwijl ze de volgorde van de wezens aangeven, onthullen ze ook de volgorde waarin de Kosmos, onze aarde en de oorspronkelijke elementen die de aarde voortbrachten, zijn ontwikkeld. Omdat de aarde werd verwekt in de onzichtbare *diepten* en in de schoot van dezelfde 'moeder' als haar mede-planeten, zal degene die de geheimen van onze aarde doorgrondt die van alle andere planeten ook doorgronden. – *De Geheime Leer*, 1: 678

'*Het is dat* LICHT *dat zich verdicht tot de vormen van de 'Heren van het Zijn' waarvan de eersten en de hoogsten gezamenlijk* JIVĀTMA *of pratyagātma zijn* (figuurlijk gesproken, voortkomend uit paramātma). Het is de logos van de Griekse filosofen, die verschijnt aan het begin van ieder nieuw manvantara. *Hieruit afdalend – gevormd uit de zich steeds verder verdichtende golven van dat licht, dat op het objectieve gebied grove materie wordt – komen de talloze hiërarchieën van de scheppende krachten voort, sommige vormloos, andere met hun eigen*

kenmerkende vorm en weer andere, de laagste (elementalen), die geen eigen vorm hebben maar die, al naar gelang van de hen omringende omstandigheden, een passende vorm aannemen.' – Op. cit., 2:36

We lezen vanavond uit *De Geheime Leer* (1:301-2):

De hele kosmos wordt geleid, beheerst en bezield door een bijna eindeloze reeks hiërarchieën van bewuste wezens, die elk een taak hebben te volbrengen en die – of we ze nu de ene of de andere naam geven en ze Dhyān-Chohans of engelen noemen – 'boodschappers' zijn, maar alleen in die zin dat ze werktuigen zijn van de karmische en kosmische wetten. Ze variëren oneindig in hun respectievelijke graden van bewustzijn en intelligentie, en als men ze allen zuivere geesten noemt, zonder enig aards bijmengsel 'waar de tijd aan pleegt te knagen', geeft men zich slechts over aan dichterlijke verbeelding. Want ieder van die wezens is òf een mens *geweest*, òf bereidt zich voor er een te worden, zo niet in het heden, dan toch in een vroegere of komende cyclus (manvantara).

Toen we vorige week de bijeenkomst beëindigden, lieten we een aantal belangrijke zaken onvermeld, waar we vanavond op in moeten gaan. Eerst nog enkele woorden over de nevelvlektheorie of -hypothese en de daarvan afgeleide planeettheorie gezien vanuit een theosofisch standpunt, en dus een nadere verklaring of liever uiteenzetting van de leer van de hiërarchieën, die ons tot de studie zal voeren die we ons ten doel hebben gesteld, namelijk de beschouwing van de kosmogonie of het ontstaan van werelden zoals dit in het joodse boek Genesis, of wording, is geschetst.

Ongeveer honderd jaar geleden stierven binnen enkele jaren drie opmerkelijke figuren, namelijk Kant, misschien de grootste filosoof die Europa ooit heeft voortgebracht; Sir William Herschel, de sterrenkundige; en de markies De Laplace; de eerste een Duitser, de tweede een Engelsman van Duitse afkomst, en de derde een Fransman. Alle drie waren tot op zekere hoogte verantwoordelijk voor de ontwikkeling en de verbreiding van de theorie over het ontstaan van de wereld, die leidde tot de nevelvlekhypothese van Laplace. Het is ook interessant op te merken dat ze alle drie van eenvoudige afkomst waren en door hun intelligentie en karakter uitzonderlijke figuren werden. Kant was, geloof ik, de zoon van een zadelmaker; Sir William Herschel was ook van eenvoudige afkomst en was in zijn jeugd hoboïst bij de gardetroepen van Hannover; en Pierre Simon Laplace was de zoon van een boer. Laplace werd in de adelstand verheven en kreeg de adellijke titel van markies.

De nevelvlektheorie is eigenlijk afkomstig van Kant; hij legde de grondslag, het fundament als het ware, waarop de theorie later wiskundig door Laplace werd ontwikkeld. Het werk en de geschriften van Kant vielen samen met de sterrenkundige arbeid van Herschel in Engeland, en die twee mannen waren de grondleggers van de nevelvlektheorie. Nadat ze deze min of meer in grote lijnen hadden vastgesteld, vatte Laplace de studie ervan op en ontwikkelde hij haar tot wat de nevelvlekhypothese of -theorie van Laplace wordt genoemd. En omdat ze het mechanisme van het heelal, dat wil zeggen van het zonnestelsel en de planeten met hun satellieten in wiskundige vorm verklaart, werd ze een 'bijzonder gedurfde' hypothese genoemd. Laplace werkte de theorie verder uit dan Kant en Herschel en maakte haar in zekere zin materialistischer. Als de nevelvlektheorie was blijven staan op het punt waarop Kant en Herschel ermee stopten, hadden de theosofische schrijvers en denkers, volgens H.P. Blavatsky, niet veel meer hoeven doen dan haar te ontwikkelen en te verklaren in overeenstemming met de esoterische filosofie.

Het is interessant te zien dat een ander groot man, Swedenborg in Zweden, aan dezelfde theorie werkte, en kennelijk over het ontstaan van kosmische stelsels uit een nevelvlek praktisch dezelfde denkbeelden had als Kant en Herschel. Aan de theorie die de twee laatstgenoemden verkondigden, lag een geestelijke gedachte ten grondslag, en het feit dat Laplace deze geestelijke gedachte prijs gaf en door een mechanisch-mathematische theorie verving, was er de oorzaak van dat de nevelvlekhypothese ging afwijken van de lijn, het denken en de leringen zoals die in de esoterische filosofie zijn neergelegd en door de leraren in de oudheid zijn onderwezen.

De nevelvlekhypothese is sinds de tijd van Laplace in sommige opzichten veel veranderd; wetenschappers hebben er meer over nagedacht, wat ook in 1887 en 1888 al het geval was toen H.P. Blavatsky *De Geheime Leer* schreef. Door latere sterrenkundigen uit onze tijd, Sir Norman Lockyer en de Amerikaanse sterrenkundige en wiskundige See, is geprobeerd het ontstaan van kosmische lichamen uit een nevelvlek te vervangen, althans ten dele, door wat een planetesimale hypothese of een planetesimale oorsprong wordt genoemd – dat wil zeggen, dat de lichamen van het zonnestelsel zijn opgebouwd uit en door kosmisch stof en kleine planeten, die door de zwaartekracht zijn bijeengebracht. Deze theorie staat, filosofisch gesproken, onmetelijk veraf van de leringen van de esoterische filosofie, al erkent en leert deze filosofie dat in een later stadium in de evolutie van kosmische lichamen het vergaren en verdich-

ten van stellair stof inderdaad een van de fasen in de ontwikkeling van werelden is.

De theosofie erkent dat door een planeet of een zonnestelsel tijdens de vorming inderdaad in de ruimte verspreid sterrenstof en zwervende lichamen worden aangetrokken, maar deze factor in hun ontwikkeling is niet hun oorsprong. De oorsprong van een zon, van een zonnestelsel en de planeten daarin en dus van het gehele heelal binnen de gordel van de melkweg, heeft een geestelijke achtergrond; er staan geestelijke essenties of goden achter, die zo'n stelsel vormen en besturen en die er de ontwerpers en onderhouders van zijn. Hun werk volgt (min of meer) in grote lijnen de nevelvlektheorie zoals die door Kant en Herschel werd verkondigd; dat wil zeggen, de ruimte is eeuwig vol materie in een bepaalde toestand van zijn, en wanneer deze stof, zoals Kant en Herschel zouden hebben gezegd, de goddelijke impuls ontvangt, verdicht ze zich en wordt ze lichtgevend. Deze verdichting neemt verder (en later) toe doordat ze uit de onmetelijke ruimte waarin ze zich bevindt, materie tot zich trekt in de vorm van sterrenstof en grotere lichamen.

Wanneer we opkijken naar de hemel zien we stoffelijke lichamen, lichamen van het vierde gebied die we met onze ogen van het vierde gebied waarnemen, maar achter deze lichamen van het vierde gebied staan geestelijke intelligenties, die in de esoterische filosofie *dhyān-chohans* of 'heren van meditatie' worden genoemd. Elk hemellichaam is, zoals de Ouden het uitdrukten, een 'animal', een Latijns woord dat een levend schepsel betekent. Men spreekt gewoonlijk [in de Engelse taal] van 'animals' [dieren], wanneer men 'beasts' of 'brutes' [beesten of redeloze wezens] zou moeten zeggen; een 'brute' is een wezen dat nog niet het peil van een *zelfbewuste* entiteit heeft bereikt; het is '*brute*' in de oorspronkelijke Latijnse betekenis van 'zwaar', 'grof' en dus redeloos en onvolledig; het is nog niet compleet. Maar een 'animal' betekent in werkelijkheid een levend wezen en in die zin is het woord van toepassing op mensen.

Volgens de Ouden is het woord ook van toepassing op stellaire, solaire en planetaire lichamen – het zijn 'animals' in de betekenis van levende wezens, met een stoffelijk corpus of lichaam, maar niettemin levend of bezield; in de mystieke leringen van de esoterische filosofie zijn ze bezield, zoals elk atoom, elk klein heelal of elke kleine kosmos is bezield.

Deze bezieling vindt plaats door (of is het werk van) wat gewoonlijk hiërarchieën worden genoemd. Voor ieder individueel wezen in de kos-

mos, of dit een atoom, een dier, een mens, een god, een planeet of een zon is, bestaat er niet een als het ware op zichzelf staande ziel, die is voortgekomen uit de universele wereldziel, en die niets – geen verbindende schakels – boven en onder zich heeft; zeker niet. Er zijn in de stoffelijke, astrale, of geestelijke natuur geen echt lege ruimten; er zijn geen vacua. Alles is met al het andere verbonden door letterlijk ontelbare banden, wat nog een sleutel is tot de leringen van de esoterische filosofie. Evenals in de mens, manifesteert het universele leven zich in elke andere bestaanseenheid, in elke andere entiteit, door middel van een hiërarchie; de vele en verschillende eigenschappen van wezens zijn slechts de levensstralen van een hiërarchie, dat wil zeggen, graden of stadia van bewustzijn en stof, opklimmend van beneden naar boven, of zo u wilt, van boven af omlaaggaand. En het centrum van bewustzijn – noem het voor het ogenblik ziel of ego – moet in zijn evolutie naar het goddelijke door alle heengaan.

Deze leer van hiërarchieën is fundamenteel. Ze is een van de in onze tijd 'verloren sleutels' van de esoterische filosofie. Zonder een helder inzicht daarin kan niets goed worden begrepen. Zoals de mens in onze gewone psychologie wordt beschouwd als een triade of drievoudige entiteit – lichaam, ziel en geest – zo kan hij vanuit een ander gezichtspunt worden gezien als een viervoudige entiteit, of als een vijfvoudige, een zesvoudige, een zevenvoudige of (het meest esoterische standpunt) als een tienvoudige entiteit. Waarom *tien*? Omdat tien het sleutelgetal is dat de samengestelde bouw van het heelal verklaart. Het heelal wordt opgebouwd volgens een tientallig stelsel, dat wil zeggen, een stelsel dat in tientallen telt. We zullen hieronder de filosofische betekenis van zeven en tien in grote lijnen aangeven. We merken vast op dat de mens volgens ons alleen daarom zevenvoudig is, omdat we twee elementen van zijn wezen als beginselen meetellen, die strikt genomen geen *menselijke* beginselen zijn: het ene is het stoffelijk lichaam, dat in werkelijkheid helemaal geen beginsel is; het is niet meer dan een huis, in een ander opzicht zijn 'voertuig' dat net zomin deel uitmaakt van de mens – al heeft hij het uit zichzelf afgescheiden, afgeworpen – als het huis waarin zijn lichaam woont. Ook zonder dit lichaam is hij een compleet mens.

Het tweede, strikt genomen niet-menselijke beginsel, is het hoogste van alle zeven, het hogere zelf, de ātman, het zevende – niet-menselijk omdat het *universeel* is. Het *zelf* behoort evenmin aan mij als aan u of iemand anders. Het zelfgevoel is hetzelfde in alle wezens. Maar boven de ātman is de paramātman, die we al kort hebben bestudeerd, het hoogste

zelf. De ātman is als het ware de ster waaruit wijzelf zijn voortgekomen, de wortel van ons zelfgevoel, het punt waar we ons als het ware vastklemmen aan het hoogste. Als we ons bij wijze van spreken een oceaan van supergeestelijke ether kunnen voorstellen en in die oceaan – noem hem bewustzijn – een maalstroom, een layacentrum, een punt, een oorspronkelijk punt, waaruit de zes beginselen daaronder voortvloeien en tot stoffelijke manifestatie komen via zijn voertuigen – de zielen of ego's – dan krijgen we een ruw beeld van de wortel van ons wezen. Het is de ātman, het kanaal of het geestelijke punt waar het supergeestelijke op zijn weg omlaag naar het geïndividualiseerde leven als het ware een barrière doorbreekt. Dit proces zullen we later uitvoeriger toelichten en dan zullen we het met een tekening illustreren.

Dit onderwerp van de hiërarchieën wordt in de verschillende wereldreligies op praktisch dezelfde manier behandeld, maar met verschillende benamingen en met telkens andere schematische voorstellingen. Zo kan men zich bijvoorbeeld indenken dat de tien delen of graden of stadia van een hiërarchie onder elkaar liggen, zoals de verdiepingen in een huis of een flatgebouw, wat weliswaar een heel grove vergelijking is, maar het voordeel heeft dat ze een beeld oproept van stadia of gebieden, en van hoog en laag. We kunnen ons een hiërarchie ook op een andere, subtielere, manier voorstellen en wel zo dat ze uit triaden van sferen of levende centra bestaat, waarbij drie triaden aan het tiende of hoogste punt hangen. Dat hoogste centrum is, zoals al werd uiteengezet, het punt waarboven ons denken en onze verbeelding niet kunnen uitstijgen; we zeggen dan eenvoudig dat dit centrum het hoogste is dat door het menselijke intellect kan worden bereikt. Maar we weten dat zich boven dit tiende, dat ons hoogste is, het laagste centrum of gebied van een andere nog hogere hiërarchie bevindt, waaraan onze hiërarchie als een pendant hangt; en zo eindeloos door. Over de oneindigheid kunnen we niet zeggen dat ze hier begint en daar eindigt: als dit zo was, zou ze niet oneindig, niet grenzeloos zijn. Onze leer van het universele leven, van het universele bewustzijn, van de ene universele 'wet' die overal werkt, houdt in dat die 'wet' zich in ieder atoom, in elk deel van het universele zijn, in alle richtingen, en altijd en overal op dezelfde manier manifesteert, omdat ze zich niet op volkomen verschillende manieren kan manifesteren; was dat wel het geval, dan zou er sprake zijn van vele fundamentele 'wetten' en niet van één 'wet'.

Op de vorige bijeenkomst hebben we bijvoorbeeld aandacht besteed aan de hiërarchie van de neoplatonische filosofie, die in de vorm die

Plato eraan gaf, in feite de esoterische leer van het oude Griekenland is. Daarin waren negen stadia, negen graden, die als het ware aan de bovenste, de geestelijke of centrale zon hingen. We kunnen ons deze hiërarchieën voorstellen als zeven concentrische cirkels om en vanuit een centraal punt, de hoogste triade, dat we het oneindige of het oorspronkelijke punt kunnen noemen. We kunnen dit oorspronkelijke punt ook de ātman of het zelf noemen van de denkende entiteit, de mens, en dan vertegenwoordigen de andere levenssferen of -kringen daaromheen zijn zes andere beginselen, ongeveer als volgt:

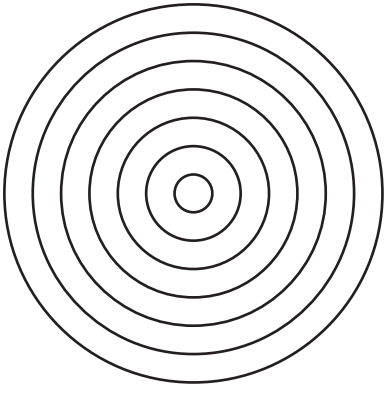

Dit is één manier om de hiërarchie van een mens voor te stellen, waarbij de zes verschillende sferen of concentrische cirkels alle aan het centrum of het zevende element, het zelf, ontspringen. Alle hiërarchieën worden in zevenen, negenen of tienen verdeeld. De reden hiervoor is een zaak waar we later op in moeten gaan. Het is niet nodig al deze methoden of schematische voorstellingen af te beelden, omdat de grondgedachte in alle dezelfde is. Een andere manier om een hiërarchie voor te stellen is door middel van gelijksoortige lijnen, in totaal tien en wel als volgt;

of door de negen stadia of sferen als drie triaden op drie gebieden en het tiende op zijn eigen vierde gebied af te beelden:

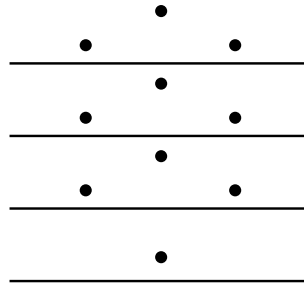

We hebben het stelsel van de neoplatonische hiërarchieën in het kort bestudeerd; als we tijd hebben, zullen we ons vanavond met twee andere schematische voorstellingen bezighouden waarin hiërarchieën op verschillende manieren worden afgebeeld. Laten we voor we verdergaan bijzondere aandacht vragen voor het belangrijke feit dat deze schema's, deze afbeeldingen in een plat vlak *niet* betekenen dat de graden of trappen of gebieden van het zijn platte vlakken zijn of op in elkaar passende dozen lijken; het enige wat ze laten zien door analogie en door aanduidingen, zijn de onderlinge betrekkingen en functies van de stadia.

Het zal ieder mens die nadenkt duidelijk zijn dat de levenshiërarchieën niet boven elkaar liggen, als verdiepingen van een huis. Het is misschien waar dat ze over de hele wereld door verschillende stelsels op die manier worden voorgesteld, maar dat gebeurt alleen om aan te tonen dat er een hoog en een laag is, een *reeks* toestanden van geest en stof. Zoals wij kinderen onderwijzen, zo hebben de leraren van de oudheid ons onderricht, op een eenvoudige manier. We moeten ons ook niet voorstellen dat de hiërarchieën zich in werkelijkheid ergens in de ruimte uitstrekken in de vorm van driehoeken of cirkels. We geven ze op die manier weer om hun onderlinge relatie en verstrengeling te laten zien. Maar waarom verdelen we de graden in triaden? Omdat sommige graden of gebieden nauwer aan elkaar verwant zijn, gemakkelijker met elkaar samengaan en gemakkelijker samen functioneren, doordat de omstandigheden en toestanden waarin ze verkeren grotere overeenkomst vertonen. (1) De eerste triade, de hoogste; (2) de tussenliggende triade; (3) de laagste triade; deze overschaduwen alle het corpus, het stoffelijk lichaam. We kunnen ook een ander schema nemen, waarin de drie laagste centra de onderste triade vormen, de drie tussenliggende centra de volgende, en

de drie hoogste de bovenste, terwijl alle drie triaden aan een punt hangen, het oorspronkelijke punt, 'God', zo u wilt.

Laten we nu ingaan op de volgende vraag: Kennen de christenen in hun theologie een hiërarchie? Inderdaad; en hiermee bedoel ik dat de christenen er kennelijk vanaf het allereerste begin een hadden, totdat de natuurlijke veerkracht van de menselijke geest zich begon te doen gelden en in opstand kwam tegen het dogmatisme en de vermaterialisering van de christelijke leer. Dit bereikte zijn hoogtepunt in de periode die aan de renaissance van het denken voorafging, toen de ontdekkingen van de wetenschap de menselijke geest uit de boeien van het dogmatisme bevrijdden. Niettemin maakte deze leer van de hiërarchieën die levende wezens omvatten, tot die tijd opgang in de christelijke kerk, en zoals we op onze vorige bijeenkomst hebben opgemerkt, kreeg ze haar toenmalige vorm in de geschriften van Dionysius de Areopagiet. Een van zijn verhandelingen was getiteld *Over de hemelse hiërarchie*; ze liet zien hoe het gehele geestelijke bestaan in een hiërarchie van tien graden of stadia was verdeeld, waarin de tiende of hoogste God was. Deze mystieke schrijver liet op deze verhandeling een andere volgen met als titel *Over de kerkelijke hiërarchie*. Als goed christen of om zijn goede christelijke vrienden een genoegen te doen, beweerde hij dat de hemelse hiërarchie zich op aarde manifesteerde of weerspiegelde of herhaalde in een kerkelijke hiërarchie, die de christelijke kerk was, met Jezus aan het hoofd als haar hoogste vertegenwoordiger en als de 'logos van God'. Er is alle reden om te geloven dat hij het hiërarchische stelsel overnam van de neoplatonische filosofie, die natuurlijk zuiver heidens was.

Welke namen gaf Dionysius aan de graden of stadia van zijn hiërarchie? Ten eerste God, als het hoogste, de goddelijke geest; daarna kwamen de serafijnen, dan de cherubijnen en dan de tronen, die de eerste triade vormen. Vervolgens heerschappijen, krachten en machten, de tweede triade. Dan vorsten, aartsengelen en engelen, de derde triade, naar beneden geteld.

Het is interessant op te merken dat deze hiërarchie syncretistisch is, dat wil zeggen, samengesteld, aan verschillende bronnen ontleend en tot een eenheid opgebouwd. Serafijnen en cherubijnen stammen uit het Hebreeuws. Het woord *serafijnen* komt van een Hebreeuwse wortel met de betekenis van 'branden van vuur' en daarom, in liefde ontstoken zijn. *Cherubijnen* is een merkwaardig woord; geleerden denken over het algemeen dat het 'vormen' betekent. Mystiek gezien gelooft men dat de serafijnen rood van kleur zijn en de cherubijnen donkerblauw. De

tronen, heerschappijen, krachten, machten en vorsten zijn alle ontleend aan de christelijke leringen van Paulus in de brief aan de Efeziërs, 1:21 en in die aan de Colossenzen, 1:16, en zijn beslist mystiek. De laatste twee, de aartsengelen en de engelen, zijn van oorsprong helemaal niet christelijk, maar stammen indirect via allerlei omwegen uit het oude Griekse en Aziatische – vooral Oud-Perzische – gedachtestelsel, dat tussen de mens en de geestelijke wereld boodschappers of gezanten of overbrengers kende; het Griekse woord *angelos* (engel) betekende oorspronkelijk 'boodschapper' en de hoogsten onder hen werden aartsengelen of engelen van de hoogste graad genoemd.

De fout, of liever de tekortkoming, van dit christelijke stelsel is dat het hoogste punt ervan niet hoger reikte dan de eerder genoemde God, een aan de Griekse smaak aangepaste joodse Jehova, en niet verder omlaagging dan de mens zelf. Aan het onuitsprekelijke, het ondenkbare enerzijds, en de onmetelijke gebieden met wezens lager dan de mens anderzijds, werd voorbijgegaan. Het was niet meer dan een hoofdstuk dat uit het boek van de oude wijsheid was gescheurd en door het christendom was overgenomen; maar hoe klein en onvolmaakt het ook was, het verschafte het christendom alle mystiek en vergeestelijkend denken die het gedurende de middeleeuwen voor een volslagen materialisme in de godsdienst hebben behoed.

Laten we nu een andere hiërarchie nemen, het joodse stelsel uit de kabbala. U ziet daarin negen graden, negen stadia die alle aan het hoogste zelf of God hangen. De joodse kabbalistische hiërarchie of hiërarchieën, of het stelsel van hiërarchieën, is een uitvloeisel van de leringen en de gedachten van de joodse leraren of rabbi's uit een ver verleden en is in feite een afspiegeling van esoterische Babylonische leringen.

Zoals het boek Genesis (althans de eerste paar hoofdstukken eruit) grotendeels van de Babyloniërs is overgenomen, zo hebben de joden hun engelenleer, of stelsel of hiërarchieën van engelen, aan diezelfde bron ontleend. Deze leer kwam op schitterende manier tot uitdrukking in de joodse theosofie, de kabbala (dit woord betekent, zoals eerder is opgemerkt, 'ontvangen' – dat wil zeggen dat de traditionele leer van leraar op leraar werd overgedragen). De leer van de hiërarchieën in de kabbala is fundamenteel, want het hele stelsel berust erop; het betekent de onderlinge verwevenheid en uitwisseling van alle leven en alle wezens van hoog tot laag. Daarom is de kabbala wat dat betreft een getrouwe afspiegeling van de esoterische filosofie. De kabbala zoals ze is geschetst in het boek *Zohar*, een woord dat 'schittering' betekent – dit boek wordt vaak

de bijbel van de kabbalisten genoemd – is theosofisch gezien grotendeels exoterisch, omdat al onze leringen *over bepaalde zaken* in de *Zohar* voorkomen, maar deze bevat niet alle verklaringen, en dit feit maakt het boek exoterisch, voorzover de sleutels ontbreken.

De leer in de kabbala over de hiërarchieën en de levensladder houdt in dat van het grenzeloze, of eyn sōph, naar omlaag tot in het oneindige, de levensladder uit treden bestaat, uit stadia of graden van bewustzijn of bewustzijnen, uit leven en levens, en dat er een voortdurende uitwisseling, een onderlinge communicatie tussen deze ontelbare graden van de verschillende hiërarchieën of werelden gaande is. Precies onze leer – natuurlijk. De kabbalistische hiërarchie bestaat uit, of nauwkeuriger, wordt gekenmerkt door negen graden of gebieden of sferen die aan een tiende (of een eerste, zo u wilt) hangen, en die samen tien zijn. Ze droegen de volgende namen. De eerste wordt de kroon genoemd, het oorspronkelijke punt, de eerste en hoogste van de sephīrōth (soms sefīrōth gespeld) of graden, treden, gebieden of sferen, waarover eerder werd gesproken. De volgende sephīra heet wijsheid. (We hebben nu geen tijd om hier de Hebreeuwse woorden te geven; ze zijn in elk boek over de kabbala te vinden.)* De volgende, de derde, wordt begripsvermogen genoemd of, misschien beter, intelligentie. Deze vormen het hoofd en beide schouders van ādām kadmōn, de archetypische of ideale mens. Omdat er volgens de kabbalisten een nauw en bijzonder verband bestaat tussen deze hiërarchieën en bepaalde respectieve delen van het menselijk lichaam, is er ook voor deze drie waarover we juist spraken een respectieve band: bepaalde delen rond de kruin van het hoofd, of in of van het hoofd of behorende tot het hoofd, met de eerste sephīra; de rechterschouder met wijsheid; de linker met begripsvermogen. De rechterarm wordt grootsheid genoemd, of soms liefde; de linkerarm wordt kracht genoemd, of soms gerechtigheid en wordt als een vrouwelijke eigenschap beschouwd; de borst of de streek van de borstkas wordt schoonheid genoemd. Het rechterbeen (bedenk dat ik in het algemeen spreek over de archetypische mens) heet subtiliteit; het linkerbeen wordt majesteit genoemd en als een vrouwelijke eigenschap beschouwd. De geslachtsorganen worden grondslag genoemd.

Dit zijn er negen. Van elk van deze graden wordt aangenomen dat deze uit de daarboven liggende emaneert. Eerst de kroon; uit de kroon, wijsheid; uit de kroon en wijsheid, begripsvermogen; uit deze drie –

---

*Zie *Isis Ontsluierd*, 2:253-4; en *Theosophical Glossary*.

kroon, wijsheid en begripsvermogen – komt de vierde; uit de vier tezamen komt de vijfde; uit de vijf tezamen de zesde, en zo verder omlaag tot de negende; en de negende, met alle krachten en eigenschappen van de andere daarachter brengt dit ronde wezen voort, een eivormig omhulsel, 'drager' of voertuig, een aurisch ei; en dit aurisch ei wordt, als de tiende, koninkrijk genoemd, of soms verblijfplaats, omdat het de uitkomst, het resultaat, de emanatie, of het werkterrein is van alle andere die zich door deze verschillende bestaansgebieden heen manifesteren.

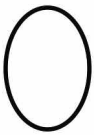

Waarom stelt men het aantal hiërarchieën nu eens op zeven en dan weer op tien? Omdat tien het heilige grondtal in het occultisme is. Op dit getal is het heelal gebouwd. De structuur van het bestaan is gevormd overeenkomstig de decade of de tien. De pythagoreeërs, aanhangers van een van de meest mystieke oude Griekse gedachtestelsels, kenden wat zij de heilige *tetraktis* noemden, een woord dat betrekking heeft op het getal vier. Hoe stelden ze de tetraktis voor? Als volgt: eerst bovenaan een enkele punt, de monade; dan eronder twee punten, of de dyade; vervolgens daaronder drie punten of de triade; en tenslotte daaronder vier punten, of de tetrade – bij elkaar tien punten. Ze hadden een eed die ze als de heiligste bezweringsformule van de pythagorische school beschouwden en die ze uitspraken wanneer ze bij de heilige tetraktis zwoeren. Hoe luidt deze eed? Hij is de moeite van het onthouden waard: 'Voorwaar bij de tetraktis, die onze ziel de bron heeft verschaft die de wortels van de altijd vloeiende natuur bevat'. Hij is vol diepzinnige gedachten. Tenslotte verzinnebeeldde de tetraktis (onder andere) de voortgang van de wezens die zich manifesteren. Eerst het oorspronkelijke punt, dan de lijn, dan het vlak en dan de kubus: 1 + 2 + 3 + 4 = 10.

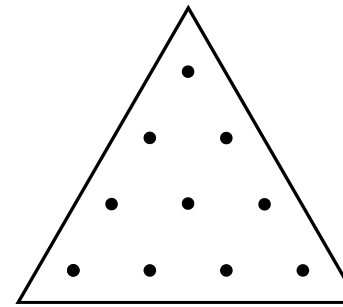

Wat is tenslotte het verschil tussen het stelsel van zeven en dat van tien? Zeven is het grondtal van het *gemanifesteerde* heelal; maar boven de zeven zweeft eeuwig de oneindige en onsterfelijke triade, het *ongemanifesteerde*. Dat is de sleutel. Sommige religies houden zich in het bijzonder bezig met de zeven, maar ze hebben alle in hun verschillende numerieke stelsels ook de tien.

Zoals H.P. Blavatsky zegt, is het getal tien het geheime of sephirische beginsel van het heelal, omdat dit tientallig stelsel ten grondslag ligt aan de vorming van het heelal. De mens (als een *geheel)* is tienvoudig, het heelal (als een *geheel*) is tienvoudig, maar beide zijn in hun *manifestatie* zevenvoudig. Elk atoom, elk levend wezen en elk heelal is een volledige hiërarchie van tien graden: de hoogste drie worden beschouwd als de wortel, en de zeven lagere als het actief gemanifesteerde. Deze wortel, of hoogste triade, is een mysterieleer, waarover zelfs in de literatuur uit de oudheid heel weinig openlijke verklaringen zijn te vinden.

In *De Geheime Leer* (1:129) noemt H.P. Blavatsky eerst bepaalde dingen die in de daarin afgedrukte stanza voorkomen, te weten: 'De stem van het woord, svabhavat, de getallen, want hij is een en negen', waaraan ze in een voetnoot het volgende toevoegt:

En dit is tien of het volmaakte getal, toegepast op de 'Schepper', de naam die wordt gegeven aan de gezamenlijke scheppers die door de monotheïsten tot Eén worden samengevoegd, want de 'Elohim', Adam Kadmon of sephira – de Kroon – zijn de androgyne synthese van de 10 sephiroth die in de gepopulariseerde Kabbala het symbool van het gemanifesteerde Heelal vormen. De esoterische kabbalisten echter volgen de oosterse occultisten en scheiden de bovenste driehoek van de sephiroth (of sephira, chochmah en binah [d.w.z., de kroon, wijsheid en begripsvermogen]) van de rest, waardoor er zeven sephiroth overblijven. . . .

Dan zegt ze op blz. 394 in verband met andere zaken: 'Omdat 10 het heilige getal van het heelal was, was het geheim en esoterisch . . . '; en op blz. 395 '. . . het hele astronomische en meetkundige gedeelte van de geheime priestertaal berustte op het getal 10, . . .'

Het is misschien interessant en de moeite waard er hier op te wijzen dat deze aanhalingen de reden aangeven waarom onderzoekers met een wiskundige inslag nog geen bevredigende oplossing hebben gevonden voor de numerieke berekeningen in de esoterische filosofie. Ze volharden er namelijk in met alleen het getal zeven te werken, ondanks het feit dat Mw. Blavatsky daar duidelijk tegenin gaat, want ze zegt openlijk dat het getal zeven in berekeningen moet worden gebruikt op een manier die aan westerse wiskundigen tot dusver onbekend is. Deze aanwijzing moet op zichzelf voldoende zijn, want als grondslag voor berekeningen is de zeven een heel moeilijk te hanteren en lastig getal. Op dit onderwerp wordt in haar esoterische *Instructies*, nummer 1 (blz. 9 van het Engelse origineel), in gesluierde vorm gezinspeeld als ze over Padmapāṇi of 'hij

die een lotus in de hand houdt' spreekt – een van de namen in de Tibetaanse mystiek van de bodhisattva Avalokiteśvara. H.P. Blavatsky vertelt over deze figuur een legende en zegt:

Hij zwoer de daad te zullen volbrengen voor het einde van de kalpa en voegde eraan toe dat, als hij daarin niet zou slagen, hij wenste dat zijn hoofd in ontelbare stukjes zou splijten. De kalpa eindigt: maar de mensheid voelde hem niet in haar koude, slechte hart. Toen spleet het hoofd van Padmapāṇi en viel in duizend stukjes uiteen. Door mededogen bewogen, vormde de godheid de stukjes weer tot tien hoofden, drie witte en zeven met verschillende kleuren. Sindsdien is de mens een volmaakt getal geworden, of TIEN.

In deze allegorie wordt de invloed van GELUID, KLEUR en GETAL zo ingenieus verwerkt, dat de werkelijke esoterische betekenis wordt versluierd. Voor de buitenstaander klinkt het als een van de vele onbetekenende sprookjes over de schepping; maar er schuilt een diepe geestelijke en goddelijke, stoffelijke en magische betekenis in. Uit Amitābha – *geen kleur* of de *witte glorie* – komen de zeven gedifferentieerde kleuren van het prisma voort. Deze zenden elk een corresponderend geluid uit, waardoor de zeven van de *toonladder* ontstaan. Omdat van de mathematische wetenschappen de geometrie in het bijzonder verband houdt met de architectuur en ook, om op universele begrippen over te gaan, met de kosmogonie, moest, daar de tien jods van de pythagorische tetrade of tetraktis het symbool zijn geworden van de macrokosmos, ook de microkosmos of de mens, het evenbeeld ervan, in tien punten worden verdeeld. Zoals zal blijken heeft de natuur zelf hierin voorzien.

Nog een citaat om het onderwerp te besluiten. Op blz. 15 schrijft H.P. Blavatsky in het kort als volgt:

Als het heelal, de macrokosmos en de microkosmos *tienvoudig* zijn, waarom zouden we de mens dan in *zeven* 'beginselen' verdelen? De reden dat het volmaakte getal tien in tweeën wordt verdeeld, een reden die niet in het openbaar moet worden bekendgemaakt, is de volgende: In totaal, *dat wil zeggen*, supergeestelijk en stoffelijk, zijn er TIEN krachten, te weten, drie op het subjectieve gebied waarvan men zich geen voorstelling kan maken en zeven op het objectieve gebied. Denk er aan dat ik u nu de beschrijving geef van de twee tegengestelde polen: (*a*) de oorspronkelijke driehoek die, zodra hij zich in de 'hemelse mens', de hoogste van de lagere zeven, heeft weerspiegeld – verdwijnt en naar 'stilte en duisternis' terugkeert; en (*b*) de astrale paradigmatische mens, van wie de monade (ātman) eveneens door een driehoek wordt voorgesteld, omdat ze in bewuste devachanische intermezzo's een triade moet worden.

HOOFDSTUK 8

SPOREN VAN DE ESOTERISCHE FILOSOFIE IN GENESIS.

De oudste wereldreligies – exoterisch, want de esoterische wortel of grondslag is één – zijn de Indiase, de Mazdeïsche en de Egyptische. Dan komt de Chaldeeuwse, die uit deze is voortgekomen en nu geheel voor de wereld is verloren, behalve in haar misvormde sabaeïsme zoals dat tegenwoordig door de archeologen wordt weergegeven; dan, als wij een aantal religies overslaan die later zullen worden genoemd, komt de joodse, die esoterisch – zoals in de Kabbala – het spoor volgt van het geloof van de Babylonische magiërs; en exoterisch, zoals in Genesis en de Pentateuch, een verzameling allegorische legenden vormt. Gelezen in het licht van de Zohar, zijn de eerste vier hoofdstukken van Genesis een gedeelte van een heel filosofische bladzijde in de kosmogonie van de wereld.

– *De Geheime Leer*, 1:40

De eerste les van de esoterische filosofie leert dat de onbekende Oorzaak geen evolutie teweegbrengt, hetzij bewust of onbewust, maar dat zij slechts periodiek *verschillende aspecten van zichzelf* laat zien, die door *eindige* denkvermogens kunnen worden waargenomen. Het collectieve denkvermogen – het universele – dat is samengesteld uit verschillende en talloze menigten van scheppende machten, hoe oneindig ook in de gemanifesteerde tijd, is toch eindig, wanneer het wordt gesteld tegenover de ongeboren en onvergankelijke Ruimte in haar hoogste essentiële aspect. Wat eindig is, kan niet volmaakt zijn. . . .

De Hebreeuwse Elohim, die in de vertalingen 'God' worden genoemd, die 'licht' scheppen, komen overeen met de Arische [Indo-Iraanse] Asura's. Zij staan ook bekend als de 'zonen van de duisternis', als een filosofische en logische tegenstelling tot het onveranderlijke en eeuwige licht . . . De zoroastrische Amshaspends scheppen de wereld ook in zes dagen of tijdperken en rusten op de zevende, terwijl echter in de esoterische filosofie die *zevende* het *eerste* tijdperk of de eerste 'dag' is (*eerste* schepping in de Arische kosmogonie). Dat tussenliggende tijdperk is de *proloog* van de schepping en bevindt zich in het grensgebied tussen de ongeschapen eeuwige oorzakelijkheid en de voortgebrachte eindige gevolgen. Hier heerst een toestand van werkzaamheid en energie *in wording*, als het eerste aspect van de eeuwige onveranderlijke rust. In *Genesis*, waaraan geen metafysische energie is besteed, maar

alleen een buitengewone scherpzinnigheid en vindingrijkheid om de esoterische waarheid te versluieren, begint de 'schepping' bij het derde stadium van manifestatie. 'God' of de *Elohim* zijn de 'zeven bestuurders' van Pymander. Ze komen overeen met alle andere scheppers. – Op. cit., 2:553-4

We lezen vanavond het volgende fragment uit *De Geheime Leer* (1:252):

De mensheid in haar eerste vage oervorm is het nageslacht van de Elohim van het Leven (of pitri's). In haar kwalitatieve en stoffelijke aspect bestaat zij uit de rechtstreekse afstammelingen van de 'voorvaderen', de laagste Dhyani's of Aardgeesten. Haar morele, psychische en geestelijke aard dankt zij aan een groep goddelijke wezens, waarvan de naam en de eigenschappen in Deel 2 worden gegeven. Als geheel zijn de mensen het handwerk van menigten verschillende geesten; afzonderlijk zijn ze de tabernakels van die menigten; nu en dan en in alleenstaande gevallen zijn ze de voertuigen van enkele van die geesten.

En op blz. 253:

De mens is niet het volledige product van de 'Here God' en zou dit ook nooit kunnen zijn, maar hij is wel het kind van de *Elohim*, de term die zo willekeurig in het mannelijke enkelvoud werd veranderd. De eerste Dhyani's, aan wie was opgedragen de mens naar hun beeld te 'scheppen', konden slechts hun schaduwen afwerpen als een ragfijn model, waarnaar de stoffelijke Natuurgeesten konden werken. (Zie Deel 2.) De mens is zonder enige twijfel fysiek uit het stof van de aarde gevormd, maar hij had veel scheppers en vormgevers.

Het lijkt raadzaam eerst over twee dingen te spreken, het ene van minder, het andere van meer belang. Laten we eerst het minder belangrijke nemen. Vanaf het begin hebben we op al onze bijeenkomsten aandacht gevraagd voor leringen uit de grote wereldreligies, voornamelijk uit het verleden, die overeenkomst vertonen of identiek zijn met de onze. Dat hebben we gedaan om verbanden te leggen tussen al deze leringen, zoals die in de oude religies worden gevonden, en de leringen die H.P. Blavatsky heeft gebracht: de theosofie. Hieruit blijkt de universaliteit van het denken in de religies, en het brengt een geest van welwillendheid en broederschap teweeg en leidt tot versterking van het morele besef dat tegenwoordig bij de meeste westerse geleerden in hun vergelijkende studie van de leringen van de voornaamste oude religies zozeer ontbreekt. Het maakt in één klap een einde aan de zelfzuchtige opvatting dat 'wij volmaakter en moreel beter zijn dan zij', aan de gedachte dat wij wester-

lingen een superieur volk zijn en aan het denkbeeld dat een bepaald ras en een bepaalde religie bij goddelijke beschikking het uitverkoren lichaam of voertuig van de enige waarheid zijn: dat alle andere religies op dwaling berusten en dat degenen die ze in vroeger tijden verkondigden alleen maar goed waren voor de brandstapel!

Het tweede en belangrijkste punt is dit. We hebben voortdurend bepaalde religieuze of filosofische analogieën en bepaalde standpunten daarover aangevoerd die ware toetsstenen voor de leringen zijn. We beogen daarmee dat zij die deze studies lezen zullen beschikken over en – door de gedachten die daarin tot uitdrukking zijn gebracht – een duidelijk inzicht zullen hebben in de *sleutels* waarmee ze de waarheid en realiteit van de essentiële of fundamentele leringen van deze oude religies kunnen toetsen; want al *deze* leringen in die oude religies zijn in hun *kern* en hun *innerlijke betekenis* waar. In deze zin zijn het brahmanisme en het boeddhisme waar, evenals het confucianisme en de leringen van Lao-Tse, die het taoïsme worden genoemd. In die zin zijn ze alle waar.

Maar alle zijn in meerdere of mindere mate blootgesteld aan de invloeden van bepaalde scheppingen van de menselijke verbeelding; en voor iemand die niet is getraind in deze studie is het vaak moeilijk de zuiver menselijke fantasieën te scheiden van de natuurgetrouwe leringen van de oude wijsheidsreligie. Alle oude religies ontsprongen aan diezelfde bron – theosofie, zoals ze tegenwoordig wordt genoemd. Maar het is, zoals gezegd, soms moeilijk om te weten wat de oorspronkelijke leer is en wat er door de mens van is gemaakt of aan toegevoegd. Deze scheppingen van de menselijke fantasie en van niet-religieuze vrees treden heel duidelijk aan de dag in de twee moderne monotheïstische godsdiensten die uit de joodse leer zijn voortgekomen, namelijk het christendom en de islam. Het is in deze twee heel duidelijk wat door menselijke fantasie is toegevoegd; maar in beide is een hechte grondslag van mystiek denken aanwezig, die op de oude leringen van de wijsheidsreligie is gebaseerd.

In het christendom is dat vooral het geval in de neopythagorische en neoplatonische vormen, zoals die enigszins zijn gekerstend en zijn neergelegd in de leringen van Dionysius, de Areopagiet genaamd. In de latere islam blijkt dit wat minder duidelijk uit wat in hoofdzaak aan het Griekse denken, maar ook aan andere bronnen, werd ontleend, zoals in grote lijnen is geschetst door islamitische leraren en denkers, zoals Ibn Sina, die in Europa gewoonlijk Avicenna wordt genoemd, een Pers die aan het eind van de tiende eeuw leefde en werkte; door Averroës in Córdova, Spanje, die eigenlijk Roshd heette en in de twaalfde eeuw opgang

maakte; en door nog een eminente islamitische geleerde (om deze drie uit velen te noemen), Al Farabi, uit de tiende eeuw en van Turkse afkomst. Onder invloed van de oude wijsheid kreeg de leer van Mohammed ook haar heel mystieke, hoewel sterk veranderde vorm, zoals blijkt uit de leringen van de soefi's die voornamelijk en duidelijk van Perzische oorsprong zijn en hun opkomst danken aan het van nature spirituele en fijnzinnige volk, de Perzen. Deze leringen vormen een zeer welkom contrast met de strenge en starre geloofsovertuigingen die uit het egoïsme van de ruwe Arabische stammen uit die tijd voortkwamen.

Het voornaamste onderwerp van studie vanavond betreft de eerste verzen van het Boek van Wording, Genesis – het eerste boek van de joodse Wet. We zullen deze verzen eerst lezen zoals die voorkomen in de officiële Engelse bijbelvertaling, en dan van dezelfde hoofdstukken een eigen vertaling maken zodat u ziet in hoeverre deze van de eerstgenoemde afwijkt. Daarna zullen we verklaren wat het verschil is en waardoor dit is ontstaan, maar daarvoor moeten we eerst een korte uiteenzetting geven van bepaalde bijzonderheden van de oude Hebreeuwse taal.

In de Engelse zogenaamde King James vertaling, begint het boek Genesis als volgt [hier in het Nederlands weergegeven]:

1. In den beginne schiep God de hemel en de aarde.
2. De aarde nu was zonder vorm en ledig; en duisternis was op de diepte. En de Geest Gods zweefde op de wateren.
3. En God zei: Er zij licht: en er was licht.
4. En God zag het licht, dat het goed was: en God scheidde het licht van de duisternis.
5. En God noemde het licht Dag, en de duisternis noemde hij Nacht. En de avond en de ochtend waren de eerste dag.
6. En God zei: Daar zij een uitspansel in het midden van de wateren, en laat dit de wateren scheiden van de wateren.
7. En God maakte het uitspansel en scheidde de wateren die onder het uitspansel waren van de wateren die boven het uitspansel waren: en het was alzo.
8. En God noemde het uitspansel Hemel. En de avond en de ochtend waren de tweede dag.
9. En God zei: Dat de wateren onder de hemel op een plaats samenvloeien en het droge land tevoorschijn kome: en het was alzo.
10. En God noemde het droge land Aarde; en de samengevloeide wateren noemde hij Zeeën. En God zag dat het goed was.
26. En God zei: Laat ons mensen maken naar ons beeld, naar onze gelij-

kenis; en laat hen heersen over de vissen van de zee, en over het gevogelte van de hemel en over het vee, en over de hele aarde, en over alle kruipende wezens op de aarde.

27. En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen.

Eerst dit: Het Hebreeuws is een Semitische taal en maakt deel uit van de groep talen waartoe ook het Arabisch, het Ethiopisch, het Aramees, het Foenicisch en het Assyrisch behoren. Het Hebreeuws waarin de bijbel is geschreven heet het bijbelse Hebreeuws. Het is oud Hebreeuws. De taal die in Palestina werd gesproken in de tijd waarin Jezus op aarde zou hebben geleefd en wel in Jeruzalem en de omliggende streek, was het Aramees en niet het Hebreeuws, dat toen als gesproken taal niet langer in gebruik was, en als hij zich tot zijn discipelen richtte, sprak hij natuurlijk in het Aramees.

De Hebreeuwse taal, zoals we die aantreffen in oude manuscripten van de bijbel – die waarschijnlijk geen van alle van voor de negende eeuw van de christelijke jaartelling dateren – wordt geschreven met 'punten', die de plaats innemen van klinkers, omdat het Hebreeuwse schrift een systeem van medeklinkers is; het alfabet bestaat geheel uit medeklinkers. Het kent de alef of *a*, die niettemin als een medeklinker wordt beschouwd en het heeft de waw of *w* en de yod of *y*, die eveneens als medeklinkers worden aangemerkt, maar het heeft geen aparte tekens voor klinkers.

De taal wordt dan ook zonder echte klinkers geschreven. Bovendien worden in de oudste manuscripten – en dat was zeker het geval in de oorspronkelijke teksten uit het voorchristelijke tijdperk – de letters alle aan elkaar geschreven, de ene na de andere, zonder de woorden van elkaar te scheiden. Er waren misschien wel enkele tekens waarmee werd aangegeven dat bepaalde dingen in de tekst van bijzonder belang waren, maar de letters volgden elkaar zonder onderbreking op, zonder een scheiding tussen de woorden en zonder klinkers. Zo ziet u dat er ruimte is voor allerlei speculaties, zelfs voor grote kenners van het Hebreeuws, over de vraag wat een bepaalde combinatie van letters in deze eindeloze reeks oorspronkelijk heeft betekend. Deze manier van schrijven was in de oudheid bijna algemeen; de oudste Griekse en Latijnse manuscripten van het Nieuwe Testament zijn in deze vorm geschreven, waarbij eenvoudig het oude gebruik werd gevolgd, zoals nog steeds op de ruïnes van openbare gebouwen in Griekenland en in Rome is te zien. Het ligt voor de hand dat men vaak niet zeker was van de interpretatie of de juiste lezing: de

lezer kon over de oorspronkelijke betekenis van een passage in een manuscript dat op deze manier was geschreven in ernstige twijfel verkeren.

Dit kwam zo vaak voor, dat er in Palestina op een bepaald moment – waarvan we echter weten dat het misschien teruggaat tot omstreeks de tijd van de inneming van Jeruzalem door Titus, ongeveer aan het begin van de christelijke jaartelling – een school van schriftuitleggers ontstond die aan de hand van wat zij graag 'traditie', *māsōrāh*, dat wil zeggen, 'traditionele' kennis noemden, verklaarden hoe de Hebreeuwse bijbel moet worden gelezen, hoe deze reeksen medeklinkers bij het lezen in woorden moeten worden verdeeld en welke klinkerpunten moeten worden geplaatst om in overeenstemming daarmee de uitspraak te bepalen. Dit stelsel van 'punten' werd waarschijnlijk niet voor de zevende eeuw *in de tekst* ingevoerd. Deze school werd de school van de māsōrāh genoemd en haar vertolkers en aanhangers de masoreten.

Deze school van de māsōrāh bereikte haar grootste bloei waarschijnlijk in de negende eeuw van de christelijke jaartelling. Maar omdat deze school steunde op wat ze traditie noemde, bestaat er geen zekerheid dat hun interpretaties van hun eigen combinaties van letters tot woorden altijd juist waren. Ze schenen echter wel *enige* kennis van de algemene oorspronkelijke betekenis te hebben gehad en aan het nageslacht te hebben doorgegeven.

Laten we om deze kwestie te illustreren de eerste vijf woorden uit Genesis nemen: als we alle klinkers weglaten, houden we alleen de medeklinkers over en krijgen het volgende: ndnbgnnschpgd. Om een betekenis te vinden zouden we hier bijna naar eigen inzicht klinkers kunnen invullen. 'In den beginne schiep God', en stelt u zich dan eens eindeloze regels van dergelijke medeklinkers voor!

Voeg daarbij het feit dat het Hebreeuwse schrift van rechts naar links loopt. Bovendien begint het aan wat we het eind van het boek zouden noemen en loopt dan naar voren, evenals de geschriften in andere Semitische talen. Deze manier van schrijven was bij andere volken in de oudheid niet ongewoon. In oude tijden volgden het Griekse en Latijnse schrift soms dit systeem, maar later, zoals u nu als u in Griekenland of in Rome komt, in de oude opschriften op de tempels en op andere plaatsen kunt zien, liep het gewoonlijk van links naar rechts en doorgaans zonder ruimte tussen de woorden. In heel oude Griekse geschriften (en ook elders) kende men ook wat *boustrophedon* werd genoemd, van twee Griekse woorden, met de betekenis van 'het keren van de os', ontleend

aan het pad dat de ploegende os volgt: wanneer hij met het trekken van zijn voren begint, loopt hij, laten we zeggen, van het ene einde van een akker naar het andere, keert dan om en gaat in de tegenovergestelde richting terug, evenwijdig aan de andere vore. In de Hebreeuwse manuscripten van de bijbel die wij bezitten, wordt deze methode niet gevolgd.

Wanneer we met onze vertaling van de eerste verzen van Genesis beginnen, stuiten we al bij de eerste twee woorden op een moeilijkheid. Deze woorden kunnen op twee of drie verschillende manieren worden vertaald. De vertaling in de Europese bijbels en in de officiële Engelse versie is een tamelijk juiste weergave wat de woorden betreft; maar iedereen die zich heeft beziggehouden met vertalingen uit een vreemde taal en in het bijzonder uit een dode, en dan vooral uit een religieuze taal en een die kennelijk min of meer in geheimschrift is geschreven, kan zich voorstellen hoe moeilijk het is achter de verschillende betekenissen te komen die een bepaald woord kan hebben, en het woord te kiezen dat als vertaling het beste is en de betekenis heeft die de bedoeling van de schrijver het dichtst nadert. De eerste twee woorden, zoals deze doorgaans worden gelezen, zijn *be* en *rēshīth*; en zo verdeeld hebben ze de volgende betekenis: *be* betekent 'in', en *rēshīth* betekent 'begin'. Dit tweede woord is een vrouwelijke vorm en komt oorspronkelijk van het mannelijke woord *rēsh* of *rōsh*, dat (naast verschillende andere dingen) 'hoofd, voornaamste deel, eerste deel' betekent. Daarom kunnen we *be rēshīth* vertalen met 'in het eerste deel' of 'in het hoogste deel', enz.

Maar diezelfde combinatie van letters – *brashīth* – kon ook worden vertaald (door een andere verdeling) als *bōrē*, één woord, een werkwoord, en *shīth*, nog een woord, een zelfstandig naamwoord: *bōrē* betekent 'vormend', en *shīth*, een 'instelling, vestiging, regeling'. De vestiging (of regeling) vormend – van wat? De tekst zegt dan wat geregeld of gevestigd wordt – door regeling 'vormden de elohīm hemel en aarde'.

Verder kan het hierboven gekozen woord *rēsh* of *rōsh*, zoals al gezegd, ook 'hoofd' betekenen in de zin van 'wijsheid' of 'kennis': dus 'in wijsheid vormden de elohīm hemelen en aarde'. Bedenk dat het geoorloofd is bijna naar verkiezing klinkers in te lassen, omdat deze ontbreken in de oorspronkelijke tekst van het boek, in de bijbel zelf. Er is dus meer dan één interpretatie mogelijk.

Rēsh of *rōsh* betekent dus ook 'hoofd'; het betekent tevens 'wijsheid'; en ook 'schare' of 'menigte'. Hier kunnen we dus nog een andere – een vierde – vertaling kiezen: *berēsh*, 'in een menigte' of 'door een menigte'. *Yithbārē* zou dan het volgende woord zijn, 'vormden elohīm'. Hier heb-

ben we opnieuw een opmerkelijke verandering in de betekenis – ik maak deze opmerkingen om erop te wijzen dat de Hebreeuwse tekst van de bijbel vele vertalingen toelaat. Stel nu dat we de eerste veertien Hebreeuwse letters van de tekst in de volgende woordcombinatie verdelen: *be-rēsh yithbārē elohīm*, dan krijgen we (door *yithbārē* te gebruiken, dat een van de vormen van het Hebreeuwse werkwoord is, namelijk de wederkerende vorm, wat betekent dat de handeling op iemand zelf betrekking heeft) de volgende vertaling: 'in een menigte, door een menigte, vormden de goden zich'. Wat volgt er in de tekst? 'tot de hemelen en de aarde'; dat wil zeggen, 'in een schare (menigte) vormden (maakten) de goden zich tot de hemelen en de aarde'. Zie eens wat een reusachtig verschil in betekenis er is met de officiële versie. Deze laatste vertaling is volgens ons de beste; daaruit blijkt onmiddellijk dat deze gedachten identiek zijn met die in alle andere oude kosmogonische stelsels.

'In een menigte vormden' (of 'ontwikkelden': dit woord *bārā* betekent 'dik worden', 'modelleren', 'zwaar of grof worden', 'snijden', 'vormen', 'geboren worden', 'ontwikkelen') – 'in een menigte' of 'door een menigte ontwikkelden de elohīm zich tot de hemelen en de aarde'.

Nu het vierde woord, *elohīm*: dit is een eigenaardig woord. Het eerste deel ervan is *el*, dat 'god', godheid, betekent, waarvan het tweede is afgeleid, een vrouwelijke vorm, *elōh*, 'godin'; *īm* geeft slechts het mannelijk meervoud aan. Als we dus elk element in dit ene woord vertalen zou het betekenen 'god, godin, meervoud' – en als het ware het tweeslachtige karakter van de godheden aantonen: de twee tegengestelde polen van de hiërarchie, de essentiële dualiteit in het leven.

Vers 2: 'En de aarde werd etherisch': Het tweede woord in de Hebreeuwse tekst van het tweede vers, een werkwoord, komt overeen met twee Latijnse werkwoorden: *esse*, 'zijn', en *fieri*, 'worden'; de oorspronkelijke betekenis is echter bijna steeds *fieri*, 'worden', zoals het Griekse *gignomai*, dat 'worden' betekent, overgaan in een nieuwe toestand van iets. 'En de aarde werd etherisch' of 'ging over in het etherische'. Van de volgende twee woorden van de tekst (*tohū* en *bohū*), die we hier met 'het etherische' vertalen, is de interpretatie heel moeilijk. Ze betekenen beide 'leegte, woestenij, onstoffelijkheid', daarom 'ontbinding'; de grondgedachte duidt op iets dat *niet-substantieel*, niet grofstoffelijk is. We gaan door met onze vertaling: 'En duisternis op het oppervlak van de ethers. En de rūahh (de geest-ziel) van de goden (van de elohīm) (zweefde, hing) broedend.' Het woord dat we met 'broedend' vertalen, is

ontleend aan en duidt op het gedrag van een kip die fladdert en op de eieren in haar nest broedt. Wat is deze beeldspraak veelbetekenend en suggestief!

Men vindt hier dezelfde gedachte als in praktisch alle oude leringen: het beeld of het symbool van de kosmische ziel die boven de wateren van de ruimte hangt en het wereldei vormt; dat van het kosmische ei en de goddelijke vogel die het kosmische ei legt. 'En de geest-ziel van de elohīm broedt op het oppervlak van de wateren', zegt de Hebreeuwse tekst. Zoals we eerder hebben aangetoond, was 'wateren' een gewone uitdrukking, een algemeen symbool voor de ruimte, als het ware het etherisch uitspansel. We vervolgen onze vertaling:

En (de) elohīm (de goden) zeiden – licht, kom-tot-aanzijn! en het licht kwam-tot-aanzijn. En (de) goden zagen het licht, dat (het) goed (was). En elohīm maakten een scheiding tussen het licht en tussen de duisternis. En elohīm noemden het licht dag en de duisternis noemden ze nacht. En (er) ontstond avond, en (er) ontstond ochtend. De eerste dag. En elohīm zeiden, (laat er) een uitspansel komen in (het) midden van de wateren, en laat dit de wateren en de wateren scheiden (verdelen). En elohīm (of de goden) maakten het uitspansel, en ze maakten een scheiding tussen de wateren die onder het uitspansel (waren) en tussen de wateren die boven het uitspansel (waren) en zo gebeurde (het). En elohīm (de goden) noemden het uitspansel hemelen, en (er) ontstond avond en (er) ontstond ochtend. De tweede dag. En elohīm (de goden) zeiden, (laten) de wateren boven de hemelen op een plaats worden verzameld [d.i. vast worden, condenseren], en (laat) het droge deel zichtbaar worden [het vast geworden of gemanifesteerde deel – het woord betekent 'droog' in tegenstelling tot vochtigheid; vochtigheid betekent water, dat de ruimte symboliseert, en dus de verzamelde stof van een planeet in wording, van een zonnestelsel in wording, of van een heelal in wording], en zo gebeurde (het). En de goden noemden het droge deel aarde, en de verdichting (het verzamelen) van de wateren noemden ze zeeën. En elohīm (de goden) zagen dat (het) goed (was).

Laten we nu aandacht schenken aan Genesis (1:26, 27 en 28):

En (de goden) elohīm zeiden: Laat ons de mensheid maken [het woord is *ādām*] naar ons schaduwbeeld [naar onze schaduw, naar onze verschijning; het woord is *tselem*], overeenkomstig ons patroon (of model). En laat hen neerdalen in de vissen van de zee en in de vliegende schepsels van de hemelen, in de [andere] dieren, in de gehele aarde en in alle bewegende schepsels die op aarde bewegen. En elohīm (de goden) vormden [of maakten of ontwikkelden, hetzelfde werkwoord als hierboven, *bārā*] de mens

naar hun verschijning, naar het schaduwbeeld van elohīm vormden (of ontwikkelden) zij hem.

Dan volgen twee interessante woorden, gewoonlijk vertaald met 'mannelijk en vrouwelijk', twee van de betekenissen die men respectievelijk in de woordenboeken aantreft; maar de grondbetekenis van deze woorden is 'denker en ontvanger' (of vat): 'denker en vat ontwikkelden zij hen. En de elohīm zegenden hen en de elohīm zeiden tot hen, wees vruchtbaar, word talrijk en vervul de aarde', enz.

U ziet dus dat we alleen al door andere woorden te gebruiken dan de christelijke of latere joodse vertalers gewoonlijk kozen, maar niettemin algemeen aanvaarde woorden uit het woordenboek, en zonder de betekenis te forceren, we hier precies dezelfde betekenis hebben gevonden van de esoterische leringen, die ook in *De Geheime Leer* bij de behandeling van deze onderwerpen zijn geschetst. In de eerste plaats de hiërarchie en haar gemanifesteerde godheden die het heelal of de kosmos *uit zichzelf* ontwikkelden, waarbij de wederkerende vorm van het Hebreeuwse werkwoord *bārā* wordt gebruikt, zoals hierboven gezegd. Verder zal een studie van het eerste vers van Genesis ons aantonen dat de daarin behandelde evolutie niet alleen, en niet in het bijzonder, op de schepping van deze aarde of enige andere aarde slaat. Het is een algemene leer, die veeleer betrekking heeft op de eerste manifestatie van stoffelijk bestaan in de etherische ruimte; de vogels in de lucht, de vissen in de zee en de [andere] dieren waarover wordt gesproken, zijn niet noodzakelijk de dieren (al zou dat wel kunnen) die wij onder die namen op aarde kennen. Ze hebben ook betrekking (in overeenstemming met een bekend feit in de oude mythologie) op de 'dieren van de hemelen', waarover we op onze vorige bijeenkomst hebben gesproken, dat wil zeggen, op elke bol aan de sterrenhemel, op elke nevelvlek en op elke komeet, die in de oude leringen alle als een levend wezen worden beschouwd, als een 'animal' met zijn stoffelijk corpus of lichaam en achter zich zijn gids, leider, goddelijke essentie of geest.

Verder zien we dat de elohīm de mens, de mensheid, *uit zichzelf* ontwikkelden en hen zeiden deze schepsels te worden, daarin af te dalen en ze te bezielen. Deze zonen van de elohīm zijn in onze leringen inderdaad de kinderen van het licht, de zonen van het licht, *die wijzelf* zijn, maar die toch van ons verschillen, omdat ze hoger staan; niettemin zijn ze innerlijk ons eigen diepste zelf. In werkelijkheid werden de elohīm, of ontwikkelden ze zich tot, hun eigen nageslacht en bleven toch in zekere zin

steeds het inspirerende licht vanbinnen, of liever *erboven*, overeenkomstig de interpretatie die door de uit het woordenboek gekozen woorden wordt gesteund en waarbij geen enkele regel van de Hebreeuwse grammatica wordt overtreden. Want als we de oude leringen van de esoterische filosofie volgen en ons gesterkt weten door precies dezelfde gedachten in de Babylonische religieuze leer waaruit deze Hebreeuwse leringen oorspronkelijk voortkwamen, dan zien we dat de elohīm *zich projecteerden* in de wordende vormen van de toenmalige 'mensheid', die vanaf die tijd 'mensen' waren, hoe onvolmaakt hun ontwikkeling toen ook was.

Wat waren deze elohīm, deze godheden, deze goden? In het hiërarchisch stelsel van de kabbala zijn ze het zesde stadium, gerekend vanboven af, van het eerste of de kroon, en zijn dus in geen geval de hoogste. Ze waren, kosmogonisch beschouwd, de *gemanifesteerde* makers of wevers van het web van het heelal. Jehova, over wie in het tweede hoofdstuk van Genesis wordt gesproken, is de derde orde van engelen, naar beneden geteld, vanaf de kroon – de top van de hiërarchie van de kabbala.

In Genesis (5:1, 2) staat een interessante uitdrukking. We vertalen:

> Dit (het) boek van de geslachten van de mensheid (ādām). Ten dage dat elohīm (de goden) de mensheid ontwikkelden, naar het patroon (of model) van de elohīm, maakten zij hen. Denker-en-ontvanger schiepen ze hen en zegenden hen en gaven hen de naam mensheid (of ādām) ten dage dat ze gemaakt werden.

Het is duidelijk dat hier geen sprake is van een enkel mensenpaar, van een man en een vrouw in onze betekenis, maar van de zich ontwikkelende androgyne mensheid, en *ze hadden een naam*, ādām, en hun eigenschappen waren denker en houder (of ontvanger): etherische wezens – kinderen van de elohīm, die zijzelf zijn – in staat te denken en te ontvangen, te begrijpen en zich te ontplooien door de lessen die zouden worden getrokken uit hun incarnaties in de lagere vleselijke wezens die zijzelf ontwikkelden en die werden aangeduid met de termen die al zijn gegeven: de 'vogels' in de 'lucht', de 'vissen' in de 'zee' en alle levende wezens die op het oppervlak van de aarde bewegen.

Deze oude geschriften kunnen in mystiek of esoterisch opzicht op meer dan één manier worden verklaard of, zoals H.P. Blavatsky zegt, ze hebben meer dan één sleutel. Maar nogmaals, wat of wie waren deze elohīm? *Zij waren onze monaden* – zoals die term in de theosofie wordt

gebruikt. Het is, tussen haakjes, merkwaardig dat Leibniz, de grote Slavisch-Duitse filosoof, een theorie van monadische evolutie ontwikkelde die in sommige opzichten een opmerkelijke overeenkomst vertoont met de onze. Voor hem was het heelal vol van zich ontplooiende entiteiten, die hij monaden noemde, geestelijke wezens die zich door middel van hun ingeboren krachten ontwikkelden, maar toch op elkaar inwerken en reageren – tot op zekere hoogte een getrouwe echo van de oude wijsheidsreligie.

Wat bedoelen we wanneer we spreken over respectievelijk emanatie, evolutie en schepping? Emanatie en evolutie hebben vrijwel dezelfde betekenis. *Emanatie* komt van een Latijns woord dat 'uitstroming' betekent; alle oude leringen die van betekenis zijn, kennen het denkbeeld dat de goden hun kroost of kinderen in actieve, overgankelijke zin uit zichzelf 'deden uitstromen.' *Evolutie* is eveneens een Latijns woord en betekent 'ontrollen', 'ontvouwen', iets dat wordt ontvouwd; en het is duidelijk dat iets dat men 'doet uitstromen', als we de woorden overgankelijk gebruiken, ook wordt ontrold of ontvouwd.

Schepping betekende oorspronkelijk in het Latijn praktisch hetzelfde als dit Hebreeuwse woord *bārā*. Het betekende 'het maken, vormen, beeldhouwen, uitsnijden' – natuurlijk uit al bestaand materiaal of bestaande stof. De christelijke theorie (min of meer die van de joden in hun latere tijd) dat God de wereld 'uit niets' schiep, is zowel historisch als taalkundig belachelijk en absurd. Ze berust op geen enkele oude leer en ze ontstond, wat in zekere zin was te verwachten, uit de dwaze gewoonte van de monotheïsten, die van God een buitenkosmisch wezen wilden maken, gescheiden van het heelal en erboven staande, een zuivere geest, die niet onverbrekelijk met zijn schepselen is verbonden, God de 'Vader en Maker' van hen en toch een volstrekt persoonlijke non-entiteit – zonder 'lichaam, leden of hartstochten', niettemin een *persoon*! Natuurlijk spreken beide begrippen elkaar tegen en sluiten ze elkaar uit en als we er de tijd voor hadden, zouden we over deze dwaze ongerijmdheid gemakkelijk meer kunnen zeggen.

We zien dus dat het heel moeilijk is te zeggen welk proces van deze drie, emanatie, evolutie en schepping, het eerst aan de beurt is. Was het emanatie, gevolgd door evolutie en daarna door schepping; of was het evolutie, gevolgd door emanatie en dan door schepping? Zonder twijfel komt schepping – in haar oorspronkelijke betekenis van vormgeven – als laatste van de drie, zoals duidelijk is aangetoond. De moeilijkheid ligt hierin dat we in elk kosmisch proces van emanatie onmiddellijk een pro-

ces van evolutie of ontvouwing bespeuren; en in elk proces van evolutie een proces van emanatie. Elke monade gaat *pari passu* van het ene in het andere over, zoals de hele mensheid zich *pari passu* van het ene in het andere ontwikkelde. We moeten waarschijnlijk zeggen dat emanatie, evolutie en schepping *gedurende de manifestatie* gelijktijdig en in onderling verband werken.

Maar als we de kwestie vanuit een zuiver filosofisch standpunt bezien, is het waarschijnlijk juist en het beste om te zeggen dat de eerste stap uit wat we het ongemanifesteerde noemen naar het gemanifesteerde, emanatie is; de uitstroming uit zijn bron van een monade of liever een menigte monaden die, als ze op hun beurt het patroon volgen dat door hun bron en hun karmische verleden is aangegeven, duisterder en stoffelijker worden naarmate ze zich van hun centrale levensbron verwijderen. En nogmaals, terwijl ze emaneren, evolueren ze ook en brengen ze tot uitdrukking wat ze innerlijk zijn of bezitten, en ze doen dit in overeenstemming met de karmische lijnen of patronen die we op voorafgaande bijeenkomsten terloops hebben aangeroerd toen we over de skandha's spraken. Want elk proces van emanatie en van evolutie is het begin van een nieuwe levenscyclus na de pralaya of rustperiode van een vroegere levensperiode of manvantara. Wanneer dan tenslotte in de cyclische voortgang van de evolutie de periode van zelfbewustzijn is bereikt, breekt er een periode van wilsuitingen, van bewuste keuzen aan, waarin de mens *uit vrije wil* begint te 'scheppen' of vormen; dat wil zeggen dat hij door het gebruik van zijn wil, zijn intuïtie en zijn intellect, zijn eigen lot schept, en bovendien de wereld om hem heen in *scheppende* zin beïnvloedt.

HOOFDSTUK 9

SCHETS VAN DE ESOTERISCHE KOSMOGONIE. BOLLEN, RONDEN EN RASSEN: KOSMISCHE TIJDPERKEN.

Kan men ontkennen dat Creuzer over een groot intuïtief vermogen beschikte, toen hij, terwijl hij vrijwel geen kennis bezat van de filosofie van de Arische hindoes, die in zijn tijd weinig bekend was, het volgende schreef:

'Wij moderne Europeanen zijn verrast wanneer wij horen spreken over de geesten van de zon, maan, enz. Maar wij herhalen dat *het natuurlijke gezonde verstand en het oprechte oordeel* van de oude volkeren, aan wie onze *geheel materiële* opvattingen over de beweging van de hemellichamen en over de natuurwetenschappen volkomen vreemd waren . . . in de sterren en planeten niet alleen konden zien wat wij erin zien, namelijk eenvoudige massa's van licht, of donkere lichamen die zich in kringlopen door de hemelruimte bewegen en alleen maar de wetten van aantrekking en afstoting volgen. Maar zij zagen daarin *levende* lichamen, *bezield* door geesten, zoals zij die in alle natuurrijken zagen. . . . *Deze leer van de geesten*, *die zo consequent en in overeenstemming met de natuur is* waaraan zij was ontleend, vormde een grootse en unieke gedachte, waarin de stoffelijke, morele en politieke aspecten alle waren verenigd . . .' ('Egypte', blz. 450 tot 455.)

Alleen zo'n opvatting kan de mens ertoe brengen een juiste conclusie te trekken over zijn oorsprong en het ontstaan van alles in het heelal – van hemel en aarde, waartussen hij een levende schakel vormt. Zonder zo'n psychologische schakel en het gevoel van de aanwezigheid daarvan, kan geen wetenschap ooit vorderingen maken en moet het gebied van de kennis beperkt blijven tot de analyse van de stoffelijke materie.

– *De Geheime Leer*, 2:417

We lezen vanavond nog eens uit *De Geheime Leer* (1:252):

De mensheid in haar eerste vage oervorm is het nageslacht van de Elohim van het Leven (of pitri's). In haar kwalitatieve en stoffelijke aspect bestaat zij uit de rechtstreekse afstammelingen van de 'voorvaderen', de laagste Dhyani's of Aardgeesten. Haar morele, psychische en geestelijke aard dankt zij aan een groep goddelijke wezens, waarvan de naam en de eigenschappen in Deel 2 worden gegeven. Samen zijn de mensen het hand-

werk van menigten verschillende geesten; afzonderlijk zijn ze de tabernakels van die menigten; nu en dan en in alleenstaande gevallen zijn ze de voertuigen van enkele van die geesten.

En de tweede alinea op blz. 253:

De mens is niet het volledige product van de 'Here God' en zou dit ook nooit kunnen zijn, maar hij is wel het kind van de *Elohim*, de term die zo willekeurig in het mannelijke enkelvoud werd veranderd. De eerste Dhyani's, aan wie was opgedragen de mens naar hun beeld te 'scheppen', konden slechts hun schaduwen afwerpen als een ragfijn model, waarnaar de stoffelijke Natuurgeesten konden werken. (Zie Deel 2.) De mens is zonder enige twijfel fysiek uit het stof van de aarde gevormd, maar hij had veel scheppers en vormgevers.

We vervolgen onze studie van de esoterische betekenis van het eerste hoofdstuk van Genesis en wijzen erop dat dit hoofdstuk zich niet bezighoudt met de mens zoals wij hem nu kennen. De 'mens' die daarin wordt genoemd, is het geestelijke wezen dat in de eerste ronde van dit manvantara als een geestelijk, of liever etherisch wezen in de stof afdaalde; en als we daarom de bijzondere uitdrukking in vers 27 hebben vertaald met 'denker en ontvanger vormden (of ontwikkelden) zij hen', dan moeten we bedenken dat deze toespeling geen betrekking heeft op de geslachtelijke man en vrouw uit onze tijd. Deze woorden, *denker* en *ontvanger*, betreffen de geestelijke aard van de toen etherische voertuigen van de mensheid, niet onze hedendaagse man of vrouw; het woord ontvanger kan ook worden vertaald met *vat*, het voertuig of huis van de hogere natuur. In de periode waarop dit vers 27 doelt was de mens in algemene zin – de mensheid – tweeslachtig of androgyn; het is duidelijk dat er toen geen 'vrouw' bestond. Dit eerste hoofdstuk gaat praktisch aan de eerste, zuiver geslachtloze toestand van de etherische adam voorbij en begint zijn beschrijving van de 'mens' toen deze reeds bezig was als een halfzelfbewust etherisch androgyn wezen in het stoffelijke bestaan af te dalen. Met andere woorden, het eerste hoofdstuk geeft geen bijzonderheden over de scheiding van de geslachten, die veel later plaatsvond. Deze algemene constatering wordt zelfs door de exoterische weergave van de lering duidelijk bevestigd. Laten we echter uit een ander hoofdstuk van Genesis (2:5) lezen:

En elke plant van het veld, *voordat ze in de aarde was*, en ieder kruid van het veld, *voordat het uitsproot*: want de Here God had het niet op de aarde

doen regenen, en er *was geen mens* om de aardbodem te bewerken [cursivering van ons].

De 'mens' was nog niet verschenen. Laat ik vooruitlopen op latere verklaringen en zeggen dat dit tweede hoofdstuk van Genesis handelt over de derde en de vierde ronde van ons manvantara – en deze laatste, of vierde, is onze tegenwoordige ronde – en meer in het bijzonder over het derde wortelras van onze vierde ronde; terwijl het eerste hoofdstuk een zeer algemene en korte joodse samenvatting van de oude kosmogonie is en eindigt met een korte toespeling op de eerste en de tweede ronde.

In de verzen 19 tot en met 22 vinden we het volgende:

19. En uit de aardbodem gaf de Here God vorm aan elk dier van het veld en al het gevogelte van de hemel; en bracht hen tot Adam, om te zien hoe hij ze zou noemen: en zoals Adam elk levend wezen noemde, zo zou het heten.
20. En Adam gaf namen aan al het vee, aan het gevogelte van de hemel en aan elk dier van het veld; maar voor Adam werd geen hulp gevonden die bij hem paste.
21. Toen deed de Here God een diepe slaap op Adam vallen en hij sliep: en Hij nam een van zijn ribben en sloot in de plaats daarvan het vlees toe.
22. En van de rib die de Here God uit de mens genomen had, maakte hij een vrouw, en bracht haar tot de mens.

Evenals in vers 5 hierboven maak ik gebruik van een Engelse standaardvertaling (de Authorized Version), hoewel er in feite van deze verzen een andere en verhelderende vertaling kan worden gemaakt. We zouden echter te ver van ons onderwerp afdwalen als we dat nu zouden doen.

In de eerste plaats geeft dit tweede hoofdstuk een andere methode aan dan hoofdstuk l, en een verandering in de ontwikkeling van het etherische wezen uit de elohīm, voor wat betreft de vorming van de stoffelijke mensheid of 'mens' uit het 'stof van de aardbodem' (vers 7). In de tweede plaats moet het woord *rib* uit de verzen 21 en 22 worden vertaald met 'zijde', omdat er wordt gezinspeeld op de *scheiding* van de androgyne of tweeslachtige mensheid van het derde ras van onze vierde ronde in mensen van verschillend geslacht, zoals die nu bestaan.

Plato doelt in zijn *Gastmaal* (§ 190) op ditzelfde fysiologische feit uit de prehistorie en zegt dat (een van) de eerste mensenrassen tweeslachtig gevormd was; dat ze grote en schrikwekkende krachten bezaten en dat hun slechtheid en eerzucht zo groot werden, dat Zeus over hun verdor-

venheid in woede ontstak en besloot de mensen in tweeën te snijden, zoals iemand een ei met een haar in twee helften zou verdelen. Zeus gaf hieraan gevolg en gelastte Apollo de beide helften een betere vorm te geven, enz. Apollo deed dat en sloot het vlees van de twee helften toe. Sindsdien is de hele mensheid man en vrouw. Een typisch platonisch verhaal dat werkelijke feiten uit een vergeten verleden belichaamt. Het houdt zich bezig met het oudste deel van het vierde wortelras en meer in het bijzonder met de middenperiode van het derde wortelras van de vierde – of tegenwoordige – ronde op deze planeet.

Op een enkel verklarend woord na, zullen we deze schets van de emanatie en evolutie, zoals we die in de joodse bijbel vinden, voorlopig laten rusten; maar eerst zullen we nog een paar woorden zeggen over de kwestie van de elohīm.

Het woord elohīm komt in de joodse bijbel herhaaldelijk voor en is, zoals we in onze vorige lezing hebben verklaard, op zichzelf een bewijs van de polytheïstische voorkeur, leringen en geloofsopvattingen van het oude joodse volk. De bijbel zelf toont dat aan. Gewoonlijk moet dit woord – een soortnaam in het meervoud – worden vertaald met 'goden'. Maar op de meeste plaatsen waar het woord in de Hebreeuwse tekst voorkomt, is het in de Engelse standaardversie vertaald met 'God'. Voor die vertaling is geen enkele echte of deugdelijke reden; de juiste weergave is goden. Maar de monotheïstische en christelijke voorkeur van de vertalers bracht hen ertoe die vertaling te kiezen die zij het meest in het belang van de christelijke kerk en hun almachtige God achtten; daarom vertaalden ze het woord op verschillende plaatsen op een andere manier, zoals bijvoorbeeld in Exodus 21:6, 22:8-9 en op vele andere plaatsen met rechters. [De Nederlandse bijbelvertaling spreekt van goden.] Maar de wezenlijke, intrinsieke betekenis is steeds goden, of wezens met een goddelijke status.

We komen nu toe aan het bestuderen van heel moeilijke en hoogst esoterische zaken. Laten we in de eerste plaats nooit vergeten dat de elohīm, de goden, die in de verschillende religies van de oudheid met verschillende benamingen worden aangeduid als de scheppers of liever voortbrengers of ouders van de mensheid, geestelijke wezens zijn – *die wijzelf zijn*. De sleutel tot dit schijnbare raadsel wordt gevonden in de leer en de uiteenzetting van de hiërarchieën van het geïndividualiseerde leven.

Een hiërarchie kan worden beschouwd als een samengestelde eenheid, als een collectieve entiteit, zoals een leger dat is; niettemin bestaat

een leger uit eenheden; toch is dit leger van wezens in een hiërarchie uit een ander oogpunt in werkelijkheid meer dan alleen een collectieve entiteit, omdat het verenigd is in zijn top, in wat in feite de bron van die hiërarchie is. Deze bron is de hyparxis of geestelijke zon, waaruit alle andere negen gebieden of klassen van de hiërarchie emaneren en zich ontwikkelen, tot de laagste toe, waar een nieuwe hiërarchie begint; tegelijk is de hyparxis van een hiërarchie de laagste klasse of het laagste gebied van een hogere hiërarchie, en zo praktisch tot in het oneindige.

De mens is in alle opzichten en geheel en al een geestelijk wezen. De stof zelf is slechts een manifestatie van de geest. We leven in een heelal van geest en hoewel de stof bestaat, bestaat ze als māyā, illusie; niet als een puur denkbeeldig niets, maar als iets, als een verschijningsvorm van de geest, bij wijze van spreken. Maar naarmate we opklimmen tot de hogere gebieden van de hiërarchie, verdwijnt de māyā die over de levenssfeer van die hiërarchie ligt geleidelijk, en hoe hoger we komen zien we de waarheid steeds duidelijker en in steeds ruimer verband.

In verband met de nederdaling of de val van de mensheid in de stof, dat wil zeggen, de nederdaling in het gemanifesteerde bestaan van de geestelijke entiteiten, de geestelijke hiërarchie, die de mens in werkelijkheid is, moeten we bedenken dat we dit diepzinnige onderwerp niet goed kunnen begrijpen als we niet een min of meer volledige schets of overzicht geven van wat de ronden en rassen zijn; maar voordat we dit doen, moeten we uit ons denken bepaalde wetenschappelijke opvattingen, of liever misvattingen, bannen, die van jongs af door intensief onderricht zijn ingeprent en die daarom deel van ons gedachteleven zijn gaan uitmaken.

Twee hoofdpijlers van onze moderne wetenschap zijn de volgende: ten eerste, de leer van het behoud van energie, die inhoudt dat de hoeveelheid kracht of energie in het heelal constant is en dat daaraan niets kan worden toegevoegd of onttrokken. De tweede grote pijler is de leer van de omzetting of onderlinge verwisselbaarheid van krachten, die inhoudt dat elke kracht, althans in theorie, in een andere kracht kan worden omgezet, zoals mechanische beweging in elektrische en elektrische in mechanische, en dat geldt ook voor de andere krachten die in de stof werken.

Deze beide theorieën of leringen van de wetenschap naderen in bepaalde opzichten de esoterische opvatting over dat wonderlijke element dat achter alle veranderingen in de natuur staat en er de oorzaak van is; niettemin kan de esoterische filosofie geen van beide leerstellin-

gen van de wetenschap aanvaarden zoals ze naar voren worden gebracht. Allereerst de leer van het behoud van energie: het is volkomen juist dat er geen 'nieuwe' kracht kan worden 'geschapen', en het is evenzeer volkomen juist dat geen energie of kracht ooit volledig verloren kan gaan. *Krachten worden niet omgezet of getransformeerd*, zoals deze tweede leer van de wetenschap verklaart; het is echter mogelijk dat een kracht van het ene bestaansgebied overgaat naar een ander – dat ze een bepaald gebied bereikt vanuit een hoger of ook vanuit een lager gebied. Met andere woorden, het is mogelijk dat een kracht- of energie-element dat zich buiten een bepaald gebied bevindt, op dat gebied tot bestaan en manifestatie komt. De materialistische leer van een heelal van dode, levenloze stof – zonder iets erboven, erbuiten, eronder of erin – kan dus niet worden aanvaard door hen die de esoterische filosofie bestuderen.

Met betrekking tot de omzetting of onderlinge verwisselbaarheid van energie is het in zekere zin waar dat alle krachten in het heelal met elkaar in verband staan. Het is een fundamenteel axioma van de theosofie dat het heelal, ons heelal, elk heelal, een levend organisme is en dat al zijn energieën of krachten daarom in een onderlinge betrekking staan; maar dat betekent *niet* dat de ene kracht *een andere* kan worden. Dit denkbeeld is onverenigbaar met de diepste kern, de werkelijke grondslag van de esoterische leer over manifestatie, haar hiërarchieën en individuele levens – alle voortgekomen uit het ENE LEVEN. Wat er gebeurt is eerder dit: de ene kracht wordt niet in een andere *veranderd* of *omgezet*, maar ze roept of wekt een kracht op die actief wordt of zich manifesteert, een 'kracht' die niet 'latent' was – een merkwaardige tegenstrijdigheid – maar die *in evenwicht was*. Wanneer een wetenschapper nu over latente of potentiële energie spreekt, is dat voor een occultist een volkomen ongerijmdheid, omdat het woord energie of kracht activiteit betekent, en spreken over een 'latente kracht' zoiets is als spreken over 'latente activiteit', 'dood leven', een vierkante driehoek of een platte bol. Het is onmogelijk zolang we onze opvattingen baseren op de wetenschappelijke stellingen. Maar, let wel, een occultist zou deze uitdrukking 'latente kracht' kunnen gebruiken, omdat ze in zijn mond zin en betekenis heeft.

Een geestelijke – en daarom latente of immateriële – kracht bijvoorbeeld, wordt niet in stof 'omgezet'; een materiële kracht wordt niet in geest 'omgezet'. Waarom niet? Omdat geest en stof, of kracht en stof, niet twee, maar fundamenteel en essentieel ÉÉN zijn. Gedurende de lange manvantarische periode heeft een geleidelijke evolutie plaats van het ene in het andere, maar deze ontwikkeling van het leven voltrekt zich

niet op de manier of volgens de methoden van de wetenschappelijke theorieën over de leer van de omzetting van de materiële energie. Dit laatste is een droom en bestaat niet.

Dit is een onderwerp dat we in een later stadium van onze studie vollediger moeten behandelen. We komen nu op de kwestie van de afdaling van de geestelijke en daarna de etherische mens in de stof langs de tien treden van de hiërarchische ladder. Op een eerdere bijeenkomst hebben we gezien dat deze afdaling begon met het via een layacentrum binnentreden van geestelijke wezens die zich op lagere gebieden wilden manifesteren, omdat voor hen de tijd was aangebroken hun grote mahāmanvantara of de volgende wereldperiode te beginnen. Zodra de geestelijke essenties het hoogste stadium van het laagste gebied, onze stof van het vierde gebied, bereikten, bracht dit het speciale layacentrum daarin, waartoe ze door karmische energie werd aangetrokken, tot overeenkomstige activiteit of sympathetisch leven. Deze eerste manifestatie ervan, gezien vanuit hetzelfde gebied, was de nevelvlek, een wolkachtige nevelvlek; het tweede stadium, eonen later, was een spiraalnevel; het derde, weer eonen later, een ringvormige nevel met een kern, als een ring met een bol in het midden, en het laatste stadium, voordat het zich ontwikkelende lichaam als een planeet zijn plaats in het leven innam, was een komeet, die naar dat speciale zonnestelsel of die zon werd geleid of aangetrokken, waarmee ze in het vorige planetaire manvantara karmisch was verbonden.

De levenscyclus of het manvantara van een planeet bestaat objectief uit zeven ronden, of kleinere manvantara's langs zeven bollen; maar deze worden voorafgegaan door drie cyclussen van elementalen – dus tien in totaal. De eerste drie stadia of cyclussen, noem ze de drie elementalenronden zo u wilt, voltrekken zich op de drie archetypische gebieden boven de zeven. In deze periode is er nog niet een werkelijk *etherische* manifestatie: ze omvat de eerste afdaling van de arūpa (of vormloze) wezens van geestelijke aard die zich op subgeestelijk gebied manifesteren; maar wanneer het derde of laagste van de drie archetypische gebieden is gepasseerd, heeft de levensgolf of levensessentie zich in voldoende mate in de etherische stof geconsolideerd om een ijl lichaam of etherische bol te vormen. Deze bol begint daarna aan de manvantarische cyclus omlaag in de stof, een cyclus die zich in verschillende fasen voltrekt, in feite zeven, en op en in zeven bollen, zoals al is gezegd.

Tijdens de *eerste* ronde op de eerste bol moet de levensgolf een kringloop van zeven wortelrassen op die bol voltooien. Na, of liever aan het

einde van de evolutie van respectievelijk elk wortelras wordt het surplus aan energie van dat wortelras uitgestort of overgebracht naar het gebied eronder, waar het het eerste, tweede, derde, enz., element van de tweede bol van de eerste ronde vormt. De levensenergie of levensgolf moet in en op die tweede bol een kringloop van zeven wortelrassen volgen en wanneer elk van deze wortelrassen daar zijn einde heeft bereikt, wordt zijn surplus aan energie, precies zoals ook eerder, in een magnetisch centrum eronder uitgestort of overgebracht en nadat alle zeven daar zijn aangekomen, vormen ze de derde bol, enz., totdat de zeven bollen zijn gevormd. Dit is de eerste ronde. Te beginnen met de tweede ronde op de zeven bollen verandert het proces op belangrijke onderdelen omdat alle zeven bollen al als bollen zijn gevormd.

Aan het einde van de eerste ronde is er een planetaire verduistering of rustperiode, wanneer de entiteiten de laatste bol, de zevende, verlaten en een (lagere) nirvāṇische periode van manvantarische rust ingaan, die overeenkomt met de devachanische toestand of fase tussen achtereenvolgende levens van de mens. Hetzelfde vindt plaats aan het einde van de tweede ronde, en van de derde, waarna we onze tegenwoordige ronde, de vierde, bereiken.

Naarmate de levensgolf in kringlopen in de stof afdaalt, wordt ze met ieder yuga (of tijdperk) grover en stoffelijker, tot halverwege de vierde ronde (de onze), en dan begint ze omhoog te gaan. Elke ronde is grover dan de voorafgaande, totdat de tegenwoordige, onze vierde, de meest stoffelijke, wordt bereikt. Deze afdaling wordt de schaduwboog of de cyclus van duisternis genoemd. We zijn de laagste of middenperiode van de vierde ronde al gepasseerd en zijn daarom nu begonnen aan de opgaande of lichtende boog. We hebben nog drieëneenhalve ronde te gaan voor we het einde van de kalpa of het planetaire manvantara bereiken, als het grote nirvāṇa of paranirvāṇa van de hele zevenvoudige planeetketen van zeven bollen begint.

Willen we een meetkundige voorstelling geven van de weg die bij deze afdaling in de stof wordt gevolgd, dan kunnen we die zien als een epicycloïde. Laat ik proberen aan de hand van een tekening te verklaren wat hier met een epicycloïde wordt bedoeld. Een epicycloïde ontstaat wanneer een punt op een kleine cirkel, die langs de buitenkant van de omtrek van een grotere cirkel rondwentelt, een kromme trekt die de omtrek van de grotere cirkel raakt aan het begin en het einde van elke omwenteling van de kleinere cirkel daarop, zoals bij A en B in de tekening. De kromme AB is de epicycloïde. Als voorbeeld zijn hiernaast de

twee cirkels afgebeeld: het punt op de kleinere cirkel begint zijn kromme bij A en loopt omhoog naar links; bij B heeft het punt op de kleinere cirkel een hele omwenteling voltooid; de kromme AB is de epicycloïde.

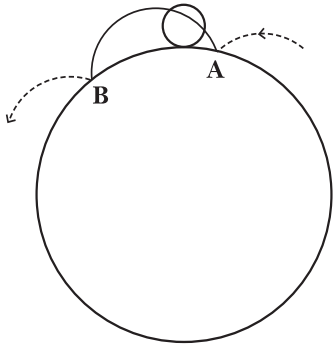

Elk punt op deze kleinere cirkel zal, als deze laatste langs de buitenkant van de omtrek van de grotere cirkel voortrolt, een kromme beschrijven, die een epicycloïde is. Er is een meetkundige relatie tussen de epicycloïde en de lengte van de stralen van de twee cirkels: als bijvoorbeeld de straal van deze kleinere cirkel *één* is en de straal van de grotere *zeven*, en de verhouding dus 1 : 7 is, zal het rondgaande punt zeven bogen beschrijven of snijpunten vormen rond en op de omtrek van de grotere cirkel.

Elke bol van een ronde wordt hier meetkundig afgebeeld door een van de zeven bogen. (Evenzo is het een meetkundige voorstelling van de zeven wortelrassen op elke bol tijdens een bepaalde ronde.) Uitgaande van het zevende of hoogste gebied, *na* haar derde volledige elementalencyclus van en in de arūpawereld, begint de levensgolf in de eerste ronde met de bouw van de rūpawereld of de wereld van vormen. Terwijl, bij wijze van spreken, de kleinere cirkel langs de omtrek van de grotere cyclus voortrolt, wordt de levensgolf (of bol) geleidelijk stoffelijker; elk van deze bogen, die de rondwentelende kleinere cirkel op de omtrek van de grotere doorloopt, vertegenwoordigt een bestaansgebied en stelt *meetkundig* ook de levensgolf van de planeet voor. Deze begint de evolutie van haar stoffelijke bestaan, 'klimt omhoog' of neemt in stoffelijke dichtheid toe, totdat ze haar grootste stoffelijkheid heeft bereikt, om dan 'af te dalen' of steeds minder stoffelijk te worden, totdat ze weer op haar uitgangspunt, de omtrek van de grotere cirkel (of cyclus), is aangekomen.

Het proces waardoor de geest in de stof afdaalt, wordt in het Sanskriet *pravritti* genoemd (wat we in onze taal kunnen weergeven met 'aarde-geboorte' of 'aarde-dag'), praktisch hetzelfde woord als evolutie of emanatie in onze moderne talen; en het proces van het betreden van of het omhooggaan langs de lichtende boog, om tenslotte weer thuis te komen in de geestelijke wereld, wordt *nivritti* genoemd. Beide woorden komen van de Sanskrietwortel *vrit*, die 'omwentelen', 'rollen' betekent. Het voorvoegsel *pra* komt overeen met ons 'voort' of 'vooruit' en het

voorvoegsel *ni* met onze woorden 'uit' of 'weg van', en dus achterwaartse of omgekeerde werking. Pravritti wordt daarom gebruikt om de evolutie of emanatie van de stof aan te duiden, wat gelijkstaat met de involutie van de geest; nivritti, de evolutie van de geest – het omgekeerde proces.

Hoe lang zijn de tijdperken waarin de levensgolf zich in het manvantara van zeven ronden en in de zeven respectieve planeten van *elke* ronde manifesteert? Zoals H.P. Blavatsky ons heeft gezegd, zijn de leringen over de tijdsperioden sinds onheuglijke tijden als te esoterisch beschouwd om ook maar enigszins volledig of in bijzonderheden aan de buitenwereld bekend te maken. Maar in alle leringen die openbaar zijn gemaakt, bevinden zich veel aanwijzingen van onschatbare waarde. De benodigde tijd voor bijvoorbeeld een ronde – namelijk de cyclus van bol A tot de laatste van de zeven bollen (laten we deze Z noemen), te beginnen dus met de wortel-manu of collectieve 'mensheid' van bol A en eindigend met de zaad-manu of collectieve 'mensheid' van bol Z – wordt een ronde-manvantara genoemd, waarvan de duur 306.720.000 jaar is. Hij wordt manvantara genoemd omdat hij de duur van de 'heerschappij van één manu' is – laten we zeggen een mensheid van een bepaalde *aard*. Het woord *manvantara* is Sanskriet en betekent 'tussen manu's', dat wil zeggen, tussen een wortel-manu op bol A en de zaad-manu op bol Z voor een ronde-manvantara. Bij deze periode van 306.720.000 jaar moet de duur van de *sandhi* worden opgeteld, wat 'verbinding' of 'aansluiting' of tussentijd betekent, die volgens een bepaalde berekeningsmethode nodig is om de evolutie van de planeet voor de ronde te voltooien. Deze sandhi heeft een duur van een kritayuga of 1.728.000 jaar, die de totale periode van een *ronde*-manvantara op 308.448.000 mensenjaren brengt. Zoals al is uiteengezet, is er aan het einde van elke ronde een verduistering, die eveneens een bepaalde duur heeft, die we hier niet nader kunnen specificeren.

Maar hoeveel tijd hebben de *zeven* ronden voor hun omloop nodig? Wat is de duur van een mahāmanvantara of groot manvantara, ook wel een kalpa genoemd, aan het eind waarvan de bollen niet slechts een periode van verduistering of rust ingaan, maar volkomen ophouden te bestaan? Het tijdperk van het mahāmanvantara of de kalpa wordt ook een dag van Brahmā genoemd en duurt 4.320.000.000 jaar; de nacht van Brahmā, de planetaire rustperiode, ook wel de paranirvāṇische periode geheten, is van gelijke duur. Zoals gezegd vormen zeven ronden een dag van Brahmā.

Deze getallen zijn de brahmaanse getallen en het zijn ook de getallen

van het esoterische boeddhisme (want we houden vol dat het boeddhisme inderdaad een esoterische leer heeft). Zoals elke onderzoeker weet, komt het basisgetal 432 ook voor in de chronologische leringen van het oude Babylonië; en het geeft tevens de ware betekenis weer die besloten ligt in de chronologische reeks van de pythagorische tetraktis, 1 – 2 – 3 – 4, waarin de 432 aan de eenheid of monade ontspringt, een onderwerp waarover we op de vorige bijeenkomst hebben gesproken.

Ons is ook gezegd dat de levensduur van een planeet, dat wil zeggen van een planeetketen van zeven bollen, 360 *goddelijke* dagen is, overeenkomende met een *goddelijk* jaar, en dat het leven van Brahmā (of het leven van het universele stelsel) honderd van die goddelijke jaren telt – in mensenjaren uitgedrukt een getal van 15 cijfers. Een planetair manvantara houdt ook verband met de duur van het leven van een zonnestelsel; een planetair manvantara (of zeven ronden) is, zoals al is opgemerkt, een dag van Brahmā; elk van deze dagen duurt 4.320.000.000 mensenjaren, wat in feite de *levensduur van een planeet tijdens haar zeven ronden* vertegenwoordigt en met een incarnatie van een mensenleven op aarde correspondeert.

Hoe lang leeft Brahmā in een van zijn gemanifesteerde heelallen die, zoals we weten, de 'uitademingen van het zelf-bestaande' worden genoemd? We kunnen het uitrekenen – 4.320.000.000 maal 100 maal 360, of met andere woorden, elke planeet moet 36.000 levens leiden voordat de prākritika-pralaya (of de *elementale* pralaya) begint, het einde van *dat* leven (of pravritti) van het universele stelsel.

Wat gebeurt er wanneer het einde van een zonnestelsel nadert? Op een eerdere bijeenkomst hebben we over de 'klokken van pralaya' gesproken. Het was niet de bedoeling met deze woorden retorisch te zijn of hoogdravende taal te gebruiken. Dat wilden we niet. We kozen de woorden omdat, wanneer de grote (of mahā-) pralaya voor de planeten van een bepaald stelsel en hun zon aanbreekt, er volgens de leringen in de atmosfeer van een planeet die van zo'n zonnestelsel deel uitmaakt, allerlei vreemde geluiden worden gehoord; en deze geluiden herhalen zich als het ware op kleine schaal, niet alleen aan het einde van het planetaire manvantara (of de levensduur van de planeet), maar ook op nog kleinere schaal aan het einde van elke ronde. Op deze verschijnselen wordt behalve in de Indische ook in andere religies gezinspeeld, zoals bijvoorbeeld in de christelijke en de joodse: in Openbaringen 6:14, en in Jesaja 34:4. De christelijke schrijvers spreken over de tijd, 2 Petrus 3:10, 12-13, waarin de 'elementen in vuur zullen wegsmelten', en 'de hemelen

met gedruis zullen voorbijgaan', maar zij 'verwachten nieuwe hemelen en een nieuwe aarde' – of een nieuw planetair manvantara – en doelen op pralaya als de tijd waarin 'de hemel terugweek als een boekrol die wordt opgerold', enz. Deze toespelingen op de pralayische ontbinding zijn tot op zekere hoogte zinnebeeldig, maar ze vertonen voldoende trekken van het oude oosterse denken om ons duidelijk te maken wat hun herkomst is – de oude wijsheidsreligie (theosofie) van het oosten. Ons is gezegd dat er tegen het einde van het prākritika-manvantara en voor het begin van de kosmische of prākritika-pralaya vreemde geluiden te horen zijn; sommige zijn als een vreemd hol gedreun, vreemd geknetter als van geweervuur en vreemde galmende geluiden alsof er reusachtige metalen banden knappen.

De zon is zowel het hart als het brein van ons zonnestelsel en hij zendt zevenvoudig leven in elk atoom van zijn heelal, het zonneheelal, waarvan wij en onze planeet Terra deel uitmaken. De zon zelf is in sommige opzichten een vampier, maar hij is ook bij uitstek en in essentie een levensschenker. Hij is, kosmogonisch gezien, onze oudere broeder en helemaal niet onze stoffelijke ouder zoals wetenschappers tegenwoordig denken te weten. Hij is in wezen ook onze vader-moeder, omdat uit hogere gebieden dan het onze, uit werelden (stelsels) boven die van ons, levensstromen door hem heen omlaag vloeien. Toch ontvangt ook onze planeet, zoals alle andere planeten, in zekere mate deze levensstromen, zoals ieder individueel atoom en ieder mens, in de kleinste weerspiegeling daarvan, deze individueel uit zijn diepste innerlijk ontvangt. Zoals u zich zult herinneren is op voorgaande bijeenkomsten uiteengezet dat dit hetzelfde geestelijke leven is; maar *kosmisch*, dat wil zeggen met betrekking tot het heelal, is de zon het brein en het hart van ons stelsel en schenkt hij leven en bezieling aan de talloze menigten wezens die in zijn stelsel onder zijn invloed staan.

De (ware) zon zien we niet. De zon brandt of gloeit niet. Er is warmte om de zon, maar die ontstaat niet door brandende gassen of gloeiing. We zien wel de uiterlijke bekleding van de zon of zijn weerspiegeling, maar de zon zelf zien we niet. In werkelijkheid is het een geestelijk wezen. Wij denken dat we onze hele toevoer van warmte en licht van de zon ontvangen, omdat de *krachten* die ervan uitgaan, samenwerken met en reageren op de krachten op onze eigen aarde – krachten die in de universele natuur om ons heen werken. Al danken we het grootste deel van ons *licht* aan de zon, voor 75 procent van de *warmte* die we ontvangen geldt dat *niet*; die is – grotendeels – afkomstig van onze eigen bol en zijn krachten,

en vooral van de ontzaglijk dikke wolken kosmisch stof die de hele ruimte vullen. De elektromagnetische krachten die werkzaam zijn tussen dit kosmisch stof en onze aarde, leveren het grootste deel van de warmte op aarde.

Voordat we eindigen, wil ik vanavond nog uw aandacht vestigen op het feit dat wanneer de ingewijde astronomen uit de oudheid over de zeven heilige sferen van ons heelal spraken – de zeven of negen waarin de lichamen van het zonnestelsel en de sterren hun plaats hadden, en waarachter zich het empyreum of de vurige sfeer bevindt – zij een bepaalde kennis wilden overdragen die nu voor de grote massa is verloren gegaan. Ook hun *geocentrische* leringen hadden een diepe en veelomvattende betekenis. Ze wisten evengoed als wij (daar hebben we de bewijzen van) dat de aarde en de andere planeten in elliptische banen om de zon draaien, maar ze hadden er hun reden voor in het openbaar de geocentrische leringen te onderrichten en later zullen we deze bewering moeten uitwerken en bewijzen.

Laten we de bijeenkomst besluiten door erop te wijzen dat de theosofie een leer van hoop is, een geestelijke leer, een leer die de mens loutert en verheft; ze is een leer waarvan de nederigsten iets kunnen begrijpen en die de meest verlichten en verstgevorderden en de meest spirituelen onder ons de kans biedt hun voet te zetten op de laagste sport van die geestelijke ladder, waarlangs we van hiërarchie tot hiërarchie tot de allerhoogste kunnen opklimmen. Niet alleen op onze eigen planeet, samen met de grote boeddha's uit vroegere en toekomstige tijden, maar voorbij onze planeet en voorbij ons eigen zonnestelsel naar die onbegrensde geestelijke sferen waarin het zonnestelsel zijn bestaan heeft en waaraan we ons leven ontlenen – geestelijk, mentaal, psychisch, prāṇisch en stoffelijk.

HOOFDSTUK 10

DE LEER VAN SVABHĀVA – ZELFWORDING – KARAKTERISTIEKE INDIVIDUALITEIT. DE MENS, ZELF-ONTWIKKELD, ZIJN EIGEN SCHEPPER. DE 'MONADOLOGIE' VAN LEIBNIZ TEGENOVER DE LERINGEN VAN DE ESOTERISCHE FILOSOFIE.

De MONADE komt haar toestand van geestelijke en intellectuele onbewustheid te boven, slaat de eerste twee gebieden over – die te dicht bij het ABSOLUTE liggen om enige wisselwerking met iets op een lager gebied toe te laten – en gaat direct naar het gebied van het denken. Maar er is geen gebied in het heelal dat, in zijn bijna eindeloze gradaties van de eigenschappen van waarneming en zelfwaarneming, een grotere speelruimte of een ruimer werkterrein biedt dan dit gebied. Dit heeft op zijn beurt een geschikt kleiner gebied voor iedere 'vorm', vanaf de delfstoffenmonade tot het moment dat die monade zich door evolutie heeft ontwikkeld tot de GODDELIJKE MONADE. Maar zij blijft al die tijd dezelfde monade en verschilt slechts in haar incarnaties, tijdens haar steeds opvolgende cyclussen van gedeeltelijke of totale verduistering van de geest, of gedeeltelijke of totale verduistering van de stof – twee tegengestelde polen – terwijl zij opstijgt naar de gebieden van het vergeestelijkte verstand of afdaalt in de diepten van de stoffelijkheid.

– *De Geheime Leer*, 1:204-5

Met andere woorden, geen zuiver geestelijke buddhi (goddelijke ziel) kan een onafhankelijk (bewust) bestaan hebben voordat de vonk die voortkwam uit de zuivere essentie van het universele zesde beginsel – of de OVERZIEL – (a) door iedere grondvorm van de verschijnselenwereld van dat manvantara is heengegaan en (b) individualiteit heeft verkregen, eerst door een instinct en daarna door zelf teweeggebrachte en zelfbedachte krachtsinspanningen (beperkt door haar karma), terwijl zij zo opklom door alle graden van intelligentie heen, van het laagste tot het hoogste manas, van delfstof en plant tot aan de heiligste aartsengel (Dhyani-Boeddha). De kernleer van de esoterische filosofie erkent geen voorrechten of bijzondere gaven van de mens, behalve die zijn eigen ego heeft verkregen door persoonlijke inspanning en verdienste gedurende een lange reeks van zielsverhuizingen en reïncarnaties.

– Op. cit., 1:47

De algemene tekst van de bijeenkomst van vanavond is te vinden in *De*

Geheime Leer (1:113-4), stanza 3, vers 10:

10. VADER-MOEDER SPINNEN EEN WEB DAT VAN BOVEN AAN DE GEEST (*purusha*) IS BEVESTIGD – HET LICHT VAN DE ENE DUISTERNIS – EN VAN ONDEREN AAN ZIJN (*van de geest*) IN SCHADUW GEHULDE EINDE, DE STOF (*prakriti*); EN DIT WEB IS HET HEELAL, GESPONNEN UIT DE TWEE SUBSTANTIES DIE TOT ÉÉN ZIJN GEMAAKT, DAT SVABHAVAT IS (*a*).

(*a*) In de Mandukya (Mundaka) Upanishad staat geschreven: 'Zoals een spin haar web uitwerpt en weer intrekt en zoals kruiden opkomen uit de grond . . . zo stamt het Heelal af van de onvergankelijke' (I.1.7). Brahmā als 'de kiem van de onbekende duisternis' is het materiaal waaruit alles evolueert en zich ontwikkelt' als het web uit de spin, als schuim uit het water', enz. Dit is alleen aanschouwelijk en waar als de term Brahmā, de 'schepper', wordt afgeleid van de wortel *brih*, toenemen of uitzetten. Brahmā 'zet uit' en wordt het Heelal, dat uit zijn eigen substantie wordt geweven.

Hetzelfde denkbeeld is heel mooi uitgedrukt door Goethe, die zegt:

> 'Zo werk ik aan 't razende weefgetouw van de tijd,
> en weef een levend kleed voor de godheid.'

In de loop van onze studie zijn we uitgaande van algemene beginselen stap voor stap verdergegaan, en we hebben ons altijd gericht op dat punt van emanatie en evolutie dat zich aan de dageraad van de manifestatie of het begin van het manvantara bevindt. We hebben veel onderwerpen slechts terloops aangeroerd, omdat de ingewikkeldheid van het hoofdthema niet toeliet dat we ons in ons denken op zijpaden begeven en deze volgen, hoe aantrekkelijk en belangrijk die misschien ook zijn; maar we zullen deze wegen moeten verkennen wanneer we te zijner tijd, in de loop van onze studie, opnieuw voor de poorten zullen staan waaraan we zijn voorbijgegaan en waardoor we misschien slechts een vluchtige blik naar binnen hebben geworpen.

We hebben de aandacht gevestigd op bepaalde grondbeginselen in de natuur, die even fundamenteel en belangrijk zijn als de twee hoekstenen van de theosofie, zoals die nu algemeen bekend is, namelijk reïncarnatie en karma. Een van deze beginselen is de leer van de hiërarchieën, waarover veel meer kan worden gezegd en later zal worden gezegd.

Nog zo'n fundamenteel beginsel of leerstuk – een ware sleutel die het hart van het zijn ontsluit en, naast andere dingen, toegang geeft tot de diepere betekenis van de zogenaamde oorsprong van het kwaad en van de innerlijke drang naar recht en gerechtigheid, die de mens zijn moreel besef noemt – hangt samen met de filosofische begrippen achter het woord *svabhāva*, dat gewoonlijk de essentiële karakteristiek van iets bete-

kent. De middeleeuwse scholastici spraken over deze essentie van de dingen als hun *quidditas*, of het essentiële – het 'wat' van iets: dat wat de kern, de wezenlijke aard, de karakteristieke essentie ervan is. Het woord svabhāva (een zelfstandig naamwoord) is afgeleid van de Sanskrietwortel *bhū*, die 'worden' of 'zijn' betekent; het voorvoegsel *sva* is eveneens Sanskriet en betekent 'zelf'. Het woord heeft dus de betekenis van 'zelfwording', een technische term, een sleutelwoord, waaraan filosofische begrippen van grote en verstrekkende betekenis zijn verbonden. Enkele ervan zullen we verder uitwerken naarmate we met onze studie vorderen.

In de aanhaling uit de stanza's die we vanavond hebben gelezen, zult u het woord *svabhavat* hebben opgemerkt, dat uit dezelfde elementen is samengesteld als svabhāva en van dezelfde Sanskrietwortel is afgeleid. *Svabhavat* is het tegenwoordig deelwoord van het werkwoord *bhū*, met de betekenis van 'dat wat zichzelf wordt' of wat door emanatie, evolutie *van binnenuit zijn wezenlijk zelf naar buiten brengt*; met andere woorden, dat wat *door innerlijke drang de latente vermogens in zijn natuur*, in zijn *zelf*, in zijn *diepste wezen tot ontwikkeling brengt*. We hebben vaak over het diepste innerlijk gesproken als die innerlijke schakel of wortel waardoor wij (en alle andere dingen) uit het wezenlijke hart van de dingen, dat ons DIEPSTE ZELF is, te voorschijn komen. Als we erover spraken legden we soms de hand op de borst; maar we moeten er zorgvuldig voor waken niet te gaan denken dat dit diepste innerlijk *in* het stoffelijk lichaam zit. Laat mij uitleggen wat ik precies bedoel. De tien sephīrōth werden tot de gebieden van de natuur – hoewel dit vreemd is uitgedrukt geeft het heel nauwkeurig en juist de gedachte weer; deze gebieden van manifestatie werden door de kabbalisten in vieren verdeeld, en deze werden de vier *'ōlām* genoemd, een woord dat oorspronkelijk de betekenis had van 'verborgen', 'verscholen' of 'geheim', maar ook werd gebruikt voor 'tijd' en eveneens, praktisch geheel in de geest van de gnostische leer van de 'aions' (eonen), voor sferen, in het Sanskriet loka's. De hoogste van de kabbalistische 'ōlāms, of sferen, was *'ōlām atsīlōth*, wat betekent de 'eon' of het 'tijdperk' of de 'loka' van 'verdichting'. De tweede werd *'ōlām habberīāh* genoemd, wat de eon of het tijdperk of de loka van 'schepping' betekende. De derde van bovenaf en van steeds grotere stoffelijkheid droeg de naam van *'ōlām ha-yetsīrāh* of loka van de 'vormen'. De vierde en laatste, de stoffelijkste en meest grove was *'ōlām ha-'aśīāh*, de eon of wereld van 'handelingen' of 'oorzaken'. Dit laatste gebied, deze laatste sfeer of wereld, is de laagste van de vier en wordt soms de wereld van de stof of ook wel van de 'omhulsels' genoemd, omdat de mens (en andere

stoffelijke entiteiten) soms als een omhulsel wordt beschouwd in de zin van het gewaad of het voertuig of lichaam van de inwonende geest.

Volgens deze opvatting hadden die vier sferen *psychologisch* hun afschaduwing of weerspiegeling of locus (plaats) in het menselijk lichaam; en om in overeenstemming te zijn met de vier grondbeginselen waarin de joodse kabbalistische filosofen de mens verdeelden, werd verondersteld dat neshāmāh (of de geest) zijn locus had in het hoofd, of beter, erboven zweefde; dat het tweede, rūahh (of de ziel) zijn locus of centrum had in de borst; en het derde, het laagste van de werkzame beginselen, nephesh (of de dierlijk-astrale ziel) zijn locus of centrum in de buik had. Het vierde voertuig was gūph of het omhullende stoffelijke lichaam. Men moet neshāmāh, het hoogste van alle, waaruit de andere geleidelijk emaneerden – rūahh uit neshāmāh, nephesh uit rūahh en gūph uit nephesh (gūph is esoterisch in feite het liṅgaśarīra en *scheidt* het stoffelijk lichaam van de mens *af*) – niet zozeer zien als een beginsel dat in het hoofd zetelt, maar dat als het ware het hoofd en het lichaam *overschaduwt*. Het kan worden vergeleken met een zonnestraal of met een elektrische straal, of ook wel met de zogenaamde gouden keten van de grote Griekse dichter Homerus en de veel latere neoplatonische filosofen, die Zeus met alle lagere entiteiten verbindt; of met de keten van wezens in een hiërarchie die via haar hyparxis met het laagste gebied van de volgende en *hogere* hiërarchie is verbonden.

Dit diepste innerlijk bevindt zich in dat deel van ons dat ons overschaduwt, dat in fysieke zin eerder *boven* dan *in* ons is. Het is in werkelijkheid onze geestelijke monade. Voordat we dus kunnen begrijpen wat we met svabhāva bedoelen en met de prachtige leer die daarmee samenhangt, moeten we weten wat we met monade bedoelen en in welke betekenis dit woord wordt gebruikt. Zij die toen H.P. Blavatsky nog leefde haar leerlingen waren, en zij die onder W.Q. Judge en Katherine Tingley hebben gestudeerd, zullen inzien dat het nodig is onze bedoeling duidelijk te maken door woorden te kiezen die de gedachten achter de woorden helder en begrijpelijk en zonder kans op misvattingen overdragen. In de Europese filosofie schijnt monade, als een filosofisch woord, het eerst te zijn gebruikt door de grote Italiaanse filosoof, de bekende Giordano Bruno, in zijn denken een neoplatonist, die zijn inspiratie ontleende aan de Griekse filosofie, nu het neoplatonisme genoemd. Een moderner gebruik van het woord monade in geestelijk-filosofische zin maakte de Slavisch-Duitse filosoof Leibniz. Het monadisme vormde de kern van al zijn leringen. Hij verklaarde dat het heelal is samengesteld of opgebouwd

uit monaden: dat wil zeggen, hij stelde zich deze voor als geestelijke centra zonder omvang, maar met een innerlijke en inherente kracht om zich te ontplooien; deze menigten monaden vertegenwoordigden verschillende graden en elk volbrengt haar eigen ontwikkeling overeenkomstig haar *ingeboren karakteristieke aard* (of svabhāva). Zoals men onmiddellijk inziet, is dit in feite de *karakteristieke individualiteit* die het *zelf* is, dat zijn eigen ontplooiing nastreeft en door zelfontwikkeling of zelfwording (of svabhāva) geleidelijk steeds hoger klimt. Leibniz leerde dat deze monaden geestelijk, psychisch en fysisch zijn verbonden door wat hij een 'wet van harmonie' noemde, wat ons svabhavat is – het 'zelfbestaande', dat zich tijdens manifestatie tot de vele monaden of monadische centra ontwikkelt.

Leibniz schijnt het filosofische begrip *monade*, zoals dit in zijn filosofie – in zijn *monadologie* – is uitgewerkt, te hebben overgenomen (althans ten dele) van de Vlaamse mysticus, Van Helmont. Deze Van Helmont had het echter ontleend aan Bruno, of misschien rechtstreeks, evenals Bruno, aan de neoplatonische filosofen. De grondgedachten van Bruno, van Van Helmont en Leibniz lijken veel op elkaar; ze vertonen ook overeenkomst met de leer over dit onderwerp van de esoterische wijsheid, de esoterische theosofie, maar alleen voor zover het gaat om het gemanifesteerde, omdat de monaden zelf, hun essentie, de 'stilte en duisternis' ingaan, zoals Pythagoras het zou hebben gezegd, wanneer de grote mahāpralaya of kosmische ontbinding begint. In de oude leringen die nu theosofie worden genoemd – bedenk dat 'theosofie' in werkelijkheid de wijsheid is die door de goden of goddelijke wezens wordt bestudeerd, een werkelijk goddelijke zaak – is een monade een geestelijk atoom (we moeten hier gewone taal gebruiken); en een geestelijk atoom staat gelijk met te zeggen zuivere individualiteit, de zelfheid van het zelf, de wezenlijke aard of karakteristiek of svābhāvische kern van elk geestelijk wezen, het *zelf* van zichzelf. Deze esoterische wijsheid ontleent dit zelf – niet zijn ego, wat iets volkomen anders, lagers of ondergeschikts is – ze ontleent deze *goddelijke* monade, dit goddelijke substantie-bewustzijn, aan de paramātman, het zogenaamde hoogste zelf. Dit hoogste zelf is niet God in de merkwaardige tegenstrijdige christelijke betekenis, maar hoogste in de zin van absolute, onvoorwaardelijke en allesdoordringende universaliteit voor en in een kosmisch samenstel van hiërarchieën, want het is de top, het hoogste punt en de *bron* ervan.

Als we terugdenken aan wat we in dit verband hebben bestudeerd en aan de begrippen waarvan we door middel van diagrammen op het bord

een schematische voorstelling hebben gegeven, zullen we ons herinneren dat we het hoogste waarvan we ons verstandelijk een beeld konden vormen, als een driehoek hebben weergegeven en het op die manier in ons denken hebben vastgelegd. Niet dat dat hoogste werkelijk een driehoek *is*, wat absurd zou zijn, maar we stelden het ons in een schema op die manier voor. De hoogste sfeer – in wiskundige zin zonder fysieke omvang zoals *wij* die opvatten – vanwaar alle opeenvolgende tien fasen, gebieden of graden van een hiërarchie uitgaan, noemden we het grenzeloze, dat wat zonder grenzen is, het *eyn sōph*, zoals de kabbalisten zeiden; en de twee aspecten van het grenzeloze vormden als het ware de twee zijden van deze goddelijke driehoek; een van deze twee aspecten was parabrahman (voorbij brahman) en het andere mūlaprakriti (of wortelnatuur). In dit verband moet men bedenken dat elke schematische voorstelling verschillende begrippen kan en ook vaak zal weergeven wanneer de premissen verschillen. Voorts dat deze goddelijke driehoek zich als het ware weerspiegelde, zich openbaarde in de lagere schaduw, in de substantie of stof eronder, zoals bijvoorbeeld de stralen van de zon in de lagere atmosfeer schijnen en deze verlichten; en dat verder deze lagere verlichte atmosfeer of substantie de lagere monade werd genoemd, en de bovenste de hogere monade; en dat, naarmate de energie of levensgolven door de tweede of de lagere monade omlaag stroomden, het vierkant of de gemanifesteerde natuur als het derde stadium van evolutie ontstond. Uitgaande van de hierboven genoemde premissen is deze bovenste driehoek, die als een eenheid of een drieëenheid kan worden beschouwd, de hogere monade of het diepste innerlijk, het zelf van het zelf, terwijl de lagere driehoek haar emanatie is, waarbij de drie zijden Vader, Moeder en Zoon voorstellen. De Vader kan bovendien worden gezien als het beginpunt van de tweede of lagere driehoek, dat wil zeggen, het punt dat de top van de driehoek vormt en een layacentrum is waardoor de zich manifesterende krachten, die *zelf* het heelal *worden*, onze sfeer binnenstromen.

Hierin kan men een illustratie zien van de filosofische waarde van het hiërarchische stelsel, gezien als een voorstelling van de symmetrische bouw van de natuur, omdat elk stadium op de weg omlaag, elke lagere stap of elk lager gebied wordt doordrongen van en bezield door de hogere delen, die erboven *blijven*; terwijl de lagere gebieden of delen in geestelijk, etherisch en stoffelijk opzicht geleidelijk, gebied na gebied, worden afgescheiden en uitgescheiden, als schuim dat op de levensgolven neerslaat. De stoffelijke natuur, zoals we deze zelfs op ons eigen

gebied zien, is als het ware een gekristalliseerde vorm van het goddelijke en is in feite gekristalliseerd licht, omdat licht etherische stof of substantie is.

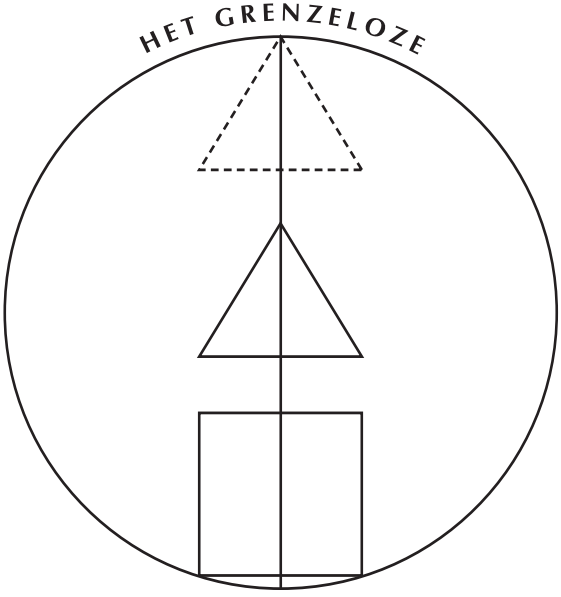

Later zullen we deze kwestie van geest en substantie, kracht en stof, hun relatie tot elkaar en hun wisselwerkingen grondiger moeten bestuderen dan we tot nu toe in onze lezingen hebben kunnen doen.

Vanuit het allerhoogste, uit wat voor ons het meest onbekende, het diepste innerlijk is, dringt de goddelijke straal als het ware door al deze gebieden heen, gaat van de ene hiërarchie naar een andere eronder, dan naar een nog lagere, vervolgens naar een derde die nog stoffelijker is, enz., totdat de grens van het kosmische geheel is bereikt, waar hij de ontzagwekkende kringloop naar omhoog begint om naar zijn oerbron terug te keren. Bedenk dat naarmate hij daalt, hij *deze verschillende hiërarchieën uit zichzelf ontwikkelt* en dat hij ze op zijn omhooggaande kringloop weer in zich terugtrekt. Rondom dit immense geestelijke geheel moeten we ons als het ware een aura voorstellen, zo wordt ons geleerd, die de vorm van een ei aanneemt, dat we, in navolging van de kabbalisten, de *shechīnāh* kunnen noemen. Dit is een Hebreeuws woord dat 'woning' of 'voertuig' betekent, of wat de esoterische filosofie in het geval van de mens het aurisch ei noemt, dat in dit schema het heelal voorstelt dat we

om ons heen zien in zijn hoogste aspecten, want deze aura vloeit voort uit mūlaprakriti, terwijl de mystieke lijn die we in de figuur hebben getekend en die door alle verschillende gradaties van de hiërarchie heen naar omlaag loopt, de stroom van het zelf is, het onvoorwaardelijke bewustzijn, dat opwelt in het diepste innerlijk van alles.

Laten we nog even terugkomen op het woord *svabhavat*, het 'zelfwordende', het 'zelfbestaande': als we het voorgaande schema volgen, is het in het supergeestelijke, de tweede *goddelijke* monade of de tweede *goddelijke* logos; of als we het op een ander of lager plan beschouwen, de eerste *kosmische* monade, de weerspiegeling van de oorspronkelijke of eerste goddelijke monade erboven, en het is de eerste manifestatie of trilling van het kosmische leven wanneer, aan het einde van de universele pralaya, op de wachttoren van de eeuwigheid als het ware de roep weerklinkt, 'Laat er manifestatie en licht zijn!'

De elohīm waren in een vroeger stadium monaden; en u herinnert zich dat we van de verzen 26, 27 en 28 uit het eerste hoofdstuk van Genesis onze eigen vertaling maakten, en dat deze elohīm zeiden, 'Laten we de mensheid maken naar ons eigen schaduwbeeld of onze verschijning (naar onze eigen schaduwzelven of stof-zelven), en naar ons eigen patroon', dat wil zeggen, ze maakten de mens door hem te *worden*; anders gezegd, als mensheid *zijn* we als monaden de lagere beginselen van de elohīm zelf.

De monade is dus ons diepste innerlijk, niet als een ziel, 'door God gegeven', maar als het hoogste deel van onszelf; en zelfs ons lichaam is verdichte geest, op *dit gebied* het laagste, de schaduwzijde, de stofzijde van de zelf-hiërarchie die ieder van ons is.

Laten we ook bedenken dat elke hiërarchie haar svabhāva of eigen karakteristiek heeft. Om dit door middel van kleuren te illustreren: de ene hiërarchie is overwegend blauw, bij een andere overheerst het rood, bij nog een andere groen en bij weer een andere geel of goudkleur, enz.; maar elk heeft haar eigen negenenveertig wortels of verdelingen, negenenveertig aspecten van de ene daaraan ten grondslag liggende wortelsubstantie *die alle gemeen hebben*, zodat elk van deze negenenveertig op zijn beurt noodzakelijk een van de andere kleuren ontwikkelt. Als we dit geestelijk konden waarnemen, zouden we zien dat de hele natuur om ons heen in de meest wonderlijke mengeling van kleuren straalt en schittert – een prachtig schouwspel! Dit is pure werkelijkheid, geen beeldspraak. Verder is er voor iedere kosmos een kosmische hiërarchie, die alle lagere hiërarchieën ervan omvat, en elke hiërarchie, groot of klein, is naar

boven en beneden (of naar buiten en naar binnen) met andere hogere en lagere hiërarchieën verbonden, en elke afzonderlijke individuele hiërarchie bestaat uit negen (of tien) gebieden of stadia. Zeven ervan bevinden zich volledig op de gebieden van manifestatie. Strikt genomen bestaat daarom een hiërarchie uit tien gebieden, waarin tien toestanden van stof en tien krachten huizen, en zeven ervan zijn zich *manifesterende* krachten; de gemanifesteerde zeven lopen van de arūpa (of vormloze) naar de rūpa (of vorm-) werelden, en ze zijn alle met elkaar verbonden, gecoördineerd en gecombineerd op een manier die het huidige begrips- en voorstellingsvermogen van de mens te boven gaat.

Op deze punten van geestelijk denken heeft het dogmatisch religieuze of wetenschappelijke stelsel het aan de stok, als we deze uitdrukking mogen gebruiken, met de esoterische filosofie. Want dat stelsel is gebaseerd – tenminste wat het wetenschappelijke standpunt betreft – op zuiver mechanische en materialistische hypothesen, bedacht door geleerden uit de vorige eeuw, over de aard en werking van wat stof en kracht wordt genoemd, alsof er van deze twee redelijkerwijs een juiste definitie of verklaring kan worden gegeven op basis van toevallige mechanische werkingen gebaseerd op volkomen levenloze 'stof'.

Laten we zeggen, al wijken we daarmee enigszins van ons hoofdonderwerp af, dat kracht eenvoudig stof is op een hoger gebied – etherische stof, zo u wilt; en dat fysieke stof eenvoudig kracht is op ons gebied. Stof is in feite niets anders dan verdichte kracht of, om het denkbeeld om te keren, kracht is niets anders dan gesublimeerde of etherisch geworden stof, omdat deze twee, geest en stof, één zijn. Het is het beste en komt het dichtste bij de waarheid om te zeggen dat stof gecondenseerde of verdichte kracht is, zoals de natuur (de stof zoals we haar kennen) in evenwicht verkerende geest is.

Na deze tamelijk lange maar noodzakelijke verklaring of inleiding keren we terug tot de prachtige leer van svabhāva. De monade is ons diepste zelf; elk mens heeft, of beter *is*, zijn eigen monade. Elk wezen, in welk stadium of van welke soort ook, heeft zijn bepaalde karakteristieke natuur – niet slechts de uiterlijke of voertuiglijke kenmerken die van incarnatie tot incarnatie en van manvantara tot manvantara veranderen – maar elk wezen, hoog of laag, heeft als het ware zijn eigen grondtoon. Dat is zijn svabhāva: de zelfheid van het zelf, de essentiële karakteristiek van het zelf; onder de stuwende kracht daarvan wordt het zelf tot vele zelven, die de talloze verschillende eigenschappen, typen en gradaties voortbrengen en manifesteren. Maar bedenk dat de *drang achter* de evo-

lutie of ontplooiing niet buiten maar *in* de zich ontwikkelende entiteit ligt; en de toekomstige resultaten die in de evolutie moeten worden bereikt – *dat wat de zich ontplooiende entiteit wordt* – liggen in kiem of als zaad *in haarzelf* besloten; zowel deze drang als deze kiem of dit zaad komen uit één ding voort, en DAT IS HAAR SVABHĀVA.

Vergeet niet wat we op de vorige bijeenkomst hebben gezegd over de aard en de evolutie van het heelal. Wat is een heelal? Het is een *gemanifesteerde*, *op zichzelf staande*, *zichzelf onderhoudende entiteit*, maar slechts één uit ontelbare aantallen andere heelallen, alle kinderen van het grenzeloze. Er is bijvoorbeeld een atomair heelal en een aards of planetair heelal, een menselijk en een zonneheelal, en zo tot in het oneindige; toch hangen alle met elkaar samen, doordringen elkaar en vormen een kosmisch geheel. En hoe en waarom? Omdat elk heelal, groot of klein, een hiërarchie is, en elke hiërarchie vertegenwoordigt, heeft zich ontwikkeld uit, en is een deel van de geestelijke stuwende kracht en evoluerende kiem die uit het zelf ervan, uit het zelf van elk, voortkomen, waarbij elk zijn eigen speciale essentiële karakteristiek ontvouwt; en al deze krachten tezamen vormen de svabhāva van een entiteit. Svabhāva kan in het kort de wezenlijke individualiteit worden genoemd van een monade, die door *haar eigen drang tot evolutie* haar kenmerken, eigenschappen en type tot uitdrukking brengt.

Terloops moeten we nog opmerken dat misschien de meest mystieke boeddhistische school, die volgens H.P. Blavatsky deze esoterische leer van Gautama Boeddha feitelijk het trouwst is gebleven, een school is die nog altijd in Nepal bestaat en de svābhāvika school wordt genoemd, een Sanskriet bijvoeglijk naamwoord afgeleid van het zelfstandig naamwoord svabhāva. Tot deze school behoren diegenen die de leer van svabhāva volgen of de leer van de wording of ontplooiing van het zelf door een innerlijke impuls – de *zelf*wording. We ontwikkelen ons volgens deze leer niet 'bij de gratie Gods'. We *worden* wat we zijn of zullen zijn door ons eigen zelf; we maken onszelf; we stammen van onszelf af, worden onze eigen kinderen; we hebben dat steeds gedaan en zullen dat altijd blijven doen. Dit is niet alleen van toepassing op de mens maar op alle wezens, overal. Hierin zien we de grondslag, de kracht en de betekenis van ethisch handelen. We zijn verantwoordelijk voor alles wat we doen, voor elke gedachte die we denken, verantwoordelijk tot de laatste cent. Nooit wordt iets 'vergeven', nooit iets 'uitgewist', tenzij we het kwaad dat we hebben begaan zelf in iets goeds omzetten. De kwestie van de oorsprong van het kwaad, die hiermee te maken heeft, zullen we te

zijner tijd uitvoeriger moeten bespreken. In het voorbijgaan merken we nog op dat deze school 'atheïstisch' en 'materialistisch' wordt genoemd, eenvoudig om twee redenen: ten eerste wordt de diepzinnige gedachte van deze leer door westerse geleerden verkeerd uitgelegd en ten tweede is het geestelijke gehalte van veel van haar aanhangers inderdaad teruggelopen.

Wanneer een leer zoals die van svabhāva goed wordt begrepen, zal men de ethische waarde ervan onmiddellijk inzien. We worden wat we in de kiem in ons diepste wezen zijn; ook volgen we, en maken we deel uit van, de aard en de loop van de evolutie van die bijzondere planeetketen waar we door affiniteit toe behoren. Eerst volgen we de schaduwboog omlaag in de stof. *Door de innerlijke impuls van onze natuur*, door zelfgeleide evolutie – wat de kern is van deze leer van svabhāva, een van de meest fundamentele leringen in de esoterische filosofie – zullen we, wanneer we het laagste punt hebben bereikt, langs de lichtende boog omhoog worden gevoerd (mits we het *gevaarlijke* punt waar we tot het lagere gebied van de stof kunnen worden aangetrokken, voorbij zijn) en weer teruggaan naar de hogere geestelijke gebieden; maar verder dan het punt van vertrek, vanwaar we voor dat manvantara onze neerwaartse cyclische reis begonnen voor het opdoen van ervaring op stoffelijke gebieden.

We maken ons eigen lichaam, we vormen ons eigen leven, we bepalen ons eigen lot, en we zijn in geestelijk, moreel, intellectueel, psychisch en zelfs fysiek opzicht voor alles verantwoordelijk. Het is een manhaftige leer, die geen ruimte laat voor morele lafheid, geen ruimte om onze verantwoordelijkheid op de schouders van een ander te leggen – God, engel, mens of demon. We kunnen goden worden omdat we zelfs op dit ogenblik in de kiem, innerlijk, goden zijn. We beginnen onze evolutionaire reis als een niet-zelfbewuste godsvonk en keren, de grote cyclus van het mahāmanvantara volgend, tot onze oorspronkelijke bestaansbron terug als een zelfbewuste god.

Hier zijn we op een punt gekomen dat voor de meeste westerse oriëntalisten een groot raadsel is. Ze kunnen het onderscheid niet begrijpen dat de grote oosterse filosofen uit het verleden maken tussen de verschillende klassen van deva's. Ze zeggen in feite: 'Wat een vreemde tegenstrijdigheden vertonen deze leringen, die toch in veel opzichten diepzinnig zijn en zo prachtig lijken. Sommige van deze deva's (of goddelijke wezens) zouden *lager* staan dan de mens; enkele geschriften verklaren zelfs dat een goed mens edeler is dan een god. Toch zeggen

verschillende van deze leringen dat er goden zijn die zelfs hoger staan dan de deva's, maar toch deva's worden genoemd. Wat betekent dit?

De deva's of goddelijke wezens, tenminste één klasse daarvan, zijn de niet-zelfbewuste goddelijke vonken die hun kringloop naar omlaag in de stof volbrengen om het *zelf*-bewustzijn, de svabhāva van het innerlijk goddelijke, uit zichzelf naar buiten te brengen, te ontvouwen of te ontwikkelen. Ze beginnen hun weg omhoog altijd op de lichtende boog, die in zekere zin nooit eindigt; het zijn voortaan goden, *zelf*bewuste goden, die een bepaald goddelijk aandeel hebben in het 'grote werk', zoals de mystici hebben gezegd, van het bouwen, ontwikkelen en leiden van hiërarchieën; met andere woorden, het zijn monaden *die hun eigen diepste zelf zijn geworden*, die de ring-verder-niet, die het geestelijke van het goddelijke scheidt, hebben overschreden. Vergeet deze oude gezegden in onze boeken niet en denk erover na – elk daarvan is vol betekenis en rijk aan gedachten.

Dit is dus de leer van svabhāva: de leer van de innerlijke ontplooiing, van het naar buiten brengen van die bijzondere essentiële karakteristiek of individualiteit die in het innerlijk ligt besloten, de leer van de zelfgeleide evolutie; men zal ongetwijfeld inzien hoe ontzaglijk groot haar invloed is op het moreel gedrag, op de theologie, de filosofie, ja zelfs de wetenschap, als het gaat om netelige vraagstukken zoals de evolutie, het ontstaan van de soorten, de erfelijkheid, de ontwikkeling van de oorspronkelijke typen en veel meer.

We zullen deze goddelijke, heel goddelijke leringen later zorgvuldiger moeten bestuderen dan de hier gegeven ruwe schets toelaat, in het bijzonder voor zover ze verband houden met vraagstukken betreffende de menselijke psychologie; want een ruimer (en beter) inzicht in de leerstellingen die we vanavond en op eerdere bijeenkomsten in grote trekken hebben uiteengezet, hangt af van deze leringen. We kunnen het heelal of de werking en wisselwerking van de daarin optredende krachten pas begrijpen als we de vermaning van het orakel van Delphi, 'mens, ken uzelf', tenminste tot op zekere hoogte hebben begrepen en er gehoor aan hebben gegeven. Wie zichzelf werkelijk kent, kent alles, omdat hij in wezen alles is. Hij is elke hiërarchie; hij is de goden en demonen, werelden, sferen en krachten, stof, bewustzijn en geest – hij heeft alles in zich. Hij is in zekere zin gevormd uit de wortels van alle dingen en hij is de vrucht van alles; hij heeft de eindeloze tijd achter zich en de eindeloze tijd voor zich. Hoe hoopvol en verwonderlijk is deze waarheid; ze verheft de menselijke ziel, en in ons diepste innerlijk verlangen we naar iets

hogers, wanneer we over deze leer nadenken! Geen wonder dat het de 'leer (of wijsheid) van de goden' wordt genoemd, *theosophia* – dat wil zeggen de leer die door de goden zelf wordt bestudeerd. Hoe wordt iemand een *mahātma* of 'groot zelf'? Door zelfgeleide evolutie, door *datgene te worden wat hij in zichzelf*, in zijn diepste wezen *is*. Dat is de leer van svabhāva.

En hier moeten we even stilstaan bij het mysterie van de individualiteit. Bedenk dat de persoonlijkheid het 'masker' is (*persona*, in het Latijn), of de weerspiegeling van de individualiteit in de stof; maar omdat ze iets stoffelijks is, kan ze ons omlaagvoeren, al is ze in wezen een weerspiegeling van het hoogste. Het is een oud gezegde dat die dingen het gevaarlijkst zijn die iets van de werkelijkheid of waarheid in zich hebben; niet de dingen die werkelijk onwaar of onjuist zijn, omdat die vanzelf tenietgaan en na verloop van tijd verdwijnen.

Monaden (we hebben vier monaden, de goddelijke, de verstandelijke, de psychische en de astrale, die met de vier basisgebieden van de stof corresponderen en alle uit het hoogste zijn voortgekomen) zijn, vanuit een algemeen psychologisch standpunt gezien, geestelijke, buddhische atomen. En voor de lagere gebieden zijn ze universele beginselen, waarbij buddhi misschien wel het meest mysterieuze van de zeven beginselen van de mens is en vanuit ons huidige gezichtspunt het belangrijkste. De menselijke monade, gesteld tegenover de hogere goddelijke monade, de potentieel onsterfelijke mens, omvat de drie beginselen ātman, buddhi en het hogere manas. Deze drie beginselen zijn nodig voor een zelfbewuste god. Ātman en buddhi alleen kunnen geen *zelf*bewuste god vormen; zij zijn een godsvonk, een niet ontwikkelde of niet geëvolueerde godsvonk. We moeten in dit verband menselijke termen gebruiken; onze taal en andere Europese talen kennen geen woorden die deze subtiele gedachten goed kunnen weergeven.

Laten we tot besluit bedenken dat, al heeft elk mens de christus in zich en kan hij slechts door die christus worden 'gered', hij door die innerlijke christus alleen kan worden gered wanneer hij *besluit zichzelf te redden*; het initiatief moet van beneden, van hemzelf komen. En hoewel sommige mensen, doordat ze deze prachtige leer van svabhāva verkeerd begrijpen, misschien van fatalisme spreken, kunnen we vanavond niet meer doen dan nadrukkelijk verklaren dat deze leer geen fatalisme is. Ze is volstrekt in tegenspraak met de fatalistische hypothese die stelt dat er buiten de mens een blinde, onbekende, bewuste of onbewuste kracht bestaat, die hem in zijn keuzen, in zijn handelen en zijn evolutie leidt, en

hem voortdrijft naar de vernietiging of naar de hemel of de hel. Dat is niet de leer van svabhāva, en in de esoterische filosofie wordt dat *niet* onderwezen.

HOOFDSTUK 11

DE KOSMISCHE PELGRIMSTOCHT. VAN NIET-ZELFBEWUSTE GODSVONK TOT VOLLEDIG ZELFBEWUSTE GOD.

Ontsluier, o gij die het heelal in stand houdt, uit wie alles voortkomt, en tot wie alles moet terugkeren, het aangezicht van de ware zon, die nu verborgen is in een vaas van gouden licht, opdat we de waarheid mogen zien en onze plicht volledig vervullen op onze reis naar uw gewijde verblijf.

– Parafrase van *de gāyatrī*

In *De Geheime Leer* (1:669-70) lezen we het volgende:

Maar men moet de manier van uitdrukken van het occultisme begrijpen, voor men zijn uitspraken bekritiseert. De Geheime Leer weigert bijvoorbeeld (zoals ook de wetenschap in een bepaald opzicht doet) om met betrekking tot *onzichtbare* sferen de woorden 'boven', 'beneden', 'hoger' en 'lager' te gebruiken, omdat deze geen betekenis hebben. Zelfs de termen 'oost' en 'west' zijn alleen maar conventioneel en slechts nodig als hulpmiddel voor onze menselijke waarnemingen. Want hoewel de aarde in het noorden en het zuiden haar twee vaste punten in de polen heeft, zijn toch zowel oost als west veranderlijk naar gelang van onze eigen plaats op het aardoppervlak, en tengevolge van haar draaiing van west naar oost. Wanneer dus over '*andere* werelden' wordt gesproken – of die nu beter of slechter, geestelijker of nog stoffelijker, hoewel in beide gevallen onzichtbaar zijn – plaatst de occultist *deze sferen* niet *buiten* of *binnen* onze aarde, zoals de theologen en de dichters doen, want hun plaats is nergens in de ruimte die aan de niet-ingewijde *bekend* is en waarover deze zich een idee vormt. Ze zijn als het ware met onze wereld vermengd – ze doordringen deze en worden door haar doordrongen. Er zijn miljoenen en miljoenen werelden en firmamenten voor ons zichtbaar; er zijn nog grotere aantallen die niet meer door middel van telescopen zichtbaar zijn, en veel van deze laatste soort behoren niet tot onze *objectieve* bestaanssfeer. Hoewel ze even onzichtbaar zijn als wanneer ze zich miljoenen mijlen buiten ons zonnestelsel zouden bevinden, zijn ze toch met ons, bij ons, *binnen* onze eigen wereld en voor hun eigen bewoners even objectief en materieel als onze wereld voor ons is. Maar nogmaals, de relatie van deze werelden met de onze is niet zoals tussen een reeks eivormige dozen die in elkaar passen, zoals het speelgoed dat men Chinese poppen noemt; elk van

deze werelden wordt geheel beheerst door haar eigen speciale wetten en omstandigheden en heeft geen rechtstreeks verband met onze sfeer. Zoals wij al zeiden, en voor zover wij weten of voelen, bewegen de bewoners van deze werelden zich misschien *dwars door* en *rondom* ons heen alsof ze door een lege ruimte gaan, terwijl hun woonplaatsen en landen de onze doordringen, hoewel ze ons gezichtsvermogen niet verstoren, omdat wij nog geen zintuigen hebben om hen te onderscheiden.

Dit lijkt een heel geschikte algemene tekst om ons overzicht van de hiërarchieën mee te besluiten en meer in het bijzonder onze uiteenzetting van de leer van svabhāva, waaraan we op de vorige bijeenkomst aandacht hebben besteed: de leer van de karakteristieke aard, van de individualiteit of het wezenskenmerk van iedere individuele monade, die zich ontwikkelt en manifesteert en zichzelf wordt in de gemanifesteerde wereld waarin ze zelf het zaad van haar eigen individualiteit is. De betekenis van dit begrip voor de leer van de evolutie – 'het ontrollen of ontvouwen van wat zich in het binnenste bevindt' – en vooral voor het veelbesproken en lastige vraagstuk van het zogenaamde ontstaan van de soorten, is eenvoudig enorm, omdat het de sleutel ertoe is.

Om de betekenis van svabhāva weer te geven, kunnen we gebruik maken van het woord *individualiteit*, als we het maar niet gebruiken als tegengestelde van de *persoonlijkheid*. Het is de individualiteit in de betekenis van het bestaan en de ontplooiing van die bijzondere eigenschap of essentiële karakteristiek die de ene monade, de ene mens, de ene kosmos, het ene atoom van een andere van dezelfde soort onderscheidt. Hoe fundamenteel de leer van de hiërarchieën ook is en hoeveel verhelderend licht ze ook op andere problemen werpt, ze kan zelf niet goed worden begrepen zonder de haar aanvullende leer van svabhāva; en omgekeerd kunnen we de leer van svabhāva niet goed begrijpen als we geen inzicht hebben in de leer van de hiërarchieën.

We hopen vanavond de werkelijke betekenis van svabhāva uiteen te zetten, en daarmee dit gedeelte van onze studie te besluiten, omdat we nu als het ware de grenzen van kosmische manifestatie hebben bereikt. Nu we met onze meer gedetailleerde studie ervan beginnen, moeten we een essentieel aspect van de leer aanroeren, een aspect dat voor een juist begrip van dit gedeelte van de leer van de oude wijsheid van wezenlijk belang is; het is een deel dat betrekking heeft op de psychologie. Deze leer van de hiërarchieën en de aanvullende leer van svabhāva zijn beide fundamenteel en in hoge mate psychologisch.

Svabhāva is een Sanskrietwoord, een zelfstandig naamwoord afgeleid

van de wortel *bhū*, die 'worden' betekent, en daarom 'zijn', een psychologische samenhang, die ook in verschillende andere talen is te vinden, zoals bijvoorbeeld in het Grieks en het Engels. In het Grieks is het woord *gignomai*, in het Engels *be*. In het Angelsaksisch is dit woord volledig bewaard in de betekenis van de toekomende tijd, en het wordt ook zo aangevoeld, te weten: *ic beo*, *thu bist* of *byst*, *he bith* of *biath*, enz., wat betekent 'ik, jij, hij zal zijn', in de betekenis van 'worden'. Hieruit blijkt dat de psychologische kracht ervan is dat *zijn* in wezen een *worden* is – een ontwikkeling, evolutie of ontplooiing van innerlijke vermogens.

Het Engels had oorspronkelijk en heeft nog steeds slechts twee natuurlijke grammaticale tijden – de onvoltooide tijd, of de tijd van de onvoltooide nog niet afgelopen handeling, gewoonlijk de tegenwoordige tijd genoemd; en de voltooide tijd van de voltooide of afgelopen handeling, de verleden tijd.

Hoe komt het dat de ene hiërarchie in wezen – of svabhāva – van de andere verschilt? Het is haar svabhāva, of het zaad van de individualiteit dat ze *is* en dat in haar is. Het is dat zaad dat, als het zich ontwikkelt, *een* hiërarchie voortbrengt, en dat zich ontwikkelende zaad volgt de wetten (of liever de aard) van zijn eigen essentiële wezen, en dat is zijn svabhāva. In *De Geheime Leer* spreekt H.P. Blavatsky vaak van een bepaalde gesteldheid of een bepaald gebied van universeel zijn, dat ze *svabhavat* noemt, het onzijdig tegenwoordig deelwoord van de wortel *bhū*, gebruikt als zelfstandig naamwoord. Svabhavat en svabhāva zijn afgeleid van dezelfde wortel en hebben hetzelfde voorvoegsel; svabhavat betekent dat bepaalde iets dat *uit en in zijn eigen wezenlijke essentie bestaat en wordt*, noem het het 'zelf-bestaande', als u wilt. Hoewel het een Sanskrietwoord is, is het een boeddhistische term, en het brahmaanse equivalent ervan in de Vedānta is waarschijnlijk de kosmische kant van paramātman, het hoogste zelf, het geïndividualiseerde aspect van parabrahman-mūlaprakriti: supergeest – wortelstof.

Svabhavat is de geestelijke essentie, de fundamentele wortel- of geestsubstantie, de vader-moeder van het begin van manifestatie, waaruit alle dingen ontstaan of *worden*. Het kan worden opgevat, zoals Spinoza, de Nederlands-joodse filosoof, deed, als God, als de enige aan alles ten grondslag liggende essentie of substantie, hoewel we in onze studies het gebruik van de term 'God' om een later aan te geven reden hebben vermeden. Men kan het ook opvatten, zoals Leibniz deed, als een collectieve eenheid van een oneindig aantal geëmaneerde monaden of 'entelechieën', om de term van Aristoteles te gebruiken. Spinoza was een abso-

luut idealist, terwijl Leibniz een objectief idealist was, wat wij, tussen haakjes, ook zijn. Svabhāva is de karakteristieke aard, het wezenskenmerk, de individualiteit, van svabhavat – van elk svabhavat, want elk svabhavat heeft zijn eigen svabhāva.

De voornaamste en essentiële betekenis van de leer van svabhāva is de volgende – en ze is zo fundamenteel, zo belangrijk dat we om wat volgt goed te kunnen begrijpen, haar nadrukkelijk onder ieders aandacht willen brengen. Wanneer de kosmische manifestatie begint, gebeurt dat niet in het wilde weg, op wanordelijke wijze of bij toeval; ze begint in overeenstemming met de *karakteristieke levenszaden*, die gewoonlijk wetten worden genoemd, en die gedurende de hele periode van de mahāpralaya, voorafgaand aan het begin van het nieuwe manvantara, latent hebben bestaan. Deze wetten – we gebruiken de term onder een krachtig protest – zijn in werkelijkheid de intrinsieke en onontkoombare *karmische gewoonten* van de natuur om *dit* of *dat* te zijn, kortom haar svabhāva's, haar ontelbare wezens of essentiële naturen; en deze wetten worden in feite door de monadische essenties of de monaden op de etherische en fysieke stof afgedrukt, erin gegrift. De svabhāva's van de monaden schenken de natuur hun svābhāvische aard! De monaden zijn individuele eenheden, en Leibniz, die zich voorstelde dat ze tot een eenheid zijn verenigd en het lichaam van een nog grotere monade vormen, gaf deze grootste monade de Latijnse naam *monas monadum* – de 'monade der monaden'. Deze monade is, kort gezegd, onze hiërarchische top, waarover we al verschillende keren eerder hebben gesproken. Maar waarom moet deze 'monade der monaden', dit hiërarchische toppunt of hoogste punt God worden genoemd? We kunnen ons iets voorstellen dat nog hoger is, en zo verder, bijna zondere einde. Als we bij een bepaald punt ophouden en dat God noemen, betekent dat eenvoudig dat we een godheid *hebben geschapen* – in feite een door de mens gemaakte god!

Een mens heeft echter in zijn denken een rustpunt nodig. Daarom beginnen we met svabhāva, dat als abstracte term op zichzelf geen beperking of begrenzing inhoudt. Het is zuivere individualiteit die in de geeststof werkt, waarvan ze het hoogste deel of toppunt vormt. Deze essentiële natuur (of svabhāva) van een monade ontwikkelt en *wordt* in de stof een hiërarchie, of die hiërarchie nu een atoom, een mens, een planeet, een zon, een zonnestelsel of een kosmisch heelal (of een universele kosmos) is, zoals we die binnen de gordel van de melkweg aantreffen. De monade volgt daarbij de drang van haar eigen innerlijke wezen, haar

individualiteit, haar svabhāva. Omdat de monaden individuele eenheden zijn, zijn ook de daaruit voortvloeiende hiërarchieën geïndividualiseerd. En wanneer, in algemene termen gesproken, de monade zich ontwikkelt tot de hiërarchie of deze wordt, terwijl ze afdaalt langs de schaduwboog – dat wil zeggen afdaalt in de stof – wanneer ze *in haar lagere delen stof wordt* (het hoogste deel van de monade blijft steeds in haar eigen zuivere onbezoedelde toestand), bereikt ze een zeker punt dat het einde is van haar cyclische ontwikkeling voor die periode van evolutie of voor dat manvantara, en dan begint ze haar kringloop weer naar omhoog en terug; dit gedeelte van haar reis wordt de lichtende boog genoemd, omdat hij naar het licht of de geest voert, om de manier van uitdrukken van de oude wijzen te volgen.

Enige tijd geleden hebben we de verzen 26 en 27 uit hoofdstuk 1 van de Hebreeuwse bijbel bestudeerd en gelezen dat de elohīm zeiden: 'Laten we 'de mens' maken naar ons eigen schaduwbeeld (naar onze eigen schaduw), en naar ons oorspronkelijke model'. Deze elohīm die zo 'spraken', waren monaden die met elkaar een hiërarchie vormden, terwijl ieder op zichzelf ook een hiërarchie was. Zoals ieder individueel mens een ondergeschikte hiërarchie is in de grotere hiërarchie van de mensheid, zo is de mensheid een ondergeschikte hiërarchie in de nog grotere hiërarchie van de planeet, en de planeet Terra een ondergeschikte hiërarchie van de nog grotere hiërarchie van het zonnestelsel, enz., zover men de gedachte maar wil doorvoeren. De mens zelf bestaat uit lagere wezens; hijzelf is een microkosmos of klein heelal; voor deze lagere wezens is hij als een god – voor hen is hij de *monas monadum*, de monade der monaden. We zullen later zwaarwegende redenen aanvoeren waarom wij angstvallig hebben vermeden dit woord god te gebruiken. Het is een gekleurd woord, dat aan betekenis heeft ingeboet door de gedachten die eraan zijn verbonden; deze hebben het gekleurd en het is om deze reden een gevaarlijk woord om te gebruiken; het is zowel misleidend als ontoereikend.

Wanneer deze monade in het begin van de manifestatie in de kosmos door het layacentrum heenbreekt, dat wil zeggen door het neutrale punt, het verdwijnpunt, waar geest stof wordt, of omgekeerd (men kan het de ātman van de zes lagere graden of beginselen noemen die in evolutie op elkaar volgen) – wanneer de neerdalende monade door de stof van de haar omringende kosmos heendringt, volgt ze op haar weg haar eigen innerlijke drang, of liever, wordt ze erdoor voortgedreven; ze bezit het vermogen tot *zelfexpressie*, maar is zich nog niet van zichzelf bewust.

Maar wanneer een bepaald 'atomair' deel van deze kosmische monade tot zelfbewustzijn komt en een mens wordt, volgt het vanaf die tijd het pad van *bewuste zelfgeleide* evolutie. Tot de tijd dat het *zelf*bewuste denken in de mens verschijnt, staat de zich ontplooiende entiteit onder de leidende, stuwende invloed van de onontkoombare en onverbiddelijke noodzaak, die echter nadrukkelijk *geen noodlot* is; en dat komt omdat de zich ontwikkelende entiteit tot dat kritieke punt in de evolutie nog een onvolmaakt wezen is: ze is niet een *zelf*bewust iets, maar een niet-zelfbewuste godsvonk. Ze kan nog niet haar eigen lot bepalen op de gemanifesteerde gebieden, maar volgt automatisch de loop van de hiërarchie waartoe ze behoort. Dit geestelijk-mentale onvermogen houdt op wanneer de toestand van zelfbewustzijn is bereikt en dat is bij de mens. Vanaf dat moment wordt de mens in toenemende mate zelf een schepper – zelfbewust een schepper van zichzelf; hij reikt omhoog of naar binnen of naar buiten (de woorden doen er niet toe) en *wordt wat hij in wezen is*, terwijl hij voortdurend naar het innerlijkste van het innerlijkste streeft! Tenslotte bereikt hij aan het einde van deze dag van Brahmā – na zeven planetaire ronden – het punt waarop hij zich ontplooit tot een zelfbewuste god, nog niet 'God', of de top van de hiërarchie waartoe hij door karmische afkomst behoort, maar *een* god. Hij is niet langer een niet-zelfbewuste monade, maar een zelfbewuste monade, een planeetgeest, een dhyān-chohan, om een prachtige boeddhistische term te gebruiken, een 'heer van meditatie', een van die wonderlijke geestelijke wezens die de bloem vormen van vroegere wereldperioden of manvantara's. Deze wonderlijke wezens zijn de volmaakte mensen van die vroegere wereldperioden; zij leiden de evolutie van deze planeet in haar tegenwoordige manvantara. Ze zijn onze geestelijke meesters, leiders en heilanden. Ze houden nu toezicht op ons in onze evolutie hier, en wij volgen het pad van de algemene evolutie dat zij voor onze tegenwoordige cyclische pelgrimstocht hebben geschetst.

Toen we onze pelgrimstocht als niet-zelfbewuste godsvonken begonnen, voorbestemd om in dit, ons manvantara, zelfbewuste mensen te worden, waren het deze dhyān-chohans – de bloem van het vorige manvantara – die ons de weg wezen en die toen wij mensen werden, incarnaties van ons hoogste zelf, ons op onze onzekere schreden leidden. Maar toen we zelfbewuste entiteiten of mensen waren geworden, begonnen we onszelf te leiden; en het is onze hoogste plicht en onze vurigste hoop bewust met hen samen te werken overeenkomstig onze evolutie of, zoals H.P. Blavatsky het zo prachtig uitdrukte, 'samen te werken met de

natuur'. Het is onze bestemming zelf zulke goddelijke wezens te worden, om daarna op onze beurt minder ontwikkelde entiteiten in toekomstige manvantara's te bezielen, te inspireren en te leiden, zoals wij door hen zijn bezield, geïnspireerd en geleid; en tenslotte, na vele kalpa's, na vele dagen van Brahmā – en elk van deze dagen omvat een periode van zeven planetaire ronden – zullen we een bewust deel van de kosmische logos, de brāhmische logos worden, waarbij we de term brāhmische logos gebruiken in de betekenis van de hoogste bewuste belichaamde intelligentie van het zonnestelsel; en om daarna steeds hoger te klimmen.

Keren we tot ons hoofdonderwerp terug. Wanneer de monade het eerste punt van de kosmische manifestatie heeft bereikt, is ze al door de eerste drie van de tien gebieden, graden of fasen afgedaald, dat wil zeggen, door de drie gebieden, graden of fasen, die de bovenste driehoek of triade vormen van de tien gebieden waarin en waarop het heelal is gebouwd. Dan begint ze definitief haar kringloop naar omlaag. Zoals al is opgemerkt, komt ze tot kosmische manifestatie via het layacentrum dat de ātman of universele geest is, en dat evenmin aan een wezen of mens in het bijzonder toebehoort als de ātman van een wezen of mens op een andere planeet van een ander zonnestelsel. Ātman is onszelf alleen omdat het de schakel is die ons met het hogere verbindt. De mens bestaat in feite uit vijf beginselen, want de ātman is niet van hem, behalve als 'reddingsplank'; terwijl zijn grofstoffelijk lichaam in werkelijkheid helemaal geen beginsel is. Op deze kwestie van de samenstellende beginselen in de mens zullen we dieper moeten ingaan wanneer we de psychologische samenstelling van de mens gaan bestuderen.

De bovenste driehoek van de bovenbedoelde tien is feitelijk *een uitbreiding of ontwikkeling vanuit de monade zelf*, zoals de kroonblaadjes en het blad van een bloem een uitbreiding of ontwikkeling zijn vanuit haar zaad: ze put haar leven en bestaan uit zichzelf. Het is de wereld van de elementalen, in *geestelijke* zin, zoals de drie werelden onder ons delfstoffenrijk onze werelden van de elementalen zijn in *stoffelijke* zin, die voor de hiërarchie onder de onze een wereld van elementalen vormen in 'geestelijke zin'.

Deze innerlijke drang, die de monade aanspoort zich te manifesteren en een vorm aan te nemen, is de wil van hogere wezens die door haar heenwerkt. Van deze hogere wezens vormt ze een integrerend deel – precies zoals ons brein of ons lichaam de onverbiddelijke wet van de noodzakelijkheid volgt die wij door onze gedachten en onze wil aan het brein of lichaam opleggen, en toch zijn zowel brein als lichaam delen van

onszelf in de stof. De monade moet tot zelfbewustzijn komen om zich te 'bevrijden' en op die manier een zelfbewuste, zelfgeleide, god te worden.

Om onze verdere studie goed te kunnen volgen, zijn deze dingen zo belangrijk dat we telkens weer genoodzaakt zijn erop terug te komen. Ze zijn van wezenlijke betekenis en liggen ten grondslag aan al onze leringen. Begrijp goed dat dit *geen fatalisme* is. Die leer gaat lijnrecht in tegen de leer van svabhāva, de leer van *zelf*ontplooiing.

Zoals een ei de kiem in zich ontwikkelt die het toekomstige kuiken zal worden, of zoals het menselijke ei, het ovum, de kiem in zich ontwikkelt die het toekomstige mensenkind zal worden, zo ontwikkelen zich ook het heelal, een atoom en een monade. Ze komt tot ontwikkeling in het aurische ei. Het menselijke ovum en het zaad van de plant zijn niets anders dan een ei. De uiterlijke vorm, de levensvorm, kan verschillen, maar dat heeft niets te maken met het beginsel van ontwikkeling waarover we nu spreken. Het omhulsel binnen het aurische ei bevat de kiem van individualiteit – of de svabhāva – die is voorbestemd haar eigen karakteristieke ontwikkelingslijn te volgen: wat in het ei of het zaad is, komt naar buiten, elke soort overeenkomstig haar eigen aard, en dat is haar svabhāva. De Griekse stoïcijnse school onderwees het bestaan van zowel kosmische als oneindig kleine *spermatische logoi*, 'zaad-logoi', en elke spermatische logos brengt schepselen voort naar zijn aard en overeenkomstig zijn eigen wezen – zoals de elohīm uit de Hebreeuwse bijbel – en ook dit is svabhāva.

Bij onze studie van de kabbala zagen we hoe de hoogste wereld zich ontvouwde en *uit zichzelf* de tweede wereld emaneerde of ontwikkelde en dus in feite de tweede wereld *werd*, en daarmee zowel ouder als kind was. De tweede wereld was dus het kind van de eerste; de derde was het kind van de eerste *en* de tweede; en de vierde, de 'wereld van de omhulsels' of van wezens die in grove lichamen of 'omhulsels' leven – was het kind van de eerste, de tweede en de derde, die alle samenwerken om deze vierde voort te brengen. Bedenk echter dat elke hogere bol of wereld *op haar eigen gebied intact blijft*, hoewel ze de volgende lagere wereld uit zichzelf ontwikkelt.

De stoïcijnen hadden een ontwikkelingsleer die in wezen de zuivere leer van onze eigen filosofie is, al werd ze in een andere vorm en onder andere benamingen weergegeven. In hun wijze van uitdrukken maakten ze gebruik van mechanistische termen, waarvan het Griekse denken zich graag bediende. Het is, tussen haakjes, opmerkelijk dat het oosterse denken er steeds de voorkeur aan gaf de psychologische en geestelijke

gedachtegang te volgen boven de mechanistische of, zoals we nu zouden zeggen, de wetenschappelijke. De stoïcijnen leerden in Griekenland en later in Rome dat het mechanisme van de essentiële natuur van de godheid – en deze essentiële natuur is ons svabhāva, wat we vader-moeder zouden noemen – uit *spanning* en *het afnemen* van deze spanning bestond, en dat dit afnemen van de spanning de eerste activiteit bij de bouw van een wereld is. In hun toelichting op dit denkbeeld wezen ze bij wijze van analogie op het bekende feit dat wanneer een metaal wordt verhit, dit uitzet en tenslotte verdampt; en aan de hand van deze eenvoudige prozaïsche analogie verklaarden ze dat de 'natuurlijke' toestand van *pneuma* ('geest' = de godheid) vuur is – geen stoffelijk vuur, maar de kiem van dat kosmiche element waaraan het stoffelijke vuur ontspringt. De vermindering van deze spanning veroorzaakte de eerste differentiatie van de oersubstantie (of pneuma = 'god'), en deze differentiatie wekte daarna de sluimerende of latente levenszaden, afkomstig uit de voorafgaande periode van gemanifesteerd bestaan, tot actief leven. De aldus ontwaakte levenszaden, of zaadlevens – hun spermatische logoi – begonnen daarop met de bouw en de leiding van de komende wereldperiode en alle entiteiten daarin, waarbij elk zaadleven uit zichzelf zijn wezenlijke soort of karakteristieke essentie, dat wil zeggen zijn svabhāva, voortbracht. Dit is in het kort de leer van de esoterische filosofie, maar zoals de stoïcijnen die onderwezen.

Toen het heelal *uit zijn eigen wezen* tevoorschijn moest komen, zo leerden de stoïcijnen, verminderde de spanning van de oersubstantie of het goddelijke vuur, of trok die zich als het ware samen. Deze samentrekking gaf door verdichting het aanzijn aan de æther; naarmate vervolgens de spanning in de æther afnam, deed dit lucht ontstaan; en deze vervolgens water; en dit tenslotte aarde. We spreken hier niet over vuur, lucht, water en aarde in stoffelijke zin, zoals we die om ons heen zien; we doelen op de *elementen* of *zaden* ervan. Aarde, water, lucht en vuur zoals wij die om ons heen zien, zijn als het ware slechts de stoffelijke vertegenwoordigers of eindproducten van de elementale zaden waaruit deze respectievelijk zijn voortgekomen. 'Vuur' deed 'æther', zijn schaduw, ontstaan, zijn eigen schaduw. 'Æther' gaf het aanzien aan *zijn* schaduw, of 'lucht', zijn omhulsel of lichaam; 'lucht' aan 'water'; en 'water' aan 'aarde'. De stoïcijnen leerden verder dat al deze dingen respectievelijk in elkaar kunnen worden omgezet – de droom van de alchemist, en ook de droom, psychologisch, van ingewijden die ernaar streven het onedele in het zuivere, het stoffelijke in het geestelijke om te zetten.

We keren weer tot ons hoofdonderwerp terug en merken op dat als de monade – de wortel of de individualiteit van een hiërarchie – haar kringloop in de stof omlaag volbrengt, ze op natuurlijke wijze haar eigen schaduwen (of lagere voertuigen) uit zichzelf voortbrengt en naar buiten ontwikkelt, schaduwen die zich steeds meer verdichten naarmate de monade verder afdaalt. Omdat er in de hogere gebieden ongetwijfeld werelden van geluk, werelden van vrede bestaan, rijst in dit verband de vraag hoe het met die lagere werelden is gesteld; en hoe staat het met die laagste toestanden van zijn, waarover H.P. Blavatsky spreekt als de *avīchi*? Er is geen hel in de christelijke betekenis. Een dergelijke hel is een vaag schrikbeeld van de verbeelding, maar er zijn wel degelijk lagere gebieden; zoals er hogere zijn, moeten er ook lagere zijn. Er kan geen goed zijn zonder kwaad, want het ene is de schaduw van het andere en houdt het in de natuur in evenwicht. Deze laagste gebieden spelen in het grote kosmische drama een bepaalde rol. Het zijn als het ware de reinigingsplaatsen van de zielen van hen die in het kwaad volharden. Het gelijke trekt het gelijke aan. Zij die gedurende een lange reeks incarnaties willens en wetens weigeren het geestelijke licht in zich te volgen, gaan *onvermijdelijk* naar deze lagere gebieden. We herhalen, het gelijke trekt het gelijke aan. Dergelijke door het kwaad bezoedelde en belaste zielen volgen in feite hun eigen cyclische pelgrimstocht en worden tot soortgelijke gebieden en verblijfplaatsen *aangetrokken*. Gedurende de neerwaartse cyclische pelgrimstocht van de atoomzielen in de stof, slaagden vele miljoenen er niet in het gevaarlijke punt voorbij te komen en werden, in plaats van daarna hun thuisreis langs de lichtende boog te beginnen, meegesleept in de verschrikkelijke draaikolk van de stroom die verder in de stof omlaag voert! En daarmee naar betrekkelijk groter lijden. Zij moeten wachten totdat in het volgende manvantara hun tijd opnieuw aanbreekt en ze in de toekomstige kalpa van de aarde een nieuwe kans krijgen. Voor *deze* dag van Brahmā, voor dit manvantara van zeven ronden is voor hen, wat hun *bewuste* reis terug naar hun goddelijke bron betreft, alles afgelopen.

Dit zijn leringen (zoals die van avīchi-nirvāṇa, waarop hierboven werd gezinspeeld) die in de oude esoterische scholen werden onderricht. Daaruit zijn als gevolg van misvattingen en verdraaiingen de angstaanjagende leringen voortgekomen van een brandende, stoffelijke hel, waarin de etherische zielen van halsstarrige zondaars eeuwig moeten branden! Deze zielen zouden asbestachtig van aard zijn, altijd fel branden zonder ooit te verteren, zoals pek dat eindeloos brandt in een eeuwig vuur! Wat

een verschrikkelijke nachtmerrie van een grove en materialistische 'religieuze' leer! Het is verbazingwekkend te zien welke dingen de menselijke geest uitvindt om zich te martelen. Maar het toont tevens dat er achter deze vreselijke, nachtmerrieachtige leringen en dogma's een wezenlijk feit schuilt dat door een ongeoefende denker vaag en vervormd wordt gezien, als door een donkere wolk; een element van waarheid dat alleen op de juiste manier moet worden verklaard om te worden begrepen.

Men moet wel een hart vol medelijden krijgen! Begrijpen we wel hoe reëel deze leringen waren voor onze voorouders uit een betrekkelijk recent verleden? En dat in sommige behoudende kerken diezelfde afschuwelijke leringen nu nog als werkelijke feiten worden onderwezen, zij het min of meer in het geheim alsof men zich ervoor schaamt, en dat er misleide en ongelukkige mensen zijn die erin geloven en op hun sterfbed al bij voorbaat de martelingen van de verdoemden ondergaan, martelingen die ongetwijfeld erger zijn dan die hen wachten als vergelding van de natuur voor hun fouten en zonden. Wat afschuwelijk is dit! Hebben we niet de plicht tegenover onze medemensen om hen de juiste verklaring en betekenis van deze verwrongen en verdraaide leringen te geven, in al hun zuiverheid en hoopgevende schoonheid! Het gaat hier om een ethisch beginsel. Soms vragen mensen welk nut het heeft *De Geheime Leer* te bestuderen? Waar dient het toe zoveel tijd aan de studie van ronden en rassen te besteden? Een voorbeeld daarvan is het volgende. In wezen kan men de mensen niet veranderen voor men hun denken verandert. *Als men de mensen leert juist en edel te denken, dan leert men hun juist en edel te leven en juist en edel te sterven.* Niets heeft zo'n verheffende invloed op de mens als een edele gedachte. Het is eenvoudig dwaasheid en egoïsme om te zeggen: 'Welk nut hebben deze zogenaamd edele gedachten? Mijn eigen gedachten zijn voor mij goed genoeg.'

Na alles wat er tot nu toe is gezegd, staan we nog maar aan het begin van onze uiteenzetting over svabhāva. We hebben vanavond geen tijd en gelegenheid om in te gaan op de belangrijke psychologische aspecten ervan, zoals we hadden willen doen. We hebben echter nog enkele ogenblikken. Laten we daarom proberen deze leer van svabhāva nog wat duidelijker toe te lichten door de al eerder gegeven gedachtegang te volgen. Stel u een individuele monade voor die haar straal uitzendt of die afdaalt door de sfeer die het geestelijk-atomaire* gebied van de zes gebieden eronder wordt. In de loop van de tijd vormt deze straal zich tot de ver-

*[ātmische?]

schillende beginselen en gebieden, en verzamelt de ervaringen van elk afzonderlijk gebied. Als hij dat geestelijk-atomaire* gebied of gebied van ātman verlaat, ontwikkelt hij uit zichzelf zijn schaduw die een soort omhulsel is, een aura, en vormt op die manier daar zijn aurische ei; dit tweede gebied of beginsel noemen we onze buddhi, en wanneer het monadische leven of de monadische straal nog dieper in dat schaduwleven afdaalt, worden dit buddhische gebied en beginsel voor hem het wezenlijke en het ware. In de loop van de cyclussen ontwikkelt de afdalende monadische straal (of het zaad) *uit zichzelf* nog een schaduw, nog een omhulsel, nog een subtiel lichaam, nog een aura, nog een aurisch ei, en dat is ons manas. Elk van deze drie beginselen – zoals trouwens geldt voor alle zeven – heeft zeven graden, zeven stadia, vanaf het 'atomaire'* van elk van de drie omlaag tot het laagste, dat zijn corpus of lichaam is. En zo vervolgens met de overige vier lagere gebieden en beginselen van de mens. Elk van deze beginselen wordt op onze bol in de respectieve en overeenkomstige ronde van de zeven ronden, die de dag van Brahmā telt, 'volledig' ontwikkeld. Verder wordt op elk van de zeven bollen van de planeetketen een van de zeven beginselen in het bijzonder ontwikkeld. Zoals zojuist is gezegd, is aan het einde van elke ronde één gebied en één beginsel van de zeven ontwikkeld als voorbereiding voor de ontplooiing van het daaropvolgende in een andere ronde. Er zijn bijvoorbeeld twee volledige ronden nodig om twee gebieden en twee beginselen ten volle tot ontwikkeling te brengen; maar bijvoorbeeld in de eerste en de tweede ronde verschijnen geleidelijk de andere gebieden en beginselen die zich langzamerhand ontwikkelen, stap voor stap. Het kuiken wordt niet in één dag een kip; het kind wordt niet in één week een volwassene, en zijn ziel ontplooit zich in hem niet in een paar weken. Als een mens zou leven zoals hij zou moeten leven, zou hij op zijn best en op zijn hoogtepunt zijn tegen de tijd dat hij meent dat voor hem het ogenblik is aangebroken om zich neer te leggen en te sterven. Het stoffelijk lichaam kan gereed zijn om dan te sterven, maar de innerlijke mens, dat wat zijn ware wezen is, moet zich verder ontplooien en groter en edeler worden. In werkelijkheid leven we daarvoor.

En zo zet de evolutie zich tot het einde van de zeven ronden voort; en, zoals gezegd, brengt elke ronde één beginsel en één gebied te voorschijn; in elke ronde wordt elk van de overige beginselen in mindere mate tot ontwikkeling gebracht, zodat er, om het beeld van Ezechiël te gebruiken

---

*[ātmische?]

dus 'wielen binnen wielen' zijn. Halverwege de vierde ronde, de middelste ronde, komt de tijd dat de monadische straal de grootste stoffelijkheid bereikt – dat de levensgolf een punt bereikt waarop ze zich zowel naar beneden als naar boven vertakt, en dan, in de woorden van Ezechiël, hoofdstuk 18, 'zal de ziel die zondigt, sterven', wat betekent dat de monadische straal zich omlaag beweegt en voor *dat manvantara* iedere kans om langs de lichtende boog omhoog huiswaarts te keren, verliest. Hij volgt het pad omlaag. Maar de anderen, die de reis kunnen voortzetten en dat ook doen, zullen het gevaarlijke punt inderdaad passeren.

Een dag van Brahmā bestaat uit zeven ronden, een periode van 4.320 miljoen zonne- of liever aardse jaren. Zeven van deze dagen vormen samen een zonnemanvantara, een term die in de esoterische filosofie in een bijzondere betekenis wordt gebruikt, omdat er zevenmaal zeven ronden nodig zijn om elk van de zeven beginselen en zeven gebieden, waaruit de zich manifesterende hiërarchie bestaat, tot zijn hoogste ontwikkeling te brengen. Van het leven van Brahmā, zo wordt ons geleerd, is de helft al voorbij, de helft van 311.040.000.000.000 plus nog enkele miljarden van onze jaren! Ik verwijs naar de *Sūrya-Siddhānta*, een oud Sanskriet kosmogonisch en astronomisch werk dat, gezien de daarin gedane uitspraken en gegeven feiten, iets meer dan twee miljoen jaar oud zou zijn volgens de algemene interpretatie. Ik geloof dat onze hedendaagse oriëntalisten de oorsprong ervan min of meer rond het begin van de christelijke jaartelling of later plaatsen, om geen andere reden dan dat de Grieken bepaalde methoden van berekening die in de *Sūrya-Siddhānta* voorkomen naar het noordwesten van India brachten, een volkomen willekeurige theorie die op geen enkel met zekerheid vastgesteld feit berust, behalve op de door de oriëntalisten zelf ontwikkelde of 'svābhāvische' theorieën!

HOOFDSTUK 12

PSYCHOLOGIE: VOLGENS DE ESOTERISCHE FILOSOFIE. ONSTERFELIJKHEID IS VOORWAARDELIJK: HET VERLIES VAN DE ZIEL.

Buig niet omlaag, want onder de aarde,
Zeven treden naar omlaag ligt een afgrond,
Waar de troon der bittere noodzaak staat.
– Psellus, 6 (Cory, *Ancient Fragments*, blz. 278)

Duivels (*asurya*) worden die werelden genoemd,
Door diepe duistersnis (*tamas*) omhuld!
Daarheen gaan na hun dood
Al degenen die het Zelf vernietigen.
– *Īśā-Upanishad*, 3 (naar vert. Hume)

Vanavond hebben we weer het voorrecht de heilige wetenschap te bestuderen. We lezen uit H.P. Blavatsky's *De Geheime Leer* (1:299):

(1) De Geheime Leer is de verzamelde wijsheid van de eeuwen . . .

Volgende bladzijde:

(2) De fundamentele wet van dat stelsel, het middelpunt waaruit alles is voortgekomen en waar alles omheen en naar toe wordt getrokken en waarop de hele verdere filosofie wordt gebouwd, is het ene homogene goddelijke SUBSTANTIE-BEGINSEL, de ene grondoorzaak.

En verder:

(3) Het Heelal is de periodieke manifestatie van deze onbekende absolute essentie.

Volgende bladzijde:

(4) Het Heelal met alles daarin wordt MAYA genoemd, want alles daarin is tijdelijk, van het kortstondige leven van een glimworm tot dat van de zon.

Vervolgens:

(6) Het Heelal wordt van *binnen naar buiten* bestuurd en *geleid*. Zoals boven, zo is het ook beneden, zoals in de hemel, zo ook op aarde; en de mens – de microkosmos en het verkleinde evenbeeld van de macrokosmos – is de levende getuige van deze universele wet en van haar manier van werken. We zien dat iedere *uitwendige* beweging, handeling, gebaar, hetzij vrijwillig dan wel mechanisch, organisch of mentaal, wordt voortgebracht en voorafgegaan door een *inwendig* gevoel of emotie, door wil of wilskracht, en door gedachte of verstand. Zoals er onder normale omstandigheden geen uiterlijke beweging of verandering kan plaatsvinden in het uitwendige lichaam van de mens, tenzij deze wordt opgewekt door een innerlijke impuls, afkomstig van één van de drie genoemde functies, kan dit evenmin geschieden in het uitwendige of gemanifesteerde Heelal. De hele Kosmos wordt geleid, beheerst en bezield door een bijna eindeloze reeks hiërarchieën van bewuste wezens, die elk een taak hebben te volbrengen en die – of we ze nu de ene of de andere naam geven en ze Dhyan-Chohans of engelen noemen – 'boodschappers' zijn, maar alleen in die zin dat ze werktuigen zijn van de karmische en kosmische wetten. Ze variëren oneindig in hun respectievelijke graden van bewustzijn en intelligentie; en als men ze allen zuivere geesten noemt, zonder enig aards bijmengsel 'waar de tijd aan pleegt te knagen', geeft men zich slechts over aan dichterlijke verbeelding. Want ieder van die wezens is òf een mens *geweest*, òf bereidt zich voor er een te worden, zo niet in het heden, dan toch in een vroegere of komende cyclus (manvantara). Als ze geen *beginnende* mensen zijn, zijn ze *vervolmaakte* mensen en verschillen moreel alleen daarin van de aardse mensen in hun hogere (minder materiële) gebieden, dat ze vrij zijn van het gevoel van persoonlijkheid en van de *menselijke* emotionele aard – twee puur aardse eigenschappen.

En op bladzijde 51, te beginnen in het midden van de zin:

. . . de differentiatie van de 'kiem' van het Heelal in de zevenvoudige hiërarchie van bewuste goddelijke machten, de werkzame manifestaties van de Ene Opperste Energie. Zij zijn de ontwerpers, vormgevers en uiteindelijk de scheppers van het hele gemanifesteerde Heelal, in de enige betekenis waarin de naam 'schepper' begrijpelijk is; zij bezielen en leiden het; zij zijn de intelligente wezens die de evolutie bijstellen en beheersen, terwijl zij in zichzelf die manifestaties van de ENE WET belichamen, die wij kennen als 'de natuurwetten'.

We vervolgen de gedachtegang van de vorige bijeenkomst en beginnen met een schets van de psychische natuur van de mens, want als de mens *zichzelf* begrijpt, begrijpt hij dat *waaruit hij voortkwam* en dat *wat hijzelf is* – begrijpt het heelal in de mate waarin zijn geest en denken zich hebben ontwikkeld, en zijn waarnemingsvermogens zich door die ont-

wikkeling hebben verscherpt. Om de essentiële kenmerken van de psychische structuur van de mens gemakkelijker te kunnen begrijpen en duidelijker uiteen te kunnen zetten, zullen we trachten aan te tonen hoe nauw deze zijn verbonden met twee fundamentele stellingen, beginselen of leringen van de wijsheidsreligie. Deze twee zijn (1) de wet of liever het *feit* van de hiërarchieën; en (2) de wet (we gebruiken de term opnieuw onder krachtig protest) van de essentiële aard van alles, svabhāva genoemd, wat, zoals eerder gezegd, *zelf*-evolutie, *zelf*-vorming, *zelf*-ontwikkeling, *zelf-wording* betekent. Daarin ligt de grondslag van ethische gedragsregels. Het is duidelijk dat de mens verantwoordelijk is voor zichzelf; en omdat de mens een deel is van andere dingen, is hij ook daarvoor verantwoordelijk. Uit het voorgaande volgt evenzo dat de mens na de dood niet 'zijn Schepper ontmoet', maar wel moet hij zijn *schepping* – dat wat hij tijdens zijn leven in zichzelf heeft opgebouwd, zijn astraal zelf – ontmoeten en ermee afrekenen.

Hoe komt het dat een roos altijd een roos voortbrengt? Waarom brengt het zaad van een appel onveranderlijk appels voort? Waarom geen distels of madeliefjes of viooltjes? Het antwoord is eenvoudig, maar heel diepzinnig. Het komt door de svabhāva, de essentiële natuur in en van het zaad. Zijn svabhāva kan slechts voortbrengen wat het zelf is, zijn essentiële aard, zijn eigen innerlijke natuur. Wanneer de stoïcijnen van Griekenland en Rome over evolutie spraken, zeiden ze dat aan het begin van een periode van manifestatie de *pneuma* – 'geest' – zijn spanning vermindert; daarna verdicht of concretiseert deze pneuma of geest zich en begint de evolutie. De emanatie en evolutie beginnen beide en volgen op de oorzaken die in de voorafgaande periode van manifestatie in werking werden gesteld en actief waren. Tegelijk met het aanbreken van de nieuwe periode komen de spermatische logoi, de zaadlogoi tot leven, een vertaling van de Griekse woorden *spermatikoi logoi*, 'spermatische oorzaken, zaadoorzaken'; *logos* betekent 'reden', dus onder andere 'oorzaak'. Deze zaadlogoi waren de vruchten of resultaten, de karma's, van vroegere perioden van activiteit. Omdat ze in het voorafgaande manvantara een bepaald stadium van evolutie of ontwikkeling, eigenschappen, of individualiteit hadden bereikt, konden ze, toen de volgende evolutieperiode aanbrak, niets anders voortbrengen *dan wat ze zelf waren*, hun *eigen innerlijke natuur*, zoals zaden doen. Het zaad kan niets anders voortbrengen dan wat het zelf is, wat het in zich heeft; en dat is de kern en de essentie van de leer van svabhāva. In filosofisch, wetenschappelijk en religieus opzicht is deze leer van verstrekkende betekenis; ze is van het hoogste belang.

De gewoonte, of zo u wilt de 'wet' van svabhāva kan alleen werken in dat wat het zelf is, omdat alleen zijn eigen voertuig, zijn eigen zelf, geschikt is voor de manifestatie van zichzelf – wat voor de hand ligt! Vandaar dat de evolutie en emanatie en de ontwikkeling van de hiërarchieën zich op de al eerdergenoemde manier voltrekken: de evolutie en emanatie bewegen zich vanuit het hoogste omlaag naar het meer stoffelijke, en verder omlaag langs de schaduwboog in de stof, totdat het keerpunt in de afdaling is bereikt, waarna de opgang langs de lichtende boog begint.

We moeten echter bedenken dat het hogere in dit proces zijn eigen sfeer niet verlaat; het hogere wordt niet ten volle het lagere en het lagere evenmin het nog lagere, waardoor erboven een vacuüm of leegte zou ontstaan. De hogere sferen blijven altijd bestaan. Het is als de vlam van een kaars die bij de pit van een andere kaars wordt gehouden; met behulp van die ene kaars kunnen we alle kaarsen in het heelal aansteken zonder dat haar energie, haar kracht of karakteristieke essentie vermindert. Het hoogste blijft altijd het hoogste; het is als het ware dat deel van zichzelf dat de ontwikkelingsenergie is die van binnenuit werkt; het zijn zijn skandha's die, zoals de stoïcijnen zouden hebben gezegd, deze 'vermindering van spanning', deze verdichting of concretisering van delen van zichzelf teweegbrengen. Een volmaakte analogie vindt men in de ontwikkeling van de mens in de moederschoot en zijn afdaling om te incarneren. Zijn geestelijke natuur komt niet omlaag om zijn stoffelijk lichaam te worden; ze blijft altijd zijn geestelijke natuur. Ze zendt echter delen van zichzelf uit, haar lagere aspecten of beginselen – als we het zo mogen zeggen – en in de loop van de manvantarische cyclus wordt door elk van deze beginselen op zijn beurt door afscheiding en uitscheiding iets lagers voortgebracht. Zodat de stoffelijke mens, het lichaam, inderdaad de 'tempel van de levende God' is, die daarvan zelf de kroon is en daarom deel uitmaakt van die tempel, die in feite de laagste manifestatie is van de levende innerlijke god.

Svabhāva werkt via de hiërarchieën. We komen telkens weer op deze twee uiterst belangrijke onderwerpen terug, omdat het uit een filosofisch, geestelijk en ethisch oogpunt van het hoogste belang is dat deze dingen ons zo helder mogelijk voor de geest staan. Neem bijvoorbeeld de samenhang bij het ontstaan van een kosmos. We zijn niet geschapen door een buitenkosmische God; aan de andere kant is karma geen buitenkosmische entiteit die heeft gezegd, 'ik schep', waarna de wereld tot aanzijn kwam. De hoogste essentie, het diepste wezen van iedere hiërar-

chie, van de praktisch oneindige aantallen hiërarchieën die met elkaar verstrengeld en verwant zijn, met elkaar samenwerken en de universele kosmos vormen waarin we leven – het hoogste deel van elk van deze hiërarchieën is een supergoddelijke monade, die we parabrahman-mūla-prakriti kunnen noemen. Haar eerste manifestatie of omlaaggerichte energie, haar eerste doorbraak op het gebied eronder is brahman, dat op zijn beurt werkt door middel van zijn kosmische sluier, pradhāna, wat we zoals u zich zult herinneren al eerder hebben bestudeerd; dan komt Brahmā-prakriti, ook wel purusha-prakriti genoemd, de kosmische ziel, of het kosmische wezen plus de natuur of het voertuig waarin het zich manifesteert; de logos en zijn heelal; de monade en haar omhulsels, enz.

Nu deze dingen ons duidelijk voor de geest staan, kunnen we gemakkelijker, met meer begrip en directer beginnen met de studie van wat we bedoelen met de psychologie van de mens. Het woord wordt in onze tijd en in kringen van de westerse wetenschap gewoonlijk gebruikt om een min of meer vage studie aan te duiden, die door twijfels en hypothesen wordt verduisterd en eigenlijk op veronderstellingen berust. Het betekent weinig meer dan een soort mentale fysiologie die praktisch neerkomt op de werking van het hersenverstand in het laagste astraal-psychische orgaan van het menselijke denkvermogen. Maar in onze filosofie betekent het woord psychologie iets heel anders, iets van edeler aard: we zouden het pneumatologie kunnen noemen of de wetenschap of de studie van de geest, omdat alle innerlijke vermogens en krachten van de mens uiteindelijk aan zijn geest ontspringen. Omdat dit woord pneumatologie echter een ongebruikelijke term is en verwarring kan veroorzaken, houden we ons aan het woord psychologie. We bedoelen ermee de studie van de innerlijke constitutie van de mens, dat wil zeggen het onderlinge verband tussen zijn beginselen of centra van energie of kracht – wat de mens innerlijk, in werkelijkheid is.

Aan de mens, evenals aan alles in het heelal, ligt het decimale of numerieke stelsel van het bestaan – het getal tien – ten grondslag. Drie van deze tien elementen, gebieden of beginselen behoren tot de arūpa of vormloze wereld en zeven tot de gemanifesteerde wereld van de vormen. Deze laatste zeven beginselen brengen elkaar tijdens het proces van manifestatie in een dalende reeks voort, net als de hiërarchieën; elke hiërarchie emaneert of ontwikkelt een lagere en deze lagere een nog weer lagere en zo omlaag tot de zevende of laagste.

De mens kan worden beschouwd als een wezen dat uit drie essentiële grondslagen bestaat; de Sanskrietterm is *upādhi*. Dit woord betekent dat

wat 'naar buiten staat' en een model of patroon volgt, zoals een scherm waarop het licht van een projector speelt. Vergeleken met de uiteindelijke werkelijkheid is het een spel van schaduwen en vormen. Deze drie grondslagen of upādhi's zijn, ten eerste, het monadische of geestelijke; ten tweede, dat wat door de heren van het licht, de zogenaamde mānasadhyāni's, wordt verschaft, namelijk het intellectuele en het intuïtieve aspect van de mens, het element-beginsel dat de mens tot mens maakt; en de derde grondslag of upādhi kunnen we, zo u wilt, het vitaal-astraal-fysieke noemen.

Deze drie grondslagen komen voort uit drie verschillende evolutielijnen, drie verschillende en afzonderlijke hiërarchieën. Bedenk dat elke hiërarchie in embryo alles in zich heeft wat het gehele heelal is en omvat, het kleinste zowel als het grootste – als we over het 'kleinste' en 'grootste' kunnen spreken van iets dat eindeloos is – in ieder geval het kleinste en grootste uit een bepaalde periode van manifestatie. Daarom is de mens samengesteld. Hij is niet één enkel en onvermengd wezen. Hij is een samengesteld wezen, opgebouwd uit verschillende elementen en daarom zijn zijn beginselen tot op zekere hoogte scheidbaar. Elk van deze drie grondslagen kan tijdelijk van de twee andere worden gescheiden zonder dat dit de fysieke dood van de mens tot gevolg heeft. Maar de elementen, om ze zo te noemen, die elk van deze grondslagen vormen, kunnen niet worden gescheiden zonder een fysieke of innerlijke ontbinding teweeg te brengen.

Deze drie evolutielijnen, deze drie aspecten of hoedanigheden van de mens komen, zoals gezegd, voort uit drie verschillende hiërarchieën of toestanden, waarover vaak wordt gesproken als drie verschillende bestaansgebieden. De laagste komt van de aarde, uiteindelijk van de maan, onze kosmogonische moeder; de middelste, de mānasische of intellectueel-intuïtieve, van de zon; de monadische van de monade der monaden, de meest verheven bloem, het toppunt, of liever het hoogste zaad van de universele hiërarchie die ons kosmische universum of onze universele kosmos vormt.

Of we een goed inzicht in onze latere studie zullen krijgen, hangt af van een juist begrip van het onderlinge verband of de wisselwerking tussen deze drie afzonderlijke delen van de structuur van de innerlijke mens. Zoals we hebben gezien, komen we bij iedere stap nieuwe ideeën tegen, nieuwe gedachten, nieuwe schakels met het heelal van licht en leven om ons heen, waarvan ook wij kinderen zijn. Het zou verschrikkelijk zijn als we de grens bereikten van alle mogelijke kennis! Het tegendeel is waar,

want eindeloze vergezichten van steeds grotere kennis liggen altijd voor ons, en we kunnen deze op geen andere manier bereiken dan door de weg van kennis stap voor stap te gaan.

We hebben horen zeggen dat onsterfelijkheid voorwaardelijk is. Dat is zeker waar. Onsterfelijkheid is niet onvoorwaardelijk, en waarom niet? Om de zojuist genoemde redenen. De mens is een samengesteld wezen; de laatste woorden van de Boeddha waren: 'Broeders, al wat is, is samengesteld en vergankelijk. Werk daarom aan uw eigen verlossing.' Deze woorden bevatten de kern van de hele filosofie van evolutie, en zijn een occulte verwijzing naar de uiteindelijke onsterfelijkheid of de vernietiging van de mens als denkend wezen voor de duur van een manvantara.

De onsterfelijkheid is verzekerd wanneer de centrale beginselen, die de intellectueel-intuïtieve mens vormen, erin zijn geslaagd zich tot het monadische gebied te verheffen, waar ze één worden met de monade die er als een geestelijke zon op schijnt. Het verlies van een ziel voor de duur van het manvantara is onafwendbaar wanneer haar svabhāva, haar essentiële karakteristieke energieën, naar omlaag, naar het grofstoffelijke zijn gericht.

Van het verlies van de ziel kan echter geen sprake zijn zolang er nog één enkele geestelijke aspiratie werkzaam blijft. Alleen wanneer het ongelukkige wezen op het punt is gekomen waarop het het kwaad als zijn god aanroept, wanneer zelfs niet één enkel aarzelend verlangen naar het geestelijke is overgebleven, is het voor de duur van het manvantara 'verloren'. Dan werkt zijn wezen als het ware omgekeerd en richt het zich omlaag naar de avīchi, waar de omstandigheden tot een bijna onmiddellijke vernietiging ervan kunnen leiden of misschien tot een manvantara van avīchi-nirvāṇa, een verschrikkelijke toestand vergeleken met het prachtige nirvāṇa van de dhyān-chohans of heren van meditatie.

Enerzijds kunnen we ons omhoogrichten en een god worden, zelfs in het lichaam. Anderzijds kunnen we ons laten wegzinken in de achtste sfeer, waar we door de wijd openstaande poorten van de planeet van de dood gaan. Heeft iemand van ons zich ooit afgevraagd: Waarom zijn we hier? Waarom zijn we niet verder gekomen dan we nu zijn, terwijl toch een oneindigheid achter ons ligt waarin we ons hadden kunnen ontwikkelen? Is het ooit bij een van ons opgekomen zich af te vragen of wij misschien niet de 'gevallen engelen' zijn, die heel geestelijke 'atleten' die er in een vroeger groot manvantara niet in waren geslaagd dichter bij hun doel te komen, zich te verheffen en hun bestemming te bereiken, en die

werden 'omlaaggeworpen' om hun moeizame tocht omhoog opnieuw te beginnen?

En wat bedoelen we met ziel tegenover geest? We spreken van de *menselijke* en de *geestelijke* ziel, en ook van de *astrale* en de *dierlijke* ziel. Maar we gebruiken deze termen niet in verband met het woord geest. Leert dit ons niet dat ziel in het algemeen een voertuig, een upādhi, betekent; dat voertuig, of een voertuig, waarin de monade in een bepaald gebied van manifestatie haar bestemming verwezenlijkt? Deze voertuigen zijn echter *bewuste* voertuigen, ze leven en hebben waarnemingsvermogens, en elk heeft zijn eigen bewustzijn en denkvermogen; zelfs onze grofstoffelijke lichamen zijn niet slechts onbewuste werktuigen. Het stoffelijk lichaam heeft een vage vorm van bewustzijn en leven; het kan voelen en het kan op zijn eigen gebrekkige vage manier denken.

Het verlies van de ziel is daarom het verlies van wat we in de loop van eindeloze tijdperken met heel veel moeite hebben opgebouwd als onze innerlijke tempel, ons thuis, waarin we ons zouden moeten verheffen om de goden te ontmoeten en één met hen te worden; het is bovendien het voertuig waarmee we entiteiten met ons omhoog moeten voeren die nu nog onder ons staan, maar die via ons onze menselijke waardigheid nabijkomen – entiteiten waaruit de ziel in feite is opgebouwd, precies zoals de atomen in ons stoffelijk lichaam babyzielen zijn, stoffelijke entiteiten, embryonale wezens die wij bezielen en inspireren, als we ze tenminste niet veroordelen tot een cyclus van ellende.

Kennis brengt verantwoordelijkheid met zich. De morele wet duldt geen tegenwerking. Ze laat niet met zich sollen. Iedere ochtend, bij elke stap, bij elke gelegenheid en bij iedere keuze staan we voor het pad naar rechts en dat naar links en zijn we gedwongen te kiezen. We moeten telkens beslissen of we de lichtende boog zullen betreden of het pad van de schaduwen dat omlaagvoert.

HOOFDSTUK 13

HET EVOLUTIEPROCES. ZELF, EGO EN ZIEL: 'IK BEN' EN 'IK BEN IK'.

Niets in de natuur ontstaat plotseling daar alles aan dezelfde wet van geleidelijke evolutie is onderworpen. Denk u eenmaal het proces van de *maha* cyclus in, van één bol, en u begrijpt alle. De ene mens wordt geboren zoals de andere, het ene ras evolueert, ontwikkelt zich en gaat ten onder zoals alle andere rassen. De natuur volgt hetzelfde patroon, van de 'schepping' van een heelal tot die van een muskiet. Houd bij het bestuderen van de esoterische kosmogonie uw geestelijk oog gericht op het fysiologische proces van de menselijke geboorte; ga van oorzaak naar gevolg, en stel al voortgaande vast dat er overeenkomsten zijn tussen de geboorte van een mens en die van een wereld . . . De kosmologie is de gespiritualiseerde fysiologie van het heelal, want er is maar één wet.

– *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, blz. 79

Vanavond lezen we het volgende fragment uit *De Geheime Leer* (1:207-8):

De monadische of liever kosmische essentie (als zo'n term is toegestaan} van het delfstoffen-, het planten- en het dierenrijk verschilt wat betreft de trap van ontwikkeling. Toch is deze door de hele reeks van cyclussen heen dezelfde, van het laagste elementalenrijk tot het devarijk toe. Het zou heel misleidend zijn zich voor te stellen dat een monade een afzonderlijk wezen is, dat zich langzaam langs een bepaald pad door de lagere rijken voortsleept en na een onberekenbaar aantal transformaties opbloeit tot een menselijk wezen; kortom, dat de monade van een Humboldt afkomstig is van de monade van een atoom hoornblende. In plaats van 'de delfstoffenmonade' te zeggen, zou de nauwkeuriger uitdrukkingswijze van de natuurwetenschap, die elk atoom differentieert, vanzelfsprekend zijn geweest: 'de monade die zich manifesteert in die vorm van prakriti, die men het delfstoffenrijk noemt' . . . Omdat de monaden niet samengesteld zijn, zoals Leibnitz terecht stelde, worden ze in hun verschillende graden van differentiatie bezield door de geestelijke essentie waaruit de monade in feite bestaat, en niet door het aggregaat van atomen, dat slechts het voertuig en de substantie is waarin de lagere en hogere graden van intelligentie werken.

Het is misschien goed, voordat ik mijn toelichting geef, u te herinneren aan de twee algemene wensen die Katherine Tingley had toen ze het initiatief tot deze bijeenkomsten nam; ten eerste, het verduidelijken van de leringen in het prachtige werk van H.P. Blavatsky; en ten tweede, het geven van criteria, criteria die de leringen betreffen, geen criteria in dogmatische zin, maar geestelijke criteria die ieder van ons in gedachten kan houden en kan toepassen wanneer hij een boek leest over de oude wereldreligies of de recente theorieën over die religies zoals ze door hedendaagse denkers worden verkondigd.

Tegenwoordig wordt de wereld eenvoudig overstroomd met boeken van allerlei aard over quasi-geestelijke en zogenaamd psychische en quasi-psychische zaken. Voor iemand die de kernleringen van de theosofie niet kent, die niet zoals H.P. Blavatsky vertrouwd is met de leringen van de oude wijsheidsreligie, op basis waarvan al deze verschillende zaken kunnen worden getoetst en bewezen, kan er sprake zijn van veel begripsverwarring, aarzeling en twijfel over de werkelijke betekenis ervan. Veel van deze boeken zijn namelijk heel knap geschreven, maar goed kunnen schrijven is geen teken of bewijs dat een schrijver de ideeën uit de oudheid goed heeft begrepen; zo'n vermogen is niet meer dan de gave om bepaalde gedachten – de inzichten van de schrijver zelf – helder en vaak heel verdienstelijk weer te geven; maar alleen verdienstelijk kunnen schrijven bewijst niet dat een schrijver over goede en geschikte maatstaven beschikt om de oude waarheid te toetsen.

Als we dan ook deze leringen van de oude wijsheidsreligie (theosofie) kennen en ze goed begrijpen, bezitten we criteria waarmee we voor onszelf kunnen vaststellen of een bepaalde leer van een oude of moderne religie, of een of andere theorie van een oude of hedendaagse denker, in overeenstemming is met die oorspronkelijke geestelijke en natuurlijke kennis die aan de eerste leden van het eerste en werkelijk denkende mensenras werd geopenbaard door de geestelijke wezens aan wie wij ook onze innerlijke essentie en ons innerlijk leven ontlenen, en die in werkelijkheid ons eigen tegenwoordige geestelijke zelf zijn. Omdat het beslist geen criteria zijn in dogmatisch religieuze zin, zijn ze niet 'noodzakelijk voor de verlossing'. Of bijvoorbeeld hemelen en hellen werkelijk bestaan, hangt niet af van mensen die dat aanvaarden of verwerpen. We bedoelen dat theosofie ons criteria geeft die op dezelfde manier een toetssteen zijn als de feiten die een deskundige in de wiskunde of scheikunde of in een andere tak van wetenschap of natuurfilosofie kan gebruiken om vast te stellen of iets nieuws, dat hem onder ogen komt,

overeenkomt met de waarheden die hijzelf en zijn medewerkers al hebben vastgesteld.

Op de vorige bijeenkomst hebben we het verschil tussen de *geest* en de *ziel* noodgedwongen slechts vluchtig en in hoofdlijnen behandeld. De geest is het onsterfelijke element in ons, de eeuwige vlam in ons, die nooit sterft, die nooit werd geboren en die gedurende het hele mahāmanvantara zijn eigen aard, essentie en leven behoudt, en die bepaalde stralen of bekleedsels of zielen – *wij zelf* – naar ons wezen en naar onze verschillende gebieden omlaagzendt. Deze stralen vormden op hun weg omlaag de levensessenties van een hiërarchie, ongeacht of we daarbij aan onze eigen zelven als individuele mensen denken of aan het atoom, het zonnestelsel of de universele kosmos.

We zullen vanavond meer in het bijzonder aandacht besteden aan de aard van het *zelf* en het *ego* en aan de verschillen daartussen; en als de tijd het toelaat, zullen we tamelijk uitvoerig stilstaan bij een leer die westerlingen vreemd in de oren klinkt, maar die niettemin in zich de kern, het wezen bevat van de emanatie-evolutie en die ons ook laat zien wat onze bestemming is. Het is die bestemming die ons zowel omlaag als daarna omhoog voert, terug naar onze geestelijke bron, maar we bezitten dan iets meer – of liever zijn iets meer – dan we bezaten – of waren – toen we aan onze lange evolutionaire pelgrimstocht begonnen.

Voordat we een schets geven van de aard van het zelf en van het ego en het verschil ertussen, geven we een korte uiteenzetting van wat we bedoelen als we over karma spreken, omdat dit nu nodig is. Zoals we allen weten is *karma* een Sanskrietwoord dat is afgeleid van de Sanskrietwortel *kri*, een werkwoord dat 'maken' of 'doen' betekent. Door aan de wortel *kri* of de stam *kar*, die volgens een van de regels van de Sanskrietgrammatica van de wortel *kri* komt, het suffix *ma* toe te voegen, krijgen we het abstracte zelfstandige naamwoord *karma*. Het betekent letterlijk 'het doen, het maken', en dus 'handeling'. Het is een technische term, dat wil zeggen een term waarmee een hele reeks filosofische leringen samenhangt.

Als het om een vertaling gaat, kunnen we voor onze beschouwingen het best het woord gevolgen nemen, omdat dit woord 'gevolgen' of 'vruchten' de meest voorkomende toepassing ervan schijnt te zijn in de technische betekenis van de esoterische filosofie. Karma is geen wet, en werd niet door een god gemaakt. Zoals we weten is een door mensen gemaakte wet een gedragsregel of een rechtsorde die door een wetgever is vastgesteld en verbiedt wat verkeerd is en oplegt en voorschrijft wat

goed is. Dat is karma niet. Karma is de *gewoonte* van de universele en eeuwige natuur, een ingewortelde fundamentele gewoonte, die zo werkt dat een daad onvermijdelijk een onontkoombaar gevolg heeft, *een reactie van de natuur waarin we leven*. Het werd door A.P. Sinnett, een van de eerste helpers van H.P. Blavatsky, de 'wet van ethische veroorzaking' genoemd, een ontoereikende en misleidende term, omdat karma in de eerste plaats meer is dan ethisch; het is zowel geestelijk als stoffelijk en alles daartussen. Het is van toepassing op de geestelijke, mentale, psychische en stoffelijke gebieden. Veel beter is te spreken over de 'wet van oorzaak en gevolg', omdat dit algemener is, maar zelfs deze omschrijving voldoet niet. De wezenlijke betekenis van deze leer is dat wanneer iets in een toestand van belichaamd bewustzijn handelt, dit onmiddellijk een keten van oorzaken in beweging brengt, die op elk gebied werkt dat door die keten wordt bereikt en tot waar haar kracht zich uitstrekt.

Menselijk karma ontstaat in de mens zelf. Wij zijn de scheppers en de verwekkers ervan, maar we lijden er ook door of we worden erdoor gelouterd als gevolg van onze eigen vroegere handelingen. Maar wat is deze gewoonte eigenlijk, *das Ding an sich*, zoals Kant zou hebben gezegd, deze ingewortelde fundamentele gewoonte van de natuur, die haar doet reageren op een oorzaak die is gelegd? Dat is een vraag waarop we op een later tijdstip uitvoeriger moeten ingaan dan vanavond mogelijk is, maar we kunnen er dit over zeggen: het is *de wil van de geestelijke wezens die ons in vroegere kalpa's of grote manvantara's zijn voorgegaan, en die nu goden zijn; hun wil en denken besturen en beschermen het mechanisme, de vorm en het wezen van het heelal waarin we leven*. Deze grote wezens waren eens mensen in een vroeger groot manvantara. Het is onze bestemming uiteindelijk aan hen gelijk te worden en in hun gelederen te worden opgenomen als we de evolutie in de kalpa met succes volbrengen.

Zoals H.P. Blavatsky heeft uiteengezet, weeft de mens vanaf zijn geboorte tot aan zijn dood een web van daden en gedachten om zich heen – en al deze brengen gevolgen voort, sommige onmiddellijk, andere later. Elke handeling is een zaad. Dat zaad zal volgens de leer van svabhāva onvermijdelijk de gevolgen teweegbrengen die erbij horen en geen andere.

Svabhāva is, zoals we weten, de leer van de essentiële aard van iets, dat wat het maakt tot wat het is en niet tot iets anders: dat wat de lelie een lelie doet zijn, en niet een roos of een viooltje; dat wat maakt dat het ene wezen een paard is, een ander een vlieg, en weer een ander een grasspriet, enz. – zijn essentiële natuur.

Bij het bespreken van de hiërarchieën hebben we in vorige bijeenkomsten opgemerkt dat elke hiërarchie voortkomt uit haar eigen zaad, haar eigen zaadlogos of het hoogste deel ervan, haar kroon of top; en dat alles zich daaruit ontrolt, zich uit het zaad ontvouwt en uit het zaad tot aanzijn komt. Op die manier ontwikkelt het menselijk lichaam zich als het ware uit een microscopisch zaad tot de mens die wij kennen, die deel is van de hem omringende natuur, omdat hij een samengesteld wezen is. Alle samengestelde dingen zijn tijdelijk en vergankelijk. Als ze niet samengesteld waren, zouden ze zich op geen enkele manier kunnen manifesteren. Hun samengesteldheid, hun samengestelde natuur, stelt ze in staat te leren, deel te hebben aan en als manifestatie één te zijn met het hele gemanifesteerde heelal om ons heen.

Op eerdere bijeenkomsten hebben we gesproken over de prachtige leer van de oude stoïcijnen van Griekenland en Rome, de *krasis di' holou*, de 'vermenging met alles', de 'dooreenmenging van alles'. Wanneer deze leer op de goden werd toegepast, noemden de oude stoïcijnen haar theocrasie – niet theocratie, wat iets anders betekent. Theocrasie betekent de 'vermenging van de goden', zoals menselijke gedachten zich op aarde vermengen.

Het zelf blijft op zijn eigen gebied eeuwig zichzelf, maar als het zich manifesteert, vermengt het zich, als we die term mogen gebruiken, met de sferen van de stof door stralen uit te zenden, evenals de zon; door zich als de goddelijke straal tot uitdrukking te brengen. Deze schiet omlaag in de geestelijke wereld en vandaar in de wereld van het intellect en vervolgens in de psychische wereld en dan in de astrale en de stoffelijke wereld. Hij schept in elk van deze stadia, op elk gebied van de hiërarchie, een voertuig, een omhulsel, een bekleedsel, een gewaad, en *deze*, zojuist met verschillende namen aangeduid, worden op het *hogere gebied zielen* genoemd en op het *lagere*, *lichamen*. Het is de bestemming van deze zielen – gewaden, voertuigen of omhulsels van de geest – tenslotte tot het goddelijke te worden verheven.

Er bestaat een enorm verschil tussen zuiver *onbewust* geestesleven en volledig zelfontwikkelde, *zelfbewuste* spiritualiteit. De monade begint haar cyclische reis als een niet-zelfbewuste godsvonk en beëindigt haar als een zelfbewuste god, maar ze doet dit door assimilatie van het gemanifesteerde leven en door de verschillende zielen met zich mee omhoog te voeren die ze op haar cyclische pelgrimstocht heeft voortgebracht; ze brengt haar innerlijke essentie in hen tot ontplooiing en door hen komt ze tot kennis en ontstaat er een band met andere monaden en andere

ziel-zelven. Het proces van evolutie, de ontwikkeling van de mogelijkheden en vermogens van het goddelijke zaad bestaat uit de verheffing van de ziel (of liever de zielen) tot het goddelijke door middel van het zelf.

We kunnen ons nu afvragen: Wat is het verschil tussen het *zelf* en het *ego*? We weten dat het *individuele* zelf een geestelijk of liever een monadisch 'atoom' is. Het is dat wat in alle dingen zegt 'ik ben' en daarom zuiver bewustzijn is, direct bewustzijn, geen weerspiegeld bewustzijn. Het ego is dat wat zegt 'ik ben ik' – indirect of weerspiegeld bewustzijn; bewustzijn dat als het ware op zichzelf wordt teruggekaatst en zijn eigen māyāvische bestaan als een 'afzonderlijke' entiteit ziet. Wat een prachtige leringen zijn dit, want als we deze leer goed begrijpen, betekent dat voor ons geestelijke verlossing; als we haar verkeerd begrijpen, betekent het dat onze weg omlaaggaat! Intense zelfzucht bijvoorbeeld wijst op een verkeerd begrip ervan en, hoe paradoxaal het ook klinkt, onpersoonlijkheid op een juist begrip. Zoals Jezus in de eerste drie evangeliën, Mattheüs, Marcus en Lucas, zegt en daarmee uitdrukking geeft aan een van de leringen van de oude wijsheid: 'Want ieder die zijn leven wil behouden, die zal het verliezen, maar ieder die zijn leven verloren heeft om Mijnentwil, die zal het vinden.'

Hier hebben we in een 'duister gezegde' de ware betekenis van iets dat we op de vorige bijeenkomst tot op zekere hoogte hebben bestudeerd: de leer van het verlies van de ziel. Genoemde woorden die aan Jezus zijn toegeschreven en driemaal zijn herhaald, bevatten de innerlijke betekenis van dit mysterie: het *hoe* en *waarom* ervan.

Laten we terugkeren tot de vreemde leer die hierboven is genoemd, vreemd voor westerse oren en het westerse denken. U zult zich herinneren dat H.P. Blavatsky de processen van evolutie en ontplooiing herhaaldelijk beschrijft als een afdaling van de geestelijke essentie in de stof langs de schaduwboog, waarbij ze steeds dichter, compacter en zwaarder wordt naarmate ze dieper in de oceaan van de stoffelijke wereld doordringt, totdat ze een zeker punt passeert – het keerpunt van de krachten die *in haarzelf ontstaan* en haar in dat mahāmanvantara voortstuwen. Dan begint ze langs de opgaande lichtende boog opnieuw omhoog te klimmen om terug te keren naar de godheid waaruit ze als een straal of stralen voortkwam. Deze monadische essentie, deze monadische stroom die begint te evolueren bestaat net als een leger uit een bijna oneindig aantal individuele monaden. We kunnen ze geestelijke atomen noemen, nietzelfbewuste godsvonken. Bij hun afdaling in de stof – die eeuwig aanwe-

zig is en is voortgekomen uit het oneindige aantal evoluerende wezens in alle stadia van ontwikkeling, die hen waren voorgegaan – vergaren ze, of liever, *ontlenen* ze aan dat contact en die vermenging weerspiegeld of indirect bewustzijn (*zelf*bewustzijn). Ze beginnen meer te ontwikkelen dan alleen het gevoel of liever het eenvoudige besef van 'ik ben', of zuiver bewustzijn; ze beginnen zich zelfbewust één te voelen met al wat is. De niet-zelfbewuste godsvonk begint tot de zelfbewuste erkenning te komen van haar eigen essentiële en inherente goddelijkheid. Ze ontwikkelt *zelf*bewustzijn, en dit *zelf*bewustzijn is wat we het ego noemen, het besef van 'ik ben *ik*', een deel of een straal van het Al, dat zich van deze prachtige waarheid *bewust* wordt.

Laten we nu aandacht schenken aan de hiërarchie van de mens die uit het zelf voortkomt als het zaad ervan – tien stadia: drie op het arūpa of onstoffelijke gebied en zeven (of misschien beter zes) op het gebied van de stof of de manifestatie. Op elk van deze zeven (of zes) gebieden ontwikkelt het zelf of de paramātman een omhulsel of gewaad, waarbij de hogere zijn geweven uit geest of licht, zo u wilt; en de lagere uit schaduw of stof. *Elk van deze omhulsels of gewaden is een ziel;* en tussen het zelf en de ziel – elke ziel – bevindt zich het ego. Eerst is er het zelf, het goddelijke wezen, de goddelijke entiteit of monade achter alles. Daaruit ontwikkelt zich het ego, zoals een zon zich uit zijn eigen essentie ontwikkelt, en volgt de karmische lijnen of wegen van de herinneringen of 'resultaten' of 'vruchten' uit het voorafgaande grote manvantara en dus strikt overeenkomstig de skandha's in zijn eigen natuur. Dit ego komt in aanraking en vermengt zich met de stof en de andere menigten intelligenties van *dit* mahāmanvantara. Zoals uit het zaad een groen blaadje tevoorschijn komt dat een boom wordt met zijn takken en twijgen en zijn ontelbare bladeren, zo brengt het ego uit zichzelf zijn omhulsel of voertuig voort dat uit licht of uit schaduw is geweven, afhankelijk van het gebied of het punt waarop hij zich bevindt; en dit etherische, geestelijke of astrale gewaad van het ego is de ziel – dat wil zeggen, een ziel.

Er zijn in de mens vele zielen. Er zijn eveneens vele ego's in de mens; maar achter al deze ego's en zielen is de eeuwige vlam, het zelf. Bedenk dat ook de oude Egyptenaren leerden dat er verschillende zielen in de mens bestaan, vele zelven en verscheidene ego's. Tot nu toe hebben we niet vaak over de oude Egyptische leringen gesproken; dat komt omdat ze buitengewoon moeilijk zijn en in ingewikkelde symbolen en allegorieën zijn ingekleed. Van alle oude stelsels zijn ze misschien wel het meest verborgen, het meest versluierd door beeldspraak en figuurlijke

voorstellingen. Maar de oude waarheden liggen erin besloten; het zijn dezelfde eeuwenoude leringen.

Welnu, evolutie is het ontplooien, het ontwikkelen, het te voorschijn brengen uit het innerlijke goddelijke zaad van al zijn latente vermogens, zijn individuele kenmerken of de essentie van zijn wezen, kortom zijn svabhāva. De evolutie heeft echter niet alleen tot doel te voorschijn te brengen wat in elk individueel zaad ligt besloten, maar is er ook op gericht dat elke individuele monade, elk ego en elke ziel uit de stof waarin ze werkt andere minder vergevorderde entiteiten aantrekt die deel van haar gaan uitmaken en die ze met zich mee zal voeren op de opgaande boog van de evolutionaire reis.

Ieder van ons is dus een potentiële christus, een potentiële christos, en omdat ieder van ons innerlijk een christos is, zou ieder van ons ook een 'verlosser' van zijn medemensen moeten zijn en van alle lagere wezens onder hem die onder zijn leiding en invloed staan. Als een man of vrouw de atomen van zijn of haar lichaam slecht behandelt of goed, wordt hij of zij voor het goddelijk tribunaal van zijn eigen zelf als het ware door karma verantwoordelijk gesteld; hij zal daarvan tot de laatste penning rekenschap moeten afleggen. Ziet u hoe deze prachtige leer ons mensenras waardigheid schenkt en verheft en hoe verheven de betekenis van de leringen van onze leraren is in dit licht! De mens is verantwoordelijk, want wanneer hij zelfbewustzijn heeft verworven, hoe gering ook, wordt hij daardoor een schepper en naar die mate verantwoordelijk. Hij wordt een medewerker van de goden en het is zijn bestemming zich bij hen aan te sluiten als een van hen.

Als de levensstroom, als de stroom monaden, of als een individuele monade het laagste punt van de manvantarische cyclus veilig is gepasseerd, en halverwege de vierde ronde veilig het pad heeft afgelegd dat naar omlaag voert, en erin slaagt de weg omhoog te beginnen langs de lichtende boog, is voor haar tot op zekere hoogte het gevaar geweken, maar nog niet helemaal, omdat diezelfde beproeving zich halverwege elke ronde herhaalt. Maar het midden van de vierde ronde is het meest kritieke punt. We weten allen wat er met een ronde wordt bedoeld en met de zeven die we moeten doorlopen voordat we onze evolutionaire pelgrimstocht op deze planeet hebben voltooid. Maar als de monadische vonk veilig door elk van de drie volgende ronden heenkomt, zal ze in de laatste ronde, op de laatste of zevende bol en in het laatste ras van die bol, zich hebben ontwikkeld tot een dhyān-chohan, een 'heer van meditatie' – al bijna een god. Na het lange nirvāṇa dat ons wacht als de zeven ron-

den zijn doorlopen – en dat nirvāṇa is een periode van onuitsprekelijk geluk die overeenkomt met het devachan tussen twee levens op aarde – zullen diegenen van ons die de reis met succes hebben voltooid, deze heren van meditatie zijn geworden, de voorlopers, de makers, de bouwers, de goden van de toekomstige planeet die het kind zal zijn van deze, zoals deze bol – Terra – het kind was van onze moeder – de maan; en zo steeds verder, maar altijd hoger en hoger op de sporten van de wonderlijke ladder van het kosmische leven.

Zo is de vreemde en prachtige leer, vreemd en verbazingwekkend voor westerse oren. Een eindeloze reeks gedachten vloeit hieruit voort. Denk aan de bestemming die voor ons ligt! Maar het is ook verstandig de andere kant uit te zien. Laten we nu en dan onze blik van het morgenlicht afwenden en in de andere richting kijken. Bedenk dat we aangeboren en onontkoombare morele verantwoordelijkheden hebben, als het om ethische problemen gaat. We bezitten in zekere mate kennis; en daarom macht en verantwoordelijkheid. Achter ons komen oneindige aantallen wezens, die lager staan dan wij, en die moeizaam de weg omhoog volgen. Ieder van hen bevindt zich op hetzelfde pad dat wij hebben betreden en ieder moet datzelfde pad gaan dat met het bloed van onze eigen voeten is bevlekt. Moeten zij falen doordat wij hen niet helpen? Ze zullen het gevaarlijke punt moeten passeren zoals wij hebben gedaan; want volgens de lering is er halverwege elke evolutie een pad omlaag, dat naar gebieden voert die grover en stoffelijker van aard zijn dan de onze.

Toen onze planeet haar emanatie-evolutie begon, of liever daartoe werd aangezet, waren de dhyān-chohans van de maanketen daarin de stuwende krachten, dat wil zeggen, zij die daar de evolutionaire reis met succes hadden volbracht. Achter hen kwamen wij, in zeven klassen, de meest ontwikkelden, de minder en nog minder ontwikkelden, enz., de dieren, de planten en de delfstoffen.

De tijd die ons vanavond ter beschikking staat is bijna verstreken, maar er is nog één punt dat we beslist, zij het vluchtig, moeten aanroeren. Toen Leibniz sprak over de inherente drang in iedere monade die haar tot manifestatie aanzet, putte hij uit de oude boeken en uit de pythagorische en neoplatonische leringen die hij bestudeerde, en hij bedoelde daarmee hetzelfde als wij, wanneer we over svabhāva spreken, namelijk de essentiële natuur van iets. Op één punt in zijn lering moeten we echter nog wijzen en wel waar hij in feite zegt dat onze wereld de best mogelijke wereld in het heelal is. Wie van u bekend is met de grote Franse

filosoof Voltaire, zal zich misschien zijn boek *Candide* herinneren, of 'Optimisme', waarin Voltaire kennelijk een aanval doet op de optimistische theorieën van Leibniz en waarin twee figuren voorkomen, de verstokte irrationele optimist dr. Pangloss, en de jongeman, Candide. Deze, een leerling van dr. Pangloss, is een jonge filosoof, een door en door zelfzuchtige optimist, die alle tegenslagen in het leven met grote onverschilligheid en kalmte aanvaardt en om menselijke ellende glimlacht. Voltaire wijdt aan deze twee figuren een passage (*Candide*, hfst. 6), waarin hij met de scherpte en kernachtigheid die zo'n groot sieraad van de Franse geest zijn, zegt, *Si c'est ici le meilleur des mondes possibles, que sont donc les autres?* – 'Als dit de beste van alle mogelijke werelden is, hoe staat het dan met de andere?' Inderdaad een veelzeggende opmerking en een heel juiste. Het is niet de best mogelijke van alle werelden. Lang niet. Het zou er voor ons mensen droevig en hopeloos uitzien als het zo was! Toch had de grote Duitse filosoof gelijk in die zin, dat het de best mogelijke wereld is die er door het karma van de wereld kon zijn of kon worden voortgebracht; en als ze niet beter is, zijn wijzelf daarvoor grotendeels verantwoordelijk.

In deze amusante verwijzing naar de theorieën van Leibniz en Voltaire zien we de ware betekenis van het woord optimisme. Onze eigen verheven filosofie geeft ons een veel ruimere visie, een dieper inzicht in de dingen en een grondiger begrip van het zogenaamde levensraadsel. *Alles is relatief*, is een van de belangrijkste leringen van de esoterische filosofie. Er zijn nergens absoluten (in de gewone Europese betekenis van dat woord). Alles is relatief omdat alles met alle andere dingen is verbonden en verstrengeld. Als er iets absoluuts in Europese zin bestond, zou dat niets anders kunnen zijn dan de doodse stilte en onveranderlijkheid van volstrekte en uiterste volmaking, wat onmogelijk is, omdat er in zo'n geval in geestelijk, mentaal of enig ander opzicht geen groei, geen toekomstige groei en geen vroegere ontwikkeling zouden zijn of kunnen zijn.

Op de volgende bijeenkomst zullen we ons bezighouden met het onderwerp van de zogenaamde hellen en hemelen; want deze tak van ons onderzoek is een onmisbaar deel van de psychologische kant van onze studie die we op de vorige bijeenkomst begonnen. Vanavond zeggen we alleen dat alle leringen en dogma's en stellingen van de grote wereldreligies in wezen op een min of meer verborgen waarheid zijn gebaseerd, die gewoonlijk in hoge mate door onwetendheid en fanatisme of door beide is verduisterd. Laten we er tot besluit duidelijk op wijzen dat er geen hel-

len en geen hemelen zijn, zoals deze gewoonlijk worden opgevat, maar levens- en ervaringsgebieden die overeenkomen met elke klasse van de myriaden graden van levende entiteiten. Zoals Jezus volgens de evangeliën van de christenen moet hebben gezegd: 'In het huis mijns Vaders zijn vele woningen'. Er zijn in de eindeloze kosmos voor alle klassen van zielen ontelbare plaatsen van vergelding, geluk of leed; en in deze karmisch bepaalde sferen vinden de talloze evoluerende entiteiten van alle klassen de juiste en precies bij hen passende plaats.

HOOFDSTUK 14

'HEMELEN' EN 'HELLEN': LERINGEN VAN DE ESOTERISCHE FILOSOFIE EN VAN DE EXOTERISCHE RELIGIES.

Devachan ['hemel'] gaat van zijn hoogste trap over in zijn laagste – met onmerkbare gradaties; terwijl de laatste trap van *devachan* [omlaag] voor het ego vaak leidt naar de zwakste toestand van *avīchi* ['de hel'], die tegen het einde van de 'geestelijke selectie' van de gebeurtenissen een *bona fide* 'avīchi' kan worden. – *De Mahatma Brieven*, blz. 205

Vanuit kāmaloka . . . gaan dus alle pas overgegane 'zielen' (*op de schillen na*), . . . naar het gebied waartoe zij worden aangetrokken, hetzij devachan of avīchi. – Op. cit., blz. 218

U lijdt door uzelf. Niemand anders dwingt, . . .
– Sir Edwin Arnold, *Het Licht van Azië*, bk. 8

Vanavond lezen we eerst het volgende uit *De Geheime Leer* (2:308):

Want de evolutie van de geest in de stof zou nooit kunnen zijn volbracht en evenmin zou deze haar eerste impuls hebben gekregen, indien de stralende geesten hun eigen respectievelijke super-etherische essenties niet hadden opgeofferd om de uit aarde bestaande mens te bezielen, door elk van zijn innerlijke beginselen een deel, of liever een weerspiegeling, van die essentie mee te geven. De Dhyani's van de zeven hemelen (de zeven gebieden van het Zijn) zijn de NOUMENOI van de huidige en de toekomstige elementen, evenals de Engelen van de zeven Natuurkrachten – waarvan wij de grovere uitwerkingen waarnemen in wat de wetenschap graag noemt de 'bewegingsvormen', de niet meetbare krachten en wat al niet – de nog hogere noumenoi zijn van nog hogere hiërarchieën.

Dit is een bijzonder interessante alinea. Ze bevat in klein bestek een volledig beeld van de onderwerpen die we de laatste weken hebben bestudeerd.

Nu we vanavond de zogenaamde hemelen en hellen gaan bestuderen, is het misschien goed eerst te herhalen dat er geen hemelen en geen hellen zijn *zoals deze in de exoterische religies worden geschetst*. Deze begrippen

berusten echter op leringen die in feite uit die van de mysteriën zijn voortgekomen, en wanneer ze goed worden begrepen, bevatten ze een beknopte weergave van een waarheid, ja van een diepe waarheid. Hoewel we de hemel en de hel van de christenen niet aanvaarden, evenmin als de hemelen en de hellen van de islam, of de letterlijke exoterische leringen daarover zoals we die bij de boeddhisten en de oude Grieken en Romeinen aantreffen, zijn er in de natuur niettemin bepaalde bestaansgebieden waarin die delen van de constitutie van de mens, die de dood van het stoffelijk lichaam overleven, een *passende* verblijfplaats vinden. Dit zijn in feite gebieden of sferen van vergelding waar die delen van zijn constitutie, die van overeenkomstige of identieke geaardheid zijn, magnetisch toe worden aangetrokken.

In het Evangelie 'naar Johannes' (14:2) zegt Jezus het volgende: 'In het huis mijns Vaders zijn vele woningen – als dat niet zo was, zou ik het u gezegd hebben – want ik ga heen om u plaats te bereiden'. Volgens de christelijke legende zei hij dit in een laatste lange toespraak tot zijn discipelen voor hij gevangen werd genomen en voor de autoriteiten moest verschijnen.

Er is geen enkele grote religie uit de oudheid die niet in min of meer duidelijke en welomschreven vorm het bestaan onderwijst van bepaalde krachten van belonende of vergeldende aard die na de dood van de mens werkzaam zijn in voor die krachten geëigende sferen waarin de zogenaamde ziel van de mens na de stoffelijke dood vergelding vindt of, zoals sommigen zeggen, 'straf' of 'beloning' ontvangt. Die sferen waarin de ziel als vergelding een passende loutering of straf ondergaat worden in onze taal hellen genoemd; die waarin de ziel als vergelding passende rust vindt en een beloning ontvangt, heten gewoonlijk hemelen; en omdat deze woorden voor Europeanen vertrouwd klinken, en tamelijk nauwkeurig de algemene gedachte van een vergelding na de dood weergeven die in alle grote religies voorkomt, kunnen we ze beter maar gebruiken. Als we echter een juist inzicht willen verkrijgen in wat de esoterische filosofie hierover leert, moeten we alle denkbeelden die ons door het verkeerde onderricht van de dogmatische theologieën zijn ingeprent, beslist uit ons denken bannen en het daarvan zuiveren.

We moeten bedenken dat we hier het occultisme uit archaïsche tijden bestuderen. Dit woord occultisme betekende oorspronkelijk alleen de wetenschap van verborgen dingen; zelfs in de middeleeuwen van Europa noemden de filosofen die de voorlopers waren van de tegenwoordige wetenschapsmensen en die toen de stoffelijke natuur bestudeerden, hun

wetenschap *occultisme* en hun studies *occult*, waarbij ze op de dingen doelden die 'verborgen', of aan het grote publiek onbekend waren. Zo'n middeleeuwse filosoof was Albertus Magnus, een Duitser; en ook Roger Bacon, een Engelsman, was er een; beiden leefden in de dertiende eeuw van de christelijke jaartelling.

Daarom betekent occultisme, zoals wij de term gebruiken en zoals hij moet worden gebruikt, de studie van de verborgen dingen van het zijn, de wetenschap van het leven of van de universele natuur. In zekere zin kunnen we dit woord gebruiken om er de studie van ongewone 'verschijnselen' mee aan te duiden, en die betekenis heeft het tegenwoordig gewoonlijk bij mensen die niet denken, of niet willen denken, aan het enorm veel grotere terrein van *oorzaken* dat in feite door het occultisme wordt onderzocht. Verschijnselen hebben ongetwijfeld hun plaats in de studie, maar ze liggen als oppervlakkigheden als het ware op de grens, aan de rand van het occultisme. Als we het ware occultisme bestuderen, moeten we diep in de *oorzakelijke* mysteriën van het zijn doordringen; in deze studies hebben we dat inderdaad gedaan: stap voor stap zijn we dieper in het rijk van de oorzaken doorgedrongen.

Om de bestemming van de ziel na de dood en vóór haar volgende wedergeboorte in een stoffelijk lichaam op dit gebied volledig te begrijpen, moeten we eerst opmerken dat er een groot aantal leringen over de dood bestaat waar we nu niet op in kunnen gaan. De reden voor onze noodzakelijke terughoudendheid en ons stilzwijgen is dat de leringen over de diepere mysteriën van de dood de sleutels verschaffen tot mysteriën van nog grotere betekenis en strekking, die vroeger altijd alleen aan enkele uitverkorenen werden medegedeeld. Ieder van u die de religieuze, mystieke wereldliteratuur wil onderzoeken, kan de bewijzen daarvan zelf vinden.

Op eerdere bijeenkomsten hebben we de monade gevolgd op haar reis vanuit de latente toestand naar die van manifestatie, *gezien van onderaf*. De monade is als het ware een geestelijk 'atoom'; laten we haar vanavond een geestelijke *radicaal* noemen en dit woord radicaal in precies dezelfde betekenis gebruiken als H.P. Blavatsky deed toen ze over kometen sprak als 'die langharige siderische radicalen' – met enerzijds een tikje echte humor maar ook, door dit woord radicalen te gebruiken, doelend op een grote waarheid van de esoterische filosofie over kometen. U weet wat *radicaal* oorspronkelijk betekende. Het betekende een (kleine) 'wortel', van het Latijnse *radix*, en vandaar zijn toepassing op een komeet als de *wortel* of de *kiem* van een toekomstige wereld. Zo is ook een

monade een radicaal in de beide betekenissen waarin zij het woord gebruikte: een 'agressieve' (in de zin van een uit zichzelf werkzame, zichzelf ontplooiende) entiteit, en ook een wortel, een kiem van een toekomstige god.

Deze radicaal moet, om zelfbewustzijn en bewust zelfbewustzijn te verkrijgen, de schaduwboog omlaag volgen tot hij, als een integrerend deel van en behorend tot de hiërarchie die zich in dat manvantara ontwikkelt, *het keerpunt* van de grote cyclus in dat manvantara bereikt. Als het zijn karma is, heeft hij tegen die tijd bewust zelfbewustzijn verkregen en manifesteert hij zich op ons gebied als een mens. Daarna klimt hij omhoog langs de lichtende of opgaande boog, en als zijn cyclische pelgrimstocht voorspoedig verloopt, ontwikkelt hij zich tenslotte tot een god. Als we goed willen begrijpen wat we met hemelen en hellen bedoelen, moeten we deze algemene schets in gedachten houden.

Het hele doel van de evolutie en de bestemming van de geestelijke radicaal is de verheffing van het bewust persoonlijke tot het bewust onpersoonlijke – een zo belangrijke gedachte dat we moeten zeggen dat ze het voornaamste denkbeeld en de wortel van de hele esoterische filosofie is. Een zelfbewuste god kan dit alleen zijn omdat hij *een zelf als voertuig* heeft waardoor hij kan werken; de geestelijke radicaal mist dit wanneer hij zijn cyclische pelgrimstocht begint. Het menselijke moet tot het goddelijke worden verheven.

We gaan nu misschien de betekenis inzien van wat H.P. Blavatsky het verlies van de ziel noemde. Bij elke stap omlaag en naarmate het zelfbewustzijn van de monade zich in een manvantara langzaam en geleidelijk ontplooit, vormt ze zich voertuigen of ontwikkelt ze deze door afscheiding en uitscheiding, voertuigen die geschikt zijn om de krachten en de stof te leren kennen op de verschillende gebieden waar ze doorheen trekt en waarop ze zich manifesteert. Die op de hogere gebieden zijn ego's en elk ego vormt door afscheiding zijn eigen bijzondere voertuig, ziel genoemd. Daarom is er voor elke stap omlaag een ego en een ziel; een tweevoudig voertuig voor de manifestatie van de monadische essentie op elk gebied. Het zelf, het innerlijkste bewustzijn, het geestelijk 'ik ben' loopt als een gouden draad door alles heen. De ego-ziel geeft de monade het besef van 'ik ben ik'. Het zelf is echter in ons allen hetzelfde. Het 'ik ben ik' behoort alleen bij het ego. Daarom is het belangrijk het ego te 'verlossen'. De hogere ego's zijn verlost omdat ze in voorafgaande manvantara's al waren verlost. Maar de lagere ego's en hun zielen zijn opgebouwd uit de stof en het bewustzijn van *dit* manvantara, en zij moeten

worden 'verlost'. De toestand van menselijk bewustzijn waarin wij – de mensheid – nu in dit tijdperk en in dit manvantara leven, wordt bij het individu de menselijke ziel, het menselijke ego genoemd; en deze menselijke ziel en dit menselijke ego moeten worden 'verlost', omdat ons zelfbewustzijn daarin is samengetrokken. We gebruiken het woord verlost, omdat er geen betere term bij ons opkomt; het woord is in elk geval vertrouwd. Deze verlossing houdt in dat de ego-ziel moet worden bevrijd van de magnetische aantrekking van de stof.

Maar wat gebeurt er als haar ontwikkeling niet is voltooid en ze op het laagste punt van de boog, voordat ze langs de lichtende boog omhoog begint te klimmen, niet in staat blijkt haar weg te vervolgen en faalt? Stel dat de aantrekking van de stof te sterk is en naar omlaag is gericht. In dat geval worden de banden met het hogere zelf langzaam verbroken, de gouden keten valt uiteen en alle inspanning van de monade is in dat manvantara voor niets geweest. De entiteit die de kringloop naar omlaag volgt is wat een verloren ziel wordt genoemd.

Een verloren ziel heeft niets met de hemelen en de hellen te maken. Ook de toestand van nirvāṇa heeft niets met de hemelen en hellen te maken. De hemelen en hellen betreffen alleen de werkelijk *menselijke* entiteit, dat wil zeggen het menselijke ego en de menselijke ziel; alleen deze graad van bewustzijn, want daartoe behoren die bewustzijnen die gevoelens van geluk en leed kunnen begrijpen en ervaren. Het nirvāṇa gaat uit boven geluk en natuurlijk ook boven leed. Zijn tegenpool is nirvāṇa-avīchi, dat een volslagen contrast vormt met nirvāṇa; het is het laagste punt, de onderste pool van het bewuste bestaan.

Wanneer het lichaam bij de stoffelijke dood uiteenvalt, blijven de astrale elementen in de 'schaduwwereld', terwijl het bewuste centrum dat tijdens het leven ermee verbonden was, met ze verbonden blijft en ze nog steeds bezielt. Bepaalde processen voltrekken zich daar, maar het is niet nodig vanavond tijd te besteden aan een bespreking van wat kāmaloka of devachan precies is. Wanneer de 'tweede dood' plaatsvindt na die van het stoffelijk lichaam – er zijn vele 'doden', dat wil zeggen, vele veranderingen van de voertuigen van het ego – wanneer de *tweede* dood plaatsvindt, wat gebeurt er dan met het menselijke centrum, de werkelijke mens? Er is gezegd dat het hogere deel ervan alles tot zich trekt dat naar dat hogere streeft en dat 'alles' met zich meeneemt naar devachan; en dat de ātman met de buddhi en met het hogere deel van manas – de zogenaamde menselijke ziel of het denkvermogen – daarna de geestelijke monade van de mens wordt. Strikt genomen is dit de goddelijke monade binnenin haar

voertuig – ātman en buddhi – verbonden met het menselijke ego in zijn hogere mānasische element; maar na de dood worden ze tot één verenigd en worden dan de geestelijke monade genoemd.

De menselijke monade 'gaat' naar devachan. Devachan is een Tibetaans woord en kan worden vertaald met 'god-land', 'god-gebied'. Er zijn veel gradaties in devachan: de hoogste, de tussenliggende en de laagste. Maar anderzijds, wat gebeurt er met de entiteit, de lagere menselijke ziel, die zo is bezoedeld met aardse gedachten en de lagere instincten dat ze zich niet kan verheffen? Ze bezit misschien nog voldoende geestelijke kracht om haar als entiteit bijeen te houden en haar in staat te stellen een reïncarnerend wezen te worden, maar ze is bezoedeld en belast; ze neigt dan ook naar omlaag. Kan ze dan wel opstijgen naar hemels geluk? Kan ze zelfs wel naar de lagere gebieden van devachan gaan en daar iets ervaren van de heerlijkheid en vreugde van al wat edel en schoon is? Nee. Er is een passende sfeer voor elke graad van ontwikkeling van de ego-ziel; ze wordt tot die sfeer aangetrokken en blijft daar tot ze volkomen is gelouterd, tot de zonde als het ware is weggewassen.

Dit zijn de zogenaamde hellen, die nog lager zijn dan de laagste delen van devachan; de hoogste delen van devachan zijn de arūpahemelen. Nirvāṇa is iets heel anders dan de hemelen. Nirvāṇa is een toestand van volstrekt geluk en volledig onbelemmerd bewustzijn, het opgaan in zuiver zijn; het is de wonderbaarlijke bestemming van hen die bovenmenselijke kennis, zuiverheid en geestelijke verlichting hebben verworven. Het is in feite een *persoonlijk* opgaan in of een vereenzelviging met het zelf – het hoogste ZELF. Het is ook de toestand van de monadische entiteiten in de periode tussen de kleinere manvantara's of ronden van een planeetketen; en in nog bredere zin tussen elke periode van zeven ronden, of dag van Brahmā, en de daaropvolgende dag of nieuwe kalpa van een planeetketen. In deze laatste perioden, na het zevende gebied in de zevende ronde, zijn de monadische essenties zelfs de hoogste toestand van devachan ver voorbij. Ze zijn zelfs te zuiver en te vergevorderd voor een toestand zoals het devachanische geluk, en gaan naar de hun passende sfeer en toestand en dat is het nirvāṇa dat na het einde van de zevende ronde volgt.

Wat zeggen de Ouden in hun exoterische religies over deze zogenaamde hemelen en hellen? Iedere oude religie leerde dat de zogenaamde hemelen zijn verdeeld in fasen of graden van steeds grotere gelukzaligheid en zuiverheid; en de zogenaamde hellen in fasen of graden van toenemende loutering of steeds groter lijden. De esoterische

leer of het occultisme verklaart dat het ene geen straf is en het andere, strikt genomen, geen beloning. De leer is eenvoudig dat elke entiteit na de stoffelijke dood naar het passende gebied gaat waartoe de karmische bestemming van de entiteit haar magnetisch aantrekt. Zoals een mens in zijn leven werkt en zaait, zo en niet anders zal hij na de dood oogsten. Goed zaad brengt goede vruchten voort; slecht zaad onkruid – en misschien leidt een negatief en kleurloos leven zelfs niet tot iets dat van waarde of van geestelijk nut is. Er is geen 'wet' van karma; we herhalen, er is geen 'wet' van karma. Er zijn geen 'wetten' van de natuur, nogmaals, er zijn geen 'wetten' van de natuur. Wat is een natuurwet? Is een natuur'wet' een god? Is het een wezen? Is het een entiteit? Is het een kracht? Is het een energie? Als dat zo is, welke god brengt haar dan voort? Het woord *wet* is echter goed te gebruiken *als we tenminste begrijpen wat we ermee bedoelen*. Voor algemeen gebruik in begrijpelijke schrijftaal of in de spreektaal is er in onze tijd misschien geen beter woord te vinden. Maar laten we niet de fout maken door abstracties voor werkelijkheden te houden.

Als we deze fout maken, zullen we bij onze studie van de prachtige leringen van het occultisme nooit een stap dichter komen bij een juist inzicht in de natuur. We moeten ons denken zuiveren van de verkeerde opvattingen die de westerse wetenschap en theologie ons hebben bijgebracht. De zogenaamde wetten van de natuur en de wet van karma zijn eenvoudig de verschillende werkingen van bewustzijnen in de natuur: het zijn in werkelijkheid *gewoonten*, *gewoonten van wezens*. Tegenover de abstracties van de westerse wetenschap en de theologie stellen wij de werkingen en de onontkoombare gevolgen daarvan van bewustzijnen en willen in de bestaansgebieden van de levenshiërarchieën. We doen eenvoudig onze intelligentie tekort en maken ons intellectueel belachelijk wanneer we de vicieuze cirkels van de materialistische theorie blijven volgen, en denken onze onderzoekende geest te hebben bevredigd door het werk van eindeloze reeksen wezens in de natuur te vervangen door een abstractie die wet of wetten heet. Denk erover na! Beseffen we wel dat geen enkele grote denker uit de oudheid voor het begin van de christelijke jaartelling ooit over natuurwetten heeft gesproken, alsof deze wetten levende wezens en deze abstracties werkelijke, handelende entiteiten waren? Hebben de navigatie*wetten* ooit een schip bestuurd? Trekt de *wet* van de zwaartekracht de planeten tot elkaar aan? Verenigt ze de atomen of brengt ze ze bijeen? Onzin. Dit woord wet is eenvoudig een abstractie, een uitdrukking voor *het handelen van entiteiten in de natuur*. De

Ouden stelden werkelijkheden, *levende wezens*, in de plaats van wetten die, zoals wij de term gebruiken, slechts abstracties zijn; ze lieten zich niet zo gemakkelijk door woorden voor de gek houden. Ze noemden ze goden. Goed, laten we ze goden noemen. Ze noemden ze geestelijke entiteiten. Goed, noem ze zo. Noem ze dhyāni's of geef ze een andere naam als u wilt. Maar geloof in reële levende wezens, in werkelijkheden en richt daarop uw aandacht en niet op nietigheden en abstracties, die behalve in het spraakgebruik geen betekenis hebben.

Laten we als voorbeeld de oude brahmaanse leringen nemen. Daarin komen veel verdelingen van hemelen en hellen voor; maar de gebruikelijke verdeling is die in zeven lagere gebieden of loka's of hellen, of oorden van helse verschrikking, en zeven hogere loka's die we hemelen kunnen noemen. De boeddhistische leer telt meestal 21 hellen, gewoonlijk *nāraka's* genoemd. De boeddhisten gebruikten het woord loka's ook voor de hogere gebieden; maar bedenk dat deze hogere en lagere gebieden of graden in alle oude stelsels verschillende niveaus naar omhoog en omlaag kenden. Op het hoogste volgden alle andere, die bij elke stap omlaag minder gelukzaligheid en zuiverheid vertoonden en steeds stoffelijker en minder gelukkig werden, totdat ze onmerkbaar in de hogere hellen overgingen en daar nog verder verstoffelijkten tot het einde van de hiërarchie van deze stadia was bereikt.

Tot de allerlaagste van deze hellen rekenden de boeddhisten *avīchi*. Dit is een Sanskrietwoord dat in het algemeen 'zonder golven' betekent, dat wat geen golven of beweging vertoont en dat een stilstand van het leven en een toestand van onbeweeglijkheid aanduidt; het betekent ook 'zonder geluk' of 'zonder rust'; daaronder begint een andere hiërarchie, een nieuwe wereld. Wat een eindeloze wereld van gedachten opent zich hier voor ons!

Omdat we vanavond niet veel tijd meer hebben, kunnen we hier slechts een schets geven van de leringen over de hemelen en de hellen. Door eerst een algemeen beeld te geven, volgen we onze gebruikelijke studiemethode. Eerst proberen we een algemene schets en een algemeen overzicht te geven om later als we verdergaan met ons onderwerp de nodige details aan te brengen, hoewel we herhaaldelijk en met opzet andere leringen zullen aanroeren die ermee verband houden. Op deze manier volgen we het oude stelsel of de oude methode om deze verschillende onderwerpen te onderwijzen. In onze hedendaagse westerse onderwijsinstellingen is het gebruikelijk, misschien wel een dwingende eis, dat de docent alle details van het onderwerp waaraan hij is begonnen

tot het einde toe behandelt. Hij begint met een bepaalde lijn van onderzoek en wijkt niet daarvan af voordat alles wat de theoretische en praktische kant betreft, of wat daartoe zou behoren, bekend is of bekend wordt geacht; en wanneer dat geheel is uitgeput en het verstand in die vorm geheel gekristalliseerd en vermoeid is, richt hij zich op een nieuw onderzoeksobject. Deze methode is volstrekt tegennatuurlijk. Geen enkel kind of volwassene leert de levenslessen op zo'n gekunstelde manier. De Ouden kenden de psychologie van het onderwijs geven en ontvangen beter. Zij gaven eerst een algemeen overzicht, zoals iemand heeft die op de top van een berg staat en de hele omgeving overziet; hij vormt zich daarvan in grote lijnen een beeld dat hij in zijn denken vasthoudt; en wanneer hij in het dal afdaalt, kan hij gemakkelijk daarin alle noodzakelijke bijzonderheden invullen. Dit is de methode van de natuur, als we het zo mogen uitdrukken; het wordt de platonische methode genoemd: eerst het algemene, dan het bijzondere. In de logica heet dit de deductieve methode die tegenover de aristotelische of inductieve methode staat, waarop het moderne westerse onderwijs berust.

De Egyptenaren leerden, zoals we uit hun papyrusrollen weten, het bestaan van vele sferen na de dood, van vele gebieden van gelukzaligheid en schoonheid en van vele gebieden van lijden of loutering, sferen waar de gestorven entiteit doorheen moest gaan voordat ze een van de beide bestemmingen van het leven na de dood bereikte: de hemel of de hel. De leraren uit de oudheid stelden de loop van het leven na de dood allegorisch voor, en op die manier hielden ze de intuïtie levend en werkzaam zonder verboden zaken, geheimen of mysteriën van de heiligdommen aan te roeren. Laten we in dit verband als illustratie de leer van de mithraïstische religie nemen, die er eens bijna in slaagde de christelijke leer volledig te verdringen. De mithraïsten onderwezen het bestaan van zeven (en negen) hemelen, elk voorafgegaan en gevolgd door een andere van respectievelijk lagere en hogere aard; en elk moest worden bereikt met een 'ladder', wat slechts een aanschouwelijke, kernachtige manier van uitdrukken was. Natuurlijk bedoelden ze alleen dat de ladder een voorstelling was van de stappen, treden of stadia die de ziel omhoog moest beklimmen om het doel te bereiken; de ladder stelde bovendien de stadia van de hiërarchie voor – de treden, gebieden en sferen waaruit ze is opgebouwd. Ze hadden ook hun zeven graden van inwijding, gebaseerd op de in de natuur bestaande opklimmende schaal; en nog twee andere graden die als te heilig werden beschouwd om er openlijk over te spreken; in totaal dus negen graden.

Hoe dachten de Scandinaviërs erover? Neem het geval van hun *Niflheim*, een woord dat 'nevelachtige (of mistige) verblijfplaats, tehuis' of 'woning' betekent. Dit nevelachtige gebied was het negende, in hun stelsel het laagste, en het bestond zelf uit negen kleinere werelden of sferen. De schrijvers van de Edda's gingen bij hun onderricht voorzichtig te werk, maar ze gaven ons voldoende stof om ons duidelijk te maken dat ze precies dezelfde leringen bezaten als elders in de wereld worden aangetroffen. Ik spreek nu meer in het bijzonder over de Edda in proza, die in haar esoterische toespelingen meer onthult dan de poëtische Edda, de Edda in dichtvorm. Volgens het prozawerk was het aan de ene kant van de kosmische ruimte, de noordkant, koud en somber, en het geeft aan deze sfeer de naam van *Nifl*, 'nevelachtig gebied', wat de betekenis van die naam generaliseert. Nifl had negen verdelingen of graden, maar Nifl was speciaal de naam van de laagste van de negen, al gaf de Edda die naam aan de hele reeks van negen sferen aan de noordkant. Een tussengebied was het *Ginnungagap*, een Oudnoors woord dat misschien kan worden vertaald met 'gapende afgrond', of diepste afgrond (of kloof); dit was de middelste of tussenliggende sfeer. Dan kwam *Muspellheim* in het zuiden, een plaats van vuur en vlammen en warmte, niet noodzakelijk zoiets als de christelijke hel, want ze leek inderdaad meer op een hemel dan op een hel; er woonden elementale of goddelijke wezens, wat voor de Scandinaviërs, die zoveel koude moesten verduren, een natuurlijke gedachte was. Hun hel was koud, en de hellen van de volkeren die zuidelijker woonden, waren heet – woorden die slechts een geschikt middel waren om dingen te zeggen die door het volk gemakkelijk konden worden begrepen.

Wat geloofden de eerste christenen of de christenen uit de middeleeuwen met betrekking tot hemel en hel? Laten we als voorbeeld de beschrijvingen nemen van Dante, de grote Italiaanse dichter, want hij geeft de oude heidense leer in sommige opzichten bijzonder goed weer, weliswaar steeds in enigszins verdraaide vorm, maar toch zo dat we in alles wat hij schreef de oude waarheid kunnen herkennen. Het is veelbetekenend dat hij in zijn inferno's of hellen en in zijn vagevuur de grote Latijnse dichter Virgilius tot zijn leidsman maakte, maar toen hij toekwam aan de beschrijving van de hemelen, had hij uit gepaste eerbied voor zijn christelijke leermeesters en de christelijke tijd waarin hij leefde, een christelijke gids, zijn Beatrijs, en moest hij natuurlijk zijn christelijke leringen volgen. Dante verdeelt zijn hellen in negen kringen. Zijn vagevuur verdeelt hij in zeven kringen, voorafgegaan door het voorvagevuur

en gevolgd door het aardse paradijs, wat in totaal ook negen is. Hij laat zien dat van deze hellen en van deze verdelingen van het vagevuur – plaatsen van loutering – de laagste de verschrikkelijkste is; de tweede erboven is niet zo afschuwelijk, de derde weer minder dan de tweede, en zo verder omhoog door de achttien kringen of graden van hellen en vagevuur tot de hoogste van het vagevuur, die nauwelijks of helemaal niet onaangenaam is. Tenslotte verdeelt Dante zijn hemelen in negenen en daarboven is het empyreum, de verblijfplaats van God en zijn engelen!! Er zijn dus negen hellen, zeven verdelingen van het vagevuur met het voorvagevuur en het aardse paradijs – eveneens negen; negen hemelen; het empyreum: 9+9+9+1 = 28 afdelingen van niet-stoffelijk leven, waarvan elk is bestemd om na de dood bepaalde ondeugden te straffen of bepaalde deugden te belonen. Een merkwaardig getrouwe, merkwaardig verwrongen en vaak groteske parodie van de archaïsche leer.

HOOFDSTUK 15

DE EVOLUTIE VAN HET 'ABSOLUTE'. EEN ALGEMEEN EVOLUTIEPLAN OP ALLE GEBIEDEN. ZEVEN SLEUTELS TOT WIJSHEID EN TOEKOMSTIGE INWIJDINGEN.

Terwijl hij in de ene top van zijn eigen hyparxis alle dingen bevat, staat hij zelf geheel daarbuiten.

Thomas Taylor, *Proclus on The Theology of Plato*, blz. 212

U zult het niet begrijpen zoals u iets bepaalds begrijpt.

– Damascius (Cory, *Ancient Fragments*, blz. 281)

Goddelijke zaken kunnen niet worden bereikt door stervelingen die het stoffelijke begrijpen,
Slechts zij die lichtgewapend zijn bereiken de top.

– Proclus, *Commentaar op de 'Cratylus' van Plato*

Als inleiding lezen we vanavond uit *De Geheime Leer* (1:629):

Terwijl de christenen wordt geleerd dat de menselijke ziel een ademtocht van God is – door hem geschapen om eeuwig voort te bestaan, d.w.z. met een begin, *maar zonder einde* (en daarom mag de ziel nooit eeuwig worden genoemd) – zegt de occulte leer: '*Niets wordt geschapen, maar het wordt slechts omgevormd*. Niets kan zich in dit heelal manifesteren – van een hemellichaam tot een vage snelle gedachte – wat niet al in het heelal aanwezig was. Alles op het subjectieve gebied is een eeuwig ZIJN, zoals alles op het objectieve gebied een *steeds worden* is, want het is vergankelijk.'

U zult zich herinneren dat we ons op de vorige bijeenkomst moesten bepalen tot een kort overzicht van het onderwerp van de hemelen en de hellen, zoals dit in de leringen van de verschillende exoterische religies voorkomt. En bij de beschouwing van verschillende theologische of filosofische of mythologische leringen daarover waren we gekomen bij het standpunt van de middeleeuwse christelijke theologie zoals dit in de *Divina Commedia* van de grote Italiaanse dichter, Dante, wordt weergegeven. In dit werkelijk prachtige dichtwerk vonden we, evenals in andere stelsels die we hebben genoemd, opnieuw het wonderlijke getal negen als het grondtal voor verdeling.

We bespraken ook kort de oude Scandinavische opvattingen over dit onderwerp, zoals die in de jongere Edda, de Edda in proza, zijn te vinden en maakten slechts vage toespelingen op de leringen daarvan. We spraken ook over de opvattingen van de Griekse en Latijnse stoïcijnen; en bovendien hadden we erop kunnen wijzen dat in een belangrijk zogenaamd Hermetisch werk, dat Egyptisch van oorsprong zou zijn maar dat later onder christelijke invloed aanzienlijk is veranderd – het werk waar ik op doel heet *De Goddelijke Pymander* – over zeven sferen of stadia wordt gesproken, terwijl in vage termen ook nog op een achtste wordt gewezen en zelfs op een negende wordt gezinspeeld.

Als we nu onze aandacht weer op het oude Griekenland richten, lezen we hoe de grote dichter Homerus in het achtste boek van de *Ilias* zijn Zeus, als deze zich tot de goden en godinnen richt, laat spreken over de gouden keten. Zeus vertelt de andere godheden in meesterlijke taal over zijn grote kracht en zegt dat als zij allen, de goden en godinnen van de machtige Olympus, die keten aan één einde omlaag zouden trekken en hij het andere zou vasthouden, hij, Zeus zelf, alleen, haar met alle goden en godinnen en met alle zeeën en aarden omhoog zou kunnen trekken, en die gouden keten met hen allen aan het ondereind aan een van de hemeltoppen zou kunnen ophangen. Wat is de betekenis van dit merkwaardige verhaal? De volgende:

Deze gouden keten stelt de aaneenschakeling voor van de levende hiërarchieën die we eerder hebben bestudeerd – de gouden keten van alle bestaan, zowel innerlijk als uiterlijk. In dezelfde toespraak tot de vergadering van de goden van de Olympus zegt Zeus: 'Ieder van u die minachting heeft voor mijn woorden en wensen, zal ik in de duistere Tartarus werpen . . . die even ver onder de Hades ligt als de aarde onder de Olympus.' Daaruit blijkt enigszins hoe Homerus zich de bouw van de kosmos dacht, namelijk ongeveer als volgt: de aarde, of liever het heelal, werd voorgesteld als een bol; de Olympus werd aan de boven- of noordkant of de noordpool geplaatst; wat de aarde werd genoemd was het volgende deel eronder; onder de aarde lag de Hades; en aan de tegenpool van de Olympus werd de Tartarus geplaatst. Homerus zegt ons bij monde van Zeus dat de aarde even ver onder de Olympus ligt als de Tartarus onder de Hades.

Ook de Griekse dichter Hesiodus vertelt ons in zijn *Theogonie*, te beginnen bij vers 721, dat als men een koperen aambeeld van de Olympus op aarde zou laten vallen, dit negen dagen nodig zou hebben om op de tiende dag de aarde te bereiken; en als datzelfde koperen aam-

beeld zijn weg zou vervolgen en van de aarde in de Tartarus zou vallen, zou dat opnieuw negen dagen vergen en zou het op de tiende dag de Tartarus bereiken. Bij de Romeinse dichter Virgilius (*Aeneis*, 6, 577-9) vinden we dezelfde gedachte terug.

We zien dus in het Griekse en Latijnse mystieke denken hetzelfde beginsel van hiërarchieën en verdelingen in negenen en tienen dat we al eerder hebben aangetroffen. De theorie gaat uit van een continue opeenvolging van bestaansgebieden of -sferen, van hogere tot lagere, die zich op het hele terrein van ieder algemeen hiërarchisch stelsel van werelden voortdurend herhaalt. Bij de Tartarus bijvoorbeeld begint een nieuwe subhiërarchie, een nieuwe sfeer, een nieuw ei van leven, precies zoals de Olympus van een dergelijk stelsel de onderste is van een nog hogere hiërarchie dan het stelsel zelf. En zo is het overal in het gehele heelal.

Deze 'val van negen dagen' van het 'koperen aambeeld' van Hesiodus en andere soortgelijke voorstellingen zijn eenvoudig voorbeelden van de bekende mythologische beeldspraak, waarbij de esoterische leringen, de leringen van het occultisme, dat wil zeggen de feiten van het innerlijke zijn, zoals die in de mystieke leringen van alle oude volkeren zijn te vinden, in een voor het grote publiek met zijn sluimerende denkvermogen gemakkelijk te begrijpen vorm worden weergegeven.

Dit onderwerp van de hellen en hemelen berust op verschillende fundamentele esoterische factoren die wij sinds het begin van deze bijeenkomsten in januari voortdurend hebben bestudeerd. Zoals op de vorige bijeenkomst is opgemerkt, bestaan er in werkelijkheid in het geheel geen hellen en hemelen in de gewone christelijke zin. Maar er zijn sferen van vergelding, sferen van beproeving, en die vertegenwoordigen bepaalde sferen van zijn. Sommige van deze hellen, die bijvoorbeeld in de brahmaanse en boeddhistische religie worden beschreven, zijn feitelijk sferen die bijna plezierig zijn te noemen, eerder aangenaam dan andersom; ze worden als heel prettige en interessante plaatsen beschreven! Maar toch staan ze lager dan de zogenaamde hemelen.

Aan de andere kant is het mogelijk dat we sommige zogenaamde hemelen zoals ze worden beschreven niet zo bijzonder aantrekkelijk vinden, want er wordt uitgegaan van de gedachte dat de omstandigheden van de gebieden van vergelding, beproeving of loutering overeenkomen met die van de mens op aarde: wanneer de levensreis van de mens op aarde is volbracht, verloopt alles naar strikte analogie en in strikte overeenstemming met de werking van de aantrekkingskracht. *Iets kan niet naar een bepaalde sfeer gaan of in een toestand overgaan als het daarvoor niet*

geschikt is. Alle dingen bereiken precies die bestemming, dat tehuis of die sfeer die bij ze passen en waarmee ze overeenstemmen.

Deze hemelen en hellen zijn natuurlijk *toestanden*; ook het leven op aarde is een toestand. Maar als iets een toestand is, is het ook de toestand van iets; en als het iets is, moet het een plaats hebben, een positie innemen, zich ergens bevinden. Dat is duidelijk. Hoewel deze hemelen en hellen dus toestanden zijn, zijn het tevens ruimten, plaatsen. De oude wijsheid duidt ze in het algemeen aan met het Sanskrietwoord *tribhuvana* dat 'de drie werelden' betekent, kort geformuleerd drie algemene verblijfplaatsen, woningen of woonplaatsen; zoals Jezus in de Heilige Schrift zegt: 'In het huis mijns Vaders zijn vele woningen'. Het zijn zielstoestanden voor de entiteiten die erin verkeren, en door deze zielstoestanden komt de loutering van de ziel tot stand.

Waarom gaat iemand naar de hel? Omdat hij naar de hel *wil* gaan. Waarom gaat iemand naar de hemel? Omdat het zijn *wens* is naar de hemel te gaan. Een mens gaat *waarheen hij wil gaan*. Als hij in zijn leven slecht is geweest, komt dat omdat de impulsen en de aantrekkingskracht van zijn wezen zo waren; kan zo'n ziel die geheel in aardse zaken opgaat zich tot geestelijke sferen verheffen? Kunnen de activiteiten van geestelijke wezens, van de zogenaamde hogere wetten van de natuur iemand, van wie de ziel geheel in beslag wordt genomen door hemelse aspiraties, tot de folteringen van een van de lagere sferen van loutering aantrekken? Nooit. Denk eens aan de betekenis die deze gedachte heeft. We moeten daaruit lering trekken en ons leven ernaar richten. Laten we naar deze grootse verheven leringen luisteren. Elk woord ervan is vol diepe betekenis.

Laten we nog een stapje verder gaan. U zult zich misschien herinneren dat we enkele maanden geleden erop wezen dat de oude wijsheid, het oude occultisme, een leer bevatte die in feite de stoot heeft gegeven tot een moderne wetenschappelijke theorie over de werkingen van de natuur, al kreeg die een verwrongen materialistische vorm; het gaat om de zogenaamde wet van behoud van energie, een van de hoofdpijlers van de moderne materialistische wetenschap, en haar zusterdogma, de zogenaamde wet van de omzetting van krachten. Deze beide wetenschappelijke theorieën gingen uit van de veronderstelling dat er niets anders bestaat dan inerte, levenloze, zielloze stof, voortgedreven door vreemde en onbekende en misschien wel onkenbare impulsen, die krachten werden genoemd en zich op een onbekende en misschien niet te achterhalen manier manifesteren. Hoewel de wetenschap haar standpunten in vele

opzichten wijzigt, blijven sommige materialistische denkbeelden toch bestaan. In onze tijd wordt aangenomen dat alles in wezen kracht is; de stof zelf wordt geacht kracht te zijn. De opvattingen zijn nog altijd dezelfde, zoals u onmiddellijk ziet, alleen de woorden veranderen. Toch is het een stap vooruit, al moeten we ons niet door alleen woorden van de wijs laten brengen als de gedachte achter de woorden nog dezelfde is en even materialistisch als vroeger.

Maar er zijn tekenen dat er in de wetenschap snel ook andere veranderingen plaatsvinden. In de afgelopen drie weken [1924] heb ik het verslag gelezen van een rede van een eminente Engelse natuurkundige, die zijn land tot eer strekt en in sommige opzichten intuïtief is, die ons vertelt wat de jongste ontdekkingen de wetenschappers van deze tijd hebben geleerd. Wat is dit nieuwe licht? Precies wat wij enkele maanden geleden aanduidden als een fundamentele leer van het oude occultisme, namelijk dat kracht eenvoudig stof is in een etherische toestand; of om het op een andere en betere manier te zeggen, dat stof als het ware gekristalliseerde kracht is en dat kracht en stof in essentie één zijn. Deze geleerde zegt ons verder dat hedendaagse denkers nu beginnen te geloven dat de stof niet eeuwig is. Natuurlijk geloven ook wij dat, *mits we met 'stof' alleen fysieke stof bedoelen*, de fundamentele māyā – of illusie – van het stoffelijke bestaan. Als we echter met 'stof' de grondslag, de essentiële *substantie van het zijn* bedoelen, dan verschillen we direct van mening, want *die is* inderdaad *eeuwig*. ZE is mūlaprakriti, wortel-substantie, het kleed van parabrahman.

Wat bedoelen we wanneer we spreken over parabrahman en mūlaprakriti, essentieel bewustzijn en essentiële natuur – of essentiële substantie of 'stof'? We bedoelen dit: dat parabrahman-mūlaprakriti voor elk menselijk intellect eenvoudig de absolute toestand van de hiërarchie is, het hoogste deel, de bloem, het beginsel, de wortel, het zaad ervan – dat waaruit de rest zich ontwikkelt of tevoorschijn komt en het gemanifesteerde heelal wordt waarin we leven, dat we kennen en waarvan we een deel zijn. Zoals Paulus in de christelijke evangeliën zegt, 'In hem [dat wil zeggen in Het – het Grieks laat deze vertaling toe] leven wij, bewegen wij en hebben wij ons bestaan', dat wil zeggen, wij *zijn Het*, in die zin dat we een essentieel deel zijn van de bloem van onze hiërarchie, het hoogste *voor ons*, want Het is de wortel van het bewustzijn van en in *ons* kosmische heelal of *onze* universele kosmos, die alles is wat door de gordel van de melkweg wordt omsloten, namelijk de universele kosmos die wij kennen. De top ervan is deze wortel waaruit al deze ontelbare daarin

besloten lagere werelden of heelallen zijn voortgekomen, en zich hebben ontwikkeld. Zijn kinderen, de zonnestelsels, de zonnen, de sterren, de planeten – alle levende wezens, alle atomen, alle werelden of heelallen, kortom, de kosmos – alle komen uit Het voort. Het is de top, de bloem, het hoogste punt, en ook het zaad; het is de absolute paramātman, het hoogste zelf.

Wat bedoelen we met het absolute? Bedoelen we God – als dat woord u bevalt, en als u het werkelijk God wilt noemen? Maar weet u iets van God af? Zien we niet dat zodra we ons verstand uitschakelen, onze intuïtie verlammen en de ontplooiing van onze innerlijke vermogens beperken door over grenzen te spreken, openlijk of in gedachten, we een eindpunt bereiken en stilstaan? Bedenk in dit verband steeds dat er achter en voorbij het kosmische heelal, buiten onze gezichtskring en voor ons onvoorstelbaar, altijd eindeloos leven is, eindeloos bestaan, omdat er nergens een einde is; en op deze gedachte werd in het oude occultisme gedoeld wanneer zij die daarin onderricht gaven, spraken van die 'cirkel waarvan de omtrek nergens en het middelpunt overal is', het 'grenzeloze', het 'zonder grenzen'. Dit woord absoluut, dat in de moderne filosofie en zelfs door ons verkeerd wordt gebruikt, is de nauwkeurige vertaling van het Sanskrietwoord *mukti* of *moksha*, waarop ik dadelijk zal terugkomen. Absoluut is afgeleid van het voltooid deelwoord van het Latijnse woord *absolvere*, dat 'losmaken', 'bevrijden' betekent, en daarom 'vervolmaakt'. Geen volstrekte, onbegrensde volmaking, zoals de onsterfelijke goden in sommige religies geacht werden te bezitten, wat altijd onmogelijk is, maar een betrekkelijke volmaking, de top, het hoogste punt, de bloem, de wortel, het zaad van een hiërarchie; in het bijzonder voor *ons* in die hiërarchie die voor *ons* de hoogste is – ons kosmische heelal.

Nu de Sanskrietwoorden *mukti* of *moksha*: het eerstgenoemde komt van de Sanskrietwortel *much* die zoals gezegd 'losmaken, bevrijden' betekent; *moksha* komt van het Sanskriet *moksh*, dat een bijna identieke betekenis heeft en waarschijnlijk is afgeleid van dezelfde wortel *much*. Het betekent dat wanneer een geest, een monade, een geestelijke radicaal zich als gemanifesteerd wezen heeft ontwikkeld, dat hij eerst een mens is geworden en innerlijk is bevrijd, van een mens een planeetgeest of dhyān-chohan of heer van meditatie, en zich nog verder heeft ontplooid om *innerlijk* een brahman te worden en van een brahman het parabrahman voor zijn hiërarchie, dan is hij absoluut volmaakt, bevrijd of verlost: volmaakt voor die lange tijdsperiode die ons bijna een eeuwigheid toe-

schijnt, zo lang is ze, en door het menselijke intellect praktisch niet is te berekenen. Dit is het absolute: beperkt vergeleken met nog immenser, nog verhevener zaken; maar voorzover wij ons dat kunnen voorstellen, 'bevrijd' of 'losgemaakt' uit de ketenen of banden van het stoffelijke bestaan.

Wat gebeurt er wanneer de grote periode van de universele kosmische pralaya aanbreekt en het heelal in de schoot van parabrahman wordt opgenomen (om de oosterse beeldspraak te gebruiken)? De geestelijke entiteiten gaan dan hun paranirvāṇa in, wat voor hen precies hetzelfde betekent als wanneer wij over de dood van de mens spreken. Ze worden door hun geestelijke kracht aangetrokken tot nog hogere hiërarchieën van bestaan, tot nog hogere geestelijke gebieden waarin ze verder opklimmen, groeien, leren en leven. De lagere elementen van de kosmos, het lichaam van het heelal, volgen hun eigen aantrekkingskracht (precies zoals ons stoffelijk lichaam doet wanneer de verandering komt die dood heet – de dood, de tweelingbroeder van het leven): het stoffelijk lichaam naar de stof, de levensadem naar de levensadem van de kosmos; stof gaat naar stof, adem naar adem. De andere kosmische beginselen vergaat het net als de beginselen van de mens bij zijn dood: de kāma van onze natuur gaat naar het universele reservoir van het kāmische organisme, ons manas vindt zijn dhyān-chohanische rust, en onze monaden beginnen hun eigen hogere leven. Wanneer de klok van de eeuwigheid opnieuw het uur aangeeft waarop de kosmos 'in het licht tevoorschijn treedt' – wat de 'dood' is voor het geestelijke wezen, zoals dood voor ons *leven* betekent *voor de innerlijke mens* – wanneer de tijd weer is aangebroken voor het manvantara van het stoffelijke leven (de periode van de geestelijke dood voor de kosmos is die van het stoffelijke leven van de manifestatie), worden de kosmische levenscentra in de peilloze diepten van tijd en ruimte opnieuw tot leven gewekt: eerst het stadium van de gloeiende nevelwolk, dan de draaiende nevelvlek, de spiraalnevel en de ringnevel, dan de zon en de planeten, en tenslotte de menselijke en andere wezens die zich op de laatstgenoemde ontwikkelen. Elk van deze planeten moet in de komende planetaire tijdperken telkens opnieuw haar zeven ronden volbrengen in een eindeloos leven. In dit verbazingwekkende proces liggen onbegrensde hoop en ervaringen besloten, maar voor die wezens die zich bewust zijn geworden van morele verantwoordelijkheid is er bij elke stap op het pad steeds een scheiding van wegen, een weg omhoog en een weg omlaag, want er is voortdurend een 'moment van keuze'.

In deze tijd hebben we iets meer dan de helft van de mahāmanvantarische cyclus achter ons; we zijn, wat het mahāmanvantara van ons kosmische zonnestelsel betreft, op het punt gekomen waarop de stof haar laatste stadium van ontwikkeling *in onze hiërarchie* al heeft bereikt. Volgens de oude getallenleer hebben we ruim 155 biljoen 520 miljard zonnejaren geleefd. De helft van ons mahāmanvatara is voorbij, er resten nog bijna 155 biljoen 520 miljard zonnejaren. Beter gezegd, we zijn langzaam het laagste punt van de grote universele kosmische cyclus gepasseerd. Dat laagste punt, waarop de stof voor ons, voor onze grote levensgolf haar hoogste graad van stoffelijke manifestatie bereikte, kwam toen de maan het midden van haar vierde ronde had bereikt, eeuwen en eonen voor ze onze stoffelijke satelliet werd. Volgens de oude leringen telt het grote parabrahman van ons hiërarchische stelsel 100 goddelijke levensjaren; elk jaar heeft 360 dagen en wordt verdeeld in 12 maanden; en omdat er 50 goddelijke jaren zijn verstreken, hebben wij op deze planeet Terra, op deze aarde, dus de eerste goddelijke dag van de eerste goddelijke maand van de opgaande cyclus van de tweede periode van 50 goddelijke jaren bereikt. We hebben dus ruim 155 biljoen 520 miljard jaren in en door onze hiërarchie de cyclische weg omlaag gevolgd tot het laagste punt ervan op de maan; en sinds dat punt eeuwigheden geleden werd bereikt, zijn we langzaam en moeizaam begonnen de weg omhoog te gaan naar het onuitsprekelijke, de top van ons hiërarchisch stelsel, ons 'absolute'. Onthoud alstublieft goed dat we dit woord absoluut alleen gebruiken in de betekenis die we eerder hebben uiteengezet.

Hoe werd het absolute het absolute? Door toeval? Er bestaat geen toeval. Er is niets dan eindeloos leven, eindeloos bewustzijn en eindeloze duur, die werken in overeenstemming met de beginselen en elementen van de *inherente natuur*, in onze Sanskrietwerken svabhāva genoemd. De grondbetekenis van dit woord svabhāva is 'zelfvoortbrenging', 'zelfwording'. *Wij brengen onszelf door alle tijden heen voort*: geven onszelf ons eigen lichaam, beklimmen onze eigen ladder, sport voor sport, gaan naar onze eigen hel en ontdekken onze eigen hemel. En het hele doel, het hele streven van de universele evolutie is, volgens deze leer van de oude wijsheid, gericht op het verheffen van het persoonlijke tot het individuele, van het substantiële tot het goddelijke, van de stof tot de geest en van het grove tot het zuivere.

Vanwaar kwam dan het absolute, het opperste zelf of de hoogste geest, de paramātman, waarvan wij vonken zijn? Door groei van binnen naar buiten; en van buiten naar binnen. Eens, ontelbare eonen geleden, was

het een mens. Denk eens over de verheven gedachte die in deze leer ligt besloten en over de bijna eindeloze tijdsperioden van het verleden. Bedenk dat wat in haar oorsprong, lang lang geleden, een goddelijke vonk was, een vonk van een ander en vroeger absolute, nu onze 'God', onze paramātman, ons hoogste zelf is, waarvan wij de kinderen zijn en waarin we leven, bewegen en ons bestaan hebben. Wat is de voornaamste les die we hieruit kunnen trekken? Wat was het psychologische mysterie waarop we op de vorige bijeenkomst hebben gezinspeeld? Het is dit, en we roeren het slechts even aan: onze menselijke ziel is een god in embryo; onze menselijke ziel was vroeger een dierenziel; onze tegenwoordige dierenziel zal in een toekomstig manvantara een menselijke ziel worden. Onze menselijke ziel zal in een toekomstig manvantara een monade worden. Als de mens de manvantarische reis met succes volbrengt, is het zijn bestemming de samengestelde logos van een volgende hiërarchie te worden, zoals hij nu in feite in de lagere hiërarchie, die hijzelf is, de logos is van het bijna oneindige aantal lagere wezens waaruit zijn persoonlijke natuur bestaat. Denk lang na over dit wonderlijke, verheven mysterie!

Zetten deze leringen ons niet aan het denken? Geen wonder dat ze in de oude wijsheid geheim zijn gehouden en als heilig zijn beschouwd. Waarom? Om vele redenen. In de eerste plaats omdat ze *niet konden worden begrepen* zonder de noodzakelijke geestelijke en intellectuele training. Toch is het opmerkelijk en werkelijk verbazingwekkend hoe vaak en op hoeveel manieren er in de oude exoterische leringen van de verschillende religies op wordt gezinspeeld. Vergeet niet dat 'exoterisch' in de oude religies niet 'onwaar' betekent. Het woord doelt alleen op die leringen waartoe de sleutel niet openlijk is gegeven.

In enkele vertalingen uit het Welsh die prof. Kenneth Morris, een kenner van die taal, voor ons heeft gemaakt, zijn mij bij het lezen leringen opgevallen die denk ik aan de oude boeken van Wales zijn ontleend. Het heeft me in hoge mate verbaasd dat deze heilige en occulte leringen van de oude wijsheid door de barden zo vrijmoedig en in zo openlijke taal zijn verkondigd. Maar bij nader inzien merkte ik dat een meesterhand aan het werk was geweest en dat ondanks het openlijke onderricht veel verborgen was gebleven. De presentatie en schoonheid van het beeldende taalgebruik brachten al te weetgierige en scherpzinnige geesten op een dwaalspoor. Voor wie echter de sleutel bezit, is de beeldspraak gemakkelijk te volgen. Dezelfde methode heb ik niet alleen in de prachtige Keltische leringen gevonden maar ook in de leringen van het oude Egypte en van andere landen.

Op een eerdere bijeenkomst heb ik misschien te weinig aandacht besteed aan het veelbesproken vraagstuk van goed en kwaad zoals sommige mensen het noemen. Dat is een onderwerp dat goed past bij het slot van onze studie over het vagevuur, de hellen en de hemelen. Christelijke denkers hebben ervaren dat het onmogelijk is dit probleem voor een nadenkende en bespiegelende geest bevredigend op te lossen. Maar al is het voor hen en anderen een veelbesproken vraag, voor wie de oude wijsheid bestudeert is het eigenlijk heel eenvoudig. Hoe kan een christen die gelooft dat zijn God, zijn Schepper van *al wat is*, en die dus ook de schepper van het *kwaad* moet zijn – hoe kan hij deze onvermijdelijke conclusie rijmen met zijn andere leringen over zijn godheid, bijvoorbeeld dat God algoed is en dat uit Hem daarom niets dan goeds voortkomt? Is het kwaad dan het werk van de duivel? Welk kind zou dan niet vragen waar de duivel en het kwaad dat van hem uitgaat vandaan komen? Van God? Maar is God niet algoed? De onontkoombare gevolgtrekking moet zijn dat God òf niet algoed òf niet almachtig is. Volgens hun theorie zou het kwaad niet bestaan en niet kunnen bestaan behalve als een vrucht van Gods wijsheid, want als dit niet het geval was, zou het zonder de goddelijke instemming bestaan, dat wil zeggen tegen Gods wil, wat *ex hypothesi* onmogelijk is, omdat God almachtig is. De verwarring over de logica van hun theorie is compleet en is er niet door weg te nemen.

Wat is dan werkelijk de oorsprong van wat goed en kwaad wordt genoemd? Goed en kwaad komen voort uit de tegenstrijdige werking van de ontelbare zich manifesterende willen. *Goed is betrekkelijk*; er bestaat *geen absoluut goed. Kwaad is betrekkelijk*; er is *geen absoluut kwaad*. Als het goede absoluut was, zou ook zijn tegendeel, zijn schaduw of tegenpool, het kwaad, absoluut moeten zijn. Beide zijn echter betrekkelijke begrippen. In de natuur wegen ze tegen elkaar op en houden ze elkaar in evenwicht, zoals alle andere paren van tegenstellingen, warmte en koude, hoog en laag, dag en nacht, noord en zuid, enz. Ze ontstaan, zoals gezegd, uit de botsing van willen, bewuste en onbewuste. Alle ontelbare veelsoortige wezens die zich hebben gemanifesteerd, zijn ieder voor zich min of meer 'zelfzuchtig', zoeken min of meer hun eigen voordeel en hongeren en dorsten naar sensatie van allerlei aard. Er bestaat zelfs geestelijk kwaad; en er zijn machtige werktuigen van 'geestelijke verdorvenheid', waarover de apostel van de christenen, Paulus, heeft gesproken, die de tegenpool vormen van de machtige bewerkers van het goede. De bewerkers van het geestelijke kwaad worden door ons de broeders van de schaduw genoemd, de anderen de broeders van het licht. De broeders

van de schaduw werken in en met de stof voor materiële en zelfzuchtige doeleinden. De broeders van het licht werken in en met de natuur voor geestelijke en onpersoonlijke doeleinden. Ze vormen een contrast met elkaar.

Deze beide groepen vertegenwoordigen twee fundamenteel verschillende paden in de natuur, waarvan het ene in het oude occultisme het rechterpad en het andere het linker wordt genoemd. De Sanskrietnaam voor het linkerpad is *pratyekayāna*. *Yāna* betekent 'pad' of 'weg' en ook 'voertuig'; *pratyeka* kunnen we in dit verband weergeven door de omschrijving 'ieder voor zich'. Zoals u zich zult herinneren, heeft H.P. Blavatsky over pratyekaboeddha's gesproken als weliswaar verheven en in zekere zin heilige wezens, maar hunkerend naar geestelijke wijsheid en geestelijke verlichting voor zichzelf alleen, zelfzuchtig en onverschillig voor de smart en het leed in de wereld, maar daarnaast zo rein dat ze werkelijk een bepaald soort boeddha zijn.

De andere groep volgt het pad dat in het Sanskriet *amritayāna* wordt genoemd, het 'onsterfelijke voertuig' of 'pad van onsterfelijkheid'.

Het eerstgenoemde is het pad van de persoonlijkheid; het andere dat van de individualiteit. Het eerste is het pad van de stof, het andere dat van de geest; het ene voert omlaag, het andere verliest zich in de onuitsprekelijke glorie van bewuste onsterfelijkheid in 'eeuwigheid'.

Dit zijn de twee groepen wezens die de beide aspecten van de natuur vertegenwoordigen. De botsingen of tegenstellingen tussen deze twee aspecten van de natuur en de strijd tussen de willen van de menigten wezens in het gemanifesteerde bestaan brengen het zogenaamde kwaad in de wereld teweeg, dat door de zelfzuchtige activiteiten van de lagere of minder ontwikkelde of minder geëvolueerde entiteiten ontstaat. Zelfzucht is daarom de wortel van alle kwaad. De oude leer is waar, en daar is alles mee gezegd. Op de hoogste gebieden van het zijn bestaat geen goed of kwaad; ook is er geen leven of dood in onze betekenis van die woorden; er is noch begin noch einde van enig persoonlijk handelen. Maar wel is er wat in de prachtige oude brahmaanse leringen wordt genoemd, *sat*, *chit*, *ānanda*. *Sat* betekent 'zuiver zijn'; *chit*, 'zuivere gedachte'; *ānanda*, 'gelukzaligheid'; en dat is de toestand die we het absolute kunnen noemen.

Tenslotte komen we nog even terug op het kosmische werk van de monade, de *geestelijke radicaal*, omdat dit zo bijzonder belangrijk is. Ze kan zelf slechts tot ontwikkeling komen door lagere zielen en psychische voertuigen te verheffen tot *zelfbewuste entiteiten*, die zó op hun beurt zelf

monaden worden. DAT IS HET UNIVERSELE EN VOLLEDIGE EVOLUTIEPLAN OP ALLE GEBIEDEN. Dat is onze grote taak. Dat is onze verheven bestemming. Ons hoogste zelf, onze paramātman, onze opperste monade, de top van onze hiërarchie doet dat werk bewust; wij als zelfbewuste mensen doen het op onze bescheidener manier; en dat is het hele plan van het gemanifesteerde bestaan, de algemene schets van de kosmische evolutie, zoals we zojuist zeiden. Geen mens kan alleen voor zichzelf leven; geen mens kan zich alleen tot de geest verheffen. Het ligt in het wezen van de natuur dat hij, of hij wil of niet, ontelbare andere entiteiten en lagere zelven met zich mee omhoog of omlaag moet voeren langs het opgaande of neergaande pad.

Nog een paar woorden over een belangrijk onderwerp. De oude wijsheid zegt ons dat er zeven leringen bestaan die de sleutel zijn tot wijsheid en toekomstige inwijdingen. In onze studie van die zeven sleutels hebben we er vijf in het kort genoemd. Wat zijn deze sleutels? We kunnen ze de *saptaratnāni* noemen, de 'zeven juwelen, edelstenen of schatten'. Het zijn de volgende. Ten eerste, die werking van de natuur – natuur in de betekenis van het volstrekte geheel van al wat is, innerlijk en uiterlijk, achter en voor, boven en beneden, rechts en links, alles, overal – die zich in de mens manifesteert als *wederbelichaming* of *reïncarnatie*, kan in het kort worden omschreven als de verandering van zijn voertuig of lichaam wanneer zijn innerlijke toestand zich wijzigt; want door de werking van de natuur wordt hij er tenslotte toe gebracht of voelt hij de noodzaak naar een andere toestand of een andere plaats te gaan. Dit wordt dood genoemd, maar het is een andere vorm van leven. Dat is de eerste sleutel. Pas hem toe op onze leringen in zijn vele en verschillende mogelijkheden.

De tweede sleutel is de leer van actie en reactie, *karma*. Deze eerste twee sleutels hebben we op deze voorbereidende bijeenkomsten slechts terloops aangeroerd. Later zal het nodig zijn daarop meer in bijzonderheden in te gaan.

De derde sleutel is de leer van de elkaar doordringende wezens of levens, ook de leer van de hiërarchieën genoemd, die tevens onscheidbare en elkaar overal doordringende gebieden of sferen zijn. *Alles bestaat in al het andere*. Er zijn in feite nergens absolute scheidslijnen, hoog noch laag, innerlijk noch uiterlijk, goed noch verkeerd, boven noch beneden. Er is in wezen niets dan een eeuwig ZIJN en een eeuwig NU. Zoals de oude stoïcijnen het zo prachtig hebben gezegd: 'Alles doordringt al het andere.' Zelfs de lucht bijvoorbeeld die we inademen, trilt van de ontel-

bare levens; de monadische essenties of levens zijn in de lucht die we inademen, in onze beenderen, in ons bloed, in ons vlees, in alles. Denk erover na; laat uw gedachten de vrije loop, maak u innerlijk vrij. Laat uw verbeelding u meevoeren naar de wonderen die deze sleutels voor ons toegankelijk maken. Een nauwgezette studie van de oude wijsheid en een zuiver en onzelfzuchtig leven zullen uw onfeilbare gids zijn.

De vierde sleutel is de leer van svabhāva, de leer van de essentiële karakteristiek van een entiteit, van een geestelijke radicaal; ook de leer van zelfvoortbrenging of zelfwording in het gemanifesteerde bestaan, die een bevestiging is van onze eigen verantwoordelijkheid. Dit is de meest diepzinnige, de meest mystieke van de vier sleutels die we tot dusver hebben genoemd, want dit is in feite de sleutel tot de andere drie.

De vijfde is de sleutel tot zelfbewust leven en bestaan, een onderwerp waarop we vanavond en ook op de vorige bijeenkomst hebben gezinspeeld; want het doel, de methode en de werking van het universele bestaan is geheel gericht op de verheffing van het lagere tot het hogere. Dit grootse werk kan nooit worden volbracht door het 'pad voor zichzelf', het *pratyekayāna* te gaan, maar door het *amritayāna*, het 'onsterfelijke voertuig' of het pad van zelfbewustzijn in onsterfelijkheid te volgen. Nogmaals, laat uw gedachten de vrije loop; geef ze de vrijheid!

Wat de twee andere sleutels betreft, moet ik misschien zeggen dat ze betrekking hebben op hoge graden van inwijding. Ik weet maar weinig van de zevende; mijn studies hebben mij er heel weinig over geleerd, zo goed is hij verborgen. Ik weet echter dat maar heel weinig mensen op deze aarde deze zevende sleutel kunnen begrijpen en gebruiken. Over de zesde sleutel wordt ons geleerd dat deze door grote inspanning kan worden verkregen in de hogere graden van inwijding.

Deze avond is de laatste van onze voorbereidende studies. In de toekomst zullen we ons met diepzinniger onderwerpen bezighouden.

HOOFDSTUK 16

ĀTMAVIDYĀ: HOE HET ENE HET VELE WORDT. 'VERLOREN ZIELEN' EN 'ZIELLOZE WEZENS'. DE MENS, EEN SAMENGESTELD WEZEN: ER IS GEEN BLIJVEND BEGINSEL IN DE MENS.

De leer van de Egyptenaren over de beginselen, uitgaande van het hoogste tot aan de laatste dingen, gaat daarom uit van één beginsel en daalt af tot een menigte die door dit éne wordt beheerst; en overal staat een niet-afgebakende natuur onder de heerschappij van een bepaalde en begrensde beschikking en van de verheven enige oorzaak van alle dingen.

– Iamblichus, *Over de mysteriën*, par. 8, 3
(naar vert. Thomas Taylor)

Maar na het beëindigen van de kleinere cyclus, na de voltooiing van alle zeven ronden, *wacht ons geen andere* genade dan de beker van goede daden van *verdienste*, die op de weegschaal van de vergeldende gerechtigheid zwaarder weegt dan die van *slechte* daden en *schuld*. Slecht, onherstelbaar slecht moet dat ego zijn, in wie niet iets van zijn vijfde beginsel leeft en dat *moet* worden vernietigd, om in de *achtste sfeer* te verdwijnen. Zoals ik zeg, als er slechts iets uit het persoonlijke ego is vergaard, is dat al voldoende om hem dit droeve lot te besparen. Zo is het echter niet na de voltooiing van de grote cyclus: òf een lang nirvāṇa van gelukzaligheid (al is hij daar onbewust, volgens uw grove opvatting); waarna – een leven als een dhyan chohan gedurende een heel manvantara, òf anders '*avīchi nirvāṇa* en een manvantara van ellende en verschrikking als een —— u *moet* het woord *niet* horen, en ik – het niet uitspreken of schrijven. Maar 'zij' hebben niets te maken met de stervelingen die door de zeven sferen gaan. Het *collectieve* karma van een toekomstige planetariër is even schoon als het collectieve karma van een —— vreselijk is. Genoeg. Ik heb al te veel gezegd.

– *De Mahatma Brieven*, blz. 185-6

Vanavond vatten we onze studie weer op waar we de afgelopen zomer waren gebleven en beginnen met het lezen van enkele passages uit *De Geheime Leer* (1:235-6):

In exoterische boeken worden vier graden van inwijding genoemd, . . . Nog drie hogere graden moeten worden veroverd door de arhan die de top

van de ladder van arhatschap zou willen bereiken. . . . De *arhats* van de 'vuurnevel' van de 7de rang zijn maar één stap verwijderd van de oorsprong van hun hiërarchie – de hoogste op aarde en van onze aardketen. Deze 'oorsprong' heeft een naam die alleen door een samenstel van een aantal woorden kan worden vertaald – 'de altijd levende menselijke Waringin'. Men zegt dat dit 'wonderlijke Wezen' in het eerste deel van het derde tijdperk, vóór het scheiden van de geslachten tijdens het derde Ras uit een 'verheven gebied' is neergedaald.

. . . Dit nageslacht was geen Ras. Eerst was het een 'wonderlijk Wezen', de 'Inwijder' genoemd, en na hem was het een groep half-goddelijke en half-menselijke wezens. Ze zijn in de archaïsche *genese* voor bepaalde doeleinden *'apart gehouden'* en men zegt dat in hen de hoogste Dhyani's zijn geïncarneerd, . . . *om* op deze aarde en tijdens deze cyclus *de kweekplaats te vormen voor toekomstige menselijke adepten*. Deze 'zonen van wil en yoga', die als het ware op onbevlekte manier zijn geboren, bleven, zo wordt verklaard, geheel afgezonderd van de rest van de mensheid.

Het zojuist genoemde 'WEZEN', dat naamloos moet blijven, is de *boom* waarvan in de volgende eeuwen al de grote *historisch* bekende wijzen en hiërofanten . . . zich als takken hebben afgescheiden. Als objectieve *mens* is hij de geheimzinnige (voor de oningewijden: de altijd onzichtbare) en toch altijd aanwezige persoon, over wie in het oosten, vooral bij de occultisten en de beoefenaars van de heilige wetenschap, de legenden algemeen verbreid zijn. Hij verandert van vorm en blijft toch altijd dezelfde. En hij is het ook die over de *ingewijde* adepten van de hele wereld geestelijke heerschappij uitoefent. Hij is, zoals gezegd, de 'naamloze' die zoveel namen heeft, en van wie toch de namen en zelfs de aard onbekend zijn. Hij is *de* 'Inwijder' en wordt het 'GROTE OFFER' genoemd. Want, zittend op de drempel van het LICHT, kijkt hij vanuit de kring van de duisternis, die hij niet zal overschrijden, in dat licht en hij zal zijn post ook niet verlaten vóór de laatste dag van deze levenscyclus. Waarom blijft de eenzame Wachter op zijn zelfgekozen post? Waarom zit hij aan de bron van de oorspronkelijke wijsheid waaruit hij niet langer drinkt, omdat hij niets heeft te leren wat hij nog niet weet – inderdaad, noch op deze aarde, noch in haar hemel? Omdat de eenzame pijnlijk voortstrompelende pelgrims op hun weg terug *naar huis* tot het laatste ogenblik er nooit zeker van zijn dat zij niet zullen verdwalen in deze onmetelijke woestijn van illusie en materie die men het aardse leven noemt. Omdat hij graag aan iedere gevangene die erin is geslaagd zich te bevrijden van de boeien van het vlees en de illusie, de weg zou wijzen naar dat gebied van vrijheid en licht, waaruit hij zich vrijwillig heeft verbannen. Kortom, omdat hij zich heeft opgeofferd ter wille van de mensheid, al kunnen slechts enkele uitverkorenen van het GROTE OFFER profiteren.

We hebben hier een van de meest verheven passages uit dit prachtige

boek gelezen, en we proberen zo mogelijk de zaken die in de zojuist gelezen citaten zijn besproken, te behandelen en toe te lichten. We kunnen dit niet helemaal rechtstreeks doen; het onderwerp is te diepzinnig, en er is onvoldoende voorbereidende studie van gemaakt, maar we kunnen het tot op zekere hoogte indirect doen. Het is nodig dat enigszins te doen, omdat dit verheven onderwerp het zevende van de zeven juwelen is (naar boven geteld). U zult zich herinneren dat deze zeven juwelen, edelstenen of schatten, als volgt werden opgesomd: het eerste of laagste is wedergeboorte, of liever wederbelichaming, misschien nog beter regeneratie. In het Sanskriet wordt het *punarjanman* genoemd, en in het Grieks *palingenesis*, en beide woorden geven praktisch dezelfde gedachte weer: het eerste element in elk woord betekent 'weer' of 'opnieuw', het tweede 'voortbrenging' of 'geboorte', 'tot aanzijn komen'.

Het tweede juweel, naar boven geteld, is de leer of het feit in de natuur dat 'karma' wordt genoemd, de leer van de gevolgen. Het derde juweel is de leer van de hiërarchieën, waarvan de Sanskrietterm *loka's* is. Het vierde is de leer van svabhāva, die we in vorige bijeenkomsten kort hebben bestudeerd. Dit Sanskrietwoord heeft twee algemeen filosofische betekenissen: ten eerste zelfvoortbrenging of zelfwording; daarbij is de gedachte dat de natuur ons niet doet ontstaan door puur mechanisch of zielloos te werk te gaan, want *wij brachten onszelf voort* in en door middel van de natuur; wij zijn een deel van haar bewuste krachten en *zijn onze eigen kinderen*. De tweede betekenis is dat elke bestaande entiteit het resultaat is van wat ze in haar eigen hogere natuur werkelijk is; ze brengt tot uitdrukking wat ze innerlijk is, niets anders. Een bepaald ras bijvoorbeeld is en blijft dat ras zolang de bijzondere rassvabhāva in het zaad van het ras voortbestaat en zich aldus manifesteert, enz. Hetzelfde geldt voor een mens, een boom, een ster, een god – en wat niet!

Het vijfde juweel, nog steeds naar boven geteld, is de leer van de evolutie, die we in de theosofische betekenis al kort hebben bestudeerd. Deze esoterische leer is niet die van het transformisme, wat goed beschouwd de juiste naam is voor de materialistische leer van Darwin en van de Fransman Lamarck aan wie hij ongetwijfeld het denkbeeld ontleende. Het is eerder de theosofische gedachte van ontvouwing of ontwikkeling, een leer – met involutie als logisch gevolg – die door twee Sanskrietwoorden wordt weergegeven, waarvan het eerst *pravritti* is, dat de 'ontplooiing' betekent van de geestelijke entiteit in de stof, of van de andere kant gezien, van stoffelijke levens in geestelijke entiteiten; en het tweede is *nivritti*, dat de 'inwikkeling' van geestelijke entiteiten in de

stof betekent, of van stoffelijke levens in geestelijke entiteiten.

Het zesde en het zevende kleinood of juweel werden op een eerdere bijeenkomst terloops besproken. We zullen nu enkele gedachten toevoegen aan wat daarover al is gezegd. Het zesde juweel is de leer die eveneens door twee samengestelde woorden met een tegengestelde betekenis tot uitdrukking wordt gebracht: het eerste is *amritayāna*, een Sanskrietwoord dat 'onsterfelijkheidsvoertuig' of 'wagen of drager, of beter, pad van onsterfelijkheid' betekent en betrekking heeft op de individuele mens; het andere is *pratyekayāna*, een Sanskrietwoord met de betekenis van (in eigen woorden weergegeven) het 'pad van ieder voor zich'. Het is onmogelijk deze laatste samenstelling met een enkel woord te vertalen. Zowel het denkbeeld als het woord bestaan bij ons niet. Het kan misschien worden benaderd door de theosofische gedachte die in het woord *persoonlijkheid* ligt besloten. Het mysterieuze verband tussen individualiteit en persoonlijkheid komt in deze beide samengestelde woorden of technische termen tot uitdrukking, en daarop berust een hele leer of onderdeel van de prachtige filosofie van het occultisme, de esoterische leer. Met dit juweel – en ook met het zevende – zijn die leringen van de oude wijsheid nauw verbonden die betrekking hebben op de monaden van verschillende klassen: vanwaar ze kwamen, hoe ze kwamen en waarom.

We besteden nu maar kort aandacht aan al deze diepzinnige onderwerpen, omdat ze alle op toekomstige bijeenkomsten telkens weer zullen terugkeren en dan meer uitgebreid zullen worden toegelicht en verklaard.

Het laatste of het zevende juweel, naar boven geteld, wordt *ātmavidyā* genoemd, dat letterlijk 'kennis van het zelf' betekent. Deze samenstelling is slechts een woord zoals de andere, maar ze belichaamt en verhult een leer die inderdaad verheven is. U zult zich herinneren dat ik in verband met dit zevende juweel verklaarde er weinig of bijna niets van te weten. Die woorden waren slecht gekozen en wekten misschien een verkeerde indruk. Vanzelfsprekend kan iedere ernstige en toegewijde leerling van de esoterische school op zijn minst bepaalde gedeelten van deze mysterieuze leer begrijpen – iets ervan – waarbij de mate van zijn begrip afhangt van zijn innerlijke toestand van verlichting, zijn loyaliteit tegenover de leraren en trouw aan de beginselen van de school, en zijn vermogen de leringen ervan te begrijpen en er enigszins in door te dringen.

Maar al geldt dit voor leerlingen en voor ieder overeenkomstig zijn vermogen, anderen die hoger staan dan wij kunnen er meer van begrij-

pen, en natuurlijk hebben de leraren er een dieper inzicht in dan wij. Waarschijnlijk zijn er echter nu op aarde geen tien mensen die deze leer volledig kunnen begrijpen. Het is een wonderleer, die zelfs de meesters vermoedelijk niet volkomen hebben doorgrond. De meesters van de meesters weten er meer van dan laatstgenoemden, d.w.z. de chohans, zoals ze worden genoemd; *chohan* is een Tibetaans woord dat 'heer' betekent en wordt gebruikt in de zin van leermeester of leraar. Maar de voornaamste en wezenlijke betekenis die overal in deze wonderlijke leer aanwezig is, en er de grondtoon van vormt, is: HOE HET ENE HET VELE WORDT; en dit is het moeilijkste probleem dat de menselijke geest ooit heeft trachten op te lossen.

Neem als analogie bijvoorbeeld de monade. Het is onjuist van de monade te zeggen dat ze in de stof 'afdaalt', hoewel deze term voortdurend wordt gebruikt, omdat het een geschikte uitdrukking is. Als dit goed wordt begrepen, is de term misschien geoorloofd. Maar als we de feiten werkelijk bestuderen, zien en begrijpen we algauw dat de monade niet in de stof 'afdaalt'. Zo zal ook het Ene, hoewel het gebruikelijk en gemakkelijk is om te zeggen dat het 'het vele wordt', nooit het vele worden, maar altijd zichzelf blijven, de top van de hiërarchie, de oergrond ervan, het wonderlijke wezen, de verheven inwijder, op welk gebied hij zich ook bevindt. Toch komt het vele uit Het voort; en Het is hun hoogste zelf, hun paramātman.

Dit is dus het algemene thema van onze bespreking van vanavond; maar omdat we nu geen tijd hebben om een volledige samenvatting te geven van onze studie in de afgelopen lente en winter, zullen we, om ons geheugen op te frissen, kort enkele leringen herhalen die we op vroegere bijeenkomsten hebben aangeroerd. De eerste waar we op terugkomen is de leer van svabhāva, die in betekenis verschilt van de denkbeelden die in de verwante term svabhavat liggen besloten. Dit verschil in betekenis, dat erg groot is, wordt niet algemeen begrepen en vaak worden de beide woorden helaas met elkaar verward. Hun betekenis loopt sterk uiteen, hoewel beide van dezelfde Sanskrietwortel *bhū* zijn afgeleid: svabhāva, svabhavat.

Zoals gezegd zijn deze twee zelfstandige naamwoorden afgeleid van dezelfde Sanskrietwortel *bhū*, die 'worden' betekent – niet worden in passieve zin, maar tot iets 'worden' of 'groeien'. Het voornaamwoordelijk voorvoegsel *sva* betekent 'zelf'; het zelfstandig naamwoord betekent dus 'zelfwording, zelfvoortbrenging, zelfontplooiing' tot iets. Maar zoals eerder gezegd doet het essentiële of wezenlijke of op zichzelf bestaande

zelf dat niet. Evenals de monaden en het Ene zendt het wezenlijke zelf een straal van zichzelf omlaag, zoals de zon van zichzelf een straal in de duisternis van de stof werpt; en het is deze geestelijke straal die in de stof 'afdaalt' en *op zijn beurt zelf een zelfbewuste entiteit voortbrengt of wordt* – terwijl het zonlicht, de zon zelf, altijd zijn eigen integriteit of *ens* bewaart, nooit afdaalt en zich als een entiteit nooit volledig vermengt met de talloze menigten stoffelijke levens, die zijn eigen kinderen zijn.

Svabhavat wordt door H.P. Blavatsky vader-moeder genoemd. Het is een toestand van kosmische bewustzijn-substantie, waarin geest en stof, die zoals u weet *in essentie* één zijn, niet langer tweevoudig zijn zoals tijdens manifestatie, maar één: dat wat noch alleen gemanifesteerde stof, noch alleen gemanifesteerde geest is, maar waarin beide de oorspronkelijke eenheid zijn; het geestelijke ākāśa, waar de stof in de geest opgaat en beide nu werkelijk één zijn en vader-moeder worden genoemd, de vergeestelijking als het ware van geest-substantie. In onze hopeloos onvolmaakte Europese talen moeten we naar woorden zoeken om deze denkbeelden duidelijk te kunnen weergeven! Als u het Sanskrietwoord begrijpt, geeft dit de gedachte onmiddellijk weer.

Deze twee zelfstandige naamwoorden stammen, zoals u ziet, van dezelfde wortel en beide woorden zijn wat hun oorsprong betreft nauw met elkaar verbonden, maar ze hebben helemaal niet dezelfde betekenis. Svabhāva is de zelfvoortbrenging van iets, van een entiteit, van een monade. Svabhavat is de vader-moeder, de kalpische ākāśische geest-substantie, die nooit uit haar eigen toestand of haar eigen gebied afdaalt, maar het bijna oneindige reservoir van zijn is, van bewustzijn, van licht, van leven, en de bron van wat de wetenschap tegenwoordig de 'krachten' van de universele natuur noemt, wat een belachelijke benaming is.

Op deze diep mystieke en heel diepzinnige thema's zullen we in de toekomst nader moeten ingaan, maar voor het ogenblik is het voldoende te onthouden dat svabhavat kosmische geest-substantie is, het reservoir van het zijn en van wezens. De noordelijke boeddhisten noemen het svabhavat, in meer mystieke zin *ādi-buddhi* – 'oorspronkelijke buddhi'; de brahmaanse geschriften spreken over ākāśa en het Hebreeuwse Oude Testament duidt het aan als de kosmische 'wateren'.

Het volgende onderwerp dat enige toelichting behoeft, betreft de 'verloren zielen' gesteld tegenover 'zielloze wezens'. Ik wil nog even zeggen dat deze drie of vier onderwerpen vanavond nogmaals kort worden behandeld, omdat is gebleken dat sommige toehoorders deze zaken verkeerd hebben opgevat. Er is een enorm verschil tussen 'verloren zielen'

en 'zielloze wezens'. Een verloren ziel is iemand in wie de 'gouden draad' die de lagere denkende entiteit met haar hogere zelf verbindt volledig is verbroken en die is afgescheiden van zijn hogere essentie of wortel, zijn ware zelf. Dit geval is werkelijk hopeloos. Voor dat lagere zelf is geen vereniging meer mogelijk; op het moment van de definitieve breuk begint het onmiddellijk in de achtste sfeer, de zogenaamde planeet van de dood, weg te zinken. Een zielloos wezen, een zielloos mens, is iemand in wie de draad als het ware heel dun is geworden; of liever, die in dit leven en in andere levens zo weinig geestelijke en onpersoonlijke aspiraties heeft gehad en van wie de pogingen om zich met het hogere deel van het zelf te verenigen zo zwak zijn geweest, dat de geestelijke straal zich langzaam uit het lagere deel is gaan terugtrekken. Maar hij heeft zich nog niet volledig losgemaakt. Hij is er nog steeds en zelfs *één enkele heilige en onpersoonlijke aspiratie* kan tot hereniging leiden. Het is geen verloren ziel, maar wat het menselijke wezen betreft, wordt het terecht zielloos genoemd, omdat de entiteit bijna geheel in haar lagere beginselen leeft. Zielloze wezens zijn die gevallen die men meestal '*gewetenloze* mannen en vrouwen' noemt. Ze schijnen geen moreel besef te hebben, hoewel hun verstandelijke en psychische vermogens nog steeds sterk en scherp kunnen zijn.

Dit zijn de ergste gevallen van zielloze mensen. Andere zijn die van mannen en vrouwen die eenvoudig niets schijnen te geven om dingen die goed, schoon en waar, edel, hoogstaand en verheven zijn; hun verlangens zijn van de aarde, aards; hun hartstochten zijn sterk, hun intuïties zwak. Deze gevallen komen heel veel voor, zo vaak dat H.P. Blavatsky in haar *Isis Ontsluierd* opmerkt dat we dagelijks 'zielloze mensen tegenkomen'. Kijk de mannen en vrouwen eens aan die u op straat ziet. Ga de stad in, waarheen u ook gaat, de situatie is werkelijk verschrikkelijk. Er is alle kans dat iemand met een zwakke ziel die misschien alleen begint toe te geven aan de begeerten en verlangens van de wil en de passies van het denken en aan de instincten van de lagere natuur, geleidelijk, maar onvermijdelijk en zeker alle verbindingen van de hogere straal met zijn lagere natuur verzwakt of doet slijten; verbindingen die, als ze in alle opzichten sterk en actief waren geweest, de man (of vrouw) tot een god onder ons zouden maken, inderdaad een geïncarneerde god. In plaats daarvan zien we in het ergste geval van een zielloos wezen in de man of vrouw niet veel meer dan een menselijke schil (levend, maar *geestelijk bijna dood*). Een zielloos wezen was eens een bezielde man of vrouw die, voordat die toestand ontstond, dezelfde kans had als wij allen om de reis

tot een goed einde te brengen. Dit is een ernstige waarheid die, zoals H.P. Blavatsky ons heeft gezegd, telkens weer in onze leringen moet worden onderwezen en herhaald omdat ze als waarschuwing werkelijk kan helpen. Niemand van ons is volkomen veilig op dit punt halverwege onze evolutionaire reis, want niemand van ons weet waartoe hij in staat is, ten goede of ten kwade.

Dat is de waarheid en geen zaak van gering belang. Is het dan te verwonderen dat al onze leraren herhaaldelijk hebben gezegd dat elke leer die in onze school wordt onderwezen berust op wat men gewoonlijk ethische gedragsregels noemt en in dat licht moet worden bestudeerd? Ze zijn het enige wat ons kan redden, mits we ze serieus in praktijk brengen, want in onze studie staan deze beginselen van begin tot einde centraal.

Op latere bijeenkomsten zullen we het lot van deze beide klassen van wezens tot het einde toe moeten nagaan; maar het is misschien goed nu al enkele woorden te wijden aan het lot van de verloren zielen. Daarbij onderscheiden we in het algemeen twee klassen: de laagste, maar niet de slechtste; en de hoogste, de slechtste. Om de betekenis van dit moeilijke onderwerp te verduidelijken, moet ik ingaan op een andere en bijkomstige gedachte, die de sleutel ertoe is: *de mens is een samengesteld wezen*. Op dit feit van de menselijke natuur berust een heel wonderlijke waarheid die ten grondslag ligt aan de prachtige psychologische leringen van de Heer Gautama Boeddha. Ze luidt als volgt: er is geen enkel blijvend beginsel in de 'mens'. Laat deze gedachte diep tot u doordringen. Als ze goed wordt begrepen, zal ze u voor ontelbare gevaren behoeden. De 'mens' is niet zijn hogere natuur; de 'mens' is wat de 'menselijke natuur' wordt genoemd. Beseft u wel hoezeer mensen leven in wat de Hebreeën nephesh noemen, dat wil zeggen, leven in hun astrale ziel? Zo'n samengaan met onze lagere beginselen is tot op zekere hoogte noodzakelijk; maar volgens de prachtige beeldspraak van de oude filosofen zou de astrale ziel ons voertuig moeten zijn, onze drager; ze zou als het ware het paard moeten zijn dat ons op onze reis vervoert of, om een ander beeld te gebruiken, een wagen waarin we rijden, een paard dat we moeten berijden. Wij, het innerlijke zelf, moeten ons astrale ros leiden en besturen, maar moeten het nooit de baas over ons laten spelen.

Laten we, om dit wat duidelijker te maken, het onderstaande schema bekijken:

U ziet dat de zeven beginselen en elementen van de mens in drie

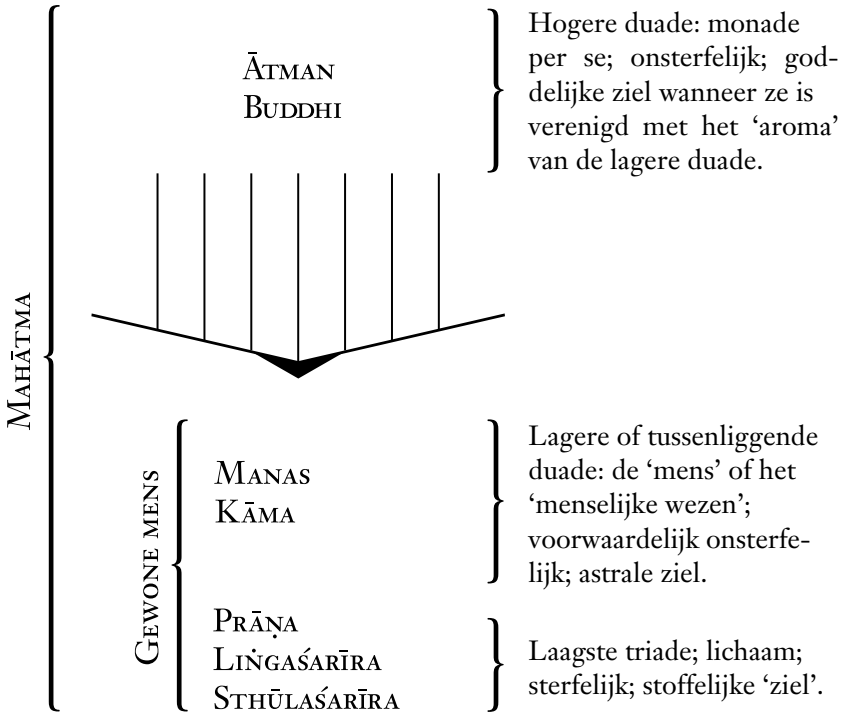

afzonderlijke groepen zijn verdeeld: een lagere triade, zuiver stoffelijk en vergankelijk, een tussenliggende duade, psychisch, samengesteld en grotendeels sterfelijk, kāma-manas, de eigenlijke 'mens' of 'menselijke natuur'; en een hogere duade, ātmabuddhi, onsterfelijk, onvergankelijk, de monade. Bij de dood van de mens voert deze hogere duade al wat tot de geestelijke essentie behoort, het aroma van de lagere of tussenliggende duade met zich mee; en dan is de hogere duade het hogere zelf, de reïncarnerende individualiteit of egoïsche monade. In dit stadium van evolutie bevindt het gewone levensbewustzijn van de mens zich bijna geheel in de lagere of tussenliggende duade; wanneer hij zijn bewustzijn verheft om één te worden met de hogere duade, wordt hij een mahātma, een meester.

Dit lagere deel van de menselijke natuur is samengesteld. Het bezit in het geheel niets dat per se blijvend is; als entiteit heeft het niets dat blijft bestaan. Het is de gewone mens zoals hij nu is en die geen enkel duurzaam *zelf-beginsel* in zich heeft. Als men zijn gedachten en verlangens richt op de dingen van de lagere natuur, dan volgt en *wordt* men deze

inderdaad, zoals bij de leer van svabhāva is uiteengezet en aangetoond. *Zoals een mens denkt, zo is hij*! De Hebreeuwse woorden in dit oude gezegde, dat is ontleend aan Spreuken (23:7), luiden in onze taal: 'Zoals hij in zijn hart (*nephesh*) denkt, zo is hij', maar het Hebreeuwse woord nephesh dat hier is gebruikt, betekent in werkelijkheid 'Zoals hij in zijn *lagere natuur* denkt, *zo is (wordt) hij*.' Een Sanskrietcommentator, Yāska (*Nirukta*, 10, 17), maakt in zijn woordverklaring van een bepaalde vedische tekst de volgende treffende opmerking over precies hetzelfde onderwerp: *Yad yad rūpam kāmayate devatā, tat tad devatā bhavati* – 'Naar welk lichaam (of vorm, of gedaante) een goddelijk wezen (godheid) ook verlangt (wenst, dat wil zeggen, waaraan het zich overgeeft), dat wordt het goddelijk wezen'. Dat is het hele geheim. *Wij zijn wat we van onszelf maken*, onze eigen kinderen. Niets anders. En als onze gedachten zijn gericht op het hogere zullen we tenslotte in het gezelschap komen van de godheden; en, voordat we hen bereiken, komen we in het gezelschap van de heilige leraren, omdat *we ons in die zin ontwikkelen; we worden zoals zij*; en zij zullen op hun beurt daarop reageren.

Maar als daarentegen onze gedachten omlaag zijn gericht en we de zilveren of gouden draad die ons met onze hogere natuur verbindt verzwakken, vallen of gaan we vanzelf naar omlaag, steeds lager, tot tenslotte de gouden keten of draad definitief breekt en de ziel een verloren ziel wordt, een verloren astrale ziel, en haar lot is als volgt. Zoals eerder opgemerkt, bestaan er twee klassen van deze soort zielen. De eerste klasse is de laagste maar niet de slechtste; ze bestaat uit die mensen op deze planeet (of op een andere planeet met een mensheid zoals de onze) die als gevolg van een aangeboren zwakheid van ziel en door het gebrek aan een omhooggerichte geestelijke aantrekkingskracht na een zeker tijdsverloop, *dat al naar de omstandigheden lang of kort kan zijn*, te gronde gaan: het lagere deel van de natuur dat samengesteld, onbestendig, niet duurzaam is, volgt de natuurwetten, en valt tenslotte eenvoudig uiteen, verdwijnt zoals ook het menselijk lichaam sterft en ontbindt. Dat is het einde ervan; het wordt tenslotte vernietigd.

De monade van zo'n ziel zal intussen, omdat er niets is, geen aroma van omhooggerichte aspiraties of verlangens dat uit dat leven of die levens kan worden meegenomen – en bedenk wel dat het inderdaad zo is dat verloren zielen evenals bezielde wezens kunnen reïncarneren; dat kunnen ze inderdaad; er worden kinderen als verloren zielen geboren; een zeldzaam feit misschien, maar het kan voorkomen en komt ook voor – ik herhaal, de monade van zo'n verloren ziel zal na verloop van tijd

weer 'reïncarneren'; de episode als verloren ziel is als een onbeschreven bladzijde in 'het boek van zijn levens'.

De tweede klasse, en verreweg de slechtste, bestaat uit degenen in wie de ziel grote vitale kracht bezit. Zij zijn het die *geestelijk* slecht zijn, hoe paradoxaal dat ook mag klinken, en die de christelijke leraren in het Nieuwe Testament wezens van geestelijke verdorvenheid en zonde hebben genoemd. Men vraagt zich misschien af hoe een wezen dat de gouden draad heeft verbroken nog geestelijke kwaliteiten of beginselen kan bezitten. Dat is een van de duistere en diepzinnige mysteries waar we later meer in detail op in moeten gaan. Vanavond hebben we daar geen tijd voor; we kunnen er wel op wijzen dat om het te verklaren we de esoterische psychologie en de aard van hoogontwikkelde astrale stof moeten begrijpen. Maar laat me dit zeggen: als een ziel een indruk of impuls kan ontvangen, en dat kan ze zeer zeker, zal die indruk of impuls haar doen voortgaan tot de oorspronkelijke kracht ervan is uitgeput, tot de impuls is uitgewerkt en niet langer bestaat. Gedurende vele, vele levens van geestelijk kwaad doen hebben deze wezens, die tenslotte verloren zielen werden, door de intensiteit van hun wil als het ware een reservoir gevormd van bepaalde natuurkrachten, van slechte en puur stoffelijke impulsen, die vurig en sterk zijn. En wanneer ik vurig zeg, bedoel ik dat niet in de gewone emotionele zin zoals wanneer men spreekt over 'vurige begeerte'. Al die begeerten zijn dood. Nee, vurig zoals de vlammen van de hel: wraakzuchtig, vol haat en vijandschap tegenover alles wat verheven en goed of edel en schoon is en al dat soort dingen. Deze impulsen zijn aanwezig en ze hebben een geestelijke oorsprong, want *het zijn ontaarde geestelijke energieën*, als het ware in de stof verzonken en verstarde geest. Dit diepzinnige onderwerp is inderdaad moeilijk te verklaren, maar dit is de kern ervan. Tenslotte kan ik eraan toevoegen dat deze wezens onder bepaalde omstandigheden nog veel dieper kunnen zinken (en dat ook doen): ze betreden het pad naar omlaag en zakken nog verder weg; en als het kwaad in bepaalde zeldzame gevallen heel groot is, is hun verschrikkelijke lot wat de leraren een avīchi-nirvāṇa hebben genoemd (avīchi is een algemene term voor wat gewoonlijk de hel wordt genoemd), eonen van onuitsprekelijke ellende die men zichzelf heeft bezorgd, waarna de uiteindelijke ontbinding volgt – en de natuur hen niet meer kent.

U herinnert zich natuurlijk dat we het onderwerp van de hellen en hemelen hebben bestudeerd, maar tot nu toe hebben we geen tijd gehad hier uitvoerig op in te gaan. Avīchi is een algemene term voor plaatsen

waar het kwaad uitwerkt (niet voor het ondergaan van straf in de christelijke betekenis), waar de wil om het kwade te doen en de onbevredigde lage verlangens naar pure eigenbaat de kans krijgen om te groeien en tenslotte de entiteit zelf vernietigen. Avīchi heeft vele stadia of graden. De natuur heeft alles in zich; zoals ze hemelen kent waar goede en rechtschapen mensen rust, vrede en gelukzaligheid vinden, zo kent ze ook andere sferen en toestanden waarheen zij worden aangetrokken die een uitlaat moeten vinden voor de lage hartstochten die in hen branden. Zij vallen aan het eind van hun avīchi-nirvāṇa uiteen, worden vermalen en verdwijnen tenslotte als een schaduw voor de zon – vermalen in het laboratorium van de natuur.

U herinnert zich dat er in andere bijeenkomsten op is gewezen dat onze esoterische leringen geen 'wetten' van de natuur kennen en wel om twee redenen: ten eerste omdat er niet zoiets als de 'natuur' bestaat. De natuur is geen entiteit; het is een abstractie. De natuur is niet een godin of een god, niet een wezen of een planeet, niet een gebied of een heelal. De natuur is bij wijze van spreken het abstracte, immense geheel van alle wezens en dingen die zich vermengen en op elkaar inwerken en op elkaar reageren: geestelijke, tussenliggende en lagere; hun onderlinge vermenging en verbondenheid brengen wat we de natuur noemen tot stand. De hier bedoelde wezens bestaan natuurlijk in allerlei graden, van de meest stoffelijke en laagste tot de hoogste van een hiërarchie. De tweede reden is dat dit geheel van wezens, dat we gemakshalve met de term natuur aanduiden, niet door 'wetten' wordt 'bestuurd'. Wie of wat maakt wetten, die de natuur zal of moet volgen of al volgt? Niemand, god noch duivel. Maar de vraag kan en moet worden gesteld: volgt de natuur niet bepaalde wegen, en als de omstandigheden en voorwaarden gelijk zijn, zijn dan die wegen, die wij *wetten* noemen, niet altijd dezelfde? Natuurlijk is dit zo; niemand ontkent een feit. Wij ontkennen de juistheid van de verklaring. Verklaringen zijn belangrijk. Als iemand naar u toekomt en iets tegen u zegt en u vindt dat hij alleen maar wat praat en het bij woorden laat, terwijl u het brood des levens verlangt, neemt u dan wat hij zegt voor waar aan? Hoort u alleen de woorden aan en bent u tevreden met het kaf? Of denkt u na en zegt u: 'Mijnheer, ik heb nagedacht over wat u me vertelde; wat u zegt zijn alleen woorden; niemand ontkent bestaande feiten, maar ik wil een verklaring van die woorden en feiten. Ik wil iets dat mijn ziel voedt.' Krijgt u voedsel voor uw ziel wanneer u alleen hoort praten over mechanische, onbegrijpelijke natuurwetten? Beseft u dat geen enkel groot denker in de oudheid ooit dergelijke nietszeggende taal heeft

gebruikt zoals over natuurwetten en de daarmede samenhangende denkbeelden – of het gebrek aan denkbeelden? Nooit. Het begrip 'natuurwetten' is een product van onze tijd dat aan twee bronnen is ontleend: ten eerste aan de christelijke godsdienst en ten tweede aan het moderne wetenschappelijke materialisme. De mens is zich door alle eeuwen heen volledig ervan bewust geweest dat de natuur bepaalde heel regelmatige en steeds dezelfde wegen volgt, tegenwoordig wetten genoemd; maar onze voorouders hadden voor deze regelmatigheden in de natuurverschijnselen andere en verstandiger verklaringen, want zij wisten meer van de innerlijke mysteriën van het zijn, omdat ze ware religie achter en in zich hadden; ze bezaten een universele filosofie en tenslotte, en dat was niet het minst belangrijke, hadden ze wat men ingewijden noemde, mensen die zelf in en achter de natuur konden doordringen en daarover directe kennis konden verkrijgen.

Waardoor werkt de natuur zoals ze werkt? De hedendaagse wetenschapper zal u zeggen dat hij met natuurwetten die opeenvolgingen van gebeurtenissen bedoelt, die altijd op dezelfde manier plaatsvinden wanneer de omstandigheden en voorwaarden dezelfde zijn; de regelmatige opeenvolging van verschijnselen en krachten. Als de christelijke theoloog u vertelt wat hij met natuurwetten bedoelt, zal hij vermoedelijk ongeveer het volgende zeggen: 'Wel, broeder, het is waarschijnlijk de wil van de almachtige God. Het is waar dat Hij ons geen volledige verklaring van deze moeilijke problemen heeft willen geven, maar het is in wezen de goddelijke wil die eens en voor altijd het mechanisme van de natuur heeft geschapen en in werking heeft gesteld.' Ongeveer twee- of vijf- of zeshonderd jaar geleden hadden deze heren een andere verklaring, die wat afweek van de bovenstaande, omdat de moderne wetenschap nog niet was begonnen met het nadrukkelijke uitspreken van meningen of van een eigen opvatting. Deze andere theologische verklaring was dat het de almachtige God zelf is die deze dingen, die de natuur voortbrengt, persoonlijk en daadwerkelijk leidt en regelt. 'Hij laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen; Hij laat de zon schijnen en de regen vallen', en veel meer in dezelfde trant. Maar toen kwamen bepaalde sceptische denkers die zeiden: 'Ha, ha, God de Schepper! Dan heeft Hij ook ziekten geschapen en het kwaad in het hart van de mens. Zo moet het zijn en niet anders, omdat Hij de mens en alle andere dingen heeft geschapen. En omdat Hij alwijs is, moet Hij hebben geweten wat Hij deed. Waarom wordt iemand dan gestraft voor iets dat hij wel moest doen, want God heeft toch de mens en zijn denken, zijn hart en zijn wil geschapen?'

Het schijnt dat daarom de latere opvatting van de theologen was dat God met zijn eigen almachtige hand de wereld maakte, haar in draaiende beweging bracht, en de verschillende elementen ervan elk hun eigen loop liet nemen; en dat Hij de wereld, waarop het oorspronkelijke stempel van de goddelijke intelligentie was afgedrukt, haar weg liet vervolgen.

Ik denk dat ik de vroege theologische opvatting juist heb weergegeven.

De ingewijden, die de geheimen van de natuur kennen, bezaten woorden die geschikt waren om precies uit te drukken wat ze wilden zeggen; woorden die indruk maken en niet slechts abstracties zijn, hoewel ze als dat hun uitkwam ook van abstracties gebruik maakten. Ze bedienden zich van zulke woorden als beginselen en elementen van de natuur. Het is volkomen waar dat dergelijke woorden trefwoorden, technische woorden zijn, maar ze wisten precies wat ze ermee bedoelden. Ze spraken ook in mystieke en theologische zin over de 'goden'. Een van de meest betreurenswaardige dingen die het gevolg zijn van het opzettelijk, weloverwogen onderdrukken door de christelijke kerk van vele waarheden uit de oudheid, is dat de meeste geleerden of onderzoekers nu evenmin weten wat de Ouden met de goden en hun werk bedoelden als wat op dit ogenblik op de ster Sirius gebeurt. Maar als het polytheïsme wordt begrepen en goed wordt uitgelegd wat het is, blijkt het een prachtige en edele leer te zijn. Het betekent bijvoorbeeld niet dat *elke* god even groot en uniek, of even almachtig en alwetend is als de God zoals de christelijke theologen die zien. Volstrekt niet. De goden, dat wil zeggen geestelijke entiteiten, zijn de hogere bewoners van de natuur. Ze vormen een wezenlijk deel van de natuur zelf, want ze zijn haar bezielende beginselen; ze zijn evenzeer onderworpen aan de *willen* van nog hogere wezens – noem deze willen de wetten van hogere wezens als u wilt – als wij en als de dieren beneden ons. Wij zijn goden voor de wezens die ons lichaam samenstellen. De atomen in ons lichaam zijn op hun manier bewust en wij zijn voor hen als goden. En wat zij natuurwetten zouden kunnen noemen, is *wat wij denken* en *wat wij willen*. De natuur is van begin tot eind bewust in velerlei graden, al is er in werkelijkheid geen begin en geen einde, wat ijdele dromen zijn.

Bovendien heeft de natuur twee aspecten, een positief en een negatief aspect. U moet goed begrijpen dat ik het woord natuur gebruik in de betekenis die ik eerder eraan heb gegeven, omdat deze gewone uitdrukking een geschikte term is die wordt begrepen. Als een spreker telkens opnieuw drie of meer minuten moet besteden aan een uiteenzetting van

een al toegelicht woordgebruik, komt hij nooit klaar met wat hij wil zeggen. Nu we eenmaal hebben uitgelegd wat we met natuur en met wetten bedoelen, mogen we deze of andere gewone woorden gemakshalve gebruiken. H.P. Blavatsky spreekt ook voortdurend over de wetten van de natuur en de fundamentele wet van karma, en ook Katherine Tingley spreekt herhaaldelijk over de hogere wet. Wie heeft niet heel ontwikkelde mensen horen zeggen dat de zon 'in het oosten opkomt'? Natuurlijk weten zij en ook wij dat de zon niet in het oosten opkomt. Mensen vinden het vaak nuttig en gemakkelijk om gewone taal te gebruiken als ze een gedachte begrijpelijk willen weergeven. Maar dat betekent niet dat men hen te letterlijk moet nemen, want elk verstandig mens weet heel goed dat het alleen om een gemakkelijke manier van uitdrukken gaat.

De zogenaamde natuurwetten zijn dus de *werking en wisselwerking van bewustzijnen en willen* – in de kosmos – niet zozeer gezien als verpersoonlijkte bewustzijnen en willen. Wij gebruiken deze woorden meer als abstracties die de gezamenlijke werkingen aanduiden van alle bewustzijnen en willen in de kosmos. Toch zijn deze wetten, *als we teruggaan tot hun oorzaken*, tot hun bron, in werkelijkheid de actieve bewustzijnen en willen van de ontelbare menigten wezens die *de 'natuur' zelf vormen en zijn*, en die door en in de 'stof', hun voertuig, werken – abstract de natuur genoemd. De natuur heeft twee polen of kanten: een positieve en een negatieve. Onderzoek uzelf nauwkeurig en u zult ontdekken dat zelfs uw denken tweevoudig is, zoals alles, want het weerspiegelt de natuur. Het heeft zijn passieve kant, zijn onbewuste reflexen, zoals het lichaam en de natuur die hebben. Het heeft ook zijn positieve of actieve kant. Er is een groot verschil tussen de bewuste wil en de onbewuste wil. Neem het lichaam als voorbeeld van wat ik probeer te zeggen; het kloppen van het hart, het automatische knipperen met de ogen of het proces van de spijsvertering. Dat zijn onbewust verrichte handelingen die worden beheerst door onbewuste of halfbewuste elementale entiteiten; wanneer ze normaal plaatsvinden, heeft de wil van de mens er bewust niets mee te maken. Ze vertegenwoordigen de passieve kant van zijn wil zoals die door die elementale wezens tot uiting komt. Maar hij heeft ook een actieve of positieve kant waarmee hij zijn wil gebruikt, denkt en dienovereenkomstig handelt, en voor deze laatste dingen wordt hij verantwoordelijk gehouden, haalt hij zich karmische verantwoordelijkheid op de hals.

Dit voorbeeld van de passieve en actieve wil in de geest en het lichaam

van de mens zelf, illustreert precies wat er in de natuur gebeurt. De wetten van de stoffelijke natuur zijn de werkingen en gevolgen van de passieve kant van de wezens en bewustzijnen die samen wat men de natuur noemt vormen; en *hoe hoger die wezens zijn, des te minder manifesteert hun actieve of positieve kant zich* op de lagere gebieden.

Werk daarom met de natuur mee en niet tegen haar; overtreed geen van haar wetten als u gezondheid en geluk verlangt. Onthoud wat H.P. Blavatsky in *De Stem van de Stilte* zegt – laten we het in eigen woorden weergeven: werk met de natuur samen en volg haar; word één met haar en ze zal u eer bewijzen als een actieve, *zelfbewuste* medewerker – een meester. Geluk kan alleen worden gevonden als men trouw is aan deze fundamentele waarheid van onscheidbare eenheid. Er schuilt geen geluk in onbroederlijkheid, in zelfzuchtige daden of in pogingen uw persoonlijke wil aan anderen op te leggen. *Door te geven*, door het zelf te geven aan het Al, vindt men het leven in al zijn schoonheid. Er is geen geluk dat daarmee is te vergelijken en er is voor de leerling geen snellere, zekerder en veiliger weg om tot innerlijke ontplooiing te komen dan die van het opgeven van het persoonlijk zelf voor edele onpersoonlijke doeleinden. Het is de weg naar vrede en innerlijke kracht.

Laten we de enkele minuten die ons nog resten gebruiken om op een interessant natuurverschijnsel te wijzen, dat de afgelopen zomer plaatsvond. Ik bedoel dat de planeet Mars dicht bij de aarde kwam, en ik spreek er met opzet over omdat het licht werpt op een aspect van ons onderwerp.

U zult ongetwijfeld hebben gehoord dat onze wetenschappers tot de conclusie zijn gekomen – en ze denken dat hun theorie op waarheid berust, maar volgens de theosofie is ze absoluut onjuist – dat de planeet Mars ouder is dan de aarde. De enige reden dat ze dit zeggen, is dat wanneer ze onderzoeken wat ze van de oppervlakte van Mars door hun telescopen kunnen zien, ze geen enkel voor iedereen duidelijk en overtuigend teken van zelfs maar plantaardig leven vinden. Blijkbaar zien ze op die rode bol geen enkele organische werkzaamheid en trekken daaruit direct de conclusie dat Mars dood is en in een toestand verkeert die enigszins op die van de maan lijkt, en daarom veel ouder is dan onze planeet aarde. In de eerste plaats kan voor wie de oude wijsheid bestudeert, de 'ouderdom' van een planeet twee dingen betekenen. Wordt er bedoeld *ouder in geestelijke ervaring* – u weet dat een planeet in Grieks-Latijnse zin een 'animal' is, wat 'levend wezen' betekent; het is een hiërarchie van levens – of betekent het alleen dat de stoffelijke bol ouder is dan de onze?

De oude wijsheid leert dat Mars *jonger* is dan de aarde. Zijn lichaam, de stoffelijke bol, is jonger. Hij verkeert nu echter in een toestand van 'verduistering', die we misschien slaap kunnen noemen, maar die in werkelijkheid meer is dan slaap alleen, want verreweg de meeste van zijn talloze levens, van zijn levende entiteiten, hebben hem verlaten om naar hogere gebieden of bollen van de planeetketen van Mars te gaan. Maar ook dit *betekent niet* – men moet bij onze studie heel voorzichtig zijn in het gebruik van uitdrukkingen – dat er op Mars *geen leven* is. Wanneer ons eigen stoffelijk lichaam slaapt, betekent dit dan dat het in verval is, dat het dood is? Zijn er in het slapende menselijke lichaam geen levensprocessen aan de gang? Natuurlijk wel, en zelfs vele: herstel en versterking van de banden van de innerlijke natuur, niet van de innerlijke natuur zelf, maar van de banden die de vitaal-astrale entiteit ermee verbinden.

Er bevinden zich op de planeet Mars in zijn tegenwoordige toestand van verduistering – en dit werpt licht op een ander punt – bepaalde wezens die daar door de levensgolf van Mars zijn achtergelaten toen deze bij het begin van de verduistering van die planeet zich daarvan terugtrok. Deze wezens worden in het Sanskriet *śishta's* genoemd, wat 'achterblijvers' of 'overgeblevenen' betekent, dat wil zeggen, wezens die tot taak hebben de levenszaden op die planeet in stand te houden totdat in het volgende manvantara de stroom wezens van de terugkerende levensgolf deze voor hen gereedstaande en in alle opzichten geschikte lichamen zullen vinden. Er zijn zeven soorten śishta's: drie elementale, de minerale, de 'plant-', het 'dier'-type daar, dat de mens op Mars vertegenwoordigde, en nog een. Bepaalde śishta's behoren in het geheel niet tot de lagere typen; ze *moeten hoger hebben gestaan* dan het gemiddelde van de mensheid van die planeet toen haar verduistering begon om de meer ontwikkelde mensheid in haar volgende ronde goede en geschikte voertuigen voor de nieuwe levenscyclus of het nieuwe manvantara daar te verschaffen. In het algemeen zijn de śishta's die hogere klassen – elk van haar eigen soort en rijk – die op een planeet worden achtergelaten wanneer deze in verduistering gaat, om als *levenszaden* te dienen voor de volgende toestromende levensgolf wanneer het nieuwe manvantara op die planeet aanbreekt.

Venus daarentegen is nu bezig aan haar laatste ronde. Anderzijds is de planeet Mercurius pas begonnen aan zijn laatste ronde. Deze beide planeten zijn veel ouder dan de aarde. Mars is jonger – ik spreek hier niet over de *geestelijke ouderdom*, maar alleen over de ouderdom van het stoffelijk lichaam, de bol. Het is, zoals u zich zult herinneren, in het alge-

meen een wet (ik gebruik deze term 'wet' gemakshalve), het is in het algemeen gesproken in ons zonnestelsel een feit in de natuur dat hoe verder een bol (of planeet) van de zon af staat, hoe jonger *in fysiek opzicht* hij is. Mars heeft zijn derde ronde voltooid. Wij op aarde zijn in onze vierde ronde; Venus is in haar zevende en laatste, en Mercurius is juist aan zijn zevende begonnen.

Ik heb deze kwestie ter sprake gebracht omdat enkelen de leer van H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* over de zes begeleidende bollen van de planeetketen van de aarde verkeerd hebben begrepen. Zij zeggen dat wij naar de aarde kwamen vanaf de planeet Mars, die dus als een van de bollen van de planeetketen aarde werd gezien; dat we nu op aarde zijn en dat we in het toekomstige (volgende) manvantara naar Mercurius zullen gaan, die dus ook tot de bollen van de planeetketen aarde werd gerekend.

Dit is volslagen onjuist. Zoals gezegd bevindt Mercurius zich in zijn *zevende* ronde; wij zijn in onze *vierde* en onze volgende ronde zal onze vijfde zijn. Het is juist dat Mars zijn derde ronde heeft voltooid, maar hoewel de planeten die verder van de zon zijn verwijderd in het algemeen in stoffelijk opzicht jonger zijn dan de planeten die dichterbij staan, *betekent dit niet dat ze daarom ook geestelijk jonger moeten zijn*. Neem bijvoorbeeld de planeet Saturnus. De planeet Saturnus is geestelijk verder gevorderd dan de planeet Mars of dan onze planeet Terra.

Als u een boek over sterrenkunde opslaat en de verschillende gegevens vergelijkt over de dichtheid van de planeten, zoals die in tabellen staan vermeld, vindt u daarin een praktische en in het algemeen nauwkeurige regel om vast te stellen welke stoffelijke planeten *fysiek* ouder zijn dan andere. Maar dit heeft dan geen betrekking op de geestelijke ouderdom of evolutie; en dit feit toont hoe ingewikkeld het voor de onderzoeker is als hij deze leringen bestudeert, die in werkelijkheid heel eenvoudig zijn, maar ons ingewikkeld toeschijnen omdat ons denken op de stof is gericht en niet op de geest. Het is moeilijk over zulke dingen na te denken met het denkvermogen dat we bezitten, omdat dit uit stof is opgebouwd en bij onze dood uiteenvalt. Deze onderwerpen berusten op geestelijke feiten. Vandaar de verwarring waar Sinnett en anderen die hem volgden, last van hadden – en die zelfs zover ging dat ze hun eigen leraren loochenden!

De planeet Saturnus is omgeven door ringen – ik ben hier op zeer gevaarlijk terrein en zal langzaam spreken om geen verkeerde indruk te wekken – de planeet Saturnus is, van de zon af gerekend, de laatste van de zeven heilige planeten van de Ouden. Uranus en Neptunus behoren

in werkelijkheid niet tot ons zonnestelsel en zeker niet de laatstgenoemde. In stoffelijk opzicht doen ze dat wel, omdat ze onder invloed van dat stelsel staan ongeveer zoals bezoekers die als gast worden ontvangen. Maar ze behoren niet tot of maken geen deel uit van het zevental heilige planeten uit de oudheid waarover u allen ongetwijfeld heeft gelezen. Die zeven heilige planeten kunnen *voorlopig* als volgt worden genoemd: Saturnus, Jupiter, Mars, zon, Venus, Mercurius en maan. Ik zeg voorlopig omdat er veel meer achter deze zeven heilige planeten zit dan op het oog schijnt. De zon en de maan bijvoorbeeld worden in bovengenoemde reeks beschouwd als *twee plaatsvervangers* van de twee werkelijke planeten; voor Mars geldt – tot op zekere hoogte – hetzelfde. We kunnen hier niet meer erover zeggen.

Zullen we zeggen dat de zon en de maan twee andere planeten *vertegenwoordigen*? Laten we voorlopig de reeks nemen zoals ze gewoonlijk wordt gegeven, waaronder de zon en de maan: elk van deze zeven bollen is een lichaam zoals onze eigen aarde, in die zin dat elk een zevenvoudige keten, zevenvoudig van samenstelling, is – met zes andere hogere bollen van ijlere stof boven de stoffelijke bol, precies zoals wij mensen onze zes beginselen hebben boven deze drager of dit voertuig dat ten onrechte als een beginsel wordt beschouwd en dat we ons lichaam noemen. Dit geldt niet volledig voor de maan, omdat de maan dood is; niettemin heeft zelfs de maan haar zes begeleidende bollen. Terloops merk ik op dat de mysteries rond de maan bijzonder interessant zijn en we zullen te zijner tijd daarop ingaan voorzover dat ons mogelijk is; maar met uitzondering van de manen hebben de andere bollen en planeten van het zonnestelsel elk zes begeleidende bollen van ijlere stof, die alle vol leven zijn, tenzij ze in verduistering zijn; en in het leven van de planeten vertonen deze een bijzondere analogie met de zeven beginselen van de mens, want als we onze eigen beginselen konden zien, konden zien wat de structuur van elk beginsel is, zouden we merken dat het in feite een rūpa of vorm is. Laat mij hier echter een voorbehoud maken: de zes begeleidende bollen van een planeet of een ander siderisch lichaam zijn *niet* werkelijk de zes beginselen van zo'n lichaam, *want elk van deze zeven bollen, die deel uitmaken van een keten, heeft zijn eigen individuele zeven beginselen en elementen*. Zo heeft elke planeet of elk siderisch lichaam zijn zes begeleidende bollen, die samen een planeetketen vormen, en *alleen die bollen die zich op hetzelfde kosmische gebied* van de natuur *bevinden*, zijn fysiek zichtbaar voor elkaar. We kunnen bijvoorbeeld alleen de bollen van elk van de andere planeet- of siderische ketens zien van het vierde (planetaire) gebied,

omdat wij, evenals zij, op het vierde planetaire gebied zijn. Als we op het kosmische gebied boven ons zouden zijn, zouden we twee Jupiters en twee Saturnussen zien, enz.

Zoals zojuist is opgemerkt, is ook de zon zevenvoudig. In dit verband bestaat er een prachtige leer. Al is de maan dood, ze heeft eveneens zes begeleidende bollen. Als we deze aarde verlaten, wanneer ze aan het eind van deze ronde haar verduistering begint, en naar de bol erboven gaan, zullen we de twee maanlichamen zien die tot dat gebied behoren en ook twee zonnen.

We besluiten nu deze bijeenkomst en spreken de hoop uit dat we de volgende keer meer gelegenheid en vrijheid zullen hebben om enigszins uitvoerig in te gaan op het verheven onderwerp dat H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* voor ons heeft uiteengezet in de citaten die we aan het begin van deze avond hebben gelezen.

HOOFDSTUK 17

DE STILLE WACHTER.

Ontelbare generaties lang heeft de adept een tempel gebouwd van onvergankelijke stenen, een reuzentoren van ONEINDIG DENKEN, waarin de titan woonde en, als dat nodig is, alleen zal blijven wonen, om er slechts uit tevoorschijn te treden aan het eind van iedere cyclus om de uitverkorenen van de mensheid te vragen met hem samen te werken en op hun beurt te helpen de bijgelovige mens te onderrichten. En wij zullen dat periodieke werk van ons voortzetten; we zullen ons van onze filantropische pogingen niet laten afbrengen, tot op die dag dat de grondslagen voor een nieuw continent van denken zo stevig zijn gelegd dat geen enkele tegenstand en domme kwaadwilligheid, geleid door de broeders van de schaduw, de zege zal kunnen behalen.

Maar tot die dag van de eindoverwinning zal er iemand moeten worden geofferd – al aanvaarden we alleen vrijwillige slachtoffers. De ondankbare taak heeft haar [H.P.B.] neergehaald en eenzaam in het puin van ellende, wanbegrip en afzondering achtergelaten: zij zal echter haar beloning in de toekomst ontvangen, want wij waren nooit ondankbaar. Wat de adept betreft – niet *een van mijn soort*, goede vriend, maar veel hoger – zou u uw boek hebben kunnen besluiten met die regels uit Tennysons 'Wakeful Dreamer' – u kende hem niet –

> 'Hoe zou u hem kennen? U was nog in
> Een enger cirkel; hij had welhaast bereikt
> De laatste, die, in een sfeer van witte vlam,
> Puur, zonder hitte, in een ruimer lucht
> Opbrandend, en een ether van zwart blauw,
> Alle andere levens omsluit en omvat. . . .'
>
> – *De Mahatma Brieven*, blz. 57-8

We lezen eerst een gedeelte van de passages uit *De Geheime Leer* (1:235), die ook op de vorige bijeenkomst zijn gelezen:

De *arhats* van de 'vuurnevel' van de 7de rang zijn maar één stap verwijderd van de oorsprong van hun hiërarchie – de hoogste op aarde en van onze aardketen. Deze 'oorsprong' heeft een naam die alleen door een samenstel van een aantal woorden kan worden vertaald – 'de altijd levende

menselijke Waringin'. Men zegt dat dit 'wonderlijke Wezen' in het eerste deel van het derde tijdperk, vóór het scheiden van de geslachten tijdens het derde Ras, uit een 'verheven gebied' is neergedaald.

En we lezen de laatste alinea op blz. 236:

Onder de rechtstreekse, stille leiding van deze MAHA - (grote) - GOEROE werden alle andere minder goddelijke leraren en instructeurs van de mens vanaf het eerste ontwaken van het menselijke bewustzijn de gidsen van de vroege mensheid. Van deze 'zonen van god' kreeg de jeugdige mensheid haar eerste kennis van alle kunsten en wetenschappen, alsmede van geestelijk weten; en zij legden de eerste steen van die oude beschavingen die onze huidige generatie van onderzoekers en geleerden zo verbijsteren.

Zoals we op de vorige bijeenkomst opmerkten, zijn we toe aan een deel van onze studie waarbij we, om de woorden van de oude denkers te gebruiken, bijna het gevoel hebben ons van ons schoeisel te moeten ontdoen omdat we op heilige grond staan. Deze prachtige passages geven in feite een korte omschrijving van de betekenis van het zevende van de zeven juwelen of schatten van wijsheid, dat de technische term *ātmavidyā* draagt. Deze uitdrukking betekent letterlijk 'zelfkennis'.

Het Sanskrietwoord *ātman* is bijzonder moeilijk te vertalen, maar ons woord 'zelf' lijkt de betekenis ervan het meest te benaderen. Ātmavidyā betekent veel meer dan we gewoonlijk onder de woorden 'kennis van het zelf' verstaan; maar als we het zelf volledig kenden, zouden we over alle kennis beschikken die voor een mens mogelijk is. Daarom is die technische term eraan gegeven als aanduiding van die tak van de esoterische filosofie die dit zevende juweel behandelt. Zoals de zaken nu staan kunnen we slechts fragmenten van deze tak van de esoterische filosofie kennen. Ons is verteld dat er in de oude geschriften, vooral in het Sanskriet, op wordt gezinspeeld dat zelfs de meest geestelijke wezens op aarde in onze tijd niet volledig weten wat dit juweel omvat. Er zijn op het ogenblik misschien nog geen dozijn denkende wezens op aarde, waartoe natuurlijk de allerhoogste en heiligste mensen behoren die de aarde tot aan de huidige periode van evolutie heeft voortgebracht, die het in enig opzicht ten volle kunnen begrijpen. Maar bepaalde gedeelten van dit verheven wijsheidsmysterie kunnen we ons eigen maken en begrijpen, en deze zullen we vanavond naar beste vermogen proberen toe te lichten.

Op de vorige bijeenkomst hebben we opgemerkt dat deze zevende schat of dit zevende juweel kan worden gezien als een studie van het

probleem: hoe wordt het ene het vele? We hebben echter eraan toegevoegd dat het ene in werkelijkheid nooit het vele wordt. Men zou evengoed kunnen zeggen dat de zon die ons licht geeft daarvoor naar de aarde komt, maar dat doet hij niet. Hij zendt zijn stralen uit, emanaties van zichzelf, die onze stoffelijke wereld verlichten, bezielen en stimuleren. Hetzelfde is het geval met het ene.

Wat bedoelen we met het ene? Het is duidelijk dat we niet de persoonlijke God van een exoterische theologie bedoelen. Hoe groots, hoe veelomvattend in geestelijke zin wij ons dat ene ook voorstellen, het is niettemin een eenheid, een wezen, en daarom eindig. Voor een verklaring van ons probleem gaan we dan ook bij een van de andere van deze zeven schatten te rade. We vinden dan een verduidelijking van dit bijzondere onderdeel van ons probleem in de loka's – een technische term voor hiërarchieën, zoals ook *brahmāṇḍa* of 'ei van Brahmā' dat is – waarvan *het ene* de oergrond is als we het beschouwen als de *oorsprong* van alle wezens en dingen in die hiërarchie; of de bloem of top als we het zien als het doel en de bestemming van onze evolutie. Dat is dus het ene. Maar er zijn in het kosmische heelal andere enen; ontelbare enen; sommige hoger dan ons hoogste of lager dan ons laagste niveau.

U zult zich ongetwijfeld herinneren dat toen we de leer van de hiërarchieën bestudeerden, we erop hebben gewezen dat hun aantal oneindig is. Elk van deze hiërarchieën kan worden beschouwd als een eenheid; er zijn er vele boven ons en vele beneden ons; ontelbare boven ons en ontelbare beneden ons; ontelbare binnen en ontelbare buiten onze kosmische hiërarchie. Hun aantal is in alle richtingen onbeperkt. Maar uit dit ene van *onze* hiërarchie, en we bedoelen in dit geval de universele kosmos of het kosmische heelal, komt ons hele leven, ons hele zijn voort, al wat wij uiterlijk en innerlijk zijn. Het is de bron en oorsprong van alles wat we kunnen zijn en wat is te kennen, en werkt in en op de achtergrond van het grenzeloze dat het onbegrensde geheel van alle andere hiërarchieën omvat.

De meest uitgestrekte, de meest omvattende en onmetelijke hiërarchie van onze onbelemmerde verbeelding is niet meer dan een stofje, een enkel atoom, vergeleken met het grenzeloze. Het grenzeloze kan nooit en in geen enkel opzicht als *één* worden beschouwd, als slechts een eenheid. *Eén* betekent het eindige, het begin bij rekenen of tellen; en we moeten over het grenzeloze denken als een nul; als een aanduiding van de onbegrensde oneindigheid die geen enkele van de eigenschappen bezit die eigen zijn aan al wat gemanifesteerd of beperkt is; en

anderzijds als aanduiding van de alomvattende, eindeloze, grenzeloze volheid van het Al. Dit is de ruimte, die òf de onbeperkte volheid van het Al, òf de onbeperkte leegte van het Al is, al naar gelang de manier waarop we haar beschouwen. Laatstgenoemde zienswijze is het diepzinnige śūnyatā van de boeddhistische filosoof.

Laten we ons nu een ogenblik met een ander en verwant onderwerp bezighouden. Hebben we ooit nagedacht over de betekenis van het woord *onveranderlijk*, wanneer men het gebruikt, zoals soms gebeurt, als er over onderwerpen wordt gesproken zoals de ruimte, het grenzeloze, enz.? Hebben we er ooit bij stilgestaan dat als het grenzeloze zelfs maar een fractie van een seconde onveranderlijk zou blijven, de hele structuur van het universele kosmische zijn in een oogwenk zou verdwijnen, zoals een schaduw op een muur! Al wat we van een zo oneindig veelomvattend onderwerp als het grenzeloze kunnen weten of ons ervan kunnen voorstellen, zijn zulke in vage bewoordingen of termen uitgedrukte gedachten als 'grenzeloos leven', wat *beweging* is: activiteit zonder begin en zonder einde. Onveranderlijkheid is een hersenschim, niet meer dan een weerspiegeling in ons denken van een beperkte rustpauze. In de eindeloze gebieden van het grenzeloze is voortdurende beweging, ononderbroken leven zonder begin en zonder einde.

Wanneer we over het ene, de top of de oergrond van onze eigen hiërarchie nadenken – of van een andere hiërarchie – kunnen we de ware betekenis daarvan met onze geestelijke intuïtie begrijpen; maar als we verdergaan dan die hiërarchie, stap voor stap hoger gaan van lagere naar hogere gebieden, zullen en moeten we altijd een punt bereiken waarop ons begrip en onze verbeeldingskracht machteloos staan tegenover de grootsheid van het (*voor ons*) ondoorgrondelijke, omdat we het op geen enkele manier kunnen omvatten of begrijpen; we kunnen slechts inzien dat het oneindige leven, dat *in zijn voortdurende*, *nooit eindigende beweging* steeds onveranderlijk hetzelfde is, in Het is en uit Het voortkomt. *Alleen in deze paradoxale zin is het woord onveranderlijk geoorloofd*. Dit wat het grenzeloze betreft. Wat het ene aangaat, dit is naar analogie *slechts* onveranderlijk *gedurende zijn eigen periode van activiteit*, *als oorsprong van een hiërarchie en alleen voor wat lager staat*. U zult daarom zien dat in onze boeken nu en dan wordt gesproken over de 'onveranderlijke wet' die zich in de 'zeven eeuwigheden', die onze periode van manifestatie duurt, niet wijzigt en geen spoor van verandering vertoont'. En waarom niet? Omdat die hoogste top, dat ene, de verheven stille wachter is, de verheven schenker van leven, het grote offer, om de

woorden van H.P. Blavatsky te gebruiken, van onze eigen grote kosmische hiërarchie, die de hoogste is die we ons kunnen voorstellen. Maar verwar *deze* verheven stille wachter niet met de stille wachter van de lagere hiërarchie van leraren.

Wanneer onze hiërarchie in pralaya gaat – dat betekent dat het geheel aan leven en levens vrijkomt voor hogere en geestelijke dingen van grotere betekenis en edeler strekking dan die we nu bezitten of ons zelfs maar kunnen voorstellen – wanneer dat gebeurt, zeg ik, is het alsof een wolk die tot dat ogenblik het 'gelaat van het grenzeloze' bedekte, wegtrekt en dan komen talloze andere heelallen tot gemanifesteerd leven, terwijl het onze zich daaruit terugtrekt om zijn pralayische rust te beginnen. Probeer u enig begrip te vormen van de betekenis van een eeuwigheid zonder begin en zonder einde en van het grenzeloze, en laat het daarbij: overal eeuwig leven, voortdurende activiteit, nooit eindigend leven en bewustzijn in een onophoudelijke beweging. Het zijn alleen 'delen' – die vergeleken met het geheel, het grenzeloze, als niets zijn – het zijn alleen zulke delen bij wijze van spreken, dit deel of een ander deel, die in hun māyā van gemanifesteerd leven en ongemanifesteerde rust afwisselend actief of passief zijn, verdwijnen en dan weer terugkeren. De wijzen uit de oudheid braken zich nooit erg het hoofd over de dwaze poging het grenzeloze of het onbeperkte eeuwige te doorgronden. Ze herkenden de werkelijkheid van het zijn en lieten het daarbij, in het besef dat al wat de menselijke intelligentie ooit kan bereiken een steeds grotere kennis is van het universele leven.

Dit afwisselend verschijnen en verdwijnen van werelden of hiërarchieën is de leer die in het eerste van de zeven juwelen of schatten van wijsheid is belichaamd. Zoals de menselijke geest zijn straal omlaag zendt en door middel van die straal reïncarneert in een mens van astrale stof, van gedachtestof en van vlees, zo volgt een hiërarchie relatief gezien dezelfde weg wanneer voor haar de tijd is aangebroken om zich opnieuw te belichamen en haar taak van palingenese of herhaalde zelf-voortbrenging weer op te vatten. Laten we nooit het oude axioma van de esoterische wijsheid vergeten dat de hermetisten zo prachtig onder woorden brachten: *Zo boven, zo beneden.* Wat in de hemel gebeurt, wordt *mutatis mutandis* op aarde weerspiegeld. De palingenese van de mens als een microkosmos is slechts een getrouwe kopie van de palingenese van werelden, van zijn eigen kosmische hiërarchie als macrokosmos.

Laten we ons nu bezighouden met het hoofdthema van vanavond.

Zoals de top van onze hiërarchie één is, de wortel van ons *ens*, waarin we ons bewegen en leven en ons bestaan hebben, zoals de christelijke apostel Paulus het uitdrukt, *zo is er ook in de geestelijk-psychische hiërarchie een één, waarin we allen zijn geworteld en waarin we in psychische, mystieke en religieuze zin, ja zelfs in onze aspiraties, leven.* Deze ene is de grote inwijder, het grote offer, het wonderlijke wezen, waarop H.P. Blavatsky doelt, het verheven hoofd van de hiërarchie van leraren. Daaraan ontspringen onze edelste impulsen die via ons hogere zelf tot ons komen; daaraan ontspringen het leven en de aspiratie die we voelen en die vaak ons denken en ons hart beroeren; via onze hogere natuur komt daaruit de drang tot verbetering voort en het besef van trouw en waarheid, alle dingen die het leven heilig, luisterrijk en edel maken en waard geleefd te worden.

In het derde ras van de mensheid van deze vierde ronde op deze bol ontwikkelde de geïncarneerde straal in elk van de eenheden van de toenmalige mensheid zijn voertuig (door dit voertuig *uit zichzelf voort te brengen*, geschikt om daarin zichzelf, de innerlijke, goddelijke geest, tot uitdrukking te brengen); en toen was dat voertuig, of die ziel, zelfbewust geworden. Met het verstrijken van de tijd brak er een periode aan waarin het mensenras de hulp nodig had van iemand die de dingen verklaart, een gids of leraar, omdat het met elke ondercyclus van het grote tijdperk snel en steeds meer in de stof en de daaruit voortvloeiende illusie en geestelijke verdorvenheid wegzonk, want dat brengt de evolutie van de stof met zich. De dhyān-chohans, de heren van meditatie, die mensen waren uit een vroegere lange periode van activiteit van onze planeet Terra, wezens uit een vorig manvantara, verlieten toen deze aarde of trokken zich terug. Ze hadden hun cyclische werk al voltooid en alles gedaan wat ze konden om de mensheid van toen te bezielen, te inspireren en te verlichten; maar ze hadden nu opvolgers nodig die meer overeenkomst vertoonden met de in de stof verzinkende mens van die tijd. Door een mysterie, dat we hier niet nader kunnen uiteenzetten, werden de edelste vertegenwoordigers van de toenmalige mensheid, de rechtstreekse en gewillige voertuigen van de zelfbewuste stralen van deze dhyān-chohans, heren van meditatie. Het was *niet precies* wat in het brahmanisme een *avatāra* wordt genoemd – een 'nederdaling', dat wil zeggen de *overschaduwende* incarnatie van een *deel* van een verheven geest in een hoogstaand mens; het betekende in feite dat een deel van de essentie van een dhyān-chohan (volledig bewust aan beide kanten, en betrekkelijk compleet) verbleef in een volledig bewust, bereidwillig en

zich volkomen opofferende mens van hoge ontwikkeling. Let wel: de hoogste van deze incarnaties, de edelste vrucht die de menselijke evolutie tot die tijd had voortgebracht, *werd letterlijk het hoofd van deze geestelijk-psychische hiërarchie*, en was in zijn geval inderdaad een mens vervuld van een dhyān-chohan: wat in feite een geïncarneerde god kan worden genoemd. Dit was – en *is* nog steeds – de stille wachter, de inwijder, het wonderlijke wezen, het grote offer – 'offer' om redenen die ik elders zal uiteenzetten.

Laten we hier onderbreken en even van ons onderwerp afstappen. Laten we stilstaan bij de immense hoop, de grote intellectuele luister en de geestelijke schoonheid die deze leringen bieden. Ze zijn inderdaad de moeite van het overdenken waard! Als de theosofie, de esoterische wijsheid, al iets is, dan is het een veelomvattende leer van hoop, niet van alleen maar optimisme zoals het woord gewoonlijk wordt opgevat, maar een leer van bezielende hoop en innerlijke verlichting. In deze schitterende leringen ligt het pad waarlangs we omhoog kunnen klimmen. Het hangt vooral van onszelf af of onze reis omhoog langs die straal die in ieder van ons leeft en werkt, wordt volbracht of niet; en – luister alstublieft goed – of we omhooggaan omdat we ons via dat wezen *bewust* met het hoogste hebben verbonden of niet. Dat wezen, dat wonderlijke wezen 'komt' niet 'omlaag' en 'daalt' niet in ons 'af', want dit zou voor dat wezen een ontoelaatbare bezoedeling betekenen; niettemin zijn wij door de straal in ons ermee verbonden. Zoals de zon ontelbare stralen uitzendt en toch altijd de zon blijft, zo wordt via dit wezen, als de wortel van onze geestelijk-psychische hiërarchie, een straal uitgezonden die elk normaal kind dat ter wereld komt, bezielt en doordringt.

Het hangt van onszelf af of we langs die straal omhooggaan of dat we, zoals op de vorige bijeenkomst is opgemerkt, ons goddelijke geboorterecht prijsgeven en gehoor geven aan de lokstem van de chaos en de afgrond – ons overgeven aan de uitwasemingen van de 'hel'. Er zijn misschien mensen die de betekenis van het woord vernietiging zoals wij dit gebruiken niet hebben begrepen. Laten we goed begrijpen dat vernietiging strikt genomen een voorbeeld is van wat Katherine Tingley het 'oneindige mededogen van de hogere wet' noemt. Een nachtmerrie zoals 'eeuwig lijden' bestaat niet. Die mensen die hun goddelijke geboorterecht hebben verspeeld gaan te gronde; ze verliezen hun *persoonlijke entiteit*, en als dat gebeurt, blijft er slechts een lege psychische schil over. Wanneer we ons lichaam bij de dood afleggen, wan-

neer het uiteenvalt en de atomen ervan worden teruggestuurd naar de aarde die het geboren deed worden, is dat dan zoiets verschrikkelijks? Ga uit van dezelfde regel en pas deze toe op het geval van de verloren zielen, waarover we op een eerdere bijeenkomst hebben gesproken.

Als iemand een meesterlijke uiteenzetting over dit onderwerp verlangt, laat hij dan *De Sleutel tot de Theosofie*, blz. 84-6 en 104-6 opslaan, waar hij vindt wat H.P. Blavatsky haar lezers over vernietiging zegt, meer in het bijzonder in verband met de boeddhistische leer zoals de Heer Gautama de Boeddha die onderwees. Waarom ik de 'Heer' Boeddha zeg, zal dadelijk worden toegelicht.

Dit wonderlijke wezen is de chef, de meester-ingewijde, het hoofd en de leider van de geestelijk-psychische hiërarchie waar de meesters deel van uitmaken. Hij is de 'altijd levende menselijke waringin', waarvan zij in geestelijke zin de bladeren en vruchten zijn. Dat zijn ook wij, geestelijk gezien. Ons wordt geleerd dat, voorzover de grote geestelijke zieners weten, op iedere bol, op elke door mensen bewoonde planeet van iedere zon in de oneindigheid van de ruimte, dezelfde situatie bestaat. Alle hebben aan het hoofd een meester-leraar aan wie steeds de benaming het 'GROTE OFFER' toekomt die H.P. Blavatsky hem geeft en die ze van haar eigen leraren heeft overgenomen. Waarom wordt hij zo genoemd? Omdat hij uit oneindig mededogen met hen die lager op de ladder van de evolutie staan dan hijzelf, alle hoop en kans heeft opgegeven in dit manvatara zelf een grotere hoogte te bereiken en deze wereld vol leed te verlaten; hij blijft achter als onze grote inspirator en leraar. Hijzelf kan over deze hiërarchie niets meer leren, omdat hij alle kennis die daarop betrekking heeft of daarin mogelijk is, reeds bezit. Hij heeft zichzelf *geofferd* voor allen die lager staan dan hijzelf.

Sommige mensen spreken over een dergelijk offer alsof het iets afschuwelijks of slechts is! Maar is er iets mooiers en verheveners dan zichzelf in edele dienst aan anderen – aan *allen* te geven? Is er iets dat meer kan bijdragen tot de verheffing van de mens? Is er iets dat het hart meer ontsluit? Is er iets dat de deuren van inspiratie wijder opent? En is er aan de andere kant iets dat deze deuren sneller sluit of de mens meer verlaagt, het zelf sneller doet verschrompelen dan het tegenovergestelde: persoonlijkheid, zelfzucht, egoïsme? Er schuilt inderdaad vreugde, onuitsprekelijke vreugde, in zelfopoffering van een zo verheven soort. Het wonderlijke wezen wordt technisch het grote offer genoemd, omdat hij het hoogtepunt van de evolutie in deze hiërarchie heeft bereikt en dus niets meer in of over onze hiërarchie kan leren. Hij heeft

weloverwogen van verdere vooruitgang voor zichzelf in ons manvantara afgezien, en dat is werkelijk het grootste van alle offers. Hij heeft dat opgegeven om zijn leven te kunnen wijden aan die lager staande wezens die vermoeid zijn en op het pad omhoog voortstrompelen, en geeft zo gehoor aan de innerlijke roep die ligt besloten in de edele gedachte: 'Hoe kan ik in de hemel zijn wanneer één enkel wezen op aarde moet lijden?' Dit doet denken aan het oude verhaal van de Schot die, toen zijn dominee hem vertelde dat zijn hond niet met hem mee kon naar de hemel, onmiddellijk antwoordde: 'Ach, dominee, als mijn trouwe hond niet met me mee mag naar de hemel, blijf ik hier op aarde bij hem; want hij zou *mij* nooit in de steek laten! Daaruit spreekt iets van dezelfde geest van toewijding.

In het grote Indische epos, het *Mahābhārata*, komt een verhaal voor dat daarmee sterke overeenkomst vertoont. Het gaat over een van de grote helden in dat werk die op zijn weg naar *svarga* of de hemel allerlei zware beproevingen ondergaat die hij alle met succes doorstaat; maar als hij tenslotte bij de hemel aankomt, ontmoet hij de deva's die hem zeggen: 'Broeder, uw trouwe hond mag hier niet naar binnen'. Waarop hij antwoordt: 'O, dan ga ik met mijn hond terug, mijn trouwe metgezel die van me hield en die me overal heeft gevolgd. Moet ik hem in de steek laten en buitensluiten?' Volgens de prachtige legende zetten de deva's daarop de hemelpoorten wijd open en de hemelse koorzangers hieven een lofzang en welkomstlied aan voor de trouwe held die zijn eigen onuitsprekelijke gelukzaligheid zou hebben opgegeven ter wille van een liefhebbend en trouw schepsel dat minder ver was ontwikkeld dan hijzelf.

Dit is de geest van zelfverloochening voor anderen, zoals die in legenden en verhalen tot uitdrukking komt. Bestaat er iets mooiers?

Laten we nu een stap verdergaan: We laten ons onderwerp enkele ogenblikken rusten, en nemen opnieuw een kwestie op die misschien niet volledig is begrepen, omdat ze op de vorige bijeenkomst mogelijk onvoldoende is uiteengezet. Wij zeiden toen dat er twee klassen van verloren zielen zijn. Dat is volkomen juist. We moeten er echter op wijzen dat er in de tweede van deze beide klassen twee onderverdelingen zijn, en deze twee onderverdelingen van de tweede klasse betreffen diegenen die zonder meer de oude christelijke benaming van 'bewerkers van geestelijk onrecht' verdienen. De eerste onderverdeling omvat diegenen die gewoonlijk bewuste tovenaars worden genoemd; de tweede omvat hetzelfde soort wezens maar ook zij die zoveel innerlijke kracht,

ja zoveel *duivelse* geestelijke macht hebben verworven dat ze zelfs in staat zijn gedurende het hele manvantara weerstand te bieden aan de ontbinding die door de natuur wordt verlangd. Zij verdienen terecht de oude mystieke aanduiding 'bewerkers van geestelijk kwaad'.

Om een beter inzicht te krijgen in dit moeilijke onderwerp kunnen we onderstaand schema, dat een beknopt overzicht geeft van de verschillende bewustzijnen in een hiërarchie, raadplegen en overdenken:

Dhyān-chohans Boeddha's Mahātma's Chela's Goede mensen	. . . . De 'ontwaakten' van verschillende graad.
Zielloze mensen	. . . . Heel talrijk; de 'levend doden'.

Klasse 1	Door en door slechte mensen; heel weinigen.	Verloren zielen: die dit zijn of zullen zijn. Allen op weg naar vernietiging. Klasse 2 uiterst gering in aantal.
Klasse 2	Geestelijke tovenaars Onderverdeling 1 Chohans van bewust kwaad Onderverdeling 2	

Het hele stelsel hangt als een keten aan het oorspronkelijke zaad, de oergrond van de hiërarchie.

De eerste onderverdeling omvat degenen die vernietigd worden wanneer deze bol in verduistering gaat. Maar tot de tweede onderverdeling behoren zij die bijna menselijke incarnaties zijn van wat de Tibetanen *lha-ma-yin* noemen; soms kunnen ze zelfs worden overschaduwd door de *māmo-chohans* die tijdens de pralaya's de heerschappij voeren. Deze laatsten zijn evenwel geen echte 'duivels' of slechte entiteiten, maar eerder wezens die gedurende die tijd het werk van vernietiging, van verwoesting moeten uitvoeren. Wat de hogere geestelijke tovenaars en bewerkers van het kwaad betreft, de tweede onderverdeling, hun uiteindelijke lot is werkelijk verschrikkelijk, want aan het einde van het manvantara wacht hun het avīchi-nirvāṇa, de volstrekte tegenstelling en tegenpool van het nirvāṇa van de geest, en dan een manvantara van weergaloze ellende. Zij zijn de tegenpolen van de dhyān-chohans. Hun einde is volstrekte vernietiging. De natuur is bipolair; zoals de actie is, zo is de reactie.

Vernietiging betekent in de esoterische filosofie niet wat men zich gewoonlijk daarbij voorstelt. Het betekent het uiteenvallen, het ontbinden van een persoonlijke entiteit, maar nooit van de onsterfelijke individualiteit, wat onmogelijk is. We spreken terecht van de ontbinding of de vernietiging van een leger of van de vernietiging van een kudde schapen. Wanneer de afzonderlijke entiteiten zijn verdwenen, gedood of wat ook, is de *kudde* schapen niet meer, is de *kudde* ontbonden. Ze is vernietigd als kudde, als een entiteit. Zo betekent ook vernietiging in psychologische zin niet dat de onsterfelijke geest wordt vernietigd. Dat is eenvoudig belachelijk. Een onsterfelijke geest kan niet worden vernietigd. Zijn verblijfplaats, zijn woonplaats, is de oneindige ruimte; zijn tijd de eeuwigheid. Maar zoals ons lichaam uiteenvalt, als lichaam wordt vernietigd en in zijn samenstellende elementen wordt ontbonden, zo vergaat het de verloren ziel die eerst niet meer is dan een psychische schil, wanneer de impulsen, die ze kreeg toen ze met een geïncarneerde geest was verbonden, zijn uitgewerkt; dan komt haar einde, ze wordt ontbonden, vernietigd, ze houdt op te bestaan. Er blijft niets van haar over, want evenals bij een dood stoffelijk lichaam valt ze in haar samenstellende elementen uiteen. In de eerste fasen sterft ze een geestelijke dood, hoewel ze mentaal nog in leven is. Ze is een psychisch lijk, waaruit het onsterfelijke element is verdwenen. Dat is een verloren ziel.

Wie de esoterische filosofie bestudeert, weet wat er met het kāmarūpa van een mens na de dood van het stoffelijk lichaam gebeurt. Het wordt tenslotte ontbonden, of vernietigd. Dat ligt in de lijn van de natuur. Toen we op de vorige bijeenkomst over de oude wijsheidsleringen van de Heer Boeddha spraken, die erop neerkomen dat er 'geen blijvend beginsel in de mens' is – waarbij we de woorden gebruikten van Rhys Davids, de eminente geleerde uit Wales, die een literair sieraad is voor zijn land ondanks de fouten die hij maakt, doordat hij vaak een verkeerd begrip heeft van de innerlijke betekenis van de boeddhistische leer – bedoelden we eenvoudig dit: *het enig blijvende in de menselijke natuur behoort tot en ligt in zijn hogere zelf*, zijn hogere natuur. Zijn lichaam; zijn levenskracht; zijn astraal dubbel, het liṅgaśarīra; het kāmabeginsel; het manas; al deze verdwijnen bij de dood. In de combinatie van deze vijf is geen spoor van een blijvend beginsel; maar zolang deze vijf samenstellende delen van de menselijke psyche in het stoffelijke leven tot een geheel zijn verbonden, vormen ze de 'mens'. Is er iemand onder u zo egoïstisch te denken dat dit gebrekkige stoffelijke wezen dat

nu tot u spreekt de onsterfelijke geest is? Of het leven dat het bezielt? Of dit armzalige stoffelijke brein dat ik als een instrument gebruik om tot u te spreken? Nee!

De zojuist weergegeven gedachte wordt gewoonlijk – en terecht – gezien als een boeddhistische leer. Ze is ook de leer van de oude wijsheid en ze was eveneens die van de stoïcijnen en van Plato. Maar ze komt ook voor in de geschriften van het jodendom en het christendom. Twijfelt u daaraan? Sla het Boek Prediker op, een van de zogenaamde heilige canonieke boeken van de laatstgenoemde twee religies. Van de volgende passage hebben we onze eigen vertaling gemaakt omdat we in die van de theologen geen vertrouwen hebben. Hun vertaling is aan de ene kant te ruw en aan de andere kant niet voldoende duidelijk. In Prediker (3:18-21) vinden we het volgende – bedenk dat dit boek door de zogenaamde 'wijste man van de wereld', Salomo, zou zijn geschreven. Wat we hiervan ook mogen denken, zij die dit boek aanvaarden, geloven het. Het is ouderwetse en populaire theologie.

Ik zei bij mijzelf over de aard van de zonen van de mens (*ādām*), dat de elohīm hen mogen vormen en hen laten zien dat zij dieren zijn, zijzelf. Want het lot van de zonen van de mens (*ādām*) en het lot van het dier is voor hen één lot: zoals de een sterft, sterft ook de ander; en het denkvermogen [het Hebreeuwse woord is *rūahh*, inderdaad heel bijzonder!] is één voor allen; en de mens is niet superieur aan het dier, omdat allen illusie zijn. Allen gaan naar één plaats. Allen komen voort uit de stof, en allen keren terug tot de stof.

Maar luister nu naar het volgende, dat duidelijk maakt dat de schrijver ervan, al was hij beslist niet de mythische figuur Salomo, niettemin iemand was die *wist*. Luister!

Wie kent het denkvermogen van de zonen van de mens dat zelf uitstijgt boven de aarde, en het denkvermogen van het dier dat zelf afdaalt onder de aarde?

Dat is de eeuwenoude leer van de psychologie en als ze op de juiste manier wordt begrepen, zal men gemakkelijk inzien dat elk woord ervan op waarheid berust. En als de hoofdgedachte achter deze korte uiteenzetting wordt begrepen, zal blijken dat ze onbeschrijflijk mooi is. Wat een ijdele illusies hebben die verblinde aanhangers van de eerste sekten van het christendom aan de jonge westerse Europese wereld opgedrongen; wat een onreligieuze dwaasheid om te leren dat het stof-

felijk lichaam van de mens zo duurzaam en onmisbaar is dat het zal worden opgewekt en dat het, als het leven van de inwonende ziel goed is geweest, met vele anderen aan de 'rechterhand van de almachtige God' zal zitten. Wat een ongelooflijk grof materialisme! Leringen als deze hebben de Europese rassen misschien geestelijk meer kwaad gedaan dan wat er verder uit de geschiedenis bekend is. Zoals met vele andere leringen van het vroege christendom het geval was, is ook dit een volkomen verkeerd begrepen en afschuwelijk verminkte leer van de oude wijsheid over de verheffing van de persoonlijkheid tot een onsterfelijke individualiteit – een van de oude mysterieleringen die we elders kort zullen toelichten. Aan de andere kant is het nodig de mens te leren dat zijn *natuur tweevoudig* is; dat hij in zijn hogere natuur werkelijk een geestelijk wezen is, een geïncarneerde god en dat hij als hij wil in het lichaam bewust die god kan worden. En hem te leren dat als hij verkiest de dierlijke natuur te volgen, hij als een dier zal worden, want het innerlijke zelf verdraagt die gedragslijn niet. De zilveren draad (die van boven van goud is) wordt in dat geval verbroken; en in plaats van de mens hebben we dan het mens-dier, want de ziel heeft het mens-dier verlaten, wat voor de zelfbewuste inwonende individualiteit een barmhartige bevrijding is door de natuur.

Nergens is er sprake van 'eindeloze marteling' of straf.

Over dit onderwerp van het verband tussen de zevende schat en het wonderlijke wezen heb ik nog geen tiende gezegd van wat ik had willen zeggen, maar voor ik besluit, voeg ik er nog enkele woorden aan toe. Eerst de reden waarom ik de term 'Heer Boeddha' gebruik. Dit wonderlijke wezen overschaduwde ongeveer vijfentwintighonderd jaar geleden een reine en edelmoedige jongeman die in het noorden van India was geboren. Het voertuig, deze jongeman, was in alle opzichten ontvankelijk, en de van hem afkomstige wijsheidsleer werd aan de wereld bekendgemaakt. Dit uitverkoren voertuig werd Siddhārtha genoemd, wat zijn eigen naam was; zijn familienaam was Gautama; later kreeg hij de titel Śākyamuni – wat de Śākya-wijze betekent; hij werd later ook de Boeddha genoemd. Dit woord *boeddha* is een titel die de betekenis heeft van de 'ontwaakte', zoals het woord *christos* of *christus* de 'gezalfde' betekent. Het wonderlijke wezen overschaduwde, en daalde gedeeltelijk af in deze jongeman die in strikte overeenstemming met de cyclische wet en op het cyclisch bepaalde tijdstip in de wereld was gekomen, want het was cyclisch bepaald dat er in die tijd een ontwaakte, een volmaakte christus, dat wil zeggen, een boeddha, zou verschijnen. Hij maakte deel

uit van de reeks van elkaar opvolgende boeddha's en hij was de edelste, de hoogste van de mystieke hiërarchie in zijn periode en ook stond hij van alle anderen van het ras het dichtst bij deze wonderlijke inwijder. We weten dat de leraren zelf over Heer Boeddha spraken als hun leermeester. Die jongeman, zo is ons geleerd, kwam rechtstreeks van de loge: niet zijn lichaam, maar het heilige wezen dat dit vervulde. Hij was een van hun grootsten. Er is over deze diepzinnige en prachtige leringen veel meer te zeggen dan hier om voor de hand liggende redenen kan worden uitgesproken; het gaat om een heel onderdeel van de esoterische filosofie, dat over enkele van de zorgvuldigst bewaarde geheimen van de natuur en het zijn handelt. Wij volstaan met erop te wijzen en gaan verder.

Zoals u misschien weet, nam H.P. Blavatsky zelf *pansil*, een Pāli woord dat de 'vijf deugden of geloften' betekent (in het Sanskriet *pañchaśīla*), en werd daardoor *formeel* boeddhist. Waarom deed ze dat? Omdat ze als boodschapper van de loge goed wist dat achter de uiterlijke leringen, achter de exoterische leringen van Gautama de Boeddha de innerlijke waarheid, het esoterische *buddhisme* [boeddhisme] en ook het esoterische *budhisme* schuilgaan: het eerste woord, gespeld met twee *d*'s, omvat de leringen van Gautama de Boeddha; het andere woord, met één *d* gespeld, betekent 'wijsheid'. Ze zijn werkelijk één wanneer het boeddhisme op de juiste manier wordt verklaard en begrepen. Ze wist precies wat ze deed. Let bijvoorbeeld eens op de manier waarop ze over de Boeddha schrijft.

Maar al is het voorgaande volkomen waar, toch moet ik hier nog een voorbehoud maken. Zijn wij boeddhisten? Nee. Niet meer dan dat we christenen zijn, behalve misschien in die zin dat de religieuze filosofie van Boeddha-Śākyamuni onvergelijkelijk veel dichter bij de oude wijsheid, de esoterische filosofie staat. Het voornaamste bezwaar ertegen is op het ogenblik dat haar latere verkondigers haar leringen een veel te formeel of exoterisch karakter gaven; maar niettemin blijft ze tot op deze dag de zuiverste en heiligste van de exoterische religies op aarde en zijn haar leringen zelfs exoterisch waar. Men heeft slechts de esoterische sleutel nodig om ze te verklaren. Feitelijk kan hetzelfde worden gezegd van alle grote oude wereldreligies. Aan het christendom, het brahmanisme en andere religies ligt dezelfde esoterische wijsheid ten grondslag, die achter de uiterlijke sluier van het exoterische formele geloof is verborgen.

U zult zich herinneren dat H.P. Blavatsky ergens zegt dat van de

twee takken van het boeddhisme, namelijk de zuidelijke en de noordelijke, het zuidelijke boeddhisme nog altijd vasthoudt aan de leringen van 'Boeddha's brein', de 'leer van het oog', dat wil zeggen, aan zijn exoterische filosofie voor de wereld in het algemeen, en het noordelijke boeddhisme aan zijn 'leer van het hart'.

Probeer deze twee uitdrukkingen te begrijpen. De leer van het oog en de leer van het hart zijn echte boeddhistische uitdrukkingen. Het zijn ook uitdrukkingen van de esoterische wijsheid. De leer van het oog betreft dat wat we kunnen zien; het kan onjuist en het kan waar zijn; maar in technische zin is het een ware exoterie waaraan alleen de sleutel ontbreekt. De leer van het oog wordt soms de leer van vormen en ceremoniën genoemd, dat wil zeggen, de formele uiterlijke presentatie. De leer van het hart daarentegen betreft dat wat verborgen is, maar wat het innerlijke leven, het hartenbloed, van de religie is. Zoals het oog wordt gezien en ook ziet, zo blijft omgekeerd het hart ongezien maar is de schenker van het leven, en toegepast op de religie betekent de uitdrukking de leer van het innerlijke hart van de leringen. Daarin ligt als bijgedachte besloten dat ze de edelste aspecten van het menselijke gedrag omvat, dat wat men vriendelijkheid, menslievendheid, mededogen, medelijden noemt.

HOOFDSTUK 18

DE GEESTELIJK-PSYCHISCHE HIËRARCHIE VAN ADEPTEN. HET WONDERLIJKE WEZEN, DE BOEDDHA'S , NIRMĀṆAKĀYA'S, DHYĀN-CHOHANS.

Toen sprak de Gezegende, en zei:

'Weet, Vāsettha, dat (van tijd tot tijd) in de wereld een Tathāgata wordt geboren, een volmaakt Verlichte, gezegend en achtenswaardig, vol wijsheid en goedheid, gelukkig, met kennis van de wereld, onovertroffen als gids voor dwalende stervelingen, een leraar van goden en mensen, een gezegende Boeddha. Hij doorgrondt uit zichzelf het heelal, en ziet het als het ware van aangezicht tot aangezicht – de wereld beneden met al haar geesten, en de werelden boven, van Māra en van Brahmā – en alle schepselen, samaṇa's en brahmanen, goden en mensen, en maakt dan zijn kennis aan anderen bekend. De waarheid, schoon in haar oorsprong, voortgang en voleinding, verkondigt hij naar de letter en naar de geest: het hogere leven maakt hij bekend in al zijn zuiverheid en volmaaktheid.' – *Tevijja Sutta*

(naar vert. in *The Sacred Books of the East*, Deel XI, blz. 186-7)

Wij lezen vanavond nogmaals het gedeelte uit het *De Geheime Leer* (1:235), dat we op de vorige bijeenkomst hebben gelezen:

De *arhats* van de 'vuurnevel' van de 7de rang zijn maar één stap verwijderd van de oorsprong van hun hiërarchie – de hoogste op aarde en van onze aardketen. Deze 'oorsprong' heeft een naam die alleen door een samenstel van een aantal woorden kan worden vertaald – 'de altijd levende menselijke Waringin'. Men zegt dat dit 'wonderlijke Wezen' in het eerste deel van het derde tijdperk, vóór het scheiden van de geslachten tijdens het derde Ras, uit een 'verheven gebied' is neergedaald.

Vanavond zullen we in sommige opzichten een stap verdergaan, veel verder dan we ooit bij een dergelijke gelegenheid zijn gegaan. Het voornaamste doel van de twee voorafgaande bijeenkomsten was een toelichting te geven op enkele inleidende denkbeelden die verband houden met deze prachtige leer van het wonderlijke wezen.

Laten we eerst opmerken dat het sleutelwoord van deze leer het woord *waringin* is. U weet ongetwijfeld allen wat een waringin is, een

bekende boom in India die *Ficus bengalensis* wordt genoemd, de 'Bengaalse vijg', omdat hij aan de vijgenboom verwant is. Hij groeit snel en heeft algauw heel respectabele afmetingen. Van zijn takken hangen ranken naar omlaag die, wanneer ze de grond bereiken, daarin wortel schieten. De rank die omlaag is gegroeid en in de grond wortel schiet, wordt ook een boomstam die op zijn beurt takken vormt; deze takken brengen weer andere ranken voort, die op hun beurt nieuwe wortels worden, en deze groeien weer uit tot nieuwe stammen waaraan andere takken ontstaan, die op hun beurt nieuwe ranken ontwikkelen, enz. Het is een prachtige beeldspraak die voor dit onderwerp is gekozen.

Dit wonderlijke wezen is een geestelijke waringin. Als we zouden zeggen dat het ons hogere zelf is, zouden we een misleidende uitdrukking gebruiken; het zou de feiten geweld aandoen. Niettemin is het in zekere zin ons hogere zelf, onze paramātman. Geestelijk zijn we eraan ontsprongen; en wanneer de levensgolf op deze planeetketen in de loop van de cyclussen haar ronden heeft doorlopen, zullen we opnieuw in de *hiërarchische* waringin worden teruggetrokken. Wat deze planeet en meer in het bijzonder haar denkende entiteiten betreft, is het in feite onze Vader in de hemel. Het wonderlijke wezen waarop hier wordt gedoeld, moet niet worden verward met zijn lagere evenbeeld, de verheven inwijder, het grote offer, het hoofd van de geestelijk-psychische hiërarchie van adepten, het onderwerp dat ons nu direct bezighoudt.

U zult zich herinneren dat we op vorige bijeenkomsten erop hebben gewezen dat de loop van de evolutie van de mens, vooral van zijn psychische natuur, niet alleen een kopie in het klein is van de ontwikkeling van werelden op macrokosmische schaal, maar ook van verschillende hoge geestelijke wezens die de leidende intelligenties van de kosmos zijn en van hun voertuigen in het heelal. Wanneer de tijd voor manifestatie, voor het uitzenden van een levensgolf aanbreekt, begint, vervolgt en voltooit ze haar evolutionaire loop eerst op het hoogste 'gebied' van haar neerwaartse en voorwaartse reis. Dan vertrekt ze uit dat gebied, gaat naar een lager en laat op het gebied of de sfeer waartoe ze het eerst werd aangetrokken en waarin ze was doorgedrongen, voertuigen achter van velerlei aard, die min of meer actief blijven, hoewel de hoofdstroom van de levensgolf verder is getrokken. Hetzelfde gebeurt op alle zeven gebieden of sferen van manifestatie – eerst in de geestelijke wereld, dan in de psychische, vervolgens in de astrale en tenslotte in de stoffelijke wereld, waar de grens wordt bereikt waartoe de actieve impuls of kracht van de evolutiegolf in dat manvantara kan komen en die wij de absolute stof

voor die bepaalde levensgolf noemen: vier gebieden vanaf haar begin, naar beneden geteld. Drie andere gebieden naar omhoog voltooien de manvantarische cyclus.

Bedenk hierbij dat in onze leringen geen 'absoluten' volgens de gangbare betekenis van dat woord kunnen voorkomen, want in feite zijn alle absoluten betrekkelijk. Het absolute zelf, onze Vader in de hemel, is slechts het absolute van onze hiërarchie, haar kroon, haar toppunt, haar glorie; of, als we het beschouwen als de oorsprong van de gemanifesteerde wezens, hun wortel of hun zaad. En omdat de hele natuur in tweepolige fasen werkt, is 'absolute stof' *het diepste punt dat een geestelijke impuls in die bepaalde manvantarische cyclus kan bereiken*. Lager staan andere volledige hiërarchieën, terwijl zich boven onze hiërarchische (niet individuele) Vader in de hemel het laagste gebied bevindt van weer een andere, maar hogere hiërarchie, een van de ontelbare hiërarchieën die gezamenlijk de universele kosmos vormen.

Op de vorige bijeenkomst hebben we opgemerkt dat we voorzichtig moeten zijn wanneer we over het ene spreken. De reden daarvoor is dat er een oneindig aantal van dergelijke enen bestaat, en dat volgt noodzakelijk uit wat we vanavond en bij andere gelegenheden hebben gezegd.

Als de monade in de stof afdaalt, of liever, als haar straal – een van de ontelbare stralen die van haar uitgaan – in de stof dringt, brengt ze uit haarzelf door uitscheiding en afscheiding op elk van de zeven gebieden waar ze doorheen gaat, verschillende voertuigen voort; alle worden door het zelf overschaduwd, hetzelfde zelf in u en mij, in planten en in dieren, in feite in al wat is en tot die hiërarchie behoort. Het is het ene zelf, het verheven zelf of de paramātman van de hiërarchie. Het verlicht en volgt elke individuele monade en al haar ontelbare stralen. Elk van deze monaden is een geestelijk zaad uit het voorafgaande manvantara, dat zich in dit manvantara als een monade manifesteert; en deze monade brengt uit zichzelf door middel van haar stralen al haar voertuigen voort, eerst door uitscheiding en daarna door afscheiding, en die voertuigen zijn in de eerste plaats het geestelijke ego, die de weerspiegeling of kopie in het klein is van de monade zelf, maar die door de manvantarische evolutie is *geïndividualiseerd* en het voertuig of de drager is van de monadische straal. Laatstgenoemde kan niet rechtstreeks met de lagere gebieden in contact komen omdat hij tot de monadische essentie zelf behoort, *een nog hogere straal* van het oneindige grenzeloze dat uit een oneindige veelheid in eenheid bestaat.

Het volgende voertuig is de geestelijke ziel, de drager van het geeste-

lijke ego. Op zijn eigen hogere gebied is dit voertuig als het ware een bundel of zuil van licht. Hetzelfde geldt voor de verschillende ego's en de daarmee verbonden zielenvoertuigen op de lagere gebieden; alle worden voortdurend dichter naarmate de stoffelijke gebieden, waarin de monadische straal doordringt, naar beneden toe zich geleidelijk meer en meer verdichten tot de laatste 'ziel'. De laatste ziel is het stoffelijk lichaam, het algemene voertuig of de drager van alle. Zoals de term ziel hier wordt gebruikt, moet hij worden beschouwd als een algemene uitdrukking voor elk voertuig of elke drager van een egoïsch centrum of ego.

Wanneer we dit hiërarchische wonderlijke wezen ons hoogste zelf noemen, bedoelen we dat het het oorspronkelijke zaad is waaruit we voortkomen en ons tot samengestelde entiteiten ontwikkelen, het onsterfelijke goddelijke deel van onze natuur en ons wezen. *In één opzicht* kunnen we het beschouwen als een bundel goddelijk licht die in een manvantara in ontelbare individuen of entiteiten (monaden en monadische stralen) uiteenvalt, om zich wanneer de pralaya aanbreekt, weer in zichzelf terug te trekken, maar verrijkt en veredeld door de individuele ervaringen die *zijn ontelbare aantallen gemanifesteerde monaden en monadiche stralen* hebben opgedaan, omdat ze, hoewel aanvankelijk niet-zelfbewuste godsvonken, nu *zelfbewuste* godheden zijn. De ontelbare verschillende individuele bewustzijnen winnen aan macht, heerlijkheid en zelfkennis door middel van het leven en de levens waar ze doorheen zijn gegaan. Vandaar de prachtige leer die hieruit voortvloeit.

In het afgelopen voorjaar hebben we erop gewezen dat het enige doel van alle manvantarische evolutie is de *verheffing van het sterfelijke tot het onsterfelijke*, en als illustratie van deze gedachte noemden we de prachtige invocatie van Katherine Tingley, 'moge ik van vergankelijk onvergankelijk worden; moge ik uit het duister treden in het licht'. Dat is inderdaad het doel van de kosmische evolutie. Hebben wij, u en ik, zo'n toestand al bereikt? Nee, dat hebben we niet; onze onsterfelijkheid als mensen bestaat niet, of beter, ze is voorwaardelijk en zal dat blijven tot wij 'het vergankelijke tot het onvergankelijke hebben verheven'.

Om het nog meer te verduidelijken, vestigen we uw aandacht op het volgende: geen enkele deelnemer aan deze bijeenkomsten hoeft zich ontmoedigd te voelen door de verwarring die volgens hem misschien ontstaat doordat op verschillende plaatsen woorden zijn gebruikt zoals geestelijk, goddelijk, wonderlijk wezen, het ene, hiërarchie, en vele andere, die elders en in andere situaties een afwijkende betekenis schijnen te hebben. Een dergelijk gebruik is in feite onvermijdelijk. Geen

enkele Europese taal heeft passende termen of uitdrukkingen ontwikkeld voor deze majestueuze en (voor ons) vaak ingewikkelde leringen; daarom moet een spreker in dit opzicht doen wat hij kan. Maar let wel, er hoeft geen enkele verwarring te bestaan en op den duur zal die er ook niet meer zijn als de onderzoeker of lezer de volgende feiten voortdurend in gedachten houdt. De hele kosmos of natuur is trapsgewijs opgebouwd en berust op overeenkomsten en herhalingen, zodat in feite elk zich herhalend thema met dezelfde woorden kan worden beschreven. Dat komt omdat er nergens absoluten zijn en alles ten opzichte van al het andere betrekkelijk is. De enige verschillen zijn die in evolutionaire ontwikkeling en de relatief hogere of minder hoge mate waarin de geest of de stof is geëvolueerd of zich manifesteert. Wat goddelijk is voor de ene hiërarchie, is feitelijk voor een andere, veel hogere hiërarchie de grofste stof; maar zowel in de ene als de andere gelden strikt dezelfde regels, omdat de kosmos of de natuur *één algemene lijn*, *één wet* en één algemene en *overal herhaalde* gedragslijn volgt, die even strikt en volledig van toepassing is op een kosmos als op de kleinere kosmos, het atoom.

Daarom is het wonderlijke wezen van onze eigen planetaire geestelijk-psychische hiërarchie van adepten, enz., een evenbeeld in het klein van het kosmische ene van de universele kosmische hiërarchie van het zonnestelsel, enz.

Als we deze regel steeds in gedachten houden, zal de verwarring geleidelijk vervagen in de glorieuze pracht van de verlichting. Het is de moeite van het proberen zeker waard!

Sommigen vinden het misschien merkwaardig dat we op de vorige twee bijeenkomsten het geval van de verloren zielen en dat van de kinderen van dit wonderlijke wezen – de boeddha's – tegenover elkaar hebben gesteld. Vanzelfsprekend vormen de eerstgenoemden de andere of tegenpool van de boeddha's, want deze verloren zielen komen evenals de boeddha's uiterst zelden voor. In ons huidige evolutiestadium, waarin deze verloren zielen zich voordoen, is het andere gebeuren even zeldzaam: de verheffing van het sterfelijke tot het onsterfelijke, van het vergankelijke tot het onvergankelijke.

Laten we ons hierin nog wat verder verdiepen. Wat gaat er eigenlijk 'verloren'? Het is de ziel. Maar wat is de ziel? Zoals ik eerder heb verklaard, gebruiken wij het woord ziel voor een voertuig dat zich op de hogere gebieden als een bundel of zuil van licht manifesteert en op de lagere gebieden, afhankelijk van de spiritualiteit of de stoffelijkheid van het gebied, als een min of meer stoffelijk lichaam. Deze zielen zijn in alle

gevallen levende, meer (of minder) bewuste, voelende entiteiten; samengestelde levende wezens, die alle uit ontelbare menigten kleinere (lagere) entiteiten zijn opgebouwd, zoals ons lichaam uit een bijna oneindig aantal atomaire, heel kleine kosmossen, of uiterst kleine heelallen bestaat.

Zo'n ziel gaat verloren, wordt inderdaad *vernietigd*, wanneer ze haar contact, of liever verbinding, heeft verloren met wat haar onsterfelijkheid *of de belofte daarvan* schenkt. Want als de impuls, alle impulsen of aspiraties, gericht op de inwonende godheid of haar nauwere vereniging daarmee, zijn verflauwd of volledig zijn verdwenen, is er niets over om haar – samengesteld als ze is, zoals al is gezegd – bijeen te houden. Dan verliest ze haar samenhang en valt uiteen, zoals het stoffelijk lichaam in het vuur of in de aarde wordt ontbonden. Wat gebeurt er dan met de onsterfelijke monade die haar bezielde? Haar werk in dat voertuig wordt met geweld afgebroken. De loop van de natuur, van het lot, wordt in dat bepaalde geval verstoord en onderbroken. Toch blijft alles bestaan wat in de voorafgaande levens van die monade in andere vroegere voertuigen aan geestelijke waarden werd vergaard; en na een bepaalde periode zendt de monade een andere straal uit, een ander ego, maar de bladzijde van de verloren ziel blijft bij wijze van spreken onbeschreven – ze is als het ware volkomen uitgewist, ze bestaat niet meer. In het onsterfelijke is er niets van achtergebleven. Het is werkelijk iets verschrikkelijks, niet alleen in geestelijk opzicht, maar ook voor de hogere ziel, het geestelijke ego zelf (zie schema op blz. 234).

Wanneer daarentegen eens in vele, vele generaties het spirituele in een ziel tot volledige bloei komt en het sterfelijke zich tot het onsterfelijke verheft, is het tegenovergestelde het geval: er wordt een meester geboren, bewust onsterfelijk, voor eeuwig met zijn hogere individuele zelf verbonden. Zoals het ene geval de ene pool is, is het andere geval de andere pool van de ontwikkelingsgang van de natuur.

Is in het eerste geval de ziel verloren, dan wacht haar geen pijn en geen smart meer; ze wordt uitgewist en verdwijnt, zoals een schaduw die langs een muur glijdt en dan verdwijnt.

De moderne wetenschap zegt ons in de hypothesen, die op haar jongste ontdekkingen berusten, dat elk stoffelijk atoom ten eerste bestaat uit een centrale kern, die proton wordt genoemd; en ten tweede, dat andere corpusculaire lichamen – elektronen – daaromheen cirkelen, ronddraaien of wentelen – precies zoals de planeten en vele kometen in het zonnestelsel dit om de zon doen. We zullen deze feiten gebruiken als een toelichting op ons onderwerp, omdat de gedachte in grote lijnen over-

eenkomt met die van de oude wijsheid. Vervolgens moeten we begrijpen dat omvang of grootte alleen geen bewijs of criterium voor grootheid is, noch wat geestelijke, noch wat fysieke kracht betreft. Het is een feit dat elk atoom in het gemanifesteerde heelal een drager of voertuig van *levens* is. Ons lichaam bestaat en is opgebouwd uit ontelbare aantallen van dergelijke atomen, die alle een kosmos of zonnestelsel in het klein zijn, en hun menigten oneindig kleine astraal-psychische en zelfs geestelijke wezens meevoeren. Daarboven, allesdoordringend en beheersend en aan alles een samenhangend en eigen leven schenkend, staat het leven, de overheersende kracht en aard van onze eigen persoonlijkheid, van ons eigen persoonlijke ego als mens; de paramātman, het geestelijke zelf, de Vader in de hemel. Wij zijn niet noodzakelijk groter *in essentie*, dan een entiteit van deze ontelbare aantallen oneindig kleine wezens die in een of ander atoom van ons lichaam leven, zich bewegen en hun bestaan hebben. Er kunnen daaronder entiteiten zijn die veel verder zijn gevorderd dan wij, hoe paradoxaal dat ook mag klinken; en daarom herhaal ik: 'Vernietig uw denkvormen, laat het licht binnen!' Is iets beslist onwaar omdat het ons vreemd voorkomt en het misschien nieuw voor ons is? Zou u of ik durven zeggen: 'Dit of dat is de *enige* waarheid, het *enige* wat kan bestaan'? Wat is hier het criterium voor de waarheid? Wat *is* trouwens waarheid, naar dergelijke maatstaven beoordeeld?

Laten we een stap verder gaan. Neem ons lichaam, of bijvoorbeeld de organen ervan – het hart, de lever, de hersenen en andere, die alle van het overheersende persoonlijke ego van de mens bepaalde uitstralingen van kracht ontvangen en alle een kosmisch heelal of een universele kosmos zijn voor de menigten kleine atomaire wezens die het samenstellen. Is het u in dit verband ooit opgevallen of bij u opgekomen dat ons zonnestelsel, vergeleken met de universele kosmos, zo'n klein atomair wezen is, gevormd door zijn proton, de zon, en zijn elektronen, de planeten, waarbij elke planeet haar ontelbare menigten levens meevoert en deel uitmaakt van het voertuig, of lichaam als u wilt, van een onmetelijk grote entiteit die ons bevattingsvermogen volkomen te boven gaat? 'God'? Maar waarom God? Welke zekerheid hebben we dat zo'n reusachtige entiteit beter is dan u of ik, zoals van God wordt verondersteld? Grootte of omvang alleen, grootte in materiële zin alleen, is absoluut geen criterium. Wat we ons voorstellen kan waar of misschien niet waar zijn. Maar waar het hier op aankomt is dat, zoals ons lichaam wordt bijeengehouden door de krachten die erdoorheen stromen, die van ons afkomstig zijn en door u en mij worden uitgestraald en doorgegeven, zo zendt het ene van

de universele kosmos – of van een lagere hiërarchie – het vele uit en beheerst het. Het universele kosmische wonderlijke wezen is dus ons hoogste zelf; wat in geen enkel opzicht het andere feit weerspreekt of aantast *dat ieder van ons zijn eigen monadische hogere zelf heeft, een vonk ervan, die op haar beurt is bestemd in toekomstige manvantara's het hoogste zelf van een kosmos te worden.* Een diepzinnige, verheven gedachte! En het wonderlijke wezen van geringere grootte en pracht, dat de oergrond is van onze eigen planetaire geestelijk-psychische hiërarchie van adepten, een miniatuur als het ware van de kosmische hiërarchie, is het wezen waarover wordt gesproken in de passage uit *De Geheime Leer* die ons nu bezighoudt.

Op de vorige twee bijeenkomsten en ook vanavond hebben we over het hiërarchische wonderlijke wezen gesproken als een *entiteit*, omdat het, algemeen opgevat, inderdaad een entiteit *is*. Er zijn echter drie vormen waarin, of gebieden waarop, deze entiteit zich manifesteert; voor de duidelijkheid en gemakshalve zullen we hier de boeddhistische termen gebruiken, termen uit het boeddhisme en uit Tibet, zoals die in het Sanskriet voorkomen. Het hoogste aspect of de hoogste subentiteit van het wonderlijke wezen wordt *ādi-boeddha* genoemd, waarbij *ādi* 'oorspronkelijke' (of de hoogste) betekent. Deze ādi-boeddha is in de toestand van *dharmakāya*: een samengesteld Sanskrietwoord met de betekenis van het 'voortzettingslichaam', soms evengoed – of slecht – vertaald door 'lichaam van de wet'; beide zijn heel ontoereikende uitdrukkingen, want de vertaling van deze hoogst mystieke termen is uiterst moeilijk. De juiste vertaling volgens het woordenboek gaat geheel aan de esoterische betekenis voorbij, en juist op dat punt maken westerse geleerden soms zulke belachelijke fouten. Het eerste woord komt van de wortel *dhri*, die 'steunen', 'instandhouden', 'meevoeren', 'dragen' en dus 'voortzetten' betekent; ook menselijke wetten zijn middelen die geacht worden de beschaving te dragen, te steunen, instand te houden; het tweede element, *kāya*, betekent 'lichaam'; het zo gevormde zelfstandige naamwoord kan worden vertaald met het 'lichaam van de wet', maar deze uitdrukking geeft de gedachte in het geheel niet weer. Het is dat geestelijke lichaam of die toestand van een verheven geestelijk wezen, waarin het gevoel een ziel en ego te zijn in een universeel (hiërarchisch) besef is opgegaan en hoogstens nog slechts in zaadvorm, dat is latent, blijft voortbestaan. Het is zuiver bewustzijn, zuivere gelukzaligheid, zuivere intelligentie, vrij van elk persoonlijk denken.

Het tweede aspect of de tweede subentiteit wordt *dhyāni-boeddha*,

'boeddha van contemplatie' genoemd die, wat puur onpersoonlijke spiritualiteit aangaat, veel lager staat dan de eerdergenoemde. Deze wordt gedragen door de *sambhoga-kāya*, twee Sanskrietwoorden, die 'vreugdelichaam' of liever 'deelnemingslichaam' betekenen, omdat de boeddha in de toestand van sambhogakāya nog steeds deelheeft aan zijn bewustzijn als individu, zijn egoïteit en zijn ziel, en deze behoudt, hoewel hij nog te ver boven materiële of persoonlijke zaken staat om zich erom te bekommeren of zich ermee in te laten; en daarom zou hij hier op onze stoffelijke aarde machteloos zijn. Zoals H.P. Blavatsky eens heeft gezegd, zou een god uit de hemelse sferen die alleen in zijn eigen natuur leeft, zonder een stoffelijk lichaam om zich in stoffelijke gebieden te manifesteren, daar volkomen machteloos zijn.

Het derde en laagste, maar in zekere zin hoogste aspect of subwezen (hoogste vanwege de buitengewoon grote vrijwillige *zelfopoffering* die zijn incarnatie in een menselijk lichaam betekent) is de *mānusha-boeddha*, dat is de 'menselijke boeddha', omdat hij in een menselijk lichaam wordt geboren om onder de mensen zijn meedogende werk te doen. De mānusha-boeddha leeft en werkt, wanneer hij dat wil of nodig acht, in de *nirmāṇakāya*, 'vorm-lichaam', waarover een prachtige leer bestaat, die later wordt toegelicht.

De dhyāni-boeddha's vormen een van de tien klassen van wezens die uit het voorafgaande planetaire manvantara naar onze bol kwamen. We noemen ze als volgt: de drie elementalenrijken, de laagste; het delfstoffenrijk; het plantenrijk; het dierenrijk. [De schrijver gebruikt hier voor dierenrijk het woord 'beast kingdom' en niet 'animal kingdom'.] Ik onderbreek even om een opmerking te maken. Spreek in dit verband niet over 'animal'. We moeten precies zijn. 'Animal' betekent een wezen dat een *anima* of een 'levende ziel' bezit. De mens is in die zin ook een 'animal', maar geen 'beast' [dier]. Zijn vitaal-astraal-stoffelijk lichaam is een dier en hij werkt in en met een menselijke ziel door een vitale of dierenziel, verlicht door een geestelijke ziel. We hopen later tijd te hebben dit punt vollediger toe te lichten.

Na het dierenrijk komt nog een rijk: het mānusha-rijk of rijk van de mens. Tot zover hebben we dus drie elementalenrijken, 3; dan het delfstoffenrijk, 4; het plantenrijk, 5; het dierenrijk, 6; en het mensenrijk, 7. Dan beginnen de dhyān-chohans die uit drie klassen bestaan. De mens is in zijn hogere natuur in de kiem een dhyān-chohan, een heer van meditatie. Het is zijn bestemming, als hij de reis met succes volbrengt, aan het eind van de zevende ronde uit te groeien tot een heer van meditatie, als

u wilt tot een geestelijke planetariër of een planeetgeest, wanneer deze planetaire manvantarische kalpa voorbij is, deze dag van Brahmā, die de zeven ronden met elk zeven stadia omvat. Zoals gezegd zijn er drie klassen van dhyāni-chohans, en zoals u weet zijn deze drie klassen op hun beurt elk in zevenen verdeeld. De vierde van de zeven waarin de laagste van deze drie klassen is verdeeld is die dhyān-chohan die *gedurende deze vierde ronde onze* 'God in de hemel' is. Zijn geestelijk hoofd is de ādi-boeddha van de vierde ronde. Hijzelf is een dhyāni-boeddha.

Laten we proberen dit te verduidelijken. Op iedere planeet of bol van de zeven bollen die de planeetketen vormen, ontwikkelt zich, of beter, verschijnt er, als de levensgolf de bol in een bepaalde ronde bereikt – en dat geldt voor alle zeven ronden – een boeddha, of beter gezegd, een mahāboeddha: één wanneer een bol weer tot nieuw leven komt en een andere mahāboeddha wanneer de levensgolf de planeet verlaat na haar ronde daar te hebben voltooid. In zo'n bolronde verschijnt er ook voor elk ras een boeddha, die als het ware een straal van de mahāboeddha van de planeet is en de rasboeddha wordt genoemd; en halverwege het ras of wanneer het ras zijn hoogtepunt bijna heeft bereikt, overschaduwt deze op zijn beurt een uitverkoren menselijk voertuig dat rein en edel is, of geestelijke grootheid bezit; dit laatste wordt de boeddha die de geestelijke weg bereidt voor de grote rasboeddha van het volgende wortelras, die kort voor het einde van het voorafgaande wortelras verschijnt. Zo iemand (als deze laatste) was Heer Śākyamuni, Gautama Boeddha, die nu zoals de leraren ons zeggen, als een nirmāṇakāya op aarde leeft. Zoals we al hebben verklaard, is een nirmāṇakāya het laagste van de drie mystieke voertuigen. Het bestaat in zeven graden of soorten, en in de laagste hiervan behoudt het wezen, het geestelijke wezen, al zijn menselijke beginselen, behalve het stoffelijk lichaam – alle. Het is in elk opzicht een mens, afgezien van het lichaam dat het heeft afgelegd.

Al deze boeddha's – de tijd ontbreekt ons vanavond om de wonderlijke mysteries die met deze leer zijn verbonden toe te lichten – al deze boeddha's *van een ronde* komen voort uit de dhyāni-boeddha *van die ronde*. Ze maken deel uit van de geestelijke-psychische hiërarchie van die ronde. Deze dhyāni-boeddha van onze vierde ronde, onze Vader in de hemel, is het wonderlijke wezen, de grote inwijder, het offer, waarover eerder is gesproken. De naam en titels zijn soms ook van toepassing op dat geestelijke wezen, de rasboeddha, dat kort vóór of aan het begin van een wortelras verschijnt. Deze kiest op bepaalde tijdstippen gedurende het bestaan van dat ras een geschikt menselijk voertuig, gewoonlijk een

van de grote loge, om dit uitverkoren voertuig te overschaduwen of erin te incarneren, al naar gelang de omstandigheden – afhankelijk van de graad van materialiteit van het ras en de ronde en vele andere factoren – en dit uitverkoren voertuig dat op deze manier wordt overschaduwd, wordt de mānusha of menselijke boeddha. Strikt genomen is de rasboeddha zelf ook een mānusha of menselijke boeddha. Zoals al eerder is opgemerkt, is waarschijnlijk geen van deze titels of benamingen strikt beperkt tot één enkele entiteit; ze worden vaak, *mutatis mutandis*, op meer dan één enkele entiteit of klasse toegepast. Dit geeft veel te denken.

Op deze manier wordt dit onderwerp van het wonderlijke wezen, dat zo ingewikkeld lijkt maar in feite heel eenvoudig is, verklaard. Het lijkt ingewikkeld omdat het zo subtiel is, maar het is inderdaad erg eenvoudig. Ons stoffelijk brein belet ons te zien hoe gemakkelijk en duidelijk het is. De straal die door heel ons individuele wezen valt, waaraan we ons *geestelijke* leven en ons *geestelijke* voedsel ontlenen, komt rechtstreeks tot ons van dit hiërarchische wonderlijke wezen, *in wie wij allen zijn geworteld*. Hij neemt ten opzichte van ons in psychisch en geestelijk opzicht precies dezelfde plaats in als het menselijke ego, het mens-ego, inneemt ten opzichte van de ontelbare aantallen elementale entiteiten die zijn lichaam samenstellen – de oneindig kleine atomaire wezens, waar eerder op werd gewezen, worden hier *niet* bedoeld.

Bedenk dat de analogie ook juist is als we haar toepassen op het universele, het kosmische, en zeggen dat dat onuitsprekelijke ene – dat het hoogste van het hoogste en het meest innerlijke van het innerlijke *van ons kosmische heelal* is, dat tot de verste grenzen van de melkweg reikt – zich verhoudt tot alles binnen de melkweg, zoals ons menselijke ego zich verhoudt tot de oneindig kleine, atomaire heelallen die zijn eigen stoffelijk lichaam samenstellen. De symboliek is er; de overeenkomsten zijn er; en door de overeenkomsten proberen we iets te verklaren van het mysterie hoe het ene het vele wordt; niet omdat het ene 'in de stof afdaalt' of werkelijk en letterlijk het 'vele' wordt. Volstrekt niet. Maar zoals de zon een immens en onuitputtelijk reservoir is van vitale, psychische en geestelijke stralen die hij miljarden jaren lang uitzendt zonder dat er een eind aan komt, zo verlicht dit hiërarchische wonderlijke wezen van kosmische grootte ons *via zijn lagere maar verheven wonderlijke wezens van verschillende graad*; het verheft en inspireert ons en leidt ons vooruit en omhoog naar de onsterfelijkheid, terwijl het door middel van zijn eigen geestelijke straal in ons voortdurend zijn best doet onze stoffelijke verganke-

lijkheid te verlichten en onvergankelijk te doen worden, opdat we van het persoonlijke tot het individuele zullen komen en 'we uit het duister mogen treden in het licht!' Er komt een tijd dat we dit werk zullen doen en *bewust* onvergankelijk zullen worden, met de natuur zullen samenwerken en er één mee worden; want dit wonderlijke wezen dat de fundamentele kracht is achter alles wat wij de natuur noemen, was in lang vervlogen manvantara's een mens zoals u en ik nu zijn. *Ook wij zullen zo worden, als we de kosmische reis met succes volbrengen*. Een prachtige inspirerende gedachte!

Ik zal nu een citaat lezen uit een van de voordrachten die Katherine Tingley kortgeleden hield, omdat het zo uitstekend past bij het onderwerp dat we nu bestuderen, in die zin dat als we hier komen met een rein hart en een zuiver motief, van elkaar leren in een geest van ware kameraadschap en broederlijke liefde, we allen iets zullen ontvangen dat verheven en groots is, iets dat ons zal aansporen omhoog en voorwaarts te gaan. Het zal iets heiligs en zegenrijks zijn. Luister:

> Een mens krijgt waar hij voor werkt, en als hij er niet voor werkt, krijgt hij het niet. Maar als iemand zo naar waarheid verlangt dat hij er werkelijk naar hongert, zal hij haar ontvangen. Het is als het ware de wijn des levens, de openbaring van het levensboek. Geen taal kan het beschrijven.
>
> Zij die naar de waarheid verlangen, die de moed hebben het nieuwe leven te beginnen en het verlangen koesteren in zekere zin te worden herboren, moeten alles overboord zetten wat hen belemmert, hun beperkingen, hun twijfels, hun angsten, hun afkeer en hun hartstochten. De mens is een verheven wezen als hij zijn eigen geestelijke natuur kent en er volhardend naar streeft te worden waarvoor hij is bestemd.

We moeten onze lezing vanavond bekorten. Ze is al erg lang, maar we hebben nog meer te zeggen.

We moeten er ook op wijzen dat *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky zowel een exoterisch als een esoterisch boek is. Het bevat leringen die esoterisch waren voordat dit boek werd gedrukt. Nu zijn ze 'exoterisch'. Maar als iemand denkt – wat ik nooit deed, de onsterfelijke goden zij dank – dat hij *De Geheime Leer* kent als hij het boek eenmaal of zelfs een dozijn of twintigmaal heeft gelezen, vergist hij zich erg. Men moet niet alleen tussen de regels van het boek lezen, maar ook tussen de woorden. Voor mij heeft de volgende regel grote waarde: sta nooit toe dat uw gedachten over een uitspraak daarin vaste vorm aannemen; laat geen enkel denkbeeld ooit kristalliseren; vernietig de vormen,

laat het licht binnen. Het is een uitstekende regel. Zodra iemand zegt: 'Ik heb de waarheid', pas dan voor hem op, want hij is waarschijnlijk blind. Zijn denken is verstard en hij kan het licht niet zien.

Deze dingen, deze gedachten die we bestuderen, zijn belangrijk; we moeten er niet licht over denken. Ze betekenen *omhooggaan* of *omlaaggaan*; we moeten elke dag en elk ogenblik tussen de twee paden kiezen. Ik bedoel dit niet als een preek. Ik spreek uit mijn hart, want ik heb de waarheid ontdekt van wat ik zeg en de grote betekenis ervan.

Laten we nu deze kwestie van zielen en ego's, waarop vanavond is gezinspeeld, met behulp van een schema toelichten:

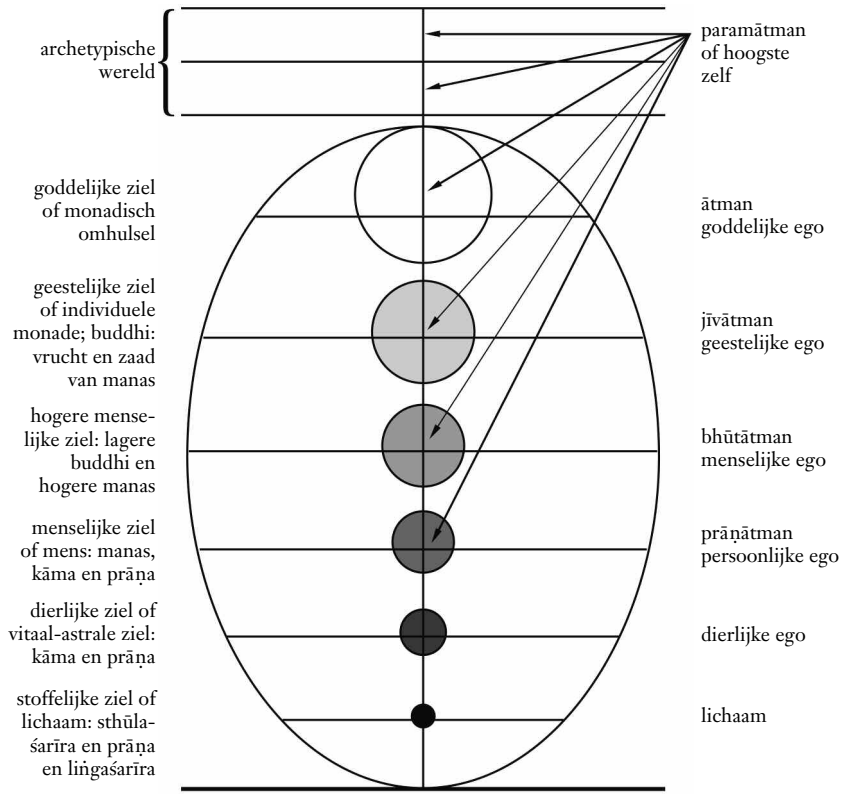

Bekijk nu deze tekening die een eivorm voorstelt. Het is geen exacte grafische weergave, dat wil zeggen, geen *afbeelding*; het is een paradigma. Een paradigma is een grafisch symbool, geen afbeelding van iets.

De drie evenwijdige lijnen die boven het ei zijn getekend stellen de arūpawereld, de vormloze wereld, voor; en de zeven gebieden binnen het ei, de rūpawereld. Zeven is altijd het aantal van de gemanifesteerde beginselen, die als een individueel wezen worden bijeengehouden door de hogere triade, de arūpatriade, die er de oorsprong van is.

De hoogste drie van de zeven gebieden binnen het ei worden ook arūpa – vormloos – genoemd, maar alleen in relatieve zin. Bedenk dat een van de eerste lessen van de esoterische wijsheid luidt: *er zijn geen absoluten*. We spreken wel over absoluten, maar alleen als betrekkelijke absoluten. De gangbare betekenis van dit woord, namelijk grenzeloze en eindeloze *voltooiingen*, is volstrekt onaanvaardbaar, omdat zulke *absoluten* niet bestaan, want *elk ding* staat wat aard, ruimte en tijd betreft in betrekking tot *een ander ding* en dat moet zo zijn, tenzij we de logica en het gezonde verstand opzijzetten.

Denk u eens in: als iets absoluut was in de oude gewone betekenis, zou het alles zijn, zou er behalve dat niets anders kunnen zijn dat is gemanifesteerd, geen verandering ten goede, geen vooruitgang, geen evolutie. Relativiteit – dat wil zeggen algemeen voorkomende onderlinge betrekkingen in ruimte en tijd – ligt ten grondslag aan de gedachte dat de kosmos een geheel is van zich ontwikkelende entiteiten, voortgekomen uit oneindige beweging, oneindig leven, oneindige vooruitgang.

We gaan nu verder met onze bespreking van het paradigma. Door dit eivormige paradigma daalt de straal uit de arūpawereld af, voorgesteld door de verticale lijn die het zelf aanduidt. Dit zelf manifesteert zich overal in elk atoom waarmee het in deze kosmos in aanraking komt – en doordringt deze allemaal – als het individuele zelf, het egoïsche zelf, het menselijke zelf, het astrale zelf, enz. Deze hoogste drie delen, de arūpatriade, worden gezamenlijk ook paramātman genoemd, het hoogste zelf, de top of bloem van de hiërarchie, de oergrond of bron van dat zelf.

Houd steeds in gedachten dat er een andere hiërarchie is boven ons hoogste niveau; dit deel is het laagste, de 'absolute stof' van die hogere hiërarchie. *Alles is betrekkelijk*. Absolute stof, zelfs van onze eigen hiërarchie, zou ontastbaar, onzichtbaar voor ons zijn. Waarom? Omdat onze huidige stoffelijke zintuigen niet tot haar gebied behoren en daarom in het evolutieproces niet zijn geoefend haar waar te nemen; onze zintuigen, het gezicht, de reuk, de smaak, het gehoor en de tastzin kunnen alleen die dingen kennen, al die dingen, waarvoor ze door ervaring in en via onszelf zijn gevormd. Wij zijn in dit manvantara niet afgedaald in

de absolute stof van een andere hiërarchie dan de onze; we zijn slechts zover omlaaggegaan als de stadia van deze hiërarchie toelieten. Ik bedoel nu niet onze kosmische hiërarchie, maar onze planetaire hiërarchie. Wees om al eerdergenoemde redenen niet absoluut in het gebruik van bepaalde termen. Als we over een 'hiërarchie' horen spreken, moeten we onmiddellijk vragen *welke*. Als we over het 'zelf' horen spreken, moeten we ons onmiddellijk afvragen *welk zelf*. Als we over de 'ziel' horen spreken, laten we dan onmiddellijk vragen, *welke ziel*. Dit is een betrouwbare regel en leidraad om te volgen als het erom gaat allerlei passages te verklaren.

Zoals zojuist is opgemerkt, stellen deze hoogste drie gebieden, aangeduid door de drie horizontale lijnen, schematisch de paramātman of het hoogste zelf voor van de hiërarchie in de archetypische wereld. Laten we zeggen dat de bovenste cirkel binnen het ei het monadische omhulsel of de goddelijke ziel voorstelt, die vanuit een ander standpunt, de ātman of het goddelijke ego wordt genoemd. Laten we de cirkel op het horizontale vlak onder het monadische omhulsel de geestelijke ziel of de individuele monade noemen. Het daarmee corresponderende zelf is de jīvātman. Dan komt de derde cirkel in dit ei, waarmee de hogere menselijke ziel overeenkomt en die uit de lagere buddhi en het hogere manas bestaat; het zelf dat daarmee correspondeert is de bhūtātman, wat het 'zelf van wat is geweest' betekent, of het reïncarnerende *ego*. De vierde is de lagere menselijke ziel of de mens, manas en kāma; het daarmee corresponderende zelf is de prāṇātman of het persoonlijke ego. De volgende nog lagere cirkel – die evenals alle andere steeds duisterder wordt, wat ik heb geprobeerd aan te geven door een zwaardere arcering – is de dierlijke ziel, kāma-prāṇa. Het zelf dat daarmee correspondeert kan eenvoudig het dierlijke ego worden genoemd. De laagste 'ziel' van alle is tenslotte het stoffelijk lichaam. Onthoud dat het woord *ziel* in onze oude wijsheid voertuig betekent; natuurlijk omvat dit laagste voertuig, het stoffelijk lichaam, ook de prāṇa en het liṅgaśarīra of modellichaam dat er de achtergrond, het zaad en de wortel van is. Deze drie zijn niet te scheiden.

Let op de rol van het zelf in dit diagram dat schematisch wordt voorgesteld door de lijn die van het hoogste gebied afdaalt, door alle gebieden onder hun archetypische oorsprong heen loopt en deze doordringt. Ik breng onder uw aandacht dat niet alleen Plato maar de hele Griekse school van mystieke filosofieën over het zelf sprak als immanent in de kosmos, en als een offer, dat de christelijke mystici soms de

'in de stof gekruisigde christus' noemen; en dat als we de leer van het wonderlijke wezen die we hebben bestudeerd op de exoterische christelijke godsdienst toepassen, we ontdekken dat de christelijke mythos of legende er in werkelijkheid geheel aan werd ontleend en, verdraaid weergegeven, de 'incarnatie van de logos' werd genoemd. In de oude Griekse filosofie werd het woord *logos* op vele manieren gebruikt, wat de christenen helaas slecht begrepen. De dhyān-chohan, over wie we vanavond hebben gesproken is, *wat deze vierde ronde betreft*, onze geestelijke logos, de planetaire logos. De geestelijke entiteit achter de zon is de zonnelogos van ons zonnestelsel. Hoe klein of groot een zonnestelsel ook mag zijn, elk heeft zijn eigen logos, de bron of oorsprong van bijna ontelbare kleinere logoi in dat stelsel. Elk mens heeft zijn eigen geestelijke logos; elk atoom heeft zijn eigen logos; elk atoom heeft zijn eigen paramātman en mūlaprakriti, want elke entiteit heeft haar eigen allerhoogste. Deze dingen en de woorden die worden gebruikt zijn betrekkelijk. Omvang en grootte hebben er totaal niets mee te maken; het werkelijke criterium is kwaliteit, *geestelijke kwaliteit*. Het is van groot belang en nuttig dit te onthouden. Die ene regel heeft mij ontzaglijk veel geholpen.

Er is mij gevraagd kort over een ander onderwerp te spreken dat verband houdt met de terugkerende cyclussen van het jaar en vooral die van Nieuwjaar. H.P. Blavatsky zegt ergens in een interessant artikel, ik meen in een oud nummer van haar tijdschrift *Lucifer* bij het begin van het jaar 1890, o.a. dat theosofen en esoterici in het bijzonder de 4de dag van januari als het begin van het nieuwe jaar zouden moeten beschouwen. Dit is een interessante uitspraak en in ruimer verband daarmee wil ik uw aandacht vestigen op één belangrijk feit, namelijk dat de esoterische wijsheid volledig is gebaseerd op de natuur en haar fundamentele werkingen. De natuur, zoals wij dat woord begrijpen, is niet alleen het stoffelijke, zichtbare heelal. Dat is niet meer dan de schil of het lichaam van de werkelijke natuur. Voor ons betekent de natuur *het geheel van al wat is*, innerlijk en uiterlijk, op alle gebieden en in alle sferen van het grenzeloze.

De betekenis hiervan is in dit verband dat de esoterische methode van tijdrekening een natuurlijke methode is, die geheel op verborgen werkingen van de natuur berust. Het is geen kunstmatige methode. U zult zien dat geen enkele van de werkelijke gedenkdagen op menselijke bedenksels is gebaseerd of op toeval, zoals het kunstmatige systeem dat de Fransen tijdens de Franse Revolutie gebruikten of de datering vanaf

het stichten van een stad, zoals Rome, of vanaf de dood van een groot mens, zoals Jezus. Zulke methoden zijn in de esoterische tijdrekenkunde inderdaad onbekend, ofschoon er wel degelijk parallellen bestaan, die echter op natuurlijke cyclussen berusten. De oude wijsheid baseert al haar tijdsbepalingen op de kosmische klok die de natuur ons geeft en die een majestueus, onfeilbaar en volmaakt uurwerk is. Die klok is het hemelgewelf; de zon, de maan, de zeven planeten (volgens de opvatting van de Ouden) en de sterren zijn de 'wijzers', die de tijdcyclussen markeren. Het jaar dat de Ouden bij hun tijdsbepaling voornamelijk gebruikten is wat astronomen aanduiden als het tropische jaar, zo genoemd in verband met de wisseling van de jaargetijden. Winter, lente, zomer, herfst; winter, lente, zomer, herfst; deze keren regelmatig terug als gevolg van de beweging van de aarde om de zon, zoals een wijzer op de wijzerplaat van de kosmische klok. Het zogenaamde anomalistische jaar en het siderische jaar waren beide aan de oude sterrenkunde bekend, maar werden alleen voor zuiver astronomische (geen astrologische) berekeningen gebruikt en slechts zelden voor astrologische berekeningen.

Let op het verschil tussen *astrologie* en *astronomie*. Astronomie is de wetenschap van de bewegingen en de onderlinge betrekkingen tussen sterren en planeten. Dat is alles. Ze zegt ons waaruit ze bestaan, waarheen en wanneer ze zich bewegen en hoe lang ze nodig hebben om bepaalde banen of wegen af te leggen. Ze is zuiver exoterisch. Maar *astrologie* betekent de '*wetenschap* van de sterren' (terwijl de *astronomie* zich trots de 'wet van de sterren' noemt), precies zoals *geologie* de '*wetenschap* van de aarde' betekent. De oude astrologie – niet de schijnwetenschap die tegenwoordig onder die naam doorgaat, maar de oude geestelijk-astrale astrologie, een ware en diepzinnige wijsheid over de evolutie van het goddelijke in en door de stof, en over de menselijke ziel en de menselijke geest – onderwees de wetenschap van de onderlinge betrekkingen tussen de delen van de kosmische natuur, en meer in het bijzonder de toepassing van die wetenschap op de mens en zijn lot zoals de hemellichamen dit aangeven. Zoals gezegd ontstond uit die grootse en edele wetenschap een exoterische pseudowetenschap, afkomstig van haar beoefenaars in landen rond de Middellandse Zee en in Azië, die leidde tot de moderne stelsels van de zogenaamde astrologie – een armzalig, verwaterd en onbruikbaar overblijfsel van de oude wijsheid.

Alle volkeren bezaten een methode om de duur van het jaar te berekenen en het begin ervan te bepalen. Niet alle volkeren lieten het jaar

op dezelfde datum beginnen; sommige rekenden vanaf de winterzonnestilstand, dat wil zeggen wanneer de zon zijn zuidelijkste punt heeft bereikt vóór hij opnieuw zijn langzame reis naar het noorden begint. Ik spreek als een bewoner van het noordelijk halfrond. In Zuid-Amerika en andere landen onder de evenaar is de situatie natuurlijk omgekeerd. Maar nu spreken we over het noordelijke halfrond. Bij andere volkeren begon het jaar met de zomerzonnestilstand, ongeveer 21 of 22 juni, terwijl de winterzonnestilstand plaatsvond op of omstreeks 21 december. Weer andere volkeren gingen uit van de lentenachtevening op 21 of 22 maart; nog andere van de herfstnachtevening, zes maanden later, op 22 of 23 september. De joden, bijvoorbeeld, hadden twee jaren: een burgerlijk jaar, dat in september begon met de herfstnachtevening, en een religieus jaar, waarvan het begin met de lentenachtevening samenviel. De oude Germaanse volkeren van Noord-Europa vóór de tijd van Caesar lieten het jaar met de winterzonnestilstand op 21 december beginnen; de oude Grieken op verschillende tijdstippen in de jaarcyclus, maar waarschijnlijk voornamelijk in de herfst; en de oude Romeinen in de lente. Bij de oude Egyptenaren begon het jaar in de zomer, en de oude Perzen, de Syriërs en andere volkeren hadden voor het begin van het jaar elk hun eigen periode.

Vóór de tijd die in Europa algemeen als het jaar 1 A.D. wordt aangeduid, waren de beschavingen rond de Middellandse Zee al vele eeuwen in verval. Heel veel van de oude wijsheid en inzichten in haar grote geheimen gingen geleidelijk verloren; dat bleek niet alleen uit de manier waarop de Eleusinische mysteriën waren verzwakt en gewijzigd, maar ook uit het voortdurend veranderen en omwerken van hun kalenders en uit hun methoden van tijdsbepaling, het vaststellen van de chronologische volgorde van perioden, het begin en einde van verschillende cyclussen, enz. Vooral de Romeinen maakten zich hieraan schuldig. Zij waren in dat opzicht misschien erger dan enig ander volk dat we kennen. Als een dictator of politieke leider een paar dagen langer de macht wenste of een verkiezing wilde voorkomen of uitstellen, begon hij zich bezig te houden met de kalender, een gedragslijn die oogluikend door de opperpriesters werd toegelaten of door hun onwetendheid of onachtzaamheid kon worden voortgezet. En zo gebeurde het tenslotte dat door de ontregeling van de kalender in de tijd van Julius Caesar – om precies te zijn in het jaar 46-47 v. Chr. – de calendae van januari, dat is de eerste dag van januari, op die dag van het jaar viel die nu overeenkomt met 13 oktober; en als de verwarring voor onbepaalde tijd had

voortgeduurd, zou de eerste januari in de loop van de tijd in alle maanden van het jaar zijn gevallen, zwervend van de ene maand naar de andere om tenslotte zijn weg door het jaar ergens in maart te beëindigen en de cyclus te voltooien. Hieraan moet nog worden toegevoegd dat het oude normale Romeinse jaar een maanjaar was dat ongeveer 354 dagen telde.

Aan Julius Caesar komt de eer toe aan deze verwarring een einde te hebben gemaakt door de hervorming van de Romeinse kalender. Ik wil niet zeggen dat Caesar dit alles zelf heeft gedaan. Dat was niet het geval, want hoewel hij intelligent was en een amateur sterrenkundige, werd hij bijgestaan door Sosigenes, een bekwame Egyptische – of Alexandrijns Griekse – sterrenkundige. In het jaar 47 v. Chr., toen de eerste dag van januari viel op wat nu de 13de oktober is – wat hetzelfde zou zijn als wanneer onze eigen eerste januari dit jaar twee of drie maanden eerder in de herfst zou vallen, op de *dag* die eigenlijk bij 13 oktober hoort – staken deze beide eminente heren, of misschien drie, als we M. Flavius meerekenen, de hoofden bij elkaar en brachten de kalender weer in overeenstemming met de jaargetijden. Caesar was in die tijd Pontifex Maximus, en het was zijn taak de chronologie van de perioden, enz., op de juiste manier te berekenen en te controleren. Dat deed hij door twee extra maanden (één van 33 dagen en de tweede van 34 dagen) tussen november en december van dat jaar 47 in te lassen en een schrikkelperiode of 'maand' van 23 dagen aan de voorafgaande februari toe te voegen, wat een aanvulling van dat jaar met 90 dagen betekende en de kalender met de jaargetijden in overeenstemming bracht. Dat jaar telde toen 445 dagen en omdat het zo'n lang jaar was en gewone mensen niet goed meer wisten hoe ze hun zaken, enz., moesten regelen, werd het het jaar van verwarring genoemd, maar Macrobius noemt het handig het '*laatste* jaar van verwarring'! Daarna bepaalde Caesar dat de nieuwe kalender een jaar zou hebben van 365 dagen en dat elk vierde jaar een schrikkeljaar zou zijn van 366 dagen; een regeling die in het westen met een kleine wijziging tot in onze tijd voortduurt. Deze maatregelen betekenden natuurlijk het einde van het oude Romeinse maanjaar. Als hij in overeenstemming met de berekeningen uit de oudheid, die van de oude wijsheid, het jaar nu maar had laten beginnen zoals hij had moeten doen bij de aanvang van een van de vier *jaargetijden* en bij nieuwe maan – tijdens de winterzonnestilstand of, als u wilt, tijdens de lente- of herfstnachtevening of zomerzonnestilstand – als hij was uitgegaan van het oude begin van het jaar van zijn

eigen volk, de Romeinen, zoals het vroeger was geweest, dat wil zeggen, op 21 of 22 december bij de winterzonnestilstand of bij de lentenachtevening in maart, van Numa, dan was alles 'in orde' geweest.

Maar let eens op wat er gebeurde. Sosigenes fluisterde Caesar iets in het oor, en Sosigenes wist meer dan Caesar, maar hij vergat een kleinigheid. Hij zei – dit is een denkbeeldig gesprek, maar iets dergelijks moet volgens mij hebben plaatsgevonden – 'Broeder Caesar, imperator! Volgens de oude methode, die van onze edele voorouders, moet het jaar niet alleen met de winterzonnestilstand beginnen maar ook bij nieuwe maan. Dit jaar is het op de dag van de winterzonnestilstand geen nieuwe maan; deze valt zeven dagen later, want de zonnestilstand vindt dit jaar plaats op 24 december'. 'Dat is juist', zei Caesar. 'We zullen het jaar zeven dagen na de zonnestilstand laten beginnen. We zullen die dag de calendae van januari noemen' – of, zoals wij zouden zeggen, de eerste januari. Caesar bepaalde dat december 30 dagen zou hebben; dit werd later in 31 veranderd. En zo ontstond onze gewoonte om het jaar op de eerste januari in plaats van op de dag van de zonnestilstand, 21 december, te laten beginnen. Had Caesar in zijn edict afgekondigd (waartoe hij als Pontifex Maximus de macht had) dat de kalender, zoals deze door hem was herzien, zou beginnen bij de eerste gelegenheid dat de winterzonnestilstand en een nieuwe maan zouden samenvallen, of bij het begin van een van de andere drie jaargetijden wanneer dit met een nieuwe maan zou samenvallen, dan zou dit precies juist zijn geweest en overeenkomstig de oude wijsheid; omdat, let wel, al deze oude methoden van tijdsbepaling niet slechts waren gebaseerd op het feit dat iemand een stad had gesticht of op een bepaalde dag was gestorven, maar op gecoördineerde astronomische en aardse gebeurtenissen. De oude methoden berustten op de tijdsaanwijzing van de kosmos. Caesar had moeten wachten tot een nieuwe maan samenviel met een van de twee zonnestilstanden of met een van de twee nachteveningen, en het nieuwe jaar moeten laten beginnen op het ogenblik dat de maan die nacht nieuw was. Kennelijk was Caesar van mening dat hij niet kon wachten, of misschien wilde hij niet wachten, of ontbrak hem de *kennis*.

Naarmate de tijd verstreek en het christendom in latere jaren opgang maakte, bleef men natuurlijk de eerste januari als het begin van het jaar beschouwen – de datum die daarvoor in de Juliaanse kalender was vastgesteld. Maar tenslotte kwamen de christenen op de gedachte dat zij in verband met de veronderstelde geboorte van Jezus als begin van het nieuwe jaar in religieuze zin hun eigen dag behoorden te heb-

ben; en daarom kozen de oosterse christenen, vroeg in de geschiedenis van het christendom, de 12de dag na 25 december ofwel 6 januari om de mystieke epifanie en de geboorte (en doop) van Jezus te vieren. Het was in religieuze zin het begin van hun jaar. De Engelsen noemen dit feest 'Twelfth-day', omdat het op de twaalfde dag na 25 december valt. Wat een merkwaardige vermenging van oude denkbeelden en nieuwe dogma's! Zijn 'geboortedag' werd later naar 25 december verschoven.

Waarom werd 6 januari gekozen in plaats van de 4de? Om de volgende reden. Toen Caesar en Sosigenes in de kalender hun correcties aanbrachten, lieten ze de winterzonnestilstand op 24 december vallen. De *volgende nieuwe maan* viel toen op de eerste januari, op grond waarvan volgens Caesar het nieuwe jaar op die dag, de calendae van januari, moest beginnen. Daarna, vele jaren later en 14 dagen na de dag waarop volgens de toenmalige christenen de winterzonnestilstand plaatsvond, namelijk 23-24 december (december had toen 31 dagen en niet 30 zoals Caesar had beschikt), was het de zesde januari, die de christenen de epifanie noemden, een woord en denkbeeld dat ze aan de oude heidenen hadden ontleend. *Epifanie* is een christelijke term die afkomstig is van de mysteriën van de oude heidense Griekse religie en van de oude wijsheid; het betekent 'verschijning' van een god en werd in de christosmythe overgenomen en daaraan aangepast.

Keren we nu terug naar H.P. Blavatsky en haar artikel in *Lucifer*. We hebben gezien dat kalenders kunnen worden veranderd; dat kalenders door mensen kunnen worden gemaakt; dat ook de Romeinse kalender werd veranderd en door mensen was gemaakt, en dat de Juliaanse kalender met wijzigingen aan ons is overgeleverd en nu in Europa en Amerika wordt gebruikt. Deze kalender is niet geschikt om door esoterici te worden gebruikt voor de berekening van esoterische cyclussen of het begin van het ware esoterische jaar.

Waarom koos H.P. Blavatsky de 4de januari van de gangbare kalender als begin van het esoterische jaar? Het ware esoterische jaar moet beginnen op de 14de dag na de winterzonnestilstand, mits de winterzonnestilstand met een nieuwe maan samenvalt. De 14de dag daarna zou natuurlijk volle maan zijn. De dag van de winterzonnestilstand zou desgewenst kunnen worden gebruikt als een begin van het burgerlijke jaar en de 14de dag daarna als het begin van het esoterische jaar. Als Caesar had gewild, of liever als hij meer had geweten, had hij zijn kalender kunnen afstemmen op de nieuwe maan tijdens een winter- of zomerzonnestilstand of tijdens een van de nachteveningen. Maar H.P. Blavatsky

koos 4 januari, omdat dit de 14de dag was na de winterzonnestilstand – niet omdat het de 4de was of een andere dag van de maand.

4 Januari valt 14 dagen na de winterzonnestilstand op 21 december, en wanneer dat samenvalt met een volle maan is het een *astrologische datum*. Het is geen datum die door de mens is bepaald. Hij is niet gebonden aan een kalender die door mensen is gemaakt. Hij valt veertien dagen na de viering van de ware winterzonnestilstand, en wanneer de winterzonnestilstand ook nog samenvalt met een nieuwe maan, *begint er een geheime cyclus*. Ga uit van de datum van de winterzonnestilstand; tien dagen daarna valt dan op de eerste januari van onze tegenwoordige kalender. Let op het getal tien. H.P. Blavatsky zegt in haar artikel ook dat esoterici het nieuwe jaar moeten vieren in verband met de budha-wijsheid, een woord dat van dezelfde wortel komt als waarvan Boeddha, de titel van Heer Gautama, is afgeleid, een wortel die 'ontwaken' betekent. Wat betekent nu budha van dezelfde wortel? Budha is de Sanskrietnaam voor de planeet Mercurius, die de Grieken Hermes noemden en de Latijnen Mercurius en die wij, die de Latijnse naam hebben overgenomen, ook Mercurius noemen. Hermes is bij vele, zo niet alle volkeren altijd de speciale beschermer van de mystici geweest. In het oude Griekenland kreeg hij de titel *psychagoog* en *psychopompos*, en dit betekent 'geleider van zielen' naar de onderwereld, zoals in de mysteriën. In welke vorm de oude wijsheid in vervlogen tijden ook werd uiteengezet, steeds blijkt dat de planeet Hermes, of Mercurius, nauw is verbonden met de mysterieleringen die zich met het leven na de dood bezighouden. In India heette Hermes, zoals gezegd, Budha, en men noemde hem de zoon van Soma, de maan.

In Homerus' *Odyssee* kan men bijvoorbeeld lezen hoe Hermes de zielen van de overleden minnaars 'krijsend als vleermuizen', naar de 'weiden met affodillen' (boek 24) leidt. Deze toespeling op het werk van Hermes, de psychopompos, de 'helper', is een 'mysterie' dat rechtstreeks aan de Eleusinische mysteriën of misschien wel aan nog oudere mysteriën werd ontleend.

Onthoud dus dat ons nieuwe jaar 14 dagen na de winterzonnestilstand zou moeten beginnen, *mits die dag een Mercuriusdag is*. Maar hoe moeten we weten of het een Mercuriusdag is of niet? Dat is juist de moeilijkheid. Heeft u enig idee hoe de dagen van de week aan hun naam zijn gekomen in de volgorde die ze nu in vele ver van elkaar gelegen delen van de wereld hebben en eeuwenlang hebben gehad? Waarom de ene dag zondag, een andere maandag en weer een andere

dinsdag – Tiu's (Mars-)dag wordt genoemd? Kent u eigenlijk de oude Angelsaksische namen ervoor? Wodnesdaeg, woensdag, voor Mercuriusdag; Frigedaeg, vrijdag of Venusdag; Thunresdaeg, donderdag, of Jupiterdag; Saeternesdaeg, zaterdag, of Saturnusdag, enz. Het systeem was als volgt: het eerste uur van een dag, vanaf het moment dat het middelpunt van de zon op de oostelijke horizon van die dag staat, ondervindt volgens het oude stelsel de rechtstreekse invloed van een van de zeven heilige planeten. Als bijvoorbeeld Mercurius de planeet was die dat eerste uur beheerste, werd de hele dag die op dat uur volgde Mercuriusdag genoemd. Elk daaropvolgend uur van diezelfde dag stond, zei men, onder invloed van een van de andere planeten, die elkaar in een bepaalde orde opvolgen, te weten: Saturnus, Jupiter, Mars, zon, Venus, Mercurius, maan – waarbij de zon en de maan echter de plaats innamen van twee geheime planeten. De dag heeft 24 uur: als we bijvoorbeeld met Mercurius beginnen en de zeven planeten elkaar de volle 24 uur in de bovengenoemde orde opvolgen, dan zou in het 25ste uur, dat het eerste uur is van de volgende dag, Jupiter de heerschappij voeren en zou die dag donderdag zijn, enz., tot we weer bij Mercurius komen – één week van zeven dagen. U kunt dit gemakkelijk voor uzelf bewijzen. Wat de ware esoterische Budha-dag, woensdag, of Mercurius-dag betreft, zeg ik hier alleen het volgende: als de winterzonnestilstand samenvalt met een nieuwe maan *plus nog iets anders*, *is die dag een werkelijk astrologische Budha-dag*; 14 dagen of twee weken later is er natuurlijk weer een Budha-dag, *maar bij volle maan*. Verb. sap.!

Laten we nog een stap verdergaan. De 4de januari 1890 viel op een zaterdag, hoewel H.P. Blavatsky in dat artikel over Hermes sprak. Maar dat kwam alleen omdat zij de namen van de dagen van de week en de dagen van de maand van de gangbare kalender moest gebruiken, hoe ontregeld deze ook is. Het is daarom volkomen duidelijk dat het jaar waarop zij doelde het esoterische astrologische jaar was en niet het gewone jaar van de in gebruik zijnde kalender. Deze hierboven vermelde wijze van berekening van tijdsperioden volgens de kosmische klok werd in de oude wijsheid steeds gevolgd. Omdat de natuur zelf in de ronden, in de rassen, in de kalpa's, enz., volgens deze manier of methode werkt, verwierpen de Ouden elke andere manier.

HOOFDSTUK 19

DE ZEVEN JUWELEN EN DE ZEVEN STADIA VAN INWIJDING.

Deze poorten leiden de aspirant over de wateren 'naar de andere oever'. Elke poort heeft een gouden sleutel om haar deuren te openen; deze sleutels zijn:

1. DĀNA, de sleutel van barmhartigheid en onsterfelijke liefde.

2. ŚĪLA, de sleutel van harmonie in woord en daad, de sleutel die oorzaak en gevolg in evenwicht houdt en geen ruimte laat voor karmisch handelen.

3. KSHĀNTI, zachtmoedig geduld, dat door niets kan worden verstoord.

4. VIRĀGA, gelijkmoedigheid ten opzichte van genot en leed; de illusie is overwonnen, alleen de waarheid wordt waargenomen.

5. VĪRYA, de onverschrokken kracht die zich uit het slijk van aardse leugens al strijdend een weg baant naar de hoogste WAARHEID.

6. DHYĀNA, waarvan de gouden deuren, eenmaal geopend, de Narjol [Naljor] naar het rijk van het eeuwige Sat en de onafgebroken overpeinzing ervan voert.

7. PRAJÑĀ, de sleutel hiervan maakt van de mens een god, een bodhisattva, een zoon van de dhyāni's.

Dit zijn de gouden sleutels tot de poorten.

– H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*, Fragment III

De tekst uit *De Geheime Leer* (1:235) waaraan we vanavond vooral aandacht zullen schenken, is al tweemaal gelezen en houdt zich bezig met de 'altijd levende menselijke waringin'. Omdat wij tevens een alinea op blz. 465 van hetzelfde deel zullen bestuderen, zal ik deze citeren. Ze vormt het begin van paragraaf XII, 'De theogonie van de scheppende goden':

Voor een volledig begrip van de gedachte die ten grondslag ligt aan iedere oude kosmologie, is het nodig alle grote religies van de oudheid in een vergelijkende analyse te bestuderen, want alleen op deze manier kan de grondgedachte duidelijk worden gemaakt. Als de exacte wetenschap bij het herleiden van de werkingen van de natuur tot hun uiteindelijke en oorspronkelijke bronnen zo'n hoge vlucht zou kunnen nemen, zou zij deze gedachte 'de hiërarchie van krachten' noemen. Er was oorspronkelijk één transcendentale en filosofische opvatting. Maar de hoofdgedachte werd geleidelijk versluierd door een weelderig groeiende menselijke verbeelding,

naarmate de stelsels iedere eeuw meer en meer de eigenaardigheden van de volkeren begonnen te weerspiegelen en naarmate de laatsten na hun scheiding verschillende groepen gingen vormen, waarvan elk zich ontwikkelde volgens eigen nationale of stamtraditie. Terwijl in sommige landen aan de KRACHTEN, of liever aan de intelligente machten van de natuur, goddelijke eer werd bewezen waarop zij nauwelijks aanspraak konden maken, wordt in andere – zoals nu in Europa en de *beschaafde* landen – zelfs de gedachte dat een dergelijke kracht 'intelligent' zou kunnen zijn, absurd gevonden en voor *onwetenschappelijk* uitgemaakt.

Hebben we ons ooit afgevraagd en erover nagedacht waarom de leringen die we in de afgelopen maanden hebben bestudeerd altijd zo geheim zijn gehouden? Er zijn drie algemene redenen voor, of liever twee, want de derde vloeit voort uit de tweede. De eerste is dat deze leringen sinds onheuglijke tijden worden beschouwd als de hoge en sublieme beloning voor hen die zich onherroepelijk en met hart en ziel aan de leraren geven en aan de aards-hemelse orde die zij vertegenwoordigen. Dat is de minst belangrijke reden tot geheimhouding. De voornaamste is dat zonder voorafgaande scholing en opleiding deze leringen, die zo diepzinnig en subtiel van aard zijn dat ons arme stoffelijke brein moeite heeft ze te begrijpen, welhaast moeten worden misverstaan. Het vereist letterlijk jaren van studie en training het denken zo te ontwikkelen dat het deze prachtige ideeën, deze verheven leringen, die we hebben bestudeerd, met tenminste enige intelligentie kan verwerken. Wat zou het gevolg zijn als ze zonder onderscheid wereldkundig werden gemaakt? Intuïtieve maar overigens ongeschoolde geesten zouden de leraren, de meesters, als goden vereren; de domoren onder de grote massa zouden hen vervolgen en proberen hen als 'duivels' om het leven te brengen, als ze in het openbaar zouden verschijnen en openlijk onder de mensen zouden leven; en een derde groep van het publiek, de sceptici, zou niet alleen met de leraren zelf, maar ook met hun heilige boodschap de spot drijven.

Deze regels van geheimhouding berusten op natuurwetten en op een scherp inzicht in de werkingen van het menselijk denken. Deze leringen werden in de vroegste tijden door machtige intellecten en goddelijke denkers onder woorden gebracht. Wie ze na bestudering en nauwkeurig onderzoek als speculaties of louter theorieën beschouwt, moet wel blind en van kwade wil zijn. Wat een compliment werd H.P. Blavatsky gemaakt door diegenen die in hun blinde onwetendheid meenden dat zij ze had uitgevonden! Bedenk wat dat betekent en wat een bijzondere

vrouw zij volgens hen moet zijn geweest! Het is duidelijk dat juist het tegenovergestelde waar is. Beweerde zij ooit dat ze van haar afkomstig waren en door haar waren geformuleerd? Nee; vanaf het begin heeft ze gezegd: 'Ik ben slechts een stem die spreekt voor hen die mij hebben gezonden'.

Deze terughoudendheid en voorzichtigheid zijn niet een speciale en elders onbekende regel van de transhimalaya-school waartoe wij behoren. Ze waren een vaste regel in alle grote mysteriescholen van het verleden. Zelfs in de jongste van de exoterische religies, de christelijke, vindt men hetzelfde, en wel in de meest onvriendelijke woorden tot uitdrukking gebracht – bijna wreed door het hooghartige voorbehoud dat eruit blijkt. Maar als ze goed worden begrepen, zijn ze dat toch niet. Ik heb het over bepaalde waarschuwingen die de mythische Jezus in de Bergrede uitspreekt; bedenk dat die rede wordt voorafgegaan door de verklaring dat hij een heuvel beklom om te ontkomen aan de menigte die toestroomde en zich om hem heen verdrong, en dat hij toen zijn discipelen bijeenriep en voor hen de zogenaamde Bergrede hield, *die duidelijk een mysterieleer is*. Op deze verborgen betekenis zullen we vanavond dieper ingaan. Maar hier volgt de tekst:

> Geeft het heilige niet aan de honden en werpt uw paarlen niet voor de zwijnen, opdat zij die niet vertrappen met hun poten en, zich omkerende, u verscheuren.
>
> Bidt en u zal gegeven worden; zoekt en gij zult vinden; klopt en u zal opengedaan worden. Want een ieder die bidt, ontvangt, en wie zoekt, vindt, en wie klopt, hem zal opengedaan worden. – Mattheüs, 7:6-8

Het is uiterst twijfelachtig of de werkelijke Jezus, de spil waaromheen de legenden over de mysteriefiguur Jezus ontstonden, ooit dergelijke taal gebruikte. Maar afgezien van de bewoordingen, geeft het wel de geest van de esoterie weer en is het een getrouwe afspiegeling van de esoterische methoden van het Nabije Oosten. Het getuigt van de grote voorzichtigheid en zorg waarmee de openbaarmaking van een deel van de oude mysterieleringen steeds gepaard ging. Dat is sinds onheuglijke tijden altijd zo geweest.

En nu nog iets. De straf op verraad van de mysteriën was in latere tijden de dood. Nooit, onder welke omstandigheden ook, heeft de loge of een leraar geweld gebruikt of uit haat gehandeld tegen een verrader of een trouweloos mens, hoe zwaar het vergrijp ook mocht zijn geweest. Hun straf was dat ze *strikt aan zichzelf werden overgelaten*; en de innerlijke

straf bestond uit *het zich terugtrekken van de onsterfelijke wachter*, *het innerlijke hogere zelf*, dat bij de intrede in de mysteriën bewust en met succes was opgeroepen en waartegenover zij in de hogere graden van inwijding letterlijk van aangezicht tot aangezicht hadden gestaan. De oude en automatische straf was de innerlijke dood door het verlies van de ziel. *De verrader verloor zijn ziel*. Laat mij u terloops nog zeggen dat praktisch alle burgerlijke gebruiken in de oudheid, waaronder straffen, berustten op wat in de mysteriescholen plaatsvond. Dat was bijvoorbeeld het geval met de kruisiging bij de Romeinen, die rechtstreeks aan een van de inwijdingsceremoniën, de 'mystieke dood', was ontleend; eruit overgenomen of gestolen en in latere tijden, tijden van verval, door de staat tot een instrument voor legale moord werd gemaakt. Een ander voorbeeld, ook aan de ceremonie van de mystieke dood ontleend, was de 'beker', in India bekend als de Soma-dronk. In Griekenland zien we dat Socrates werd gestraft met het drinken van de gifbeker; en dit herinnert ons aan Jezus die bad dat de 'beker' aan hem voorbij zou gaan. Men kan nog talrijke andere voorbeelden aanhalen.

Hetzelfde zien we in Egypte en in andere landen wanneer perioden van geestelijke onvruchtbaarheid, waarover Plato ons vertelt, die van geestelijke vruchtbaarheid opvolgden. Toen die perioden in de wereld aanbraken, begon de staat op eigen gezag het verraad van de mysteriën te bestraffen, die in die tijd gewoon een staatsinstelling waren geworden en niet veel meer dan een onderdeel van de gevestigde religieuze orde. Alleen al uit Athene in Griekenland zijn ons twee of drie gevallen bekend. Het ene was Socrates, 5de-4de eeuw v. Chr., die ongewild enkele geheimen van de mysteriën verried, en al had hij zich niet aan een bewuste overtreding schuldig gemaakt, toch heeft men deze grote figuur, zij het met tegenzin, gedood. Een ander was de filosoof-dichter Diagoras, 5de eeuw v. Chr., die van goddeloosheid, van zogenaamd atheïsme, werd beschuldigd en Athene ontvluchtte. Een derde was de treurspeldichter Aeschylus, 5de eeuw v. Chr., die naar Italië moest vluchten om aan de dood te ontkomen. Hij werd om dezelfde reden beschuldigd van wat heiligschennis of goddeloosheid werd genoemd.

Een heel ander voorbeeld dat we kunnen noemen, is het dragen van een kroon of een diadeem door wereldlijke heersers, een officiële handeling bij de kroning van een koning – een ceremonie die uit de mysteriën werd overgenomen. Sommige van de oudste kronen die werden gedragen, hadden naar buiten stekende punten die aan de doornenkroon van Jezus herinneren; maar ze kunnen ook de vorm hebben gehad van het

Griekse diadeem, dat in Griekenland de plaats innam van de kroon uit Midden-, West- en Noordwest-Europa. Zoals gezegd, was ook dit een symbool in een van de ceremoniën van een van de inwijdingsstadia, een ceremonie die aangaf wat er gebeurde wanneer degene die een beproeving onderging zich in een toestand van *samādhi* bevond, zoals de hindoes zeggen, en zijn hoofd was omgeven door een aureool of aura die van het brein uitstraalde zoals de punten van de vroegere kroon; in die toestand was ook het lichaam en het hoofd door een nimbus of aura omgeven, maar in veel minder sterke mate.

We zullen ons nu meer in het bijzonder bezighouden met ons hoofdthema. U zult zich herinneren dat we sinds deze bijeenkomsten ongeveer een jaar geleden begonnen, de zogenaamde zeven schatten of juwelen hebben bestudeerd. En nu zullen we bepaalde aspecten van het zevende of hoogste juweel bestuderen, en met name zijn relatie tot het wonderlijke wezen, dat ook als de grote inwijder, de eenzame wachter, de stille getuige en met andere soortgelijke namen wordt aangeduid. Vorige week vestigden we de aandacht op bepaalde analogieën die ons eigen menselijke leven vertoont met het kosmische wonderlijke wezen – in het bijzonder op de analogie van de oneindig kleine wezens, de oneindig kleine levens die in en op de kosmossen of heelallen leven, die in ons eigen stoffelijk lichaam zijn besloten, de oneindig kleine atomaire wezens; en op het feit dat ons persoonlijke zelf het hoogste zelf is voor die bijna ontelbare aantallen atomen; dat dit zelf die oneindig kleine immense kosmos bijeenhoudt, en alles daarin als een mystiek vuur doordringt en in alles zijn invloed doet gelden. Ook wezen we erop dat elk atoom, dat op zichzelf een heelal is, niettemin zijn eigen volledige hiërarchie heeft, zijn eigen reeks van tien graden of stadia, gerekend vanaf zijn eigen allerhoogste, zijn eigen parabrahman en mūlaprakriti, omlaag tot zijn eigen 'absolute stof'.

Op dezelfde manier kan onze eigen universele kosmos worden gezien als een belichaamde ziel, of liever als een belichaamd zelf, dat uit bijna ontelbare kosmische atomen of zonne- en planetaire lichamen bestaat, die met een oneindig aantal metgezellen in het gebied van het grenzeloze leven. Door deze studie van het zelf begonnen we enigszins te begrijpen hoe het ene in zekere zin het vele kan worden, maar toch eeuwig het ene blijft; we noemen het alleen het ene omdat het de top of het ZELF is van die allerhoogste hiërarchie die we ons kunnen voorstellen. Maar voorbij haar grenzen zijn er ontelbare andere soortgelijke enen en voorbij al die enen zijn er ontelbare menigten van oneindig veel grotere enen, en zo ad

infinitum! De beste manier om ons het grenzeloze voor te stellen, waarin ze alle bewegen, leven en hun bestaan hebben, is door het eeuwenoude symbool van de nul – onbeperkte grenzeloosheid.

Dat symbool is ook in een ander opzicht van betekenis, omdat het op zo'n duidelijke en mooie manier de leer van de leegte illustreert, die in het boeddhisme śūnyatā wordt genoemd, wat 'leegheid' betekent. Het is werkelijk verbazingwekkend dat westerse geleerden deze dingen altijd verkeerd begrijpen en er daarom een verkeerde voorstelling van geven. Ze hangen zo aan de letter dat, als ze zich op een bepaald woord richten, ze dat woord letterlijk doodredeneren. Ze houden zich bezig met de vorm van de gedachte, het lichaam, en zien weinig of niets van de ziel erachter. Ze schijnen geen besef te hebben van de mystieke betekenis van deze prachtige gedachte van de leegte.

Herinnert u zich dat we op een eerdere bijeenkomst spraken over een middeleeuwse mysticus in Frankrijk, Bernard van Clairvaux, die zei dat waarnaar een beoefenaar van de mystiek zou moeten streven, is zich *leeg* te maken; alles wat persoonlijk of beperkend, begrensd en eindig is, volledig uit te bannen? In die geestestoestand kan de wind van de oneindigheid als het ware vrij door ons heen waaien!

Laten we hier een ogenblik bij stilstaan. De leegte is een symbool van het grenzeloze; daarom is het alles, *omdat* het *niet iets* is. 'Niets', zo u wilt. Niet 'niets' in de christelijke theologische zin, maar *niet iets*, niet iets wat gemanifesteerd is. Het is niet een bewustzijn, omdat het *bewustzijn van alles* is, wat in elke persoonlijke en beperkte zin onbewustheid is; bewustzijn is een menselijke term. Het is ook geen onbewustheid, omdat het in elke persoonlijke of beperkte zin onbewustheid van alles is, en onbewustheid is een menselijke term. Het is zowel de begrensde als de onbegrensde tijd en de eeuwigheid; alles, en daarom niet iets. Door er een naam aan te geven beperkt men het. Het is dat wat IS en WAS en in alle eeuwigheid altijd zal ZIJN. En omdat het niet iets eindigs is, omdat het niet iets is, omdat het niet één of twee of drie is, maar boven iedere telling verheven, en omdat het al het menselijke denken, alle overeenkomsten en vergelijkingen te boven gaat, en het niet in woorden kan worden uitgedrukt, wordt het genoemd naar wat de menselijke geest bereikt wanneer hij zich zo goed hij kan openstelt voor een abstractie: de leegte, die ook de volstrekte volheid is.

Onze studie van vanavond vraagt ons een stap verder te gaan. We hebben ons de laatste tijd met moeilijke onderwerpen beziggehouden die alle, als ze goed worden begrepen, voor ons een grote stap vooruit bete-

kenen op het esoterische pad. Vanavond zullen we bij onze opmerkingen meer in bijzonderheden treden.

Deze zeven schatten vertegenwoordigen in de vorm van leringen de zeven stadia van inwijding. Ons is geleerd dat er tien stadia of graden van inwijding zijn, wat betekent dat er drie meer zijn dan de hierboven genoemde zeven schatten. Maar aan deze drie andere hoeven we geen aandacht te schenken. Ze gaan ons bevattingsvermogen volstrekt te boven. Ze behoren, zo zegt men, bij wezens die ons zover vooruit zijn dat ze in werkelijkheid niet langer menselijke entiteiten kunnen worden genoemd, ofschoon ze op grond van vroeger evolutionair karma bij onze planeetketen behoren.

Er is ons geleerd dat elk stadium of elke graad van inwijding na de derde van de zeven wordt gekenmerkt door iets dat meer is dan onderricht. De eerste drie inwijdingen of stadia of graden van inwijding bestaan uit leringen. Vanaf de vierde graad wordt een andere methode gevolgd. Welke methode is dat?

Een van de fundamentele leringen van het occultisme is dat niets *werkelijk kan worden gekend* dat niet is *ervaren*, *doorleefd*. Natuurlijk weten we dit allemaal uit eigen ervaring. Een van de zogenaamde wetten van ons wezen, een van de essentiële voorwaarden van onze menselijke natuur is dat om iets door en door te kennen, er diep in door te dringen, het volledig te begrijpen, we het moeten *zijn*, we *het* moeten *worden*. We kunnen het pad niet betreden voor we dat pad worden en zijn. De verschillende stadia of graden van inwijding zijn daarom in feite een soort versneld proces voor bepaalde uitverkoren geesten, bepaalde uitverkoren zielen die zich waardig hebben getoond: een 'versneld' ontwikkelingsproces dat hen in staat stelt door werkelijke, individuele ervaring de verborgen geheimen van het zijn te beleven en te doorgronden, die het langzame proces van de evolutionaire ontwikkeling hen anders pas na verloop van eeuwen zou hebben onthuld. Het is in feite een aansporing of opwekking van de mens zich van zijn innerlijke kennis en kracht bewust te worden. Aan deze verschillende stadia of graden van inwijding gaan allereerst voorbereidende louteringen vooraf. Dan volgt de 'dood', een mystieke dood. Het lichaam en de lagere beginselen worden als het ware verlamd en de ziel wordt tijdelijk bevrijd. En tot op zekere hoogte wordt de bevrijde innerlijke mens door de inwijders geleid en geïnstrueerd en geholpen als hij naar andere sferen en gebieden gaat en de aard daarvan leert kennen *door ze te worden*, wat de enige manier is waarop deze kennis wortel kan schieten in de ziel, in het ego: *door ze te worden*.

Een initiant is iemand die een inwijding ondergaat – en bedenk dat inwijding 'begin' betekent; een initiant is een 'beginneling', terwijl een ingewijd persoon, een ingewijde, iemand is die een verbintenis is aangegaan. Bedenk ook dat een adept iemand is die 'bedreven' is; daarom zijn zelfs in ons dagelijks leven een scheikundige, een dokter, een theoloog, een werktuigkundige, een ingenieur, een leraar in talen, een sterrenkundige, allen 'adepten', mensen die ieder in hun eigen beroep bedreven zijn. Die twee woorden hebben in het algemeen gesproken ook in de esoterische school dezelfde betekenis: een adept is iemand die in de esoterische wijsheid, in de leringen over het leven, bedreven is; een initiant is iemand die is begonnen ze te leren. Als we zeggen dat u en ik beginnelingen zijn, d.w.z. initianten, is dat een voor de hand liggende waarheid. Het is ook een gemakkelijk woord, want het zegt niets bepaalds over de graad of het stadium; het is een algemeen woord. Iemand zou daarom terecht kunnen vragen: 'waar en waarmee begonnen?' Ik zou op de onderste sport van de ladder van inwijding kunnen staan en u op de bovenste; toch staat ieder van ons aan het *begin*, want vooruitgang kent geen einde.

Laten we dan in ons eigen belang al deze of andere soortgelijke uitspraken diepgaand onderzoeken. We hebben geleerd om alles wat ons wordt verteld nauwgezet na te gaan en grondig te onderzoeken; ons *bewust te worden van het wezen van de dingen*, *het leven te leiden*, het *te zijn*, het *te worden*; want zo is de oude leer van ontelbare eeuwen geleden.

De passage uit *De Geheime Leer* waarnaar we vanavond hebben verwezen, die nu ons hoofdthema vormt en waarin H.P. Blavatsky over de 'altijd levende menselijke waringin' spreekt, heeft ook betrekking op de *arhats* (een Sanskrietwoord dat 'waardigen' betekent) die tot het zevende stadium van de geestelijk-psychische hiërarchie behoren, dat slechts één stap is verwijderd van de oorsprong van hun hiërarchie, het wonderlijke wezen dat we nu bestuderen, dat zich dus op het achtste van de tien gebieden bevindt waaruit die hiërarchie bestaat. Er is een nog groter en wonderlijker wezen op het negende gebied; het hoogste van alle, de top van alle, bevindt zich op het tiende.

Laten we nog een stap verder gaan. Er is ons geleerd dat bij de vijfde inwijding een deel van de prachtige ervaring die de initiant in die graad moet doormaken daaruit bestaat dat hij die op het mystieke pad wordt beproefd, na de juiste en voldoende voorbereiding en loutering van het lagere zelf en de ziel in hem, gedurende 'een vluchtig moment' van aangezicht tot aangezicht komt te staan met zijn hogere zelf, zijn

eigen innerlijke god. Wee hem als er iets in hem is dat de beproeving niet kan doorstaan! De waarschuwingen die ons in dit opzicht zijn gegeven zijn inderdaad ernstig. De onsterfelijke wachter weet alles en aanvaardt geen verontschuldigingen. Zij die falen, krijgen in een ander leven of in andere levens inderdaad een nieuwe kans, maar in deze zware beproeving kan nu of later geen onedel metaal worden geaccepteerd. De innerlijke natuur moet van zuiver goud zijn dat in het vuur is beproefd, geen namaak of iets dat zwak is en bezwijkt of tekortschiet wanneer het wordt getoetst. Men moet dan volkomen gereed zijn om de plaats in de beschermingsmuur in te nemen; een zwakkeling kan daar niet standhouden.

Verder is ons geleerd dat de initiant in de zesde graad in plaats van zijn eigen hogere zelf een ander ontmoet, een onderwerp waaraan we vanavond stilzwijgend zullen voorbijgaan. In de zevende graad speelt zich hetzelfde af als deel van de mystieke dood, de aspirant 'ontmoet van aangezicht tot aangezicht' – kunnen we het zo zeggen?, nee, *hij wordt een vluchtig moment de wonderlijke wachter zelf*; en hij keert onder de mensen terug als een ———, of hij verdwijnt om nooit meer te worden gezien. In het eerste geval *weet* hij, omdat hij is *geworden*!

We hebben vanavond over de christelijke mythos gesproken. We kozen deze term met opzet omdat het werkelijk een mythos is. Het hele verhaal over Jezus zoals dit in de zogenaamde evangeliën voorkomt, is een mysterieverhaal. Er heeft nooit een mens of wezen zoals de Jezus uit de evangeliën geleefd. Bedenk wat een mythos is. Het is een vertelling of allegorie die een geheime waarheid bevat. In dit geval is het het verhaal van de mysteriën, deels verteld in symbolische en allegorische vorm en deels opgesmukt op een wijze die van onwetendheid getuigt. Als geheel geeft het echter bijna weer, schildert het als het ware, wat in de mysteriën van Klein-Azië plaatsvond. De verhaaltrant hing in al dergelijke gevallen af van de manier waarop men gewoon was deze mysteriën in de verschillende landen te vieren en van de geestesgesteldheid van de volkeren waaronder een bepaald stelsel van inwijding voorkwam. Maar de Jezus uit de evangeliën is alleen maar een mysteriefiguur: een samengestelde figuur gebaseerd op mystieke leringen. Ongetwijfeld leefde er in die tijd een jonge Syrische ingewijde om wie zich al deze verschillende vertellingen en verhalen groepeerden, die min of meer in hun geheel waren ontleend aan de mysteriescholen van Klein-Azië en vooral aan die van Alexandrië, omdat de Alexandrijnse mystiek de voornaamste bron is van het theologische christendom dat in die stad zijn opkomst beleefde. Deze

Syrische ingewijde, waarschijnlijk een jonge joodse rabbi, heette misschien werkelijk Yēshūa, Iēsoūs in het Grieks, Iēsūs in het Latijn. Het Hebreeuwse woord yēshūa betekent 'verlosser'. De latere christenen maakten zich natuurlijk van deze naam meester – of schonken hem later aan hun veronderstelde stichter – om er een mystiek verhaal omheen te weven en op die manier zijn zending op aarde als die van een 'verlosser' te symboliseren. We kennen allen het christelijke verhaal. Maar vanaf het allereerste begin, zoals de evangeliën dit weergeven: vanaf het verhaal over de wijzen die de ster volgen tot de *mystieke dood door kruisiging* en de *opstanding uit het graf op de derde dag*, is het niets anders dan een min of meer onzuivere, vage en slecht samenhangende kopie van de grote werkelijke mysteriën, de mysteriën van *enkele* inwijdingsceremoniën, waarvan de eerste christenen zeker enige kennis bezaten (zie bijvoorbeeld Origenes en Clemens van Alexandrië). Maar het verhaal toont door zijn vele onvolmaaktheden duidelijk dat het niet meer is dan een slecht geschreven allegorie of mythos van wat er werkelijk tijdens de inwijding plaatsvindt.

Apollonius van Tiana, de Griek, was waarschijnlijk even edel als de Syrische Yēshūa of Jezus. Iēsūs is de Romeinse vorm van de naam. Over de wonderen van Apollonius van Tiana, over zijn leven en werken, lezen we in het mystieke 'Leven' dat door Philostratus werd geschreven. Maar Apollonius is een *historische* figuur, en Jezus is dat niet. De geschiedenis van Apollonius is interessant. We lezen hoe hij voor de ogen van Domitianus 'verdween', toen hij voor deze excentrieke en strenge vorst terechtstond; en nog veel meer. Waarom zou Jezus zijn 'gekruisigd'? In werkelijkheid werd hij niet gekruisigd. Zoals ik al heb gezegd, is het een mysterieverhaal en niet noodzakelijk een joods of een Grieks mysterieverhaal. Elk volk had zijn eigen mysteriën, die veel op elkaar leken, maar in bijzonderheden verschilden. Maar alle kenden de 'mystieke dood', 'de afdaling in de onderwereld' of 'de hel'; altijd was er een 'opstanding', een verrijzenis, gewoonlijk na 'drie dagen', en de 'verheerlijking' aan het einde van de beproeving.

Heel veel van wat in de mysteriën gebeurde, werd overgenomen in de openbare activiteiten van de staat en bepaalde zo het karakter van veel instellingen in het maatschappelijk leven in de oudheid. De koning en zijn ministers of dienaren als ambtenaren of functionarissen van de staat waren kopieën van de leraar en zijn discipelen of dienaren uit de oude mysteriën. Dit is één (van de twee) redenen dat de Ouden over hun goddelijke dynastieën uit vroegere tijden schreven; en daarop berustte oor-

spronkelijk ook het denkbeeld van het 'goddelijk recht van koningen' – dat in latere eeuwen volkomen verkeerd werd begrepen en werd misbruikt. Zelfs de kalenders van de oude volkeren berustten op hetzelfde: ze waren aan de mysteriën ontleend, eruit overgenomen. Oorspronkelijk steunden ze op astrologische waarheden, op werkelijke kennis van de tijdsperioden, maar later werden ze verkeerd begrepen en verkeerd toegepast.

Heeft u er bijvoorbeeld ooit bij stilgestaan dat de christelijke feestdagen Goede Vrijdag en Pasen met drie dagen ertussen, praktisch gelijk zijn aan de winterzonnestilstand op 21-22 december en Kerstmis, drie dagen later op 25 december? Beide berusten op dezelfde oorspronkelijke gedachte van de mystieke dood en de drie dagen latere geboorte of opstanding van de 'niet overwonnen zon', voorgesteld door de 'dood' en drie dagen daarna de 'opstanding' van de succesvolle neofiet in de mysteriën! Waarom, vraag ik u, namen de christenen zowel het oude heidense feest van de winterzonnestilstand als de oude heidense mythos van de opstanding over, waarvan ze Pasen maakten – het eerste voor de viering van de veronderstelde geboorte van hun Jezus (Kerstmis) en het laatste voor het feest van zijn 'opstanding'? Omdat ze hun nieuwe godsdienst graag in verband wilden brengen en verenigen met de persoonlijkheid van de grote joodse profeet of ingewijde, die later Jezus werd genoemd; en ze wilden hem tegelijkertijd met de archaïsche mysterieleringen van de school van wijsheid verbinden. Omdat het joodse of liever Syrische feest in de maand van de lentenachtevening plaatsvond, of liever, *op de dag van de volle maan* na de lentenachtevening, kopieerden ze ook hier de oude mysteriën, en wel als volgt: ze verdeelden het symbool als het ware in tweeën en noemden het ene deel Kerstmis, als herdenking van de geboorte van het stoffelijk lichaam van hun veronderstelde Jezus; het andere deel noemden ze de opstanding of Pasen als herdenking van de 'geboorte' van de transcendente christos. Het was een merkwaardige tour de force, zoals de Fransen zeggen, een zeldzaam staaltje van 'mystieke gymnastiek', zoals Katherine Tingley het zo kernachtig uitdrukt. Maar, let wel, deze twee data waren in de oude mysteriën werkelijk nauw verbonden en stemden sterk overeen met de gedachtegang die de christenen volgden!

Als we nu denken aan de mystieke kalender waarover we vorige week in bedekte termen spraken, dan is het opmerkelijk hoe die aansluit op de mysterieleringen die verband houden met dit wonderlijke wezen, de grote inwijder. Wat het artikel in *Lucifer* (januari 1890) betreft, waarnaar

wij verwezen en waarin H.P. Blavatsky over de datum spreekt die de esoterici het begin van het nieuwe jaar zouden moeten noemen, namelijk 4 januari – is er iemand die werkelijk denkt dat ze bedoelde dat juist 4 januari bijzondere magische of mystieke eigenschappen of invloeden bezit? Nee, dat deed ze niet. Onze kalenderdag voor 4 januari is een datum van een zuiver mechanische kalender die niets mystieks of verborgens in zich heeft. Als wij in een periode van volslagen onwetendheid zouden geraken, zoals met de volkeren rond de Middellandse Zee gebeurde toen het christendom sterk was opgekomen, zouden we zelfs vergeten hoe we met onze zuiver mechanische kalender moeten omgaan, en zouden we niet in staat blijken te zijn deze met de wisselende jaargetijden in overeenstemming te brengen. We zouden dan in dezelfde moeilijke positie verkeren als de Europeanen in de zestiende eeuw, toen paus Gregorius XIII een aantal wiskundigen uit zijn tijd de oude Juliaanse kalender liet hervormen, omdat deze door de pure onkunde van Gregorius' voorgangers onbruikbaar was geworden. Zij wisten niet hoe ze de benodigde dagen op de juiste tijd moesten inlassen en in februari 1582, toen de Juliaanse kalender door een pauselijke bul of edict werd hervormd, waren ze op het werkelijke jaar elf tot twaalf dagen achter. Hetzelfde was het geval toen Julius Caesar de kalender in het jaar 47 v. Chr. hervormde; het was toen nog veel erger omdat, ongetwijfeld als gevolg van politieke intriges van verschillende Pontifex Maximi, de kalender van de Romeinen, zoals ik vorige week opmerkte, zover bij het natuurlijke jaar van de seizoenen achter was geraakt dat de eerste januari van de kalender viel op wat in feite volgens de natuur 13 oktober was; en de winterzonnestilstand van de kalender, 21 of 22 december, viel rond 3 oktober. Als Caesar de toenemende wanorde en verwarring niet had weggenomen, zou het kalenderjaar door het voortdurende verlies van dagen, als gevolg van verkeerde of verzuimde invoegingen, steeds meer gaan achterlopen en misschien het hele natuurlijke jaar doorlopen. Zo ziet u dat wanneer we over H.P. Blavatsky en de astrologische kalender spreken, we beslist niet alleen de algemeen gebruikte mechanische kalender bedoelen, en H.P. Blavatsky deed dat evenmin. Zij had een datum op het oog die met werkelijke astrologische feiten samenhing.

Bedenk dat de astronomie zuiver het mechanische aspect is van de ware, oude astrologie; en de astronomie houdt zich dus alleen bezig met de posities, bewegingen en stoffelijke waarneming van de planeten, de zon en de sterren. Ze is feitelijk slechts een tak van de oude astrologie, een edele wetenschap van de hemellichamen. We doelen hier niet op wat

hedendaagse schrijvers ten onrechte astrologie noemen – op zijn best een denkbeeldige wetenschap. Op andere bijeenkomsten hebben wij ons krachtig tegen die misvatting uitgesproken.

Ons werkelijke jaar, ons mystieke jaar, wijkt nogal af van het burgerlijke of gewone chronologische jaar. Het burgerlijke chronologische jaar zou op de werkelijke datum van de winterzonnestilstand kunnen beginnen, dat wil zeggen op de dag en op het moment dat de zon zijn zuidelijkste punt bereikt en zijn reis naar het noorden weer begint. Dat is een van de natuurlijke perioden voor een tijds- en seizoensindeling en het is ook een astrologische tijdsperiode, als we een tijdcyclus willen vaststellen, maar met één belangrijke wijziging. Wat zou die astrologische cyclus zijn? We zouden ons burgerlijke jaar kunnen beginnen met de winterzonnestilstand, *wanneer het nieuwe maan is. Maar veertien dagen na de ware zonnestilstand* of op wat volgens onze tegenwoordige kalender 4 januari is, *is het volle maan*; en die dag begint onder de dominerende invloed van de planeet Mercurius of Hermes, de speciale gids en leider van inwijdingen en van de leraren. Dit, let wel, is het geval wanneer die planeet bij zonsopgang in benedenconjunctie staat, of nauwkeuriger wanneer de zon, Mercurius, de aarde en de maan alle in syzygie – in een rechte lijn – staan, met Mercurius tussen de zon en de aarde in, en de maan *vol* is. De planeet Mercurius beheerst dan het eerste uur van de 14de dag na de winterzonnestilstand, maar die zonnestilstand moet samenvallen met nieuwe maan, en Mercurius moet op de 14de dag erna bij zonsopgang in benedenconjunctie staan. De 14de dag (4 januari) is dan een echte 'woensdag' of Mercuriusdag. Zo begint de cyclus. Ik heb geen gelegenheid gehad te onderzoeken hoe lang die cyclus duurt. Onze astronomen hier kunnen dit uitwerken. Maar op die manier zouden we twee jaren hebben: een dat we het burgerlijke jaar (in wezen een astrologisch jaar) kunnen noemen, aan de hand waarvan de gewone burgerlijke tijd kan worden berekend, en het jaar van de budhische cyclus. Het burgerlijke jaar zou dan met de dag van de winterzonnestilstand beginnen, laten we zeggen 21-22 december, in de nacht van 21 op 22 december. De volgende dag zou dan de eerste dag zijn van de eerste maand van het nieuwe burgerlijke jaar; maar ons mystieke jaar, ons budhisch jaar, zou veertien dagen later *bij volle maan* beginnen, op een echte woensdag of Budha-dag.

We richten onze aandacht nu op nog een belangrijk onderwerp. Ik doel op het schema dat we op de vorige bijeenkomst kort hebben besproken en dat we toen door tijdgebrek niet in detail konden toelichten. Dit

paradigma, dit symbool kan betrekking hebben op de mens of, *mutatis mutandis*, op het heelal van een volledige hiërarchie, het doet er niet toe welke. Merk eerst op dat zich bovenaan het schema de archetypische

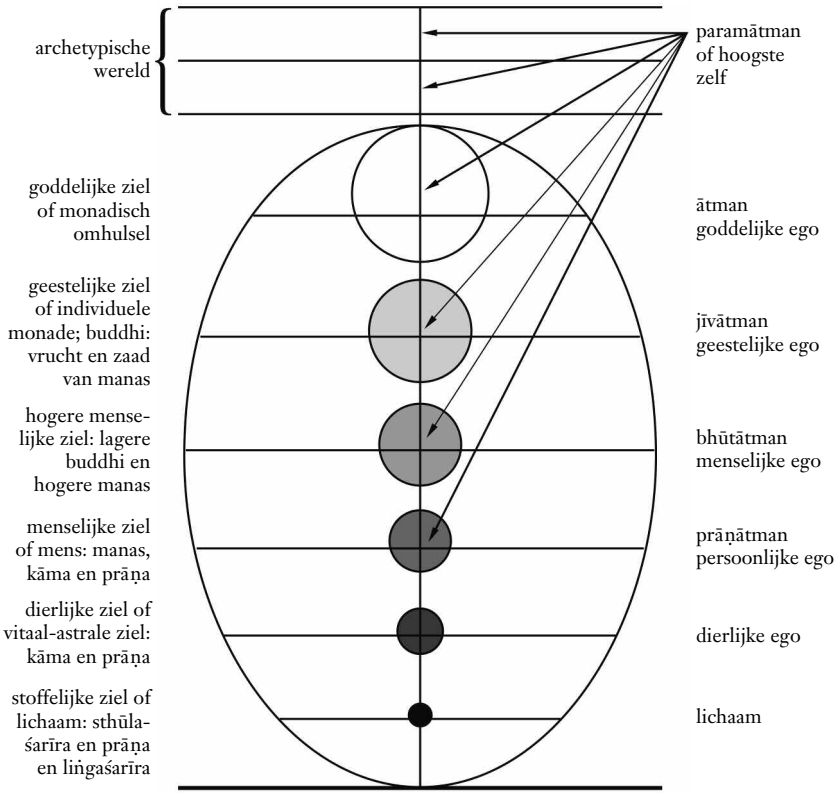

wereld bevindt, die de wortel of het zaad is, als we haar opvatten als de oorsprong of het begin van de dingen, als de plaats waar de kosmische evolutie en vooruitgang begint; of die de bloem, het einde, de voltooiing van de dingen is, als we haar zien als de tot volle bloei gekomen kosmische evolutionaire cyclus. Ze kan zogezegd in drie gebieden worden verdeeld die de hoogste of goddelijke triade vormen. Het tweede van deze gebieden wordt de paramātman of het hoogste zelf genoemd. Het eerste vertegenwoordigt het parabrahman, met zijn sluier mūlaprakriti; de hoogste triade in deze voorstelling is van toepassing op elke willekeurige

hiërarchie, omdat dit paradigma op alle hiërarchieën slaat. De paramātman vertegenwoordigt de eerste of ongemanifesteerde logos. Het derde of laagste gebied van de triade stelt de derde of gemanifesteerde logos of Brahmā-purusha-prakriti voor. Als we het schema naar omlaag volgen, komen we bij de zeven gemanifesteerde beginselen en elementen, die uit de drie zogenaamde arūpa of vormloze gebieden en uit de vier rūpa gebieden of gebieden van vorm bestaan. Het eivormige omhulsel van de hiërarchie is verdeeld in deze zeven gebieden, en in zes centra van bewustzijn met hun onafscheidelijke zes voertuigen of 'zielen'. De verticale lijn die door het ei heenloopt, stelt het inwonende zelf voor: dat zelf dat één is in u en mij en in alles; dat wat in ons allen zegt 'ik ben'. Het verschilt niet in u of in mij, want het is één, het universele zelf van de hiërarchie. Maar wat is het in u of in mij of in wie ook dat zegt 'ik ben *ik*, niet *u*' – dat wat *zelf*-bewustzijn is? Dat is het ego, het 'ik', maar niet het zelf, want het zelf gaat een dergelijke beperking van bewustzijn te boven. Het erkent geen onderscheid tussen u en mij.

U herinnert zich de prachtige legende van de soefi's, die verhaalt hoe de ziel, op zoek naar waarheid, tenslotte bij het huis van God komt en aan de poort klopt. In antwoord daarop weergalmt de donder door de hemelruimten en God roept: 'Wie zijt gij?' En de ziel antwoordt: 'Ik'. En God zegt: 'Ik ken geen *ik*'. Dan zwerft de ziel opnieuw vele eeuwen in tegenspoed en smart rond, en keert tenslotte bij de poort van het huis van God terug en klopt nogmaals aan. En de stem van God weerklinkt en zegt: 'Wie zijt gij?' En de ziel antwoordt: '*Gij*'. Dan zegt de stem van God: 'Treedt uw huis binnen, want wij zijn één'. Er is geen onderscheid tussen ik en u – een prachtige legende die een van de diepzinnigste denkbeelden van de oude wijsheid belichaamt.

We hebben verder geprobeerd het steeds geringer wordende bewustzijn, begripsvermogen, macht, invloed, kracht, uitgebreidheid en bevattingsvermogen schematisch voor te stellen door de zes naar omlaag steeds kleiner wordende cirkels langs de verticale lijn die het zelf weergeeft. Het is onmogelijk van een zuiver metafysisch onderwerp een bevredigende voorstelling te geven op een plat vlak, maar wat we daarmee willen aantonen is dat hoe hoger de cirkel of sfeer ligt, hoe geestelijker de sfeer of het centrum is; en hoe groter en meeromvattend het is in kwaliteit en invloed, maar niet noodzakelijk in omvang. Verder hebben we geprobeerd door een sterkere arcering duidelijk te maken dat deze centra of sferen stoffelijker worden naarmate ze lager staan in het schema. Het hoogste centrum is de goddelijke ziel of het monadische

omhulsel. Het is het eerste of hoogste voertuig van ātman en als een egoïsch centrum is het het goddelijke ego. Het volgende daaronder is de geestelijke ziel of de individuele monade. Deze en die erboven vormen samen de innerlijke christus; en met de geestelijke ziel of individuele monade correspondeert de jīvātman of het geestelijke ego. Het is dat deel van onze geestelijke structuur dat als geïndividualiseerde ego onsterfelijk is; onsterfelijk tot het einde van het mahāmanvantara van het zonnestelsel. Wanneer in de grootse voleinding van de tijd de zonnepralaya aanbreekt, komt er een moment, een laatste ogenblik, waarop alles in dat stelsel tot voltooiing of vervulling is gekomen; en dan worden onmiddellijk, letterlijk in een oogwenk, alle planeten en de zon zelf als het ware 'uitgeblazen'. Het laatste van alle gemanifesteerde wezens is op dat ogenblik naar hogere gebieden gegaan; en omdat er helemaal niets is achtergebleven om de fysieke stof ergens binnen het zonnestelsel bijeen te houden, valt dat stelsel onmiddellijk uiteen en verdwijnt (zoals ik al eerder heb gezegd) als een schaduw die over een muur glijdt.

Het tweede centrum omvat buddhi, zowel de vrucht als het zaad van manas. Dit is het centrum of het zaad, de wortel of de grondslag van het reïncarnerende ego. In ons schema komt daaronder de hogere menselijke ziel, bestaande uit de lagere buddhi en het hogere manas met, zoals hierboven al is opgemerkt, het zelf dat haar doordringt. Daarmee correspondeert als egoïsch centrum de bhūtātman, of anders gezegd het menselijke ego, dat op de vorige bijeenkomst is toegelicht. Dan volgt de menselijke ziel of de mens: deze bestaat uit manas, kāma en prāṇa, en het egoïsche centrum dat ermee samenhangt is de prāṇātman of het persoonlijke ego, dat sterfelijk is.

Er is daarin en in de andere eronder geen blijvend beginsel; in de 'mens' is geen enkel blijvend beginsel. Het volgende is de dierlijke ziel of de vitaal-astrale ziel, de kāma-prāṇa; haar quasi-egoïsche centrum is, zo u wilt, het dierlijke ego: dat elementaire beginsel van egoïteit in het dier dat het gedurende zijn bestaan bijeenhoudt. Volgens onze leringen heeft elk levend wezen een ziel; niet een menselijke of een goddelijke of een geestelijke ziel, maar een *ziel die met zijn soort overeenkomt*. Wat het is, welk soort het is, *wordt bepaald door zijn ziel*, zodat we gevoeglijk kunnen zeggen dat de verschillende dieren elk hun ziel hebben, het ene een eendenziel, het andere een struisvogelziel, een stierenziel of een koeienziel, een kippen- of een nachtegaalziel, enz. De lagere entiteiten, gezien als een rijk, zijn gedifferentieerd in deze verschillende families van levende wezens door de verschillende zielen in elk van hen; en in elke individuele

entiteit staan achter de ziel – waaraan die entiteit ontspringt – natuurlijk alle andere beginselen die ook de mens bezielen. *Maar in het dier zijn alle hogere beginselen latent*. Daarom behoort de mens tot een ander rijk – het mensenrijk, want in hem is het buddhibeginsel min of meer actief. Manas komt uit buddhi voort zoals een vrucht uit een bloem, maar manas zelf is sterfelijk en valt bij de dood uiteen. Alleen wat er geestelijk in is, leeft na de dood voort en dat kan er als het ware aan worden onttrokken. H.P.B. noemt het het aroma van manas, vergelijkbaar met de rozenolie of essence van rozen, die de scheikundige uit de roos haalt.

Het laatste is de stoffelijke 'ziel' of het lichaam: het sthūlaśarīra, het grofstoffelijke lichaam, prāṇa en het liṅgaśarīra.

We hebben al eerder gezegd dat de verloren ziel zich aan de ene pool van het bewustzijn bevindt en de meester aan de andere. Tussen de hogere menselijke ziel en de menselijke ziel (of de eigenlijke mens) ligt de psychologische grens die men moet passeren op de weg omhoog of omlaag, vooruit of achteruit, en die tot regeneratie of degeneratie leidt. Als we omhooggaan en omhoog, of liever naar binnen, blijven gaan, zullen we tenslotte het meesterschap bereiken. Bedenk dat we bij al deze beschrijvingen gewone taal moeten gebruiken; in werkelijkheid gaan we niet omhoog in de ruimte; waar we over spreken en waar het om gaat is de *kwaliteit*, de verbetering van de kwaliteit van het menselijke ego, en het doordringen als het ware achter de laatste omhulsels van ons innerlijke wezen. Als we daarentegen omlaaggaan en de kwaliteit van onze egoïsche ziel totaal verslechtert, verliezen we tenslotte het egocentrum, het zielencentrum dat, als het is losgeraakt van de levensdraad naar omhoog, uiteenvalt en tenslotte, zoals gezegd, wordt vernietigd. Aan de ene pool van het bewustzijn vinden we dus het geval van een verloren ziel en aan de andere pool dat van de meester. Wanneer het sterfelijke het onsterfelijke wordt, wanneer het vergankelijke het onvergankelijke wordt, bereiken we het volledige bewuste meesterschap en worden we een meester van het leven.

Zoals gezegd, als het bewuste centrum dat we nu zijn, volledig toegeeft aan de bekoring en aantrekkingskracht van de stof, neemt de invloed daarvan toe naarmate de tijd verstrijkt en het een gewoonte wordt, en raakt dat deel van ons waar ons egoïsche bewustzijn dan zetelt, de ziel, als het ware door slijtage uitgeput en verdwijnt ze tenslotte. Ze wordt uitgewist, vernietigd; er blijft niets van over. Ze verzinkt in de achtste sfeer, de planeet van de dood, waar ze tenslotte haar verschrikkelijke lot ondergaat. De monadische (de geestelijke) essentie van ons

wezen zal dan voor toekomstige reïncarnaties een nieuw bewustzijnscentrum of egoïsch voertuig moeten ontwikkelen. Hieruit blijkt de ernst van de zaak. Ze moet een nieuw zielencentrum, een nieuw egoïsch centrum ontwikkelen om de draad in de reeks levens weer te kunnen opnemen; het kan zijn dat in bepaalde omstandigheden vele eeuwen voorbijgaan voordat het nieuw ontwikkelde voertuig van het monadische bewustzijn de verloren tijd en kansen kan inhalen. Intussen heeft de levensgolf van het ras zich op het pad van het lot voortgespoed en de 'mislukten' ver achter zich gelaten.

HOOFDSTUK 20

HET HOGERE ASPECT VAN DE MENSELIJKE PSYCHOLOGIE. INWIJDING EN DE MYSTERIËN: AVATĀRA'S, BOEDDHA'S EN BODHISATTVA'S. HUN RELATIE TOT BOLLEN, RONDEN EN RASSEN.

Het was inderdaad 'om het goede te redden en het kwaad te vernietigen' dat mensen bekend als Gautama, Śaṅkara, Jezus en enkele anderen, ieder in hun tijd werden geboren; zoals is gezegd – 'Ik word in ieder yuga geboren' – en zij werden allen door middel van dezelfde kracht geboren.

Er schuilt een groot mysterie in zulke incarnaties en zij staan buiten en boven de cyclus van gewone wedergeboorten. Wedergeboorten kunnen in drie klassen worden verdeeld: de goddelijke incarnaties, avatāra's genoemd; die van adepten die nirvāṇa opgeven om de mensheid vooruit te helpen – de nirmāṇakāya's; en de natuurlijke opeenvolging van wedergeboorten voor iedereen – de algemene wet. De avatāra is een verschijning die men een speciale illusie kan noemen binnen de natuurlijke illusie die zich doet gelden op de gebieden die onder de invloed staan van die kracht, māyā; de adept wordt bewust en uit vrije wil en verkiezing herboren;* zij die tot de grote massa behoren, volgen de grote wet van de tweevoudige evolutie onbewust.

Wat *is* een avatāra? Want voordat men dat woord gebruikt moet men de betekenis ervan goed begrijpen. Het is een nederdaling van de gemanifesteerde godheid – hetzij onder de bijzondere naam van Śiva, Vishṇu, of Ādi-Boeddha – in de bedrieglijke vorm van een individualiteit, een verschijning die voor de mensen op dit gebied van begoocheling objectief is, maar dat als nuchter feit niet is. Die bedrieglijke vorm, die noch een verleden noch een toekomst heeft, omdat hij geen voorafgaande incarnatie had en geen volgende wedergeboorten zal hebben, heeft niets met karma te maken, dat er daarom geen macht over uitoefent.

– H.P. Blavatsky, *Collected Writings* 14:373-4

---

*Een werkelijke ingewijde adept behoudt zijn adeptschap, ook al kunnen er voor onze wereld van illusie talloze incarnaties van hem zijn. De stuwende kracht die aan een reeks van zulke incarnaties ten grondslag ligt is *niet* karma, zoals men dat gewoonlijk begrijpt, maar een nog ondoorgrondelijker kracht. Tijdens zijn levensperioden verliest de adept zijn adeptschap niet, al kan hij daarin niet tot een hogere graad opklimmen.

U zult zich herinneren, om direct met ons onderwerp te beginnen, dat we de aard van het wonderlijke wezen hebben bestudeerd over wie H.P. Blavatsky in Deel 1 van *De Geheime Leer* schrijft; en ook dat de sleutelwoorden – waardoor we enig besef kunnen krijgen van de manier waarop dit wonderlijke wezen in de mensheid en vooral in de psychische hiërarchie werkt door middel van de cyclussen van de mysteriën en inwijdingen – de 'menselijke waringin' waren.

We lazen ook in *De Geheime Leer* (1:465), paragraaf XII, 'De theogonie van de scheppende goden', H.P. Blavatsky's woorden over de hiërarchie van krachten, waar ze erop wijst dat deze krachten oorspronkelijk werden opgevat in hun juiste betekenis van intelligenties en bewustzijnen die in de natuur werken; maar dat naarmate de tijdcyclussen voorbijgingen, elk volk deze krachten en intelligenties weliswaar op dezelfde manier beschouwde, maar ze verschillende namen gaf, en een filosofisch begrip ontwikkelde van het mechanisme, om het zo te noemen, van de kosmos op manieren en in vormen die enigszins verschilden. Deze verschillende filosofische vormen waren de onderscheiden mysteriescholen, zoals bijvoorbeeld in Samothrace en Eleusis in Griekenland, en soortgelijke scholen in andere landen.

Tot nu toe hebben we over dit wonderlijke wezen in min of meer algemene termen gesproken, maar vanavond zullen we proberen meer bijzonderheden te geven door duidelijk de vraag te stellen wie en wat dit wonderlijke wezen is.

We nemen daarmee een uiterst moeilijke taak op ons omdat de onderwerpen die samen de waarheid over dit wonderlijke wezen weergeven, zo subtiel van aard zijn. We kunnen niet bevatten wie en wat dit wonderlijke wezen is zonder iets te begrijpen van de inwijdingen van de mysteriescholen; om die te begrijpen moeten we iets begrijpen van de hogere aspecten van de menselijke natuur; en om dat weer te begrijpen moeten we de andere leringen begrijpen die we hebben bestudeerd, zoals die van de hiërarchieën, de leer van svabhāva, enz.

Men moet goed beseffen dat deze zeven juwelen, deze zeven schatten van wijsheid in klein bestek alles omvatten wat door de mens in deze kalpa is te kennen; dat wil zeggen, de sleutelleringen waaruit deze zeven schatten bestaan. Ze sluiten alles in wat de mens heeft geweten, wat de mensheid nu weet en wat de mensheid in deze kalpa kan weten. Deze zeven juwelen zijn inderdaad een beknopte schets in de vorm van filosofische beginselen van alles wat door de mens kan worden gekend; en het hangt van ieder van ons af hoeveel wij van die kennis kunnen begrijpen.

U zult waarschijnlijk ook hebben opgemerkt dat niet een van deze juwelen volledig kan worden begrepen als ze op zichzelf worden beschouwd. Ze vullen elkaar aan en verklaren elkaar. Elk ervan wordt door de andere zes verklaard, en elk verklaart de andere zes en vult ze aan. Denk alstublieft geen ogenblik dat het afzonderlijke en verschillende takken van kennis zijn in materialistische zin. Er bestaat slechts één kennis, één waarheid, zoals er slechts één leven is en één uiteindelijk zijn; maar deze juwelen, deze zeven juwelen, zijn als het ware verschillende facetten van die waarheid, verschillende zuilen in de tempel van goddelijke wijsheid, om een ander beeld te gebruiken.

U zult zich herinneren dat we op de vorige bijeenkomst hebben gesproken over de twee voornaamste redenen dat de leraren deze en andere leringen zo geheim hebben gehouden, en waarom het bekendmaken van deze kennis zo streng werd gestraft. In de eerste plaats omdat deze leringen, die we hebben bestudeerd, en vele andere die ervan zijn afgeleid, de hoge beloning vormen voor hen die zich waardig betoonden ze te ontvangen en verder door te dringen achter de sluier van het leven. Maar de belangrijkste reden is dat zelfs al werden ze verteld, de ongeoefende geest ze niet zou kunnen begrijpen; ze zouden eenvoudig niet kunnen worden begrepen. Natuurlijk zouden grote denkers er meer van begrijpen dan kleine; maar door de onvolmaakte geestelijke ontwikkeling die het menselijke denken tot nu toe in deze vierde ronde heeft bereikt, kan men ze zonder tenminste enige scholing eenvoudig niet begrijpen, en het gevolg van een onrechtmatige onthulling ervan zou een verlaging betekenen van de leringen die oorspronkelijk in de begintijd van het mensenras door de goden aan de mensen werden geschonken.

Deze uitspraak is geen zinloze opmerking. In verschillende tijden zijn deze leringen tot op zekere hoogte bekendgemaakt, wat steeds heeft geleid tot wat wij zwarte magie noemen, het natuurlijke gevolg van een verkeerde opvatting en een verkeerd gebruik van deze leringen en van de erin besloten beginselen van de waarheid. Zelfs nu zijn er mannen en vrouwen die, hoewel ze van deze geheime leringen niets afweten, door het hele land trekken, geld vragen voor hun leringen over wat zij geestelijke werkelijkheden noemen, en beweren alles in de hemel en op aarde te kennen. Bedenk echter dat een waarachtige geestelijke leraar nooit geld of een andere beloning voor geestelijke waarheden verlangt.

We weten allen wat H.P. Blavatsky daarover heeft gezegd. 'Ik zou liever in de goot omkomen dan voor onderricht in geestelijke waarheden één cent aan te nemen.' Dat is het criterium, althans een van de criteria

waardoor men de ware leraar van de valse kan onderscheiden. Dat is één manier waarop een leer kan ontaarden. Onze leraren willen niet dat deze prachtige leringen verkeerd worden begrepen en neergehaald en dat menselijke zielen misschien in betrekkelijk grote aantallen worden misleid en het pad betreden dat naar omlaag voert.

In Griekenland – we zullen eerst dit geval als voorbeeld nemen – werden de mysteriën onderscheiden in de kleine en de grote. De kleine, in Attica, werden in de lente gevierd; de grote, in Eleusis, rond de tijd van de herfstnachtevening in september. De kleine bestonden ten eerste uit uiterlijke en innerlijke louteringen van ziel en geest, voornamelijk innerlijke, want dat is de ware loutering; en ten tweede uit dramatiseringen van wat later in de grote mysteriën in werkelijkheid zou plaatsvinden. Ze gaven in dramatische, aanschouwelijke vorm weer wat de grote mysteriën de kandidaten zouden brengen.

De mysteriën van Samothrace, ook een Griekse instelling en evenals die in Attica later een staatsinstelling, waren waarschijnlijk de oudste in Griekenland. Maar hoewel deze twee mysteriescholen dezelfde fundamentele, uiteindelijke waarheden onderwezen, leerden ze niet dezelfde dingen. De mysteriën van Samothrace bijvoorbeeld zouden wij nu eerder wetenschappelijk noemen. Ze hielden zich bezig met het wezen en het werk van de kabeiroi, die tot de klasse van geestelijke entiteiten behoorden en 'bouwers' werden genoemd, het lagere zevental; terwijl in Eleusis – de naam *Eleusis* betekent de 'advent' of de 'komst', en de *eleusinia* de 'dingen die zullen komen' – de meer theologische en mystieke leringen werden onderricht en meer in het bijzonder dat wat de mens na de dood staat te wachten. Vandaar de naam Eleusis voor de plaats waar ze werden gevierd, en de naam van de mysteriën zelf, de eleusinia, d.w.z. de dingen die zullen zijn of zullen komen.

Elk land had zijn eigen mystieke jargon, taal, of manier van spreken over en in de verschillende mysteriën; en wat de mysteriën in Griekenland, Syrië en Palestina betreft, leken deze jargons of technische woorden veel op elkaar. In Syrië bijvoorbeeld werden buitenstaanders zwijnen en honden genoemd; verraders heetten wolven. Degenen onder u die zich het Nieuwe Testament herinneren, zullen zich waarschijnlijk nog de gevallen herinneren waarin van zwijnen en honden en ik geloof ook van wolven wordt gesproken. Vossen was een benaming voor hen die probeerden aan de mysteriën deel te nemen zonder daartoe het recht te hebben. Al deze termen zijn ontleend aan de eigenschappen van bepaalde dieren die de mens in zijn onrechtmatige handelen nabootste:

de vos om zijn geslepenheid; de wolf om zijn brutale wreedheid en gewetenloosheid – tenminste dat is zijn reputatie; en de zwijnen en honden door de slechte naam die deze dieren in het oosten altijd hebben gehad.

Maar hoewel deze termen destijds deel uitmaakten van het jargon van de mysteriën in die landen, zoals op de vorige bijeenkomst is opgemerkt, is het niet de taal die in onze school wordt gebruikt. Zoals ik al zei, geloof ik niet dat Jezus degenen die niet in de mysteriën van zijn tijd waren ingewijd ooit 'zwijnen en honden' heeft genoemd. Deed hij dat wel dan kunnen we met zekerheid aannemen dat hij niet tot onze school behoorde; maar omdat hij er wel toe behoorde, moeten we concluderen dat dit soort taal afkomstig was van zijn discipelen die waarschijnlijk in Alexandrië woonden, waar de evangeliën in de vorm waarin we ze nu bezitten zo goed als zeker werden samengesteld en geschreven.

We richten nu onze aandacht op het hoofdonderwerp dat we bestuderen, ons voornaamste thema, onze hoofdgedachte. Open wijd uw hart; ban voor korte tijd alle gedachten uit uw geest die persoonlijk zijn en de atmosfeer waarin we ons nu begeven onwaardig. Op de vorige bijeenkomst hebben we vier technische termen besproken om daarmee dit prachtige onderwerp enigszins toe te lichten, al hebben we er toen meer indirect over gesproken dan rechtstreeks; vier woorden die in het transhimalayische boeddhisme een rol spelen; we deden dat ten eerste omdat het de woorden zijn die H.P. Blavatsky gebruikte, en ten tweede omdat ze in de esoterische boeken van het oosten voorkomen, die tot onze school behoren. Drie ervan zijn, *ādi-boeddha*, de 'oorspronkelijke wijsheid', of logos, zoals een Griek zou zeggen; dan *dhyāni-boeddha*, de 'boeddha van meditatie of contemplatie' – er zijn zeven van deze boeddha's; dan de *mānushya*, de 'menselijke boeddha'. Deze drie zijn echter allen met elkaar verbonden: de ādi-boeddha als de logos, de dhyāni-boeddha als de oorzakelijke boeddha en de mānushya-boeddha als de vertegenwoordiger op ons gebied van de hemelse hiërarchie. Deze boeddha's maken deel uit van de hemelse hiërarchie in tegenstelling tot de kosmische hiërarchie of bouwers. Het vierde woord is *bodhisattva*.

Op eerdere bijeenkomsten hebben we over de planeetgeesten gesproken en deze term in algemene zin gebruikt als een equivalent voor dhyāni-chohans of heren van meditatie. Vanavond gaan we een stap verder. De planeetgeesten zijn de bouwers van de astraal-stoffelijke wereld, die hun plan, hun hogere leven en hun wijsheid (afgezien van wat zijzelf hebben verworven) ontlenen aan de hemelse hiërarchie, het hogere

zevental; deze hemelse hiërarchie heeft haar oorsprong in ādi-boeddha, oorspronkelijke boeddha, of de logos.

Aan het hoofd van elke ronde van onze zevenvoudige planetaire cyclus (dat wil zeggen van deze kalpa of dag van Brahmā die alle zeven ronden omvat) staat een dhyāni-boeddha, een boeddha van contemplatie, een oorzakelijke boeddha; en alle gebeurtenissen op alle zeven bollen van onze planeetketen staan onder toezicht of supervisie van de bepaalde dhyāni-chohan van die ronde. Onze tegenwoordige ronde, de vierde, staat onder toezicht van de dhyāni-boeddha die tot de vierde graad van de hemelse hiërarchie behoort. Voor elke bol van de planeetketen is er wat de boeddhisten een *bodhisattva* noemen, een Sanskrietwoord dat 'hij van wie het wezen wijsheid is' betekent.

Deze bodhisattva is als het ware een uit geest geboren zoon van de dhyāni-boeddha van de ronde. Er is een dhyāni-bodhisattva voor deze bol en ook een voor elk van de drie bollen die aan deze bol op de neergaande boog voorafgaan, en er is eveneens een bodhisattva voor elk van de drie bollen die deze bol op de opgaande boog volgen – een bodhisattva voor elk. Deze dhyāni-bodhisattva is het geestelijke hoofd van de geestelijk-psychische hiërarchie van elke bol. Neem bijvoorbeeld onze bol. Onze dhyāni-bodhisattva is het wonderlijke wezen, de grote inwijder, de stille wachter van onze bol; in één opzicht een emanatie van de dhyāni-boeddha die gedurende de hele ronde toezicht houdt, niet slechts een afscheiding of, zo u wilt, een verlengstuk van de dhyāni-boeddha. Elke bodhisattva is een entiteit op zichzelf. Hij is als het ware een straal van die dhyāni-boeddha.

Gedurende de evolutie op onze aarde (en evenzo op de andere zes bollen) doorloopt de levensgolf zeven stadia, wortelrassen genoemd. Aan het begin van elk van deze wortelrassen verschijnt een mānushya-boeddha, een menselijke boeddha, die de 'zoon' is van de bol-bodhisattva, op dezelfde manier als de bol-bodhisattva een 'zoon' is van de dhyāni-boeddha van de ronde. Bovendien wordt elk van deze zeven wortelrassen halverwege zijn bestaan als het ware in tweeën gedeeld. Wanneer de helft van zijn cyclus is doorlopen, wordt het door een ramp getroffen, want op die manier werkt de natuur; en voordat die ramp zich voltrekt, verschijnt een andere menselijke boeddha, een mānushya-boeddha van een lagere graad.

Is dit wonderlijke wezen een mens? Ja, dat is hij. Is hij meer dan een mens? Ja. Is hij een zevenvoudige entiteit? Inderdaad. Op welke manier wordt de invloed van dit wonderlijke wezen overgebracht op zijn verte-

genwoordigers, de menselijke boeddha's en de menselijke bodhisattva's?

Laten we voor we verder gaan ons een ogenblik bezighouden met een verwant onderwerp, een onderwerp uit de psychologie. We kunnen wat later bij ons thema ter sprake komt pas begrijpen als we dit psychologische onderwerp in grote lijnen hebben uiteengezet. De mens is zevenvoudig, zoals u weet. Men kan hem in drieën verdelen: een geestelijke mens, een tussennatuur of een hoog etherische mens, en een astraal-stoffelijke mens. Anders gezegd en in 'psychologische' termen uitgedrukt: (1) de goddelijke mens, (2) de geestelijke mens en (3) de persoonlijke mens. Wat is dan een avatāra? Zoals men gewoonlijk aanneemt, is een avatāra de nederdaling van een god in een menselijke vorm. Die gedachte is exoterisch. Ze is niet onjuist, maar op die eenvoudige manier weergegeven en zonder dat daaraan iets als verklaring wordt toegevoegd, is ze misleidend.

U herinnert zich wat Krishṇa in de *Bhagavad-Gītā* zegt: 'Ik incarneer van eeuw tot eeuw om het kwaad te vernietigen en de gerechtigheid te herstellen.' Krishṇa vertegenwoordigt hier de logos of, misschien beter, de straal van de logos. Deze logos – of zijn straal of invloed – zou op ons gebied volkomen machteloos en inactief zijn en met geen mogelijkheid met ons en ons gebied in contact kunnen komen, omdat die straal van de logos een tussenliggend en *volledig bewust* voertuig mist, met andere woorden, omdat hem het tussenliggende of hoog etherische mechanisme ontbreekt, het geestelijk-menselijke in ons dat in de alledaagse mens *slechts in geringe mate werkzaam is.* Van een avatāra is sprake wanneer een directe straal van de logos in een mens doordringt en hem geheel bezielt en verlicht door tussenkomst van een bodhisattva die in die mens is geïncarneerd en daarmee een geschikt, voor gebruik gereed en volledig bewust intermediair voertuig heeft verschaft. Deze 'mens' heeft geen eigen karmisch ego. De egoïteit, het ego, het intermediaire deel, de hoog etherische en volledig bewuste tussennatuur, het geestelijk-menselijke element, wordt verschaft door de incarnerende bodhisattva; dat wil zeggen, dat de hoog geëvolueerde persoonlijke beginselen van een boeddha, ofwel een nirmāṇakāya – niet het hoogste beginsel van die boeddha, dat in nirvāṇa is, maar zijn stralende, reine en verheven geestelijk-persoonlijke element, het geestelijk-persoonlijke ego – voor of kort na de geboorte van die volkomen reine mens zijn lichaam betreedt en op die manier het intermediaire voertuig verschaft dat voor de incarnatie van de straal van de logos geschikt is. Dat is een avatāra.

Er wordt bijvoorbeeld een kind geboren. Dat kind heeft een inner-

lijke psycho-astrale natuur van transparante zuiverheid en schoonheid en oefent een magnetische maar in wezen geestelijke aantrekkingskracht uit op een straal van de logos. Zijn eigen hogere zelf is natuurlijk volledig werkzaam en de straal van de logos – die HETZELF is – manifesteert zich daarin. Onder de omstandigheden die heersen wanneer er op aarde een avatāra nodig is, betreedt ook een bodhisattva dat lichaam en verschaft daarmee het egoïsche element. We hebben dan dit schitterende wezen: een zuiver menselijk lichaam met zijn prāṇa en zijn astraal modellichaam, maar zonder een werkelijk geïncarneerd karmisch ego, terwijl een bodhisattva dat egoïsche element verschaft dat van een nog grotere zuiverheid is dan bij gewone mensen mogelijk is en dat zo hoog is ontwikkeld als voor de incarnatie van de straal van de logos of ātman is vereist. Die straal van de logos en het hogere zelf van het geboren kind zijn in werkelijkheid één. Maar dit mysterie van het leven is een heel uitzonderlijke omstandigheid.

Laten we nu aandacht schenken aan een ander facet van hetzelfde psychologische onderwerp. Neem het geval van Heer Boeddha. Let erop dat we hier spreken over Heer Boeddha, hoewel we over deze grote figuur spreken als Siddhārtha, wat zijn voornaam was, en over de wijze als Gautama, of Gautama-Śākyamuni. Gautama was zijn familienaam, Śākya de naam van het geslacht waartoe hij behoorde; Śākyamuni, de Śākya-wijze, was de titel die hem in zijn latere leven en daarna werd gegeven. Toen Śākyamuni tijdens zijn leven het nirvāṇa inging, moet hij, exoterisch gezien, op tachtigjarige leeftijd zijn 'gestorven'; maar volgens onze leringen heeft hij in werkelijkheid tot zijn honderdste jaar geleefd voor hij zijn stoffelijk lichaam opgaf en als een nirmāṇakāya op aarde bleef. We weten allen wat een nirmāṇakāya is; hij is een volledige mens, maar zonder het stoffelijk lichaam. Maar is dat alles wat er over dit wonderlijke mysterie te zeggen valt? Nee, dat is niet alles. De hogere delen van de Boeddha waren in nirvāṇa; maar het geestelijk-persoonlijke ego bleef op aarde actief als een nirmāṇakāya, een werkzame entiteit, een geestelijk weldoende kracht, overschaduwd door het nirvāṇische element, en deze nirmāṇakāya, let wel, was een menselijke bodhisattva. Volgens de leer was deze bodhisattva, het egoïsche element van de Boeddha Gautama, een geestelijk-menselijke straal van de dhyāni-bodhisattva van de bol, en dat was ook het geval bij vroegere boeddha's.

U ziet hoe moeilijk, hoe bijzonder moeilijk het is deze subtiele en in hoge mate geestelijke onderwerpen duidelijk te maken aan mensen die niet in onze metafysica zijn getraind. Ze vergen in feite jaren van diep

nadenken. Laten we de zaak eens van een andere kant bekijken. Wie was Jezus? Wat was Jezus? Wie was Apollonius van Tiana? Wat was hij? De leer is dat beiden incarnaties van een nirmāṇakāya waren en dat beiden in dezelfde mysterieuze relatie stonden tot de bodhisattva van de Boeddha Gautama. Apollonius was geen avatāra; Jezus was dat wel. Tussen deze twee wonderlijke gevallen uit de geschiedenis bestaan grote psychologische overeenkomsten, maar hun mysterie was niet identiek. Ik merk nog op dat een boeddha in mystieke zin hoger staat dan een avatāra; de redenen daarvoor zullen we in de loop van onze studie uiteenzetten.

Laten we een stap verder gaan. U heeft allen over de incarnaties van de boeddha's in Tibet gelezen. We spreken nu in exoterische taal, zoals u die bij Sven Hedin en verschillende andere Europese ontdekkingsreizigers zult aantreffen. Enkelen van hen hebben deze zogenaamde incarnaties van de Boeddha gezien. Begrijp eens en voor altijd dat onze school geen lamaïsme is; onze school vertegenwoordigt de archaïsche, esoterische wijsheid van de wereld, al is het aan de andere kant juist dat het esoterische aspect van het Tibetaanse lamaïsme, wanneer dit goed wordt begrepen, als leer verreweg de beste benadering is van de leringen van onze school. Ondanks alle tekortkomingen die de Tibetanen mogen hebben en ondanks de verschillende gebreken die ze volgens ons, westerlingen, misschien vertonen, staat de esoterische leer in Tibet dichter bij die van onze school dan welke andere ook.

Maar hoe ontstond deze opmerkelijke en interessante leer van de opeenvolgende reïncarnaties van de Boeddha in de Tibetaanse tashilama en de dalailama en in vele anderen uit de boeddhistische hiërarchie in verschillende kloosters in Tibet? Ze vond haar oorsprong in de moederleer waarmee wij ons nu bezighouden. U zult zich herinneren dat H.P. Blavatsky in de passage in *De Geheime Leer* die we hier bestuderen, spreekt over een gebeurtenis die plaatsvond vóór de scheiding van de seksen in het derde wortelras, toen een bepaald 'geestelijk wezen' in de mens incarneerde; en ze zegt dat dit niet een ras was, maar na dit wonderlijke wezen ontstond een opeenvolging van grote geestelijke entiteiten. Het is in werkelijkheid het *zich telkens manifesteren* van het innerlijke zelf, het ego, als u wilt, de etherische mens, van dat oorspronkelijke wonderlijke wezen dat uit verheven sferen tot de mensheid kwam om haar te verlichten en te verlossen, te beginnen met het derde wortelras – en dat zich door de eeuwen heen en zelfs tot in onze tijd manifesteert in voertuigen van menselijk vlees en van een menselijke geestesgesteldheid. U zult zich herinneren dat zij over dit wonderlijke wezen spreekt als een

mens, en toch niet een mens, een wezen over wie de legenden in het oosten wijdverbreid zijn. In alle tijden zijn mysterieuze toespelingen gemaakt op de meester-ingewijde, op de verhevene, op het hoofd van alle leraren, op de stille wachter, op de grote inwijder, enz., enz. Aan dat feit ontleende het Tibetaanse lamaïsme zijn leer over de opeenvolgende reïncarnaties van de Boeddha. Dit is een interessante kwestie; misschien zullen we die een andere keer nader onderzoeken, maar vanavond kunnen we op het Tibetaanse lamaïsme niet uitvoeriger ingaan.

We moeten echter begrijpen dat het verschil tussen de overdracht van een egoïsch element, zoals in het geval van de opeenvolgende boeddha's in Tibet, en die uitzonderlijke incarnaties die we de avatāra's noemen, in één opzicht groot is; maar in een ander opzicht vertonen ze veel overeenkomst. Ze lijken in zoverre sterk op elkaar dat in beide gevallen de upādhi (of het voertuig) dat voor de manifestatie van de hogere entiteit wordt gekozen, een mens is. Ook is in beide gevallen de psychoetherische upādhi een bodhisattva; dat wil zeggen, in het geval van een avatāra is de bodhisattva de verheerlijkte persoonlijke mens van een boeddha, van een mānushya-boeddha, terwijl de lamaïstische opeenvolging eveneens van bodhisattvische aard is, maar als het ware minder krachtig – meer een bodhisattvische *invloed* dan een volledige incarnatie van een bodhisattva zoals bij een avatāra.

De leringen die door onderzoekers van het boeddhisme worden uiteengezet in de boeken die zij in het westen uitgeven over het boeddhisme, ontlenen zij natuurlijk aan de boeddhistische boeken zelf, gewoonlijk zonder voldoende begrip van de subtiele punten in die meest spirituele van alle religies. Ontegenzeglijk streven deze geleerden ernaar te begrijpen wat naar hun mening de ware betekenis van de boeddhistische leringen is en deze oprecht en eerlijk weer te geven. Het wekt echter verbazing dat ze daarin niet beter slagen; dat komt omdat ze aan hun studie beginnen in een geest van westers materialisme en met materialistische westerse vooropgezette meningen en vooroordelen. Ze nemen hun studie op in een geesteshouding die zijzelf niet als zodanig herkennen en spreken dan zwaarwichtig over de 'bijgelovige buitensporigheden van de oosterse beeldspraak', enz., enz., terwijl de werkelijke betekenis hun ontgaat. Hoe is het mogelijk de ware aard of de werkelijke essentie van iets te begrijpen als men zijn studie begint met de vooringenomen gedachte dat wij beter en meer weten dan degenen die hebben neergeschreven wat wij bestuderen? Zo'n eigenwaan doodt gevoelens van sympathie en verduistert het juiste inzicht; en als men religieuze onder-

werpen bestudeert, zal men alle gegeven verklaringen en formuleringen onvermijdelijk als 'monnikenpraat' beschouwen. Maar zoals op andere bijeenkomsten al is opgemerkt, bestaat er geen enkele exoterische leer van de grote *oude* wereldreligies die wezenlijk onjuist is. De exoterische leer is inderdaad de waarheid, maar er is een sleutel nodig om haar te verklaren. Als deze sleutel ontbreekt, kan ze en zal ze gewoonlijk verkeerd worden begrepen en uitgelegd en worden neergehaald, ongeveer op de manier zoals we aan het begin van deze bijeenkomst hebben besproken.

Laten we ons nu bezighouden met een ander onderwerp dat hierbij zijdelings een rol speelt en een ander facet van het juweel laat zien. Men zegt ons dat de menselijke boeddha, de mānushya-boeddha Gautama-Śākyamuni, 643 jaar voor het aangenomen begin van de christelijke jaartelling werd geboren. Onze leer zegt ons verder dat een menselijke boeddha van het ras aan het begin van een wortelras verschijnt, en een lagere boeddha vóór het midden ervan. Ik vestig uw aandacht op het feit dat we nu het midden van ons vijfde wortelras naderen. We zijn in het vierde onderras van dat vijfde wortelras, niet in het vijfde onderras ervan. Houdt dit punt scherp in het oog. Het duurt nog tussen de zestien- en twintigduizend jaar voordat het ras zal worden getroffen door de ramp die ons vijfde wortelras in tweeën zal splitsen, precies zoals gebeurde met de Atlantiërs van het vierde ras en de Lemuriërs van het derde ras die aan hen voorafgingen; en zoals met de twee wortelrassen zal gebeuren die het onze zullen volgen, het zesde en het zevende.

Enkele onderzoekers hebben gedacht dat wij als ras nu in het *vijfde* onderras zijn; dit komt door een verkeerde interpretatie die echter volkomen begrijpelijk is, want het onderwerp cyclussen en getallen is – zoals we weten – altijd sterk versluierd. Deze verkeerde interpretatie of misvatting blijkt te zijn ontstaan door wat H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* (2:491-2 en 503) schrijft. Ik wil uw aandacht erop vestigen dat een van de meest gebruikelijke 'versluieringen' waarvan een leraar zich wel moet bedienen wanneer hij in een voor ieder toegankelijk boek over esoterische zaken schrijft, is het *gebruik van hetzelfde woord in verschillende betekenissen*. Er is een esoterische verplichting dat te doen als dat nodig is om de waarheid te vertellen voor hen die haar kunnen en mogelijk zullen lezen en haar toch te verbergen voor de 'honden', de 'zwijnen' en de 'vossen', als u mij hier het gebruik van het Syrische jargon uit het Nieuwe Testament wilt vergeven. Ik vestig in dit verband uw aandacht op *De Geheime Leer* (1:27): '. . . iedere ronde bestaat uit de yuga's [tijdperken] van de zeven perioden [wortelrassen] van de mensheid, waarvan er in

onze levenscyclus nu vier voorbij zijn, terwijl het midden van de 5de bijna is bereikt.' Ik vraag ook uw aandacht voor blz. 675 van ditzelfde deel, waar H.P. Blavatsky zegt: 'Maar omdat we halverwege ons *onderras* van het vijfde wortelras zijn – in elk onderras het toppunt van stoffelijkheid – zijn de dierlijke neigingen, hoewel verfijnder', enz. Het 'toppunt van stoffelijkheid in elk' betekent slechts één ding – *het midden van het vierde van elke cyclische reeks*: bijvoorbeeld, *het vierde primaire onderras;* het *vierde onderras* van het *vierde primaire onderras* van het vijfde wortelras, enz.

Laten we gemakshalve de rassen op de volgende manier verdelen: *wortel*ras betekent in werkelijkheid het eerste, primaire onderras dat de wortel of de oorsprong is, maar dat gewoonlijk wordt toegepast op alle zeven opeenvolgende primaire onderrassen van een wortelras en op de vele andere tot die zeven behorende kleinere onderrassen. Het eerste *wortel*ras is dus het eerste primaire onderras, en de grote cyclus van het ras telt zeven van die primaire onderrassen; dan het secundaire onderras, waarvan er zeven in elk primair onderras zijn; dan zeven familierassen in elk secundair onderras; dan zeven nationale rassen in elk familieras. We hoeven niet verder te gaan. Na nog enkele stappen in de reeks komen we bij de afzonderlijke entiteit of individuele mens. Maar lees ook GL 2:163-4 en 807, want een nauwkeurige bestudering ervan zal de moeite lonen.

U zult zich herinneren dat H.P. Blavatsky in een ander gedeelte van *De Geheime Leer* waar ze over de precessiecyclus van 25.920 jaar spreekt en daarbij de getallen uit de oudheid vermeldt, deze de cyclus van een familieras noemt, dat wil zeggen, het ras dat zeven nationale rassen omvat. Het Europese ras is een familieras; als ze daarom over de levensduur van dit familieras spreekt, zegt ze dat het nog ongeveer 16.000 jaar voor de boeg heeft. Zo ziet u dat wij vanuit ons gewone menselijke standpunt gezien de grote rascatastrofe nog niet zo dicht zijn genaderd; maar uit het oogpunt van de cyclussen van een wortelrastijdperk staat een zo korte periode als 16.000 jaar gelijk met te zeggen 'morgen' of zelfs 'over een uur'. In het drama van de ziel is een korte periode van 16.000 of 20.000 jaar een onbeduidend tijdsbestek.

H.P. Blavatsky verwijst ergens – ik geloof in haar tijdschrift *Lucifer* in 1887 of 1888 – heel beeldend naar de aardbevingen die toen hebben plaatsgehad en waarover in de kranten was bericht; zij noemt ze de *voorlopers* van wat ons *als ras* te wachten staat. Maar zal Amerika het *toekomstige* thuis zijn van het 6de onderras? Jazeker. *Welk* onderras? Onderras is een vage term! Zal het een zesde *familie*ras zijn? Maar al zegt

H.P. Blavatsky dat Amerika over ongeveer 16.000 jaar of in het laatste gedeelte van een precessiecyclus van 25.920 jaar het thuis van het zesde familieras zal zijn, ze leidt dan onmiddellijk op meesterlijke wijze het denken verder, zoals elke ingewijde zou doen, en zegt dat Amerika ook de *bakermat*, de *kinderkamer* zal zijn van het zesde wortelras, een uitspraak die eveneens juist is, maar dat betekent dat er een reusachtig aantal jaren ligt tussen de beide punten! Wanneer die laatst bedoelde dag in de verre toekomst is aangebroken, zal Amerika niet meer bestaan. Veel land van de Amerika's dat nu boven water uitsteekt, zal er dan onder liggen, en nieuw land dat nu de zeebodem vormt, zal boven water zijn gekomen. Voorzover wij weten, zullen Noord- en Zuid-Amerika dan misschien over een grotere afstand met elkaar zijn verbonden. Nieuw land zal oprijzen uit wat nu de Grote Oceaan is, en zo de bodem van het oude Lemurië weer aan de oppervlakte brengen om aan Amerika's westkust te worden toegevoegd.

Wanneer we over onderrassen lezen, moeten we dus oppassen en voorzichtig zijn, anders zullen onze vaste denkpatronen ons misleiden, ons op een dwaalspoor brengen, alleen al door woorden die versluieren. Maak u tot elke prijs los van uw denkpatronen! Bevrijd uw denken, wees soepel! Neem geen enkele uitspraak als de enige waarheid aan, waar u die ook aantreft. *Aanvaard haar*, maar niet als de enige; stel haar tegenover andere en vergelijk haar daarmee, bestudeer en analyseer haar als het u om de waarheid is te doen. Dat is vooral noodzakelijk wanneer het over cyclussen gaat en over woorden die met cyclussen te maken hebben. Wees op uw hoede wanneer u het woord onderras ziet of wanneer u over de boeddha leest. Welke boeddha? Of over de bodhisattva – welke?

De onderwerpen die we vanavond hebben geschetst, zullen we later uitgebreider behandelen. Over dit wonderlijke wezen moet en zal veel meer worden gezegd. Maar tot besluit, vat mijn woorden over dit wonderlijke wezen niet verkeerd op. Onthoud de reeks: ten eerste, de logos, de ādi-boeddha; dan de zeven dhyāni's, van wie elk één van de zeven ronden inspireert en leidt en die de causale boeddha is, de zon, zo u wilt, die ontelbare lagere wezens van zich doet uitgaan. Dan de dhyāni-bodhisattva's, voor elke bol van de planeetketen, in totaal zeven; en zeven mānushya-boeddha's, één voor elk van de zeven wortelrassen op elke bol gedurende elke ronde. Waarschijnlijk zijn er in de loop van de cyclussen bijna ontelbare gevallen waarin een bodhisattva, een buddhische straal, uitgaat van de loge van de meesters – waar de grote inwijder, de allerhoogste zich bevindt, de mens-emanatie van het wonderlijke wezen –

en de ziel van een groot en rein mens zoals Jezus van Nazareth en Apollonius van Tiana, en vele, vele anderen van wie de namen in het westen onbekend zijn, inspireert met en doordringt van de oude wijsheid.

Bij inwijdingen vinden drie dingen plaats. Ze staan rechtstreeks in verband met het onderwerp van het wonderlijke wezen en de bodhisattva's. Bedenk dat inwijding het opwekken of stimuleren betekent van de ziel van iemand die daartoe is voorbereid. Het is een versnelling van het evolutieproces, want het brengt een snellere ontwikkeling van de innerlijke mens teweeg, die een gewoon mens anders pas na vele eeuwen zou bereiken. Bij deze inwijdingen, om precies te zijn in de vijfde, gebeurt wat *theofanie* wordt genoemd. De christenen gebruiken dat woord en ook *epifanie*, wat een lagere vorm ervan is, en zeggen dat ze op de 4de - 6de januari moet worden gevierd. Dit houdt direct verband met de kalender van het zonnejaar waarover we op de vorige bijeenkomst hebben gesproken. *Theofanie* betekende oorspronkelijk de 'verschijning van een god'. Het betreft het volgende mysterie: in de vijfde inwijding *ontmoet* de op de proef gestelde mens of chela *zijn eigen god-zelf van aangezicht tot aangezicht* en *wordt er* gedurende kortere of langere tijd *één mee*. Dan kent hij de waarheid. U zult zich herinneren dat de enige manier om iets werkelijk te begrijpen is *dat iets te worden.* En dat is wat er werkelijk tijdens inwijdingen plaatsvindt. *Epifanie* is een lagere manifestatie van *theofanie*. Het is een Grieks woord dat 'schijnen op' of 'verlichten' betekent, terwijl *theofanie* betekent de 'zichtbare uitstraling van een god' – *het eigen innerlijke hogere zelf van de mens.*

Als de theofanie aan het eind van de inwijding of beproeving min of meer volledig is, ontvangt de chela *theopneustie*, wat 'goddelijke inspiratie' betekent. Hij is bewust verenigd met zijn innerlijke god, zijn hogere zelf. Naar gelang van de vorderingen die hij heeft gemaakt, inspireert de innerlijke god van de kandidaat hem gedurende kortere of langere tijd met de wijsheid en de kennis van het gehele heelal, en dit gebeurt in meerdere of mindere mate afhankelijk van het niveau en de ontvankelijkheid van de kandidaat.

Het hoogste wat in alle inwijdingen in het oude Griekenland kon worden bereikt, werd *theopathie* genoemd, wat 'het dulden van een god' betekent – niet een god die duldt of lijdt, maar iemand die de bewuste intrede in zich van een god duldt of toelaat. Dit is natuurlijk niet een avatāra, wat iets heel anders is, zoals we in het voorgaande hebben aangetoond; maar het betekent dat bij de inwijding en kortere of langere tijd erna, afhankelijk van de geestelijke kracht en ontvankelijkheid van de

ingewijde, deze door die heilige tegenwoordigheid in hem een levende god wordt, *zijn eigen* innerlijke zelf. In enkele zeldzame gevallen duren de theofanie, de theopneustie en de theopathie zolang als het leven op aarde van de ingewijde.

HOOFDSTUK 21

INWIJDINGEN EN DE OUDE MYSTERIËN. WORTELRASSEN EN HUN ONDERVERDELINGEN. BOLRONDEN. PLANEETRONDEN, ZONNEKALPA'S: HOE BEREKEND. RACIALE RAMPEN.

'De filosofie, met behulp waarvan de mysteriën werden ontwikkeld (en die, zeggen we, bedoeld waren haar door te geven), is even oud als het heelal zelf; en hoe haar continuïteit door vijandige stelsels ook mag worden onderbroken, ze zal in verschillende tijdperken verschijnen zolang de zon zelf de wereld blijft verlichten. Ze is inderdaad en wordt mogelijk ook later door misleidende opvattingen heftig aangevallen; maar die aanvallen zijn even dwaas als die van de golven van de zee op een tempel gebouwd op een rots, die ze op majestueuze wijze breekt en overwint en ze als schuim terugwerpt naar open zee. Hoe ze in barbaarse tijden ook wordt vergeten en in perioden van goddeloosheid wordt bespot, ze zal opnieuw tot bloei komen – in de loop van de eindeloze cyclussen van de tijd.'

– Thomas Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*

Daarom staat er op de *Smaragden tafel*, die door christelijke handen werd verminkt:

'Het hogere werkt samen met het lagere; en het lagere met het hogere, om dit ene inderdaad wonderbaarlijke werk tot stand te brengen' – dat de MENS is. Want het geheime werk van Chiram, of koning Hiram in de Kabbala, 'in essentie één, maar met drie aspecten', is het universele middel of de *steen der wijzen*. Het hoogtepunt van het geheime werk is enerzijds de geestelijke volmaakte mens; anderzijds is het de vereniging van de drie elementen, het occulte oplosmiddel in de 'wereldziel', de *kosmische* ziel of het astrale licht; . . . – *De Geheime Leer*, 2:125

Alle mystieke ceremoniën beogen ons met de wereld van de goden te verenigen. – Sallustus

Het doel van de mysteriën is ons terug te voeren tot de volmaaktheid, waaruit wij als een beginsel oorspronkelijk neerdaalden. – Plato

Gezegend zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien (hun eigen innerlijke god). – Jezus

Slechts van horen zeggen had ik van u vernomen, maar nu heeft mijn oog u aanschouwd. – Job

Vanavond spreken we over een ander onderwerp, dat zijdelings met ons hoofdthema verband houdt en toch belangrijk is; op de volgende bijeenkomst zullen we proberen de verschillende draden, die we hebben losgemaakt zowel door te generaliseren als door in bijzonderheden te gaan, weer op te nemen, bijeen te brengen en tot een logisch geheel samen te weven om zó voor ons denken een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van wat we op dit moment van de zevende schat van wijsheid kunnen begrijpen. Als de tijd het toelaat, zullen we ook proberen kort een onderwerp te behandelen dat op de vorige bijeenkomst niet werd uitgewerkt, namelijk dat van de zeven wortelrassen van de mensheid die de menselijke levensgolf in de huidige vierde ronde op onze bol doorloopt.

We lezen opnieuw het volgende fragment uit *De Geheime Leer* (1:465):

Voor een volledig begrip van de gedachte die ten grondslag ligt aan iedere oude kosmologie, is het nodig alle grote religies van de oudheid in een vergelijkende analyse te bestuderen, want alleen op deze manier kan de grondgedachte duidelijk worden gemaakt. Als de exacte wetenschap bij het herleiden van de werkingen van de natuur tot hun uiteindelijke en oorspronkelijke bronnen zo'n hoge vlucht zou kunnen nemen, zou zij deze gedachte de hiërarchie van krachten noemen. Er was oorspronkelijk één transcendentale en filosofische opvatting. Maar de hoofdgedachte werd geleidelijk versluierd door een weelderig groeiende menselijke verbeelding, naarmate de stelsels iedere eeuw meer en meer de eigenaardigheden van de volkeren begonnen te weerspiegelen en naarmate de laatsten na hun scheiding verschillende groepen gingen vormen, waarvan elk zich ontwikkelde volgens eigen nationale of stamtraditie. Terwijl in sommige landen aan de KRACHTEN, of liever aan de intelligente machten van de natuur, goddelijke eer werd bewezen waarop zij nauwelijks aanspraak konden maken, wordt in andere – zoals nu in Europa en de *beschaafde* landen – zelfs de gedachte dat een dergelijke kracht 'intelligent' zou kunnen zijn, absurd gevonden en voor *onwetenschappelijk* uitgemaakt.

Let op de beheerste maar bijtende ironie in dit citaat. Ik vestig er alleen even de aandacht op voordat ik verder ga. Hoewel dit fragment zich bezighoudt met de verschillende facetten die de oude religies in de loop van de eeuwen vertoonden en waardoor ze zich ontwikkelden tot de verschillende zogenaamde grote wereldreligies, past het niettemin door

analogie en vergelijking heel goed bij het onderwerp dat we vanavond in het bijzonder, zij het beknopt, behandelen. Dit betreft de kwestie van de inwijdingen en de oude mysteriën en ook een vaak verkeerd begrepen natuurfeit dat nauw samenhangt met de oude mysteriën en door de Ouden tot een leer werd ontwikkeld, door hen de 'opvolging van leraren' genoemd – *guruparamparā* in het Sanskriet, die in de apostolische successie in het christelijk stelsel een verminkte en flauwe afspiegeling vond.

De christelijke kerk nam al heel vroeg deze leer van de opvolging van leraren en veel ander theologisch materiaal over uit de oude religies van de landen rond de Middellandse Zee, en de leer die zij overnam, werd voor die kerk de zogenaamde apostolische successie van de kerk van Rome, dat wil zeggen dat de pausen elkaar opvolgen en er aanspraak op maken de opvolgers te zijn van de visser-apostel van Galilea, Simon Petrus. Wij gaan op dit aspect van de zaak niet in, omdat het voor ons huidige doel van geen nut is en we er niets mee kunnen winnen; maar welke tak van maatschappelijk of religieus werk we ook bestuderen, we zien dat er overal een overdracht van gezag of een overdracht van leringen of van beide plaatsvindt. Zelfs de verschillende leiders van onze politieke partijen volgen elkaar op en zetten gewoonlijk een politieke traditie voort. Grote bedrijven volgen elkaar op en de mensen daarin dragen gewoonlijk een traditie van handelspolitiek en expansie enz. aan elkaar over. Het is eenvoudig een voorbeeld in het dagelijkse leven van een gewoonte van de natuur; dat wil zeggen dat de mens, die een vergankelijk wezen is en moet sterven, maar ook een entiteit die kan denken en een hart bezit, niet graag ziet dat datgene waarvan hij meent of gelooft dat het goed is, verloren gaat; daarom draagt hij zijn gezag of kennis of beide aan iemand anders over die hij geschikt en in staat acht zijn leer of gezag, of beide in stand te houden.

Op het terrein van de religieuze activiteiten van de mens is deze gang van zaken het duidelijkst merkbaar en zijn de gevoelens het sterkst. De opeenvolging van de 'profeten' in de oude mysteriën, die van de hiërofanten die elkaar daarin opvolgen, is een ons welbekend feit en behoort zelfs tot de gewone kennis zoals die in een encyclopedie of in schoolboeken is te vinden.

Zo weten we bijvoorbeeld van de Eleusinische mysteriën in Griekenland dat de hiërofanten afkomstig waren uit een familie, de Eumolpidae, die in Athene woonden, en dat de toortsdragers uit een andere eveneens in Athene wonende familie kwamen, de Lycomidae; we

hebben reden om te geloven dat de mysteriën van Samothrace, de zetel van een oudere ritus, die evenals de mysteriën van Eleusis een staatsinstelling waren, op dezelfde manier werden geleid door voortzetting van de traditie die heilig werd geacht en niet aan buitenstaanders werd medegedeeld. De band tussen de ingewijden van deze zogenoemde mysteriën werd als onverbrekelijk beschouwd en de ontbinding ervan werd voor onmogelijk gehouden, omdat de dood de band tussen hen alleen maar versterkte.

Afgezien van het feit dat mensen graag overdragen wat ze goed achten, rijst de vraag hoe in de verschillende landen van de wereld, die we enigszins kennen, de opmerkelijke mystieke overeenkomsten ontstonden die ons bekend zijn, en vanwaar ze al die sterk overeenkomende kennis en het gezag ontvingen die van de ene op de andere leider werden overgedragen. Het moet ergens vandaan zijn gekomen. Men gelooft niet langer in de nietszeggende filosofisch-wetenschappelijke theorie of dwaalleer van vijftig jaar geleden, die erop neerkwam dat bijvoorbeeld zes mensen die op zes verschillende eilanden wonen, onvermijdelijk en onveranderlijk zes min of meer identieke wegen bewandelen in hun denken en gebruiken. Het was ooit een wetenschappelijke ketterij die theorie te betwijfelen. Ze werd een feit genoemd, al waren er geen feiten om haar te bewijzen; het was niet meer dan een theorie die geen andere grondslag had dan een overdreven verbeeldingskracht die voor de hierbovenbedoelde overeenkomsten een verklaring moest vinden.

Laten we hier uitspreken dat we eerbied en bewondering hebben voor de ontdekkingen van de vele grote en rechtschapen mensen die ons een duidelijker inzicht hebben gegeven in de buitenkant van de natuur, het uiterlijke stoffelijke omhulsel, en die in hun leven vaak een toonbeeld van zelfopoffering zijn; maar hoewel we erkennen dat elk nieuw licht dat in ons denken wordt ontstoken en ons een dieper inzicht geeft in het hart van de natuur, goed voor ons is, maken we niettemin een scherp onderscheid tussen *wetenschap*, de edele kennis van de geordende waarheid, en de *theorieën van de geleerden*. We aanvaarden een theorie als ze goed is, maar alleen als theorie; voor we haar als een feit, als een deel van de wetenschap per se aanvaarden, moet ze door de natuur zelf zijn bevestigd.

Onze leraren hebben ons gezegd dat deze bepaalde leer – die in de kerk van Rome de apostolische successie wordt genoemd en in de oude mysteriën de overdracht van het woord, de overdracht van kennis, de overdracht van gezag of met een soortgelijke uitdrukking werd aange-

duid – haar oorsprong had in onze orde, maar kennelijk niet tijdens ons leven. Wij zijn niet meer dan een generatie, een uit vele, die de traditie voortzetten van de kennis die in de laatste eeuwen van het verdwenen vasteland Lemurië haar oorsprong had en meer in het bijzonder in Atlantis werd ontwikkeld, waar de oude mysteriën voor het eerst werden ingesteld.

Zoals in de hoogste loge, zo wordt ons geleerd, de waarheid door de grote meester-ingewijde wordt doorgegeven aan zijn opvolger in waarheid en gezag, wordt ook in de lagere loges ditzelfde systeem gevolgd; en wij zetten eenvoudig dezelfde traditie in ons werk voort. Het is bedroevend te zien dat geleerden met klinkende namen of misschien met een hele reeks academische titels voor hun naam soms zonder kennis over de mysteriën spreken, waarvan ze in feite, afgezien van verspreid voorkomende gegevens in oude literatuur, niets kunnen afweten. Het zijn gewoon boekengeleerden die lezen zonder te begrijpen. Het is ook werkelijk pathetisch sommige mensen te horen zeggen dat het niet nodig is een leider te hebben, omdat ze geloven dat de ene mens evengoed is als een ander en dat de één niet veel beter kan zijn dan de ander, en hen de mening te horen uitspreken dat alle verhalen over geestelijk, innerlijk licht en geestelijke verlichting die van ingewijde op ingewijde overgaan, niets dan onbeduidende praatjes zijn!

Is dat wijs? Vraag hun naar bewijzen voor hun theorie; ze zullen u die niet kunnen geven. Geen enkel bewijs; het is pure speculatie. Wij zullen hen daarentegen op feiten kunnen wijzen die ons bekend zijn of op die dingen waarover de geschiedenis in haar annalen bepaalde informatie heeft nagelaten, waarin onveranderlijk dezelfde eeuwenoude traditie wordt aangetroffen van het doorgeven van kennis en gezag en van leringen.

Wanneer we over mysteriën en inwijdingen spreken, gebruiken we die woorden in een betekenis die ons heilig is, zonder enigerlei wens of verlangen, laat staan enige poging, een onjuiste en schadelijke emotionele sfeer te scheppen. Wij spreken over feiten. U weet dat elk lid van de school min of meer een geleerde is, d.w.z. een kenner en onderzoeker. Ons wordt geleerd onze hersenen, ons verstand en onze wil in de eerste plaats te gebruiken om onszelf te overwinnen, en om daarna onszelf en de wereld waarin we leven nauwkeurig te onderzoeken. Is ons niet telkens weer gezegd dat we ons geweten moeten raadplegen voor we iets aanvaarden? Om dat te doen moeten we nadenken; we weten ook dat zelfs al zouden we daarbij *door onze eigen blindheid of ons onvermogen* een

waarheid die ons wordt voorgehouden, verwerpen, we niettemin juist hebben gehandeld, omdat we onszelf en ons geweten trouw zijn gebleven en het karma van die verwerping slechts tijdelijk zal zijn, omdat de innerlijke mens begrijpt en de waarheid eens tot trouwe harten zal doordringen.

Ons wordt geleerd dat de mysteriën – bijvoorbeeld die van Griekenland – uit twee delen bestonden. Laten we ons bepalen tot die van Eleusis: u zult zich herinneren dat het woord Eleusis 'advent', 'komst' betekent, dat wat zal komen, de belofte. De mysteriën van Samothrace hielden zich vooral bezig met de werkingen van de natuur, het ontstaan van die werkingen en de manier om ze te beheersen, en onderwezen waar deze toe leidden – met andere woorden, wat wij nu wetenschap zouden noemen – terwijl het onderricht in Eleusis meer de religieuze en filosofische leringen van de esoterie betrof. Zoals de grote Romeinse redenaar Cicero zei, schonken deze de mensen een dieper inzicht in het leven en betere verwachtingen ten aanzien van de dood, omdat ze die dingen onderwezen die nog moeten komen, meer in het bijzonder de zogenaamd 'duistere mysteries van de dood', zoals ze onnadenkend werden genoemd. Deze Eleusinia waren in tweeën verdeeld, zoals gezegd, de kleine mysteriën en de grote mysteriën. De kleine mysteriën werden in het begin van de lente gevierd, ongeveer in de tijd van de Anthesteriën, het bloemenfeest, en de plechtigheden vonden plaats in Agrae, een kleine stad. Die mysteriën waren voornamelijk dramatisch van vorm en hadden één doel: hem of haar die in deze kleine mysteriën werd ingewijd voor te bereiden op wat in de grote mysteriën van Eleusis moest worden ondergaan, om dit beter en sneller te begrijpen en gemakkelijker met het verstand te bevatten, mits zij er in de tussentijd en tijdens de beproeving blijk van zouden geven eerlijk, geschikt en rein te zijn.

Zelfs in de tijd waarin door het vroege christendom de ontaarde en verdorven religies van de landen rond de Middellandse Zee waren verdrongen, zelfs toen stonden de Eleusinia, die hun vroegere hoge positie hadden verloren, nog zo in aanzien dat er nog steeds inwijdingen plaatsvonden. Er werd tenslotte een eind aan gemaakt op initiatief van de heidenen zelf; de school werd gesloten op last van de christelijke keizer Justinianus in Constantinopel, maar dat gebeurde op verzoek van het meer ontwikkelde deel van de zogenaamde heidenen. De waarheid is dat de mysteriën niet door het christendom werden overvleugeld, maar door innerlijk verval te gronde gingen. Kunnen we ons voorstellen wat er in die mensen moet zijn omgegaan toen ze zagen dat wat hun dierbaarder

was dan het leven door hun eigen wil werd gesloten en beëindigd, omdat het was aangetast en verlaagd door ontaarde riten en geloofsvormen en zonder twijfel ook door christelijke fanatici?

De dramatiseringen in de kleine mysteriën waren niet precies wat wij toneelstukken zouden noemen; ze waren dat in één opzicht wel omdat het drama's waren. Ze werden echter opgevoerd in de vorm van schouwspelen waarin de aanstaande discipel, de initiant of degene die moest worden ingewijd, zelf de hoofdrol moest vervullen. Laten we een concreet voorbeeld geven dat in ieder geval interessant is en misschien verhelderend zal zijn. We moeten daarbij niet vergeten dat er in de verschillende landen verscheidene typen of methoden van inwijding en mysteriën bestonden die echter alle in wezen één waren en in de grote geheime broederschappen zijn ze ook nu nog één; maar in elk land namen de inwijdingen en mysteriën als het ware een andere vorm aan, zoals bijvoorbeeld in Hindoestan als we dat vergelijken met Griekenland. De inwijder en de neofiet gebruikten misschien een andere taal of droegen andere kleding en maakten misschien een andere rite door, enz., enz. Maar in wezen was de gedachte over de hele wereld dezelfde. Bedenk dat de kleine mysteriën voorbereidingen waren voor de grote. In de eerstgenoemde kreeg de kandidaat *onderricht*, en er werd als drama opgevoerd wat hij in de grote inwijdingen psychisch en geestelijk moest meemaken.

Een van deze riten was het drama, of liever de beproeving, die de neofiet later in de grote inwijding in werkelijkheid moest ondergaan; het was de ontmoeting met zijn innerlijke zelf, zijn eigen innerlijke zelf, niet op de vage en abstracte manier waarop we tegenwoordig van iemand zeggen dat hij 'zijn ware zelf heeft gevonden'; maar in de kleine inwijding werd de neofiet aan een training en loutering onderworpen om hem voor te bereiden op de werkelijke beproeving waarin hij van aangezicht tot aangezicht met zijn eigen innerlijke zelf zou staan, eerst ogenschijnlijk als een ander individu, om in een nog hogere inwijding met dat andere zelf, zijn eigen zelf, zijn hogere zelf te worden verenigd.

Deze rite, die tot de kleine mysteriën van loutering en training behoorde, werd in dramatische vorm opgevoerd in de stad Agrae, niet ver van Athene, waar deze mysteriën werden gehouden. De neofiet werd bij die gelegenheid geleerd te begrijpen en zich voor te bereiden op wat hem later in de grote rite te wachten zou staan als hij zou slagen. Hem werd openhartig en onomwonden verteld waaraan hij daar het hoofd zou moeten bieden als hij het pad tot het einde toe wilde gaan.

En zo ook bij de andere stadia of graden van inwijding.

Het is niet met zekerheid bekend hoeveel graden of geheime stadia de Eleusinia kenden, maar we weten dat er verschillende waren; we weten ook dat ze tot het allerlaatst, voor ze als gevolg van hun verval tenslotte werden gesloten, zo zorgvuldig werden bewaakt en zo goed verborgen werden gehouden, dat tot op deze dag de geleerden hun hersens pijnigen om erachter te komen wat er in werkelijkheid in de Eleusinia werd onderwezen, de mysteriën die de bewondering wekten van de groten uit de oudheid. Wat geheimhouding en verdeling in graden betreft, vertoonden die van Samothrace daarmee grote overeenkomst.

Neem Egypte: de piramiden, zo is ons geleerd, – vooral de Grote Piramide – waren eenvoudig majestueuze inwijdingstempels. Ook daar werden de mysteriën en de inwijdingen met uiterste zorgvuldigheid bewaakt en geheimgehouden. Ze vonden slechts plaats voor hen die zich waardig hadden getoond, niet door woorden maar door daden, en die op vele verschillende manieren op de proef waren gesteld. Waarom? Omdat ze gevaren inhielden voor wie onvoorbereid waren. Onze leraren zeggen ons duidelijk dat een inwijding drie gevolgen kan hebben: één is succes, een ander is mislukking, wat vaak de dood betekende; en een derde (een gedeeltelijke mislukking) leidde vaak tot krankzinnigheid. Maar succes betekende onuitsprekelijke glorie. Hoe kwam het dat soms krankzinnigheid of de dood het gevolg was? Door een van buiten opgelegde straf? Nee. De gevolgen kwamen geheel uit de kandidaten zelf voort. Deze neofieten werd duidelijk gezegd: 'Kom met een zuiver hart, en onuitsprekelijke heerlijkheid, en kennis van de goden zullen uw deel zijn; maar komt u met een verdorven en boos hart, met een ongeoefende geest en een onzekere wil, dan zult u nooit het hoofd kunnen bieden aan wat u in de andere wereld te wachten staat.' Want wat de grote mysteriën inhielden, was dat men doordrong achter de sluier van dit stoffelijke omhulsel. Geen wonder dat de training zwaar en moeilijk was! Die mensen uit de oudheid waren groot van hart en oud en wijs van geest.

Die mysteriën zijn ook nu niet dood. Ons is duidelijk geleerd dat dezelfde oude waarheden, dezelfde verlichting, dezelfde schone vervulling van de hoogste verwachtingen die de mens in de geheime schuilhoeken van zijn hart koestert, dezelfde onovertroffen kennis over leven en zijn, dat dit alles ten deel kan vallen aan hem die *wil* en *durft* en *weet te zwijgen*. Dat hebben de meesters ons geleerd. Ze hebben ons ook een andere grote waarheid onderwezen en wel deze, dat het om te slagen geen *sine qua non* is een machtig verstand te bezitten. Ze hebben ons dui-

delijk gezegd dat zelfs enkele van hun eigen broeders, enkele van de meesters zelf, dat zijn door hun geestelijke grootheid en niet alleen door verstandelijke begaafdheid of een speciaal mentaal vermogen; en verder dat dezen, zonen van geestelijke glorie, zelfs onder de meesters een hoge positie kunnen innemen. Voorts is ons geleerd dat ons verstand vaak een hinderpaal voor ons is; het is inderdaad een uiterst nuttige dienaar als we ervoor zorgen dat het een dienaar blijft, maar dat het ons de baas zal zijn en ons onvermijdelijk het linkerpad zal doen inslaan als het niet door de geestelijke natuur wordt verlicht en geleid; want al zijn gedachten betreffen het eigen ik en zijn gericht op de bevrediging van zijn eigen verlangens; zijn horizon is beperkt en zijn blik is bekrompen; er komen hoogst zelden inspiraties uit voort; het is vergankelijk en sterft met het lichaam. Het hangt van onszelf af in welk aspect van onze natuur, het hogere of het lagere, wij een onvoorwaardelijk en blijvend vertrouwen stellen, zoals William Quan Judge gewoon was te zeggen.

Het andere onderwerp dat wij aan het begin van deze bijeenkomst hebben genoemd, is dat de mensheid – als een levensgolf – op haar reis van het begin van de evolutie op deze bol tot het einde ervan, verschillende rassen doorloopt. U zult zich herinneren dat er zeven van die wortelrassen zijn die in deze vierde ronde de evolutionaire cyclus vormen, die wij een bolronde noemen; en zoals we al eerder hebben gezegd, zijn we nu in het vierde onderras van ons tegenwoordige vijfde wortelras. Bij sommige mensen bestaat over deze rassen verwarring omdat H.P. Blavatsky, zoals op de vorige bijeenkomst is opgemerkt, bij het schrijven van haar boeken bepaalde leringen onbesproken, of liever verborgen, moest houden, omdat ze toen niet gerechtigd was ze in het openbaar bekend te maken. Als haar leerlingen het juiste beroep op haar hadden gedaan, was dat misschien wel gebeurd. In ieder geval zullen we een korte uiteenzetting geven in een poging dit tamelijk moeilijke onderwerp te verduidelijken.

In onderstaand schema stelt elke lijn een wortelras voor. Er zijn zeven lijnen (of wortelrassen). U zult opmerken dat het ene wortelras halverwege het vorige wortelras begint (de ene lijn halverwege de vorige lijn begint), dat wil zeggen, in het vierde onderras van het voorafgaande of moederras. Dit geldt voor alle lijnen (of wortelrassen). We zijn nu in het vijfde wortelras, twee rassen verwijderd van de voltooiing van onze bolcyclus of bolronde, en ons tegenwoordige vijfde wortelras is bijna het punt genaderd, het midden van ons vijfde wortelras, waar het toekomstige zesde wortelras zich zal aftakken. Elk wortelras, elk van de zeven,

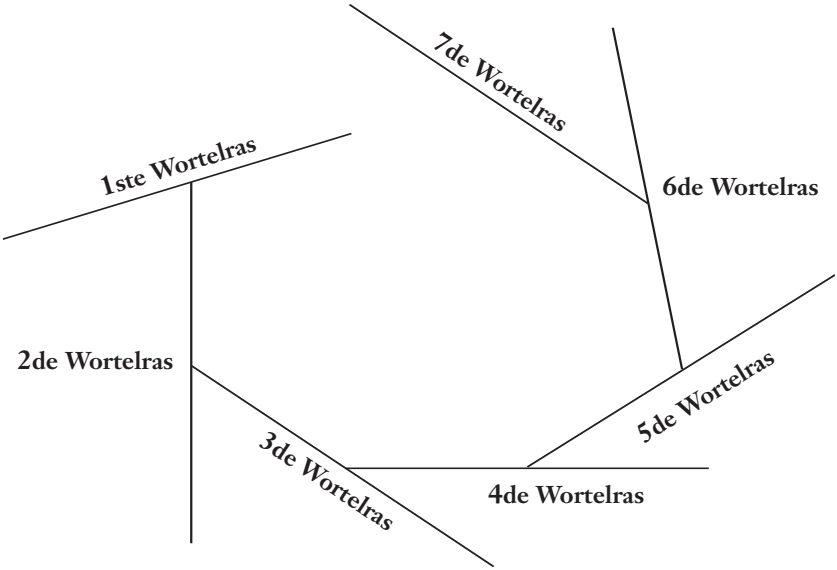

wordt in onze leringen als volgt in zeven kleinere rassen onderverdeeld. Merk op dat het getal zeven hier telkens terugkomt:

Eén Wortel-Ras	1. Primair onderras	(met 7 onderverdelingen)
	2. Secundair onderras	(" 7 ")
	3. Familieras	(" 7 ")
	4. Nationaal ras	(" 7 ")
	5. Stam*-ras	(" 7 ")
	6. Stam-geslacht	(" 7 ")
	7. Individuele mens	(zeg 72 jaar)

We zeggen 72 jaar, omdat de mens, behoudens ongelukken en kwaadaardige ziekten die hem voor zijn tijd kunnen doen heengaan, gemiddeld ongeveer 72 jaar leeft. Sommige mensen leven natuurlijk veel langer. Als we met alle sterfgevallen rekening zouden houden – het grote aantal kinderen dat in de eerste levensjaren sterft, alle mensen die bij scheepsrampen omkomen, alle mensen die in oorlogen de dood vinden, met alle moorden en alle ziekten, alle trein- en auto-ongelukken en al

*Voor deze en de volgende benaming zou een andere en betere term kunnen worden overwogen.

dergelijke ongevallen – dan zou de *gemiddelde* levensduur van de mens niet meer dan 15 of 20 jaar zijn; maar dat zijn tenslotte uitzonderlijke gevallen. De mens leeft tegenwoordig, als we het natuurlijke gemiddelde nemen, ongeveer 72 jaar, behoudens alle ongelukken, enz., zoals hierboven is aangegeven.

Nu volgt een interessante berekening, die alleen wordt gegeven als iets om over na te denken. Stel dat u de duur van een wortelras wilt berekenen. Begrijp goed dat wat we nu gaan zeggen slechts een ruwe benadering is. Ga uit van 72 jaar, de beroemde zeventig jaar uit de bijbel – een mysteriegetal, een rond getal voor 72 – en vermenigvuldig dit met zeven: dan krijgen we een stam-geslacht; vermenigvuldig dit weer met zeven en we krijgen een stam-ras; vermenigvuldig opnieuw met zeven en we krijgen een nationaal ras; uw getal zal ongeveer uitkomen op 25.920 jaar, de duur van de precessiecyclus. Vermenigvuldig dit weer met zeven en u krijgt een familieras; vermenigvuldig opnieuw met zeven en u krijgt een secundair onderras; en vermenigvuldig nogmaals met zeven en u krijgt een getal dat de hele duur van een wortelras aangeeft. Dit is numeriek een heel ruwe berekening, en dat is ook de bedoeling, maar ze geeft een indruk.

U ziet dat we het wortelras hier niet beschouwen als één van de zeven, maar als één dat alle andere omvat. Waarom doen we dat? Omdat als we wel zo rekenden we het primaire onderras dubbel zouden tellen. Met een *wortel*ras wordt immers het ras bedoeld dat de oorsprong van iets is of de 'wortel' ervan. Strikt genomen ontstaan daarom uit het eerste primaire onderras alle andere in de reeks, precies zoals uit de wortel van een boom zijn stam voortkomt, uit de stam zijn takken, uit de takken hun kleinere takken, uit de kleinere takken hun nog kleinere takken en uit deze de twijgen, waaraan de bladeren zich bevinden. Daarom is in de bovenstaande reeks het primaire onderras in feite het *wortel*ras.

Er zijn zeven (merk op: weer zeven) wortelrassen in een bolronde, dat wil zeggen, een planetaire ronde tijdens haar gang over onze bol. Zeven bolronden zijn gelijk aan een planetaire ronde; zeven planetaire ronden zijn gelijk aan een kalpa of manvantara of dag van Brahmā, en zeven kalpa's plus zeven planetaire pralaya's (of zeven perioden van planetaire rust) zijn gelijk aan een zonnekalpa.

7 Wortelrassen = 1 bolronde
7 Bolronden = 1 planetaire ronde

7 Planetaire ronden = 1 kalpa = 4.320.000 van onze jaren (plus nog enkele nullen)
7 Kalpa's + 7 planetaire pralaya's = 1 zonnekalpa.

We geven deze cijfers omdat ze van fundamentele betekenis zijn. Ze zijn zo nauwkeurig mogelijk. We moeten er op latere bijeenkomsten aandacht aan schenken.

Bedenk tot slot dat de tekening op blz. 287 die weergeeft hoe elk wortelras halverwege het voorafgaande wortelras ontstaat, evengoed op een primair onderras, een secundair onderras, een nationaal ras of een stamras, enz., kan slaan. De reden daarvoor is duidelijk, omdat er nergens in de natuur volmaakt unieke en op zichzelf staande dingen zijn. De natuur doet niets anders dan zichzelf herhalen, en wie zegt dat de natuur zich nooit herhaalt, maakt een kapitale fout. De natuur doet niets anders dan zichzelf herhalen. Heeft u ooit iets volmaakt unieks gezien – iets dat in alle opzichten verschilt van al het andere? Integendeel, u ziet dat alles zich overal herhaalt: de seizoenen jaar in jaar uit; dag en nacht jaar in jaar uit; de planeten die onafgebroken om de zon draaien; hun satellieten die min of meer op dezelfde manier om de planeten draaien, enz. Overal treedt voortdurende herhaling op. Als een boom uitloopt, brengt hij zijn eigen bladeren voort; hij vormt niet iets dat uniek en buitengewoon is – pompoentaart of stoelen of tempels of huizen; hij brengt voort wat bij hem hoort, zoals alle bomen doen.

Cyclussen komen op elk levensgebied voor. Kinderen bijvoorbeeld worden na gemiddeld tien maanmaanden of negen zonnemaanden geboren. Als een kind zeven maanden na de conceptie wordt geboren, kan het in leven blijven en volmaakt gezond en gelukkig zijn, maar het is dan vaak een heel gevoelig of nerveus kind; het heeft behoefte aan de meest toegewijde en liefdevolle zorg omdat het zijn groei in de koude buitenwereld moet voltooien en de natuur nog twee maanden nodig zou hebben gehad om dat op de normale manier te doen.

Zoals al is gezegd, zullen we op de volgende bijeenkomst proberen de verschillende gedachtedraden die we naar voren hebben gebracht te verenigen en tot een zo logisch en samenhangend geheel te verweven dat zelfs ons gewone verstand zich tenminste enig begrip kan vormen van het verheven onderwerp dat we de laatste weken hebben bestudeerd.

HOOFDSTUK 22

DE HIËRARCHIE VAN MEDEDOGEN. DE INCARNATIE VAN DE MĀNASAPUTRA'S.

Weet dat de stroom van bovenmenselijke kennis en de deva-wijsheid die u heeft verworven vanuit uzelf, het kanaal van alaya, in een andere bedding moet worden geleid.

Weet, o Narjol [Naljor] van het geheime pad, dat zijn reine zoete wateren moeten worden gebruikt om de bittere golven van de oceaan, die machtige zee van smart, gevormd uit de tranen van mensen, te verzachten.

Buig nu het hoofd en luister goed, o bodhisattva – Mededogen spreekt en zegt: 'Kan er gelukzaligheid zijn wanneer al wat leeft moet lijden? Zult u gered worden en heel de wereld horen klagen?'

– *De Stem van de Stilte*, Fragment III

Laten we vanavond eerst lezen uit *De Geheime Leer* (2:317-8):

Naarmate de 'rokken van vellen' van de mensen zich verdichtten en zij meer en meer tot lichamelijke zonde vervielen, werd aan de wisselwerking tussen de lichamelijke en de etherische *goddelijke* mens een einde gemaakt. De sluier van stof tussen de twee gebieden werd zo dicht, dat zelfs de innerlijke mens deze niet kon doordringen. De mysteries van hemel en aarde, die aan het derde Ras in de dagen van zijn reinheid door zijn hemelse leraren waren geopenbaard, werden een groot brandpunt van licht, waarvan de stralen noodzakelijk werden verzwakt naarmate deze werden verspreid en op een ongeschikte, want te materiële bodem vielen. Bij de massa ontaardden deze mysteries in tovenarij, die later de vorm aannam van exoterische religies, van afgodendienst vol bijgeloof en van mensen- of heldenverering. Slechts een handvol van de oorspronkelijke mensen – in wie de vonk van de goddelijke wijsheid helder brandde en alleen maar in sterkte toenam naarmate zij bij degenen die haar voor slechte doeleinden gebruikten, iedere eeuw zwakker en zwakker werd – bleven de gekozen bewakers van de Mysteriën, die door de goddelijke leraren aan de mensheid werden geopenbaard. Sommigen van hen bleven vanaf het begin in hun *kumārische* toestand, en de overlevering fluistert wat de geheime leringen bevestigen, namelijk dat deze gekozenen de kiem waren van een hiërarchie *die sinds die tijd nooit is uitgestorven*:

*'De innerlijke mens van de eerste * * * verandert slechts van tijd tot tijd van lichaam; hij is altijd dezelfde, kent rust noch nirvana, versmaadt devachan en blijft voortdurend op aarde voor de redding van de mensheid. . . .' 'Van de zeven maagdelijke mensen* (kumāra) *offerden er zich vier op voor de zonden van de wereld en het onderricht van de onwetenden, om tot het einde van het huidige manvantara te blijven. Hoewel ongezien, zijn ze altijd aanwezig. Wanneer de mensen over een van hen zeggen: 'Hij is dood'; zie, hij leeft en in een andere vorm. Ze zijn het hoofd, het hart, de ziel, en het zaad van onsterfelijke kennis . . .'*

. . . Er is slechts EEN hoger dan de 'vier', zowel op aarde als in de hemelen – dat nog geheimzinniger en eenzamer Wezen, dat werd beschreven in Deel I.

– het wonderlijke wezen over wie wij al eerder hebben gesproken.

Laten wij ons direct in onze studie verdiepen en eerst een vraag stellen. Waarheen zijn wij als ras, als mensen, als denkende entiteiten op weg, in welke richting gaan we? De oude wijsheid zegt ons dat wij *binnenwaarts* trekken, niet omhoog, niet omlaag, niet naar rechts of links, niet vooruit of achteruit, maar *binnenwaarts*, dat wij de rijken van de stof verlaten, ze in feite meenemen door de lagere bekleedsels te vergeestelijken: dat wij binnenwaarts gaan op dat pad, dat begon met onze afdaling (als u die term wilt gebruiken) in de stof, naar het gemanifesteerde bestaan, en dat we van toen af de stof verhieven tot geest, haar werkelijke bron of wortel, het pad volgden *dat wijzelf innerlijk zijn* en binnenwaarts gingen, steeds verder binnenwaarts, totdat we bij de voleinding van alle dingen een doel, een einde zullen bereiken dat zelfs nog verhevener is dan dat wat we achter ons lieten toen we onze omzwervingen omlaag in de ervaringswereld begonnen.

De volgende gedachte die opkomt is: Staat onze hogere natuur los van onszelf, hoe paradoxaal dat ook klinkt? Zijn wijzelf onze hogere natuur? Wat is ze? Wij allen kennen als studerenden de leringen over de zeven beginselen van de mens; maar als we ons afvragen wat deze zeven beginselen werkelijk zijn – vormen ze een eenheid, of is elk ervan een entiteit op zichzelf? – dan gaan we ons inderdaad met heel moeilijke onderwerpen bezighouden. Laten we in de eerste plaats zeggen dat de vier lagere beginselen zijn geleend, of misschien beter gezegd *uit onszelf zijn geëvolueerd* in combinatie met elementen die aan de gemeenschappelijke voorraadschuur van de natuur zijn ontleend, zoals de mens voedsel tot zich neemt dat uit atomen bestaat, terwijl toch elk van die atomen op zichzelf het voertuig is van een monade, die zich in die levenssfeer of op dat levensgebied manifesteert. Maar elk van onze drie hogere beginselen

zijn afzonderlijke entiteiten, die echter gedurende de manvantarische cyclus tot een onscheidbare eenheid zijn verenigd. De reden dat dit zo is zullen we begrijpen als we het zevende van de zeven juwelen van wijsheid bestuderen, en die zevende sleutel staat boven de zes andere.

We beginnen enig idee te krijgen van wat ons bij deze studie te wachten staat: hoe eenheid veelheid wordt en hoe veelheid zich weer in eenheid oplost. Let in de eerste plaats op het verschil tussen *één*, *eenheid en vereniging*. *Vereniging* is een verzameling dingen die nauw met elkaar zijn verbonden; *eenheid* is een verzameling dingen maar met een gemeenschappelijk hoofd of een gemeenschappelijke bron, de top van een hiërarchie bijvoorbeeld; terwijl een monade *één* is, een individu en dus ondeelbaar. We zijn een *vereniging* in onze vier lagere beginselen; we zijn een *eenheid* in onze drie hogere beginselen, onze hogere triade; en we zijn *één* in de hoogste drie, de hoogste triade, zo genoemd om gemakkelijk te worden begrepen.

De drie beginselen die de hogere triade vormen, bestaan alle op hun eigen gebied en we voelen hun invloed omdat we er geestelijk mee in verbinding staan. Niettemin bestaat elk op zijn eigen gebied wat bewustzijn en kracht betreft. We kennen van elk alleen wat we er tot dusver van hebben ontwikkeld; al wat we bijvoorbeeld van het derde beginsel (van bovenaf gerekend), manas, weten, is wat we er tot dusver in deze vierde ronde van hebben geassimileerd. Het zal niet voor het einde van de volgende ronde volledig tot ontwikkeling zijn gebracht. Wat we ons manas noemen is een algemene term voor het reïncarnerende ego, ik heb het nu over het hogere manas.

We stappen even over op een onderwerp dat hiermee zijdelings verband houdt. We moeten inzien dat ons hele bewustzijn, dat is het bewustzijn van de gewone mens, tot ons tegenwoordige gebied behoort, maar dat er ontelbare andere gebieden van de kosmos zijn die ons omringen, ons volkomen doordringen, en elk van deze andere gebieden heeft zijn eigen entiteiten, zijn eigen wezens, denkende en niet denkende, zoals ons eigen gebied die ook heeft, elke soort geschikt voor zijn eigen sfeer of gebied; en dat onze eigen aarde ze geheel doordringt zoals zij ons geheel doordringen, en dat wij hen en hun leefgebieden en hun woningen en de lagere schepselen die daar leven niet zien, omdat onze zintuigen daar nog niet geschikt voor zijn, niet zijn geëvolueerd of geoefend om ze te kennen of te zien, want onze stoffelijke zintuigen hebben slechts een beperkt vermogen om de dingen waar te nemen. Maar ze zijn er wel degelijk. Sommige van deze gebieden behoren tot onze eigen hiërarchie

en sommige niet. Die er niet toe behoren, maken deel uit van andere hiërarchieën, die alle hun eigen reeks gebieden of werelden hebben. Zoals in een muziekakkoord iedere toon afzonderlijk kan worden gehoord, omdat elk los staat van de ander – maar samen vormen ze een akkoord, een muzikale harmonie – zo is het ook met deze gebieden. Het is, zo u wilt, geheel en al een kwestie van verschil in trillingen, waarbij we dit woord hier in zijn wetenschappelijke betekenis gebruiken. Wanneer de trillingen zodanig zijn dat onze zintuigen ze kunnen gewaarworden, dan zien we ze, of horen we ze, of voelen we ze, of ruiken we ze als zintuiglijke waarnemingen; en als onze zintuigen ze niet onderkennen, weten we er niets van. En toch zijn ze er!

Zo is het ook met onze drie hogere beginselen, de hogere triade. Het ego heeft zijn eigen bewustzijn en zijn eigen krachten, zijn eigen woning, een 'ziel', en we voelen de invloeden, we voelen de stroom die ervan uitgaat, die voor ons een instroming is; en dat geldt ook voor het buddhische beginsel en voor de ātmische straal. We zeggen dat ātman universeel is en dat is ook zo; maar hij behoort (*voor ons in ons huidige stadium van evolutie*) tot het vierde kosmische gebied, hoewel het ons zevende beginsel is.

Ik wil duidelijk maken dat het de bestemming van de mens is om het brandpunt van zijn bewustzijn van het lagere naar het hogere te verheffen; en met iedere stap omhoog, of beter gezegd, binnenwaarts, *vindt hij een nieuwe wereld* met haar eigen bewoners, zoals boven gezegd, met haar eigen omstandigheden en 'wetten', met de 'woonplaatsen' van haar bewoners. En in navolging van het oude axioma van de Hermetisten, 'zo boven, zo beneden', kunnen we inzien hoe volkomen juist en in overeenstemming met de feiten het is wanneer we zeggen dat deze verschillende gebieden of liever werelden – waarvan sommige oneindig veel hoger, sommige slechts een weinig hoger, sommige oneindig veel lager, sommige slechts een weinig lager zijn dan de onze – ik herhaal, dat elk van deze gebieden of werelden zijn eigen leven en denkende wezens heeft, zijn eigen bomen, zijn eigen stenen en zijn eigen stormen en zijn eigen vuur, zijn eigen bewoners en zijn eigen dieren, en de vele overige en uiteenlopende dingen en entiteiten, die overeenkomen maar niet identiek zijn met de wezens die we op ons gebied om ons heen zien. Denk aan de onmetelijke uitgestrektheid van de ruimten van bewustzijn en bestaan, waarvoor deze gedachte ons de ogen opent, de onbeperktheid van het leven, dat volstrekt en volkomen eindeloos is en de belofte inhoudt van een eindeloze evolutie vóór ons, zoals er eindeloze ervaringen en een

eindeloze evolutie achter ons liggen! Dit is een veredelende gedachte.

Zoals zo vaak gezegd, is de top van iedere hiërarchie één: en kan worden gezien als één in drie of drie in één, een filosofisch begrip van de Ouden, waaraan de christenen hun dogma van de drieëenheid ontleenden. Dat is de allerhoogste triade. Daarop volgt een eenheid die wij onze hogere triade noemen, drie afzonderlijke beginselen, maar toch verbonden tot een compacte eenheid in het zevende of hoogste beginsel, de ātman, die het zelf is, het 'universele zelf', niet ons ego, maar dat gevoel of bewustzijn van zelfheid dat hetzelfde is in u en mij en in ieder mens en zelfs in al de lagere wezens van de hiërarchie, ja zelfs in die van het dierenrijk en dat eveneens vaag waarneembaar is in de plantenwereld en zelfs latent in de mineralen aanwezig is. Dit is het zuivere kennen, de abstracte idee van een *zelf*. Het vertoont geen enkel verschil in de hele hiërarchie, alleen in graad van zelfherkenning. Wanneer iemand het woord *zelf* gebruikt, bedoelt hij hetzelfde als ik; maar wanneer hij *ikzelf* zegt, *ik ben ik en niet iemand anders*, dan is dat het bewustzijn van zijn *ego* en niet hetzelfde als wanneer ik zeg *ik ben ik*. Wanneer het ego zich verheft van de lagere gebieden naar de hogere, komt deze natuurlijk in aanraking met hogere dingen. Vanuit het lagere bewustzijn worden we ons door evolutie van onszelf bewust als mens, of *zelf*-bewust; en van een mens worden we een boeddha of een christus en bereiken we een volkomen ontplooid *zelf*-bewustzijn. Daarna zijn er andere gebieden, nog hogere dan dit, waarover we nu niets meer zeggen. Tenslotte zijn er de laagste vier beginselen, die een *vereniging* vormen, die niet blijvend is, vergankelijk is en bij de dood uiteenvalt.

Bedenk dat deze gebieden of werelden zich als zodanig in beide richtingen uitstrekken, binnenwaarts en buitenwaarts – waarvan de ene, vanuit ons standpunt bezien, tot steeds hoger boven ons reikt, en de andere naar omlaag voert of, zoals het soms wordt uitgedrukt, langs het pad van de linkerhand.

Laten we nu als ons volgende onderwerp nog een fragment lezen uit *De Geheime Leer* (1:632):

De esoterische leer is anders: de goddelijke, zuiver adi-buddhische *monade* manifesteert zich als de universele buddhi (de *mahā-buddhi* of mahat in de hindoefilosofieën) de geestelijke, alwetende en almachtige wortel van goddelijke intelligentie, de hoogste *anima mundi* of de logos. *Deze* daalt neer 'als een vlam, die zich vanuit het eeuwige vuur verspreidt, onbeweeglijk en zonder toe of af te nemen, steeds dezelfde tot het einde' van de cyclus van het bestaan en wordt op het gebied van de wereld het universele leven. Uit

dit gebied van *bewust* leven schieten, als zeven vurige tongen, de zonen van het licht (de *logoi* van het leven). Daarna komen de Dhyani-Boeddha's van de contemplatie: de concrete vormen van hun vormloze vaders – de zeven zonen van het licht, *die nog zichzelf zijn*. Op hen kan het brahmaanse mystieke gezegde: 'Gij zijt 'DAT' – *Brahm*', worden toegepast. Deze Dhyani-Boeddha's stralen hun *chhaya's* (schaduwen) uit, de bodhisattva's van de hemelse rijken, de oervormen van de *boven*aardse bodhisattva's, en van de aardse Boeddha's en tenslotte van de mensen. De 'zeven zonen van het licht' worden ook 'sterren' genoemd.

De waarheden van het leven en de mysteries van het zijn zijn verheven en gaan het gewone menselijke bevattingsvermogen te boven! Ons is geleerd dat er een hiërarchie van mededogen bestaat, die H.P. Blavatsky soms de hiërarchie van barmhartigheid of medelijden noemde. Dat is de lichtzijde van de natuur en staat tegenover haar stofzijde of schaduwzijde, haar nachtzijde. Uit deze hiërarchie van mededogen kwamen omstreeks het midden van het derde wortelras van deze ronde die halfgoddelijke entiteiten voort die in de halfbewuste, vrijwel redeloze mensen van die periode incarneerden; het waren gevorderde entiteiten, ook wel bekend als zonne-lha's, zoals de Tibetanen ze noemen, solaire geesten, die de mensen van een vroegere kalpa waren en die zich tijdens het derde wortelras op die manier opofferden om ons het licht van het intellect te schenken; zij incarneerden in die redeloze psychofysieke omhulsels om de slapende ego's die wij toen waren tot een goddelijke vlam van egoïteit en zelfbewustzijn aan te wakkeren. Zij zijn onszelf omdat ze tot dezelfde geest-straal behoren als wij; maar in striktere zin waren wij die halfonbewuste, halfontwaakte ego's, die zij met het goddelijke vuur van hun eigen wezen aanraakten. Dit 'ontwaken' werd door H.P. Blavatsky de incarnatie van de *mānasaputra's* of de 'zonen van het denkvermogen' of van het licht genoemd. Als die incarnatie niet had plaatsgevonden, zouden we onze evolutie door alleen 'natuurlijke' oorzaken hebben voortgezet, die dan bijna onvoorstelbaar langzaam, bijna eindeloos zou zijn geweest; maar die daad van zelfopoffering, ingegeven door hun onmetelijk medelijden, hun onmetelijke liefde, al handelden zij inderdaad op grond van een karmische impuls, wekte het goddelijk vuur in ons eigen zelf, gaf ons licht en begrip. Zo werden wij van die tijd af zelf 'zonen van de goden'; het vermogen van zelfbewustzijn was in ons gewekt, onze ogen werden geopend, verantwoordelijkheid werd ons deel en wij zetten toen definitief onze voeten op het pad, dat innerlijke, kalme pad dat ons binnenwaarts voert, terug naar ons geestelijke thuis.

U zult zich herinneren dat toen we op de vorige bijeenkomst over inwijdingen spraken, erop werd gewezen dat inwijding in feite een versnellingsproces is, maar het is ook nog iets anders; het is een kopie, een poging tot nabootsing van wat door het incarneren van die heren van intelligentie, zonen van het licht, werd gedaan. Het is een poging het innerlijke geestelijke zelf te stimuleren, actief te maken, ons sneller te doen ontwaken, ons in staat te stellen te zien en te begrijpen, waardoor zij die de beproevingen met succes doorstaan, eonen en eonen van lijden en strijd worden bespaard, en zij in wie het denkvermogen is verlicht, hetzelfde kunnen doen voor hun broeders die minder gevorderd zijn dan zij, en dat is het meest edele van alles!

Hoe komt het dat vanaf het begin alle leraren die onder de mensen zijn verschenen ons voortdurend hebben geleerd dat zelfbeheersing en medelijden, mededogen en geestelijk begrip niet alleen een plicht maar een noodzaak zijn? Waarom? Omdat dit in feite de sleutels zijn; ze zijn het sesam open u, de dingen die de deuren ontsluiten, niet alleen om het licht binnen te laten maar om, wanneer het licht is gezien, het aan anderen door te geven, want wie zou het niet willen volgen?

Laten we de volgende namen die in bovenstaand fragment uit *De Geheime Leer* worden genoemd, opschrijven en in een hiërarchische vorm onderbrengen, zodat we ze gemakkelijker kunnen onthouden:

1. Ādi-buddhi.
2. De tweede is mahābuddhi, die in feite mahat is. Het is tevens de eerste logos, als we de Griekse benaming volgen.
3. De derde is het universele licht dat ook leven is, in het Sanskriet ook wel goddelijke stof, goddelijke natuur, daivīprakriti genoemd; de tweede logos.
4. De zonen van het licht, de logoi van het leven genoemd, de derde logos.
5. De dhyāni-boeddha's, de boeddha's van contemplatie of meditatie.
6. De hemelse bodhisattva's, een Sanskrietwoord met de betekenis 'hij van wie de aard in essentie hemelse wijsheid of bodhi' is.
7. De bovenaardse of bovenmenselijke bodhisattva's.
8. De mānushya-boeddha's of de menselijke boeddha's.
9. Mensen.

Dit is de hiërarchie van mededogen die uit de hoger gelegen regionen emaneert of evolueert en die de bloem van het evolutieproces vertegenwoordigt; en deze regionen zelf vormen het eerste (of het tiende) niveau

of de wortel, zo u wilt, van de hiërarchie van mededogen, naar boven of naar beneden gerekend.

De essentiële bedoeling van deze hiërarchie, het hele doel en het hele streven, zo u wilt, van de evolutie is het vergankelijke te verheffen tot het onvergankelijke, het onvolmaakte tot het volmaakte, het sterfelijke tot onsterfelijkheid, of met andere woorden de persoonlijke mens te verheffen om de individuele mens te worden, om van de mens een god te maken. De gewone mens heeft dat hoge stadium natuurlijk nog niet bereikt en daarom, hier werd al eerder op gewezen, bestaat er in de *persoonlijke* mens geen enkel blijvend beginsel omdat hij slechts uit de vijf lagere beginselen is samengesteld; en wanneer wij zeggen persoonlijke mens, bedoelen wij de mens van deze periode, van dit tijdperk, de evoluerende entiteit van nu, de *persoon*. Maar wat deze persoon overschaduwt, wat in deze persoon incarneert (als we het woord incarneren kunnen gebruiken) is de goddelijke vlam, het goddelijke zaad, de aanhoudende impuls van de innerlijke god, die ons steeds aanmoedigt '*Kom hoger*, *kom tot mij; wees het pad en bewandel het; Ik ben de weg*, *de waarheid en het leven*' – in het hart van elk van ons. Deze bevindt zich *daar*; en zodra de persoonlijke mens zich *bewust* met deze goddelijke vonk verbindt, wordt hij daardoor onpersoonlijk en onsterfelijk in zijn innerlijke bewustzijn en daarom onvergankelijk, althans tot het einde van deze mahākalpa; en dan is het zijn verheven bestemming dat onuitsprekelijke nirvāṇa in te gaan, waar hij in onbeschrijfelijke gelukzaligheid en met universeel inzicht zal blijven totdat de volgende kalpa aanvangt, waarin hij opnieuw begint, maar dan op een veel hoger gebied. Hij begint dan als een leider van die nieuwe mensheid. Hij ontdekt dan dat het zijn beurt is deel uit te maken van die kring of dat gezelschap of die groep van zonen van het denkvermogen of van het licht, en dat hij op zijn beurt aan de halfbewuste mensen van die komende cyclus zelfbewustzijn en toekomstige geestelijke onsterfelijkheid moet schenken.

Bodhisattva: dit is een sleutelwoord. U zult zich herinneren dat op een vorige bijeenkomst erop werd gewezen dat de dhyāni-boeddha's, die de vijfde zijn in de opsomming van deze hiërarchie van mededogen, deze heren van contemplatie, zeven in getal zijn en elk van hen voert de heerschappij over of beter heeft het toezicht op een van onze ronden. (Bedenk dat er zeven ronden in een kalpa zijn.) Hij is het hoofd ervan, de voortdurende stimulator achter die kracht in de natuur die wij steeds in ons voelen. Die 'kracht' is de goddelijke drang, zoals filosofen haar misschien zouden noemen. Maar ze is nog niet echt goddelijk; want hoe edel

en groot die geestelijke wezens ook zijn, ze hebben nog niet de top van hun eigen hiërarchie bereikt; maar hun belangrijkste werk is wat we de goddelijke drang, de stuwkracht achter het evolutieproces noemen. Verder is elk van deze dhyāni-boeddha's zelf een hiërarchie; zoals gezegd is ook ieder atoom een hiërarchie, ieder mens een hiërarchie en inderdaad iedere entiteit een hiërarchie van hogere of lagere graad, want alle samengestelde dingen zijn noodzakelijk te verdelen in verschillende graden van geestelijke en intellectuele ontwikkeling.

Hoe zouden deze evoluerende wezens anders kunnen leren? Als de mens alleen uit de oorspronkelijke zuiverheid van zijn goddelijke essentie bestond, wat zou er dan voor hem te leren zijn, hoe zou hij kunnen leren? Elk van deze dhyāni's heeft 'zeven zonen', waaraan hij bij wijze van spreken het leven schenkt of die hij uit zichzelf emaneert of evolueert; zij worden de hemelse bodhisattva's genoemd, en elke hemelse bodhisattva heeft het toezicht over een van de bollen van onze planeetketen, zodat niet alleen iedere planetaire ronde, maar ook iedere bol zijn geestelijk hoofd heeft. Hij is ook in die zin een hiërarchie.

Laten we onze aarde, de vierde bol, verder als voorbeeld nemen. De hemelse bodhisattva van onze bol schenkt op zijn beurt het aanzijn aan zeven bovenmenselijke bodhisattva's en elk van deze bovenmenselijke bodhisattva's of bovenaardse bodhisattva's heeft het toezicht over een van de zeven wortelrassen in iedere ronde en schenkt door middel van een verbazingwekkend proces, dat we binnenkort zullen beschrijven, het aanzijn aan zeven menselijke boeddha's – elke bovenmenselijke bodhisattva aan een ras-boeddha. Volgens de exoterische uitleg betekent een bodhisattva iemand die in de volgende incarnatie of na enkele incarnaties een boeddha zal worden. Dat is waar, maar het is een exoterische leer, en dat wil zeggen dat ze onvolledig en daarom misleidend is. Vanuit het standpunt van onze occulte leringen, onze esoterische leringen, is een bodhisattva meer dan dat. Wanneer een mens het punt heeft bereikt waarop zijn ego zich van zijn innerlijke goddelijke natuur bewust wordt, volledig bewust wordt, omkleed wordt met de buddhische straal; wanneer de persoonlijke mens hier op aarde zich als het ware heeft gehuld in het kleed van innerlijke onsterfelijkheid, dan is die mens een bodhisattva. Zijn hogere beginselen hebben bijna nirvāṇa bereikt. Wanneer zij dit tenslotte doen, dan is zo iemand een boeddha, een menselijke boeddha, een mānushya-boeddha. Het is duidelijk dat als zo'n bodhisattva zou incarneren, hij in de eerstvolgende incarnatie of na slechts enkele reïncarnaties, een mānushya-boeddha zou zijn. Volgens de esoterische leer is

een boeddha iemand van wie de hogere beginselen niets meer kunnen leren; zij hebben nirvāṇa bereikt en blijven daar; maar de geestelijk ontwaakte persoonlijke mens, de bodhisattva, de halfgoddelijk geworden persoon om het in gewone taal uit te drukken, blijft uit medelijden en mededogen met lagere wezens hier op aarde, in plaats van zijn beloning te verkiezen in het nirvāṇa van een lagere graad en wordt wat men een nirmāṇakāya noemt. Een nirmāṇakāya is een bodhisattva, een persoonlijke mens die halfgoddelijk is geworden. Hij hult zich in een nirmāṇakāyisch kleed. De nirmāṇakāya, zoals u zich zult herinneren, is iemand die een volledig, denkend, geestelijk wezen is, maar zonder een stoffelijk lichaam.

Laten we aan de hand van een voorbeeld zien hoe dat in zijn werk gaat. Bedenk dat we wat ons onderwerp betreft, de aard van het wonderlijke wezen nu slechts terloops bestuderen als een inderdaad prachtige illustratie van het zevende juweel van wijsheid, ātmavidyā, de kennis van het zelf. En nu onze illustratie. Enige tijd nadat Gautama Boeddha overleed, werd in het zuiden van India een man geboren die later in de Indische wereld grote bekendheid kreeg. Zijn naam was Śaṅkarāchārya. *Āchārya* is een Sanskrietwoord dat 'leraar' of 'meester' betekent; en de naam van de man zelf was Śaṅkara; de twee woorden vormen samen Śaṅkarāchārya, 'Śaṅkara de leraar', zoals de hindoes van de Advaita-Vedānta of de niet-dualistische school het zeggen. Ook hier is er sprake van iets heel interessants, waarop we al eerder kort hebben gezinspeeld. Śaṅkarāchārya was een avatāra, dat wil zeggen een incarnatie van een 'god' en toch was hij minder hoog dan de Boeddha (Gautama) die hem was voorafgegaan, hoewel laatstgenoemde een mens was. Hoe moeten we dat wonder verklaren? Heel eenvoudig. De Boeddha Gautama werd een boeddha *door eigen inspanning*, na verloop van ontelbare eeuwen; Śaṅkarāchārya daarentegen was, in een mystiek opzicht, wat men vanuit het esoterische standpunt over het mens-zijn feitelijk een illusie zou kunnen noemen. Śaṅkara was een mens, er was een stoffelijk lichaam, er was ook de grootse geestelijke innerlijke essentie; *maar er had niet eerder een Śaṅkarāchārya bestaan*. Śaṅkarāchārya per se was geestelijk gezien een goddelijke straal. De ātman en buddhi, geboren in het lichaam van deze brahmaan waren aanwezig, ook de kāma, de prāṇa, het astrale modellichaam en het stoffelijk lichaam – maar niet een verlicht persoonlijk ego; en opdat die avatāra op dat tijdstip in de geschiedenis zijn werk zou kunnen doen, trad de bodhisattva van de Boeddha dat lichaam binnen en schonk het licht, verschafte het verlichtende ego, en herhaalde op deze

manier het eonenoude mysterie van zelfopoffering, nam de eventuele 'zonden' (of het karmische erfdeel van de ouders) van dat lichaam op zich; om zo die goddelijke straal, die avatāra de gelegenheid te geven in de wereld te werken: door het voertuig te verschaffen waardoor de goddelijke straal zich voor en in de wereld van de mens kon manifesteren.

Dat is het geheim van een avatāra; maar niet *iedere* bodhisattva is noodzakelijk het voertuig van een avatāra, want de avatāra's komen in bepaalde vastgestelde perioden. Ook boeddha's komen in bepaalde en vastgestelde perioden, maar ze laten een bodhisattva achter, hun ego, hun verlichte denkende deel, de nirmāṇakāya, die zich wijdt aan het verlossen van het ras, want dat is de bewuste rol van de hiërarchie van mededogen op onze bol.

Dit was een van de oude mysterieleringen in de oude mysteriescholen.

Maar dat is niet alles wat er over dit ware en wonderlijke mysterie valt te zeggen. Deze zelfde bodhisattva schonk, zo wordt ons geleerd, enkele eeuwen later ook aan de persoon Jezus uit Palestina het bewuste voertuig, de egoïsche kracht. Dit zijn evenwel onderwerpen waarop wij vanavond niet dieper kunnen ingaan. Ze dienen slechts als illustratie van de manier waarop deze hiërarchie van mededogen op aarde werkt bij het vervullen van haar verheven taak van toezicht en bescherming van de mensheid.

We zullen nu een vijftal vragen voorlezen, die ons zijn voorgelegd en die we naar beste vermogen zullen beantwoorden. Ik bespreek deze nu, voor we met ons onderwerp verder gaan, omdat juist dit thema dat wij in verband met de Boeddha Gautama en Jezus hebben aangeroerd in deze vragen wordt genoemd; het betreft dingen die wij ons allen waarschijnlijk hebben afgevraagd; vragen waarop wij antwoorden hebben gezocht.

We hebben nu enig idee gekregen van wat we bedoelen met zelfkennis en met onze eenheid met alles, en hoe onze individualiteit als het ware uit hemel en aarde werd geboren: de innerlijke goddelijke straal en de lagere persoonlijke mens; deze laatste wordt verheven tot hij één wordt met die goddelijke straal en zo een geschikt en gezuiverd voertuig daarvoor wordt. We hebben ook gezien dat de studie van het wonderlijke wezen ons een schitterend beeld geeft van de verheven geestelijke toestand die we moeten bereiken en zullen bereiken als we de tocht met goed gevolg volbrengen.

Laten we nu iets verder gaan in ons denken over dit wonderlijke wezen. We hebben gezien dat hij of het zowel van de hemel als van de

aarde is, zoals H.P. Blavatsky dit in gewone taal uitdrukte. Hij is geworteld in de dhyāni-boeddha van deze ronde, en de straal bereikt hem als mens via de hemelse bodhisattva, geëmaneerd door de dhyāni-boeddha en ook via de bovenaardse of bovenmenselijke bodhisattva die het uiteindelijke toezicht op ons wortelras heeft. Het wonderlijke wezen wordt hier beschouwd in zijn raciale aspect. Men moet echter bedenken dat er ook een wonderlijk wezen is voor onze bol; ook één voor de hele planeetketen, enz.

Er is een overlevering, en onze leraren zeggen ons dat ze op waarheid berust, dat er zelfs tot op deze dag in Centraal-Azië een bepaald mystiek en geheimzinnig land, of zo u wilt district, bestaat. Het wordt Śambhala genoemd. Het is een woord dat in de Sanskrietliteratuur bekend is, maar omdat de uitspraken en legenden daarover verband houden met wat de zelfgenoegzame Europese Sanskritisten en oriëntalisten 'heidens bijgeloof' en 'liefde van de oosterlingen voor het vormen van een voorstellingswereld', enz. noemen, zeggen die Europese geleerden dat het een mythe is. Blinde mensen! Het is een werkelijk bestaande streek op aarde, binnen een bepaald deel van het Tibetaanse grondgebied en is al eeuwenlang het onderwerp van veel mystieke speculaties en is dat nog steeds. Het is het 'thuis' van onze verheven leraren. Het is eveneens het 'thuis' van het wonderlijke wezen gezien als mens of in zijn raciale aspect. Dit wonderlijke wezen incarneert van eeuw tot eeuw naar eigen wil en goeddunken, maar laat de taak die hij op zich heeft genomen nooit in de steek en zal die evenmin neerleggen voor zijn werk is gedaan. Hij is de geestelijke band en schakel van de verschillende bodhisattva's en boeddha's van de hiërarchie van mededogen met hogere werelden en met ons en de lagere wezens van onze ronde. Dit land Śambhala wordt beschreven als een oord van grote schoonheid, omringd door een keten van hoge bergen. Men zegt dat geen menselijk oog het ooit zal zien, tenzij daarvoor toestemming is verleend. Men zegt dat degenen die naar dit land Śambhala gaan daarheen worden 'geroepen', soms om terug te keren en soms om er te blijven; en dat daar, verheven boven alle meesters, het menselijke aspect van dit wonderlijke wezen, de grote inwijder, het grote offer, regeert.

Dit zijn de leringen; en verder wordt gezegd dat op cyclisch kritieke momenten vanuit dit land de meesters in geestelijke zin, voortdurend, en ook in gewone lichamelijke vorm in de wereld verschijnen. Kan iemand die nadenkt en geestelijk is ingesteld de levensloop en de geschiedenis van H.P. Blavatsky begrijpen, wat zij zegt en wat zij deed, zonder tussen

de regels en achter de woorden te lezen? Hebben we ooit goed begrepen hoeveel het voor haar betekende wanneer ze sprak over 'naar huis' gaan? Hebben we er ooit bij stilgestaan wat er in dat vrouwenlichaam misschien is geïncarneerd? Op deze manier nemen de verlossers van eeuw tot eeuw naar eigen goeddunken soms een lichaam aan, en het geslacht doet er weinig toe, hoewel de keuze gewoonlijk op mannelijke lichamen valt. Die stoffelijke instrumenten die het meest geschikt zijn voor het werk dat moet worden gedaan, worden als lichaam gekozen.

Ons is bovendien gezegd dat deze vier kumāra's, over wie we vanavond hebben gelezen – 'er is slechts EEN hoger dan de vier' – in geestelijk opzicht en in oorsprong de vier hemelse bodhisattva's van de vier bollen van onze ronde zijn en – naar analogie – van de vier voltooide wortelrassen van onze aarde, en daarboven bestaat op aarde geen ander dan deze ENE. Laten we deze prachtige leringen in het hart bewaren en ze tot een deel van onszelf maken! Ze bevatten oneindige schoonheid, onuitsprekelijke hoop; ze zijn vol geestelijk leven en heilzaam voor ons denken.

Wat is er met het denken van de mens aan de hand? Weten we niet allen dat de meeste mensen de waarheid niet willen aanvaarden wanneer zij haar zien, tenzij deze met hun vooropgezette mening overeenstemt? Hoe komt dat? Omdat hun eigen verstandelijke ideeën, hun eigen meningen, die zij ver verheven achten boven iets dat uit een andere bron tot hen komt, vooral indien die bron onpersoonlijk is, hun denken geheel in beslag nemen en in verwarring brengen. We verkeren allen in diezelfde mentale toestand; we gaan gebukt onder de vloek van deze verstarde denkvormen, die ons verblinden. Ieder van ons, ongetwijfeld in verschillende mate, sommigen minder dan anderen, maar allen gaan we door eigen toedoen gebukt onder deze vloek, en het enige wat we moeten doen is onze wil oefenen en deze verstarde denkvormen doorbreken om licht, geestelijk leven en begrip en vooral heilig mededogen binnen te laten. Wat anders houdt al deze dingen als een werkzame kracht buiten onze geest en buiten ons hart dan deze denkvormen? 'Geef uw leven op zo gij het wilt vinden.'

Soms beschuldigt men u misschien en zegt men dat u een atheïst bent, omdat u niet in een persoonlijke god gelooft. Laat mij hier voorlezen wat een groot Grieks denker op dit punt heeft gezegd toen hij van 'atheïsme' werd beschuldigd. En voor ik dit lees wil ik nog zeggen dat voor de Grieken *atheïst* betekende iemand die de goden van het volk, de mythologische goden van de staat niet aanvaardde. Het was zeker niet

een woord dat op schande of haat duidde, wat het onder de christelijke theologische overheersing wel is geworden. Het betekende eerder 'u bent een andersdenkende!' – niet meer of niet veel meer. Maar de christenen hebben van dit volkomen legitiem gebruikte woord – dat doelde op iemand die de goden van de staat niet aanvaardde – een term gemaakt die haat en zedelijk verval inhield. Vergeet niet dat de christenen zelf door de heidenen atheïsten werden genoemd, eenvoudig omdat zij de mythologische goden van de staat niet aanvaardden; en toen de christenen aan de macht kwamen, betaalden ze met gelijke munt terug en noemden de heidenen atheïsten, omdat deze weigerden de joods-christelijke god, Jehova, te aanvaarden.

Maar wat zei Epicurus, die in de eeuwen na hem atheïst en sensualist werd genoemd en mogelijk iedere andere kwalijk klinkende bijnaam kreeg, waarmee mensen met haatgevoelens iemand overladen aan wie ze een hekel hebben? 'De goden bestaan, maar toch zijn ze niet wat de menigte denkt dat ze zijn. Degene die het bestaan loochent van de goden die door de menigte worden aanbeden, is noch een ongelovige noch een atheïst; maar hij die meent dat de goden zijn zoals ze door de menigte worden opgevat, is een atheïst en een goddeloze.'

Wij zullen nu de eerder genoemde vragen behandelen. Deze vragen zijn misschien, of zijn ongetwijfeld, bij ieder van ons opgekomen; en wellicht hebben wij naar een antwoord gezocht. Ik geef ze alsof ze door de hier aanwezigen zijn gesteld:

Uit wat u eerder heeft gezegd, heb ik begrepen dat Jezus en Apollonius nirmāṇakāya's waren. In *Isis Ontsluierd* (2:189) zegt H.P. Blavatsky dat terwijl Jezus en anderen blijvend met hun geest waren verenigd, Apollonius en anderen van zijn klasse slechts bij tussenpozen hiermee waren verenigd. Ik zou denken dat een nirmāṇakāya wanneer hij op deze aarde werkt, blijvend met zijn geest zou zijn verenigd.

Deze vraag is grotendeels beantwoord met wat we al hebben uiteengezet over de betekenis van een bodhisattva. Een nirmāṇakāya is een *toestand* die een bodhisattva aanneemt of waarin hij komt. Wanneer er aan die toestand een einde komt, komt er een einde aan de nirmāṇakāya. Kāya betekent 'lichaam, voertuig'. Daarom waren Saṅkarāchārya, Krishṇa, Lao-tse, Jezus, avatāra's van verschillende graad. Er was een goddelijke straal die op het cyclische tijdstip voor zo'n incarnatie verscheen, en de verbindende schakel, de vlam van het denken, werd in elk van die gevallen verschaft door een lid van de hiërarchie van mededogen.

Maar deze avatāra's waren niet allen even groot. Apollonius, hoewel geen avatāra, was een nirmāṇakāya – een bodhisattva. Zoals eerder gezegd, staat een bodhisattva in de hiërarchie van mededogen feitelijk hoger dan een avatāra, zoals iemand die door eigen inspanning goddelijk is geworden en uit mededogen in de wereld van de mens achterblijft om haar geestelijk te helpen, in feite hoger staat dan de deva's of goden in hun onbewogen zuiverheid.

Jezus en anderen zoals Krishṇa en Lao-tse waren blijvend met hun geest verenigd. Het is duidelijk dat hiermee niet het stoffelijk lichaam van die grote zielen wordt bedoeld, maar dat de bijzondere ātmabuddhische straal die op aarde Jezus of Krishṇa of Lao-tse werd genoemd, mensen bezielde die van nature *altijd* met hun geest waren verenigd, hoewel elk zich door middel van een bodhisattva-nirmāṇakāya manifesteerde. Ze zouden niets anders kunnen zijn. Ze zouden geen avatāra kunnen zijn door middel van een lagerstaand wezen dan een bodhisattva. Apollonius en de bodhisattva Gautama en anderen van hetzelfde edele gehalte waren niet blijvend met hun geest verbonden, of beter zij waren niet alleen en uitsluitend ātmabuddhische stralen, omdat zij mensen waren die door ervaring volmaakt waren geworden: persoonlijke mensen, die halfgoddelijk waren geworden, en zoals gezegd, zo'n wezen staat feitelijk veel hoger dan een geestelijke straal of monade per se, omdat wezens zoals de bodhisattva's de uitgelezen bloemen van de evolutie zijn.

Volgende vraag:

Op een van deze bijeenkomsten werd verklaard dat de woorden van de Bergrede niet die van Jezus waren, maar bestaan uit door een latere schrijver bijeengebrachte oude wijsheid. Ik begrijp niet goed waarom in de toespraken, enz., van Katherine Tingley, deze rede en Jezus altijd in één adem worden genoemd, alsof hij de auteur ervan is. Ik kreeg op die bijeenkomst de indruk dat Jezus slechts een ingewijde jood was, maar niet van zo'n groot formaat dat hij op de verering van alle christenen aanspraak zou kunnen maken. Maar misschien heb ik niet goed geluisterd.

Deze vraag is heel zorgvuldig ingekleed. In de eerste plaats moet niet worden gezegd en werd ook niet gezegd, dat de Bergrede niet de *logia* of 'woorden' van Jezus bevatte. Wat wel werd gezegd en door tijdgebrek ongetwijfeld op ontoereikende wijze, was dat de Bergrede zoals wij die nu in het Nieuwe Testament bezitten naar alle waarschijnlijkheid op vrijwel dezelfde manier werd samengesteld als de vier canonieke evangeliën. Zonder twijfel berust ze op de *logia* en uitspraken van de meester

Jezus. Er heeft ongetwijfeld een mens, Jezus, geleefd. Hij had zonder twijfel een school. Ongetwijfeld had hij zijn discipelen. Ongetwijfeld onderwees hij hen en werden zijn uitspraken door zijn discipelen op hoge prijs gesteld; maar naarmate de tijd verstreek, werd er veel van vergeten en werden ze herzien en bewerkt, en nu hebben wij ze in de vorm waarin ze in het Nieuwe Testament voorkomen. Dit werd vergemakkelijkt door het feit dat in deze geschriften voor een groot deel zaken werden behandeld die tot de min of meer algemeen filosofische of zelfs esoterische kennis behoorden, die min of meer gangbaar waren in het gedachteleven van die tijd, en er was maar weinig voor nodig om deze ideeën tot een min of meer logisch geheel te verweven. Het feit dat de welbekende tegenstrijdigheden en verschillen tussen de vier evangeliën, bij vergelijking bewerkingen door verschillende schrijvers blijken te zijn, toont aan dat bij de samenstelling van uiteenlopende theorieën werd uitgegaan. Voor een theosoof bewijzen bepaalde gebruikte uitdrukkingen dat de esoterie van Syrië bij hun samenstelling een grote rol speelde, wat volkomen voor de hand lag. Jezus onderwees universele waarheden; zijn gedeeltelijk onderrichte volgelingen hebben veel daarvan verkeerd begrepen. Die uitdrukkingen en woorden werden in de mysteriescholen van die tijd in de oostelijke helft van het gebied rond de Middellandse Zee gebruikt, maar ze behoren niet tot onze school; en omdat Jezus beslist tot onze school behoorde, bestaat het vermoeden, zoals gezegd, dat zijn uitspraken zijn 'bijgewerkt' en door toevoeging van vreemde bestanddelen de vorm van de vier evangeliën kregen. Ongetwijfeld was iemand of waren meerderen van mening dat de verspreide uitspraken van de leraar voor verbetering vatbaar waren – 'duidelijker en gemakkelijker' konden worden gemaakt.

Dit schijnt het lot te zijn van bijna alle grote leringen. Er is absoluut geen middel om dat te voorkomen, behalve de oprechte trouw van mannen en vrouwen die bereid zijn zich op te offeren voor de zuivere leringen van hem die aan hen licht en een ontwaakt innerlijk leven schonk. Laten we dat nooit vergeten!

De vraagsteller heeft terecht de indruk gekregen dat Jezus een ingewijde Syriër was – een jood zo u wilt. We hebben het nu over de mens Jezus; maar ik geloof niet dat we ooit hebben gezegd dat hij onder alle omstandigheden op de 'verering' door de christenen of wie dan ook aanspraak zou kunnen maken, omdat zo'n verering aan alle volgelingen van de waarheid – die onpersoonlijk en onuitsprekelijk is – juist is verboden. Die gedachte berust op een misvatting van onze bedoeling bij de vraagsteller.

Hier is nog een vraag:

Iets anders dat mij in verwarring brengt zijn de vele verschillende manieren waarop de 7, 9 en 10 beginselen van de mens en het heelal worden opgesomd. In de *Instructies* nrs. 1 en 2 van H.P. Blavatsky wordt gezegd dat ātman feitelijk in het geheel geen beginsel van de mens is, maar dat het aurische omhulsel het zevende vormt. Toch wordt op onze esoterische bijeenkomsten vaak over ātman gesproken alsof het tot de mens behoort. De esoterische en exoterische opsomming van deze beginselen loopt uiteen en dikwijls wordt manas slechts één beginsel genoemd, dan weer in tweeën verdeeld en wordt het lagere manas met het kāma-beginsel verbonden, enz.

Deze goedgekozen punten moeten natuurlijk door iedereen zelf worden opgelost door de literatuur te bestuderen die we al bezitten en die op zo bekwame wijze door onze oudere bestudeerders is geschreven. Het is noodzakelijk dat de zeven beginselen volgens verschillende methoden worden gespecificeerd, omdat elke methode of voorstelling in een diagram of schema een ander beeld van de waarheid geeft, een ander facet toont of een andere manier waarop het juweel wordt bekeken. Zo zou iemand, als hij zich in India bevond en dat schitterende monument van schoonheid, de Taj Mahal, wilde bestuderen, het niet alleen aan de voorzijde bekijken en dan weggaan, maar hij zou naar binnen gaan en het in bijzonderheden bestuderen; en naar de achterzijde gaan, naar rechts en naar links en het zo aan alle kanten bekijken en intussen alle mogelijke informatie van deskundigen verzamelen. Op ongeveer dezelfde wijze kunnen de zeven of tien beginselen op verschillende manieren worden weergegeven. Het is een feit dat ātman als het zevende beginsel wordt vermeld, omdat het de blijvende wortel van ons wezen is; maar als we het kāma-beginsel als die wortel zouden kennen, dan zou dat het zevende of beter het eerste of hoogste worden genoemd, als de wortel van ons wezen; of manas zou onder soortgelijke omstandigheden het zevende moeten worden genoemd. Ātman wordt als het eerste of hoogste genoemd, omdat de zeven beginselen van de mens op een algemene manier worden beschouwd, en omdat ātman of het zelf de wortel of het hoogste element van het zijn is, wordt het als een van de zeven beginselen opgevat, hoewel het in werkelijkheid een *universeel* beginsel is.

De vierde vraag toont hoe diep de vraagsteller heeft nagedacht:

De leer van de cyclussen en het juiste aantal jaren dat het mensenras in een manvantara of een dag en nacht van Brahmā nodig heeft om het 7de ras en de 7de ronde te bereiken, gezien in samenhang met de leer van de vrije

wil, is altijd enigszins een raadsel voor mij. Hoe komt het dat de vrije wil en de mislukkingen van de mens niet voortdurend verandering brengen in het exacte aantal jaren dat hij nodig heeft om toekomstige ronden en rassen te bereiken? In *Theosofie: Het Pad van de Mysticus* zegt Katherine Tingley dat de mensheid het ergste punt, het kritieke punt in haar evolutie is gepasseerd en dat geen machten in hemel en hel haar vooruitgang kunnen stuiten, maar toch blijft ze tot de mensheid spreken alsof deze op de rand van de ondergang staat.

Allereerst dit, gezien in het grote verband van de zeven ronden als een kalpa of als een geheel, of in nog sterkere mate van de zonnekalpa, d.w.z. de cyclus van het zonnestelsel, is het aantal jaren zelfs van de vele incarnaties van een mens precies bepaald, op vrijwel dezelfde manier als het aantal omwentelingen (of dagen en nachten) die onze bol, de aarde, in een jaar maakt of in een omwenteling om de zon. Met andere woorden, het aantal dagen van een jaar of het aantal dagen in een maancyclus of maand staat vast. Maar al is dit in het algemeen juist, toch is de leer dat de mens een vrije wil heeft inderdaad een feit en is het falen of welslagen van de mens er de oorzaak van dat bijvoorbeeld de incarnaties van een mens trager of sneller verlopen – waarmee de vraag die werd gesteld in het kort is beantwoord.

Het totale aantal staat vast; maar het is net als met de lichamen van het zonnestelsel, de planeten die, zoals aan de astronomen bekend is, soms als gevolg van storingen nu en dan in de tijd wat achter of wat voor zijn, maar die desondanks op de lange duur 'op tijd aankomen', alsof ze bewustzijn hebben en op het daarvoor vastgestelde uur het doel moesten bereiken. Zo kan de vrije wil van de mens verandering brengen in de loop of de tijdsperioden van zijn incarnaties, maar niet in hun aantal. In elke ronde, in elk wortelras, kan hij ze in dat opzicht veranderen, maar hij zal daarvoor de karmische gevolgen moeten ondergaan, want er treedt een reactie op; en er zal een tegenstroom ontstaan die de andere kant opgaat. Moeten we tenslotte zeggen dat de mens geen vrije wil heeft omdat hij aan een bol is gebonden die hij desgewenst niet kan verlaten? Natuurlijk niet, ook al wordt hij *nolens volens* door de jaarlijkse omloop van onze bol rond de zon meegevoerd. Er zou veel meer kunnen worden gezegd om deze kwestie toe te lichten, maar het is te zeer esoterisch om hier te bespreken.

Wat de woorden van Katherine Tingley betreft, wijs ik erop dat onze vraagsteller haar wat de betekenis aangaat juist heeft geciteerd. Het is een feit dat wij het zwaarste punt, het kritieke punt in onze evolutie zijn

gepasseerd. Dat was het midden van het vierde ras van deze vierde ronde. Vanuit een geestelijk standpunt kon het in ons hele manvantara niet slechter zijn geweest. Het was het middelste of diepste punt van verschillende cyclussen. Wij zijn er als ras met goed gevolg doorheen gekomen maar heel veel entiteiten zijn gevallen en volgden het pad omlaag. 'Maar toch blijft zij tot de mensheid spreken alsof deze op de rand van de ondergang staat' – weet u niet dat wij, zelfs in dit vijfde wortelras, nog niet het midden van het vierde primaire onderras daarvan hebben bereikt – het midden en dus het gevaarlijke punt? En dat de grote catastrofe van het ras die ons vijfde wortelras te wachten staat ons dus nog niet heeft getroffen? Zoals H.P. Blavatsky in 1887 of 1888 heeft verklaard, schijnen de grote vloedgolven en aardbevingen die zich de laatste paar duizend jaar hebben voorgedaan, de voorboden te zijn van wat ons over enkele duizenden jaren met toegenomen kracht zal overkomen.

De laatste vraag is:

De namen die aan het absolute in zijn verschillende manifestaties worden gegeven zijn voor mij verwarrend (of misschien alleen maar moeilijk te onthouden). In de *Yoga Aforismen* van Patañjali wordt het hogere zelf van de mens īśvara genoemd, in de *Bhagavad-Gītā* purusha; ook wordt het vaak ātman genoemd. In hoofdstuk VIII van de *Bhagavad-Gītā* worden de namen adhyātman, adhibhūta, adhidaivata, adhiyajña, brahman, enz., gebruikt, alle met heel subtiele verschillen in betekenis.

Dat is zo; maar de betekenissen worden ook in het eerste deel van de *Bhagavad-Gītā*, hoofdstuk 8 verklaard. Wij wijzen er hier op dat, evenals bij de rangschikkingen van de zeven beginselen in de verschillende boeken, deze namen pogingen zijn om te wijzen op andere of verschillende kanten van een en hetzelfde ding.

Tot besluit zullen we deze vijf Sanskriettermen vertalen; *adhyātman* betekent het 'oorspronkelijke ātman of zelf', dat hetzelfde is als parmātman of de hoogste ātman, de hoogste van de hiërarchie. *Adhibhūta* betekent dat hoogste iets, of het hogere egoïsche beginsel of 'oorspronkelijke element' in ons, dat uit andere manvantara's overkomt; het is, bij wijze van spreken, de incarnerende essentie van dat element. *Adhidaivata* betekent 'goddelijker', het hoogste deel van alles als reeks, als hiërarchie beschouwd, wanneer men verschillende stadia in aanmerking neemt. *Adhiyajña* betekent het grotere, het 'hoogste offer'.

In een hoog geestelijk opzicht was Krishṇa het hoogste offer, het oorspronkelijke offer, de eerste inwijder van de kant van de hiërarchie van

mededogen, een offer van zuivere liefde en mededogen; iets verhevener dan dat is er niet in de mens, omdat het ons tot een van de goden maakt. *Brahman*, het laatste woord, is zoals wij allen weten, een Sanskrietwoord waarvan de wortel in essentie 'uitbreiding' betekent; het is dat deel van het hemelse stelsel dat de manifestatie, de uitbreiding van het ene tot het vele, op gang brengt.

HOOFDSTUK 23

DE ZON EN DE PLANETEN. HUN ROL IN HET EVOLUTIEDRAMA.

De meest mystieke verhandelingen leren ons, dat hij (de zon) in zijn geheel tot de bovenaardse orden behoort: want daar bestaat een zonnewereld en een volkomen licht, zoals de orakels van de Chaldeeën bevestigen. . . .

Onvermoeibaar heerst de natuur over de werelden en werken,
Opdat de hemel, zich omlaag bewegend, een eeuwige loop mag hebben,
En de andere kringlopen van de zon, de maan, de seizoenen, nacht en dag volbracht mogen worden.

– Proclus, *Commentaar op de 'Timaeus' van Plato*
(Cory, *Ancient Fragments*, blz. 274-5)

De Geheime Leer (1:306-7):

Wat ook het lot van dit geschrift in een verre toekomst zou kunnen zijn, we hopen tot dusver de volgende feiten te hebben bewezen:

(1) De Geheime Leer verkondigt geen *atheïsme*, behalve in de hindoebetekenis van het woord *nastika*, of het verwerpen van *afgoden*, waaronder alle antropomorfe goden. In deze betekenis is iedere occultist een *nastika*.

(2) Zij erkent een logos of een collectieve 'schepper' van het Heelal; een *demiurg* – in de zin waarin men spreekt over een 'architect' als een 'schepper' van een gebouw, hoewel die architect er nooit één steen van heeft aangeraakt, maar het bouwplan leverde en al het handwerk aan de metselaars overliet; in ons geval werd het bouwplan geleverd door het beeldende vermogen van het Heelal en werd de uitvoering overgelaten aan de menigten intelligente machten en krachten. Maar die *demiurg* is geen *persoonlijke* godheid – d.w.z. een onvolmaakte *buiten-kosmische god* – maar slechts de totaliteit van de Dhyan-Chohans en de andere krachten.

Wat deze laatste betreft:

(3) Ze zijn tweevoudig van aard, omdat ze zijn samengesteld uit (a) de redeloze *brute energie*, die eigen is aan materie en (b) de intelligente ziel of het kosmische bewustzijn dat die energie richting geeft en leidt en dat *de gedachte van een Dhyan-Chohan is, die de verbeeldingskracht van het universele denkvermogen weerspiegelt*. Het gevolg hiervan is een steeds voortgaande reeks van stoffelijke manifestaties en van *morele gevolgen* op aarde tijdens de

manvantarische tijdperken, terwijl het geheel onderworpen is aan karma. Omdat dat proces niet altijd volmaakt is en omdat het, hoeveel bewijzen ook worden geleverd van een leidende intelligentie achter de sluier, toch hiaten en gebreken vertoont en zelfs resultaten die vaak duidelijke mislukkingen zijn, zijn noch de gezamenlijke menigte (demiurg), noch een van de uitvoerende krachten afzonderlijk, geschikte voorwerpen voor goddelijke verering of aanbidding. Ze hebben echter allen recht op de dankbare eerbied van de mensheid, en de mens zou er steeds naar moeten streven de goddelijke evolutie van *ideeën* te bevorderen, door naar zijn beste kunnen een *medewerker van de natuur* te worden bij haar cyclische taak. Alleen het altijd onkenbare en ondoorgrondelijke *Karana*, de *oorzaakloze* oorzaak van alle oorzaken, zou zijn tempel en altaar moeten hebben op de heilige en nooit betreden grond van ons hart – onzichtbaar, ongrijpbaar, onuitgesproken behalve door 'de zwakke stem' van ons geestelijke bewustzijn. Zij die dit vereren, behoren dat te doen in de stilte en de geheiligde eenzaamheid van hun ziel, terwijl ze hun geest tot enige bemiddelaar maken tussen hen en de *universele geest*, hun goede daden tot de enige priesters en hun zondige bedoelingen tot de enige zichtbare en objectieve offers aan de *Tegenwoordigheid*.

We gaan vanavond verder met de verschillende draden op te nemen die hier en daar op vorige bijeenkomsten zijn blijven liggen. Laten we eerst iets dieper ingaan op wat met een bodhisattva wordt bedoeld. U zult zich herinneren dat een bodhisattva werd omschreven als een relatief volmaakt geworden persoonlijke mens, waarbij de persoonlijke entiteit een onpersoonlijke entiteit is geworden en het sterfelijke zich in het kleed van het onsterfelijke heeft gehuld; met andere woorden, die gevallen waarin de persoonlijke mens een ontwaakte is geworden, of een boeddha die slechts één stap van het volledige boeddhaschap is verwijderd; of, om de christelijke (vroegchristelijk-Griekse) mystieke uitdrukking te gebruiken, een christus op aarde.

Als zodanig is een bodhisattva praktisch wat wij het hogere manas kunnen noemen, het hogere zelf (niet het hoogste zelf, maar het hogere zelf) dat volledig is ontwikkeld en volledig wordt beschenen door de tweevoudige monade ātmabuddhi, en dat zo een geschikt voertuig vormt, een passend medium tussen het goddelijke en het lagere zelf van de mens; en een geschikt verbindingskanaal verschaft in die gevallen waarin een avatāra zich op aarde moet manifesteren. Een wezen zoals een avatāra zou niet onder de mensen kunnen verschijnen als dit medium niet de noodzakelijke psychospirituele schakel verschafte. Zuivere geest kan, als hij op aarde wil optreden, geen invloed uitoefenen op de

mens en ook niet met hem in verbinding treden, omdat hij bij wijze van spreken de werkelijke goddelijke essentie van de kosmos is, die de twee geestelijke kwaliteiten of voertuigen buddhi en manas-taijasa nodig heeft om zich te manifesteren; en door te voorzien in de spirituele egoïsche kwaliteit, de intermediaire kwaliteit, verschaft de bodhisattva dat noodzakelijke medium of voertuig. De bodhisattva die, in plaats van zijn eigen natuurlijke karmische hogere pad in de nirvāṇische toestand te volgen, door het mededogen dat hem eigen is, als helper van de mensheid op aarde verkiest te blijven, wordt in zo'n geval een nirmāṇakāya, een volledig bewust denkend wezen op dit menselijke gebied, maar zonder het stoffelijke lichaam. In de esoterische filosofie wordt gezegd dat Gautama de Boeddha die verheven keuze heeft gedaan en het intermediaire beginsel verschafte voor de hindoe-avatāra Śaṅkarāchārya, over wie we op de vorige bijeenkomst hebben gesproken. Er bestaat een overlevering en het is ook een bij ons vastgelegd feit, dat dezelfde bodhisattva het intermediaire beginsel verschafte voor de avatārische manifestatie, Jezus genaamd, en ook nog in twee andere gevallen die hier niet met name worden genoemd; en de reden is dat elk ras en elk onderras en ook iedere kleinere belangrijke rascyclus, zoals we weten, onder de bijzondere leiding van een boeddha staat of van minder belangrijke incarnaties of overschaduwingen door hem.

Gautama Boeddha was zelf een avatāra *plus*, d.w.z. een avatāra in ruimere zin; hiermee wordt bedoeld dat, in plaats van uit zichzelf in een kleinere cyclus een intermediair voertuig te verschaffen, hij dat intermediaire voertuig zelf was in zijn psychospirituele totaliteit, bezield door zijn eigen goddelijke natuur en met zijn eigen stoffelijk lichaam als de 'tempel' daarvan; in dit opzicht verschilde hij van een avatāra per se, in wie het intermediaire voertuig wordt verschaft door de bodhisattva-nirmāṇakāya van de boeddha onder wiens heerschappij, of beter toezicht, het bepaalde ras, waarin die avatāra verschijnt, zijn weg volgt als een kleinere cyclus binnen de grotere rascyclus van die boeddha zelf. Een avatāra heeft dus de bodhisattva van de rasboeddha nodig als voertuig om zich op aarde te manifesteren op het tijdstip dat hij moet verschijnen. Dat geldt niet voor een boeddha omdat hij, hoewel hij een avatāra is in die zin dat hij rechtstreeks en ten volle wordt verlicht door zijn eigen goddelijke zelf (dat een bovenaardse bodhisattva is, die op de vorige bijeenkomst werd bestudeerd), *het product is van karma*. Hij is de rechtstreekse en feitelijke reïncarnatie van een goddelijke mens, wat een avatāra niet is. Een avatāra is in zekere zin een illusie of māyā, omdat de

intermediaire of egoïsche aard – in metafysische zin het kroost van karma – daar ontbreekt en door de bodhisattvakwaliteit of het bodhisattvavoertuig moet worden verschaft.

Een avatāra staat alleen formeel hoger dan een bodhisattva, maar het is slechts formeel een hoger stadium van en in een hiërarchie en niet vanuit het oogpunt van evolutie. Een boeddha wordt dat door *zelfgeleide evolutie*, de grote waarheid waar Katherine Tingley het zo vaak over heeft. Een avatāra verschijnt op bepaalde tijdstippen in de geschiedenis van de wereld, als het karma van het *ras* dat nodig maakt; een boeddha doet dat ook maar bovendien als een *persoonlijke keuze* uit een onmetelijk mededogen met zijn lagere medeschepselen die nog in de strikken van het materiële bestaan zijn verwikkeld. Dat is het verschil en het is een heel belangrijk verschil dat we met het oog op onze verdere studie niet moeten vergeten.

We kunnen terloops nog opmerken dat er ongeveer in deze tijd een cyclus eindigt die een Messiaanse wordt genoemd, en dat er natuurlijk een nieuwe begint – een Messiaanse cyclus duurt om precies te zijn 2160 jaar. Deze cyclussen volgen elkaar voortdurend op. Als we teruggaan in het verleden kunnen we zeggen dat de Europese Messiaanse cyclus die ten einde loopt, of waaruit wij te voorschijn komen, die cyclus is die voor Europa werd ingeluid door Jezus, de avatāra. Interessante gedachten komen in dit verband bij me op, die we beter een andere keer kunnen behandelen.

Tot zover wat dit onderwerp betreft.

Bedenk dat de evolutie als het ware twee lijnen van activiteit omvat, twee krachten die parallel lopen, dat wil zeggen de geest of de ontwikkelde zijde van het bestaan aan de ene kant, en die van de onontwikkelde zijde aan de andere kant: anders gezegd, duisternis en licht, of het zelfzuchtige en het meedogende wat, zoals u zich zult herinneren, een onderwerp is waarop we min of meer hebben gezinspeeld bij het bestuderen van het vijfde van de zeven juwelen van wijsheid, namelijk de hiërarchie van mededogen die de onzelfzuchtige of onsterfelijke zijde van het bestaan is.

De werkingen en wisselwerkingen tussen deze twee energielijnen leveren de drijvende krachten achter de evolutie, achter de vooruitgang; en de loop die de evolutie neemt heeft in feite zijn oorsprong in, ontspringt aan en wordt ingeluid door de impulsen die bij het begin van de manvantarische cyclus aan de donkere of stofzijde van het bestaan worden gegeven door de dhyāni-chohans, ik bedoel door de hogere delen

of entiteiten van deze hiërarchie van mededogen. Het zijn de door hen aangeslagen *grondtonen*, *de eerste en oorspronkelijke impulsen*, die natuurlijk afhangen van het lot (of karma), die het oorspronkelijke plan en de drijfkracht leveren achter al wat in dat manvantara gebeurt tijdens de hele evolutiecyclus tot het einde ervan; en hoewel de mens een vrije wil heeft zodra hij heeft leren gehoorzamen aan de geestelijke wetten van zelfbewustzijn, kan deze vrije wil zelf, die een goddelijke energie is en in zekere zin ontspringt aan de algemene dhyān-chohanische impuls, zich onder geen enkele omstandigheid keren tegen, in strijd zijn met, of een nadelige invloed uitoefenen op de algemene evolutionaire stroom, die de vele menigten van entiteiten tijdens hun manifestatie altijd naar het uiteindelijke doel voert, wat door H.P. Blavatsky werd gekenschetst met het oude gezegde, 'De dag wees met ons' – het einde van een manvantara of het begin van pralaya.

Deze twee energielijnen zijn dus eeuwig en gelijktijdig werkzaam – met het woord eeuwig wordt hier bedoeld voor de gehele duur van de zonnekalpa – aan de ene kant de 'duistere' onontwikkelde krachten van de stof; en aan de andere kant de hiërarchie van mededogen, die met haar ontelbare eenheden de menigten evoluerende wezens in één richting voorwaarts stuwt, omdat het hele streven van de hiërarchie van mededogen erop is gericht andere minder ontwikkelde wezens of eenheden aan de stofzijde te verheffen tot de 'lichtzijde'. De entiteiten van de hiërarchie van mededogen werden in vroegere manvantara's zelf ook verheven door andere hiërarchieën van mededogen, die ons nu in evolutie ver, heel ver vooruit zijn; en het is onze grootse bestemming om in de toekomstige kalpa zelf de entiteiten te leiden die na ons komen, een proces dat zoals de Griekse en Latijnse dichters het uitdrukten, het 'doorgeven van het licht' wordt genoemd.

Bedenk verder, en we hebben daar op de vorige bijeenkomst al kort op gezinspeeld, dat de oude inwijdingen en de mysteriescholen waarin die inwijdingen plaatsvonden, uitsluitend werden ingesteld om de evolutie van geschikte kandidaten 'te forceren' of te versnellen. Ze werden gesticht uit dezelfde motieven van mededogen die de daden beheersten van de grote acteurs in het oorspronkelijke drama, de eerste akten van ons manvantara. Ze kopieerden als het ware in het klein wat er in die eerste tijden plaatsvond, wat in werkelijkheid plaatsvond in de hiërarchie van mededogen op onze aarde of liever in die afdeling van de hiërarchie van mededogen die wij de grote witte loge noemen.

Laten we ons een ogenblik met een ander onderwerp bezighouden

dat hiermee verband houdt en heel belangrijk is en dat we slechts even hebben aangeroerd, want de vraagstukken die daarbij een rol spelen zijn zo diepzinnig, dat het onmogelijk was bij het behandelen van dat onderwerp de betekenis ervan voldoende duidelijk te maken zonder ons hoofdthema tijdelijk te laten rusten. Maar het is ook nodig niet te ver vooruit te lopen en deze losse draden niet te laten liggen; wij moeten ze opnemen en ze in het weefsel vervlechten, in het beeld dat we ons proberen te vormen.

We doelen meer in het bijzonder op de rol die de zon en de planeten van ons zonnestelsel in het evolutiedrama spelen. Daarmee hangen grote mysteriën samen en ons is heel duidelijk gezegd dat het laatste woord daarover onder geen voorwaarde wordt gezegd of zelfs verklarende bijzonderheden worden gegeven, behalve aan hen die onvoorwaardelijk en onherroepelijk een gelofte tegenover de loge hebben afgelegd. En zelfs dan worden ze slechts van 'mond tot oor' en 'fluisterend' medegedeeld; en bovendien, volgens H.P. Blavatsky, alleen aan hen die hun vierde inwijding met succes hebben doorstaan, die voor een groot deel bestaat uit *het persoonlijk en individueel beleven van de leringen die in de drie voorafgaande stadia zijn gegeven* – drie stadia van voorbereidend onderricht en scholing die leiden tot het daadwerkelijk persoonlijk ervaren daarvan in de vierde inwijding, waarin, zo wordt ons gezegd, de kandidaat het lichaam van vlees, ja zelfs het denkorgaan moet verlaten en dat moet *worden* waarover hij is onderricht, want alleen door te *zijn* kan hij *weten*. Niettemin is er over deze onderwerpen heel wat openlijk gezegd dat voor wie ze bestudeert heel verhelderend is.

Ten eerste hebben we bij verschillende gelegenheden over de zon, over onze zonnebol gesproken als *het centrum* van ons zonnestelsel. Dat is hij inderdaad, niet alleen in stoffelijke zin maar ook in andere opzichten. Hoe paradoxaal het ook klinkt, het is waar dat de zon het grootste deel van onze materiële, vitale krachten verschaft; en het is interessant te constateren dat als algemene regel geldt dat hoe dichter de planeten bij de zon staan, hoe groter hun dichtheid is. Bedenk dat Mercurius, de planeet van bodha of wijsheid, de bijzondere beschermer en inwijder in de mysteriën, van *onze* zeven planeten, d.w.z. de zeven mysterieplaneten, het dichtst (op één na) bij de zon staat. Let op de woorden 'op één na'. U zult zich herinneren dat de Ouden over zeven mysterieplaneten spraken: Saturnus, Jupiter, Mars – ik geef ze in de oude volgorde – zon, Venus, Mercurius en maan. Dit onderwerp zullen we later op de avond,

als de tijd het toelaat, aan de hand van een diagram iets verder uitwerken.

De intra-Mercuriaanse planeet, zoals ze wordt genoemd, werd volgens onze leer voor het stoffelijke oog praktisch onzichtbaar tijdens het derde wortelras, nadat de mens verviel tot fysieke voortplanting. Op 26 maart 1859 zag men een lichaam voor de zonneschijf langsgaan dat, zoals de astronomen het noemen, een overgang (transit) maakte. Dit lichaam is daarna niet nog eens waargenomen; maar er zijn andere redenen waarom sommige astronomen zijn gaan geloven dat er inderdaad een intra-Mercuriaanse planeet bestaat (hoewel men haar ondanks het zoeken ernaar niet heeft kunnen vinden), zoals de afwijkingen in de baan van Mercurius. Er is onlangs een poging gedaan deze te verklaren op grond van de relativiteitstheorieën van Einstein en die verklaring is nu gangbaar. Niettemin zeggen onze leraren dat er een intra-Mercuriaanse planeet is; wij kunnen haar Vulcanus noemen, omdat de astronomen haar zo noemden.

Zelfs al werd Vulcanus tijdens het derde wortelras onzichtbaar, ze kon toch zichtbaar worden tijdens haar overgang, d.w.z. bij het passeren van de zonneschijf, wat men dit lichaam in 1859 inderdaad zag doen, omdat het – hoewel onzichtbaar voor het blote oog – door de lens van een telescoop gericht op de onovertroffen luister van de zonneschijf, waarschijnlijk tegen de stralende achtergrond van de zon toch kon worden waargenomen. Het ontzaglijk sterke licht dat van de zon uitgaat zou elk lichaam van geringere helderheid, of een lichaam dat normaal te etherisch is om anders te worden waargenomen, gemakkelijk tot een schaduw maken of op een schaduw doen lijken.

De zevende planeet is volgens onze leer een planeet die onder de juiste omstandigheden soms wordt gezien en wel schijnbaar vlak bij de maan. Men zegt dat ze een retrograde beweging maakt en dat ze langzaam sterft. Ze heeft het einde van haar cyclus bereikt. Ik vind het onjuist te zeggen dat de maan haar 'verbergt'. Het is misschien een goede manier om een bepaalde schijntoestand te omschrijven, maar ik vind het misleidend. Laten we ons aan de feiten houden zoals die ons werden gegeven, dat ze soms 'schijnbaar dicht bij de maan wordt gezien', dat ze een retrograde beweging vertoont en langzaam sterft.

Vulcanus is in één mystieke betekenis de hoogste van de zeven heilige planeten; misschien niet de minst dichte, maar in één opzicht, psychologisch, de hoogste; en wij hebben reden om te geloven dat de andere planeet die soms schijnbaar vlak bij de maan wordt gezien, mis-

schien de laagste van de zeven heilige planeten is. Dit betekent niet dat onze leer het aantal planeten van het zonnestelsel tot zeven beperkt. Integendeel, ons wordt geleerd dat er veel meer planeten in het zonnestelsel zijn dan de astronomen kennen, sommige volkomen onzichtbaar, omdat ze zich op gebieden bevinden die hoger of die lager zijn dan het onze. Er zijn planeten in ons stelsel die hoger zijn dan de onze, hoger dan enige andere voor ons zichtbare planeet; er zijn ook planeten in ons stelsel die veel lager zijn dan de onze, veel lager dan enige andere voor ons zichtbare planeet.

Deze zeven speciale planeten werden heilig genoemd om een reden die in het openbaar heel moeilijk kan worden uitgelegd; maar we kunnen zeggen dat de zeven planeten die we *op aarde* (let op het voorbehoud) heilig noemen, die planeten zijn (en de aarde behoort daar niet toe) die (voor ons) de *upādhi's* – een Sanskrietwoord dat 'dragers' betekent – van de zeven zonnekrachten zijn. In die zin of uit dat gezichtspunt bezien, zijn ze alle 'hoger' dan de aarde; en ze zijn alle nauw met deze aarde verbonden en voorzien deze aarde, niet van haar beginselen, maar bij wijze van spreken van geestelijke en intellectuele en psychische en astrale en vitale krachten. Deze zeven heilige planeten zijn bovendien onze 'makers' en houden toezicht op ons lot.

Dit is een stukje echte oude astrologie. We doelen niet alleen op het stoffelijk lichaam van de zeven planeten; zonder twijfel bezit elke stoffelijke planeet, of beter bol, zijn eigen *astronomische* krachten, zoals zwaartekracht en magnetisme, enz.; maar we hebben het hier over hun innerlijke en occulte werking. Bovendien staat elk van de bollen van onze planeetketen, elk van zijn zeven bollen, onder de speciale hoede of zorg van een van de zeven mysterieplaneten. Verder staat elke ronde onder het speciale toezicht van een van deze zeven heilige planeten; en staat elk ras op elk van de bollen onder de bijzondere zorg en het toezicht van een van de zeven heilige planeten. Om deze redenen en andere die nog belangrijker en essentiëler zijn omdat ze rechtstreeks verband houden met onze planeetketen, werden ze de zeven heilige planeten genoemd.

De zon en de maan behoren niet tot deze zeven, hoewel ze ten behoeve van de esoterische astrologie de plaats innamen van de echte twee, omdat er één dicht bij de maan schijnt te staan en één dicht bij de zon. Niettemin staan de zon en de maan in nauwe wisselwerking met respectievelijk deze twee planeten.

We kunnen ons afvragen: Wat is de zon? Is de zon alleen een stoffe-

lijk lichaam? Dat is niet zo. Hij is niet een echt stoffelijk lichaam want hij is niet van gas, hij is niet gasvormig. Hij is niet vast, evenmin is hij vloeibaar of gasvormig. *De zon is een weerkaatsing.* Wat bedoelen we wanneer we hem een weerkaatsing noemen? We gebruiken dit woord niet in de betekenis waarin het gewoonlijk wordt gebruikt, wanneer we het bijvoorbeeld hebben over de weerkaatsing van een beeld in een spiegel. We gebruiken het in die zin dat de *ware* zon een lichaam is van energie of kracht – hoe vreemd dit voor de hedendaagse wetenschappers ook mag klinken. De moderne wetenschap begint nu te begrijpen dat kracht en stof fundamenteel één zijn. Enige jaren geleden was volgens de wetenschap alles *stof*. Nu is volgens haar alles *kracht* geworden. Het is wonderlijk dat deze wetenschappers niet inzien hoe gemakkelijk ze de grondslagen van hun denken veranderen en hoe dogmatisch ze vaak zijn met betrekking tot iedere nieuwe reeks van grondslagen die ze aanvaarden! Maar zo liggen de feiten. Tegenwoordig zegt de wetenschap ons dat de stof gewoon kracht is en dat is juist. Maar ondanks dat is ze ook stof. We hoeven niet in het ene uiterste te vervallen door te proberen ons aan een ander uiterste te onttrekken. Het is niet nodig ons bloot te stellen aan de gevaren van Scylla in een poging aan die van Charybdis te ontkomen. Stof bestaat, zij is; ze is de upādhi of drager van kracht en kracht is ook het innerlijke leven van de stof. Niettemin bestaat de stof; ze is een māyā, inderdaad een illusie, maar ze *bestaat*. Māyā betekent niet uitsluitend een illusie in de zin dat iets in het geheel niet bestaat. Helemaal niet. Māyā betekent in feite dat er iets is waardoor het wordt voortgebracht, maar dat de waarnemer niet weet wat de werkelijkheid is die erachter staat; met andere woorden, *onze zintuigen zeggen ons niet de waarheid over wat zich achter de manifestatie bevindt*. Dit is de betekenis van māyā, niet dat het ding zelf niet bestaat. Die opvatting is dwaas.

Als u foto's van zonnevlekken aandachtig bekijkt, als u door een goede telescoop naar de zon kijkt en de blik richt op een zonnevlek wanneer die zich bij de rand van de zon bevindt, zult u zien dat de vlek, als ze zich over de zonneschijf beweegt, zwart schijnt. Waarom lijkt ze zwart? We weten dat ze geen zwarte kleur heeft. Wetenschappers hebben dat aangetoond, maar het licht van de zichtbare zonneschijf is zo fel dat het minder sterke licht van het deel binnen de vlek, hoewel zelf heel lichtsterk, onze ogen de indruk geeft donker te zijn.

Stel dat de zon die we zien net zoiets is als de gloed om sommige elektrische apparaten, en niet meer is dan een 'weerspiegeling' van de

elektrische stroom als het ware, een māyāvisch verschijnsel op ons gebied van een zo onmetelijk grote kracht dat we er ons geen juiste voorstelling van kunnen vormen. Als we ons voorstellen dat de zon in het geheel geen ruimte inneemt (of dimensie heeft), en dat wat we zien, dat schijnbaar ontzaglijk grote lichaam van licht, op een elektrische vonk lijkt, en schijnbaar een lichaam is, schijnbaar ruimte inneemt. Stel dat we nog een stap verder gaan en zeggen dat de zichtbare zon die we waarnemen stof is in haar zesde etherische toestand, en dat wat zich achter die fel stralende sluier of weerspiegeling bevindt als het ware een atoom is, een oneindig klein deeltje moedersubstantie, stof in haar zevende toestand. Het is gemakkelijk deze gedachte te volgen. De zon is een massa kracht; zoals zelfs de middeleeuwse filosofen hadden kunnen zeggen: 'Broeder, wanneer iemand u zegt dat hij de zon heeft gezien, lach hem dan uit. Dat heeft hij niet. De zon is onzichtbaar.' De ware zon, de oorsprong en het centrum van deze verheven krachten, bevindt zich op hogere gebieden en wij zien alleen op het zesde subgebied van ons kosmische gebied deze intense straling die zich over een zo ontzaglijk grote ruimte uitstrekt.

Bovendien verschaft de zon, terwijl hij ons op aarde ons licht schenkt, ons waarschijnlijk nog geen 30 procent van de warmte die wij hebben, en dan niet door rechtstreekse fysische uitstraling, maar ongeveer op dezelfde manier als waarop de elektrische stroom ons van warmte voorziet, of op soortgelijke manier – op *dezelfde wijze* zou misschien te sterk zijn uitgedrukt. Uit het zonnehart of middelpunt emaneren krachten en deze bereiken de meteorische sluiers die de aarde omringen, wekken elektromagnetische stromen op en brengen zo een deel van de meteorologische verschijnselen teweeg die wij als stormen en mooi weer en regen en sneeuw en ijs ervaren. De aarde zelf produceert waarschijnlijk 70 procent of meer van de warmte die wij kennen; en zulke dingen als stormen worden meestal veroorzaakt door elektromagnetische actie en reactie, als ik die uitdrukking mag gebruiken, tussen de inherente prāṇa of de vitale krachten van de aarde en het meteorische continent dat onze bol als een sluier omgeeft. Want wij zijn in ons manvatara omringd, en iedere andere planeet van ons zonnestelsel is op overeenkomstige wijze in *haar* manvantara omringd, door een dikke sluier van meteoorstof, dat voor het grootste deel heel fijn is en dat voor een klein deel uit min of meer grote lichamen bestaat.

Neem bijvoorbeeld Venus en Mercurius. Ze zijn elk omgeven door hun eigen sluier van meteoor- of kosmisch stof: elk sluiert haar of zijn

gelaat. Deze sluier van meteoren werkt in één opzicht als een kussen en vormt zo een bescherming voor die planeet. Daarom zien we niet het ware gelaat van de planeet. Maar Mars heeft zo'n sluier niet. Waarom niet? Omdat de levensessentie van die planeetketen de stoffelijke bol van Mars heeft verlaten en is overgegaan naar haar andere bollen.

We zullen het diagram dat ik u vanavond had willen geven, nu we dit punt in onze studie hebben bereikt, tot volgende week bewaren. Ik wil er kort op wijzen dat het betreffende diagram is ontleend aan het mystieke Syrische denken zoals dat vóór de christelijke jaartelling gangbaar was; het geeft een voorstelling van de exoterische astrologische denkbeelden die de Syriërs toen hadden over de relatie tussen de gebieden van het zijn – en dus noodzakelijk van de planeten – en de mystieke posities die door elk daarvan in het evolutiedrama wordt ingenomen. Zij brachten het op de volgende manier tot uitdrukking. Het eerste en hoogste was de melkweg, die voor hen de uiterste grens van deze hiërarchie of dit heelal was. Daarna kwamen de nevelvlekken en de kometen, die in de geestelijke hiërarchie door de serafijnen werden voorgesteld. De derde graad, nog lager, werd gevormd door de vaste sterren en zij werden door de cherubijnen voorgesteld. Dan maakten ze een sprong over de oneindige uitgestrektheid van de ruimte van ons heelal en begonnen deze oude denkers van Babylonië, Assyrië, Medië en zonder twijfel Perzië en natuurlijk Fenicië, en al de andere landen van Klein-Azië, de lagere reeks met de planeten van ons zonnestelsel. Eerst Saturnus, de zetel van de tronen; dan Jupiter, de zetel van de heerschappijen; dan Mars, de zetel van de krachten; dan de zon, de zetel van de machten; dan Venus, de zetel van de vorsten; dan Mercurius, van de aartsengelen; dan de maan, van de engelen; dan onze aarde. Ze gaven ook een opsomming van vijf elementen – een opsomming die exoterisch is, maar ze is tot op zekere hoogte dezelfde als de esoterische. Onze aarde, evenals de interplanetaire ruimte, omvat deze vijf elementen en wanneer we zeggen onze aarde bedoelen we niet alleen ons stoffelijke planetaire lichaam van dit element waarop we ons bewegen, maar de hele sfeer die tussen maan en aarde ligt. Deze vijf elementen werden ether, vuur, lucht, water, en grove stof of aarde genoemd. Buiten deze hiërarchie of dit heelal of deze kosmos plaatsten ze de hemelse wateren, zoals ook het eerste hoofdstuk van het Hebreeuwse boek Genesis spreekt over de 'geest van de elohīm die over de wateren zweeft'. 'Hemelse wateren' was een benaming die door de Ouden vaak werd gegeven aan wat de Grieken chaos noemden, niet tot ontwikke-

ling gebrachte stof of, zoals wij nu zouden zeggen, de diepten van de ruimte.

Laten we nog wijzen op het interessante feit dat deze zelfde reeks planeten ons duidelijk laat zien dat de Ouden het mechanisme van de structuur van het zichtbare zonnestelsel heel goed moeten hebben begrepen en dat, al was hun denken geocentrisch en maakten ze de aarde tot het middelpunt van de kosmos, dit toch een natuurlijke gedachte was; en dat de mens, omdat hij onwillekeurig antropocentrisch denkt, uiteraard niet vanuit een ander standpunt kan denken. Het was dan ook natuurlijk dat de oude astrologen en astronomen, omdat ze op onze aarde stonden, hun berekeningen vanuit de aarde maakten, uitgingen van de aarde, en opziende naar de bollen van het zonnestelsel, de mens op aarde plaatsten als het middelpunt van waarneming, zoals wij dit ook nu doen, en dat wil helemaal niet zeggen dat ze niets van het heliocentrische stelsel wisten, want we weten dat ze dat wel deden.

Wat kan dat betekenen? Dat kan maar één ding betekenen, en wel dat deze planeten zo werden geplaatst op grond van en wegens de tijd die elk van hen relatief gezien nodig had om haar omloop te volbrengen, te weten: Saturnus, ongeveer 30 jaar; Jupiter, de eerstvolgende 'daaronder', bijna 12 jaar; Mars, de daaronder volgende, bijna twee; de zon (of de mysterieplaneet waarvoor de zon in de plaats staat), één jaar; Venus, de volgende, zeven maanden; Mercurius, drie maanden; de maan, één maand. We willen ook erop wijzen dat de dagen van onze week op deze reeks berusten.

Als ze de planeten in de volgorde Saturnus, Jupiter, Mars, zon, Venus, Mercurius, maan plaatsten, waarom gaven ze dan hun week van zeven dagen niet diezelfde volgorde? Omdat, bij een verdeling van dag en nacht in 24 uur, elke dag, te beginnen met zonsopgang, zijn eerste uur aanvangt onder de heerschappij van een bepaalde planeet. Als men 24 uur doortelt en begint met Saturnus, komen ze (omdat er zeven heilige planeten zijn) in die 24 uur drie keer in de 24 voor en blijven er drie over. Drie keer zeven is 21 uur, met drie over: 22, 23,24, terwijl het 25ste uur het eerste uur is van de *volgende dag*. Omdat de 24 uur drie keer door de zeven worden doorlopen, zien we dat als het eerste uur met Saturnus begon als overheersende planeet, het 8ste uur ook onder Saturnus zou staan, het 15de eveneens, het 22ste eveneens, het 23ste zou dan onder Jupiter staan, het 24ste onder Mars en het 25ste uur, het eerste uur van de volgende dag, zou zon of zondag zijn. Als we deze lijst aanhouden, en te beginnen met de juist geëindigde, elke vierde als eer-

ste tellen (of drie optellen bij het zojuist verstreken uur), krijgt men de dagen van de week. Dus: Saturnus, Jupiter, Mars, zon, ZONDAG; zon, Venus, Mercurius, maan, MAANDAG; maan, Saturnus, Jupiter, Mars, DINSDAG (Mars' dag); Mars, zon, Venus, Mercurius, WOENSDAG, de Angelsaksische *Woden*, die overeenkomt met Latijnse en Griekse benamingen; Mercurius, maan, Saturnus, Jupiter, DONDERDAG (Thors dag); Jupiter, Mars, zon, Venus, VRIJDAG; Venus, Mercurius, maan, Saturnus, ZATERDAG, waarmee de tweede of volgende week begint.

De volgorde en de namen van de dagen van de week zijn dus uiteindelijk gebaseerd op een heel interessante en occulte reden – oude astrologie die alleen in de mysteriën zoals wij ze kennen, werd verklaard en aan de wereld werd bekendgemaakt. De volgorde en de namen van de dagen van de week waren dezelfde in India en in Noord-Europa en in sommige delen van Azië, wat nog nooit op bevredigende manier door de samenstellers van onze kalender en door astronomen is verklaard. De reden hiervan is te vinden in het fundamenteel identieke astrologische stelsel dat overal in de oudheid hetzelfde was.

DEEL TWEE

HOOFDSTUK 24

DE TIEN STADIA VAN HET ZIJN VOLGENS HET SYRISCHE STELSEL. DE ESOTERISCHE METHODE VAN ONDERRICHT: PARADOXEN, INTUÏTIE.

Ook hun geschriften [d.w.z. van de pythagoreeërs] en al de boeken die zij uitgaven, *waarvan de meeste zelfs tot onze tijd bewaard zijn gebleven* [d.w.z. tot de tijd van Iamblichus], werden door hen niet samengesteld in populaire en alledaagse taal en op een manier zoals die bij alle andere schrijvers gebruikelijk was om direct te worden begrepen, maar op zodanige wijze dat ze door hen die ze lazen niet gemakkelijk waren te vatten. Want ze hielden zich aan die zwijgzaamheid die door Pythagoras als een wet was ingesteld, door naar oud gebruik, goddelijke mysteriën voor niet-ingewijden te verbergen en door hun geschriften en beraadslagingen duister te maken.

– Iamblichus, *Het leven van Pythagoras*
(naar vert. Thomas Taylor, *Iamblichus*, *Life of Pythagoras*, blz. 56)

De filosofie was volgens hem [Plato] niet slechts een reeks leringen maar de vervolmaking van het gehele geestelijke leven; . . .

– Eduard Zeller, *Plato and the Older Academy*, blz. 160

Het beweegt. Het beweegt niet.
Het is ver, en Het is nabij.
Het is binnen dit alles, en
Het is buiten dit alles.

– *Īśā-Upanishad*, 5 (Naar vert. Hume)

Laten we beginnen met het volgende te lezen uit *De Geheime Leer* (1:477):

Mor Isaac . . . toont aan dat de oude Syriërs hun wereld van de 'heersers' en 'actieve goden' op dezelfde manier omschreven als de Chaldeeën. De laagste wereld was de ONDERMAANSE, de onze, bewaakt door de 'Engelen' van de eerste of laagste orde; de volgende in rang was Mercurius, bestuurd door de 'AARTSENGELEN'; dan kwam Venus met als goden de VORSTEN; de vierde wereld was die van de ZON, het domein en gebied van de hoogste en machtigste goden van ons stelsel, de zonnegoden van alle volkeren; de vijfde was Mars, beheerst door de 'KRACHTEN'; de zesde – die

van *Bel* of Jupiter – werd geregeerd door de HEERSCHAPPIJEN; de zevende – de wereld van Saturnus – door de TRONEN. Dit zijn de werelden van de vormen. Daarboven komen de vier hogere, die weer zeven zijn, omdat de *hoogste* drie 'onnoembaar en onuitspreekbaar' zijn. De achtste, die bestaat uit 1122 sterren, is het domein van de *Cherubijnen*; de negende, die behoort aan de *bewegende* en – tengevolge van hun afstand – talloze sterren, is het gebied van de Serafijnen. Kircher, die Mor Isaac aanhaalt, zegt over de tiende dat deze is samengesteld 'uit onzichtbare sterren die, zoals men zei, voor wolken konden worden aangezien, zo opeengehoopt zijn ze in het gebied dat wij de *Via Straminis*, de Melkweg, noemen'; . . . Wat er na en voorbij de tiende wereld komt (onze viervoudige, of *arupa* wereld), wisten de Syriërs niet. 'Zij wisten alleen maar dat daar de uitgestrekte en onbegrijpelijke oceaan van het oneindige begint, de verblijfplaats van de ware godheid zonder grens of einde.'

Champollion toont hetzelfde geloof aan bij de Egyptenaren.

De voornaamste gedachte die vanavond het eerst om nadere toelichting schijnt te vragen, is het onderwerp van de bipolaire aard van het zijn, dat wil zeggen dat er twee onderling op elkaar inwerkende energie-substantie-lijnen in de kosmos bestaan, die samen de totaliteit van alle evolutieprocessen omvatten; ten eerste de laagste, de kosmokratores of wereldbouwers; en ten tweede de hoogste, de intelligenties die de eerste tot werkzaamheid aanzetten en toezicht houden op hun evolutiepaden. De tweede groep is natuurlijk de hoogste en omvat wat wij in navolging van H.P. Blavatsky de hiërarchie van mededogen hebben genoemd.

Deze twee lijnen van werkzaamheid, of groepen, kunnen ook (a) de linkerhand of stofzijde en (b) de rechterhand of geestzijde worden genoemd, d.w.z. (a) de bouwers, de kosmokratores, die in feite (in één opzicht) de lagere beginselen zijn van (b) de dhyāni-boeddha's, die de rechterhand of geestzijde van het zijn vormen, en deze laatsten behoren tot de innerlijke kosmos, zoals de kosmokratores of bouwers, ook wel planeetgeesten of dhyāni-chohans van een lagere graad genoemd, tot de uiterlijke of materiële kosmos behoren, dat is, zoals hierboven gezegd, de zijde van de linkerhand, de stofzijde, de nachtzijde, de duistere zijde.

Door de wisselwerking tussen deze twee zogenaamd tegengestelde krachten (of elementen) in de natuur komen de ontelbare monaden van de innerlijke en uiterlijke ruimte tot zelfbewustzijn, omdat deze nachtzijde of stofzijde als het ware bestaat uit de lagere beginselen van de lichtzijde; deze lagere beginselen zijn samengesteld en bestaan uit een-

voudig ontelbare aantallen monaden in een bijna oneindige verscheidenheid van graden van ontwikkeling. De hogere monaden vormen de voertuigen van de dhyāni-boeddha's, de hiërarchie van mededogen; maar er zijn monaden, menigten monaden van tussenliggende of lagere graad, van nog lagere en van de laagste graad; en de laagste vormen de stoffelijke wereld die we om ons heen waarnemen. Zoals hierboven is gezegd, ontstaan de uiteenlopende graden van bewustzijn in de natuur uit de wisselwerking tussen de inwonende kracht en het voertuig waarin ze werkt of, met andere woorden, uit de bezielende geestelijke krachten die deze monaden in diverse stadia van evolutie tot verdere vooruitgang aanzetten en aansporen. Sommige van deze monaden zijn wijzelf, zowel onze hogere ego's als onze persoonlijke ego's. Wijzelf zijn monaden in die bepaalde toestand van evolutie waarin we ons bevinden; en we zijn op weg om bewuste medewerkers van de natuur te worden of, met andere woorden, we evolueren langzaam tot (of in) de dhyāni-chohans of heren van contemplatie, de mānasaputra's van toekomstige manvantara's. In vroegere kalpa's of manvantara's waren we monaden in een nog lagere toestand van evolutie dan die waarin we nu verkeren en vormden toen de voertuigen van hen, die ons nog steeds vooruit zijn en die nu nog steeds door ons werken, door onze hogere en onze persoonlijke ego's, en die ons zo inspireren om vooruit te gaan en die in feite onze innerlijke goden zijn: onze eigen zelven, maar toch verschillend!

Het werk van de evolutie is in feite de verheffing van het persoonlijke tot het onpersoonlijke; het verheffen van het sterfelijke en het te kleden in het gewaad van onsterfelijkheid; de verheffing van het dier tot een mens; het verheffen van de mens opdat hij een god wordt; en de verheffing van de god om in nog hogere mate goddelijk te worden. Maar als we zeggen 'een dier verheffen tot een mens', doelen we daarmee niet op de wetenschappelijke hypothese die ten onrechte evolutie en terecht transformisme wordt genoemd. De theosofische evolutie is ontzaglijk veel grootser, oneindig (als we dat woord kunnen gebruiken) diepzinniger dan die wetenschappelijke theorieën. Een dier wordt nooit een zelfbewust, denkend mens op de wijze van de wetenschappelijke puur mechanische leer van het materialistische transformisme, evenmin als een hoop metselkalk en stenen zichzelf tot een gebouw, of een onbewerkt blok marmer zichzelf tot een prachtig standbeeld ontwikkelt. Het is de innerlijke monade, het inwonende vuur, dat de latente levens en krachten in de atomen voortdurend aanspoort en activeert. Elk atoom is op zichzelf een slapende ziel en deze, en dus niet alleen maar het stof-

felijk lichaam, evolueert of ontwikkelt zich als ze is ontwaakt. Denk aan de drievoudige verdeling die H.P. Blavatsky ons geeft: ten eerste *goden*; ten tweede *monaden*; ten derde *atomen* – goden, de goddelijke of hoogste triade; monaden, de bovenste triade van het zevenvoud; en de atomen, het lagere viertal van het zevental. Elk van deze atomen, waarvan het aantal eenvoudig onberekenbaar groot is en die het lagere viertal vormen is een slapende god of beter een god in embryo. Zijn innerlijke natuur moet naar buiten worden gebracht en dit naar buiten brengen is evolutie, het naar buiten brengen van innerlijke vermogens, waarbij elke atoomentiteit haar eigen voertuigen maakt. Dit is de leer van zelfgeleide evolutie, waarin de aansporing, en de oorspronkelijke geestelijke afdruk van de dhyāni-chohans worden gevolgd. Dit alles is al eerder door ons uiteengezet.

Op eerdere bijeenkomsten hebben we over de inwijdingen gesproken (en over de leer van de evolutie die daarbij vanouds werd onderwezen) als een school van geforceerde ontwikkeling. Dit woord geforceerd is dubbelzinnig. Het kan verkeerd worden uitgelegd. Laten we daarom in plaats daarvan de woorden bezielend, of wakker makend, gebruiken; het woord bezielen heeft betrekking op 'leven' in tegenstelling tot wat traag of dood is; waar het om gaat is dus het bezielen, het leven inblazen, het naar buiten brengen van wat binnenin is. Dit beeld is de sleutelgedachte van de theosofische evolutieleer.

Een dier ontwikkelt zich evenmin mechanisch tot een mens als stukken ivoor, potten politoer, stukken hout en rollen draad zich vanzelf samenvoegen, de juiste vorm aannemen en zich in een piano 'transformeren'. Onmogelijk! Het is de bouwer die de piano maakt, de mens, de denker; evolutie is dus de werking in en op de stof door de geestelijke entiteit, die de stoffelijke voertuigen waarin ze zich bevindt aanneemt, vormt en voorwaarts stuwt.

Wanneer we over de incarnatie van de mānasaputra's spreken, de denkende entiteiten, de zonen van het denkvermogen, nemen we natuurlijk aan dat ze deel uitmaken van, of behoren tot de hiërarchie van mededogen, tot de lichtzijde van de natuur. Al zou er evolutie plaatsvinden, de natuurlijke ontwikkeling (met de daarachter liggende oorspronkelijke geestelijke of dhyāni-chohanische stimulans) van de natuur tot hogere wezens, en al vindt ze *inderdaad onophoudelijk plaats*, dat proces zou bijna oneindig van duur zijn als er geen hogere wezens waren die ons van hun licht en hun leven schenken en ons daardoor veel sneller vooruithelpen. Dit wordt bedoeld met de 'nederdaling in

incarnatie' van de mānasaputra's. Zij zijn onze hogere naturen en hoe paradoxaal het ook is, ze zijn veel verder ontwikkelde wezens dan wij; ze waren de geestelijke entiteiten die onze persoonlijke ego's bezielden, die daardoor tot zelfbewustzijn evolueerden, in hoe betrekkelijk geringe mate dat ook mag zijn. Eén en toch vele! Zoals men een oneindig aantal kaarsen aan één brandende kaars kan aansteken, kan één vonk van bewustzijn ontelbare andere bewustzijnen, die bij wijze van spreken sluimerend of latent in de atomen aanwezig zijn, bezielen en opwekken.

Dit brengt ons direct op iets anders. We hebben allen misschien gehoord van 'tegenstrijdigheden' in *De Geheime Leer* of in onze esoterische leringen. Er zijn daarin geen tegenstrijdigheden; er zijn *schijnbare* tegenstrijdigheden zo u wilt, maar een schijnbare tegenstrijdigheid is in feite de beeldspraak die paradox wordt genoemd. Het is de bekende methode in de scholen van het occultisme van de oudheid om door paradoxen of door parabels te onderwijzen, zoals Jezus moet hebben gedaan. Het getuigt van een diepe kennis van de menselijke psychologie om leringen op dit beginsel te baseren. Het doel is weloverwogen het denken wakker te maken, verbazing te wekken, de toehoorder *zelfstandig te laten denken*. Men kan een kind niet leren eten of lopen door in zijn plaats te lopen of zich in zijn plaats te voeden. Het moet zichzelf leren voeden. Het moet zelf leren lopen.

Op dezelfde manier moeten onderzoekers, neofieten, zelf leren denken, op hun eigen benen leren staan. Ik herhaal, het is een heel diep inzicht in de psychologie, in het menselijk denken, dat de oude leraren bewoog en de meesters van wijsheid heden beweegt dezelfde oude beginselen te volgen, een methode die wij vanaf het begin van deze bijeenkomsten hebben gevolgd. U zult hebben opgemerkt dat in geen enkel geval een onderwerp eerst openlijk en volledig is uiteengezet of tot het einde toe is behandeld; ten eerste omdat het onmogelijk is; ten tweede, omdat het kennelijk nodig was eerst bepaalde dingen te zeggen in een poging de aandacht te wekken, *eerlijke* tegenwerpingen op te roepen – niet slechts kritiek – maar eerlijke tegenwerpingen in uw *eigen* denken die uzelf moet oplossen; en dan werden later andere aspecten van het onderwerp naar voren gebracht en werden andere kanten van de leringen gegeven. Sommigen van u zijn natuurlijk met dit feit bekend; maar ik spreek meer in het bijzonder over onze jongere en nieuwe leden. Deze manier van onderricht staat diametraal tegenover de methode die in de westerse wereld wordt gevolgd sinds de ondergang van de beschavingen rond de Middellandse Zee. De nu gangbare

methode is die van het zuiver verstandelijke denken, van dat denken dat sterfelijk is en bij de dood van het lichaam uiteenvalt. Haar sterke zijde ligt alleen in het memoreren van tijden, plaatsen, namen, data, enz., kortom alles wat uit boeken of dagelijkse gebeurtenissen in de herinnering kan worden bewaard en in het brein kan worden gestopt; en dit verstand sterft. Dit is één reden waarom we ons onze vroegere incarnaties niet herinneren, omdat ons denken niet veel voorstelde en zich met onbelangrijke en voorbijgaande dingen bezighield. Maar de herinnering aan onze vroegere incarnaties ligt niettemin verankerd in onze hogere natuur en blijft daar, want deze natuur houdt zich uitsluitend bezig met beginselen en algemene dingen; en op zekere dag, wanneer we onze planeet hebben verlaten en verder zijn gegaan, zullen we ons die vroegere levens herinneren, tenzij het om die gevallen van incarnaties van een verloren ziel gaat, waarbij er als het ware niets dan onbeschreven bladzijden in het geestelijk boek van het leven overblijven.

Laten we enkele voorbeelden geven van die zogenaamde tegenstrijdigheden: *de maan is ouder dan de zon; de zon is ouder dan de maan*. Er is hier geen sprake van een tegenstrijdigheid maar van een paradox. En ook, *de zon is ouder dan elk van zijn planeten*; *de planeten zijn ouder dan hun zon*. Weer geen tegenstrijdigheid, maar een paradox. Laten we deze paradoxen direct verklaren. Wanneer we de evolutie van het zonnestelsel schetsen volgens de esoterische filosofie, wijzen we er in de eerste plaats op dat de melkweg de voorraadschuur van toekomstige hemellichamen is; als het ware de kweekplaats vanwaar de zaden van toekomstige zonnen uitgaan om hun manvantarische loopbaan te beginnen. Wanneer de tijd voor zo'n gebeurtenis aanbreekt, verschijnt er een komeet in haar oorspronkelijke etherische kleed en begint haar omzwervingen, en na gedurende eonen te hebben rondgecirkeld en door de voor ons onbegrensde ruimte te zijn gereisd, bereikt ze, door karma gedreven of aangetrokken, of zo u wilt onder leiding van karma, die bepaalde plaats in de ruimte die ze zelf in een vroegere belichaming als een zon had ingenomen en ze vestigt zich daar en wekt en bezielt het zonnestof om zich heen (want ruimte is er vol mee) en dan hebben we een nevelvlek. Voorts vergaart ze grotere etherische overblijfselen van haar vroegere zelf – toen ze een zon was – om zich heen; en deze trekken andere deeltjes tot zich die als het ware in de ruimte rondzwerven, en na verloop van tijd worden deze andere lichamen met hun aanwas de planeten van het nieuwe zonnestelsel.

Wat is een planeet? Wat is haar oorsprong? Een zon doorloopt zijn

kalpische baan, zijn manvantarische periode, die een zonnemanvantara is; en wanneer voor hem de tijd aanbreekt om in pralaya te gaan, om te rusten, wordt zijn inwendige kracht zwakker en – sterft hij. Dit is geen gebeurtenis van één dag, maar een gebeurtenis die veel tijd vergt; en wat zijn laagste beginsel was (dat overeenkomt met *ons* stoffelijk lichaam) valt letterlijk in ontelbare deeltjes uiteen. Noem ze atomen, zo u wilt. Bedenk dat de zon niet vast is – ook niet wanneer hij sterft – evenmin is hij vloeibaar en evenmin gasvormig. Na zijn dood valt hij in ontelbare atomen of deeltjes uiteen en deze deeltjes beginnen hun langdurige omzwervingen door de gebieden van de ruimte; ze dolen lange, lange eonen rond in de onmetelijke eenzaamheden totdat die inwonende entiteit van de voormalige zon, die haar eigen bezielende innerlijke tegenwoordigheid bezit, opnieuw in de gedaante van een komeet verschijnt en wat nu het zonnestof is van zijn vroegere voertuigzelf in de ruimte waar hij zich voorheen bevond, wakker roept – en dit stof bestaat uit de overblijfselen van zijn eigen vroegere lichaam. En deze deeltjes van de voormalige zon worden opnieuw tot hem aangetrokken en vormen zijn gevolg van planeten. In zekere zin zijn de planeten van een zon dus zijn 'manen'.

U ziet dus dat de zon als entiteit ouder is dan alle andere lichamen van zijn planetenstelsel, overblijfselen van zijn vroegere lichaam; maar de planeten zijn ouder dan de zon die nu bestaat, omdat ze in feite deeltjes zijn van de vroegere zon die op dit gebied bestond. Waar is de tegenstrijdigheid? Een paradox, inderdaad, die we moesten oplossen; want dit oplossen stimuleert onze intuïtie en dat is een van de voornaamste oogmerken en doeleinden van dit systeem van onderricht, het stimuleren van de evolutie. Ons verstand is een bewonderenswaardige dienaar wanneer het wordt geleid, maar het mag nooit onze meester worden. Het is zelfs niet een goede dienaar; het heeft geen zelfrespect. Het bezit geen onderscheidingsvermogen, oordeel, intuïtie of begrip.

Die over de maan lijkt op de zojuist besproken paradox. Misschien hebben we op een toekomstige bijeenkomst tijd deze uit te leggen. Van overeenkomstige aard is ook het geval van de planetoïden of zogenaamde asteroïden, waarvan er zich zo vele tussen de planeten Jupiter en Mars bevinden. Het zijn overblijfselen van een vroeger zonnemanvantara.

Verder zijn alle planeten die niet in verduistering zijn of slapen (zoals Mars), omringd door dikke en vaak uiterst dichte wolken kos-

misch stof, dat ze tot zich hebben getrokken; het is in feite het vroegere zonnestof van nu gedesintegreerde manen en planeten. Want boven ons eigen hoofd en boven en rondom elk van de niet-slapende planeten van ons zonnestelsel bevindt zich een continent, letterlijk een continent van dit kosmisch stof, zo dik is dat zonnestof en zo talrijk zijn de hemellichamen of deeltjes van diverse omvang die haar samenstellen. Het doet dienst als een sluier die ons beschermt tegen de geweldige energie van de zon en fungeert niet alleen als een beschermende sluier tegen zijn stralen, maar ook tegen andere onheilen die ons zouden kunnen overkomen als die beschermende sluier onze bol niet in dikke plooien omgaf.

Mars heeft op het ogenblik zo'n beschermende sluier niet of slechts in geringe mate, eenvoudig omdat zijn levensenergieën naar een andere bol van het planetenstelsel van Mars zijn gegaan – de planeetketen van Mars – en de magnetische aantrekkingskracht, die zo'n sluier bijeenhoudt, dus grotendeels ontbreekt. Maar Venus en Mercurius bijvoorbeeld hebben evenals wij zo'n beschermende sluier, hoewel deze in het geval van Mercurius veel dunner is dan die van Venus, omdat Mercurius zojuist is begonnen uit een verduistering tevoorschijn te treden; en dat zien de astronomen wanneer ze door hun telescoop naar die planeten kijken en de 'wolken' zien en merken dat ze het oppervlak van de planeet zelf niet kunnen zien. In werkelijkheid zien ze de sluier. Wij zijn ons niet bewust van de sluier die ons beschermt. Het lijkt enigszins op het geval van iemand die zich in een kamer bevindt met witte vitrage voor het raam – hij kan naar buiten kijken en waarnemen wat er op straat gebeurt; maar de man op straat kan hem niet gemakkelijk zien.

Als een laatste voorbeeld van het gebruik van de paradox in onze studie neem ik het volgende. Op een eerdere bijeenkomst hebben we gezegd dat de natuur zich nooit herhaalt. We herhalen het vanavond: de natuur herhaalt zich nooit. Op een andere bijeenkomst is gezegd dat de natuur niets anders doet dan zich herhalen. Tegenstrijdigheid? Nee. Paradox? Ja. Laten we proberen deze schijnbare tegenstrijdigheid wat duidelijker te maken. Wat zijn cyclussen? Herhalingen. Wat zijn hiërarchieën? Herhalingen. Wat zijn de voornaamste herhalingen van algemene aard? Beginselen, krachten, planeten, zonnen, bollen, atomen, monaden, goden – het zijn allemaal veelvuldige herhalingen van oorspronkelijke geestelijke indrukken. De natuur werkt niet anders dan door zich voortdurend te herhalen – herhalingen op de lagere gebieden van de oorspronkelijke beginselen of worteltypen.

Wat bedoelen we als we zeggen dat de natuur zich nooit herhaalt? Laten we hier ons gezonde verstand gebruiken. We zijn hier niet om elkaar met dwaasheden te vermaken. De natuur herhaalt zich nooit, omdat men nooit twee identieke beginselen zal aantreffen, geen twee cyclussen zijn identiek, geen twee mensen zijn identiek, geen twee monaden, geen twee zonnen, geen twee planeten, geen twee zielen, geen twee ego's zijn identiek. Onze paradox is dus opgelost als we bedenken dat de methode van de natuur *eenheid is in een eindeloze verscheidenheid*.

We keren nu tot ons hoofdthema terug. De Syriërs hadden de volgende methode of het volgende stelsel om de stadia van het zijn te beschrijven, weergegeven in het begeleidende diagram: (1) de melkweg, of het eerste beginsel; (2) nevelvlekken en kometen, of serafijnen, sfeer twee, naar beneden geteld; (3) de vaste sterren, of cherubijnen. Deze

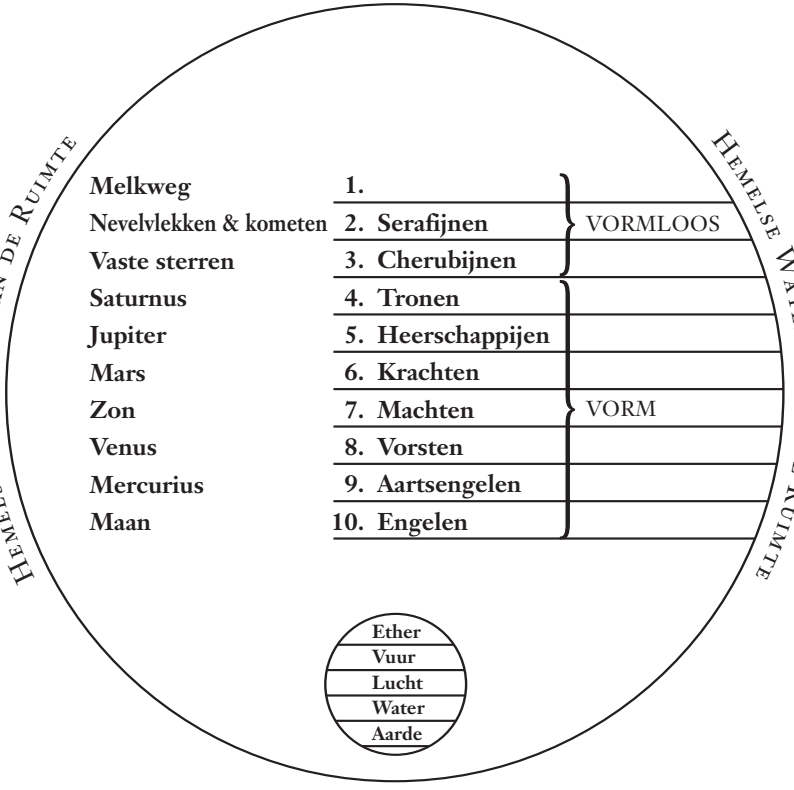

drie zijn de vormloze werld. Dan de planeten: (4) Saturnus, tronen; (5) Jupiter, heerschappijen; (6) Mars, krachten; (7) zon, machten; (8) Venus, vorsten; (9) Mercurius, aartsengelen; (10) maan, engelen. Deze acht – de aarde, de mensen meegerekend – waren de wereld van vormen.

We zullen nu een cirkel tekenen, die een bol voorstelt, bijvoorbeeld onze aarde; en we verdelen deze aarde in vijf zones, waarvan de bovenste die van de ether is; die daaronder is vuur; die daaronder is lucht; die daaronder is water en de laagste is aarde.

Bedenk ook dat de Syriërs zich dit wereldstelsel voorstelden als een bol, als een kosmos; daarom moet ons schema door een cirkel worden omsloten – weliswaar een conventionele figuur die niet op bepaalde beperkingen duidt, maar toch verwijst naar de begrenzende cirkel van die bepaalde kosmos of hiërarchie. De Syriërs zeiden verder dat zich buiten deze hiërarchie, deze kosmos, de hemelse wateren bevonden, waarmee ze bedoelden wat de Grieken chaos noemden, of voor ons onontwikkelde kosmische stof, met andere woorden, de wateren van de ruimte. Wat deze beeldspraak 'hemelse wateren' betreft, zult u zich herinneren dat ook de Hebreeuwse bijbel over de 'geest van de elohīm' of goden zegt dat deze over het oppervlak van de 'wateren' zweeft.

De hoogste drie gebieden zijn wat wij arūpa of vormloos noemen; en de andere zeven (of acht) gebieden zijn rūpa of gevormd. Zij leerden dat bij de aanvang van de dingen, d.w.z. toen de kosmische evolutie begon, de oorspronkelijke essentie het meest subtiele en spirituele element tot ontwikkeling bracht en dat was vanzelfsprekend het hoogste, de melkweg, waar alle dingen in dit stelsel beginnen; en dat de kometen en de nevelvlekken de volgende stap in de evolutie naar beneden waren; dan de '1122 vaste sterren'; dan de verschillende zonnestelsels – ons eigen zonnestelsel bijvoorbeeld – en zo komen we bij het eerste van de zeven planetaire gebieden. Ieder ander zonnestelsel zou als voorbeeld kunnen dienen maar natuurlijk werd ons zonnestelsel gekozen, omdat het het onze is. Elk van deze treden omlaag stelt het stadium voor waar de evoluerende levensgolf doorheen moet gaan voordat ze tenslotte in het materiële bestaan culmineerde, zoals bijvoorbeeld op onze aarde om tenslotte door de laatste zeven stadia heen te gaan, de gebieden die de bol omringen. Het eerste van deze laatste zeven was wat wij het naamloze element zouden kunnen noemen; dan de superether; dan ether; dan vuur; dan lucht; dan water en dan aarde – hoewel deze elementen niet de materiële dingen zijn waarmee we vertrouwd

zijn, maar de geesten van de elementen, de oorspronkelijke stof, waarvan onze elementen slechts de materiële vertegenwoordigers zijn.

U zult zien dat de apostel Paulus van de christenen over verschillende van deze krachten of elementen spreekt, die betrekking hebben op of behoren tot de diverse planeten die hierboven in het Syrische stelsel zijn omschreven, zoals de heerschappijen en de krachten, de tronen, de vorsten, de aartsengelen en de engelen. U zult zich ook herinneren dat wij een vorige keer erop hebben gewezen, dat feitelijk de basis voor de hele christelijke mystiek werd gelegd door Dionysius, de zogenaamde Areopagiet, die ook deze namen gebruikte; zodat het christendom naast de gedachten die het aan het neoplatonisme en het neopythagorisme ontleende, ook (door middel van Paulus die zelf een Syriër was) uit deze oude mysterieleringen putte, zoals die exoterisch tot uitdrukking zijn gebracht in de in het diagram gegeven hiërarchie. Maar achter deze uiterlijke vorm stond hetzelfde beeld, hetzelfde esoterische stelsel en dezelfde waarheid, die we nu al enkele maanden bestuderen.

HOOFDSTUK 25

DE MYSTERIËN VAN DE ZEVENVOUDIGE NATUUR. OVEREENKOMSTEN: BOLLEN, ELEMENTEN, MENSELIJKE BEGINSELEN. DE ZEVEN HEILIGE PLANETEN VAN DE OUDEN. TIJDSPERIODEN EN CATASTROFEN VAN DE RASSEN.

Maar hierop riep een van die oudere priesters [van Egypte] uit, o Solon, Solon, jullie Grieken zijn altijd kinderen en er bestaat niet zoiets als een oude Griek onder u! Maar toen Solon dit hoorde, zei hij: – Wat is de reden van uw uitroep? En de priester antwoordde hem: – Omdat al uw zielen jeugdig zijn; ze bevatten noch een oude mening ontleend aan overleveringen uit een ver verleden noch enige eerbiedwaardige discipline uit hoofde van hun bestaan in vroegere tijdsperioden. Maar dit komt door de veelvuldigheid en verscheidenheid van de verwoestingen van het mensenras, die er vroeger zijn geweest en er opnieuw zullen zijn: de grootste hiervan ontstonden inderdaad door vuur en water; en de kleinere uit tienduizend andere onvoorziene gebeurtenissen . . . Maar al wat tot stand is gebracht, hetzij door ons of door u of op enige andere plaats, prachtig of groots of iets ongewoons bevattend, waarover wij hebben gehoord, al deze zaken kan men in onze tempels beschreven vinden en zijn tot op de huidige dag bewaard gebleven. – Plato, *Timaeus*

(naar vert. Thomas Taylor, blz. 466-7)

Laten we vanavond het volgende lezen uit *De Geheime Leer* (1:677-8), Par. XV. 'Goden, monaden en atomen':

De ware omvang, diepte, breedte en lengte van de geheimen van de Natuur vindt men alleen in de oosterse esoterische wetenschappen. Deze zijn zo uitgebreid en zo diepzinnig, dat maar weinig, heel weinig van de hoogste ingewijden – *van wie zelfs het bestaan slechts aan een klein aantal adepten bekend is* – in staat zijn om deze kennis in zich op te nemen. Toch bestaat deze, en de feiten en processen uit de werkplaatsen van de Natuur mogen een voor een hun weg vinden naar de exacte wetenschappen, terwijl maar aan enkelen op geheimzinnige manier hulp wordt verleend bij het ontrafelen van haar geheimen. Zulke gebeurtenissen vinden gewoonlijk plaats aan het einde van grote cyclussen, die verband houden met de ont-

wikkeling van de rassen. We bevinden ons aan het eind van de cyclus van 5000 jaar van de huidige Arische kaliyuga. Tussen nu en 1897 zal er een grote scheur in de sluier van de Natuur worden gemaakt en de materialistische wetenschap zal een dodelijke slag krijgen. . . .

Vanaf het begin van de tijd – in de tijd en in de ruimte van onze Ronde en bol – werden de geheimen van de Natuur (in ieder geval die waarvan onze rassen kennis mogen nemen) in meetkundige figuren en symbolen opgetekend door de leerlingen van diezelfde nu onzichtbare 'hemelse mensen'. De sleutels daartoe zijn van de ene generatie van 'wijze mannen' op de volgende overgegaan.

Op de vorige bijeenkomst bespraken we een diagram dat vanuit exoterisch standpunt de Syrische opvattingen liet zien over de uiterlijke en innerlijke structuur van de kosmos; enkelen van u die het misschien nauwkeurig hebben bestudeerd, zullen hebben opgemerkt dat deze schematische hiërarchie werd afgebeeld alsof ze zich geheel op één gebied bevindt. Nu is dit in zekere zin waar, maar veel dat verband houdt met dit feit konden we toen en kunnen we nu nog niet bespreken eenvoudig omdat we de basis voor een juist begrip ervan nog niet hebben gelegd. Laten we daarom volstaan met te zeggen dat de hiërarchieën in feite op elkaar inwerken en zich vermengen – elkaar als het ware in alle richtingen doorkruisen.

Zoals op een eerdere bijeenkomst werd opgemerkt, is de richting van onze evolutie eerst 'buitenwaarts' en in de tweede plaats 'binnenwaarts'. Bij het afdalen langs de schaduwboog of de boog van de stof in het begin van het manvantara van onze planeetketen, was de richting die we als leden van onze planetaire levensgolf volgden, van binnen naar buiten, d.w.z. vanuit innerlijke gebieden, vanuit innerlijke werelden, voortdurend 'omlaag' – dat wil zeggen naar steeds toenemende stoffelijkheid; en toen we het midden van de vierde ronde op onze bol bereikten, dat het centrale punt of keerpunt van het manvantara van deze planeetketen is, nam de impuls in kracht af en eindigde tenslotte in wat wij het vierde wortelras, het Atlantische ras noemen. Daarna trad het omgekeerde proces in werking en keerde de vooruitgang, de ontwikkeling, als het ware in een spiraal op haar schreden terug en werd de richting van toen af van buiten naar binnen of een opklimmen naar steeds toenemende spiritualiteit. Dit proces dat begint met het afdalen in de stof, gevolgd door een weer opklimmen naar de geest, is een gang van zaken die niet alleen wordt gevolgd bij de bouw, ontwikkeling en vervulling van de bestemming van een planeetketen en van alle planeet-

ketens, maar is ook de weg die in de grotere cyclussen van de evolutie wordt gevolgd, zoals bijvoorbeeld de zonnekalpa's, die elk zeven planetaire manvantara's omvatten. Zeven planetaire manvantara's vormen één zonnekalpa; met andere woorden, zeven dagen van Brahmā of zeven planetaire cyclussen, waarvan elke cyclus uit zeven ronden bestaat, vormen één zonnekalpa (of manvantara).

Laten we als een hulpmiddel voor het denken, om het onderwerp van vanavond te begrijpen en ons een beeld ervan te vormen, zeven cirkels tekenen die zeven bollen voorstellen: drie op de neergaande cyclus of schaduwboog, één onderaan of op het keerpunt en drie op de opgaande of lichtende boog of cyclus. We kunnen ze aanduiden met de letters van het alfabet.

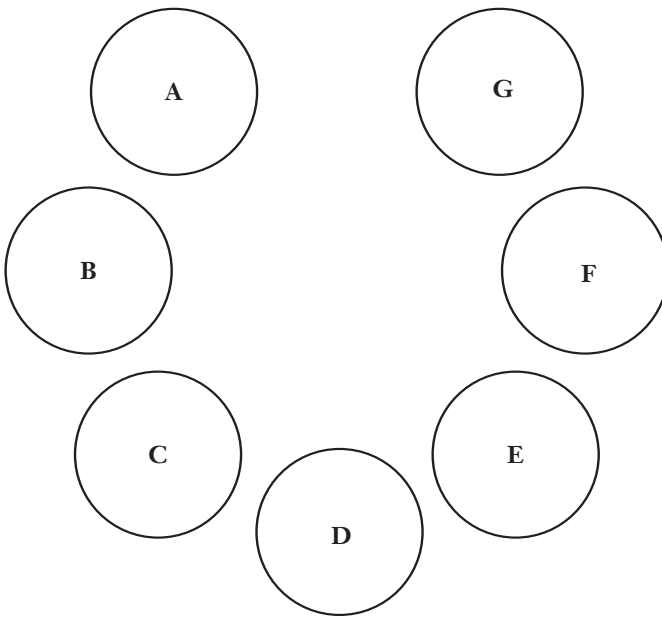

Deze cirkels stellen zo u wilt de bollen van de planeetketen voor en de evolutie van de levensgolf die op bol A begint, doorloopt daar haar vastgestelde cyclussen en treedt vervolgens B binnen; na haar loop op B te hebben volbracht gaat ze naar C; en dan, na haar loop voor de ronde op C te hebben beëindigd, gaat ze naar D, waar we nu zijn en wel in de vierde ronde. We bevinden ons dus halverwege onze ronde, de vierde, en nog iets verder, omdat we het vijfde wortelras van onze bol D zijn, waarop zeven wortelrassen hun loop moeten volbrengen.

Bovendien is elk van deze bollen opgebouwd uit en correspondeert ze met wat de Ouden de elementen noemden, dat wil zeggen de grondslagen van de zeven beginselen van de natuur. Ze worden ook 'rudimenten' genoemd, niet in de zin van iets onvolledigs, maar in de oorspronkelijke betekenis van worteldingen, dingen waaruit iets ontstaat. Het Sanskrietwoord voor de beginselen is *tattva*, dat 'een werkelijkheid' betekent, niet de allerhoogste werkelijkheid, het absolute van een hiërarchie, maar de worteldifferentiaties hiervan in manifestatie; het woord voor elementen is *bhūta* en elk element ontspringt aan zijn voorganger of hogere element en schenkt leven aan een ander, lager element. De Ouden stelden het aantal elementen steeds op vier en soms op vijf; onze school houdt het totaal op zeven. De Ouden somden ze gewoonlijk als volgt op: æther, vuur, lucht, water en tenslotte aarde. De laatste twee beginselen die nog moeten worden genoemd en de laatste twee elementen die de grondslag vormen van de eerstgenoemden, hebben exoterisch geen naam gekregen, omdat ze aan onze huidige zintuigen nog onbekend zijn. Het menselijke bewustzijn kent ze nog niet, maar in de esoterische filosofie worden ze wel erkend, onderwezen en genoemd; en de naam van de tweede is *anupapādaka-tattva*, een Sanskrietwoord dat heel moeilijk in onze taal is weer te geven. De algemene betekenis is iets dat niet van iets anders uitgaat, d.w.z. dat het 'ouderloos' is. Het komt uit zichzelf voort. Tenslotte het eerste van alle zeven, het allerhoogste op de neergaande boog van de natuur, wordt *ādi-tattva* of het 'oorspronkelijke tattva' genoemd voor het beginsel; en *ādi-bhūta* voor het daarmee overeenkomende element, omdat het tot hetzelfde gebied van zijn van de kosmos behoort als het beginsel ādi-tattva, maar iets lager in graad, en de basis of het voertuig is van het eerstgenoemde, het beginsel.

Deze elementen zijn natuurlijk niet die dingen die we gewoonlijk met de namen – vuur, water, lucht, of aarde – aanduiden; die vertrouwde elementen zijn in mystieke zin de dingen op aarde waarmee ze overeenkomst vertonen. Hoewel de zeven bollen van de planeetketen *niet* stuk voor stuk de zeven elementen zijn, wordt elke bol toch uit al deze opgebouwd en bovendien overheerst in elk van de respectieve bollen één van de zeven elementen. Dit alles zal op toekomstige bijeenkomsten worden verduidelijkt, wanneer we de loka's en tala's gaan bestuderen. Op bol A bijvoorbeeld zou vuur niet ons materiële vuur van de aarde zijn; het zou daar bij wijze van spreken de *geest van vuur* zijn, de wortel van vuur, omdat 'vuur' volgens de esoterische filosofie niet

alleen het gevolg van verbranding is, zoals moderne wetenschappelijke opvattingen luiden, maar een werkelijk element, een rudiment, een basis. En dat geldt ook voor lucht, dat voortkomt uit vuur, geboren uit vuur; en evenzo voor het element water, dat uit lucht voortkomt, hieruit wordt geboren; en verder aarde, geboren uit water, d.w.z. het element water.

Het is eveneens een oude stoïcijnse leer dat het ene element het andere voortbrengt. Manifestatie begint op het geestelijke gebied en naarmate de levensimpulsen doordringen in grovere vormen, in de stof (om de gangbare term te gebruiken), worden de opeenvolgende elementen (bases, rudimenten) geboren, elk uit het voorafgaande en uit *alle voorafgaande*. Aarde wordt bijvoorbeeld niet alleen uit het element water geboren, maar ook uit vuur en lucht. Bovendien heeft elk van de zeven ronden van een planeetketen, van de zeven bollen van een planeetketen, en van de zeven wortelrassen van elk van hun bollen, zijn dominerende overeenkomst met een van deze zeven elementen. Begrijp alstublieft dat we hiermee in het geheel niet de bekende dingen bedoelen die we op onze aarde onder die namen kennen, maar de grondslagen, de bron, de 'geest' ervan: de oorzaken, de tattva's, de werkelijke dingen die voortbrengen wat we hier op aarde zien.

Bovendien zijn de zeven heilige planeten, ieder afzonderlijk, een manifestatie, een belichaming, van de krachten van een van de zeven zonnelogoi of geestelijke krachten van onze zonnekosmos, en van die krachtelementen kunnen we een zwakke manifestatie of, zo u wilt, een vage aanduiding zien in de zeven kleuren van het zonnespectrum. We bewaren een verdere toelichting hiervan voor toekomstige bijeenkomsten.

U moet er ook aan denken dat onze zeven menselijke beginselen respectievelijk en ten opzichte van elkaar overeenkomen met één van deze elementen. De zeven beginselen en elementen van de mens zijn een kopie in hem van de zeven beginselen en elementen van de kosmos. De zeven elementen of grondslagen of rudimenten zijn de zeven voertuigen van de zeven beginselen van de kosmos. Deze elementen zijn tegelijk substantie en energie of kracht, omdat energie en substantie fundamenteel hetzelfde zijn. Stof en kracht zijn fundamenteel hetzelfde. Ze zijn als het ware de boven- en de onderkant, de binnen- en de buitenkant, de impuls en de gevolgen of vruchten ervan.

Wat de bovengenoemde zeven heilige planeten betreft nog het volgende: wanneer de esoterische wetenschap van de Ouden over de zeven

heilige planeten sprak, had men bepaalde planeten in het bijzonder op het oog, omdat in feite elk van de ons bekende planeten zelf met zeven andere planeten is verbonden, die voor haar *haar* zeven heilige planeten zijn. Onze aarde behoort niet tot de zeven heilige planeten van de Ouden. Die zeven heilige planeten waren: Saturnus; Jupiter; Venus; Mercurius; de planeet dicht bij de zon, nu onzichtbaar, maar haar bestaan werd vermoed en wordt door enkele astronomen nu Vulcanus genoemd; een zesde, die we op het ogenblik alleen noemen; en een zevende, die soms in de nabijheid van de maan wordt gezien door hen die 'ogen hebben om te zien'!

U zult zich herinneren dat op een vorige bijeenkomst werd opgemerkt dat men de planeet Vulcanus voor het eerst ontdekte of meende te ontdekken op 26 maart 1859, toen ze werd gezien tijdens haar overgang over de zonneschijf en sindsdien hebben de astronomen ernaar gezocht en hebben ze haar niet kunnen vinden. De leer over die planeet, de hoogste (in één opzicht) van onze zeven heilige planeten, is dat ze omstreeks het midden van het derde wortelras voor onze fysieke zintuigen onzichtbaar werd; maar omdat we op de opgaande boog nu opnieuw het gebied hebben bereikt dat overeenkomt met de graad van ontwikkeling van het gebied van het derde wortelras, moet ze zich over een betrekkelijk korte cyclische periode opnieuw beginnen te vertonen; hoewel ze in het algemeen gesproken onzichtbaar zal zijn op grond van wat we haar etherische aard kunnen noemen, is het zelfs nu mogelijk dat ze, als er onder gunstige omstandigheden met de telescoop naar wordt gezocht, te zien is terwijl ze over de zonneschijf gaat. En waarom? De werkelijk onbeschrijflijke helderheid van de zon maakt alles, wat vóór hem verschijnt, bij wijze van spreken als een donkerder lichaam zichtbaar, en daarom zou ze kunnen worden gezien als zo'n schaduwachtig lichaam dat over de zonneschijf gaat. Dat is tenminste één reden waarom astronomen misschien naar deze planeet hebben gezocht en haar hebben – of nog niet hebben – gevonden.

Wat de hierboven genoemde zevende betreft, die de 'laagste' van de zeven heilige planeten is, en waarvan in esoterische zin wordt gezegd dat ze zich bij de maan bevindt, die planeet is in haar laatste of zevende ronde en is daarom stervende. Het is aannemelijk dat ook zij voor onze huidige fysieke zintuigen min of meer etherisch is en daarom praktisch onzichtbaar, behalve onder bepaalde gunstige omstandigheden. Voordat onze planeet haar laatste of zevende ronde heeft bereikt zal onze maan in stellair stof zijn uiteengevallen, maar tegen die tijd zal deze

geheime of mysterieplaneet bij de maan, die nu stervende is, dood zijn en zal zij voor ons als een maan zijn; niet een echte maan in de zin van onze lunaire moeder maar een satelliet. Ze zal ons een maan *toeschijnen*; en zal inderdaad een 'maan' zijn omdat ze een dood lichaam is.

Er is heel veel dat eenvoudig niet – althans nog niet – over deze zeven heilige of mysterieplaneten kan worden gezegd. Maar we hebben er al eerder op gewezen dat elk van de zeven belangrijkste dhyāni-chohans, of heren van meditatie, nauw is verbonden met respectievelijk één van de zeven mysterieplaneten of heilige planeten, dat wil zeggen de zeven die de heilige planeten voor de aarde zijn. Er zijn veel andere planeten in ons zonnestelsel maar slechts zeven van dat aantal zijn onze zeven heilige planeten.

Elke andere planeet, bijvoorbeeld Jupiter, heeft haar eigen zeven heilige planeten en deze behoren tot ons zonnestelsel, maar niet alle zijn noodzakelijk *onze* zeven heilige planeten. Toch is elk hiervan door de onderlinge verbondenheid of de onderlinge vermenging van de elementen van het kosmische bouwsel, ik herhaal, is elk hiervan een solaire locus. Ook dit is iets dat we moeten aanroeren voor we verder gaan.

De mens is hoger dan de bol waarop hij leeft. De mens is hoger dan de zon. U en ik, zoals we hier zitten nemen een plaats in die in geestelijke zin hoger is dan de zon, hoewel hij de geestelijke en vitale locus van het zonnestelsel is. De zon die we zien is niet de ware zon. De zon die we zien is niet meer dan het brandpunt van titanische krachten die er vanuit de andere kant doorheen werken. En de mens is hoger dan de zon en toch komt hij uit hem voort, uit zijn innerlijke kant bij wijze van spreken. Verder moet men zich, zoals al op een andere bijeenkomst werd gezegd, niet door wetenschappelijke theorieën laten meeslepen, want de wetenschap is volstrekt geen maatstaf voor geestelijke kennis die voorlopig nog ver buiten haar gezichtskring of bereik ligt. Ons stoffelijk lichaam, het lichaam van ieder van ons, is een kosmos, in betrekkelijke zin zelfs een universele kosmos. De moderne wetenschap begint deze waarheid te vermoeden en wetenschappers zeggen nu dat het atoom, dat uit zijn elektronen en protonen bestaat, een miniatuur zonnestelsel is. Er is geen partikel substantie of stof dat geen leven heeft en zonder intelligent leven en intelligente levens is; en er zijn wezens in en op de elektronen van de atomen van ons lichaam die hoger zijn dan ons *persoonlijke* zelf. Een verheven gedachte om over na te denken! Wij dragen inderdaad grotere verantwoordelijkheden in ons dan waarvan we dromen. Ons lichaam is werkelijk een tempel van leven.

Ik heb van een vriend een brief ontvangen die op dit punt de moeite waard is om te worden gelezen. Ik geef een gedeelte hieruit met een daarin opgenomen citaat over de planeet Vulcanus:

'Seeliger heeft op overtuigende manier aangetoond dat er genoeg kosmisch stof is dat het zodiakale licht vormt, om alle afwijkingen in de bewegingen van Mercurius te verklaren', en daarom is een Vulcanus overbodig.

Dit werd ongeveer twaalf jaar geleden geschreven en daarmee dacht men het hele probleem van de verandering van 42 seconden per eeuw in de periheliumpositie van Mercurius op te lossen.

Eerste opmerking: de verstoringen in de bewegingen van Mercurius werden aanvankelijk verklaard door de aanwezigheid van een onbekende planeet, Vulcanus genoemd. Vulcanus heeft men niet kunnen terugvinden en daarom hebben de theoretici gezegd dat deze afwijkingen door kosmisch stof moeten zijn veroorzaakt. Tweede theorie: ik citeer opnieuw uit de brief:

Dan komt vriend Einstein en begint het op een heel andere manier te verklaren en het 'kosmische stof' wordt op zijn beurt door de wetenschap afgewezen. Dan komt professor Poor van Columbia University en toont aan dat de theorie van Einstein over Mercurius de positie van de andere planeten meer in de war stuurt dan dat ze Mercurius helpt – zo staan de zaken dus!

Ik bewonder hun geweldige vernuft in het opstellen van theorieën voor de wonderen die ze, gezien de beperkte middelen waarover ze konden beschikken, ontdekten, maar we moeten beslist onbevooroordeeld blijven over dingen die op zo verschillende manieren worden verklaard.

Heel goed gezegd. Hier staat precies waar het om gaat.

Voor we deze bijeenkomst besluiten, is er een kwestie die we kort moeten behandelen en die betrekking heeft op de wortelrassen van een bol van onze planeetketen. Neem bijvoorbeeld de rassen van onze eigen bol D van onze planeetketen, een bol die zoals u weet de laagste van de keten is. Deze wortelrassen nemen in hun evolutie veel meer tijd in beslag dan algemeen wordt aangenomen. Die tijd beloopt miljoenen jaren voor elk van de wortelrassen. Door sommigen die *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky niet nauwkeurig hebben gelezen wordt verondersteld dat ons wortelras, het vijfde, pas ongeveer één miljoen jaar oud is. Deze gedachte is niet juist en H.P. Blavatsky zegt zoiets helemaal niet. In Deel 2, blz. 491, zegt ze dat ons vijfde wortelras als een ras *sui*

generis en *geheel vrij van zijn ouderstam* ongeveer één miljoen jaar oud is. Hoeveel miljoenen jaren meer heeft het nodig gehad zelfs dat punt te bereiken nadat het als een wortelras omstreeks het midden van het moederras werd geboren? Ons ras had miljoenen jaren nodig om het midden van zijn loopbaan, *waar wij nu zijn*, te bereiken. Onze grote raciale catastrofe die ons zal treffen – zoals alle eerdere wortelrassen toen de tijd daar was door een ramp werden getroffen en zoals de twee rassen die op ons vijfde ras volgen, d.w.z. het zesde en zevende wortelras een catastrofe zullen ondergaan – heeft ons nog niet bereikt, maar ze is in aantocht.

Nog iets anders: Hoewel de wortelrassen beurtelings door vuur en door water worden vernietigd, moeten we niet vergeten dat tegelijkertijd ook de andere elementen aan het werk zijn; maar het zijn in het bijzonder vuur en water die van invloed zijn op en de oorzaak zijn van de verschuivingen van de continenten of beter hun verzinken en het naar boven komen of verrijzen van nieuwe landstreken. Er is een interessant punt van onze leringen dat hiermee verband houdt, en ik zinspeel er nu even op.

De leer is dat we het eerste, het derde, het vijfde en het zevende wortelras waterachtig kunnen noemen; en het tweede, het vierde en het zesde – die met de even getallen – kunnen we de aarde-achtige rassen noemen. Met andere woorden, die met de oneven getallen 1, 3, 5 en 7 gedijen op onze bol in tijden waarin de oceanen een groter deel van haar oppervlak bedekken dan het land; en de tegenovergestelde omstandigheden doen zich voor in het tweede, vierde en zesde wortelras, wanneer er meer land dan water op het oppervlak van de bol is. Vuur vernietigde het eerste ras, zoals het ook het derde ras vernietigde; water vernietigde het tweede en ook het vierde ras; en vuur zal het vijfde vernietigen, water het zesde en vuur weer het zevende. Geologisch gezien brengt de afwisseling in de omvang van land of water deze cyclische omstandigheden teweeg.

Laten we proberen de zaak iets te verduidelijken. Het derde ras verging door vuur, dat wil zeggen in hoofdzaak door de werking van onderaardse bevingen en van vulkanen, gevolgd door verzinking. Het derde ras was een waterachtig ras, dat betekent dat op aarde het wateroppervlak toen groter was dan het landoppervlak. Zo is nu in ons vijfde ras, omstreeks het midden van de levenscyclus van ons ras, het landoppervlak gelijk aan één derde van het wateroppervlak, d.w.z. drie keer zoveel water als land. Wanneer ons wortelras zijn einde nadert, zal de

komende catastrofe blijken uit ontzaglijk grote beroeringen in de aarde, en uit kleinere seismische en vulkanische verstoringen, die het verzinken van ons stelsel van continenten en het verrijzen van nieuwe landstreken voor het volgende zesde wortelras aankondigen; het werk van vuur. Toen het Atlantische stelsel van continenten ten onder ging, toen het zijn catastrofe beleefde, waardoor het geleidelijk door overstromingen werd verzwolgen, was water daarvan de oorzaak. Er was toen meer land dan water; de natuur streefde naar een nieuwe ordening, een beter evenwicht en dat grote stelsel verging door overstromingen. Het water kwam en verzwolg het land wat natuurlijk ook met aardbevingen en de werking van vulkanen gepaard ging. Wij moeten niet denken dat wanneer een wortelras door vuur of water als voornaamste oorzakelijke factoren vergaat, er geen verstoring optreedt door water of door aards vuur. Integendeel, vuur en water werken samen maar het een of het ander heeft dan de overhand. De vierde periode, de Atlantische, was aarde-achtig en de natuur volgde haar gebruikelijke loop in gevallen van verstoord evenwicht – 'en de wateren kwamen en verzwolgen het land'. Vanwaar de 'wateren kwamen' is een uiterst boeiend onderwerp om te bestuderen, maar we hebben nu geen tijd om daar op in te gaan. Ons tijdperk is waterachtig; en na verloop van tijd zullen de wateren geleidelijk de neiging vertonen te verdwijnen, om in de toekomst plaats te maken voor nieuwe landstreken, de toekomstige woongebieden van het volgende, het zesde wortelras.

Katherine Tingley: Ik zou prof. De Purucker willen vragen of hij ons kan uitleggen – op een manier die denk ik voor u bevredigend zal zijn en wat hij veel beter kan doen dan ik – en ons kan laten zien wat de toestand van de beschaving van de mensheid zal zijn aan het einde van deze verschillende rassen, wanneer het einde komt? Waardoor wordt de evolutie gekenmerkt? Zullen die mensen die 'slachtoffers' schijnen te worden van de verschrikkelijke catastrofe, die aan het einde van ieder ras komt geen kennis bezitten van de geheimen van de dood en wedergeboorte zien als een heerlijke verlossing?

G. de Purucker: Dat geloof ik inderdaad. Het einde van ieder ras gaat gepaard met de vervolmaking van wat dat ras trachtte te volbrengen. En ik geloof zeker dat als we terug konden blikken en weten wat er gebeurde toen het vasteland van Atlantis verzonk, we zouden beseffen dat zelfs die betrekkelijk weinigen, die in die catastrofe door de dood het stoffe-

lijk lichaam verlieten, zich ervan bewust waren dat wat ze moesten meemaken niet meer of niet minder was dan slechts één vorm van sterven, wat voor alle mensen vroeg of laat onvermijdelijk is. Hoewel zij veel dieper in de stof waren verzonken, wisten ze beter dan wij nu dat het leven eeuwig is, want er is in feite *overal niets anders dan leven*! En hun artsen zouden hun dat hebben kunnen zeggen en zeiden dat ook, want zij wisten dat iedere ziekte van ons lichaam ontstaat door een overmaat aan leven, in het bijzonder de ziekten die we kwaadaardig of slopend kunnen noemen. In deze gevallen heeft het leven vrij spel in het lichaam en veroorzaakt de dood. Ze wisten het beter dan wij.

Bovendien moet niemand denken dat bij deze raciale catastrofes iedereen in een ogenblik van vreselijke verwarring en chaos wordt weggevaagd en dat er geen hoop is en dat er alom alleen de grootste wanhoop heerst. Volstrekt niet. Deze catastrofes komen langzaam opzetten. De continenten zakken in de loop van de eeuwen. De mens trekt weg en verlaat de verzinkende landstreken en verhuist naar hogere en betere, nieuwe en onontgonnen streken, waar nieuwe rassen worden geboren uit wat we terecht de dood van de oude kunnen noemen.

Ik zou, denk ik, niets kunnen noemen dat vergelijkbaar is met de verschrikkingen van de ramp van Lissabon, jaren geleden, toen tienduizenden mensen bij een aardbeving omkwamen; of de vreselijke ramp van Messina op Sicilië, nog maar enkele jaren geleden; en andere aardbevingen en vloedgolven die u zich zult herinneren. We zijn nu in onze eigen grote cyclische catastrofe, hoewel die pas is begonnen. Hoeveel erger is de pijn die bijvoorbeeld iemand voelt aan het ziekbed van iemand die hij liefheeft! Dan kan men inderdaad spreken van diepe smart! Maar als zich plotselinge catastrofes voordoen vinden die meestal op betrekkelijk kleine schaal plaats. Wanneer de rassen hun einde naderen, zinken de continenten langzaam weg. Er zijn veel erger dingen dan alleen het verlies van het stoffelijk lichaam voor wie een catastrofe van een ras moeten meemaken. Zij zullen de prachtige geheimen van de dood kennen. Aan het einde van ons ras zullen we het veel beter weten dan de Atlantiërs. Maar niemand vindt individueel op deze manier de dood als het niet zijn persoonlijke karma is. Wat te zeggen van de tienduizenden die jaarlijks bij ongelukken om het leven komen met stoomboten, treinen, auto's, in mijnen en bij verschillende andere ongevallen? Denk daar eens over.

HOOFDSTUK 26

DE MICROKOSMOS, EEN AFSPIEGELING VAN DE MACROKOSMOS. ELEMENTEN, BEGINSELEN, MANIFESTATIES VAN HET ENE LEVEN. RELATIVITEIT: EEN FUNDAMENTEEL DENKBEELD VAN DE OUDE WIJSHEID.

'De mens', zegt Van Helmont, 'is de spiegel van het heelal, en zijn drievoudige natuur staat in relatie tot alle dingen.

– H.P. Blavatsky, *Isis Ontsluierd*, 1:303

. . . er is maar één element . . . Dit element is dus – metafysisch gesproken – de ene grondslag of blijvende oorzaak van alle manifestaties in de wereld van de verschijnselen. De Ouden spreken van de vijf kenbare elementen, ether, lucht, water, vuur, aarde en van het ene (voor de niet-ingewijden) onkenbare element, het 6de beginsel van het heelal – noem het purush śakti, terwijl het spreken over het zevende, buiten het heiligdom, met de dood werd gestraft. Maar deze vijf zijn slechts de gedifferentieerde aspecten van het ene. Evenals de mens is ook het heelal een zevenvoudig wezen – de zevenvoudige microkosmos verhoudt zich tot de zevenvoudige macrokosmos zoals de druppel regenwater tot de wolk waaruit hij viel en waarheen hij in de loop van de tijd zal terugkeren. Dat ene omvat of bevat alle neigingen nodig voor de evolutie van lucht, water, vuur, enz. (van het zuiver abstracte tot hun concrete toestand) en als deze laatste elementen worden genoemd is dat om hun vermogens aan te duiden tot het voortbrengen van talloze vormveranderingen of de evolutie van hun wezen.

– *De Mahatma Brieven*, blz. 99

Laten we vanavond beginnen met het lezen van *De Geheime Leer*, 1:708-9.

In de oude symboliek werd altijd verondersteld dat de ZON (hoewel de geestelijke en niet de zichtbare zon werd bedoeld) de voornaamste Verlossers en Avatars uitzond. Vandaar de verbindende schakel tussen de Boeddha's, de Avatars en zoveel andere incarnaties van de hoogste ZEVEN. Hoe dichter de sterveling, van wie de persoonlijkheid door zijn eigen *persoonlijke* godheid (het zevende beginsel) als aardse verblijfplaats was gekozen, zijn oervorm 'in de hemel' benaderde, hoe beter het voor hem was. Want bij iedere wilsinspanning tot loutering en tot vereniging met die

'Zelf-god', breekt een van de lagere stralen en komt de geestelijke entiteit van de mens steeds hoger, aangetrokken tot de straal die de eerste vervangt, totdat de innerlijke mens, van straal tot straal gaande, in de ene en hoogste straal van de Moeder-ZON wordt getrokken.

Dit is een schitterende passage. Ze bevat in kiem de hoofdinhoud van onze bijeenkomsten van de afgelopen weken. U zult zich herinneren dat wij over de hiërarchie van mededogen hebben gesproken, de geestelijke hiërarchie waaraan we ons innerlijke leven ontlenen, zowel geestelijk als mentaal en waarvan de hoogste chef dat wonderlijke wezen is, dat in zijn geestelijke kwaliteit de dhyāni-boeddha van deze vierde ronde is. Zijn menselijke vertegenwoordiger is het hoofd van wat wij de grote witte loge noemen, hij naar wie de meesters opzien voor bezieling en verlichting, die hun vuur ontsteekt zoals zij het onze ontsteken en tot leven wekken.

Hoe gebeurt dit bezielen en verlichten? Hoe gingen de mānasaputra's te werk bij hun incarnatie in de tot dan toe verstandeloze mensheid – als wij de mensheid uit die tijd die naam mogen geven – om de mens te verheffen van geestelijk en mentaal onbewuste wezens tot zelfbewust mens-zijn?

Luister: elk van de zeven beginselen van de mens, en ook elk van de zeven elementen (in de kosmos, die overeenkomen met de zeven beginselen in de mens) is zelf een afspiegeling van het heelal, dat wil zeggen, bevat in zichzelf alles wat het grenzeloze Al bevat. Alles wat in de macrokosmos bestaat, is in de microkosmos; het ene, het kleinere, weerspiegelt het andere, het grotere. Met andere woorden, elk van de elementen, elk van de beginselen, elk van de rudimenten die later tot goddelijkheid opbloeien, is zelf een zevenvoud of zevenvoudige entiteit die op haar eigen zevenvoudige gebied bestaat, dat voor haar even reëel en tastbaar, even werkelijk en substantieel is, als dit stoffelijke gebied voor ons, dat we zien met onze fysieke ogen, horen met onze fysieke oren of voelen door middel van de andere zintuigen waarvan er tussen twee haakjes nóg twee tot ontwikkeling moeten worden gebracht.

Omdat elk een zevenvoud is, is elk van deze beginselen of elementen een kopie in miniatuur, als we dat woord kunnen gebruiken, van het geheel. Het beginsel manas bijvoorbeeld is zevenvoudig. Het heeft zijn eigen ātman, zijn buddhi en zijn manas – het manas-manas dat zijn eigen bijzondere essentie of svabhāva is; vervolgens zijn kāma of begeertebeginsel; dan zijn levensessentie; dan zijn kleed, zijn liṅgaśarīra

ofwel het modellichaam, dat wat het zijn eigen bijzondere vorm en structuur geeft overeenkomstig de eigenschappen van dat gebied; en tenslotte zijn sthūlaśarīra, of het laagste deel of voertuig of dat wat het draagt.

Van deze mānasaputra's of zonen van het denkvermogen, kinderen van mahat, wordt gezegd dat zij het manas-manas van het manas-zevenvoud bezielden en verlichtten, omdat zijzelf typisch mānasisch zijn wat hun essentiële karakteristiek of svabhāva betreft. Hun eigen vibraties konden bij wijze van spreken die essentie van manas in onszelf in sympathie doen meetrillen, zoals het aanslaan van een toon een sympathische resonantie in iets gelijksoortigs veroorzaakt, eenzelfde toon in andere dingen.

Wie zijn deze mānasaputra's? Ze zijn in zekere zin onszelf, maar wij zijn eerder en meer in het bijzonder diegenen die werden bezield en opgewekt. Ze zijn een mysterie; ze zijn tegelijk ons hogere zelf – niet ons hoogste zelf maar ons *hogere* zelf – en toch anders. We hebben op eerdere bijeenkomsten aangetoond dat aan het ene de vele en talrijke differentiaties van een kosmische (of andere) hiërarchie ontspringen, en dat er overal een volmaakte verwantschap of eenheid van zijn bestaat. Deze verheven gedachten kunnen duidelijk worden begrepen als we in onszelf dat deel van onze natuur wakker roepen waarin ze thuishoren en waarmee ze verwant zijn. Dat kunnen we doen en het hangt van onszelf af of het gebeurt. Hoe komt het dat de meesters van tijd tot tijd een bepaald persoon of bepaalde personen uitkiezen om hem of hen tot zich te nemen? Omdat ze zien dat in hen, die werden uitgezocht, de innerlijke meester althans tot op zekere hoogte al is bezield, opgewekt. Zouden ze een dier nemen? Nee. Waarom niet? Omdat het dier niet is bezield. Zouden ze een gewoon mens nemen? Nee. Waarom? Omdat die mens niet is bezield, hij is niet ontwaakt, hij is zich nog niet bewust van de innerlijke essentiële boeddha, de ontwaakte. Er is geen sprake van een willekeurige keuze. Het is een selectie en een uitverkiezing van de geschikte en juiste mensen; daarom is het rechtvaardig, daarom is het goed.

Laten we deze gedachte wat verder uitwerken. Laten we aan de natuur en haar elementen denken. Dit woord *element* is aan het Latijn ontleend en betekent een van de rudimenten van dingen, het woord 'rudiment' in zijn oorspronkelijke betekenis genomen. De Sāṃkhya in het bijzonder, een van de zes erkende filosofische scholen van India en zelfs de Vedānta – misschien de edelste van deze scholen – spreken

beide over de zes oorspronkelijke 'voortbrengers' of elementen van de natuur als de prakriti's, de zes prakriti's die zijn voortgekomen uit de oorspronkelijke prakriti of wortelprakriti, de eerste en hoogste. De Sāṃkhya, evenals veel aanhangers van de Vedānta, noemt ze ook de zes tattva's of werkelijke elementen. Wat is het verschil tussen de zes elementen of prakriti's en de zes tattva's? Prakriti is de voertuiglijke zijde, het dragende aspect bij wijze van spreken, de substantiële kant, en tattva is de ermee overeenkomende krachtzijde. Deze twee zijn in wezen één omdat stof en kracht, geest en substantie, beide fundamenteel één zijn. De stof kan men gekristalliseerde geest noemen. We moeten steeds naar woorden zoeken wanneer we proberen deze dingen te beschrijven; daarom is dit een ontoereikende uitdrukking maar misschien geeft ze de betekenis weer. *Parabrahman* en *mūlaprakriti* – 'voorbij-brahman' en 'wortelnatuur' – van de Vedānta en de Sāṃkhya staan voor dezelfde gedachte, en deze twee zijn fundamenteel één. De wortelnatuur is als het ware de sluier van de oorspronkelijke energie, het oorspronkelijke bewustzijn; en deze prakriti's in de Sāṃkhya, deze zes of zeven prakriti's staan voor de zes of zeven elementen van de natuur, die overeenkomen met onze menselijke zeven of zes beginselen. En deze worden uit elkaar geboren, of beter ze komen uit elkaar voort. Die prakriti die het hogere gebied is, is de ouder van de prakriti die het lagere gebied is. Eerst schenkt het oorspronkelijke ene het leven aan het tweede: ātman, bijvoorbeeld, schenkt leven aan buddhi. En ātman en buddhi samen schenken leven aan manas, dat uit de twee eerstgenoemde voortkomt en de eigenschappen van de beide voorafgaande en van zichzelf bevat. En ātman, buddhi, manas schenken vervolgens leven aan kāma, de vierde van de reeks; en zo omlaag tot de zevende of laagste.

Op overeenkomstige wijze schenkt bol A, de eerste op de neergaande boog, het leven aan bol B en B schenkt het leven aan bol C; maar hij doet dit met het svābhāvische tattva van bol A, dat hierin eveneens werkzaam is. En bol C schenkt het leven aan bol D, onze aarde, maar met daarin tevens de tattva's of intrinsieke individualiteiten of svabhāva's van A en B. In bol D zijn daarom de tattva's van de bollen A, B en C inherent aanwezig naast de eigen individuele karakteristiek of svabhāva.

Wanneer de evolutionaire impuls in een bepaald manvantara zijn grens heeft bereikt – en de grenzen variëren in ieder manvantara, want er is geen absoluut punt of absolute plaats in de ruimte, of een bepaald gebied waar elke evolutionaire manvantarische impuls in het grenzeloze

moet stoppen, want zoveel monaden als er zijn, zoveel hiërarchieën zijn er, met hun respectieve evolutionaire impulsen en respectieve einden – dat wil zeggen, wanneer die uitstromende impuls die vanboven komt en deze prakriti's en beginselen naar omlaag meevoert in een ruimere manifestatie van stof de grens heeft bereikt die voor dat bepaalde manvantara mogelijk is, dan draait ze als het ware om het doel heen en begint aan de wederopstijging.

Wij in onze planeetketen zijn dat doel of keerpunt *van de ronden* gepasseerd. Bovendien is er in elk van de rassen op een bol van de keten, op elk van de bollen in een ronde, en voor elk van de ronden die door alle zeven bollen gaan een centraal punt in de betreffende evolutiebaan, en dat centrale punt is het respectieve doel of keerpunt, waar de respectieve cyclus de reis omhoog begint. Vanaf dat moment vindt er een plotselinge opgang plaats van de evoluerende monaden of entiteiten; en dat gaat gepaard met het ontwikkelen van zintuigen die tot dan latent en onontwikkeld waren, en de beginselen in de natuur die wij *nu* niet waarnemen zullen dan waargenomen en gekend worden. Ether bijvoorbeeld, waarvan wij nu in het midden van ons vijfde ras in de vierde ronde niet meer dan een vermoeden hebben en dat zelfs door de wetenschap wordt erkend, zal in de vijfde *ronde* een werkelijkheid worden in wat dan de atmosfeer zal zijn, even tastbaar en duidelijk voor de zintuigen als de lucht voor ons nu is.

Wanneer we dus over de elementen of de prakriti's spreken, bedoelen we niet dat aarde en water en lucht en vuur, die de Ouden de elementen noemden, de werkelijke elementale prakriti's van de natuur zijn. Dat is absurd. De Ouden gebruikten die woorden symbolisch. Deze vier (of vijf dingen, ether meegerekend) zijn slechts manifestaties – waarvan er tot dusver vier zijn ontwikkeld – van vier of vijf van de zeven subprakriti's of subbeginselen, die tot het laagste prakritische element behoren, zoals dit in dit stadium op onze vierde bol aan de dag treedt en dat overeenkomt met het zevende of laagste kosmische gebied of de zevende of laagste prakriti.

Zoals elk beginsel zelf een subzevenvoud is en het grenzeloze weerspiegelt, zo weerspiegelt elk element alle andere elementen; en aan elk element kan het leven en de aard en de karakteristiek van alle andere zes worden ontleend, zij het natuurlijk in mindere mate. Bovengenoemde eigenschappen van de stof van de zevende of laagste prakriti van onze bol, dat wil zeggen, *vastheid*, *vloeibaarheid*, *lucht* (er schijnt geen overeenkomstig adjectief in onze taal te bestaan voor lucht, of

voor het volgende), *vuur*, zijn niet anders dan eigenschappen die overeenkomen met de soortgelijke subprakriti's van de vier kosmische elementen of prakriti's, waarin onze planeetketen nu bestaat. Ether als element is het eerstvolgende; en in de zesde ronde zal het zesde element worden ontwikkeld; en gedurende de zevende ronde zal het zevende worden ontwikkeld. Wanneer de oude filosofen uit de landen rond de Middellandse Zee over aarde, lucht, vuur en ether spraken, of als de hindoes het bijvoorbeeld over ākāśa of over ādi-tattva hadden, bedoelden ze geen van allen de materiële dingen die we gewaarworden, zoals aarde en water. Ze bedoelden de wortelelementen van de natuur, die door deze vier of vijf dingen die we gewaarworden als het ware worden vertegenwoordigd of gesymboliseerd.

De Grieken noemden de elementen *stoicheia*, een meervoudsvorm van een verkleinwoord van de term *stoichos* die 'reeks' betekent, met andere woorden een hiërarchie. Het enkelvoud *stoicheion* zou dan een entiteit van een hiërarchie zijn, een deel hiervan, een van de samenstellende delen van de hiërarchie, hoewel de geleerden van deze tijd geen duidelijke reden kunnen vinden waarom deze naam is gegeven aan wat zij als de oude opvatting over de elementen van de natuur zien. Maar onze filosofie toont aan waarom, en verklaart dat de stoicheia de zeven prakriti's van de kosmos zijn. Elk van de bollen van onze planeetketen is een belichaming van al deze elementen of zeven prakriti's, maar op de hierboven geschetste wijze, te weten dat elk element *in parvo* alle andere omvat. Onze aarde bijvoorbeeld is een belichaming of verschijningsvorm van de laagste prakriti, maar er is ook water en er is lucht en er is vuur en wij weten dat ether in ontwikkeling is. We kennen er vier en erkennen er vijf, dit om toe te lichten wat zojuist is gezegd. Niettemin komen de zeven respectieve bollen van onze planeetketen niet overeen met de zeven kosmische elementen. Dit zou een onjuiste analogie zijn.

Elk van de graden van inwijding, waarover we al eerder hebben gesproken, correspondeert met een van deze zeven kosmische elementen; en de beproevingen die de initiant of kandidaat moet doormaken om zijn geschiktheid te bewijzen, worden respectievelijk geregeld en beheerst door de aard van elk van de zeven prakriti's. Er zijn in feite tien stadia of graden van inwijding en tien kosmische prakriti's – zeven gemanifesteerd en drie wortelprakriti's of de hoogste; maar de allerhoogste drie staan nu nog zo ver boven ons hoogste begripsvermogen, dat we niet meer kunnen doen dan het feit vermelden. Altijd tien: drie arūpa of vormloos (voor *ons*, begrijp dit goed) en zeven gemanifesteerd;

en van deze zeven is de hogere triade, relatief gezien, eveneens arūpa.

Laten we hier op iets belangrijks wijzen – en wel dat bij alle leringen van de oude wijsheid wordt uitgegaan van ons gebied; wanneer we arūpa of 'vormloos' zeggen, betekent dit dus niet dat deze hogere gebieden of entiteiten op zichzelf, *an sich*, per se, vormloos zijn, wat absurd zou zijn. Maar voor ons zijn ze vormloos precies zoals ether vormloos is, omdat hij (voor ons) nog niet is ontwikkeld. We hebben er in deze vierde ronde nog slechts een vermoeden van, en alleen omdat we in het vijfde wortelras zijn dat correspondeert met dat vijfde element, ether. Daaruit vloeit voort en dat is een belangrijke gevolgtrekking ten aanzien van de wezens die elk element, elk beginsel van de universele kosmos bewonen: dat hun woonplaatsen, hun landen, alles wat daarin bestaat voor hen even werkelijk en tastbaar zijn als de tastbare en materiële dingen op ons gebied voor ons. Kracht is voor ons substantie in beweging. Beseft u wel dat onze meest dichte en vaste stof kracht is voor wezens in de hiërarchie onder ons? Beseffen wij wel dat als wij stof dicht en vast noemen, dit alleen zo is voor *onze* zintuigen, en dat juist deze dichtheid en deze vastheid aantonen en bewijzen dat onze dichte en vaste stof niets anders is dan een evenwicht van tegengestelde krachten? Veel wetenschappers zeggen nu, en dat betekent een volledige ommezwaai vergeleken met wat zo'n vijftig jaar geleden voor de wetenschap volstrekte waarheid was, dat zoiets als stof per se niet bestaat, dat er niets dan kracht is. De stof is dus voor haar een māyā, een illusie, en dat is ook zo. Maar ook kracht is een māyā, omdat ze niets anders dan stof is voor iets dat nog hoger staat. *Alle dingen zijn relatief*, is een uitspraak die tot de fundamentele denkbeelden van de oude wijsheid behoort.

Wanneer we dus over deze verschillende prakriti's en beginselen spreken, laten we dan beseffen dat al deze elementen, deze tattva's of beginselen, vanuit welk standpunt we ze ook beschouwen, manifestaties zijn van het ene universele leven dat in zijn lagere aspect ook universele substantie is. Geest en substantie, kracht en stof zijn fundamenteel één, twee kanten van hetzelfde ding.

We zouden bij dit punt, dat zo belangrijk is, het liefst veel langer stilstaan en we zouden voorbeelden willen geven van de toepassing hiervan op de onderwerpen die we bestuderen. Laten we tenslotte nog één toepassing hiervan noemen. Wat is het verschil tussen een meester, en mij en u? Bij eerstgenoemde zijn de hogere beginselen ontwaakt en hij leeft daarin. Bij ons niet. Vanuit het wetenschappelijke standpunt is

dit alles wat erover valt te zeggen; vanuit het filosofische standpunt kunnen we zeggen dat een meester, voorzover hem dat mogelijk is, meer één is geworden met het universele leven; en vanuit het religieuze standpunt of het geestelijke standpunt kunnen we zeggen dat een meester een *individueel besef* van of *inzicht* in zijn eenheid met het grenzeloze heeft ontwikkeld. Dit is de grondslag van de ethiek, en zonder dat is er niets van waarde in de oude wijsheid. Niemand kan zich misdragen zonder disharmonie te brengen in de menselijke hiërarchie waarvan hij een deel is, en hij zal hiervoor tot de laatste penning moeten betalen. Dit is evenwel geen wraak of straf van de natuur, die slechts het verstoorde evenwicht of de verstoorde harmonie herstelt. Het ontstond door het uitoefenen van de vrije wil. En de meesters hebben geleerd hun wil te beheersen en met de natuur als geheel samen te werken; vandaar dat zij in zielskracht toenemen en in eenheid leven met het goddelijke. Dat is het verschil tussen hen en ons; zij zijn in hun leven één met de geestelijke top van onze hiërarchie. Wij kunnen hetzelfde doen. Het is eenvoudig een kwestie van het openen van onze innerlijke ogen, het reinigen van onze ziel, het opruimen in ons brein van het afval waarmee we ons mentaal voeden, het kaf waarmee de 'zwijnen zich voeden', en het binnenlaten van het zuivere heldere leven, de 'wijn des levens'.

Het zijn alleen de vaste denkpatronen die ons belemmeren, niets anders dan de denkpatronen; en wanneer we denkpatronen zeggen, bedoelen we niet de vormen van submentale stof waarin het denkvermogen werkt. Dat is volgens mij een verkeerde manier om het onder woorden te brengen. We bedoelen de verstarring van het denkvermogen zelf, wanneer mentale kracht tot mentale stof wordt. Doorbreek daarom deze patronen; niemand anders kan het voor u doen dan uzelf. De denkpatronen van de mens zijn zijn grootste vijanden, zijn krachtigste tegenstanders, omdat deze patronen uit levende substantie bestaan. Uw denkvermogen is stof, maar het is levende stof; en iedere gedachte die u denkt, hecht zich aan het denkvermogen en verblijft daar, en wordt wat de oude wijsheid een elementaal noemt, en zij zal zich tenslotte tegen u keren en een kwelling worden, tenzij u uw denkpatronen vernietigt. Wie zou de kans niet grijpen, als er vrijheid en licht en wijsheid en vrede en heerlijkheid en onuitsprekelijke kennis te krijgen zijn, en voor het oprapen liggen, mits wij inderdaad het koninkrijk der hemelen met geweld nemen!

HOOFDSTUK 27

DE TWEE FUNDAMENTELE KOSMISCHE HIËRARCHIEËN: STOF EN GEESTBEWUSTZIJN. CHAOS-THEOS-KOSMOS: GODEN-MONADEN-ATOMEN.

Er zijn inderdaad twee vormen van Brahma: het gevormde en het vormloze. Welnu, dat wat het gevormde is, is onwerkelijk; dat wat het vormloze is, is werkelijk, is Brahma, is licht.

Dat licht is hetzelfde als de zon [de geestelijke zon, niet onze zichtbare zon die slechts een weerspiegeling, een sluier, een vorm is].

Waarlijk, dat kreeg *Om* als zijn ziel (*ātman*). Hij verdeelde zichzelf (*ātmānam*) in drieën. *Om* bestaat uit drie prosodische eenheden (*a* + *u* + *m*). Door middel van deze 'wordt de hele wereld geweven, schering en inslag, op Hem.' – *Maitri-Upanishad*, 6, 3 (naar vert. Hume)

Een overvloed aan kracht is steeds in de hoogste oorzaken aanwezig, en terwijl deze kracht boven alle dingen uitgaat, is ze evenzeer met onbelemmerde energie in alles aanwezig. Daarom en in overeenstemming daarmee verlichten de eerste de laatste dingen, en zijn immateriële naturen op immateriële wijze aanwezig in materiële naturen. Ook dient niemand het als iets verwonderlijks te beschouwen als we zeggen dat er een bepaalde zuivere en goddelijke stof bestaat. Want daar de stof door de vader en demiurgos van gehelen is voortgebracht, ontvangt ze een volmaking die aan haar is aangepast om het voertuig van de goden te worden. Tegelijkertijd is er niets dat hoger staande wezens ervan weerhoudt hun licht aan ondergeschikte naturen mede te delen. Evenmin wordt dus de stof van deelname aan betere oorzaken uitgesloten; zodat die stof die volmaakt, zuiver, en in goedgevormde staat is, niet ongeschikt is om de goden te ontvangen. Want, omdat het een vereiste is dat aardse naturen in het geheel niet van goddelijke gemeenschap zijn verstoken, ontvangt de aarde tevens een zeker goddelijk deel hiervan, dat voor de deelname van de goden voldoende is. – Iamblichus, *Over de mysteriën*
(naar vert. Thomas Taylor; *On the Mysteries*, blz. 265-6)

Het is bijna vijftig jaar geleden dat H.P. Blavatsky ons de theosofie bracht – bijna een halve eeuw is verstreken en diegenen onder ons die in de gelegenheid waren haar in die periode of althans in een deel ervan te bestuderen, zijn zich bewust van de grote veranderingen die in het

denken van de wereld hebben plaatsgevonden, zodanige veranderingen dat we ze slechts kunnen toeschrijven aan de geestelijke impulsen die door H.P. Blavatsky en degenen die achter haar stonden aan de wereld werden gegeven.

Aan het einde van deze bijeenkomst zullen we op een aantal feiten wijzen die aantonen dat deze grote theosofe, die tot de geheimen van de oude wijsheid doordrong, enkele van de grootste zogenaamd wetenschappelijke ontdekkingen voorzag, of zo u wilt voorspelde, die in de afgelopen vijftig jaar zijn gedaan.

Dat zijn ware omwentelingen in het denken, en het is niet meer dan redelijk dat we de eer geven aan wie haar toekomt, want er bestaat geen andere oorzaak van die omwentelingen – die niet alleen nog steeds plaatsvinden maar die nog nauwelijks hun hoogtepunt hebben bereikt – dan het werk dat door H.P. Blavatsky werd verricht en de geestelijke impuls die zij destijds aan de wereld gaf.

We lezen vanavond nog eens het laatste gedeelte van wat we op de vorige bijeenkomst uit *De Geheime Leer* (1:708-9) hebben gelezen:

> Hoe dichter de sterveling, van wie de persoonlijkheid door zijn eigen *persoonlijke* godheid (het zevende beginsel) als aardse verblijfplaats was gekozen, zijn oervorm 'in de hemel' benaderde, hoe beter het voor hem was. Want bij iedere wilsinspanning tot loutering en tot vereniging met die 'Zelf-god', breekt een van de lagere stralen en komt de geestelijke entiteit van de mens steeds hoger, aangetrokken tot de straal die de eerste vervangt, totdat de innerlijke mens, van straal tot straal gaande, in de ene en hoogste straal van de Moeder-ZON wordt getrokken.

Op onze bijeenkomsten zijn twee fundamentele lijnen van denken naar voren gebracht die, naar we vertrouwen, voldoende duidelijk zijn, althans voor de doeleinden van het ogenblik. Deze lijnen zijn respectievelijk de uiteenzetting over de nachtzijde, de stofzijde, de voertuiglijke kant van de natuur; en ten tweede over de lichtzijde, de geestelijke kant, de goddelijke kant van de natuur, en de laatste wordt in ons stelsel ook wel de hiërarchie van mededogen genoemd. De eerste hiërarchie die de ruimte doordringt en in feite *is*, de stofruimte of de ruimtestof, waarin de tweede hiërarchie werkt, bestaat uit de hiërarchie van de bouwers, de metselaars van de wereld, de kosmokratores of wereldmakers van de mystieke Griekse filosofie. Ze zijn in geestelijke zin de lagere hiërarchie, maar ze voeren een betrekkelijke heerschappij over hun subhiërarchieën vanaf hun top naar beneden tot op het laagste gebied, dat

bestaat uit de puur elementale of natuurkrachten op het laagste gebied van hun kosmische hiërarchie. Zulke woorden als *elementale* of *laagste* zijn slechts bijvoeglijke naamwoorden, die mysteriën van de psyche beschrijven. Zoals we lieten doorschemeren, lopen de zeven graden daarvan op tot de laagste van de hiërarchie van mededogen, die de goddelijke kant vormt. Er is geen sprake van een hiaat tussen hen; in werkelijkheid vermengen ze zich met elkaar en doordringen ze elkaar. Zoals de geest in de ziel van de mens werkt en de ziel van de mens in zijn lagere voertuig, zo werkt ook de hiërarchie van mededogen in en door middel van de hiërarchie van de bouwers.

Deze gedachte is zo belangrijk voor het begrijpen van de oude wijsheid dat we er keer op keer de aandacht op vestigen, omdat ze de filosofische en wetenschappelijke grondslag, het structuurplan, vormt van niet alleen het heelal maar ook van het bewustzijn van de mens zelf, en zij de achtergrond is waartegen we het beeld moeten plaatsen van wat er in de processen van de kosmische evolutie en in die van de mens plaatsvindt, zoals die in de oude inwijdingen en de mysteriescholen worden geschetst.

Op een vorige bijeenkomst werd gezegd dat de mens in geestelijke zin hoger staat dan de zon. Dat is ook zo; maar er werd niet gezegd – met opzet niet gezegd – *welke mens*. De zon is de vitale kern van zijn stelsel en de krachten van die inwonende goddelijke entiteit zijn zo geweldig groot, zelfs op ons gebied, dat als iemand van ons, een mens, binnen het bereik van die krachten zou komen, hij eenvoudig zou worden vernietigd, niet alleen zou uiteenvallen en zou worden verspreid zoals met het stoffelijk lichaam bij de dood gebeurt, maar tot niets zou worden teruggebracht, zou worden uitgewist. Waarom? Omdat de eerste vijf (naar boven geteld), d.w.z. de vijf lagere beginselen van zijn samengestelde natuur in hun atomen zouden uiteenvallen, en elk naar zijn eigen gebied zou gaan en worden opgenomen, opgeslorpt in het stellaire lichaam, en alleen zijn hogere deel, het goddelijke deel, het geestelijke deel dat tot de hiërarchie van mededogen behoort, het christus-deel, het boeddha-deel, zou intact blijven. Waarom? Omdat dit laatstgenoemde deel van dezelfde substantie is als de verborgen zon, waarvan onze fysieke zon op dit gebied slechts de weerspiegeling is of de manifestatie van het goddelijke wezen daarachter. Toen we dus zeiden dat de mens groter is dan de zon, bedoelden we dat hij langs het pad van evolutie verder is gevorderd dan die entiteit (beschouwd als een weerspiegeling) die de zon is. Hij is op het pad van evolutie ongetwij-

feld verder gevorderd dan het punt dat zijn zon heeft bereikt – een paradox inderdaad, maar waar! In het midden van het derde wortelras in deze vierde ronde trad het manas-beginsel, dat lager is dan de twee hoogste van zijn zeven beginselen, in de onbewuste 'schaduwen' van zijn wezen, d.w.z. in zijn vier laagste beginselen, en daardoor werd hij het wezen dat hij nu is, zelfbewust; hij werd letterlijk een incarnatie van het goddelijke.

Het is nu aan hem die innerlijke krachten, zijn hogere beginselen tot activiteit te brengen; zij vormen zijn innerlijke geestelijke natuur en zijn in feite niet inert, maar als het ware slechts slapende. We spreken over de hogere beginselen alsof ze 'slapen' in een mens, een zegswijze die als zodanig misschien juist is, maar in werkelijkheid zijn het de lagere beginselen die geestelijk in slaap zijn en moeten worden gewekt. De wortel *budh* van de woorden *buddhi*, *boeddha* en *budha* met één *d*, betekent 'ontwaken', vandaar de afgeleide betekenis 'verlichten'. Onze hogere beginselen zijn werkelijke entiteiten die op hun eigen gebieden leven, individuele wezens, volledig bewuste en denkende entiteiten. Houd dat idee goed in uw denken vast alstublieft. Onze hogere delen zijn geen onrijpe, ongecoördineerde, onontwikkelde slapende dingen. Ze zijn een eenheid van entiteiten, een geestelijke kosmos in het klein.

Het grote ontwaken van de lagere elementen in de mens van het derde ras, dat tot stand werd gebracht door de incarnatie van deze mānasaputra's, werd in de oude mysteriën en in de inwijdingen herhaald, ten dele gedramatiseerd en ten dele als werkelijk feit, en dit is een nabootsing van wat er nog steeds in de natuur plaatsvindt en wat in het bijzonder in het derde wortelras in de natuur plaatsvond. En met deze inwijdingen werd gepoogd de innerlijke en hogere natuur van de mens nog meer te stimuleren, nog verder te doen ontwaken, in nog hogere mate te bezielen en naar buiten te brengen. Dat grote doel vormde de kern, het hart en de betekenis van de oude inwijdingen.

Maar let wel, *inwijding* en *mysterie* betekenen niet precies hetzelfde. Hoewel ze wat hun doelstelling betreft veel overeenkomst vertonen en gelijkgericht zijn, betekent *inwijding* lering, ontwaking, het activeren van de geest; de *mysteriën* waren de gedramatiseerde vormen van wat in de hogere graden plaatsvond. Er waren drie vormen van dramatisering waarin de neofiet werd geoefend en opgeleid voor wat hij in de vier hogere graden moet zijn en moet doormaken. Hij werd in die hogere graden geleid en geholpen, voorzover zijn karma dit toeliet; maar de kern en de essentie van de beproeving was een *toetsing* en hij moest die

alleen doorstaan en hij moest zijn geestkracht, de aard van zijn ziel, zelf bewijzen. Als hij bij de eerste beproeving zegevierde, werd hem het voorrecht verleend en bezat hij de innerlijke kracht om zich aan de hogere graden te wijden. Onder zulke omstandigheden kon er van een volledige bescherming of van het met zorg omringen geen sprake zijn. Juist het tegendeel hiervan gebeurde. Zijn leraar waakte over zijn bewusteloze lichaam terwijl zijn innerlijke natuur eropuit ging om de gebieden van de ruimte te onderzoeken, ja zelfs de zon binnen te gaan, de planeten en de maan en andere dingen en wezens binnen te gaan, om datgene te *worden*, *zichzelf te verliezen en datgene te worden* wat hij onder ogen moest zien en moest overwinnen, of te falen. Glorierijk waren de voorrechten van de overwinning; en aan het einde, bij de zevende beproeving, indien en zodra de eindoverwinning werd behaald, verrees hij als een verheerlijkte boeddha, een verheerlijkte christus, een ware meester van de mensen. Dan *wist* hij, omdat hij het had ervaren. Het was niet een puur zinnelijke ervaring, zinnelijk in de betekenis van een ervaring van de zintuigen – horen, zien, tasten, voelen, ruiken, proeven – maar het betekende de dingen en wezens te *zijn* waarover men hem had onderwezen, d.w.z. de volledige kennis van het leven in deze hiërarchie.

Dat was de betekenis van de hogere inwijding, van die hogere graden die het bereik en de betekenis van de mysteriën te boven gingen, en deze laatste waren de gedramatiseerde processen van het kosmische leven, de voorbereiding voor al datgene waaraan de kandidaat het hoofd moest bieden in de vier hogere inwijdingsgraden.

Om de zaak duidelijker te maken, zullen we een symbolische schets geven van de twee paden van groei of ontwikkeling van de twee fundamentele kosmische hiërarchieën.

Aan de linker- of stofzijde:	Aan de rechter- of goddelijke zijde, de lichtzijde:
CHAOS	GODEN
THEOS	MONADEN
KOSMOS	ATOMEN

die met elkaar corresponderen; en voorzover het de aard van de mens betreft: (1) het goddelijke; (2) het geestelijke of menselijke; en (3) het kosmisch-astrale.

Chaos is een Grieks woord en wordt gewoonlijk opgevat als een soort ongeordende schatkamer van oorspronkelijke beginselen en zaden

van wezens. Dat is zij in feite ook, in één diepe betekenis; maar ze is beslist en nadrukkelijk niet ongeordend. Ze is de kosmische opslagplaats van alle latente en rustende zaden van wezens en dingen uit vroegere manvantara's. Natuurlijk is ze dat, eenvoudig omdat ze alles bevat. Ze is de ruimte; niet de hoogste ruimte, niet parabrahman-mūlaprakriti, het grenzeloze – dat niet; maar de ruimte van een bepaalde hiërarchie die om zich te manifesteren afdaalt, d.w.z. wat voor haar in die bijzondere periode van het begin van haar ontwikkeling ruimte is. Denk aan het relativiteitsbeginsel. Volstrekte absoluten bestaan nergens, ze hebben nooit bestaan en zullen nooit bestaan. De leidende beginselen in de chaos zijn de goden uit de rechterkolom.

Theos is een Grieks woord dat 'god' betekent. Hiermee komen de monaden overeen.

Kosmos is een Grieks woord dat 'ordening' betekent. Kosmos werd ook wel voor de persoonlijke eigendommen, de sieraden van een vrouw en al dat soort dingen gebruikt: cosmetica, kleding en juwelen. Kosmos betekende dat wat geordend was en zich hield aan de regels van de harmonie – de ordening van het heelal; en de atomen in de andere kolom corresponderen hiermee. Let op de drie overeenkomsten: chaos, goden of goddelijke wezens, de kosmische architecten; dan theos, voor de bouwers, de kosmokratores, die corresponderen met de monaden, de geestwezens; dan kosmos, het heelal, geordend zoals wij het waarnemen; en de atomen, of vitaal-astrale zaden, aan de goddelijke zijde.

Begrijp dat we het hier niet hebben over scheikundige atomen. Die behoren tot de kosmos. Zoals in deze schets gebruikt, bedoelen we met goden, monaden en atomen (1) het goddelijke; (2) het geestelijk-menselijke; en (3) die primaire substantiële deeltjes die de materiële kosmos opwekken, bezielen en leven schenken. Ze werken elk op hun eigen gebied: de goden werken in de chaos; de monaden werken in en door de theos, de theoi, de bouwers; en de atomen, als de halfbewuste primaire stoffelijke entiteiten werken door de kosmos of het gemanifesteerde heelal, zoals dit werd voorbereid volgens zogenaamde natuurwetten, d.w.z. de essentiële en inherente werkingen van de natuur, die voortkomen uit de goden en monaden.

Zo'n atoom, volgens deze parallelle kolommen (die natuurlijk van H.P. Blavatsky afkomstig zijn), vertegenwoordigt het primaire deeltje stof; en dat primaire deeltje is het zevende beginsel van de stof, haar hoogste beginsel; en dat is de reden dat de zon een atoom wordt genoemd, omdat hij de zevende of hoogste graad van de stof of prakriti

op dit gebied is. Prakriti betekent natuur of de ontwikkelingskracht, dat wat de manifestatie voortbracht. Er zijn zeven kosmische prakriti's en we zijn in de eerste of laagste; de zevende als men naar beneden telt, de eerste als men naar boven telt. Elk hiervan heeft weer zeven subgebieden. De zon als een entiteit is de hoogste entiteit van het kosmische stelsel, het zonnestelsel. Maar wat wij zien is niet meer dan zijn voertuig, zijn zevende of laagste of materiële element of beginsel, naar beneden geteld. De zogenaamde zonnevlammen zijn geen vlammen. De zon brandt niet; hij is niet bezig te verbranden; hij is niet heet; wat we zien is de aura van de zon, het zesde subelement of subbeginsel van de eerste of laagste prakriti. Die aura is daarom de stoffelijke buddhische aura van de zon en vanuit een wetenschappelijk standpunt is hij een bol van kosmische krachten. Bedenk dat kracht en stof, zoals al eerder werd gezegd, fundamenteel hetzelfde zijn; ze zijn eenvoudig verschillende graden van manifestatie van geest-substantie. Stof is gekristalliseerde kracht; of, zo u wilt, hoewel dit niet zo'n goede manier is om het te beschrijven: geest of kracht of energie is etherisch geworden stof. Het is veel beter het op de andere manier te zeggen.

Stof op ons gebied is gekristalliseerd licht. Licht is substantie-energie of energie-substantie, dat is allebei goed. Noem het kracht. En licht, deze kracht, is weer de stof van iets dat nog hoger is dan licht, de prakriti daarboven.

Onze tijd is nu bijna verstreken en we willen de aandacht vestigen op dat waarover aan het begin van de avond werd gesproken: bepaalde belangrijke en fundamentele denkbeelden, die wetenschappers de door hen gedane ontdekkingen (of althans dingen die ze bezig zijn te ontdekken) van onze eeuw noemen, maar die door leden van onze school op grond van de studie van theosofische leringen werden voorzien. Begrijp goed dat wij de wetenschap, de geordende en gecoördineerde kennis, als de grootste vriend en bondgenoot beschouwen die we hebben. Maar wanneer het gaat om theorieën, of speculaties of dogma's van wetenschapsmensen, aanvaarden of verwerpen we deze al naar gelang we denken dat ze al dan niet waarheid bevatten – niet *mijn* waarheid of *uw* waarheid, maar al naar gelang ze die fundamentele beginselen bevatten (of niet bevatten) die door hun samenhang en consistentie en het beroep dat ze op het beste in ons doen, zich aankondigen als feiten van het zijn.

De theosofie heeft inderdaad het denken van de wereld veranderd. Praktijk zonder theorie is geestelijke leegte; theorie zonder praktijk is

dwaasheid. Iemand die een mooie theorie heeft en niets doet om haar in praktijk te brengen of tot een feit te maken is laks, want hij werd niet geboren om een nietsnut te worden; een mens daarentegen die geen theorie heeft, van wie de denkbeelden niet door beginselen worden gecoördineerd en geleid, is onwijs en handelt als een dwaas. Het beste dat we kunnen doen is het denken van de wereld zo te veranderen, dat de mensen gaan beseffen dat ze één zijn met de innerlijke wezens op de verschillende gebieden van het universele leven, en zich daarnaar richten, niet alleen in de wetgeving maar in hun leringen en in hun persoonlijke gedrag en in de zorg voor hun broeders en in hun gevoel van loyaliteit en trouw aan hun leraren, degenen die, naar ze weten en geloven, die waarheid bezitten.

We hebben een lijst van enkele van die ontwikkelingen opgesteld, die werden voorzien, en zonder twijfel zou elk van u deze lijst kunnen uitbreiden tot drie of vier keer haar lengte. Dit zijn ze:

1. Dat het gewone materialisme, waartoe onberekenbaarheid, toeval en dode stof behoren als voortbrengers van leven en bewustzijn, als een verklaring van het leven en het zijn, onwetenschappelijk, niet filosofisch en onmogelijk is, omdat het in strijd is met de natuur en de rede en dus absurd.

2. Dat andere planeten door intelligente wezens worden bewoond of niet, al naar gelang de omstandigheden; en dat dit wordt ontkend niet op grond van kennis over die planeten maar juist door gebrek daaraan; de enige planeet die we *wel* kennen, onze aarde, draagt intelligente wezens. De ontkenning is daarom irrationeel, zuiver speculatief en theoretisch en uitsluitend gebaseerd op vermoedelijk juiste feiten over de atmosfeer, koude of warmte enz., zoals deze *alleen* op onze planeet bekend zijn.

3. De onwerkelijke aard van het stoffelijke heelal of de stoffelijke sfeer, d.w.z. dat alles wat we zien en kennen door middel van zintuiglijke waarnemingen, de puur uiterlijke verschijnselen daarvan zijn.

4. Dat kracht etherisch geworden stof is; of liever dat stof in evenwicht verkerende of gekristalliseerde krachten is.

(Deze laatstgenoemde twee worden nu door exoterische wetenschappers volledig onderschreven.)

5. Dat elektriciteit en magnetisme uit deeltjes bestaan, d.w.z. corpusculair zijn: zijn gevormd uit deeltjes of corpuscula, en dus stof zijn. Het zijn de fenomenale gevolgen van noumenale oorzaken – stof of liever stoffen.

6. Dat de zogenaamde 'toestanden van beweging' van de vroegere geleerden uit de tijd dat H.P. Blavatsky voor het eerst haar boodschap aan de wereld bracht, als een definitie van krachten een kinderlijke poging is om krachten te verklaren door ze van een nieuw etiket te voorzien, wat in het geheel niets verklaart omdat elke kracht eenvoudig bewegende stof is.

7. Dat alle stof stralend is, radioactief, d.w.z. ze *zendt stralen uit*; sommige vormen of toestanden van stof meer dan andere. Vergelijk het werk en de ontdekkingen van Becquerel, Röntgen, de Curies, Rutherford en Soddy, enz. met soortgelijk werk van grote denkers uit andere landen.

8. Dat licht corpusculair is omdat het een stof of substantie is; dat wil zeggen licht is in feite een materiële straling.

9. Dat de transmutatie van stoffen en dus ook van metalen een feit in de natuur is dat zich ieder uur, iedere seconde, ieder ogenblik en ononderbroken in de tijd voordoet.

10. Dat het atoom een deelbaar lichaam is – d.w.z. het atoom van de *scheikunde* of *natuurkunde*; het is bij wijze van spreken een kleinere molecule.

(De nummers 6, 7, 8, 9 en 10 zijn alle door de wetenschap erkend of bijna erkend; in sommige gevallen volledig en in andere gevallen bijna volledig.)

11. Dat het stoffelijke atoom een uiterst klein zonnestelsel is, en dat elk lid van zo'n stelsel op zijn beurt is samengesteld uit oneindig kleine stoffelijke deeltjes of uit subatomen of uit infra-atomen.

12. Dat de nevelvlekhypothese, zoals deze in het algemeen werd aanvaard, als werkhypothese onvolledig en ontoereikend was, hoewel ze bepaalde elementen van natuurlijke, dat wil zeggen, van occulte, waarheid bevat.

13. Dat de zon niet brandt en zelfs niet heet is, hoewel hij in één betekenis aan de buitenkant *gloeit*, d.w.z. aan zijn 'oppervlakte'; dat hij evenmin zijn verlies aan warmte en andere krachten, zoals wordt beweerd, compenseert door inkrimping van zijn volume; en ook dat radium geen verklaring biedt voor zijn energieverbruik, wordt praktisch erkend.

14. Dat stormen – regen, hagel, sneeuw, wind – en droogten, evenals het grootste deel van de warmte van de aarde niet worden veroorzaakt door of worden ontleend aan zonne-energie, maar het gevolg zijn van een elektromagnetische wisselwerking van krachten tussen de massa

van de aarde en de meteorische massa of 'sluier' boven onze atmosfeer; zulke verschijnselen of gevolgen gaan, gedeeltelijk als oorzaken en gedeeltelijk als gevolgen, vergezeld van periodieke uitzetting of verwijding van het atmosferische lichaam en van periodieke samentrekking hiervan; en dat de zogenaamde ijstijden grotendeels aan dezelfde oorzaken te wijten zijn.

(Laat ik hieraan toevoegen dat enkele eminente wetenschappers in Noord-Californië een paar maanden geleden de bovenste lagen van de atmosfeer hebben onderzocht en dat zij tot dezelfde conclusie zijn gekomen, althans voor een deel en tot op zekere hoogte.)

15. Dat het Darwinisme en het Haeckelisme de meeste biologische verschijnselen niet kunnen verklaren; en Darwins natuurlijke selectie en Spencers overleving van de geschiktsten zijn slechts een minder belangrijke en secundaire werking van de natuur; dat het transformisme zoals dit door de moderne speculatieve wetenschap wordt onderwezen geen evolutie is – die de oude wijsheid *wel* onderwijst – en dat het als theorie niet alleen twijfelachtig is omdat het zuiver speculatief is, maar ook onwetenschappelijk omdat het als theorie op te weinig gegevens berust; het is daarom onvolledig en onvoldoende.

(We weten allen dat de theorieën van de transformisten opmerkelijke veranderingen hebben ondergaan sinds H.P. Blavatsky is gestorven.)

16. En tenslotte dat alle dingen en werkingen in de kosmos van nature betrekkelijk zijn, niet absoluut omdat er geen absoluten zijn, behalve in de zin van de relativiteit van verbanden; onze leringen liepen dus vooruit op het *fundamentele* idee hierover van dr. Albert Einstein.

Op de volgende bijeenkomst zullen we het atoom bestuderen.

HOOFDSTUK 28

HET AVONTUUR VAN EEN ATOOM. LAYACENTRA: ZON, KOMETEN EN PLANETEN; ZIEL EN MONADE. DE GRONDTOON VAN HET OCCULTISME.

De occulte wetenschap is *geen* wetenschap waarvan de geheimen direct, schriftelijk of mondeling kunnen worden meegedeeld. Was dit wel zo, dan zouden de 'broeders' niets anders hoeven te doen dan een *handleiding* voor deze kunst te publiceren, die op school zou kunnen worden onderwezen zoals een spraakkunst.

Het is een algemene misvatting dat wij onszelf en onze vermogens graag in geheimzinnigheid hullen – dat wij onze kennis voor onszelf willen houden en uit vrije wil – 'opzettelijk en weloverwogen' – weigeren haar aan anderen mee te delen. De waarheid is dat, tenzij de neofiet de toestand heeft bereikt die nodig is voor die graad van verlichting waarop hij recht heeft en waarvoor hij geschikt is, de meeste, *zo niet alle* geheimen *onmededeelbaar* zijn. De ontvankelijkheid moet even groot zijn als het verlangen om onderricht te geven. De verlichting *moet van binnenuit komen*. Tot op dat ogenblik kunnen geen hocuspocus met toverformules, geen komedie met hulpmiddelen, geen metafysische voordrachten of discussies en geen zelfopgelegde boetedoeningen haar brengen. Het zijn alle slechts middelen tot een doel en al wat wij kunnen doen is aanwijzingen geven voor het gebruik van die middelen, waarvan proefondervindelijk en op grond van eeuwenlange ervaring is komen vast te staan dat zij ertoe bijdragen het beoogde doel te bereiken. En dit was en is al duizend jaren lang *geen geheim*. – *De Mahatma Brieven*, blz. 312-3

We beginnen vanavond met het lezen van de volgende passage uit *De Geheime Leer* (1:626-7):

Wat de zogenaamde 'elementalenatomen' betreft: de occultisten gebruiken die benaming in een betekenis die analoog is aan de naam die de hindoe aan Brahmā geeft wanneer hij hem ANU, het 'atoom', noemt. Ieder elementalen*atoom*, bij het zoeken waarnaar meer dan één scheikundige het pad heeft gevolgd dat werd aangegeven door de alchemisten, is zoals zij vast geloven (zo niet *weten*) een ZIEL; niet noodzakelijk een ontlichaamde ziel, maar een *jiva*, zoals de hindoes deze noemen, een centrum van

POTENTIËLE LEVENSKRACHT, waarin intelligentie sluimert en, in het geval van samengestelde zielen, een intelligent actief BESTAAN, van de hoogste tot de laagste orde, een vorm samengesteld uit meer of minder differentiaties.

De denkbeelden die liggen besloten in het onderwerp dat we vanavond gaan bestuderen zijn majestueus en verheven. Als inleiding moet misschien worden gezegd dat de veelvuldige onderbrekingen van deze bijeenkomsten, door de omstandigheden veroorzaakt, ons hebben verhinderd om met deze nieuwe studie te beginnen; en afgezien van conclusies zullen we voordat onze studiebijeenkomsten met meer regelmaat kunnen worden voortgezet, op ons huidige onderwerp niet dieper ingaan dan we vanavond doen. En waarom? Omdat onze school sinds onheuglijke tijden, op bepaalde tijdstippen een deel van het jaar heeft gereserveerd, nooit minder dan drie maanden, waarin de studie dagelijks uren achtereen werd voortgezet met tussenpozen van rust; en dat werden perioden van inwijding genoemd. De reden voor deze methode lag daarin dat veelvuldige onderbrekingen, en de invloed op het denken van de dagelijkse beslommeringen, het denken zo afleidde en het verwijderde van de hogere natuur, dat het de dingen waarmee het zich moest bezighouden en die het moest proberen te begrijpen niet met goed gevolg kon aanpakken en vatten.

Maar we zullen doen wat we kunnen en ons nu kort gaan bezighouden met het bestuderen van het atoom en van wat H.P. Blavatsky 'zijn avonturen' noemt, door onderwerpen aan te roeren die hiermee verband houden en bijna identiek zijn: de layacentra, de zon en planeten en kometen, en daarmee vergeleken de ziel en de monade.

Zoals wij in *De Geheime Leer* hebben gelezen is een atoom een ziel. Een ziel is een entiteit die zich door ervaringen heeft ontwikkeld; ze is niet een geest, ze is een voertuig van de geest. Ze manifesteert zich in de stof door middel van en als een substantieel deel van de lagere essentie van de geest. Het punt waar de ziel in aanraking komt met een ander gebied eronder of misschien erboven – het punt van vereniging waardoor het bewustzijn kan binnengaan en teruggaan – is een layacentrum. Een layacentrum is dus een centrum in 'homogene' substantie. U zult zich herinneren dat we op een eerdere bijeenkomst dit woord *laya* van de Sanskrietwortel *lī* hebben afgeleid, die 'oplossen' betekent. Het woord *pralaya* komt van dezelfde wortel: *laya* is een zelfstandig naamwoord van de wortel *lī*, met een voorvoegsel *pra* dat 'naar', 'voorwaarts'

en daarom 'doorgaand' betekent. Met andere woorden, *pralaya* betekent 'doorgaande ontbinding'. Een layacentrum is dat deel van een entiteit, van een atoom, dat omdat het betrekkelijk homogene substantie is, stof 'ontbonden' tot homogeniteit, het binnenkomen en teruggaan van er doorheen gaande bewustzijnen mogelijk maakt.

Neem het layacentrum zoals dat zich in de zon manifesteert. De zon is in zijn kern een layacentrum. Ook iedere planeet heeft in haar centrale punt en is in haar centrale punt een layacentrum; elke komeet is in aanbouw rond een layacentrum, het hart of de kern ervan. Afmetingen of de plaats in de ruimte hebben hier niets mee te maken, omdat een layacentrum niet van fysieke en materiële aard is. Het is het verdwijnpunt voor alle dingen daaronder en het punt van ingang voor alle dingen daarboven, voor elke entiteit, ongeacht of ze een atoom, een zon, een planeet dan wel een mens is.

De zon zoals wij hem zien is een weerspiegeling, zoals al vaak is gezegd. Stel dat we hem een *sluier* noemen, wat misschien een beter woord is, hoewel weerspiegeling evengoed kan dienen omdat het in werkelijkheid een weerspiegeling *is* – dat wil zeggen de zon die we zien. Wat zien we wanneer we naar de zon kijken? We zien een titanische luister. Dat wil zeggen een weerspiegeling. De zon zelf, zijn kern, zou men in de palm van zijn hand kunnen houden en ik bedoel het deel van de zon dat zich achter die luisterrijke weerspiegeling bevindt. Dat deel dat men in de palm van zijn hand zou kunnen houden, behoort zelf tot het zevende of hoogste stadium van het laagste prakritistadium, een deeltje moedersubstantie van de laagste kosmische graad, de prakriti. De luister die we zien is de aura van dat layacentrum, zijn aura of emanaties en deze emanaties zijn krachten. De zon is een lichaam van onvoorstelbare krachten die ontspringen aan en zich uitstorten via dit layacentrum van de ware zon die achter de uiterlijke sluier schuilt. En de gouden schijf die we zien, is voor onze fysieke ogen slechts de aurische manifestatie op dit gebied van de ware zon die zich uitstort via de zon in het centrum van de zichtbare bol.

Zo is het ook in een mens. Er is een centrum in zijn natuur waardoorheen de krachten van boven zich uitstorten en waardoor hij zelf hoger klimt; en dat centrum is het layacentrum van zijn innerlijke natuur.

Wanneer we het over de monade hebben, moeten we die niet met het layacentrum verwarren. Een layacentrum is het kanaal, het punt, het verdwijnpunt, het neutrale centrum in de stof of substantie waar het

bewustzijn doorheen gaat – en het centrum van dat bewustzijn is de monade. Voor het ogenblik hoeven we er niet bij stil te staan op welk gebied de monade werkzaam is; op welk gebied ze ook werkzaam is, wanneer ze van het ene gebied van bewustzijn naar een ander overgaat, doet ze dit via een layacentrum. U zult zich herinneren dat we op de laatste twee bijeenkomsten op de parallellen hebben gewezen die zich in de natuur voordoen, zoals stof en geest-bewustzijn. Bedenk dat deze woorden in algemene zin worden gebruikt en niet slaan op een bepaalde stof of een bepaalde geest maar alleen dienen om de massa kosmische substantie aan te duiden waarop de grote krachten daarboven inwerken, die de wezens van het leven zijn, de hiërarchieën van de universele natuur; en in dit kosmische lichaam, in deze kosmische substantie, bevinden zich ontelbare layacentra omdat ze in feite de 'kritische punten', de omzettingsstadia, zijn waardoor wij als individuen toegang tot ons hogere zelf krijgen en waar de goddelijke en geestelijke krachten doorheen gaan die van bovenaf in ons binnentreden.

De zon is het brandpunt van levenskrachten van zijn stelsel, afgezien van andere veel belangrijker activiteiten, maar de zon als lichaam is dat ding dat we met onze stoffelijke ogen kunnen waarnemen; en hij is een ding van stof, hoewel hij zich in de zesde graad van ons stadium van prakriti bevindt, naar boven geteld, het buddhische stadium van de laagste prakriti. Maar de *ware* zon, de geestelijke zon, is dat goddelijke wezen achter de zon, een entiteit, een god. De stoffelijke zon is het lichaam of kleed hiervan, precies zoals in onszelf onze hogere natuur een god, een goddelijke vonk is en die goddelijke vonk is een *monade*. In tegenstelling met de monade is de ziel haar voertuig dat dient om zich op een bepaald gebied te manifesteren. Het betekent inderdaad voertuig. De geest manifesteert zich in zeven voertuigen en elk van deze voertuigen is een ziel; en dat bijzondere punt waar doorheen de goddelijke invloed de ziel binnengaat is het layacentrum en dat is bij wijze van spreken het hart van de ziel of beter de top ervan – homogene zielensubstantie.

Het is noodzakelijk dat we van deze basisbegrippen een duidelijk en scherpomlijnd beeld in ons denken hebben. De mysteriën die achter deze woorden schuilgaan zijn verheven, onvoorstelbaar schoon; maar we kunnen ze niet goed begrijpen zonder de woorden te kennen en te weten welke gedachten erin besloten liggen als wij ze gebruiken.

Alle sektarische afwijkingen van de grote oorspronkelijke religies uit de oudheid zijn ontstaan omdat deze regel niet werd gevolgd. Begrijp

uw termen en gebruik ze op de juiste manier. Over de betekenis van woorden zijn geschillen ontstaan, misschien te wijten aan het feit dat in het begin van een bepaalde religie die termen niet zó knap en passend werden omschreven dat latere dogmatici zich er niet meester van konden maken om ze te misbruiken.

Het is in feite een heel lastig probleem. Wij staan steeds 'tussen twee vuren'. Aan de ene kant zien we de mensen die erop staan zich aan de letter te houden, bijvoorbeeld: 'Pythagoras, de meester, heeft het zo gezegd.' In sommige gevallen misschien een mooi gevoel van trouw tegenover de leraar, maar zie eens hoe dit kan worden misbruikt door de zogenaamde dogmatici, die zich aan de letter willen houden en de geest uit het oog verliezen! En aan de andere kant staan zij die denken dat de letter niet belangrijk is, wat eveneens onjuist is; deze groep denkt dat ze de geest bezit en ze probeert de letter te dwingen zich te voegen naar haar opvatting over wat de meester of meesters, Pythagoras of wie ook, leerde.

Daarom is het nodig dat we in ons denken een duidelijk beeld vormen van de betekenis van deze en andere soortgelijke woorden. Als we het atoom gaan bestuderen, begeven we ons in nieuwe en uitgestrekte sferen van bewustzijn en gaan we in ons denken naar andere gebieden; en, zoals H.P. Blavatsky ons heeft gezegd, onze enige redding is dat we met alle kracht trouw blijven aan de grondbeginselen van haar leringen, die de leringen van de meesters zijn. We kunnen niet trouw blijven tenzij we precies weten waaraan we trouw moeten blijven. Als we zouden zeggen dat een atoom een god is, zou dat onjuist zijn. Zouden we zeggen dat het atoom een god bevat, dan zouden we slechts ten dele de waarheid spreken. Zouden we zeggen dat het atoom een god manifesteert, dan komen we een stap dichter bij de waarheid.

Nu een andere gedachte. Wat bedoelen we met *atoom*? Bedoelen we een kosmisch atoom, een astraal atoom, een psychisch atoom, een buddhisch atoom, een ātmisch atoom? Door de theosofie te bestuderen zien we dat deze atomen in al hun verscheidenheid 'zielen' zijn, die op verschillende gebieden bestaan in uiteenlopende graden van bewustzijn; en dan beseffen we dat het atoom *in wezen*, in het binnenste van zijn binnenste, een monade is, een goddelijke vonk, een wezen uit vroegere manvantara's, een monade die haar lessen zo volledig heeft geleerd dat ze in dit manvantara niets meer te leren heeft. Maar in haar spoor volgt een reeks skandha's, die in de levensatomen huizen en die de karmische indrukken zijn. Deze levensatomen zijn lagere wezens die haar volgen

en bij wijze van spreken haar lichamen vormen, zoals bepaalde elementen ons lichaam vormen, wezens waarvoor zij verantwoordelijk is omdat ze deze in vroegere kalpa's, vroegere manvantara's, vroegere cyclussen heeft beïnvloed: verantwoordelijk omdat ze deze in bepaalde gevallen heeft besmet en in andere gevallen de smetten ervan heeft weggenomen.

Wat zijn deze lagere dingen die in het spoor van een monade volgen? Dat zijn delen van haar wezen, gedachten van haar denken, kinderen van haar ziel, het kroost van haar hart. Dit is een verheven gedachte, en dit is het geheim van de manifestatie in het heelal en tevens het geheim van de hiërarchie van mededogen; het geheim waarom de ene helft van de natuur is wat wij stof noemen, gekristalliseerd en zogenaamd inert; en waarom de andere helft van de natuur wil en bewustzijn, intelligentie en liefde, begrip en leven is. En deze twee tegenpolen werken eeuwig samen tijdens de manvantara's. Op ieder moment in ruimte en tijd komen eenheden van deze reeks lagere dingen op hun beurt tot begrip en inzicht, en ze gaan elk door hun eigen layacentrum naar de sferen boven hen – terwijl zijzelf intussen andere lagere wezens hebben ontwikkeld, die in hun spoor volgen.

De processen van het kosmische leven en de evolutie zijn geschetst in wat zojuist is gezegd. En als we de uitdrukking van H.P. Blavatsky gebruiken en spreken van de 'avonturen van een atoom', krijgen we al een vaag idee van de studie die ons nu te wachten staat. Beseft u wel dat er met de onderwerpen die we zo nauwgezet hebben bestudeerd, de hoofdlijnen – althans een ruwe schets – zijn gegeven van een gaaf en volledig filosofisch stelsel, zo majestueus van omvang, inhoudelijk zo veelomvattend, zo groots in zijn mogelijkheden en in zijn kern zo diepzinnig, dat het zijns gelijke niet heeft in de exoterische literatuur in de wereld van vandaag? Zelfs de prachtige stelsels van exoterische filosofie van het oosten en de beste prestaties van de Europese filosofie – waarvan tussen twee haakjes het grootste deel niet veel meer is dan een aaneenschakeling van woorden – kunnen er niet mee worden vergeleken. Hun licht is slechts een nachtpitje naast de felle gloed van de middagzon, wanneer we ze met het esoterische stelsel vergelijken.

En waarom is dat zo? Omdat we de leringen van de goden hebben geschetst, de leringen die vroeger in de oude mysteriescholen werden onderwezen. Ook hebben we niet meer gedaan dan erop te zinspelen. We hebben nog niet één duizendste gezegd van wat er nog te zeggen blijft.

Er zijn zeven sleutels die de poorten van de oude wijsheid wijd openen. Deze zeven sleutels hebben we slechts vaag, noodgedwongen vaag, aangeroerd in onze toespelingen op de zeven schatten van wijsheid. Ieder terrein van het menselijke denken, elke gedachte die het menselijke denkvermogen in het leven kan roepen, valt onder een van deze schatten of een van deze juwelen. Deze zeven schatten werden door leden van de hiërarchie van mededogen en hun leerlingen aan oude rassen geschonken en verklaard, en zijn aan ons doorgegeven. Maar bedenk dat deze zeven schatten, zoals al duidelijk is gezegd, onder de naam waaronder ze bekend zijn slechts sleutelwoorden, trefwoorden zijn, termen ten dienste van het geheugen.

Door deze verheven gedachten voelt een mens zich in elk deel van het heelal thuis. Dat is de ware grondtoon van het occultisme, één zijn met het universele leven, overal thuis zijn. Het occultisme openbaart de essentie van het leven, de essentie van het zijn en de essentie van het bestaan. Laten we dit nooit verwarren met de zogenaamde occulte kunsten, kunsten die aan ons als leerlingen van deze school streng verboden zijn. De broeders van de schaduw misleiden hun hulpeloze slachtoffers met de occulte kunsten, verleiden hen daarmee en hun einde is nietzijn. Maar de meesters hebben ons duidelijk gezegd: leer eerst discipline, leer eerst de Wet. Dan zult u de vermogens waarnaar u misschien verlangt alleen verlangen als geestelijke krachten en alleen om deze en uzelf aan anderen te geven. Op het pad verdwijnen de zogenaamde occulte kunsten zelfs uit de verbeelding omdat hun misleidende verlokkingen en bekoringen zo duidelijk worden gezien. Ik denk geen ogenblik dat iemand van ons daaraan hoeft te worden herinnerd.

Katherine Tingley heeft steeds met nadruk gewezen op de noodzaak om eerst de Wet te leren – en het leren van de Wet betekent de ontwikkeling van de geestelijke natuur en het is de koninklijke weg, de koninklijke eenwording. Heeft men die bereikt, dan heeft men alles in het heelal; grenzeloze kennis bijvoorbeeld, en de daarmee corresponderende vermogens zullen dan op natuurlijke wijze volgen. Maar elke poging om ze voortijdig aan te kweken, zelfs elk verlangen ernaar zal u omlaaghalen, even zeker als de zon morgenochtend in het oosten boven de horizon zal verrijzen, want het zijn de persoonlijke kant van het denken, het persoonlijke verlangen, de begeerte en de honger naar macht en het nieuwe, die deze dingen wensen. De goddelijk-menselijke entiteit, de boeddha, en wie naar goddelijk recht lid is van de hiërarchie van mededogen, kent deze dingen en begeert ze niet, want hij is er ver

boven uitgegroeid. Bij hem leeft de voortdurende drang zich boven de stof te verheffen, het hart te zuiveren van smetten, de bekleedselen van de stoffelijke mens af te werpen, en zich te hullen in het gewaad van de onsterfelijkheid, dat in feite innerlijk al het uwe is en dat er eenvoudig op wacht dat ieder van u het herkent en, zoals de oude Egyptenaar het uitdrukte, een 'zoon van de zon', een heilige ingewijde te worden.

HOOFDSTUK 29

DE RUIMTE: HET GRENZELOZE AL. VOL VAN IN ELKAAR GRIJPENDE, ELKAAR DOORDRINGENDE HEELALLEN. ÉÉN WERKING, ÉÉN HIËRARCHISCHE INTELLIGENTIE, ÉÉN WERKWIJZE IN DE GEHELE NATUUR: ÉÉN ORGANISME, ÉÉN UNIVERSEEL LEVEN.

Een geordend heelal, of anders een chaotische verwarring. Dan ongetwijfeld een wereldorde. Of denkt u dat orde in uzelf verenigbaar is met wanorde in het Al? En dat terwijl alle dingen, hoe verspreid en verstrooid ook, elkaar door banden van sympathie beïnvloeden.

– *Marcus Aurelius Antoninus*, *Tot zichzelf*, 4, 27
(naar vert. Rendall)

Beschouw het heelal altijd als één levend wezen, dat één substantie en één ziel heeft; en zie hoe alle dingen verband houden met één beeld, het beeld van dit ene levende wezen; en hoe alle dingen handelen met één beweging; en hoe alle dingen de samenwerkende oorzaken zijn van alle dingen die bestaan; let ook op het ononderbroken spinnen van de draad en de structuur van het web. – Op. cit., 4, 40 (naar vert. Long)

Laat ik aan het begin van deze bijeenkomst nogmaals de aandacht erop vestigen dat de leringen van het occultisme op een ethische en morele grondslag berusten; en zoals al vaak is gezegd, ligt daar het onderscheid dat als het ware de scheidslijn vormt tussen de hiërarchieën aan de ene kant, de opgaande of lichtende boog, en die hiërarchieën aan de andere kant, de schaduwboog, of die wezens en intelligenties die bezig zijn in de stof af te dalen om de nodige ervaring op te doen, die hen in staat stelt de weg omhoog in te slaan.

Ethiek is geen zaak waarover valt te twisten, zoals mensen dat doen; alleen de vormen van de ethiek zijn dat; maar in de grondbeginselen van goed tegenover kwaad, van plicht tegenover zelfzucht, van de vreugde van zelfverzaking en zelfverloochening tegenover de verschrompelende invloed van de tegenovergestelde theorieën van het zijn – en daar zijn er veel van in de wereld – daarin ligt het verschil tus-

sen de zonen van het licht en de kinderen van de schaduw.

U zult zich herinneren dat we ons aan het einde van de vorige bijeenkomst bezighielden met de leringen die in het woord *atoom* liggen besloten. Bedenk dat hier niet het atoom van de wetenschap wordt bedoeld. Het atoom van de wetenschap is een min of meer duidelijke voorstelling van fundamentele materiële deeltjes, die in het denken van wetenschappers is ontstaan in een poging de verschijnselen van de stoffelijke natuur te verklaren, verschijnselen die in de laatste honderd jaar of zo zijn bestudeerd; en bovendien zijn de wetenschappelijke leringen over het atoom voor een groot deel gebaseerd op verkeerd begrepen leringen van bepaalde Griekse filosofen.

Maar als we het atoom opvatten volgens de leer zoals die is belichaamd in de leringen van de oude wijsheid, dan zien we dat het een intelligentie en een levend wezen van een bepaalde soort is. Laten we daarom eerst de volgende passage lezen uit *De Geheime Leer* (1:138):

> . . . ieder atoom in het Heelal heeft de mogelijkheid van zelfbewustzijn in zich en is, evenals de monaden van Leibnitz, een Heelal op zichzelf en *voor* zichzelf. *Het is een atoom en een engel.*

Geen christelijke engel; geen wezen met vleugels enz., maar een geestelijke intelligentie. En vervolgens blz. 137:

> De leer zegt dat, om een volledig bewust goddelijk wezen te worden – ja zelfs het hoogste – de oorspronkelijke geestelijke INTELLIGENTIES door het menselijke stadium moeten gaan. En wanneer we zeggen menselijk, dan heeft dit niet alleen betrekking op onze aardse mensheid, maar ook op de stervelingen die elke andere wereld bewonen, d.w.z. op die intelligenties die een geschikt evenwicht tussen stof en geest hebben bereikt, zoals *wij* nu, sinds het midden van het vierde Wortelras van de vierde Ronde werd gepasseerd. Elk wezen moet door eigen ervaring het recht hebben verkregen om goddelijk te worden.

Deze woorden 'eigen ervaring' omvatten de gedachte waarop Katherine Tingley in haar onderricht aan ons zo vaak de nadruk heeft gelegd – *zelfgeleide evolutie*, een leer die inhoudt dat het noodzakelijk is onze geestelijke wil en onze geestelijke intelligentie voor edele en altruïstische en onpersoonlijke doeleinden te gebruiken. Laten we hier nog eens zeggen dat de mens altijd uit twee paden kan kiezen: het rechterpad, de lichtende boog, die steeds hoger en hoger gaat; en het linker, de schaduwboog, die omlaag voert naar die sferen waarvan we natuur-

lijk iets weten en waarover we al verschillende keren hebben gesproken.

Verder moet worden opgemerkt dat deze term of dit woord atoom eigenlijk niet meer dan een aanduiding is. We zeggen atoom, maar we bedoelen in feite een groot aantal gedachten die verband houden met de kosmogonie en de evolutie. Bijvoorbeeld, *goden*, *monaden*, *zielen*, *atomen*, zijn woorden die samen zowel als ieder afzonderlijk te maken hebben met diepzinnige leringen, die de kosmogonische en evolutionaire processen verklaren. En wat in het occultisme het layacentrum wordt genoemd, waarop we tijdens eerdere bijeenkomsten kort hebben gezinspeeld, hangt daar nauw mee samen. In Afdeling III van Deel 1 van *De Geheime Leer* wijdt H.P. Blavatsky in § 15, getiteld 'Goden, monaden en atomen', een van de mooiste gedeelten van haar grote werk aan een uiteenzetting van de leringen daarover.

In de eerste plaats moet men begrijpen dat zaken als spiritualiteit, ethiek en religie in deze bijeenkomsten een grote rol spelen. Ze raken de grondslag van ons wezen. Het zijn niet alleen maar verstandelijke discussiepunten of oefeningen in welsprekendheid. Deze leringen leiden er rechtstreeks toe dat we het pad van de lichtende boog gaan betreden; en wij, die het nut van deze leringen al hebben ondervonden, moeten er ons op zijn minst enigermate van bewust zijn dat als er één hoofddoel is dat we nastreven, dan is dat het vollediger, intenser, één worden met dat luisterrijke leger waarvan de meesters als het ware de uiterlijke voorhoede vormen.

Wat bedoelen we met de ruimte? Men denkt in het algemeen aan de ruimte als een 'vergaarbak van dingen' – een definitie die we verwerpen. Men spreekt over de oneindige ruimte en toch noemt men de ruimte tegelijkertijd een vergaarbak, een reservoir – een merkwaardige illustratie van de slordige manier van denken van deze tijd. Het ligt voor de hand dat als ze een *vergaarbak* is, ze *iets eindigs* is; en daar komt nog bij dat deze opvatting geheel voorbijgaat aan de kernbetekenis van het woord ruimte. Als men begrijpt wat *wij* met ruimte bedoelen, dan heeft men een sleutel die veel van de edele leringen ontsluit, die in een elementaire studie diep verborgen liggen. Ruimte zoals die in het ware occultisme wordt opgevat, betekent dat al wat is een volheid is, volmaakt en volstrekt continu, zonder einde en zonder begin; niet slechts een vergaarbak, niet slechts een reservoir, niet iets eindigs maar het grenzeloze Al. Verder: de ruimte IS; zij *is* niet alleen op of in één gebied, maar op en in zeven gebieden, de zeven kosmische gebieden van ons heelal en strekt zich bovendien eindeloos binnenwaarts en ein-

deloos buitenwaarts uit. Het is het oneindige pleroma van de Grieken en dat Griekse woord *pleroma* betekent 'volheid'.

Het ligt voor de hand dat al wat is *deel* uitmaakt van de ruimte. Omdat de ruimte niet slechts een reservoir, een abstractie van het denken of slechts een vergaarbak is, zegt H.P. Blavatsky in haar leringen: de enige 'God' die we erkennen is Dat – het woord uit de oude Veda's – d.w.z. ruimte, het grenzeloze Al. Dit Al bevat kennelijk alle dingen, al wat is, zoals we al eerder hebben aangetoond toen we die prachtige leer van de hiërarchieën bestudeerden, die het derde van de zeven juwelen of schatten van wijsheid is. De ruimte is vol met een oneindig aantal op zichzelf staande heelallen, die in elkaar grijpen en elkaar doordringen. Deze heelallen zijn op hun beurt vol met eindeloos veelsoortige wezens van allerlei aard, hoge en lage, innerlijke en uiterlijke. Wij kunnen niet zeggen de *hoogste* en de *laagste*, omdat deze termen grenzen of beperkingen, eindpunten zouden inhouden, en ruimte is onbegrensd. Alleen binnen de perken of grenzen van een bepaald heelal of een bepaalde hiërarchie kunnen we de overtreffende trap van deze adjectieven gebruiken en spreken over de *hoogste* of de *laagste*.

Neem een willekeurig heelal of een willekeurige hiërarchie als voorbeeld van de algemene regel. Elk heelal is vol wezens die hun oorsprong vinden in de top, het hoogste, of in een ander opzicht het zaad, dat bij wijze van spreken de god van die hiërarchie is; en deze god, dit geestelijke elementaire wezen, werpt aan het begin van een bepaalde periode van manifestatie uit zichzelf, evolueert uit zichzelf, brengt naar buiten uit zichzelf, een veelsoortige reeks hiërarchieën, die uit kleinere of lagere wezens bestaan, wezens die wat spiritualiteit en waardigheid betreft lager staan dan hijzelf. Ze zijn als het ware de gedachten die de god of de kosmische oorspronkelijke denker denkt. Neem als analogie het voorbeeld van een denkend mens. Hij denkt gedachten. Elke gedachte heeft haar eigen leven, elke gedachte heeft haar eigen essentie, en moet haar eigen weg volgen. Elke gedachte berust als het ware op een bijzondere trilling, om woorden te gebruiken waarmee ons begripsvermogen bekend is. Elke gedachte heeft haar eigen bijzondere svabhāva of innerlijke essentiële natuur, die haar individualiteit is.

Deze top van de hiërarchie 'denkt dus gedachten'. Nu wil ik hiermee niet zeggen dat deze top een menselijk of een goddelijk wezen is, dat zoals wij gedachten denkt. Het hier gebruikte beeld is slechts een analogie. Zoals een mens gedachten denkt en zodoende de atmosfeer om hem heen met deze levende wezens vult, deze gevleugelde bood-

schappers die men gedachten noemt, zo worden door het oorspronkelijke elementaire wezen, de top, het zaad, het eerste dat uit de schoot van de oneindige Moeder tevoorschijn komt, deze delen van hemzelf, deze monadische aggregaten, deze kosmische 'gedachten' afgeworpen.

En wat zijn deze eerste emanaties? Het zijn wat de oude wijsheid de *goden* noemde. En deze goden zenden op hun beurt vanuit zichzelf andere veelsoortige reeksen wezens uit die minder zijn dan zij – minder in waardigheid, minder groots, met minder begripsvermogen. En deze secundaire emanaties of evoluties zijn de *monaden*. En als deze monaden hun weg omlaag langs de schaduwboog vervolgen, werpen ze in het begin van het manvantara op precies dezelfde manier en volgens dezelfde methode andere entiteiten af die minder zijn dan zij, en die vormen nog meer uiterlijke hiërarchieën, intelligenties die nog stoffelijker zijn; en deze tertiaire emanaties zijn de *zielen*. En die zielen zullen, als ze hun weg omlaag vervolgen, evenals hun hogere voorgangers, uit zichzelf wezens afwerpen, tevoorschijn denken, uitzenden, ontwikkelen, die in wijsheid en spiritualiteit en waardigheid en macht nog lager staan dan zij. En dat zijn de *atomen* – maar niet het stoffelijke atoom. Laten we die gedachte onmiddellijk uit ons hoofd zetten. De atomen van de wetenschap zijn feitelijk niets anders dan moleculaire aggregaten van atomaire elementen die zich op de grens van het astrale gebied bevinden.

Later zullen we een duidelijker uiteenzetting geven van de relatie tussen het atoom en de stoffelijke wereld van uiterlijke verschijnselen dan wij nu gezien de beschikbare tijd kunnen doen. We vestigen vanavond de aandacht erop dat er overal in de natuur één manier van handelen, één hiërarchische intelligentie, één werkwijze bestaat. Deze *werkingen van de natuur*, vergeet dat niet, worden door de wetenschappers en de christelijke theologen in hun onwetendheid de natuurwetten genoemd. Maar er zijn geen natuurwetten, zoals al eerder is gezegd en uitgelegd. Er bestaan geen zogenaamde mechanisch werkende wetten, omdat er geen wet*gevers* zijn: daarom bestaan zulke natuurwetten niet. Maar er zijn *werkingen van de natuur* en onze denkers zien deze werkingen van de natuur, en door gebrek aan inzicht in de oude wijsheid en misschien door gebrek aan de juiste omschrijvende woorden volgen ze de analogie van het menselijke handelen en spreken over 'wetten van de natuur'.

Maar dit zijn de geestelijk automatische werkingen van wezens in dat ontzaglijk grote geheel van entiteiten en intelligenties dat het heelal wordt genoemd, en dat er slechts één is uit een oneindig aantal andere

heelallen in de ruimte. Al wat is, is één ontzaglijk groot organisme. Er is nergens een vacuüm of leegte – alles is gevuld en is één grenzeloze volheid. Als we die gedachte in onze geest kunnen vasthouden en onszelf zien als schakels in een keten van wezens, een oneindige keten – die Homerus de gouden keten noemde – zullen we de kracht, de filosofische diepte en de grote betekenis beseffen van de bedoeling van onze leringen als daarin wordt gesproken over universele broederschap, de fundamentele eenheid van al wat is. Ieder van ons heeft in zichzelf de mogelijkheid om een god te worden, om vanuit het godzijn nog hoger te klimmen tot wat voor ons nu onuitsprekelijke goddelijke sferen zijn. Maar het hangt van onszelf af. Ieder ogenblik moeten we kiezen tussen: het pad van de 'rechterhand', en het pad van de 'linkerhand', om de oude boeddhistische terminologie te gebruiken.

Deze twee bogen, de schaduwboog of de boog van stof en de lichtende boog of de boog van licht of van de geest, zijn een voorbeeld van de dualiteit van de gemanifesteerde natuur; de wezens op de lichtende boog zijn wat onze leraren de dhyāni-boeddha's noemen, de boeddha's van contemplatie, die eens in lang vervlogen kalpa's mensen waren, zoals wij nu zijn. De andere boog omvat de hiërarchieën die in de stof afdalen om de lessen te leren die wij van deze kalpa in het verleden hebben geleerd, zoals de dhyāni-boeddha's, de zonen van het licht, lange, lange eonen geleden hebben gedaan, die nu echter aan de top staan van de buddhische hiërarchie, waarvan wij deel uitmaken als ons hart oprecht en onze ziel sterk is.

De schoonheid en luister van deze leringen vervullen de ziel met ontzag. Ze hoeven alleen op de juiste manier te worden begrepen om geest en ziel zo hecht aan de eeuwige waarheid te binden, dat niets in de toekomst ze ooit aan het wankelen zal brengen. Het grote mysterie van de evolutie is daarin onthuld, als we maar de ogen hadden om het te zien. Zij die langs het pad zijn gevorderd hebben hun sporen achtergelaten en daar staan zij, die glorierijke wezens, in grote aantallen: de laagsten zijn zij die net boven ons staan, de chela's en dan nog hoger de meesters en de meesters van de meesters; en dan de chohans; en de mahā-chohans; en dan de dhyāni-chohans; en dan de dhyāni-boeddha's; en zo tot in het oneindige, steeds hoger, want de oneindigheid is grenzeloos en eindeloos. En dit proces van hiërarchische ontwikkeling is al een eeuwigheid in het verleden aan de gang en zal eeuwig in de toekomst voortduren.

Men vindt het moeilijk deze verheven leer te aanvaarden, omdat het

brein zo vol is van andere gedachten dat het moeite heeft deze verheven waarheden binnen te laten, er een plaats voor te vinden en ze in het geheugen vast te leggen. De mens geeft zijn vooroordelen niet graag op; hij breekt zijn denkvormen niet graag af. Hoevelen van ons komen naar een bijeenkomst als deze met vaste ideeën over wat wij 'als waarheid kennen', omdat we het nu eenmaal ergens zo hebben gelezen en ons verstand in dat model is verstard. Ik weet hoe moeilijk het voor elk van ons is het denken steeds vrij en plastisch te houden, en altijd bereid te zijn de waarheid te aanvaarden, wat onze vooroordelen van religieuze, filosofische of wetenschappelijke aard ook zijn. Een kritisch mens is geen wijs mens. Zonder zichzelf daarvan bewust te zijn, ziet de criticus zijn eigen kleinheid; een wijs mens, een mens die weet, zal eerder zeggen: 'Ik zal nadenken, ik zal onderzoeken wat de leraar mij heeft gegeven. Dit is een kans; ik zal die niet afwijzen, omdat het moeilijk lijkt erin te geloven of omdat ik heb gelezen dat H.P. Blavatsky in een of andere passage dit of dat zei'. Bouw alstublieft niet om een of andere passage van H.P. Blavatsky of van Katherine Tingley of van William Q. Judge een ijzeren muur van vooroordelen, omdat u denkt het te hebben begrepen. Houd uw geest soepel en ontvankelijk en plooibaar; houd vast aan dat wat uw ziel, uw geweten, u zegt dat *goed* is; en als het nodig is, *wacht*! Thebe werd niet op één dag gebouwd.

Voor we eindigen is er nog een vraag die bij iedere theosoof die nadenkt moet zijn opgekomen en ze is als volgt door een leerling onder woorden gebracht:

> Als iedereen onder leiding van de dhyāni-chohans staat, hoe komt het dan dat er, zoals H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* (1:451) zegt, 'wreedheid, flaters en overduidelijke onrechtvaardigheid' in de natuur voorkomen? En dan citeert ze het gezegde dat de natuur een 'bevallige maar steenkoude moeder' is.

De beginselen waarop deze doordachte vraag is gebaseerd, zijn inderdaad heel eenvoudig. In de eerste plaats is het *niet* zo dat de dhyāni-chohans de 'natuur leiden'; evenmin als de innerlijke dhyāni-chohan van de mens zijn bloedsomloop of de processen van zijn eigen spijsvertering leidt. Die dingen behoren tot de lagere sferen van de natuur. Er staat een dhyāni-chohan aan het hoofd van iedere afdeling van de natuur; maar een rechtstreeks ingrijpen, het oude theologische denkbeeld van een almachtige God, die zich bemoeit met de chaotische toestand die hijzelf heeft geschapen, wordt in onze leringen niet aan-

vaard. De dhyāni-chohans 'leiden' de stoffelijke processen van de natuur niet. Zij zijn de top van de hiërarchie en vormen de 'wetten' waarnaar de natuur werkt; maar iedere entiteit, iedere monade, ieder atoom, iedere ziel heeft in min of meer beperkte graad een vrije wil en het vermogen om te kiezen, afhankelijk van zijn of haar intelligentie, en moet dat vermogen gebruiken, of te gronde gaan. En hierin ligt de sleutel, het antwoord op de vraag. De mens oefent met zijn denken geen controle uit op het kloppen van zijn hart of op de processen van zijn spijsvertering of op de tijd die hij nodig heeft om van een baby tot kind, en van kind tot volwassene te groeien, en van volwassene de ouderdom met gebreken te bereiken. Die dingen worden beheerst door wat terecht de natuurkrachten worden genoemd; en de wetten waarnaar de natuurkrachten werken zijn die hogere werkingen die de automatische geestelijke activiteiten van de dhyāni-chohans vertegenwoordigen; maar te zeggen dat zij de natuur leiden is onjuist; dit denkbeeld is een overblijfsel van de oude theologische christelijke dogma's dat in ons denken is blijven hangen; en we moeten ons intellect van zulke gedachten zuiveren, als we het hart, de essentie van de oude leringen willen begrijpen die van één organisme, één universeel leven spreken dat overal op allerlei manieren werkzaam is. En in dit ene organisme, in dit ene kloppende hart, in dit ene universele leven bestaan deze veelsoortige en talloze en eindeloze reeksen intelligenties, waarvan ieder zijn eigen bestemming uitwerkt vanuit innerlijke impulsen, beheerst door verschillende hogere entiteiten waarin ze bewegen, leven en hun bestaan hebben.

HOOFDSTUK 30

DE ONDERLINGE BETREKKINGEN TUSSEN GODEN, MONADEN EN ATOMEN – EEN SLEUTEL TOT DE EVOLUTIELEER. OPEENVOLGENDE EMANATIES: OMHULSELS. HOGERE WEZENS DIE MENIGTEN LAGERE WEZENS EMANEREN EN ZICH DAARIN HULLEN. ETHISCH HANDELEN GEBASEERD OP DE STRUCTUUR VAN HET HEELAL.

Maar het andere hulpmiddel, neerhangend van de goden, hoewel verre inferieur aan hen, is dat van de daemonen, dat niet primair actief van aard is, maar ondergeschikt is aan en de weldadige wil volgt van de goden. Het ontvouwt ook het onzichtbaar goede van de goden als energie, omdat het daarin zelf is opgenomen en geeft uitvoering aan de werken ervan op een manier die daarmee in overeenstemming is. Want het maakt dat wat onuitsprekelijk is in het goede van de goden uitspreekbaar, doet dat wat vormloos is oplichten in vormen, en brengt uit dat wat in het goddelijk goede boven alle rede uitgaat zichtbare redenen (of scheppende vormen) voort. Omdat het als een ingeboren goed ook zijn deel ontvangt van het schone, zal het dit op gulle en overvloedige wijze geven en overdragen aan de geslachten die het volgen. Deze tussengeslachten vervolledigen daarom de gemeenschappelijke band tussen de goden en de zielen en maken de verbinding tussen hen onverbrekelijk. Ze vormen ook de verbinding in de ene continuïteit van dingen van bovenaf tot aan het einde toe; maken de gemeenschap van eenheden onafscheidelijk; zijn er de oorzaak van dat alle dingen het beste en een evenredig mengsel krijgen; brengen in zekere zin evengoed de vooruitgang van de hogere op de lagere naturen over, als de verheffing van latere tot eerdere dingen; brengen in meer onvolmaakte wezens orde en maatstaven van wat neerdaalt uit hogere naturen en van dat waardoor dit wordt ontvangen; en maken dat alle dingen aan allen vertrouwd en voor hen aangepast zijn, terwijl ze de oorzaken van dit alles op bovenaardse wijze van de goden ontvangen.

– Iamblichus, *Over de mysteriën*
(naar vert. Thomas Taylor, blz. 32-3)

'De geestelijke intuïties in de mens wakker houden' is een goede omschrijving van het werk van de Theosophical Society in de wereld.

Maar we moeten verdergaan dan deze mooie gedachte, willen we de leringen die ons zijn toevertrouwd begrijpen en ten volle in ons leven tot uitdrukking brengen en daardoor een moreel en ethisch besef ontwikkelen; deze leringen zijn in de eerste plaats bedoeld om dat besef te ontwikkelen en in ons tot leven te wekken, om zo het doel dat ons voor ogen is gesteld te kunnen verwezenlijken.

Uiteenzettingen over filosofische, religieuze en wetenschappelijke onderwerpen alleen hebben geen enkele blijvende waarde, leveren niets op, zijn vruchteloos tenzij de geest van de loge erachter staat; en die logegeest kan niet bestaan zonder de geestelijke intuïties die in de kern, in het centrale deel van ieder mens bestaan. Het zal u zijn opgevallen dat onze studiebijeenkomsten er geheel op zijn gericht onze hogere natuur te ontwikkelen. Deze leringen van de esoterische filosofie hebben en zullen de toets van de tijd en van het menselijk hart doorstaan. Dat is ongetwijfeld een feit waarvoor we innig dankbaar mogen zijn.

We naderen nu het einde van de elementaire studie waarmee we ons de laatste twee of drie jaar kort hebben beziggehouden; en we moeten binnenkort meer concrete aspecten van de oude wijsheid of wijsheidsreligie gaan bestuderen; en eigenlijk zijn we deze meer gedetailleerde leringen al genaderd in ons onderwerp van nu – *goden*, *monaden*, *zielen*, *atomen* en *lichamen*. De onderwerpen die op de vorige bijeenkomsten werden bestudeerd en die sommigen misschien wat abstract toeschijnen, moeten goed worden begrepen omdat de draagwijdte ervan op het gebied van het menselijk denken, zoals dat door religie, filosofie en wetenschap wordt vertegenwoordigd, bijzonder groot is; ze vormen als het ware de fundamenten waarop de oude wijsheid rust.

U zult zich herinneren dat wij de vorige keer uit *De Geheime Leer* (1:138) het volgende hebben gelezen: 'ieder atoom in het Heelal heeft de mogelijkheid van zelfbewustzijn in zich en is, evenals de monaden van Leibnitz, een Heelal op zichzelf en *voor* zichzelf. *Het is een atoom en een engel*' – dat wil zeggen een geestelijk wezen. Wij zullen over dit onderwerp duidelijker spreken dan we ooit tevoren hebben gedaan, en de reden hiervoor is dat een goed begrip van de evolutieleer – de leer van ontwikkeling en groei – berust op een juist inzicht in de ware betekenis en samenhang van deze drie: goden, monaden en atomen.

Allereerst zult u zich herinneren dat we, toen we over de ruimte spraken, het denkbeeld dat de ruimte niets anders is dan een vergaarbak hebben verworpen. Het gaat niet alleen om een abstract denkbeeld; het is van het hoogste belang te begrijpen dat het gehele zijn één onmete-

lijk organisme is, waarin bij wijze van spreken één universeel hart klopt. U ziet onmiddellijk dat hierin de grondslag voor ethische normen ligt; er is nergens een absolute leegte, een absoluut vacuüm; alle wezens zijn nauw verwant en door de sterkste banden van eenheid met elkaar verbonden: geestelijke, goddelijke, intellectuele, mentale, astrale, fysieke. Niets kan zonder alle andere dingen bestaan; want de kosmos zou als hij van één enkel atoom werd beroofd, in ontastbare stof uiteenvallen. Dit is geen beeldspraak maar werkelijkheid.

Men zegt vaak dat een monade in de stof neerdaalt. Dat is een manier van spreken, een wijze van uitdrukken. De monade zelf 'daalt niet af', evenmin als een god onze trams bestuurt of onze schoenen poetst. Hoe breidt de monadische invloed zich dan uit over de verschillende gebieden van de natuur, zodat het in het gewone spraakgebruik in feite juist is om te spreken over de delfstofmonade, de dierlijke monade, de astrale monade, de menselijke monade, de geestelijke monade, de goddelijke monade? Als volgt: maar laat ik eerst H.P. Blavatsky citeren over de monade (*De Geheime Leer*, 2:208):

De uitdrukkingen 'delfstof-', 'plantaardige' en 'dierlijke' *monade* zijn bedoeld om een oppervlakkig onderscheid te maken: er is geen andere monade (jiva) dan de goddelijke, die dus menselijk is geweest of moet worden. Deze laatste uitdrukking moet zonder betekenis blijven, tenzij het verschil goed wordt begrepen. De monade is een druppel uit de onbegrensde oceaan aan de andere kant, of om het beter te zeggen, *binnen* het gebied van de oorspronkelijke differentiatie. Ze is goddelijk in haar hogere en *menselijk* in haar lagere toestand – de bijvoeglijke naamwoorden 'hogere' en 'lagere' worden gebruikt bij gebrek aan betere woorden – en een monade blijft ze altijd, onder welke omstandigheden en in welke uiterlijke vorm ook, behalve in de nirvanische toestand.

Zo wordt de zaak ondubbelzinnig uiteengezet.

Op de vorige bijeenkomst werd erop gewezen dat, wanneer de levenstrilling in het grenzeloze Al voor het eerst in de cyclische duur optreedt, de oorspronkelijke wezens tevoorschijn komen als de zogenaamde goden en dat deze goden in de loop van de eeuwen tijdens de voortschrijdende manvantarische perioden mindere wezens uitzonden, uitwierpen of van zichzelf afwierpen of geboren deden worden – minder, in de zin van lager, minder goddelijk of minder verheven, minder groots – en die wezens zijn de monaden. Op precies dezelfde manier hebben de monaden de zielen uitgezonden (of lieten ze deze uit zichzelf

geboren worden); en begrijp alstublieft, dat zoals de monade in de god was, zo was de ziel in de monade. Deze entiteiten waren latent in de monaden aanwezig als de karmische vruchten van het vorige mahāmanvantara. Zoals het leven in het zaad blijft wanneer de plant het afwerpt en in de lente een groene loot tevoorschijn brengt, zo brengen de goden wanneer na de lange pralayische rust de manvantarische trilling door deze ruimten gaat, de monaden tevoorschijn en de monaden zenden de zielen uit en de zielen zenden de atomen uit. En op overeenkomstige wijze zenden de atomen uit zichzelf onze voertuigen, onze dragers, onze lichamen uit.

Laten we eens zien of we dit met een figuur kunnen verduidelijken. Neem een grote cirkel die het grenzeloze Al voorstelt en die natuurlijk slechts een beeld van de ruimte is; zet dan een stip in het midden ervan. Deze stip stelt de eerste kiem van het kosmische leven voor. Dit punt heeft ook de betekenis van een kosmisch zaad. Het is niet zo dat slechts één punt in de kosmos plotseling actief wordt, maar een ontelbaar aantal van die punten, van zulke zaden. Hun aantal is werkelijk onbeperkt; en elk van die punten vertegenwoordigt een individualiteit uit het vorige mahāmanvantara. Maar deze punten, zoals ze in het diagram worden voorgesteld, zijn symbolen; en dat ene punt vertegenwoordigt schematisch alle punten. In feite is dit punt in de schijnbare oneindigheid van een hiërarchie, van een heelal, het begin van die hiërarchie en vertegenwoordigt het de god van die hiërarchie. Deze god is zelf een samenbundeling van talrijke andere goden, zoals het lichaam van de mens een aggregaat, een synthese van veelsoortige mindere of lagere levens is.

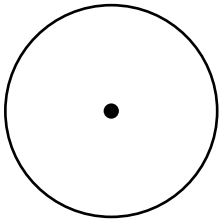

Deze god hult zich in zijn emanaties, in zijn prāṇische aura zo u wilt; hij zendt uit zichzelf prāṇische of levensfluïden en hult zich zo in gewaden, in omhulsels van levenskracht die uit hemzelf voortkomen en deze omhulsels of gewaden vormen zijn 'kleed'. Elk van die goden projecteert natuurlijk zijn eigen individualiteit in zijn omhulsel, in zijn kleed: in zeven graden of toestanden daarvan; zijn individualiteit is zijn svabhāva, een belangrijke gedachte waarop we de aandacht hebben gevestigd en waarop we de nadruk hebben gelegd. De svabhāva van een entiteit is haar individualiteit, haar karakteristiek, het essentiële van wat zij is, en verschilt van een andere svabhāva. In gewone taal kunnen we hem de individualiteit noemen. Dat wat maakt dat een roos altijd een

roos voortbrengt en geen lelie; een mens steeds een mens en niet een ander soort wezen; en dat wat een god tot god maakt en niet tot monade, is zijn svabhāva. Dit is een samengesteld Sanskrietwoord en betekent *zelf-voortbrenging*, *zelf-uitstorting*, het uitstorten van dat wat binnenin is, en dus zijn individuele en eigen karakteristiek. Bedenk in dit verband dat als we steeds verder binnenwaarts gaan, oneindig, grenzeloos ver binnenwaarts, er enorm uitgestrekte bewustzijnstoestanden bestaan in de even uitgestrekte gebieden van de ruimten der ruimte; de mogelijkheden die in de evolutie van een mens tot ontwikkeling moeten worden gebracht, de eeuwigheden waar hij doorheen is gegaan en de levens die hij in het verleden heeft geleefd zijn eindeloos.

Maar laten we verdergaan. Deze god zendt zijn omhulsels uit en deze omhulsels bestaan uit mindere (of lagere) wezens. Als de god een oorspronkelijke entiteit is, laten we die wezens dan primair noemen. Zoals een mens zich bekleedt met stoffelijk vlees, zo bekleedt de god zich met een gewaad of lichaam en dit gewaad of lichaam bestaat, zo u wilt, uit goddelijke atomen. Deze goddelijke atomen zijn de *monaden*. Vergeleken met de god zijn ze niet meer dan zijn kleed, zoals de samenvoeging, het aggregaat van stoffelijke levens, waaruit het lichaam van een mens bestaat en die zijn stoffelijke 'rokken van vellen' of zijn kleed vormen, als het ware de stoffelijke monaden of atomen van de mens zelf zijn. Laten we nog een stap verdergaan. Laten we de kiem, het zaad, het hierboven genoemde punt, een monade noemen – één van het bijna oneindige aantal monaden in elke god, die de bekleding van elke god vormen, de omhulsels, de gewaden van licht, dat waarin een god leeft, dat wat hij uit zichzelf heeft uitgezonden, zijn uitstroming van individueel leven.

De monade werkt op dezelfde manier als haar vader-god; en *haar* omhulsel en *haar* kleed zijn de *zielen*, waarvan de meeste nog latent zijn, maar sommige vormen het meer actieve deel waarin ze zich op een bepaald moment manifesteert. De ziel volgt dezelfde gedragslijn. Ze kleedt zich in *atomen*, de emanaties van zichzelf en de uitstorting van haar eigen levenskracht, haar eigen prāṇa. En dan laten de atomen uit zichzelf het fluïdum van het fysiek-astrale leven uitstromen en deze levensfluïden vormen het astrale en het stoffelijk lichaam van de mens.

Zo ziet u wat H.P. Blavatsky precies bedoelt als ze zegt dat een atoom een 'atoom en een engel' is of een ziel. Door al deze menigten wezens vloeit de stroom van het zelf, die bij ieder binnentreedt en in werkelijkheid de wortel van zijn wezen uitmaakt, niet echter de verper-

soonlijkte entiteit of het ego, maar het onpersoonlijke zelf, dat wat hetzelfde is in u en in mij; hetzelfde in de bewoners van verre stellaire ruimten en in ons: het ene zelf, onbeperkt, grenzeloos, de bron van elk zelf. Bedenk dat het bij het ego gaat om het gevoel van 'ik ben ik', niet 'u'; en hier doet direct het begrip persoonlijkheid zich gelden. Maar het hele pogen, doel en streven van het goddelijke deel van de evolutie bestaat uit de verheffing van het persoonlijke tot het onpersoonlijke, van het ego tot het goddelijke, van het vergankelijke tot het onvergankelijke; en dat goddelijke deel, die bijzondere activiteit behoort tot het hogere deel van de lichtende boog, van de buddhische hiërarchie, waarvan de top de dhyāni-boeddha's, de boeddha's van contemplatie zijn; en het materiaal waar zij op inwerken bestaat uit deze andere monaden, zielen, atomen, die de stofzijde van de natuur vormen en de schaduwboog wordt genoemd.

U zult zich herinneren dat door ons al eerder op al deze dingen werd gezinspeeld; maar vanavond moet u dit ene belangrijke punt onthouden, dat de monade niet 'in de stof afdaalt'. Ze brengt uit zichzelf haar leven tevoorschijn, zoals de zon zijn levenskracht in stralen uitstort; en haar leven manifesteert zich eerst als een monadische entiteit van lagere graad, als een ziel; en de ziel stort op haar beurt *haar* levenskracht uit die zich in bijna ontelbare atomen manifesteert. De monade zelf is slechts één van ontelbare andere, die uit Brahmā, de god, de top van onze hiërarchie worden geëmaneerd, afgeworpen of uitgeademd, als u de oosterse beeldspraak wilt gebruiken.

Deze gewaden of omhulsels van licht zijn, zoals gezegd, die monadische entiteiten die in de evolutionaire gang en in de loop van de tijd dichter, donkerder, vaster moeten worden, totdat het uiteindelijke resultaat de laatste energie is, het laatste gebruik van de goddelijke monadische kracht zoals die zich in het stoffelijk lichaam manifesteert. Wanneer tenslotte het evenwicht tussen stof en geest wordt bereikt, wanneer het laagste punt in die kalpa, d.w.z. in die dag van Brahmā, in die periode van zeven ronden is bereikt, dan betreden de mānasaputra's het toneel, de zonen van het denkvermogen, wezens van de buddhische hiërarchie, van de lichtende boog van de evoluerende natuur, zij die al eerder mensen waren in vroegere kalpa's en die onder leiding van de stille wachter, hun hoogste chef, over ons hebben gewaakt vanaf de tijd dat onze kalpa of ons manvantara begon, eonen geleden.

De monade kan in één opzicht de actieve god van de hiërarchie worden genoemd; of in het speciale geval van de mens, het goddelijke ego

van de mens, gehuld in zijn gewaden van licht, die uit lagere monadische entiteiten, die zielen worden genoemd, bestaan; en de ziel kan een lagere monade worden genoemd, een deel van de omhulsels of de gewaden van de eigenlijke monade. Deze respectieve gewaden worden ongeveer op dezelfde manier uitgeworpen zoals de boom zijn bladeren, zijn takken, zijn stengels, zijn vruchten tevoorschijn brengt. Zo worden ook de atomen geboren uit de prāṇische of levensessentie van de zielen, en zij vormen onze lichamen. We zien dus dat ieder mens in zijn innerlijkste essentie – dat wil zeggen innerlijkst voor de hiërarchie waartoe hij behoort – een goddelijk wezen is, een god; en dat zijn geestelijke natuur de monade is; en zijn zielennatuur het ego, die speciale entiteit die zich ophoudt tussen de hel en de zon, en die moet worden verheven van het persoonlijke tot het onpersoonlijke, omdat zich in de ziel dat bepaalde deel van de psychische processen van intellectuele werkzaamheid bevindt dat een mens zelfbewust maakt, een *zelf*bewust wezen, dat de denkwereld van een geïndividualiseerd bestaan kan voortbrengen.

Hoe mooi zijn die gedachten! Hoe verheffend werken ze op de ziel! De mens beseft zijn aangeboren goddelijke aard, zijn innerlijke geestelijke kracht; hij voelt de kracht van het goddelijke in zijn eigen hart, de kracht tot het goede en de waarheid. En hoe klein, hoe onbeduidend, hoe onwaardig lijken die dingen, die buiten het pad van de plicht, van het goede liggen!

Hoeveel mensen hongeren naar waarheid, zoeken ernaar en hebben toch slechts het kaf, het pseudo-esoterische gevonden? *Maar ook zij zouden haar moeten bezitten*. Als mensen hebben ze er recht op; maar ze zullen haar niet ontvangen als zij er niet 'voor werken', want dat is de archaïsche wet. Deze leringen zijn de *beloning*, de beloning voor hen die trouw zijn.

Er is één onderwerp dat om bepaalde redenen nu even moet worden aangeroerd. Het is een onderwerp dat tot dusver opzettelijk en om voor de hand liggende redenen door mij is vermeden; ik doel hier op de kwestie van seksualiteit. In het huidige stadium van onze studie moet erop worden gewezen dat de mens in een bepaalde vroegere periode van zijn evolutie geen sekse kende, geslachtloos was en ook dat hij in het eerstvolgende wortelras, het zesde wortelras geen geslacht zal hebben zoals wij dat nu kennen. Seksualiteit is slechts een voorbijgaande fase in de evolutionaire ontwikkeling en heeft voor de mens in één opzicht niet meer waarde dan een boze droom onder bepaalde omstandigheden voor iemand heeft. De natuur heeft die lijn als het ware onder

protest gevolgd, door het kwaad dat in ons vroegere karma besloten lag en als de enige manier waarop de zielen nu tot incarnatie kunnen komen; maar naarmate het ras in geestelijke kracht en in geestelijke kennis toeneemt en met een diepergaande zelfanalyse zijn eigen innerlijke wezen beziet, zullen er kinderen zonder vaders ter wereld komen; en na aanvankelijk een ongehoord verschijnsel te zijn en vermoedelijk een slecht voorteken of een wonder te worden genoemd als het zich voor de eerste keer voordoet, zal deze manier van voortplanting in het zesde wortelras de natuurlijke gang van zaken worden. De geslachtelijk gescheiden mannen en vrouwen van nu, de huidige methode van voortplanting van de mens, van dieren en van sommige planten zal in die verre toekomstige tijden niet meer bestaan.

Tot besluit: u heeft gehoord van de oude mysteriën en van de leer van de 'maagdelijke geboorte'. Te beginnen met de vierde graad of trap van inwijding werd in de oude mysteriën aan de kandidaat een schets van de toekomst gegeven, zowel door onderricht als meer in het bijzonder door de kandidaat zelf te laten *meemaken* wat er in toekomstige tijdperken van de ontwikkeling van het ras zou gaan gebeuren; dat wil zeggen dat de initiant moest *meemaken*, *beleven* wat het ras in de volgende twee wortelrassen zou beleven. Vóór de vierde graad werd hem geleerd wat het ras al had meegemaakt *en werd er gezinspeeld op de toekomst*. Als we dus bijvoorbeeld over de 'maagdelijke geboorte' van Christus lezen, kan dit inderdaad in religieuze, filosofische en mystieke zin worden verklaard, enz.; maar er is ook een fysiologische verklaring. U zult zich herinneren wat H.P. Blavatsky zegt over de zeven sleutels die bij elk van deze innerlijke zevenvoudige mysteriën behoren en ze ontsluiten, en waarvan er twee als bijzonder geheim werden beschouwd: de fysiologische en de geestelijke. De fysiologische sleutel tot dit aspect van de mysterieleer was, zoals gezegd, dat de initiant persoonlijk wat komen zou moest symboliseren, moest *doormaken* of *doorleven*; en met het oog op de toekomstige activiteit van het ras op het gebied van de voortplanting werd hem daarom verteld, dat hij was 'geboren uit een maagd'.

Het geeft troost – vooral in dit stadium van de wereld waarin de mensheid haar best doet de ketens af te werpen van de Atlantische en Lemurische zonde (als we dat woord mogen gebruiken), d.w.z. het afschuwelijke karma af te schudden dat de wereld in zijn kwade greep houdt – de oorzaken te leren kennen die dat teweegbrachten. Dit geeft ons de kennis en de kracht om deze stroom van menselijke zonde en

ellende tot staan te brengen. Tenslotte nog dit, zij die de waarheid niet willen aanvaarden en niet met de Wet willen meewerken zullen, zoals Jezus gezegd zou kunnen hebben, beslist niet 'aan mijn tafel zitten, wanneer ik drink van de wijn van de geest in het huis mijns Vaders'. 'Zij die oren hebben om te horen en te verstaan, dat zij horen' – en *wijs* zijn!

HOOFDSTUK 31

HET BOUWEN VAN DE KOSMOS. DEZELFDE FUNDAMENTELE WET VOOR AL WAT LEEFT EN BESTAAT: EEN EINDELOZE LADDER VAN VOORUITGANG. ANALOGE PROCESSEN IN DE ONTWIKKELING VAN DE KOSMOS EN VAN DE MENS. DE STROOM VAN HET LEVEN.

En als er sprake is van de kringlopen van de ziel die is opgenomen in een diepe rivier en op onstuimige wijze wordt meegevoerd, moeten we onder de rivier niet alleen het menselijk lichaam verstaan, maar alles wat is voortgebracht (waarmee we uiterlijk zijn omgeven) in een snelle en veranderlijke gang. Want volgens Proclus noemt Plato in de Staat de hele voortgebrachte natuur de rivier de Lethe, die volgens Empedocles zowel de Lethe als de weide van Ate omvat; de verslindende kaken van de stof en de lichthatende wereld, zoals ze door de goden wordt genoemd; en de kronkelende rivieren waarin velen naar omlaag worden getrokken, zoals de orakels verklaren. Maar met de kringlopen van de ziel worden de vermogens om te overdenken en te onderscheiden aangeduid, waarvan het eerstbedoelde door de verbinding van de ziel met het lichaam in zijn wilsuitingen wordt belemmerd en het laatste tijdens het irrationele bestaan als door titanen aan flarden wordt gescheurd.

– Thomas Taylor, *Introduction to the Timaeus*

Op grond van overdenkingen concludeerde hij daarom dat er onder de dingen die op natuurlijke wijze zichtbaar zijn niets was dat als een geheel, indien het geen intelligentie zou bezitten, ooit mooier kon worden dan een geheel dat is voorzien van een intellect: en tegelijk ontdekte hij dat het voor het intellect onmogelijk was tot enig wezen door te dringen zonder de tussenkomst van de ziel. Op basis van deze overwegingen, vormde hij daarom het heelal en plaatste het intellect in de ziel en de ziel in het lichaam; opdat het aldus een werk zou zijn dat vanzelfsprekend het mooiste en beste was. Het is daarom nodig de wereld [of het heelal] een bezield wezen te noemen, voorzien van intellect en voortgebracht door de goddelijke voorzienigheid. – Plato, *Timaeus* (Naar vert. Thomas Taylor)

Aan het slot van de vorige bijeenkomst werd kort een onderwerp aangeroerd, omdat het verband houdt met het algemene ontwikkelingsplan van de evolutie dat we later vollediger moeten bestuderen, en om aan te

tonen dat er overal in het hele universum van wezens één algemeen plan bestaat.

U weet natuurlijk allen dat er op deze planeet in deze ronde op bol D in totaal zeven rassen zijn en dat elk van deze rassen zijn eigen continent heeft, zijn eigen evolutionaire weg volgt, lichamen heeft – dat wil zeggen de individuele eenheden van het ras hebben lichamen – die gecoördineerd en in harmonie zijn met de stoffelijke omgeving waarin ze leven. Maar over de splitsing van het mensenras, dat wil zeggen van het latere derde wortelras, in een geslachtelijke mensheid die zich ontwikkelde tot de mannen en vrouwen van tegenwoordig, moet nu met nadruk worden gezegd dat wat wij sekse noemen slechts een voorbijgaande fase is in de evolutie van het ras en strikt genomen niet normaal voor de mensheid op bol D van onze planeetketen. Deze methode van voortplanten werd in feite van de dieren overgenomen, waarvoor die 'scheiding' eerder plaatsvond dan bij 'de mens'. U moet dit goed begrijpen: sekse is een voorbijgaande fase in de evolutie van het ras en meer betekenis heeft ze niet; en omdat we nu langs de opgaande boog evolueren en feitelijk de eerste treden van de lichtende boog, van de opgaande boog al achter ons hebben, zullen we naarmate de eeuwen verstrijken ontdekken dat we onze huidige fysiologische staat van mannen en vrouwen moeten ontgroeien. Het Atlantische en Atlanto-Lemurische karma drukt in feite zo zwaar op ons, het vijfde ras, dat we eigenlijk achterlopen en op dit moment, het middelpunt van het vijfde ras, in de ontwikkeling van ons stoffelijk lichaam niet dat stadium hebben bereikt dat wij anders zouden hebben bereikt.

Volgens de leer zullen aan het einde van ons eigen vijfde ras mannen en vrouwen als tegengestelde seksen verdwijnen; en tegen het midden van het zesde wortelras (het komende ras) zullen mannen en vrouwen niet langer als afzonderlijke seksen bestaan. Het ras zal dan uit wezens bestaan die fysiologisch noch mannen noch vrouwen zijn; en zoals we zojuist lieten doorschemeren hadden de eerste voorbeelden van parthenogenetische voortplanting er al moeten zijn en zouden zich al hebben voorgedaan als we niet waren opgehouden door de zware druk van ons Atlantische karma, dat we met ons dragen of beter dat we aan het uitwerken zijn.

Omstreeks het midden van het zesde ras zal de mensheid – dan niet langer 'mannen' en 'vrouwen', maar de mensheid – haar nakomelingen voortbrengen, als we dit woord hier kunnen gebruiken, in elk geval zal ze haar eigen soort ontwikkelen of geboren doen worden, door middel

van hetzelfde proces dat plaatsvond in het vroege derde ras, een proces dat in de esoterische wijsheid 'het scheppen van zonen door passieve yoga' wordt genoemd; dat wil zeggen eerst door meditatie en de *onbewuste* wil, later gevolgd door de *bewuste* wil in het zevende of volgende wortelras. De mensen van die periode (het zesde wortelras) zullen kinderen voortbrengen door meditatie en door de wil; in het zevende wortelras, het laatste op deze bol, in deze vierde ronde – een ras dat ons nu glorieus zou toeschijnen – zullen de mensen van dat ras hun soort op dezelfde algemene manier voortbrengen, maar dan door de *bewuste uitoefening* van de wil en van meditatie, en nog onpersoonlijker en op nog etherischer wijze dan het zesde ras dat zal doen. Het zesde zal dit doen op de manier waarop bloemen uit planten groeien, als het ware bijna onbewust, en daarom door 'passieve yoga'; niet zozeer onbewust vanuit mentaal standpunt gezien, maar fysiologisch bijna onbewust van enige voortbrengende of scheppende daad. Het zevende zal zijn kroost 'scheppen' met de bewuste en volledig werkzame verbeelding, een kracht die in het Sanskriet *kriyāśakti* wordt genoemd. De moeilijkheid zit in het vinden van woorden om iets te verklaren dat voor ons van het vijfde wortelras zo goed als niet bestaat en dus speculatief of onwerkelijk is.

Het is dus belangrijk dat we inzien dat deze tegenwoordige fysiologische toestand van de seksen een voorbijgaande evolutiefase van een ras is; en dat elk verkeerd gebruik, elk misbruik van welke aard ook of wat de wereld er ook van denkt, een daad is die in strijd is met de evolutiewet, om gewone taal te gebruiken; en dat, ook al is het waar dat de huidige methode de enige manier is die de natuur op het ogenblik heeft ontwikkeld, het eigenlijk niet de methode is die de oorspronkelijke mensheid zou hebben gevolgd. Zelfs de Hebreeuwse bijbel zinspeelt op deze kwestie in een passage die u zich allen misschien herinnert. Wij van het vijfde ras zijn nu op de opgaande boog en we zouden op zijn minst moeten proberen het ras naar een edeler leven te leiden als pioniers van toekomstige stadia van de natuur.

Het hoofdthema van vanavond is de bouw van de kosmos, de vorming van werelden en het vormen van de mens. Overal in de enorme uitgestrektheid van het gemanifesteerde bestaan voltrekken zich fundamentele werkingen van de natuur die men nu de wetten van de natuur noemt omdat men de oorsprong ervan niet begrijpt. Men personifieert de natuur, een woord dat slechts een generaliserende term is; en men gebruikt het woord wet – dat als term aan het menselijk handelen is

ontleend – om aan die fundamentele bewegingen van het zijn een naam te geven. Maar er *zijn* werkingen van de natuur, en die fundamentele werkingen van de natuur zijn in feite de levensstromen in de geestelijke essentie die onze hiërarchie besturen, zoals de levensstromen in de mens de astrale en stoffelijke atomen besturen die zijn lichaam samenstellen.

Bedenk dat de *ruimte* geen vacuüm is, de ruimte is niet alleen maar een vergaarbak; als dit zo was, zou er een vergaarbak voor die vergaarbak moeten zijn en zo ad infinitum. Maar de ruimte is de *oneindige volheid van alles*; het is het grenzeloze Al, zonder begin en zonder einde; het is één ontzaglijk groot organisme; het is een eenheid; alles grijpt in elkaar en is met al het andere verbonden en door alles stroomt het ene universele leven; daarin klopt het ene universele hart. Deze gedachte is zo belangrijk voor een juist begrip van onze filosofie, dat men de herhaling ervan ons zeker zal vergeven. Er zijn geen gescheiden leegten; er bestaan nergens absolute verdelingen. Er bestaat geen werkelijk vacuüm; alles is vol, alles is vol wezens; en deze wezens waarmee het grenzeloze Al is gevuld *zijn de ruimte zelf*. Wanneer we dus van de ruimte spreken bedoelen we niet alleen de enorme, grenzeloze uitgebreidheid van een bepaald gebied, maar meer in het bijzonder de onzichtbare sferen, de innerlijke gebieden die als het ware eeuwig opklimmen, zich steeds verder en verder binnenwaarts uitstrekken; en ook buitenwaarts.

De volgende gedachte is dat we ons door de werking en wisselwerking van goden, monaden, zielen en atomen een wereld voorstellen die in het begin van haar manvantara uit en door de onzichtbare diepten van de ruimte tevoorschijn komt en zich als het ware uitbreidt, zichzelf uitwerpt, zichzelf projecteert tijdens haar afdaling langs de schaduwboog van de stoffelijke manifestatie. En hoe? Niet door iets of door iemand die al bestond voor ze er zelf was, maar door zelf haar eigen wereld te vormen, door haar eigen kosmos te ontwikkelen, die zo haar gewaad of lichaam wordt.

De goden – en denk alstublieft niet aan menselijke vormen als we over de goden spreken; we bedoelen de arūpa, de vormloze entiteiten, wezens van zuivere intelligentie en begrip, zuivere essenties, zuivere geesten, zonder vorm zoals wij die kennen – projecteren uit zichzelf door middel van die onpersoonlijke (en mogen we zeggen onvermijdelijke?) energie, in elk geval, ten gevolge van de karmische impulsen achter hen, mindere lichamen, lagere lichamen en dat zijn de monaden; en de monaden doen precies hetzelfde en projecteren de zielen; en de zie-

len doen precies hetzelfde en projecteren de atomen. Het een ontspringt aan het ander. Bovendien loopt door alle het grenzeloze zelf, de grenzeloze ziel van de hogere rijken; maar elk van deze atomen, elk van deze zielen, elk van deze monaden, elk van deze goden is zijn eigen hiërarchie en aan het hoogste deel, het hoofd, het zaad daarvan ontspringt zijn eigen daaruit voortvloeiende hiërarchie. Wielen binnen wielen, levens binnen levens, bewustzijnen binnen bewustzijnen, wezens binnen wezens – een enorme en eindeloze verzameling van in elkaar grijpende en onderling verbonden en in elkaar levende dingen. Probeer deze gedachte te vatten. Het is de grondslag van de oude wijsheid. Alle problemen van de theologie die de menselijke geest zo hebben verward en in verlegenheid hebben gebracht, worden door deze paar eenvoudige beginselen van de oude wijsheidsreligie opgelost. Denk zelf hierover na en trek uw conclusies.

Laten we kort de evolutiegang van één hiërarchie, één zonnestelsel volgen. Dezelfde wet, als u dit woord wilt gebruiken, dezelfde *fundamentele werking van de natuur*, geldt voor alles wat in een zonnestelsel gebeurt en ook voor wat er plaatsvindt in het geval van een heelal, voor wat plaatsvindt in het geval van een zon, van een planeet en van de wezens die zo'n planeet bevolken. Laten we ons bijvoorbeeld een god voorstellen, een goddelijk wezen met zeven beginselen, die na zijn pralayische slaap actief begint te worden, die de karmische zaden, de impulsen uit het vorige mahāmanvantara met zich meebrengt, zaden die stuk voor stuk hun eigen karmische svabhāva, hun karmische karakteristiek of essentiële aard bezitten; en die onmiddellijk actief beginnen te worden wanneer de levensgolf voor het eerst de sluimerende sferen wekt die alle besloten liggen in die ene onmetelijke entiteit die wij een god zouden noemen. We bedoelen niet precies wat de hindoes een deva noemen, wat iets anders is, maar een god. Maar niet *God*, niet de christelijke God. We bedoelen *een* god, een van de verheven intelligenties die aan het hoofd staan van een hiërarchie, en deze hiërarchieën zelf zijn ontelbaar en 'vullen de ruimte', zijn in feite de ruimte zelf.

Als we proberen van deze ingewikkelde onderwerpen een uiteenzetting te geven, moeten we eenvoudig aan verschillende ideeën tegelijk denken. Dat is één van de geheimen om de oude wijsheid te begrijpen: door tegelijk meer dan één begrip voor de geest te houden; het is onze bescherming tegen mentale vooroordelen en het is gemakkelijk. Laat ik een voorbeeld geven: een man bestuurt een auto; hij kan tegelijk op de weg letten en andere auto's in het oog houden, terwijl hij op de achter-

grond van zijn denken een of ander werkplan opstelt; en hij kan ook nog een gesprek met een vriend voeren. Laten we de verschillende denkbeelden, alles wat tot dusver vanavond is besproken, in gedachten houden bij onze beschouwingen over het huidige thema.

Deze god heeft, zoals gezegd, zeven beginselen en elk beginsel heeft zijn eigen werk te doen bij het bouwen van zijn kosmos; elk handelt overeenkomstig karmische impulsen, die in het bijzonder hun oorsprong vinden in het vorige manvantara en in het algemeen in alle vorige manvantara's; en elk van deze goden komt tot manifestatie langs wegen die door zijn eigen vroegere bewustzijn en handelingen in vorige tijdperken van manvantarische werkzaamheid zijn uitgestippeld. Wanneer deze zaden van wezens hun actieve bestaan beginnen, de ontelbare monaden of goddelijke zielen – goddelijke zaden die het kleed van elk van deze zeven beginselen vormen – wanneer al deze beginselen plotseling actief worden, onderneemt elk zijn eigen bijzondere taak, een taakverdeling als het ware in de goddelijke rijken. Eerst zendt het hoogste uit zichzelf een menigte mindere wezens, lagere wezens uit; en die vinden hun woongebied, hun woonplaats en hun arbeidsveld in het eerstvolgende 'lagere' gebied, dat het gebied van zijn tweede beginsel is. Dan begint dit tweede beginsel zijn eigen bijzondere werkzaamheid en doet hetzelfde; en zo zijn er nu twee van de zeven beginselen en rijken aan het werk; en zo verder langs de schaal omlaag totdat we het laagste, het prithivī-tattva van de goddelijke reeks of schaal bereiken.

Wanneer een astronoom in de etherische ruimten kijkt en die sterrenwolken ziet – in sommige maar niet in alle gevallen nevelmassa's, want deze nevelvlekken zijn niet alle gelijk – dan ziet hij in die sterrenwolken die bestemd zijn een wereld te worden, wat er tot dusver in de stoffelijke manifestatie van een hiërarchie heeft plaatsgevonden door de werking van de subzeven graden van het laagste of het zevende beginsel van een goddelijke entiteit of god; en die god bezielt een overigens onzichtbaar levenscentrum door zijn levensessentie, die het fundamentele leven van die hiërarchie is, de fundamentele impuls of wat men de fundamentele wet, de fundamentele werking van zijn natuur, het fundamentele kenmerk, de svabhāva noemt. Op die manier schept dus de levensessentie haar eigen woning – een zon, een planeet, die als het ware in kringlopen afdaalt in de zichtbare evolutie. Maar let wel: elk hoofd van een hiërarchie behoudt zijn eigen plaats, krachten en geaardheid; maar zijn kroost verdicht zich of condenseert, zijn kroost vormt zo zijn gewaden op de verschillende gebieden van zijn. Elk van deze

gewaden is een menigte van levende wezens, atomen, zielen – de naam doet er weinig toe als we de gedachte maar begrijpen. We moeten analogieën gebruiken die aan ons menselijk spraakgebruik zijn ontleend omdat we tot nu toe geen woorden hebben ontwikkeld die deze geestelijke zaken op afdoende wijze kunnen verklaren; denk er dus aan dat zulke woorden op grond van de wet van analogie op verschillende sferen van zijn kunnen worden toegepast, *mutatis mutandis*, zoals de Latijnse zegswijze luidt, 'met de nodige aanpassingen bij andere omstandigheden'.

Wanneer deze verdichting of vergroving van het weefsel – die vanuit elk wezen plaatsvindt en waarbij uit hemzelf andere, mindere wezens voortkomen of emaneren en minder heeft hier de betekenis van lager – haar laagste graad bereikt, hebben we een zon en planeten. Laten we als voorbeeld onze planeet nemen. Wanneer zo'n planeet haar laagste punt van evolutie heeft bereikt, aangedreven door de inherente karmische impulsen, en dat gebeurt op het punt halverwege haar vierde ronde (dat wij op onze planeet zijn gepasseerd), dan begint de reactie, de omkering van de kosmische werkzaamheid en beginnen de levensstromen zich naar binnen terug te trekken en daarna de lichtende boog 'omhoog' te volgen: niet met algehele achterlating van haar gewaden, maar zoals ze werden uitgezonden worden ze nu naar binnen teruggetrokken. Dit is een schets van het proces van de *evolutie van de geest* en de *involutie van de stof*; zoals de processen van projectie of uitwerping de *involutie van de geest* en de *evolutie van de stof* zijn op de neergaande of schaduwboog. Op deze manier wordt de kosmos gebouwd.

Hier is nog een gedachte. Elk van deze goden, elk van deze monaden, elk van deze zielen, elk van deze atomen, is een onuitputtelijk reservoir van bewustzijn, van kracht, van stof. Laten we het ātmische (of zevende of hoogste) gebied nemen van de god die we als voorbeeld hebben gekozen. Zo'n ātmisch gebied of ātmische sfeer is een layacentrum. Een layacentrum is een nirvāṇisch centrum, dat deel, die plek of beter die toestand of staat van zijn, waarin homogeniteit van substantie bestaat, waarin heterogeniteit heeft opgehouden of nog niet is begonnen. Wanneer zo'n layacentrum zijn evolutionaire activiteit begint, werpt het zonder ophouden grote scharen en menigten van deze lagere wezens uit; maar zijn eigen innerlijke kracht neemt op geen enkele manier af. Het is, zoals gezegd, een onuitputtelijk reservoir, een scheppend centrum; net als de zon – één van de mooiste analogieën die we hebben – die gedurende een manvantara uit zichzelf een bijna onbe-

perkt aantal zonnestralen en wezens voortbrengt. Elk van deze wezens moet zijn toekomstige cyclische baan afleggen; en na oorspronkelijk een onbewuste godsvonk te zijn geweest, moet het zich tot een *zelfbewuste god* ontwikkelen en hetzelfde kosmische werk doen dat zijn eigen grote voorganger deed of nog doet.

Toen wijzelf nog geen mensen waren maar slechts onontwikkelde stralen, behoorden we tot de lagere rijken van het geestelijke zijn en volgden onze evolutionaire weg naar zelfbewust menszijn; en wij, die nu mensen zijn, zijn bestemd om op de toekomstige planeet, die onze huidige bol opvolgt – het kroost van de aarde – een hogere ontwikkeling te bereiken dan het menszijn hier; en die lagere levens die op hun evolutionaire reis na ons komen, de dieren, de planten en de mineralen, zullen dan *hun* beurt krijgen om door het menselijke stadium te gaan. Leven en zijn vormen een eindeloze keten, een eindeloze ladder van vooruitgang; maar wanneer het menszijn is bereikt, komt de morele verantwoordelijkheid: op ieder ogenblik ligt het pad voor ons – het pad naar rechts, omhoog op de lichtende boog; of het pad naar links, omlaag langs de boog van de schaduwen.

We vragen nu uw aandacht voor het volgende diagram:

Esoterische reeks	Brahmaanse tattva's	Elementen	Mystiek Grieks	
1. Svabhavat	Ādi-tattva	Het Ene	Eerste logos	Dhyāni-chohans
2. Ādi-buddhi (a)	Anupapādaka-tattva	Geest	Tweede logos	
3. Goden	Ākāśa-tattva	Æther	Goden; derde logos (mahat)	
4. Monaden	Taijasa-tattva	Vuur	Daimones	
5. Zielen	Vāyu-tattva	Lucht	Helden	Pitri's
6. Atomen	Āpas-tattva	Water	Mensen	
7. Lichamen	Prithivī-tattva	Aarde	Dieren	

ELEMENTALENWERELD

8. _____
9. _____
10. _____

We hebben hier zes kolommen, die analoge gevallen van ontwikkeling van de kosmos en van de mens voorstellen. Eerst krijgen we wat we de esoterische reeks kunnen noemen: links hiervan hebben we de getallen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 geplaatst, die de volledige hiërarchie van

tien stadia of graden vertegenwoordigen. De volgende kolom vermeldt de brahmaanse tattva's. *Tattva* is een Sanskrietwoord dat kan worden vertaald met 'element' en dat de substantiële 'werkelijkheid' achter de uiterlijke schijn betekent, waar het zaadbewustzijn op inwerkt; het kleed of de drager van dit bewustzijn. Dan komen in de volgende kolom de elementen, zoals die overal in de oudheid werden opgevat. Dan komt het mystiek Griekse stelsel, zoals dit meestal in de neoplatonische en neopythagorische filosofieën wordt aangetroffen. En tenslotte komt de verdeling van de wezens, die de evoluerende levensgolf of rivier van leven samenstellen, in twee algemene vormen, dhyāni-chohans en pitri's.

1. In de esoterische reeks hebben we eerst *svabhavat*, een Sanskrietwoord dat zoals u weet het 'zelfevoluerende', het zelfontwikkelende' betekent en soms ook met het 'zelfbestaande' wordt vertaald. Hiermee correspondeert het ādi-tattva in de volgende kolom. *Ādi* is een Sanskrietwoord dat 'oorspronkelijk', 'primordiaal' betekent. Hiermee correspondeert bij de elementen het Ene. Wij hebben geen woord voor dit element. De Ouden duidden het op verschillende manieren aan. Wij zullen het eenvoudig het Ene noemen, omdat het het zaad is waaraan de andere ontspringen bij de afdaling, dat wil zeggen bij het dichter en grover worden tijdens de evolutiegang. De Griekse mystiek kent de eerste logos, die daarmee overeenkomt.

2. Vervolgens worden de daaronder liggende gebieden vermeld en wel van links naar rechts. *Ādi-buddhi*, de 'oorspronkelijke of primordiale buddhi'; wanneer men de gedachte enigszins wijzigt, waardoor er een iets andere hiërarchie moet worden gevolgd, wordt ze ādi-boeddha genoemd, en in dat geval volgen we de ontwikkeling van de hiërarchie van mededogen en individualiseren haar, terwijl we wanneer we van ādi-buddhi spreken eerder doelen op de werking van de beginselen dan op de entiteiten die deze beginselen belichamen. Hiermee correspondeert in de tattva's *anupapādaka-tattva*, een Sanskrietwoord dat 'ouderloos' betekent, dat wat niet op een geïndividualiseerde voorzaat volgt, en daarom ouderloos is, niet omdat het geen bron of oorsprong heeft maar omdat het zelf het oorspronkelijke zaad van *individualiteit* is, dat in deze bijzondere hiërarchie daarin voor het eerst tot manifestatie komt. Dit komt overeen met de intrede van manas in de mens, waarmee hem zelfbewustzijn en individualiteit wordt gegeven, die hij niet van zijn ouders krijgt. Onder de elementen kunnen we het geest noemen. De Griekse mystiek kent het als de tweede logos.

3. Het derde gebied daaronder is dat van de goden, die natuurlijk overeenkomen met de mānasaputra's in de mens, de zonen van het denkvermogen. Zijn tattva is ākāśa-tattva, waarbij het woord *ākāśa* 'schitterend', 'stralend', 'lichtend' betekent. Laat ik tussen haakjes erop wijzen dat, strikt genomen, met ākāśa eigenlijk svabhavat correspondeert; maar de manier waarop dit diagram is opgezet is een poging om te laten zien welke intelligenties en activiteiten in de verschillende hier opgesomde individuele hiërarchieën overeenkomen; en daarom correspondeert ākāśa-tattva hier met de goden in de esoterische reeks. Onder de elementen is het æther, maar niet de ether van de wetenschap. De ether van de wetenschap is slechts een van de laagste beginselen ervan. De Griekse mystiek kent eveneens de goden die overigens samen de derde logos vormen. In de brahmaanse filosofie wordt dit gebied *mahat* genoemd, een woord dat 'groot' betekent. Mahat is een technische term in het brahmaanse stelsel en is de vader-moeder van manas: het is de 'moeder' van de mānasaputra's of zonen van het denkvermogen, zo u wilt, of dat element waaruit ze voortkomen, dat element waaraan ze uitdrukking geven en waarvan ze kinderen zijn.

4. De monaden corresponderen met *taijasa-tattva*, en dat betekent 'het stralende', 'het schitterende', 'het vurige', 'het fonkelende'. Onder de elementen is het het vuur. De Griekse mystiek kent de daimones, die ermee corresponderen, wezens waarvan de christenen duivels of demonen hebben gemaakt. Het betekent eenvoudig geestelijke wezens van een bepaalde klasse; maar deze gedachte is te ingewikkeld om vanavond dieper op in te gaan. Ik kan er slechts op wijzen dat de daimones tot de hiërarchie van bewustzijn behoren, zoals het diagram laat zien, en niet tot de hiërarchie van de schaduwboog. Zoals u weet heeft Socrates vaak op zijn *daimonion* gezinspeeld, waarmee hij zijn 'beschermengel' bedoelde. Hij zei: 'Mijn daemon heeft mij nooit gezegd wat te doen, maar steeds wat ik moest nalaten te doen'. Het is als het ware het 'geweten' in het latere denken.

Deze vier klassen worden onder het algemene hoofd 'dhyāni-chohans' gerangschikt, de chohans van meditatie, de heren van meditatie. De volgende drie klassen behoren tot de pitri's – wezens van een lagere graad waarvan u zich zult herinneren dat ze in *De Geheime Leer* staan vermeld en daar 'vaders' worden genoemd, omdat ze meer in het bijzonder de feitelijke voortbrengers van onze lagere beginselen zijn; terwijl de dhyāni-chohans in één belangrijk opzicht feitelijk onze eigen *zelven* zijn. Wij werden uit hen geboren; wij waren de monaden, wij

waren de atomen, de zielen die door de dhyāni's werden geprojecteerd, uitgezonden, geëmaneerd.

5. In *dit bijzondere diagram* omvat de vijfde graad naar beneden wat in de esoterische reeks de zielen worden genoemd. In de brahmaanse tattva's zien we vāyu-tattva. *Vāyu* betekent 'luchtig'. Bij de elementen, lucht; in de Griekse mystiek, de helden. Deze vormen de hoogste klasse van pitri's.

6. De zesde zijn de atomen. Bedenk dat met atoom zoals hier gebruikt niet het atoom van de wetenschap wordt bedoeld, maar wat we de astrale monade kunnen noemen, waarvan de atomen van de stoffelijke wereld de emanaties, de projecties zijn. De atomen, de astrale atomen, bekleden zich in de stoffelijke wereld die hun gewaad en kroost is. Het brahmaanse tattva is āpas-tattva; bij de elementen staat hier water; en bij de Griekse mystiek, mensen.

7. De zevende zijn de lichamen, slechts voertuigen, die overeenkomen met prithivī-tattva. *Prithivī* is een Sanskrietwoord dat 'uitgebreidheid' betekent, dus wijd en ruim. In het algemeen noemt men prakriti 'stof', maar eigenlijk komt het woord prithivī meer overeen met wat wij stof noemen. Prakriti is eerder 'natuur' en het levende kleed van de geest. Het element is aarde, en de Griekse mystiek in deze hiërarchie van entiteiten vermeldt hier de dieren.

Deze laatste drie klassen zijn de pitri's: en lager dan deze zeven staat de elementalenwereld op drie gebieden. Een van deze gebieden of werelden van elementalen kunnen we terloops noemen, omdat het het 'inwendige rijk' is dat zijn plaats of woning in de kern van een bol heeft.

De evolutie van de mensheid hangt in alle gevallen af van en volgt die van de respectieve elementen – dat wil zeggen, de menselijke levensgolf ontwikkelt zich in elk van de zeven elementen, het ene na het andere vanaf het hoogste naar omlaag tot het laatste; om dan bij het keerpunt van de grote cyclus weer door alle naar het hoogste op te klimmen. Elk van de zeven bollen van de planeetketen, elk van de zeven wortelrassen op iedere bol heeft deel aan de aard en eigenschappen van het kosmische element waarin en waardoor het bezig is te evolueren, of dit in technische zin aarde, dan wel water, lucht, vuur, æther, geest of het naamloze Ene wordt genoemd. De zeven beginselen van de mens corresponderen eveneens met en zijn ontleend aan de respectieve zeven kosmische elementen. En lichaamsomvang of grootte alleen heeft niets te maken met de aard van de

mens en zijn vermogens, met het vormen van de mens of met zijn bestemming.

Het eerste en het tweede wortelras bijvoorbeeld bestonden wat afmeting betreft uit gigantische wezens, maar in een ander opzicht waren ze slechts omhulsels, slechts schijnwezens, bij wijze van spreken, alleen het kroost van de pitri's en nog niet bezield met het goddelijke vuur van zelfbewustzijn en intellect. Ze waren etherisch op wat toen een etherische aarde was, onze huidige grove planeet Terra. Ze hadden strikt genomen geen fysiologische organen en hun gedaante verschilde van de onze, hoewel de algemene menselijke structuur van het skelet zoals we dit nu kennen in hen aanwezig was en uit de vorige ronde op deze aarde was geëvolueerd.

In het nog komende zesde en zevende ras zal de mensheid lichamen ontwikkelen die overeenstemmen met de omgeving waarin deze zich dan zullen bevinden; en deze omgeving zelf zal in feite worden ontwikkeld of gemaakt door de mensheid die daarin evolueert en die eigenlijk haar eigen omgeving ontwikkelt, die uit haar eigen emanaties bestaat. We kunnen ze zo u wilt voorstellen als heel kleine wezens, misschien zo groot als lilliputters, maar niettemin met een gigantisch intellect en met geweldige geestelijke vermogens. Als we ons bewust worden, zoals zelfs de wetenschappers beginnen te doen, van de bijna onbeperkte krachten die in een atoom besloten liggen – iets zo klein dat het nog een fictie van de wetenschappelijke verbeelding is, die niemand ooit heeft gezien en waar niemand iets van weet behalve door bepaalde deducties, die min of meer geleidelijk zijn gevormd door de werkingen van de atomen te bestuderen via de fysische verschijnselen van wezens – dan kunnen we, als zelfs in één atoom van de fysieke stof zulke enorme krachten en vermogens besloten liggen, ons indenken wat de mens kan zijn of worden als hij wat in hemzelf aanwezig is tot ontwikkeling brengt, de ontwikkeling van de onuitsprekelijke grootsheid van zijn innerlijke natuur, zoals hij inderdaad zal doen – althans diegenen die door de 'kritieke perioden' heenkomen. Ik herhaal, we kunnen wel begrijpen dat grootte van lichaam alleen niet het bezit van vermogens of van kennis of van intelligentie of van mededogen betekent. In werkelijkheid geldt misschien eerder het tegenovergestelde, omdat volume of liever gezegd massa vrij zwaar op de innerlijke geest drukt.

En het is volkomen toelaatbaar ons goden voor te stellen die zo klein zijn dat een atoom, een van onze stoffelijke atomen, daarbij vergeleken een kosmisch heelal zou zijn. En om de oude brahmaanse

omschrijving te gebruiken, er woont in het hart van het zijn een god die goddelijke gedachten denkt en zijn heelal bestuurt.

Wanneer we dus spreken over mensen die aan het einde van het vijfde ras in toekomstige tijdperken stoffelijke voertuigen uit zichzelf ontwikkelen, die niettemin hetzelfde algemene skeletpatroon zullen hebben als wij nu bezitten, wanneer we zeggen dat hun gedaante noch die van een man noch die van een vrouw zal zijn, bedoelen we eenvoudig dat de mens zelf door lijden en ervaring en door te ontwikkelen wat latent in hem besloten ligt en nu al gereed is om te verschijnen, uit zichzelf zijn eigen innerlijke natuur naar buiten zal brengen: een geslachtloos wezen. Vanaf die tijd zullen mannen en vrouwen niet meer bestaan, maar zijn vervangen door veel edeler mensen.

U zult zich herinneren dat op de vorige bijeenkomst is gezegd dat zelfs nu al de tijd is gekomen dat kinderen zonder vaders kunnen worden voortgebracht; maar het ras is in zijn evolutiegang achtergebleven en waarschijnlijk zullen er nog eeuwen voorbijgaan voor dit parthenogenetische proces begint. Toch is ook dit proces nog maar de eerste stap naar een heel ander proces dat later komt, maar het zal plaatsvinden voordat ons huidige vijfde wortelras ten einde loopt; het zal ten dele gebeuren omdat mannen en vrouwen *meer gelijk worden in plaats van meer ongelijk*. Maar zolang het huwelijk bestaat moet het een vereniging zijn van wederzijdse achting en vriendelijkheid, waarin ieder de ander helpt om moreel en verstandelijk te groeien.

Aan het einde van dit vijfde wortelras zullen mannen en vrouwen als geslachtelijke wezens bijna zijn verdwenen; en in het zesde ras zullen de mensen op een natuurlijke wijze en op bepaalde specifieke tijden, zonder hartstocht, door meditatie en door passieve wil en passief denken hun nakomelingschap tot ontwikkeling brengen op een manier die veel lijkt op de 'onbewuste' wijze (hoewel het woord onbewust niet juist is) waarop planten bloeien; en in het zevende ras van deze ronde op deze planeet zullen de mensen uit die grootse periode uit zichzelf schitterende scheppingen van de actieve wil en de verbeeldingskracht ter wereld brengen, hun 'kinderen'; en er zal dan een ras van adepten, van geïncarneerde deva's op aarde bestaan. Dit zal gebeuren in het zevende ras op deze planeet in de huidige vierde ronde. Alleen omdat we moreel zijn gezonken en achter zijn geraakt, heeft het verschijnsel van de maagdelijke geboorte zich op aarde nog niet als een fysiek feit voorgedaan; ofschoon het, zoals de vorige keer werd verklaard, in religieuze mysteriën werd 'voorspeld'; en in één van de inwijdingsceremoniën werd,

nadat aan bepaalde voorwaarden was voldaan, aan de initiant gezegd dat hij 'uit een maagd' was geboren, wat dus vooruitliep op of liever voorspelde wat het hele ras in de toekomst te wachten staat; en dit was een beloning voor edele diensten die aan de mensheid werden bewezen. Ziehier een schitterende waarheid die geheim en verborgen werd gehouden uit vrees voor ontheiliging, die zeker zou volgen als deze goddelijke mysteriën, deze goddelijke leringen in onwaardige handen zouden vallen, die door het intrigerende verstand worden geleid!

HOOFDSTUK 32

VANUIT HET ONZICHTBARE NAAR HET ZICHTBARE. VANUIT HET ZICHTBARE NAAR HET ONZICHTBARE. HET MAGNUM OPUS.

5. Dit (heelal) bestond in de vorm van duisternis, onopgemerkt, zonder onderscheidende kenmerken, onbereikbaar voor de rede, onkenbaar, als het ware volkomen in diepe slaap verzonken.

6. Toen verscheen met onweerstaanbare (scheppende) kracht het goddelijke zelfbestaande (Svayambhū, zelf), niet waarneembaar, (maar) die dit (alles), de grote elementen en het overige, waarneembaar maakte en de duisternis verdreef.

. . .

19. Maar aan de uiterst kleine lichaam(-vormende) deeltjes van deze zeven heel machtige purusha's ontspringt deze (wereld), het vergankelijke uit het onvergankelijke.

20. Van deze verkrijgt elk volgend (element) de eigenschappen van het voorafgaande, en elk ervan wordt geacht zoveel eigenschappen te bezitten als door de plaats (in de reeks) wordt aangegeven.

21. Maar in het begin wees hij aan alle (geschapen wezens) hun verschillende namen, taken en posities toe, precies overeenkomstig de woorden van de Veda.

22. Hij, de Heer, schiep tevens de klasse van goden die met leven zijn begiftigd en van wie de aard handelen is; en de subtiele klasse van de sādhya's en het eeuwige offer.

. . .

51. Toen hij van wie de macht onbegrijpelijk is aldus het heelal en mij had voortgebracht, verdween hij in zichzelf terwijl hij telkens de ene periode verving door de andere.

52. Wanneer dit goddelijke wezen waakt is deze wereld in beweging; wanneer hij rustig sluimert dan slaapt het heelal in.

53. Maar wanneer hij rust in kalme slaap zien de lichamelijke wezens, van wie de aard handelen is, af van hun handelingen en wordt hun denken inert.

54. Wanneer zij allen tegelijk door die grote ziel worden opgeslorpt dan sluimert hij, die de ziel van alle wezens is, zacht, vrij van alle zorg en activiteit.

. . .

57. Zo, door (afwisselend) te waken en te sluimeren, laat hij, de onver-

gankelijke, deze hele beweeglijke en onbeweeglijke (schepping) onophoudelijk herleven en te gronde gaan.

– *De wetten van Manu* (naar vert. in *The Sacred Books of the East*, Deel XXV)

Een vooruitziende hoop en een verlichtende vrede wonen in het hart van alle trouwe leerlingen; althans voor hen die hebben leren inzien dat zich achter het masker van de zichtbare dingen een luister van leven en bewustzijn bevindt, die ze slechts hoeven grijpen; en ook dat het geheel van henzelf afhangt in hoeverre ze op het pad zullen vorderen dat steeds omhoog en voorwaarts gaat langs de lichtende boog, waarlangs wij ons, als ras, sinds het midden van het vierde wortelras hebben voortbewogen en nu nog steeds voortbewegen.

Het ene grote doel van de studies en inwijdingsceremoniën van de mysteriescholen uit de oudheid was om in iedere kandidaat of initiant zijn onsterfelijke natuur, dat deel van hem dat behoort tot, of liever de vrucht is van de innerlijke monade, tevoorschijn te brengen; dat wat hem in feite tot een bewust deel van de buddhische hiërarchie, de hiërarchie van mededogen, maakt. Het verenigen van de persoonlijke mens met deze hogere beginselen van zijn eigen natuur brengt de levende Christus of de volkomen ontwaakte, de Boeddha genoemd, voort. Zoals gezegd was het doel van inwijding niet alleen om de mens bewust te maken van dit hogere leven in hem, van deze innerlijke luister, maar ook om hem in staat te stellen zich gereed en geschikt te maken anderen over dit leven, dat hij zelf in zich voelde, te onderwijzen. Dat was het voornaamste doel en streven van alle mysteriescholen in de hele wereld, hoezeer ze formeel en in de woorden waarin ze hun gedachten kleedden ook verschilden. Met andere woorden, het ging erom van iedere initiant of kandidaat een levende volgeling en een voorbeeld van de stille wachter te maken.

Zoals is verklaard, zijn er vele stille wachters. De stille wachter is in feite de hiërarch of de hoogste hiërarchische chef van een bepaalde hiërarchie van de talloze hiërarchieën in de kosmos; degene over wie H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* op zo inspirerende wijze spreekt, is het hoofd van de dhyāni-boeddha's die over deze vierde ronde op deze planeet heerst.

Het is in dit verband misschien vreemd hiernaar te verwijzen en toch lijkt het me nodig over de verschillende uitzonderlijke pseudo-filosofische, pseudo-wetenschappelijke en pseudo-religieuze ideeën te spre-

ken, die tegenwoordig overal in de wereld worden verspreid.

Veel leringen van de theosofie zijn nu heel vertrouwd en worden gewaardeerd, maar werden door velen in de wereld aanvankelijk niet gemakkelijk aanvaard, omdat men ze niet kende en omdat ze botsten met de vooroordelen – religieuze, wetenschappelijke en andere – die de mensen in die tijd hadden.

Hoeveel mensen waren er niet die bezwaar maakten tegen de leer van reïncarnatie, toen die voor het eerst werd verkondigd! Wat heeft iemand eens tegen mij gezegd: 'Ik wil niet als een paard worden herboren; ik wil niet als een vlo worden wedergeboren; ik ben een mens!' Het ging hier kennelijk niet om een bezwaar tegen de leer van reïncarnatie, die zo'n metempsychose in het geheel niet onderwijst; het bezwaar gold zijn eigen vooroordelen en dat wist hij niet.

Hetzelfde is het geval met enkele leringen die op onze bijeenkomsten moeten worden uitgelegd en uitgewerkt. Ik zeg niet dat deze leringen door ons verkeerd worden begrepen; maar ze kunnen bij anderen op bezwaren stuiten; de grondgedachten of grondslagen ervan kunnen in het begin verkeerd worden begrepen en diegenen die bezwaar maken, nemen misschien niet de tijd om erover na te denken en inzicht erin te krijgen. Laten we intussen bedenken dat het voor elke leerling een absolute noodzaak en een vereiste is met kracht gebruik te maken van zijn intuïtieve en verstandelijke vermogens. Wij nemen niets in blind vertrouwen aan; maar al is dat zo, het is anderzijds ook onze plicht de geestelijke en meditatieve vermogens in ons wezen, in het onsterfelijke deel van onze natuur, aan te kweken.

Laten we nu het onderwerp bestuderen dat we op de vorige bijeenkomst tijdelijk hebben verlaten – goden, monaden en atomen en hun respectieve taak bij het vormen van een wereld, het vormen van een kosmos en het vormen van de mens. Wij doelen hier niet alleen op zijn lichaam van vlees, want deze edele leer omvat ook het *waarom* en het *hoe* en inderdaad het *wanneer* van zijn afdaling door de geestelijke sferen naar de geïncarneerde toestand en zijn existenties in die sferen. Laten we eerst een passage lezen uit *De Geheime Leer* (2:301):

De leer zegt dat het enige verschil tussen bezielde en onbezielde voorwerpen op aarde, tussen een dierlijke en een menselijke vorm, eruit bestaat dat in sommige de verschillende 'vuren' niet en in andere wèl werkzaam zijn. De *levensvuren* zijn in alle dingen en in geen atoom ontbreken ze. Maar in geen enkel dier zijn de drie hogere beginselen ontwaakt; ze zijn er eenvoudig als mogelijkheid, slapend, en *bestaan* dus *niet*. En de dierlijke

vormen van de mensen zouden tot op deze dag nog zo zijn, als ze in de toestand waren gelaten waarin ze uit de lichamen van hun voorouders kwamen, van wie ze de *schaduwen* waren, om slechts door de vermogens en de krachten die aanwezig zijn in de stof, te groeien en zich te ontplooien.

Vanuit het onzichtbare naar het zichtbare, uit de diepten van de innerlijke ruimte zendt de levensgolf, als de tijd aanbreekt, haar stromen uit naar de uiterlijke en de buitenste sferen en maakt voor zichzelf terwijl ze voortgaat, schept voor zichzelf, door middel van de wezens die deze golf vertegenwoordigen, haar eigen gewaden die in kosmische zin haar gebieden, haar werelden zijn. Deze verschillende stadia van evolutie of voortgang zijn zoals eerder gezegd, (1) de goden, en hun gewaden zijn (2) de monaden, en hun gewaden zijn (3) de zielen, hun gewaden zijn (4) de atomen en de gewaden daarvan zijn (5) de lichamen. Pas deze volgorde toe op werelden en de leer is juist. Pas deze volgorde toe op de mens en de leer is juist. Pas deze volgorde toe op het elementalen-, delfstoffen-, planten-, dieren- en mensenrijk van deze aarde en de leer is naar analogie eveneens juist. Stap voor stap, graad na graad projecteert de voortgaande levensgolf in elk stadium, zendt ze uit zichzelf in elk stadium, ontelbare entiteiten, die lager zijn dan ze zelf is, die haar voertuigen vormen, die we ook haar gewaden, haar lichamen of haar gebieden en haar werelden kunnen noemen. Elke god uit de grote menigte brengt bijvoorbeeld uit zijn eigen wezen grote aantallen monaden voort; elke monade brengt uit zichzelf menigten zielen voort, elke ziel brengt vanuit zichzelf menigten atomen voort en deze hullen zich in voertuigen van stof of lichamen en alle doorlopen hun lange evolutionaire weg. Wanneer het laagste punt van de grote levensronde is bereikt, begint de opwaartse cyclus: dan trekken de vitale levenskrachten zich opnieuw naar binnen terug, de menigten wezens trekken zich samen, omhoog en naar binnen; het zichtbare verdwijnt geleidelijk in het onzichtbare, verrijkt met de groei en de ervaringen die tijdens de reis door elk individueel wezen zijn opgedaan. Elk is in zijn evolutie één gebied hoger geklommen; elk is een aantal mijlpalen op het pad gevorderd, en tenslotte treedt de levensgolf de godheid weer binnen waaruit ze te voorschijn kwam, maar in alle opzichten edeler en hoger. Ze begon haar lange evolutionaire weg na haar even lange pralayische slaap, gehoor gevend aan de karmische impulsen die haar voor een nieuwe levensperiode wekten; en nu ze deze heeft voltooid, is ze opnieuw gereed om uit te gaan en een nieuw manvantara te vormen, en

daartoe ontwikkelt ze van binnenuit nieuwe gebieden, nieuwe elementen, nieuwe beginselen, nieuwe menigten wezens zoals ze tevoren deed, maar nu komen er edeler, steeds nieuwe tevoorschijn die hoger en hoger groeien en in grootsheid en macht toenemen. Dat is een algemene schets van de evolutiegang.

U kent het oude gezegde: 'Zo boven, zo beneden'. Dat gezegde komt voor in een oude tekst die zou zijn gegrift in een tafel van smaragd; volgens de legende werd ze de 'smaragden tafel van Hermes' genoemd en berust ze ongetwijfeld op een van de oude Hermetische leringen. Ik citeer de eerste paar regels hiervan:

> Waar, zonder twijfel, inderdaad waar; dat wat boven is, is als dat wat beneden is en dat wat beneden is, is als wat boven is, bij het verrichten van de wonderen van de kosmos. Zoals alle dingen uit het [oorspronkelijke] Éne zijn, door tussenkomst van het Ene [de logos – dat wil zeggen de menigte dhyān-chohans], zo ontstonden alle dingen uit dit Ene ding door te evolueren . . .

En dat 'ene ding' is de top van een hiërarchie, de godheid waarover al is gesproken toen er een algemene schets van het evolutieproces werd gegeven.

Wanneer wij ons tot het geloof van Zarathustra wenden, treffen we de volgende verzen aan in een heel oud boek (waaraan geleerden om redenen die henzelf het best bekend zijn tegenwoordig een late datering proberen toe te kennen, maar dat ongetwijfeld heel archaïsche gedachten bevat), *De Desātīr* geheten, in het hoofdstuk getiteld 'Het boek van Shet de Profeet Zirtūsht', waarin Zirtūsht een van de vormen is van de naam die in onze taal naar Grieks-Latijnse vorm Zarathustra luidt:

> 29. Weet, o mijn vriend! dat de essentie van het zelfbestaande één is, zonder grenzen of beperkingen.
>
> 30. Het zijn is als licht; en licht wordt zichtbaar. [Let hier op!]
>
> 35. Wat er ook op aarde is, is de weerspiegeling en de schaduw van iets dat in de [geestelijke] wereldsfeer is.
>
> 36. Zolang dat luisterrijke iets in zijn oorspronkelijke toestand blijft, is het ook goed met zijn schaduw.
>
> 37. Wanneer dat luisterrijke ding zich van zijn schaduw verwijdert, komt het leven op een afstand te staan.
>
> 38. Nogmaals, dat licht [dat luisterrijke ding] is de schaduw van iets dat nog luisterrijker is dan hetzelf is [hier ziet u de leer van de hiërarchieën];

39. En zo voort tot aan mij, die het licht der lichten is [het hoofd van de hiërarchie].

Waarschijnlijk is bij ieder die nadenkt de gedachte opgekomen dat, als de mens in zich een bijna goddelijke monade heeft en er in die goddelijke monade een godheid, een god, zetelt, het vreemd is dat ons besef van deze eenheid met het goddelijke via deze monadische schakel niet sterker in ons leeft dan nu het geval is. De christenen spreken van hun beschermengel evenals de islamieten; andere volken, zoals de Grieken, spraken evenals Socrates over de daimon, het beschermende zelf; maar hoe komt het dat ons geweten niet sterker is en niet duidelijker zijn stem laat horen dan het geval is? Hoe komt het dat we innerlijk moeten werken en worstelen om deze innerlijke verlichting bewust te verwerven die zelfs volgens de christelijke leringen 'met geweld' moet worden genomen? Is de reden niet deze? De mens is samengesteld; hij is een gecompliceerd, een samengesteld wezen en leeft op verschillende gebieden, en deze gebieden zijn de zeven elementen van de natuur; en de zeven elementen van de natuur zijn haar zeven beginselen, en de zeven beginselen van de mens kunnen ook zijn zeven elementen worden genoemd.

De monade leeft in haar eigen wereld, in haar eigen logoïsche activiteit, en is volop actief in haar bijna goddelijke of halfgoddelijke vermogens, veel zelfbewuster op haar eigen gebied dan u of ik op ons gebied van bewustzijn. Hetzelfde geldt voor de god in ons, die in de monade zetelt.

Verder zult u zich herinneren dat we, toen we de leer van de stille wachter bespraken, erop hebben gewezen dat die berustte op het feit van het vele en het ene: dat de mens en het heelal respectievelijk zowel vele als één zijn, vele in de lagere en één in de hogere natuur. Let op het volgende: ons bewustzijn is niet hoger dan het is omdat wij (elk van ons) een persoon zijn; en de grote taak, het magnum opus van het leven, is deze persoon, dit persoonlijke zelf, deze persoonlijke ziel te verheffen tot de onpersoonlijkheid en de individualiteit van de monade. Dit is in het kort het antwoord op de hierboven gestelde vraag. Het doel van alle inwijdingsceremoniën – om het antwoord in een andere vorm te gieten, het oogmerk van alle inwijdingsleringen van de oude mysteriescholen – was *het oproepen van het hogere zelf, van dit innerlijke wezen*; en het is mogelijk dit te doen. Een sterke en ontembare wilskracht is het eerste vereiste. Reinheid van leven is het tweede, vooral

mentale reinheid. En volstrekte trouw en toewijding aan de leringen van de esoterische wijsheid en aan de leraar is het derde; en deze drie beginselen van leven en gedrag vormen de ware *rājayoga*; en deze 'koninklijke eenwording' is de eenwording met de god in ons, ons goddelijke zelf. Wanneer deze eenwording plaatsvindt, gebeurt er wat de Grieken in hun oude mysteriën *theopneustie* noemden, waarbij de onpersoonlijke essentie in het persoonlijke wordt geblazen.

Maar aan dit stadium of deze graad van inwijding, het tweede of intermediaire stadium, ging de eerste van deze inwijdingen vooraf, de daadwerkelijke ontmoeting van *aangezicht tot aangezicht* met de innerlijke god, uw eigen hogere egozelf; en deze graad werd *theofanie* genoemd, een samengesteld Grieks woord dat het 'verschijnen van een god' betekent – namelijk van die god die in u is, uw eigen innerlijke zelf. Wanneer vervolgens de beide voorgaande eenwordingen tot stand waren gebracht, wanneer de hoge graden van theopneustie en theofanie waren bereikt, kwam er een derde en laatste stadium, dat de Grieken *theopathie* noemden, een samengesteld Grieks woord dat 'het lijden van een god', 'het dulden van een god' betekent – wat later uitvoeriger zal worden toegelicht. Zo'n ingewijde werd zelfs tijdens het leven een geëvolueerde christos of zoals de boeddhisten het noemen een ontwaakte, een boeddha, door zich open te stellen voor de levende buddhische entiteit in de mens; dit is het laatste stadium van menselijke kennis dat op deze aarde in deze ronde, de vierde, mogelijk is. Maar heel weinigen bereiken dit hoogste stadium van geïncarneerde wijsheid! Zo iemand was de Heer Boeddha, Gautama Śākyamuni, Prins van Kapilavastu. Hij is het, zo wordt ons gezegd, die nu als nirmāṇakāya de top (of stille wachter) vormt van de hiërarchie van wijzen die de grote broederschap vormen en die onder hen woont, die onzichtbaar is voor hen die van lagere graad zijn en zichtbaar voor hen die van hogere graad zijn, in wat de boeddhisten van het noorden het heilige land Śambhala noemen, die geheimzinnige plek die ten noorden van de Himalaya ligt en niet zover van wat de Gobi- of Shamowoestijn wordt genoemd. En dat verbazingwekkende iets, die wonderbare entiteit, dat wonderlijke wezen dat in H.P. Blavatsky was en door haar werkte kwam uit Śambhala – kwam uit deze hiërarchie. Ik heb het hier niet alleen over de vrouw, over het stoffelijk lichaam; nee, zelfs niet over de persoonlijkheid die in Rusland is geboren, maar over dat wonderlijke wezen dat in dat lichaam incarneerde en dat een deel van 'haarzelf' daar achterliet en dat psychisch gekortwiekt de wereld inging en in dit opzicht gehoorzaamde aan een

archaïsche wet, waardoor er zoveel onbegrip over haar ontstond. Deze entiteit deed haar werk in de wereld op het juiste cyclische tijdstip voor haar verschijnen onder de mensen: het begin van een nieuwe Messiaanse cyclus.

U kent de waarschuwing die in de christelijke evangeliën voor 'valse christussen' wordt gegeven: in Mattheüs 24:23-25 en in Marcus 13:21-23. Ze zijn wat betreft strekking en bewoording bijna gelijk en zijn blijkbaar beide – Marcus en Mattheüs – overgenomen uit een ouder, een vroeger christelijk evangelie, mogelijk uit het zogenaamde evangelie 'van de Hebreeën', waarvan de geleerden weten dat het heeft bestaan, maar dat zij nog nooit hebben gevonden. Hoe dan ook, de schrijver van bovengenoemde waarschuwing sprak de waarheid toen hij met de aan Jezus toegeschreven woorden zei: 'Velen zullen na mij komen, die valse christussen onderwijzen, die zullen proberen u op een dwaalspoor te brengen, en zeggen 'Ziet, hier is hij!' en 'Ziet, daar is hij!' Gelooft het niet.' Deze woorden zijn niet uitsluitend op het christendom van toepassing: het gaat ons om de waarschuwing tegen bedrog. Die woorden zouden evengoed kunnen slaan op joden, hindoes, boeddhisten, de vroegere bewoners van Amerika, Skandinaviërs, op elk volk waar ook ter wereld, want de waarschuwing zou voor allen kunnen gelden. Waarom? Omdat er inderdaad cyclische crises of perioden zijn, waarin echte 'verlossers' van de mens verschijnen en ook 'valse profeten' en 'valse christussen'. Ze komen altijd als de tijd daarvoor rijp is. Na elke periode van 2.160 jaar, de duur van een Messiaanse cyclus, komt er een wederopleving van geestelijk geloof in de wereld in tijden van materiële groei en geestelijk verval; in die tijden die Plato de onvruchtbare perioden noemt, 'komt' er een boodschapper uit Śambhala die zijn leer aan de mensen schenkt en haar grondvest en dan weer heengaat. En onmiddellijk zijn er nabootsers of misschien valse discipelen, mensen die zichzelf op de voorgrond willen plaatsen, die zijn misleid, of misschien zelfs die door hun vooroordelen en door de zwakheden van hun eigen menselijk gemoed op een dwaalspoor zijn gebracht – laten we het zo vriendelijk mogelijk zeggen – die sekten gaan vormen, 'valse christussen' beginnen te prediken en een beroep doen op de zucht naar wonderen van de mensen. Een nieuwe sekte is geboren die of weer wegkwijnt of een lange tijd blijft voortleven en de wereld staat weer een aantal eeuwen onder priesterheerschappij en het gezag van een mensenhiërarchie, totdat de mens zich door zijn eigen geestelijke en mentale kracht opnieuw bevrijdt; en na veel beroering en

zielenleed komt er een nieuw echt licht, een nieuwe ware christos, een nieuw licht van de hiërarchie van mededogen. Hij doet op dezelfde manier een beroep op de geestelijke innerlijke vuren van de mens als in het verleden door de geestelijke dhyāni's werd gedaan, toen deze voornamelijk in het derde wortelras op deze planeet in deze ronde als mānasaputra's incarneerden en ons daardoor eonen van dierlijk bestaan en onbeschrijflijke degradatie en ontelbare lichtloze eeuwen van omzwervingen hebben bespaard.

Zo is de situatie. We moeten of de 'rechterhand', of de 'linker' volgen, zoals de oude boeddhisten zeiden. 'De schakel onverbroken houden' betekent dat we het pad van de rechterhand volgen. De keus is aan ieder van ons als individu. Niemand anders kan voor ons kiezen. Het enige wat de leraar kan doen is opwekken en onderwijzen. Ieder van ons heeft zijn geweten dat hij moet volgen en waarin geen enkele inmenging ooit wordt geduld. Maar wees er wel zeker van dat het pad dat u kiest het pad van het geweten en wijsheid is. Wees er zeker van dat u niet langs het pad van de linkerhand wordt gevoerd door allerlei listen en valstrikken.

Dit zijn oude en afgezaagde gezegden, maar ze zijn nog altijd van toepassing. Hun waarheid wordt niet verzwakt door het feit dat we allen ermee vertrouwd zijn.

Op de volgende bijeenkomst moeten we meer gericht gaan bestuderen hoe de levensgolf tot belichaming komt en haar eigen voertuigen maakt door ontelbare lagere wezens uit zichzelf te projecteren – ze uit haar eigen brandpunt van levenskracht te voorschijn te brengen – en ze uit te zenden zoals de mens zijn gedachten uitzendt; en op latere bijeenkomsten laten we dan zien hoe de levensgolf zich langs de schaduwboog omlaag begeeft naar steeds grovere manifestatie, totdat de kritische periode wordt bereikt en de opgaande cyclus van de lichtende boog begint. We moeten uitvoeriger naar de oude Griekse en Romeinse filosofische school, de stoïcijnse, verwijzen en aantonen dat hun leringen over de evolutie van de elementen – die elkaar omlaag in manifestatie opvolgen en aan elkaar vormgeven – juist waren. Want deze leer geeft een goed inzicht in de manier waarop de kosmos is gebouwd en de wijze waarop de mens is gebouwd en het *hoe* en het *waarom* van zijn evolutie en waarom hij hier nu op aarde is en niet ergens anders, hetzij verder dan wel minder vergevorderd op het pad.

Dit zijn allemaal zaken die rechtstreeks verband houden met het wetenschappelijke onderzoek van deze tijd, want de vindingen van de

moderne wetenschap betekenen een grote stap vooruit en vroeg of laat zal ze leiding nodig hebben of anders zal ook zij het pad van de linkerhand inslaan. H.P. Blavatsky heeft ons duidelijk gezegd dat de theosofische beweging het kanaal is waardoor het licht zal komen dat de wereld zal verlichten en dat de mens zal leiden bij zijn schreden op het pad langs de lichtende boog; en het is onze plicht dit edele werk met al onze kracht te steunen. En als we onze eigen filosofie niet naar behoren en op juiste wijze begrijpen en anderen niet tegemoet kunnen treden om op een overtuigende manier met hen te spreken, schieten we in onze plicht tekort. Maar diegenen onder ons, die een ontembare wilskracht bezitten en de innerlijke christos in zich hebben doen ontwaken, al is het maar in zo geringe mate dat we iets van dat schitterende licht in ons kunnen zien, dat ons hoop voor de toekomst en blijvende vrede verschaft; diegenen onder ons die dit hebben ervaren, al is het in geringe mate, zullen beseffen dat daarin en nergens anders op aarde of in enige andere zichtbare of onzichtbare sfeer het pad, het aloude pad, het smalle oude pad ligt waarover in de Upanishads wordt gesproken en dat leidt naar het hart van het heelal.

HOOFDSTUK 33

DE LEVENSGOLF EN DE ZEVEN ELEMENTEN. DE ESOTERISCHE FILOSOFIE ZOALS DIE DOOR DE STOÏCIJNEN WERD ONDERWEZEN.

Als uit het materiële deel van de ether op grond van de inherente rusteloosheid van zijn deeltjes de vormen van werelden en hun planten- en diersoorten kunnen worden ontwikkeld, waarom zouden dan uit het geestelijke deel van de ether niet de opeenvolgende rassen van wezens, vanaf het stadium van de monade tot dat van de mens zijn ontwikkeld; waarbij elke lagere vorm een hogere ontplooit totdat het werk van de evolutie op onze aarde zijn voltooiing vindt in het voortbrengen van de onsterfelijke mens?

– H.P. Blavatsky, *Isis Ontsluierd*, 1:453-4

De meest overtuigde materialistische filosofen zijn het erover eens dat al wat bestaat uit ether werd ontwikkeld; vandaar dat lucht, water, aarde en vuur, de vier oorspronkelijke elementen, ook uit ether en chaos, de eerste *duade* moeten voortkomen; alle imponderabilia, hetzij nu bekend of onbekend, komen voort uit dezelfde bron. Als er een geestelijke essentie in de stof aanwezig is, en die essentie haar dwingt miljoenen individuele vormen aan te nemen, waarom is het dan onlogisch te beweren dat elk van deze geestelijke rijken in de natuur is bevolkt met wezens die uit haar eigen materiaal zijn geëvolueerd? De scheikunde leert ons dat zich in het lichaam van de mens lucht, water, aarde en warmte of vuur bevinden – *lucht* is aanwezig in zijn samenstellende delen; *water* in de afscheidingen; *aarde* in de anorganische bestanddelen; en *vuur* in de dierlijke warmte. De kabbalist weet uit ervaring dat een elementale geest er slechts één bevat, en dat elk van de vier rijken zijn eigen bijzondere elementale geesten heeft; omdat de mens hoger is dan zij, vindt men een illustratie van de wet van de evolutie in de combinatie van alle vier in hem. – Op. cit., 1:457vn

In geen duizenden jaren is er door de meesters, onze oudere broeders, een poging gedaan zoals nu om de leringen die we de laatste paar jaar op deze bijeenkomsten hebben bestudeerd, onder de aandacht van de mensheid te brengen, waarvan ieder die een studie van de oudheid maakt zich kan overtuigen. De reden hiervan is dat er omstreeks de tijd van de ontdekking van Amerika een einde kwam aan een van de rascyclussen en een andere werd ingeluid, wat in deze tijd culmineerde in

de verschillende geestelijke, psychische en fysieke verstoringen zowel bij de mens als in de aarde, zoals we die de laatste tien of twaalf jaar hebben meegemaakt.

U herinnert zich wat Cicero, de Romeinse redenaar, ons zegt over hen die nooit de ontzaglijk grote voordelen hadden gekend die men door inwijding deelachtig wordt. Hij vertelt ons in de symbolische taal van zijn tijd dat degenen die waren ingewijd met een hogere verwachting en een diepere kennis van mensen en dingen leefden en stierven; en dat degenen die de verheven voordelen van de geheime leringen van de oude wijsheid, die door inwijding werden verschaft, niet bezaten, leefden, meer in het bijzonder na de dood, in wat hij beschreef als de schaduwen en het slijk, ontaarding, smart en vuil – woorden die onze bijzondere aandacht verdienen omdat Cicero, evenals de meeste mannen van zijn tijd, inderdaad de Eleusinische riten had doorgemaakt, een feit waarvan we op de hoogte zijn omdat hij het ons zelf vertelt.

Het hoofdthema dat we vanavond uitvoeriger zullen bestuderen betreft de procedure die door de natuur wordt gevolgd bij de bouw van werelden, van de kosmos en van de mens; en de verschillende opvattingen over de goden, de monaden, de zielen, de atomen en de lichamen die wij in de loop van deze winter hebben bestudeerd, houden rechtstreeks verband met ons onderwerp.

U herinnert zich dat de oude Grieken en Romeinen een school hadden die ze de stoïcijnse noemden, naar de stoa poikilē of de beschilderde zuilengalerij in Athene, waar de stoïcijnse leraren onderwezen. Deze school werd tegen het einde van de vierde eeuw vóór onze huidige jaartelling door Zeno van Citium op het eiland Cyprus gesticht; en ze vormde omstreeks de tijd van de val van het Romeinse Rijk de religieuze wetenschap of de wetenschappelijke religie van de verstgevorderde denkers van dat tijdperk. Er is geen twijfel aan dat Zeno was ingewijd, waarschijnlijk in zowel de mysteriën van Samothrace als die van Eleusis; want we weten dat de leringen die hij onderwees niet alleen *tot op zekere hoogte* – let op dit voorbehoud – bijna identiek zijn met de onze, maar ook dat er verspreid in al deze leringen hier en daar aanwijzingen en toespelingen voorkomen waaruit duidelijk blijkt dat deze leringen van het stoïcisme niet van hem afkomstig zijn, zoals geleerden nu denken, maar hun oorsprong moeten hebben in de verre oudheid, een tijd die zover teruggaat dat de geschiedenis er niets van vertelt.

Onder de leringen van het stoïcisme was die van de genesis of geboorte van de elementen van de kosmos. Men noemde er vijf en op

nog twee andere werd vaag gezinspeeld. Die vijf waren: æther, om met het hoogste te beginnen; dan wat vuur werd genoemd; dan lucht; dan water; en dan aarde. Deze kosmische elementen zijn niet de bekende dingen die wij onder die naam kennen, want ze werden slechts gekozen om de werkelijke elementen van het kosmisch zijn te symboliseren door bepaalde eigenschappen die ze bezitten.

Deze elementen van de natuur, die in de brahmaanse filosofie de tattva's werden genoemd, kunnen ook de *beginselen* van de kosmos worden genoemd, precies zoals de zeven beginselen van de mens de *elementen* van zijn wezen kunnen worden genoemd. We kunnen zeggen de elementen van de kosmos of de beginselen van de kosmos en dat betekent voor ons huidige doel precies hetzelfde; en we kunnen zeggen de elementen van de mens of de beginselen van de mens en dat betekent voor ons doel precies hetzelfde. Zeven verschillende kwaliteiten of staten of toestanden van prakriti of de natuur – noem het, zo u wilt, ook substantie of stof. Het is nu niet het geschikte moment om diep in te gaan op de bijzonderheden van het verschil – dat inderdaad bestaat – tussen stof en prakriti. Hoe dan ook, de elementen zijn zeven verschillende staten of toestanden of kwaliteiten van prakriti, de gemanifesteerde kant van het kosmische zijn.

Van deze zeven elementen of beginselen – waarvan vijf openlijk worden onderwezen – werd volgens de stoïcijnse filosofie het ene afgeleid van het andere in deze volgorde: eerst het naamloze Ene; ten tweede het kroost of de nakomeling of het kind hiervan, dat het tweede element is, lager op de schaal; het derde was æther, het kroost of de nakomeling van het tweede, dat tegelijkertijd de eigenschappen of krachten van het tweede, zijn ouder, en van het eerste, zijn grootouder, in zich verenigt. Dan kwam vuur dat de eigenschappen van de drie voorgaande elementen alsmede zijn eigen bijzondere svabhāva of essentiële karakteristiek in zich bevat. U zult zich herinneren wat svabhāva betekent: het bijzondere, de essentiële aard, het wezenlijke karakter van een ding, waardoor het van ieder ander ding verschilt. De svabhāva van een roos maakt dat de rozenstruik steeds een roos voortbrengt en geen lelie of een viooltje; en de svabhāva van een mens brengt als nakomeling een mens en geen kruisbes of eikel voort. Dat is svabhāva of zelfnatuur. Noem het de essentiële individualiteit zo u wilt; het is de speciale of in kiem aanwezige individualiteit.

Aan het vuur, als ouder, ontsprong daarna lucht. We gebruiken deze bekende woorden met de waarschuwing, zoals eerder gezegd, dat ze in

feite niet de vertrouwde materiële dingen betekenen die wij onder die namen kennen. Maar dit element, lucht, bevat in zichzelf de eigenschappen van zijn eigen aard, evenals die van het vuur, zijn ouder en van æther, zijn grootouder, en eveneens de eigenschappen van het tweede en het eerste element. Dan komt water, dat zijn eigen eigenschappen en ook de eigenschappen van de vijf die eraan voorafgaan in zich bevat. Tenslotte komt het zevende of laatste, grove stof, of geconcretiseerde substantie, die de eigenschappen van alle zes die eraan voorafgaan in zich bevat; elk element schenkt het leven aan elk volgende wanneer de levensgolf haar weg omlaaggaat langs de schaduwboog van manifestatie of van het bouwen van het lichaam van de kosmos.

Zo, zeiden de stoïcijnen, wordt de kosmos gebouwd – waarmee ze een leer verkondigden die precies lijkt op de onze, die er inderdaad identiek aan is, voorzover ze werd geschetst. Verander de namen: gebruik goden, monaden, zielen, atomen, lichamen of dragers en voeg de levenskracht en het kosmische zelf als het eerste hieraan toe en ziedaar onze zeven kosmische beginselen. Toen de impuls van de evolutionaire levensgolf, zo zeiden de stoïcijnen (en hier drukken wij hun leer uit in onze termen), haar cyclus van uiterste afdaling had volbracht, d.i. haar laagste punt in de vierde ronde had bereikt, begon de periode van opklimming; en naarmate de levensgolf omhoog vorderde nam water aarde in zich op en vermengde dit element met zichzelf; en lucht nam op haar beurt het water dat de aarde bevatte in zich op en vermengde dit met zichzelf. Toen nam vuur de lucht in zich op, die in zich de twee lagere elementen bevatte; en daarna nam de æther op zijn beurt het vuur in zich op met de elementen die het bevatte; en het tweede element naar beneden geteld nam de æther in zich op; en tenslotte nam het eerste of het naamloze Ene het tweede in zich op, dat de eigenschappen van alle andere elementen bevatte: en daarna, om de stoïcijnse taal te gebruiken, werd de 'spanning' van de goddelijke essentie tot haar eigen kwaliteit en aard teruggebracht, voorzover die essentie een levensgolf van ontelbare levende deeltjes of monaden had geëmaneerd en er ontstond kalmte en geluk, volslagen vrede en onuitsprekelijke rust totdat de cyclische tijd voor de volgende evolutionaire uitstorting van ontelbare levens aanbrak.

Dit is zoals u ziet een leer die precies op de onze lijkt, wat blijkt uit de leer waarin wordt uiteengezet hoe de evolutie van levens tijdens de ronden van een planeetketen zich voltrekt. Bij haar afdaling langs de schaduwboog naar manifestatie in de stof gaat de levensgolf omlaag tot-

dat ze haar laagste cyclische punt bereikt, en stijgt dan op langs de lichtende boog totdat alles weer is teruggetrokken in de essentie die haar uitzond, of beter waaruit ze voortkwam; daarbij werd individuele ervaring opgedaan en werden door iedere eenheid of monade van de levensgolf die in de stof was afgedaald vele stadia in de evolutie doorlopen met het doel daarin de zielenervaring op te doen en intussen aan de haar omringende stof zelf een opwaartse impuls te geven. Want de stof is niets dan gekristalliseerde geest of, zo u wilt, geest is etherisch geworden stof; de eerste uitspraak is echter verreweg de beste om dit feit tot uitdrukking te brengen.

Dit alles gebeurt natuurlijk in wat de ruimte wordt genoemd. De ruimte is niet slechts een vergaarbak of reservoir van dingen, zoals ze in moderne woordenboeken wordt omschreven, want in dat geval zou ze een eindig ding zijn; en, zoals gezegd, zouden we in dat geval een vergaarbak moeten vinden of bedenken om die vergaarbak te bevatten en zo ad infinitum. Maar de ruimte is het eindeloze en beginloze *pleroma*, de 'volheid', zoals de Griekse filosofen zeiden: het grenzeloze Al, het veld van werkzaamheid van het universele leven, de eindeloze en beginloze volheid. De ruimte is het enorme, werkelijk onberekenbare aggregaat van ontelbare hiërarchieën die het gemanifesteerde bestaan vormen. Wij leven en bewegen en hebben ons bestaan in de ruimte, evenals de wezens die in en op de atomen wonen die ons lichaam samenstellen, die in ons lichaam leven dat voor hen praktisch gesproken de eindeloze ruimte is, het onbegrensde pleroma.

Doorbreek uw gedachtepatronen; laat u door uw gedachten meevoeren in het onmetelijke gebied van het universele bewustzijn dat door deze verheven ideeën voor u moet worden ontsloten. Stel u voor dat het leven eindeloos is; dat in alles het universele hart klopt; en verder dat niets groot is, niets klein is behalve bij vergelijking, behalve in relatieve zin. We brengen hier opnieuw de gedachte naar voren die we al vaak tot uitdrukking hebben gebracht, een axioma dat één van de fundamentele waarheden van de esoterische wijsheid is, de oude wijsheid uit vroeger tijden, en deze fundamentele waarheid, dit fundamentele beginsel is dat van de relativiteit. Alles is relatief; er bestaan nergens absoluten, behalve in relatieve zin; er zijn geen plaatsen waar alles ophoudt; er zijn geen eindpunten; er zijn geen grenzen waar de evoluerende geest niet verder kan. Alles staat in verband met al het andere. Hoe kan een denkend mens over oneindigheden praten en tegelijk over absoluten? Het woord absoluut betekent zoals op een eer-

dere bijeenkomst werd uiteengezet, wat het hindoewoord *mukta* betekent, 'bevrijd', 'vrij'. *Absoluut* betekent bevrijd, ontboeid, ongebonden – vrijheid.

U herinnert zich dat toen Paulus, de apostel van de christenen, op een van zijn zendingsreizen vanaf de Marsheuvel, de Areopagus, de mensen van Athene toesprak, hij woorden gebruikte die volgens mij ontegenzeglijk de mooiste zijn in het christelijke Nieuwe Testament, want ze behoren tot de zuiver heidense filosofie. Toen hij de mensen van Athene toesprak, vertelde hij hun dat, toen hij zich ontscheepte en naar Athene ging, hij een altaar aantrof dat was gewijd 'aan de onbekende god' – *agnōstō theō*. Nu moet hij in de oude haven van Phalerum aan land zijn gegaan, de haven van Athene die vóór (en na) de bouw van Piraeus werd gebruikt. We weten ook van de Griekse historicus en reiziger, Pausanias, in hoofdstuk 1, boek 1 van zijn werk, dat er in die haven altaren bestonden die gewijd waren aan de 'onbekende goden'. Dit woord, vertaald met 'onbekend' (*agnōstos*) betekent in het Grieks niet zozeer 'onbekend' als wel 'onkenbaar' – onbekend in de zin van onkenbaar; onbekend omdat het onkenbaar was.

Toen Paulus tot de Atheners sprak, gebruikte hij in zijn preek de volgende woorden, zoals die in het christelijke geschrift Handelingen (17:28) voorkomen: 'Want in hem leven wij, bewegen wij ons en hebben wij ons bestaan, gelijk ook enigen van uw eigen dichters hebben gezegd: Want wij zijn ook van zijn geslacht'. Ik wil er in het voorbijgaan op wijzen dat het Grieks van deze passage toelaat dat het Griekse woord *autō* zowel door 'het' als door 'hem' is te vertalen: 'Want in *Het* bewegen wij ons, leven wij en hebben wij ons bestaan'. De christenen van deze tijd, die aan hun persoonlijke, actieve, monotheïstische godheid dachten, gaven bij de vertaling van deze passage aan dit woord natuurlijk het mannelijke geslacht; maar de onzijdige vorm is grammaticaal eveneens juist en in filosofische zin veel beter.

Paulus, de 'christen' – moeten wij hem wel zo noemen? was in elk geval een ingewijde – Paulus de 'kundige bouwmeester' zoals hij zichzelf noemt, waarmee hij zinspeelde op zijn esoterische connecties, zegt ons niet alleen dat wij in Het leven, ons bewegen en ons bestaan hebben, maar vermeldt ook voortdurend dingen die op inwijding betrekking hebben. De vele mystieke toespelingen op verschillende zaken, die overal in de aan hem toegeschreven geschriften voorkomen, laten duidelijk zien hoever het christendom van nu van zijn eerste stichters is afgeweken.

Deze dichters, van wie Paulus hier spreekt, zijn ontegenzeglijk de twee beroemde stoïcijnse filosofen Aratus (een landgenoot van Paulus, omdat hij en Aratus waarschijnlijk uit Tarsus in Cilicië afkomstig waren) en Cleanthes van Troas, die tussen twee haakjes een van de fraaiste voorbeelden van nog bestaande Griekse religieuze gedichten schreef, dat zelfs door christelijke schrijvers zeer wordt bewonderd, omdat ze hierin menen te zien wat ze waarschijnlijk een opkomend monotheïsme in christelijke zin zouden noemen. Maar het was eenvoudig een eerbiedige lofzang op de stoïcijnse goddelijke essentie, de hiërarch van de grootste hiërarchie van ons heelal, de hoogste chef hiervan, die Cleanthes in het gedicht Zeus noemde. U moet steeds bedenken dat hoewel Zeus de hoogste hiërarch van een heelal of kosmos of hiërarchie kan worden genoemd, hij slechts het hoofd is van *één* van ontelbare andere soortgelijke hiërarchieën, de hiërarchieën van het enorm uitgestrekte aggregaat, eindeloos en beginloos, die met elkaar het gemanifesteerde zijn vormen.

In hem – in het – leven wij, bewegen wij ons en hebben wij ons bestaan. En dit *het* is wat we met recht de ruimte noemen, die de enorme eindeloze en beginloze verzameling levende wezens is. Er is geen lege ruimte, geen vacuüm, geen leegte, geen 'niets', waar ook. *Alles is vol, niet alleen van leven maar ook van levende en bewuste dingen* en van wezens die een oneindig aantal graden van bewustzijn vertonen, zoals u en ik bijvoorbeeld. Denk hierover na! Open uw geest en laat de gedachten die dit goddelijke denkbeeld u geeft naar binnen stromen. Laat ze een woonplaats in uw ziel vinden! Ze schenken eindeloos veel troost en vrede en leiden tot verdere verlichting.

Dat is inderdaad de ruimte, de zevenvoudige ruimte, meer in het bijzonder de enorme ruimten van de ruimte, die verder en verder naar binnen reiken, tot in het oneindige.

Met het oog op het onderwerp van vanavond lezen we nu uit *De Geheime Leer* (2:558-9):

De Geheime Leer wijst op het vaststaande feit dat de mensheid, collectief en individueel, met de hele gemanifesteerde natuur, het voertuig vormt (*a*) van de adem van het Ene universele Beginsel in zijn eerste differentiatie; en (*b*) van de talloze 'adems' die voortkomen uit die ENE ADEM in zijn secundaire en verdere differentiaties, naarmate de Natuur met haar vele *mensengeslachten* afdaalt naar de gebieden die steeds in stoffelijkheid toenemen. De primaire adem bezielt de hogere hiërarchieën; de secundaire – de lagere, op de steeds afdalende gebieden.

Een prachtige passage! Let vooral op de verwijzing naar de 'vele mensengeslachten'; dat onderwerp zullen we op een latere bijeenkomst uitvoeriger bespreken.

Op de vorige bijeenkomst volgden we uitgaande van een *god* (één van de talloze menigten godheden of goden) kort de evolutie van andere menigten lagere wezens; van *monaden* die uit die god voortkomen en zijn lichtende gewaad, zijn voertuig, zijn lichaam vormen. Elk van deze ontelbare menigten monaden zendt op haar beurt uit zichzelf, projecteert uit zichzelf, andere ontelbare menigten *zielen* uit, die haar gewaad, haar drager, haar voertuig, haar lichaam vormen. Verder zendt elk van deze zielen op haar beurt uit zichzelf ontelbare andere menigten *atomen* uit, prāṇisch-astrale entiteiten – let wel, niet het stoffelijke atoom van de wetenschap – en deze atomen vormen het gewaad, de drager, het voertuig, het lichaam van zo'n ziel.

Elk van deze atomen verdicht op zijn beurt de levensatomen om zich heen, die uit voorgaande cyclussen van activiteit daarop hebben gewacht, die de skandha's zijn die tot dat gebied van manifestatie behoren en zo zijn stoffelijke voertuig vormen, waarin alle andere beginselen (grotendeels latent) verblijven.

Deze enorme verzameling entiteiten – goden, monaden, zielen, atomen – bewoog zich omlaag door de kosmische elementen die we hebben beschreven met de stoïcijnse termen in plaats van de brahmaanse, die aan Europese lezers niet zo goed bekend zijn, maar die we evengoed hadden kunnen gebruiken; en naarmate deze stromen van leven, naarmate deze levensgolf afdaalt in de stof, via elk element, via elk van de zeven elementen, schenkt ze het leven aan één klasse van deze entiteiten die we hebben beschreven. De god woont in het gebied van het naamloze Ene; de monaden wonen in het gebied van het tweede element, dat in de literatuur van de Ouden eveneens geen naam heeft; de zielen wonen in het gebied van de æther, ākāśa; en de atomen leven in het gebied van de lucht, het vierde gebied, de prāṇisch-astrale wereld.

De elementen van de stoïcijnen, zeven in getal, waarvan er evenwel slechts vijf openlijk worden genoemd, vormen dus de beginselen van de natuur; en de levensgolf bouwt tijdens haar tocht door deze elementen de voor haar geschikte woningen in elk hiervan. Op bepaalde daartoe geschikte gebieden nemen deze woningen de vorm van bollen aan en deze bollen zijn de zeven die onze planeetketen vormen; het zijn bollen die uit deze ontelbare veelsoortige menigten van atomen, van zielen, van monaden zijn opgebouwd; sommige 'ontwaakt', sommige gedeelte-

lijk 'ontwaakt', sommige nog slapend in de lagere sferen.

Wanneer vervolgens de menigten wezens die de levensgolf samenstellen – een levensgolf die bestaat uit de entiteiten die van een vroegere maar nu dode planeet afkomstig zijn, in ons geval de maan – vinden dat de tijd voor hen is aangebroken om aan hun eigen bijzondere evolutionaire loopbaan te beginnen, gaan ze in kringlopen omlaag langs de planeetketen, die voor hen in gereedheid is gebracht door de drie menigten elementaire wezens van de drie primordiale elementaire werelden, de voorlopers van de levensgolf maar toch integrale delen hiervan. Bedenk dat een hiërarchie uit tien graden of toestanden bestaat; drie, zoals de pythagoreeërs zouden hebben gezegd, die – voor ons – in de stilte en duisternis van het goddelijke verblijven en zeven die zich manifesteren. Deze levensgolf doorloopt in totaal zeven keer de zeven bollen van onze planeetketen, gaat eerst cyclisch omlaag langs de schaduwboog door al de zeven elementen van de kosmos heen, waarbij ze in elk hiervan ervaring opdoet; elke entiteit van de levensgolf, van welke graad of soort ze ook is, geestelijk, psychisch, astraal, mentaal, goddelijk, gaat steeds verder en verder en verder omlaag totdat ze op het diepste punt van de boog, wanneer het midden van de vierde ronde is bereikt, het einde voelt van de neerwaartse impuls. Dan begint de opwaartse impuls. Volgens de stoïcijnse leer gaat alles stap voor stap terug naar het goddelijke, opnieuw door de elementen heen, waarbij het lagere in het hogere wordt teruggetrokken totdat tenslotte de grote cyclische ronde is voltooid en de rondtrekkende wezens de godheid weer binnengaan, waarbij de mens zich in de voorste rijen bevindt. Zoals al eerder werd gezegd, begint de 'mens' zijn evolutionaire tocht als een niet-zelfbewuste godsvonk en beëindigt hij deze als een zelfbewuste god.

En wanneer we zeggen de 'mens' in de latere stadia van die reis, bedoelen we de *denkende entiteit*. Het persoonlijke zal tegen die tijd het onpersoonlijke zijn geworden; het sterfelijke zal tot onsterfelijkheid zijn verheven. Deze twee denkbeelden omvatten twee van de meest verheven leringen van de oude wijsheid. Het belangrijkste dat we voor het ogenblik moeten beseffen is dat de ruimte een enorme beginloze en eindeloze volheid is; ze is het grenzeloze Al; en verder dat ze bestaat uit de talloze hiërarchieën die in feite *de ruimte zelf zijn*, de ruimten van de ruimte; en voorts dat deze hiërarchieën op hun beurt zijn samengesteld uit onberekenbare aantallen evoluerende wezens in alle zeven stadia van ontwikkeling; en dat elk van deze wezens zijn eigen grote cyclus moet

volbrengen: eerst langs de schaduwboog naar beneden en dan, wanneer het einde van die bijzondere evolutionaire golf of baan is bereikt, volgt het weer opklimmen langs de lichtende boog omhoog, naar de bron, waar het oorspronkelijk vandaan kwam. Dan komt tenslotte de lange pralayische slaap. Aan het einde hiervan ontwaakt de kosmos opnieuw, gehoor gevend aan de karmische impulsen uit het voorafgaande manvantara en eerdere manvantara's, het begin van een nieuwe evolutionaire reis door de sferen van het leven, maar op een hoger, veel verhevener niveau dan tevoren.

HOOFDSTUK 34

DE RUIMTEN VAN DE RUIMTE. DE GEHEIME LEER, EEN LEER DIE VERENIGT. UNIVERSELE SLEUTELS. LERINGEN OVER DE LEEGTE EN DE VOLHEID TEGENOVER ELKAAR GESTELD.

Als Mw. Blavatsky dit onderwerp in haar *Geheime Leer* bespreekt, citeert ze het oude *Boek van Dzyan* (Stanza V, 4):

'Een leger van de zonen van het licht staat bij iedere hoek en de lipika's staan in het middenwiel.'

De vier hoeken zijn de vier windstreken en het 'middenwiel' is het middelpunt van de ruimte; en dat middelpunt is overal want, omdat de ruimte onbegrensd is, moet het middelpunt hiervan overal zijn waar het waarnemend bewustzijn zich bevindt. En dezelfde auteur schrijft, gebruikmakende van de *occulte catechismus* (*Geheime Leer*, 1:41):

'Wat is het dat altijd is? Ruimte, de anupadaka. Wat is het dat altijd was? De kiem in de wortel. Wat is het dat altijd komt en gaat? De grote adem. Is er dus drie keer iets eeuwigs? Neen, de drie zijn één. Wat altijd is, is één; wat altijd was, is één; wat altijd bestaat en wordt, is ook één; en dit is Ruimte.'

In deze ouderloze en eeuwige ruimte staat het wiel in het middelpunt, waar de lipika's zijn, over wie ik niet kan spreken; op de vier hoeken zijn de dhyān-chohans, en zij die hun wil onder de mensen op deze aarde uitvoeren, zijn de adepten – de mahātma's. De harmonie van de sferen is de stem van de Wet en die stem wordt gehoorzaamd door zowel de dhyān-chohan als de mahātma – door hen met bereidwilligheid omdat zij de wet zijn; door de mensen en schepselen omdat zij gebonden zijn door de onwrikbare ketenen van de wet die ze niet begrijpen.

– W.Q. Judge, *Echoes from the Orient*, blz.15

U moet de leegte van het schijnbaar volle, de volheid van het schijnbaar lege onderzoeken. – *De Stem van de Stilte*, Fragment III

Laten we als inleiding vanavond nogmaals de passage lezen uit *De Geheime Leer* (2:558-9) die we op de vorige bijeenkomst hebben gelezen:

De Geheime Leer wijst op het vaststaande feit dat de mensheid, collectief en individueel, met de hele gemanifesteerde natuur, het voertuig vormt (a)

van de adem van het Ene universele Beginsel in zijn eerste differentiatie; en (*b*) van de talloze 'adems' die voortkomen uit die ENE ADEM in zijn secundaire en verdere differentiaties, naarmate de Natuur met haar vele *mensengeslachten* afdaalt naar de gebieden die steeds in stoffelijkheid toenemen. De primaire adem bezielt de hogere hiërarchieën; de secundaire – de lagere, op de steeds afdalende gebieden.

Wij hebben hier in kort bestek niet alleen een schets van de leer van de hiërarchieën, maar ook van de hele bouw van de kosmos die, in het klein herhaald, eveneens de bouw van de microkosmos of de mens betekent.

U zult zich herinneren dat we op de vorige bijeenkomst door tijdgebrek de kwestie van de aard van de ruimte en wat de ruimte wel en wat de ruimte niet is min of meer beknopt hebben besproken. We hebben geprobeerd aan te tonen dat de ruimte gewoonlijk wordt opgevat als een reservoir of een vat; met andere woorden ze betekent meestal *plaats*. Ruimte wordt bijna altijd als een synoniem van plaats gebruikt; maar dit gebruik wordt niet door de esoterische leringen bevestigd of onderwezen, waarin wordt aangetoond dat de ruimte de oneindige reeks hiërarchieën is, die het grenzeloze Al, dat begin nog einde kent, niet alleen vullen maar ook *zijn*; en dat de ruimte, zoals de oude Grieken zeiden een eindeloze volheid is, eindeloos en beginloos en ze noemden haar pleroma of de volheid; één universeel leven, één hart dat overal pulseert of klopt.

We hebben ook gesproken – en dit verdient uw speciale aandacht – over de ruimten van de ruimte, het innerlijke van de ruimte, de innerlijke delen, die in dezelfde verhouding tot de ruimte staan als de innerlijke beginselen van de mens tot zijn uiterlijke voertuig.

Vanavond zullen we schijnbaar een volledige ommezwaai maken; na op eerdere bijeenkomsten erop te hebben gewezen hoe men in bepaalde takken van de oude wijsheid de ruimte beschouwde, zoals bij de stoïcijnen en bij de brahmanen en in andere scholen van filosofie die slechts even werden genoemd, zullen we nu kort ingaan op de manier waarop de ruimte meer in het bijzonder door onze esoterische school wordt gezien en vooral door de bewaarders van de esoterische leringen van Gautama de Boeddha.

We zullen nu bewijzen dat de geheime leer der eeuwen bovenal een leer is die verenigt; dat we hier een reeks leringen ontvangen en beginnen te begrijpen die ons de sleutels tot de grote religies uit vroeger eeuwen verschaffen; en dat deze sleutels als ze op de juiste manier worden

toegepast universeel zijn, en dat het uitsluitend afhangt van de innerlijke capaciteiten van het individu wat hij bereikt door een sleutel eenmaal, tweemaal, driemaal, of misschien wel zevenmaal om te draaien.

Er is een leer in het noordelijke boeddhisme – en we kiezen deze om de esoterische leringen over de ruimte toe te lichten – die de leer van de leegte wordt genoemd, die men ook in andere scholen in vroeger tijden aantrof, waarvan de Griekse atomisten, Democritus, Leucippus en Epicurus en de grote Romeinse dichter Lucretius getuigen; en waarover zelfs door enkele van de stoïcijnse filosofen werd gesproken die overigens de leer van de volheid onderwezen. Hierdoor wordt geïllustreerd, wat voor ons een les kan zijn dat de dingen die in *De Geheime Leer* of elders in onze leringen misschien tegenstrijdigheden schijnen te zijn of te vormen, geen echte tegenstrijdigheden zijn, al zijn het misschien paradoxen. Begrijp goed dat een paradox een uitspraak is die een tegenstrijdigheid schijnt te zijn of te bevatten, maar die dit in werkelijkheid niet is.

Het woord dat in de boeddhistische Sanskrietgeschriften wordt gebruikt om deze leegte te beschrijven is śūnyatā. *Śūnya* betekent 'leeg'; *tā* is hetzelfde grammaticale achtervoegsel in het Sanskriet als *tas* in het Latijn, *unitas*, *trinitas*, *vacuitas* en wordt in het Engels aangetroffen als *ty* in eternity, of unity, of vacuity enz. [in het Nederlands als *te*, in grootte, breedte of leegte]: daarom moet *śūnyatā* worden vertaald met 'leegte'.

Deze boeddhistische filosofen leren dat de enige werkelijkheid, of anders gezegd het enig fundamentele van het zijn, de onbegrensde leegte is. Hieraan ontspringt in het begin of in de loop van de tijd een kosmos of ontspringen heelallen; en daarheen keren ze terug wanneer hun cyclus van manifestatie is afgelopen. Deze leer van de leegte is veel spiritueler dan de leer van volheid. Ze is veel moeilijker te begrijpen dan laatstgenoemde, omdat Europeanen niet zijn geoefend in de manier van denken die nodig is om gedachten als deze gemakkelijk te begrijpen. Wij kunnen veel gemakkelijker, veel sneller de volheid van de dingen bevatten en begrijpen dan de gedachte dat uit de onbegrensde en volmaakte leegte al de oneindige manifestaties van het kosmische zijn tot leven komen; en dat ze opnieuw in de leegte terugzinken wanneer hun levenscyclus is afgelopen. Met andere woorden, ons denkvermogen vindt het gemakkelijker het mystieke en religieuze te begrijpen dan het echt filosofische en echt wetenschappelijke. Toch werd deze leer van de leegte door het grootste intellect, de grootste titanische geestelijke kracht, onderwezen die in de annalen van de al of niet opgetekende

geschiedenis bekend is; ik bedoel door hem die wij Heer Boeddha, Gautama Śākyamuni noemen.

Dit betekent niet dat wij boeddhisten zijn, zoals op eerdere bijeenkomsten al werd toegelicht; maar de leringen die de Boeddha onderwees zijn ook de onze, als we hierop de sleutel toepassen die wij bezitten. U zult zich herinneren dat de leer die door de Boeddha werd onderwezen van tweeërlei aard was, d.w.z. de leer van het oog, die heel getrouw door de zuidelijke school van Ceylon [Sri Lanka], Birma, Siam [Thailand], enz., is bewaard; en wat de leer van het hart wordt genoemd, dat wil zeggen de verborgen leer, de mysterieleer; respectievelijk zo genoemd omdat het oog de uiterlijke of zichtbare dingen kan zien; maar het hart wordt niet gezien en daarin stromen volgens het oude denken de bronnen van het leven. Deze leer van het hart is de esoterische wijsheid, het onzichtbare deel van de leer, de kern of het hart ervan, dat wat niet aan iedereen wordt gegeven.

Bijna alle religies en filosofieën van het westen, zelfs in Griekse en Romeinse tijden, hebben er de voorkeur aan gegeven hun leerstellingen te bewijzen tegen de achtergrond van of gebaseerd op de leer van de volheid; d.i. dat het heelal oneindig vol is en dat deze volheid bestaat uit eindeloze menigten van wezens. *Die leer is juist* – we herhalen dit met nadruk; maar daarnaast staat de leer van de leegte die nog beter is. Er is hier geen sprake van een tegenstrijdigheid zoals zal worden aangetoond.

Wat bedoelen we dan als we spreken over de leegte? De leer van de leegte betekent twee dingen, of liever kan op twee manieren worden toegelicht. Wanneer we kijken in wat men gewoonlijk de oneindigheden van de ruimte noemt, wat zien we dan? We zien wat voor ons leegte is. Maar deze zogenaamde ether (deze etherruimten) is zelfs volgens de theorieën die de laatste tijd door de natuurkundigen worden onderwezen, onbuigzamer dan staal, dichter dan onze dichtste materie; en het harde en vaste stoffelijke materiaal dat we op deze aarde kennen, de harde gesteenten, de nog hardere metalen, enz., zijn als drijvend schuim, schuimachtige luchtbellen, gaten als het ware die in en op de oneindig grote uitgestrektheden van de kosmische leegte drijven.

Een andere benadering van ons onderwerp is de volgende: Wat is dat wat geen stof is? Geest. Kan men geest ergens in doen? Kan men geest omvatten of meten? Nee. Waarom niet? Omdat het niet omvat kan worden in de zin die we hieraan geven. Het is voor ons leegte, leegheid. Het is dat wat de uitgestrekte etherruimten vult, en alleen door de

zwakte van onze zintuigen en door ons gebrekkige begripsvermogen leven we in het uiterlijke, waardoor we dwaas genoeg geloven dat wat we zien het *werkelijke* is, en dat de zogenaamde etherruimten onwerkelijk of leeg zijn in de gangbare zin.

De leegte is dus de *hogere gebieden* van het grenzeloze Al; dat wat voor ons leeg is en dat daarom door de oude filosofen zo werd genoemd; omdat ze gewone mensen onderwezen, gebruikten ze eenvoudige taal, zodat men het gemakkelijker kon begrijpen, evenals in het geval van het zo verkeerd begrepen geocentrische stelsel, waarmee verstandige natuurwetenschappers tegenwoordig zo de spot drijven. Maar is het niet waar dat ieder punt in de ruimte het middelpunt ervan is? Het is een algemeen voorkomende gedachte bij mensen die nadenken. Zelfs de vrij orthodoxe Franse filosoof Pascal zegt, en volgt daarmee een oude Griekse zegswijze, dat de ruimte of de oneindigheid datgene is wat haar middelpunt overal en haar omtrek nergens heeft.

Het sprak dan ook vanzelf dat de Ouden onze aarde als het middelpunt van de ruimte beschouwden en dat zouden de bewoners van Venus of Mars of Jupiter of de maan of de zon of welk ander lichaam of punt in de ruimte ook doen. Zij spraken en onderwezen in antropocentrische zin, zoals op een eerdere bijeenkomst werd uiteengezet, d.w.z. vanuit het gezichtspunt van de mens.

Toen onze eigen oude esoterische filosofen over de planeten, bijvoorbeeld Venus of Mars, spraken als een 'sterrenbeeld', wisten ze heel goed wat ze zeiden, en spraken niet uit onwetendheid. Waarom spraken ze over een planeet als een sterrenbeeld, wat in de gewone astronomische terminologie of in het spraakgebruik een groep of verzameling sterren betekent? Omdat elk van de zichtbare planeten die we zien er slechts één van zeven is, waarvan er zes onzichtbaar zijn voor onze fysieke ogen en deze zeven vormen een planeetketen. Deze planeetketens bestaan uit zeven afzonderlijke, verschillende bolvormige lichamen die voor het oog van de ziener een echte sterrenbeeld vormen; en voorts heeft elk van deze zeven bollen veertien verschillende loka's (of beter zeven loka's en zeven tala's) of 'werelden' die daaraan zijn verbonden, wat dus voor alle zeven bollen neerkomt op 49 werelden of gebieden of loka's en 49 tala's. Toen we op de vorige twee of drie bijeenkomsten spraken over de levensgolf die afdaalt en door de zeven elementen van de natuur gaat, bedoelden we dat de levensgolf in elk van de zeven elementen een haar passende woning of woonplaats vormde en bouwde. Elk van deze zeven bollen of sferen wordt gebouwd voor de ontwikke-

ling van een van de zeven beginselen van de mens; en elk van deze zeven bollen moet bovendien zijn eigen zeven subbeginselen of subelementen ontwikkelen; precies zoals de innerlijke natuur van de mens corresponderende upādhi's of voertuigen heeft gebouwd voor zijn eigen zeven subbeginselen in elk van zijn zeven grotere beginselen, daarom 49; en omdat elk beginsel bipolair is, zijn er alles bij elkaar 49 x 2 = 98 toestanden of gesteldheden. Elk beginsel van de kosmos of van de mens moet de gelegenheid krijgen zich te manifesteren in zijn eigen 'thuis' of element, in een omgeving met zijn eigen frequentie, in zijn eigen bijzondere magnetische sfeer; en een juist inzicht in dit alles kan op geen andere manier worden verkregen dan door de hiërarchische evolutionaire richting te volgen van de grote titanische intellecten en geesten, die onze kosmos besturen.

De leer van de leegte is dus in wezen identiek met de leer van de volheid. Er is evenwel een verschil en dit verschil, zoals al werd toegelicht, is dat de leer van de leegte de meest spirituele van de twee is en de hogere verhevener aard van de kosmos betreft, het innerlijke en nog meer innerlijke van de ruimten van de ruimte, tot in het oneindige; terwijl de leer van de volheid over de kosmoi gaat, de kosmossen, zoals zij *gemanifesteerd* zijn. Maar dezelfde gedachte, precies hetzelfde denkbeeld, ligt aan beide leringen ten grondslag.

Dit maakt de weg vrij voor een korte uiteenzetting over wat op onze laatste twee bijeenkomsten werd aangevoerd. Sommigen hebben misschien gedacht dat er een radicaal verschil bestaat tussen de *beginselen* van de mens en de *elementen* van de mens of de *beginselen* van de ruimte en de *elementen* van de ruimte. Het verschil is niet radicaal; het gaat niet tot de wortel van de zaak. Maar er is een onderscheid. In wezen zijn de elementen en de beginselen één. Zoals eerder werd uitgelegd zijn kracht en stof in essentie één. Geest en substantie zijn in wezen één. Geest kan etherisch geworden stof worden genoemd, of stof gekristalliseerde geest, maar de laatste omschrijving is de beste. Het is toelaatbaar om onderscheid te maken tussen een kracht en zijn stoffelijk voertuig, zijn stoffelijk zelf, bij wijze van spreken.

De zeven grote elementen van de kosmos zijn de voertuigen van de zeven grote krachten van de kosmos, en die zeven grote krachten zijn de beginselen van de kosmos; vandaar dat de zeven grote elementen waarin ze werken, de voertuigen van de kosmische beginselen zijn. De beginselen zijn de energie-bewustzijn-kant en de elementen zijn de stof-prakriti-kant van het zijn. Ziedaar het enige onderscheid. Maar,

zoals gezegd, er is tussen deze geen radicaal verschil. Het is eerder een onderscheid tussen toestanden of omstandigheden. Een kracht, hoe spiritueel ze ook mag zijn, is stof voor een nog hogere kracht. Stof die voor ons vast is, is kracht voor een nog lagere soort stof. Door te wijzen op de onderlinge betrekkingen tussen alle gebieden van het zijn, zoals ze werken of zoals erop wordt ingewerkt in de grote kosmische leegtevolheid, wordt de paradox verklaard.

We wijzen er nog op dat wanneer er van beginselen en elementen wordt gesproken, zoals hier wordt gedaan – de zeven beginselen en elementen van de mens kunnen als voorbeeld dienen – de leer zoals ze hierboven is gegeven in ieder opzicht nauwkeurig is. Het punt dat men steeds in gedachten moet houden is dat deze zogenaamde zeven beginselen van de mens of van de kosmos, gezien als beschrijvende woorden, *algemene* termen zijn. Men zou bijvoorbeeld de mens niet in zeven van nature verschillende delen kunnen splitsen en elk stukje in een afzonderlijk reservoir opsluiten. En waarom niet? Omdat we aan deze zeven beginselen ongeveer moeten denken zoals aan *bewustzijn* en *kracht* en *stof* en *energie* en *element*, enz. Het zijn algemene termen. Het zijn de bewustzijn-substantie, de stof-kracht van het grenzeloze Al waarin de mens zich beweegt, leeft en zijn bestaan heeft. Grote intellecten uit het verleden hebben deze stof-kracht of geest-substantie geanalyseerd en aangetoond dat ze in *manifestatie* uit zeven schijnbaar op zichzelf staande, verschillende delen bestaan, die niettemin *in essentie één zijn* – het ene leven, universeel en grenzeloos. Zij zijn ten eerste het zelf; dan het voertuig van het zelf, het voertuig of de bron van de zuivere onpersoonlijke individualiteit. Dan ten derde het vermogen tot persoonlijk of beperkt denken, de egoïteit; dan het beginsel van 'haat en liefde' of 'aantrekking en afstoting' in de kosmos of in de mens, kāma genoemd. Dan ten vijfde de levenskracht of het levensbeginsel, die rechtstreeks aan het eerste is ontleend; en dan ten zesde en zevende de astrale en stoffelijke lichamen, voertuigen.

U ziet dus dat het hier om *algemene* beginselen van het zijn gaat. Maar als we in een esoterische studie de mens nauwkeuriger analyseren, blijkt dat we voor ons onderzoek meer specialistische termen nodig hebben, willen we een juist inzicht krijgen in wat de mens is, hoe hij is gebouwd, zijn verhouding tot andere wezens in de kosmos, waarom hij evolueert zoals hij dat doet en wat zijn uiteindelijke bestemming is. De voornaamste vragen over de geestkant van de natuur, de voornaamste vragen op het gebied van de psychologie, en het grote probleem van de

psychofysieke evolutie hangen nauw samen met de gedachte die we hier tot uitdrukking hebben gebracht.

De tijd die ons op elk van deze bijeenkomsten ter beschikking staat is zo beperkt dat we in die tijd weinig meer kunnen doen dan kort naar bepaalde zaken te verwijzen om er op volgende bijeenkomsten voor een nadere beschouwing weer op terug te komen. Maar geloof me, zo is het het beste. Dit was altijd de methode van de oude scholen. Die hebben nooit onderricht gegeven volgens het systeem waarop men in onze tijd prat gaat en waarbij men een onderwerp van alle kanten beziet, het uiteenrafelt en erop blijft hameren tot het leven eruit is, het brein van hun leerlingen vermoeid raakt en hun denken zich verstart. Deze verstandelijke methode bevat geen enkel element van inspiratie. Die methode verlamt het denkende wezen. Het onderwijs van vroeger vond daarentegen plaats door juiste aanwijzingen te geven, door de discipel zelfstandig te laten denken over een wenk of toespeling, waardoor zijn denkvermogen door het heilige vuur van de inspiratie wordt aangestoken, zodat hij zijn eigen innerlijke tempel verlichtte met de gedachten die zijn goddelijke monade hem ingaf of inblies. Parabelen, wenken, suggesties, behoorden tot de methode van de leraar; en steeds werd op een later tijdstip een gedachte weer opgenomen, werd de deur iets wijder geopend, de sluier van Isis een beetje verder weggetrokken, werd op die manier hulp verleend.

We hebben dus gezien dat de elementen en de beginselen in essentie één zijn en alleen in gemanifesteerde toestand tweevoudig. We hebben gezien dat de beginselen van de natuur en van de mens de energie-bewustzijn-kant van de natuur en van de mens zijn; en dat de elementen in de kosmos of in de mens de stof-prakriti-kant van de natuur en van de mens zijn. Maar onthoud altijd dat kracht en stof, geest en substantie, bewustzijn en zijn voertuig of upādhi, in essentie één zijn. Zoals eerder gezegd is een kracht of een geestelijke energie vaste stof voor een andere goddelijker kracht; en de vaste stof van ons gebied is een wervelende cycloon van kracht voor de stof die nog lager staat. Dit is een feit dat wetenschappers beginnen te beseffen, zoals blijkt uit hun leer van de wervelende elektronen, heel kleine lichamen, die rondwervelen in het moleculaire aggregaat dat het stoffelijke atoom wordt genoemd – een zonnestelsel in het klein, zeggen ze. Dit is een juiste en geïnspireerde gedachte.

Bedenk dat śūnyatā, de leer van de leegte, op de geestelijke kant van het zijn betrekking heeft en dat de leer van het pleroma, de leer van de

volheid betrekking heeft op de stof-prakriti-kant van het zijn, de gemanifesteerde kant die verdwijnt wanneer het grote manvantara is afgelopen.

Maar bedenk ook, zoals al enkele keren is gezegd, dat wanneer we spreken over substantie en over geest, over kracht of over stof, over purusha of over prakriti – om de brahmaanse Sāṃkhya-termen te gebruiken – we dit alleen doen om de dingen weer te geven die we door middel van onze verschillende innerlijke vermogens en uiterlijke zintuigen over de kosmos hebben geleerd en dat deze respectieve paren in wezen één zijn. Geest en substantie of stof zijn één, en beide zullen opnieuw in de grootse grenzeloze leegte van de grenzeloze godheid terugzinken wanneer de tijd van de universele pralaya aanbreekt. Denk aan het oude mystieke gezegde dat de discipel de betekenis moet leren kennen van de uitspraak: de volheid van de schijnbare leegte en de leegte van het schijnbaar volle.

Dit 'schijnbaar volle' van de stof is in feite śūnya, leegte, in hoofdzaak gaten bij wijze van spreken. Śūnya is de oude brahmaanse leer van māyā, een leer uit de Vedānta, het 'einde van de Veda' genoemd, omdat ze naar men zegt de volmaking of het einde van de leer over de esoterische kant van de vedische gedichten is. *Māyā* betekent 'illusie'. Niet dat de gemanifesteerde kosmos niet bestaat; hij bestaat wel, anders zou hij geen illusie kunnen zijn of teweegbrengen. De illusie houdt in dat deze verkeerd wordt begrepen. Als de stof of substantie (of natuur, prakriti) niet bestond, zou men evengoed kunnen zeggen dat geest niet bestond, omdat ze in wezen één zijn. De waarheid is dat de stof niet het substantiële, oneindige element, de *essentie van de werkelijkheid* is, zoals ze in ons westerse denken – dat niet in deze denkbeelden is onderwezen en geoefend – wordt opgevat, alleen omdat ze ons stevig en dus 'werkelijk' toeschijnt. Ze is een illusie omdat ze bedrieglijk is; en in feite is śūnyatā, zoals ook de boeddhisten leerden, waarmee ze dezelfde gedachte onderwezen als de brahmaanse Advaita-Vedānta, de leer van de leegte, van de essentiële leegheid van het gemanifesteerde heelal en is daarom de leer van māyā, illusie: illusoir, omdat ze *onwerkelijk* is.

Zelfs de hedendaagse wetenschappers, de natuur- en scheikundigen, beginnen in te zien dat dit zogenaamd zichtbare heelal in hoofdzaak een leegte is. Ze hebben nog steeds niet kunnen ontdekken wat stof werkelijk is; de manier waarop ze gewoonlijk wordt verklaard, is een product van de wetenschappelijke verbeelding, en alles wat wetenschappers ervan weten is eenvoudig wat hun intuïties en deducties hun heb-

ben gezegd: dat er achter de schijn, achter de verschijningsvorm *iets* is waarvan ze zeggen – 'Wij komen er meer over te weten. Wat het werkelijk is, *weten wij niet*!'

Laat ik er nog op wijzen dat, al hebben we op recente bijeenkomsten gesproken over goden, monaden, zielen, atomen en lichamen, die nog steeds het onderwerp van onze studie vormen, we dit onderwerp nog lang niet hebben afgerond; we zijn er nauwelijks mee begonnen. Als we de term goden gebruiken, gebruiken we een vertrouwde term. Het is een goede term, een juiste term; er is geen reden om hem te verwerpen; maar toch is het niet de term die in ons esoterische stelsel wordt gebruikt. Onze esoterische Tibetaanse leringen gebruiken hiervoor de uitdrukking dhyāni-boeddha's en de lagere zijde van het godengebied waartoe zij behoren wordt door de dhyāni-chohans ingenomen. *Dhyāni*, een Sanskrietwoord dat in de Tibetaanse terminologie is overgenomen, betekent 'meditatie' of 'contemplatie'; de eerstgenoemde uitdrukking betekent dus 'boeddha's van meditatie' of van contemplatie en de laatste betekent 'heren van contemplatie' of van meditatie. Maar laatstgenoemde term wordt niet zelden gebruikt om beide klassen aan te duiden. In het mystieke Griekse stelsel werden deze goden, deze dhyāni-boeddha's, logoi, logossen genoemd. Het woord *logos* is een Griekse term en betekent 'woord'. Het heeft ook een afgeleide betekenis, namelijk de 'rede'. Waarom? Omdat de Griekse filosofen begrepen dat wanneer een mens denkt en zijn gedachten wil uitdrukken, zijn gedachten aan een ander wil overbrengen, hij *woorden* moet gebruiken. Het woord brengt de gedachte over naar een andere geest: en aan de hand van dit eenvoudige voorbeeld werd het woord *logos*, dat 'woord' betekent, opgenomen in de filosofische taal en in de religieuze taal (en later in het christendom) met de betekenis van die kracht of energie of entiteit die de goddelijke gedachte overdraagt naar lagere gebieden – die wordt overgedragen van het gebied daarboven of daarachter, van het intellect of denkvermogen daarachter, van het bewustzijn daarachter, naar lagere gebieden. In ons geval bewonen de monaden dit tweede of lagere gebied.

Tot besluit wil ik uit het oorspronkelijke Grieks de eerste vijf verzen vertalen van het christelijke evangelie dat wordt toegeschreven aan de discipel wie, naar men zegt, Jezus in het bijzonder liefhad, Johannes, Johannes de Geestelijke genoemd, geestelijke hier in de zin van theoloog. Hij werd dus theoloog genoemd, zo moeten we veronderstellen, omdat hij de enige van de vier schrijvers van de vier aanvaarde evange-

liën was die iets schreef dat in stijl of inhoud leek op de schone, verheven, theologische leringen die tot de neoplatonische of neopythagorische school behoorden – een onbedoeld compliment voor deze laatste. Deze halfheidense leringen worden alleen gevonden in het eerste gedeelte van het Evangelie naar Johannes. Ze luiden als volgt – en had ik maar de tijd om ze uitvoeriger toe te lichten in plaats van me te moeten bepalen tot het noodzakelijk korte commentaar dat ik vanavond hierop kan geven:

1. In het begin was de logos en de logos was tot god en de logos was god.
2. Deze [de logos] was in het begin tot god.

Ik maak hier mijn eigen vertaling; de zogenaamde [Engelse] 'Authorized Version' is een literaire klucht, een vertaling die diende om tegemoet te komen aan de monotheïstische vooroordelen van de christelijke exegeten; en de [Engelse] 'Revised Version' is niet beter.

3. Alle dingen werden hierdoor voortgebracht. [Engels: 'generated'], . . .

Het Griekse woord *egeneto*, hier vertaald met 'voortgebracht' zou ook kunnen worden vertaald met 'kwamen tot aanzijn'. Het Engelse woord 'generated' komt van dezelfde Indo-europese wortel. Ik lees opnieuw:

3. Alle dingen werden hierdoor voortgebracht en geen enkel ding werd zonder deze voortgebracht [kwam zonder deze tot aanzijn].
4. Datgene wat erin werd voortgebracht was leven en het leven was het licht van de mensen.
5. En het licht schijnt in de schaduw en de schaduw nam het niet op.

Ziet u niet dat hier op onze leringen wordt gezinspeeld; dezelfde woorden die in de oude leer worden gebruikt, ja zelfs uit het Boek van Dzyan, de 'geest en zijn vleugel', de 'vleugel en zijn schaduw'? *Schaduw* is een oude mysterieterm die 'voertuig' of 'lichaam' betekent zoals onlangs werd toegelicht in een aanhaling die werd voorgelezen uit een hoofdstuk van *De Desātīr*, genaamd 'Het Boek van Shet, de Profeet Zirtūsht', of Zarathustra. Daar werd het woord schaduw in precies dezelfde betekenis gebruikt.

Let op deze gedachte: in het begin van ons gemanifesteerde heelal bestond de logos, die de eerste entiteit of het eerste ding was dat in het begin tot manifestatie werd gebracht; en deze logos was *tot* god. Het

Griekse woord dat hier is vertaald met 'tot' is *pros*, dat beweging naar iets toe betekent. Natuurlijk ontsprong de logos aan de goddelijke geest, god, maar hier wordt in dit evangelie een poging gedaan de gedachte te benadrukken dat zijn natuurlijke aspiraties in de richting gingen van zijn ouderbron. Er schuilt een groot geheim van het occultisme in deze gedachte. 'Zoals een mens denkt, *zo is hij*', staat in een Hebreeuws geschrift, Spreuken, waarmee een diepzinnige waarheid wordt uitgesproken. De mens volgt onfeilbaar de neiging van zijn natuur, zijn begeerte. Hij wordt magnetisch daarheen aangetrokken waar zijn hart naar uitgaat en *wat hij wenst krijgt hij*; als hij de hemel wenst zal hij deze krijgen; en als hij de hel wenst, zal hij magnetisch tot de helse sferen worden aangetrokken. Dit zijn kort uitgedrukt de hoofdtrekken van het hele mysterie van de zogenaamde karmische vruchten, van hemel en van hel – en van nog veel meer dat we hier onbesproken moeten laten.

'En de logos was tot god' – streefde naar zijn eigen goddelijke bron; en deze god was svabhavat, vader-moeder; niet svabhāva, die iets geheel anders is. Zoals eerder werd opgemerkt is svabhavat wat bepaalde Aziatische en andere scholen vader-moeder noemen, de grote leegheid, śūnya, de grote leegte, ākāśa in hindoegeschriften, dat *voor ons* de grote leegte is, maar in andere zin de grote volheid. Wat wij de grote volheid noemen is het gemanifesteerde heelal, dat in een wonderbaarlijke processie voortstroomt uit de leegte, of svabhavat, of vader-moeder, of mahāśūnya of ākāśa, verschillende namen voor hetzelfde ding.

Vers 2. 'Deze was in het begin tot god'. Zo verlangend was de schrijver van dit evangelie erop te wijzen dat de logos in het begin ontstond, en dat de aspiratie van de logos uitging naar zijn ouderbron, dat hij het moest en zou herhalen.

Vers 3. 'Alle dingen werden hierdoor voortgebracht', dat wil zeggen, *kwamen* hierdoor *tot aanzijn*. Dit bewijst dat de schrijver doelt op de demiurg of de wereldvormer, en deze logos bevindt zich pas op het derde gebied (van bovenaf) van manifestatie, op het derde kosmische gebied; zoals wij zeggen de derde logos van bovenaf, die de gemanifesteerde logos of de wereldmaker, de wereldbouwer is. De schrijver vervolgt: 'En geen enkel ding werd zonder deze voortgebracht'. Zo bezorgd, zo verlangend was hij om aan te tonen dat er geen sprake was van een schepping van zielen of werelden of iets anders door een buitenkosmische god, dat hij er hier opnieuw op moet wijzen dat het de logos, het kosmische woord, was dat zijn kracht omlaag voerde vanuit

zijn ouder, dat de dingen *uit zichzelf* voortbracht, uitwierp, projecteerde, ontwikkelde, precies zoals wij onlangs op onze bijeenkomsten het verloop of de methode van manifestatie hebben uiteengezet. En deze dingen waren de monaden, de atomen, de zielen en al het overige.

De schrijver gaat verder, waarbij hij de aard van de gedachte enigszins wijzigt uit vrees dat men zal denken dat dit voortbrengen van wezens op zo'n hoog gebied alleen de materie en de grofstoffelijke dingen betreft die we om ons heen zien: 'Datgene wat erin werd voortgebracht [in de logos] was leven' – geen stenen, bomen, sterren, planeten, enz., mensen en andere dingen, maar *leven*. En het leven – let wel – 'was het licht van de mensen', het geestelijke licht dat de mensheid verlicht; met andere woorden, de hogere natuur van de mens of in feite onze eigen innerlijke logos, onze eigen 'innerlijke god', onze eigen innerlijke christos.

En deze logos, de derde of gemanifesteerde logos is slechts het voertuig van een logos die nog hoger is dan hijzelf. Tijdens de processen van voortbrenging van al deze dingen, die minder zijn dan hijzelf, brengt elke afzonderlijke stap *licht* voort, want licht is een van de eerste manifestaties van de scheppende activiteit – bedenk dat het woord '*creation*' [schepping] in zijn oorspronkelijke betekenis *vorming* betekent. Dit licht van het derde kosmische gebied is daivīprakriti. Wij ontlenen dit woord aan de Vedānta van Hindoestan; het betekent 'stralende of goddelijke prakriti', waarvan ākāśa of svabhavat de 'kroon' is. Svabhavat of ākāśa is het eerste gemanifesteerde kosmische element of de eerste manifestatie van prakriti, of de essentiële natuur zelf. Bedenk dat er zeven naturen zijn, de ene binnen de andere; zeven elementen; zeven kosmische krachten. 'En het leven was het licht van de mensheid' – onze eigen hogere natuur.

En het laatste vers: 'En het licht schijnt in de schaduw' – die bij de mens zijn voertuig of ons hogere denkvermogen is. 'En de schaduw nam het niet op', d.w.z. de oorspronkelijke mens had nog geen voertuig of denkvermogen ontwikkeld dat geschikt was om 'het te bevatten of op te nemen'.

Deze gedachte stelt de schrijver van dit gnostieke evangelie – gnostiek althans in het eerste gedeelte ervan – in staat zijn sektarische leringen naar voren te brengen: 'Er was een mens, die van God gezonden werd, genaamd Johannes', om het evangelie te prediken van Jezus Christus, de menselijke logos, de verlosser van de mensheid. Hij, Jezus Christus, was dit licht, dat 'vlees werd' (!) en in de wereld kwam als het

'licht der mensen'. Tragisch! Een prachtige leer van de oude mysteriereligie uit het begin van de tijd wordt hier – zoals op een voorgaande bijeenkomst werd opgemerkt – overgenomen en aangepast en gebruikt voor wat een mysteriefiguur, een modelfiguur van de oude mysteriën was. Niet dat Jezus nimmer heeft geleefd; een man, een Hebreeuwse rabbi zo u wilt, Jezus genaamd, heeft inderdaad geleefd; maar de christos over wie de christelijke evangeliën schrijven is een modelfiguur van de mysteriën, maar in hoge mate en op een treurige manier verminkt.

HOOFDSTUK 35

HET OCCULTISME EN DE MYSTERIESCHOLEN. ZEVEN GRADEN VAN INWIJDING: DE MENS WORDT EEN GOD. ZEVEN KOSMISCHE GEBIEDEN: ONZE PLANEETKETEN VAN ZEVEN BOLLEN OP DE VIER LAGERE GEBIEDEN – DE REIS VAN DE LEVENS-GOLF DAARDOORHEEN.

De wereld – en daarmee wordt die van het individuele bestaan bedoeld – is vol van die latente betekenissen en diepe bedoelingen, die aan alle verschijnselen van het heelal ten grondslag liggen, en alleen de occulte wetenschappen – d.w.z. de *rede* tot bovenzinnelijke wijsheid verheven – kunnen de sleutel verschaffen waarmee ze voor het intellect kunnen worden ontsloten. Geloof mij, er komt in het leven van een adept een moment, waarop de beproevingen die hij heeft doorstaan, duizendvoudig zullen worden vergoed. Om verdere kennis te verwerven, is hij niet langer aangewezen op een nauwgezet en langzaam proces van onderzoek en vergelijking van uiteenlopende zaken, maar wordt hem een ogenblikkelijk onvoorwaardelijk inzicht verleend in iedere grondwaarheid. Daar hij dat stadium in de filosofie voorbij is waarin wordt gesteld dat alle fundamentele waarheden aan een blinde impuls ontspringen – . . . ; ziet en voelt en leeft de adept in de bron zelf van alle fundamentele waarheden – de universele geestelijke essentie van de natuur, SHIVA, de schepper, de vernietiger en de vernieuwer.

– *De Mahatma Brieven*, blz. 265-266

Ik zeg daarom nogmaals. Alleen hij, die liefde voor de mensheid in zijn hart koestert, die in staat is de gedachte van een herscheppende praktische broederschap ten volle te begrijpen, heeft het recht onze geheimen te bezitten. Alleen zo iemand zal zijn vermogens nooit misbruiken, omdat er geen vrees hoeft te bestaan dat hij ze voor zelfzuchtige doeleinden zal aanwenden. Iemand, die het welzijn van de mensheid niet boven zijn eigen welzijn stelt, verdient niet onze *chela* te worden – hij verdient niet meer kennis te bezitten dan zijn naaste. – Op. cit., blz. 278

Er is maar één algemene levenswet, maar er zijn talloze wetten die de myriaden vormen die worden waargenomen en geluiden die worden gehoord, kwalificeren en bepalen. – Op. cit., blz. 282

Het zoeken naar de waarheid is het edelste doel dat de mens kan nastreven. De oorspronkelijke beginselen van het zijn werden eeuwen en eeuwen geleden onthuld en in een volledig en prachtig stelsel geordend. Op basis van dat prachtige stelsel hebben de leraren uit de oudheid de grondslagen gelegd van de verschillende filosofische en religieuze stelsels, die via de wereldliteratuur, zoals die is overgeleverd, tot ons zijn gekomen. Deze stelsels bevatten in meerdere of mindere mate fundamentele waarheden van het zijn, en de studie daarvan wordt in onze tijd occultisme genoemd – de wetenschap van de kosmos en van de mens als een deel daarvan; ze vertellen ons over de oorsprong, de aard en de bestemming van het heelal en van de mens als deel daarvan. De mysteriescholen van de oudheid vormden het innerlijke brandpunt van het oude denken, en de daar bestudeerde leringen werden de leer van het hart genoemd omdat ze de leringen vertegenwoordigden die verborgen waren; en de verschillende filosofieën die ze in het openbaar verkondigden, werden de leer van het oog genoemd, omdat dit de leringen waren in exoterische bewoordingen van de dingen die werden gezien en niet de dingen die verborgen waren. De leer van het hart omvatte de oplossingen van de raadsels van het zijn, en deze oplossingen werden exoterisch naar voren gebracht in de vorm van allegorieën en mythen, en vormden de leer van het oog of de exoterische religies of filosofieën.

Maar al deze oude filosofieën waren op prachtige en verheven waarheden gebaseerd en de filosofieën van het moderne Europa zijn daarbij vergeleken niet veel meer dan een woordenspel, weinig meer dan fraaie woorden. De leringen die tot het occultisme behoren behandelen de werkelijke aard, oorsprong en bestemming van de kosmos en de mens. Deze mysteriescholen onderwezen *oorzakelijke dingen* en hun uitwerking op het leven; ze gaven onderricht in de meest innerlijke en diepzinnige onderlinge relaties tussen de elementaire wezens in de kosmos, van welke graad ook. Ze leerden de mens dat de weg naar een volledig inzicht in de mysteriën van het zijn ligt in zelfonderzoek; dat geen mens een waarheid behoorlijk kan begrijpen die alleen wordt gehoord zonder in zichzelf eerst ook de mogelijkheid, het innerlijke vermogen om te begrijpen te hebben ontwikkeld; en het ontwikkelen van dit innerlijke vermogen van begrip of inzicht was het voornaamste doel van de scholen van inwijding.

Het hele streven van deze inwijdingsscholen was daarom erop gericht de mens te leren zichzelf te *kennen*. Waarom? Omdat de meest

innerlijke essentie van de mens is geworteld in de meest innerlijke essenties van het heelal en door dat smalle eeuwenoude pad te volgen, dat volgens de Upanishads in de mens zelf ligt, en waarop Jezus zinspeelde toen hij zei, 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven' – door dat smalle, oude pad naar binnen te volgen, kan de mens stap voor stap binnenwaarts of 'opwaarts' klimmen, steeds verder en verder binnenwaarts en kan voortdurend ruimere gebieden van bewustzijn betreden. En deze ontwikkeling van de innerlijke mens wordt bereikt door de geestelijke krachten op te roepen die latent in de hogere natuur van de mens aanwezig zijn. Het is in feite het verenigen van de ziel van de mens met zijn goddelijke monade, zijn innerlijke god.

Er waren na de vierde graad van inwijding drie toestanden die de initiant of kandidaat moest verwezenlijken: als eerste het theofanisch mysterie, dat wil zeggen dat op het plechtige moment van de inwijding de innerlijke god van de mens aan hemzelf verschijnt; en deze heilige tegenwoordigheid werd door de Grieken *theofanie*, 'het verschijnen van een god' genoemd, d.i. van het hogere zelf van de mens aan hemzelf. En hoewel bij de meeste kandidaten dit verheven ogenblik van intellectuele extase en diepe visie slechts van korte duur was, werd bij verdere geestelijke vooruitgang van de kandidaat de theofanische omgang meer duurzaam en blijvend totdat tenslotte, uiteindelijk, de mens zich niet alleen leerde kennen als het geestelijke kroost van zijn eigen innerlijke god, maar als die innerlijke god zelf, in zijn essentiële wezen.

Dat was de eerste stap, de eerste verwezenlijking. De tweede kwam met wat de Grieken *theopneustie* noemden, een Grieks samengesteld woord dat 'de inademing van een god' betekent, waarin de mens zich door innerlijke en zelfs door uiterlijke zintuigen niet alleen bewust was van zijn innerlijke goddelijke aard, maar ook de inspiratie voelde die als het ware door zijn verstandelijke en geestelijke aderen vloeide – het inademen voelde van zijn eigen innerlijke god en op die manier werd geïnspireerd; het woord inspiratie betekent immers 'inademing'. Met het verstrijken van de tijd en de toenemende loutering van het ziel-voertuig, dat de mens zelf is, werd deze inademing of inspiratie permanent.

Tenslotte vond er bij de zevende inwijding het subliemste mysterie van alle plaats, door de Grieken *theopathie* genoemd, dat 'het lijden of dulden van een god' betekent – een technische term; dat wil niet zeggen dat de god leed, maar dat de initiant, de kandidaat, toeliet en zich er volledig aan overgaf een volslagen onzelfzuchtig verbindingskanaal

voor zijn eigen innerlijke god, zijn hogere zelf, te worden; hij ging als het ware verloren in het grotere zelf van zijn eigen hogere zelf. Dit persoonlijke zelf werd daarin opgenomen, werd omgezet en zijn lagere kenmerken losten zich op als een wolk voor de zon; en met het verstrijken van de tijd en de toenemende zuivering van het voertuig werd de ziel, de persoonlijke mens, volkomen één met zijn eigen innerlijke god. En dat was theopathie.

De verschillende graden van inwijding in de oude mysteriescholen omvatten eerst drie graden die op onderricht neerkwamen. Met de vierde begon de persoonlijke ervaring; dat wil zeggen, het onderricht werd voortgezet maar er kwam bij dat de initiant, de kandidaat, ertoe werd gebracht datgene te *zijn*, te *worden* wat hem tevoren werd geleerd, werd verteld; omdat de enige manier om iets volkomen te leren kennen, de enige manier om iets volkomen te begrijpen is door het te worden.

Er zit ontzaglijk veel meer in deze gedachte dan oppervlakkig lijkt en meer dan waarop we vanavond kunnen ingaan. Koester deze gedachte. Dit onderricht werd met iedere hogere stap voortgezet tot aan de zevende, ja zelfs tot aan de tiende graad. We stoppen bij de zevende omdat de hoogste drie graden ons begripsvermogen ver te boven gaan en, zo wordt ons gezegd, alleen van toepassing zijn op de hoogste meesters.

Het onderricht ging zelfs door tot de zevende inwijding, naast het zelf-ervaren, het zelf-worden; en op die manier wist de mens niet alleen, maar voelde hij, besefte hij dat hij één was met de kosmos, niet alleen het kroost en kind ervan als een wezen dat daarvan losstaat, maar dat hij de kosmos zelf was in iedere betekenis van het woord. Dan volgde de verwezenlijking van dat kosmische zelf, de ātman, dat wat gelijk is in u en mij, in iedere bewoner op deze bol, en in iedere bewoner in elk van de planetaire of stellaire lichamen in de ruimte; het gevoel, het besef, de kennis, 'ik ben'. Dat wat ons scheidt is het gevoel van 'ik ben *ik*', en 'jij bent *jij*'; en dat is de werking van het ego, het egogevoel.

Maar weet wel, mysterie van de mysteriën: alleen door de egoïteit te overstijgen naar universaliteit wordt de mens een god. Als er geen egoïsch beginsel was verruimd en gezuiverd om haar te omvatten en te begrijpen, kon er niet zoiets zijn als de hiërarchie van mededogen, zou er niet zoiets als de lichtende boog kunnen zijn. Het is de taak van elk van ons zo te leven, zijn innerlijke voertuigen van het zijn zo te zuiveren, de essentie van zijn ziel zo te veranderen dat ze geschikte kanalen worden tussen zijn eigen innerlijke god en hemzelf. Wanneer de mens dat heeft volbracht, wordt hij voor onze kosmische hiërarchie alwetend;

alwetend, want alle kennis daarvan en daarin komt hem toe. En waarom? Omdat zijn bewustzijnsessentie, de egoïsche essentie door middel van zijn eigen innerlijke god één is geworden met het universele gebied, het ātmische gebied; en kennis en wijsheid stromen dan door hem heen zoals de zonnestralen door de atmosfeer.

We hebben op drie of vier eerdere bijeenkomsten uit *De Geheime Leer* (2:558-9) een alinea gelezen die we nu herhalen:

> De Geheime Leer wijst op het vaststaande feit dat de mensheid, collectief en individueel, met de hele gemanifesteerde natuur, het voertuig vormt (*a*) van de adem van het Ene universele Beginsel in zijn eerste differentiatie; en (*b*) van de talloze 'adems' die voortkomen uit die ENE ADEM in zijn secundaire en verdere differentiaties, naarmate de Natuur met haar vele *mensengeslachten* afdaalt naar de gebieden die steeds in stoffelijkheid toenemen. De primaire adem bezielt de hogere hiërarchieën; de secundaire – de lagere, op de steeds afdalende gebieden.

Dit geeft in kort bestek een volledige schets van het onderwerp dat we deze winter hebben bestudeerd; en later vanavond of misschien op de volgende bijeenkomst zullen we ingaan op de kwestie van de verschillende mensengeslachten, waarover hier wordt gesproken. Er hangt een groots en wonderlijk mysterie mee samen. Laat ik op dit ogenblik alleen zeggen dat de mensheid waarvan wij nu op aarde deel uitmaken, dat wil zeggen de bijzondere levensgolf die wij het mensdom of de mensheid of de menselijke wezens noemen, niet de enige levensstroom van intelligente ego's is die de verschillende evolutieronden op onze planeetketen doorloopt. Er zijn nog zes andere, die alle tegelijk met ons evolueren, sommige zijn ons vooruit en sommige komen achter ons; en zij evolueren in de verschillende loka's of tala's die we vanavond verder zullen toelichten. Dit is een moeilijk onderwerp, maar we zullen ons best doen het te verklaren, omdat het absoluut noodzakelijk is een juist begrip te krijgen, al is het maar in geringe mate, van de fundamentele vraagstukken van de evolutie van het evoluerende ego. Evolutie is een onderwerp waarvoor de wereld tegenwoordig veel belangstelling heeft en dat de wetenschappers natuurlijk tot alleen de stoffelijke wereld beperken, meer in het bijzonder met betrekking tot mensen en dieren die slechts twee stirpes [stammen, geslachten] zijn (om het Latijnse woord te gebruiken) – van de buitengewoon talrijke families van evoluerende wezens, waarvan sommige ons vooruit zijn en sommige na ons komen.

U zult zich herinneren dat we tijdens de laatste twee of drie bijeen-

komsten over de beginselen en elementen van de kosmos hebben gesproken. De elementen vormen het voertuiglijke of dragende aspect en de beginselen vormen de energie-bewustzijn-kant; en we zullen ons vanavond beperken tot het bestuderen van de kosmische gebieden (en slechts terloops verwijzen naar elementen en beginselen van de mens), omdat we nu willen proberen een duidelijk beeld te krijgen, zo duidelijk als op dit moment mogelijk is, van wat we onder kosmische gebieden, de zeven bollen van de planeetketen en de ronden verstaan.

Het is opmerkelijk dat deze onderwerpen, die zoveel mensen ten onrechte alleen zien als interessante problemen waarmee men zich intellectueel kan bezighouden, nauw verband houden met de morele en met de geestelijke aard van de mens; en geen mens kan een juist inzicht hebben in ethische en morele beginselen zonder zijn juiste plaats in het heelal te begrijpen: zijn oorsprong, zijn aard en zijn bestemming. De ethische normen in het westerse denken hebben een grondslag nodig die op wetenschap en filosofie berust. Ethische beginselen zweven niet in de lucht, ze zijn niet alleen iets waarnaar een mens moet leven – dat zijn ze wel, maar ze zijn veel meer dan dat. Het gevoel voor ethiek ontspringt aan het geestelijke bewustzijn van de mens, en niemand – en we willen dit nadrukkelijk stellen – kan een theosofische leer werkelijk begrijpen vanuit alleen het intellectuele gezichtspunt, zonder dat het geestelijke licht erop schijnt. En dat licht, dat geestelijke licht, manifesteert zich op het gebied van het verstandelijke denken van de mens als zijn instinctieve morele gevoel, dat waarover de grote Duitse filosoof Kant sprak als het enige waardoor hij vast geloofde dat ons heelal iets meer was dan alleen kracht en stof.

Onthoud vooral dat – zoals blijkt uit de Upanishads en de verschillende prachtige brahmaanse filosofieën, het oude Griekse denken, het christendom en bij uitstek onze eigen leringen, in feite uit de verschillende oude filosofieën en religies van de hele wereld – wanneer we over goddelijke dingen spreken, we moeten begrijpen dat *ook wij een deel daarvan zijn* en dat zelfs de stoffelijke wereld, de materiële wereld niets anders is dan het kleed van het goddelijke; onvolmaakt, omdat ze werd opgebouwd door hiërarchieën die onvolmaakt zijn omdat ze *evolueren*, door onvolmaakte entiteiten, waarvan ook wij voorbeelden zijn. U herinnert zich misschien wat Goethe zegt in zijn *Faust*:

Zo werk ik aan 't razende weefgetouw van de tijd,
En weef een levend kleed voor de godheid.

En zoals Paulus, de christen, zei: 'In Het leven we, bewegen we ons en hebben we ons bestaan'.

Zoek in uzelf. De leringen die op deze bijeenkomsten worden gegeven zijn de sleutels. Beproef ze; onderzoek de geschriften van de wereld; onderzoek alle dingen; en zoals Paulus zei (sprekend als een ingewijde), behoud het goede, behoud dat waarvan u *weet dat het waar is*.

Er zijn dus zeven kosmische elementen; er zijn ook zeven beginselen die door deze zeven elementen werken. Vanuit de bewustzijnszijde beschouwd zijn ze aan de ene kant bewustzijn en aan de andere kant voertuig. Vanuit de substantiële zijde beschouwd zijn ze kracht aan de ene en stof aan de andere kant. Laten we dit eerst illustreren door middel van zeven horizontale evenwijdige lijnen die de elementen en beginselen van de kosmos voorstellen.

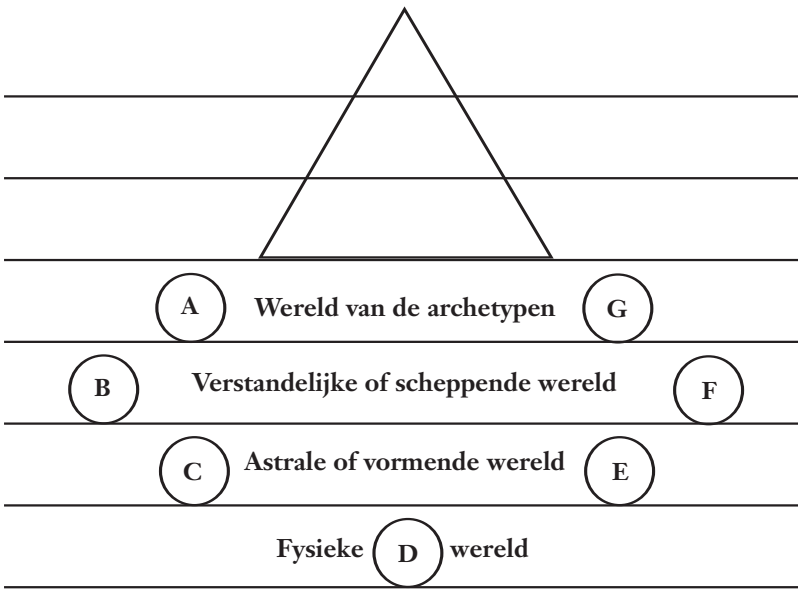

Vergeet niet dat deze figuur een diagram is. De elementen, de beginselen van de kosmos liggen in werkelijkheid niet boven elkaar als een reeks treden of als sporten van een ladder. Deze figuur is slechts een diagram, dat wil zeggen, ze is een *symbool*. De elementen van de kosmos, de beginselen van de kosmos, de sferen van de kosmos bevinden zich *in* elkaar en het meest geestelijke is het meest innerlijke. Maar omdat dit onmogelijk op een plat vlak kan worden afgebeeld, moeten

we de gedachte schematisch voorstellen in een diagram, een paradigma. Daarom laat deze figuur in de eerste plaats zien dat er in de kosmos zeven gebieden zijn. Laten we vervolgens de evoluerende en oorzakelijke levenskrachten, de goden en de intelligenties van de drie hogere gebieden voorstellen door een driehoek, om het oude platonische en pythagorische symbool te gebruiken – een prachtig symbool – omdat daarin wordt gewezen op en verwezen naar de oorsprong, het kosmische punt, het zaad waaruit alle goddelijke dingen voortkomen; en dit diagram laat ook zien hoe de top van de driehoek als het ware via het hoogste gebied verdwijnt door een layacentrum, een neutraal centrum, een nirvāṇa voor alle dingen die minder of lager zijn, en meer naar binnen toe verdwijnt in iets hogers. Zoals een zaad, een eikel bijvoorbeeld, een eik voortbrengt die op zijn beurt zijn oogst van eikels afwerpt, zo zendt het kosmische zaad uit zichzelf deze menigten hiërarchieën van wezens uit, die op de schaal daaronder andere lagere menigten voortbrengen. Laten we dit proces daarom door een driehoek voorstellen.

De vier lagere gebieden van de figuur, die de vier lagere *kosmische* gebieden zijn, stellen alle toestanden voor die de mens in zijn huidige periode van ontwikkeling kan bereiken. Onze eigen ātmische essentie ontspringt aan het vierde kosmische gebied naar beneden geteld. Laten we nu onze planeetketen op de volgende manier weergeven en wel door op deze gebieden cirkels te tekenen, zeven in getal, twee op elk gebied, met uitzondering van het laagste gebied waarin we slechts één cirkel tekenen die onze eigen bol Terra voorstelt. We noemen deze cirkels respectievelijk, links beginnende en omlaaggaande, A, B, C, D; en dan omhooggaande, E, F en G. Let erop dat er twee cirkels of bollen op elk gebied zijn met uitzondering van bol D, de onze. De zeven 'gebieden' zijn in werkelijkheid respectievelijk de zeven kosmische elementen.

Het is heel verleidelijk om te veronderstellen of te denken dat elk van deze zeven bollen een respectieve habitat of locus of plaats op of in een van de kosmische elementen heeft, maar zo is het niet. Dat idee is wat we een verkeerde analogie noemen, een verleidelijke opvatting die het denken op een dwaalspoor brengt.

Als we over de zeven elementen van de kosmos spreken, bedoelen we precies dezelfde elementen waarop de Ouden doelden en die ze met woordsymbolen omschreven. Zij spraken gewoonlijk over vier, en soms over vijf, en deze waren overal in de wereld dezelfde – aarde, water, lucht, vuur; soms werd een vijfde, æther, genoemd, maar het waren

beslist niet de materiële dingen die wij als aarde, water, lucht of vuur kennen. Deze aardse dingen waren gekozen omdat ze, op grond van bepaalde inherente eigenschappen, de vier gebieden of liever elementen van de natuur symboliseerden waarin de zeven bollen van onze planeetketen leven, zich bewegen en hun bestaan hebben. Wij kunnen zeggen dat *aarde* de kosmische stof voorstelde, verdichte substantie, het laagste element van alle; en dat *water* in aloude zin de chaos voorstelde – zoals de Hebreeuwse bijbel het uitdrukt, de 'wateren' van de ruimte waarover de elohīm, de goden – verkeerd vertaald met 'God' – zweefden. En wij kunnen zeggen dat *lucht* geest [spirit] is. Het Latijnse woord *spiritus* betekent 'adem', 'wind', 'lucht'. En *vuur* is het symbool van het goddelijke licht, de eerste emanatie van de kosmische logos die we, wanneer we de boeddhistische Sanskrietterm *daivīprakriti* gebruiken, 'goddelijke natuur', 'goddelijk licht' noemen, omdat het licht een van de eerste emanaties is in het begin van de elkaar opvolgende evolutieperioden.

Wanneer we dus over elementen spreken, bedoelen we veeleer wat de meeste Europese denkers onder 'sferen van werkzaamheid' verstaan, werelden: de wereld van de kosmische stof, de wereld van de chaos, de sferen van de geest en de wereld van het goddelijke licht of daivīprakriti.

Laten we de logoïsche wereld die voor ons bijna goddelijk is, het vierde kosmische gebied omlaag geteld dat de planetaire bollen A en G omvat, de wereld van de archetypen noemen en dat in ons diagram vermelden. De wereld daaronder, die de bollen B en F omvat, zullen we de verstandelijke of scheppende wereld noemen. De wereld daaronder die de bollen C en E omvat, zullen we de astrale of vormende wereld noemen. En laten we het laagste element of de laagste wereld van alle, waarop zich als enige bol onze planeet Terra bevindt, de fysieke wereld noemen.

U herkent hierin onmiddellijk de vier werelden waarover we het al eerder hebben gehad in verband met de leringen van de kabbala zoals zij die onderwijst. Diegenen van u die de kabbala hebben bestudeerd, herinneren zich misschien dat haar wereld van emanaties of archetypen *atsīlōth* wordt genoemd; dan, daaropvolgend naar omlaag komt de tweede, de wereld die *berīāh* of de scheppende wereld wordt genoemd; en dan de derde wereld die de wereld van de vorming, *yetsīrāh* wordt genoemd; en tenslotte de vierde of fysieke wereld, die de kabbalisten de wereld van de omhulsels, *qelippōth* noemden, onze wereld, omdat ze de wereld van de meest vaste stof is, het omhulsel dat alle andere omvat; zoals de schaal van een ei of de schil van een vrucht, enz., en die ook

nog iets anders betekent in verband met kāmaloka, maar we gaan dat deel van het onderwerp vanavond niet behandelen en vermelden het slechts in het voorbijgaan. Deze werelden zijn natuurlijk onze vier kosmische elementen.

Verder moet u de volgende belangrijke gedachte onthouden. Elk van deze zeven kosmische elementen bevat vanaf het begin, d.w.z. naar beneden geteld, alle andere die eraan voorafgingen en waarvan het een emanatie is. Het eerste, het hoogste emaneert bijvoorbeeld het tweede daaronder, waarin het zich bovendien weerspiegelt; niettemin heeft dit tweede zijn eigen svabhāva, zijn eigen essentiële aard of speciale karakteristiek, maar het is ook, zoals gezegd, de drager of het voertuig van het element daarboven. Vervolgens emaneren deze twee het derde en weerspiegelen zich daarin, dat niettemin zijn eigen essentiële aard heeft maar toch de drager of houder is van die daarboven; en hetzelfde geldt voor de vierde of laagste wereld of het vierde of laagste element.

Ieder atoom, zelfs van de fysieke wereld, heeft alles van de grenzeloze kosmos in zich, latent of ontwikkeld, al naar gelang de omstandigheden. Let op de optimistische visie die daaruit spreekt.

Deze vier lagere kosmische elementen of gebieden omvatten alles wat wij zijn, dat wil zeggen, alles wat wij tot dusver hebben ontwikkeld. De top van het archetypische of vierde kosmische gebied is het element waar het layacentrum van onze ātman zich bevindt – ons universele kosmische zelf. Daardoorheen stromen van bovenaf de goddelijke krachten die onze zeven beginselen, onze zeven elementen van het zijn, voortbrengen of liever zijn en zich manifesteren in de vier lagere kosmische elementen, die eveneens de zeven sferen van prakriti of de natuur vormen zoals wij die kennen. U zult zich herinneren dat ieder kosmisch element zelf is onderverdeeld in zeven subelementen, d.i. zeven graden van prakriti. Voorzover het ons betreft, omvatten de zeven subgraden van prakriti of de natuur op elk van deze vier lagere kosmische gebieden de enige graden van prakriti waarvan wij op dit moment kennis kunnen nemen, omdat we nog niet de vermogens in ons hebben ontwikkeld die nodig zijn om de hogere te kennen.

U zult zich uit de studie van de leringen die H.P. Blavatsky ons heeft gegeven in haar prachtige boek *De Geheime Leer* herinneren dat de levensgolf een evolutionaire baan volgt door deze zeven bollen, waarbij zij van bol A, na haar evolutionaire cyclus daarop te hebben voltooid, naar bol B gaat, haar cyclus op bol B voltooit en naar bol C gaat,

haar cyclus hierop voltooit en dan naar bol D gaat en zo rond de keten, wat wij één ronde noemen.

Maar we moeten bij deze onderwerpen voorzichtig zijn en voorbarige conclusies vermijden. Met het voorgaande wordt niet bedoeld dat we pas naar bol B overstappen wanneer alles op bol A is voltooid en volmaakt is geworden. Zo is het niet. Op bol A evolueren zeven sublevensgolven. Wanneer de laagste (of die van de delfstoffen) – en bedenk dat al is het een spirituele planeet de 'delfstoffen' van die spirituele planeet toch even dicht en even grof voor haar bewoners zijn als onze delfstoffen voor ons zijn – op bol A haar ontwikkeling *voor die ene ronde* heeft voltooid, voelt ze de stuwende invloed of impuls van de binnenkomende levensgolf van het plantenrijk en vloeit haar surplus aan leven over naar bol B; en wanneer de levensgolf van het dierenrijk op haar beurt inwerkt op die van het plantenrijk en deze laatste haar zevenvoudige baan heeft doorlopen, stroomt de levensgolf van het plantenrijk op haar beurt omlaag naar bol B en gaat de levensgolf van het delfstoffenrijk over van bol B naar bol C; en wanneer de mensenwereld op bol A binnenkomt, begint de dierenwereld af te dalen naar bol B, de levensgolf van het plantenrijk gaat over naar C, de levensgolf van het delfstoffenrijk naar D, enz. Dit is het proces in de eerste ronde; maar te beginnen met de tweede ronde wijzigt de volgorde van het proces zich enigszins. Maar dat bewaren we voor latere bijeenkomsten.

Het surplus aan levenskrachten van elk rijk vloeit als het ware over naar de volgende bol; en dit ingewikkelde proces (maar te beginnen met ronde 2 in gewijzigde vorm) wordt door alle ronden, door alle zeven bollen gevolgd. Wanneer bol G, of de zevende, wordt bereikt, volgt er voor de levensgolf een nirvāṇa, dat overeenkomt met het devachan of de hemelperiode tussen twee menselijke incarnaties op aarde; en ook tussen elke twee bollen is er een kortere tijd van rust voor de evoluerende levensgolf.

Alleen al dit proces is genoeg om het denken van veel mensen in verwarring te brengen. Het schijnt zo ingewikkeld; in werkelijkheid is het heel eenvoudig. Men hoeft er slechts even rustig over na te denken om het te begrijpen – half zoveel tijd als de meeste mensen besteden aan materiële dingen van het leven: wat zal ik eten, wat zal ik aantrekken, naar welke schouwburg zal ik gaan, hoe zal ik geld verdienen, enz.

We hebben over loka's en tala's gesproken. We zullen dit onderwerp op de volgende bijeenkomst uitvoeriger bespreken. Maar onthoud dat elk van deze bollen is verdeeld in veertien verschillende

'werelden'. Ik bedoel niet bollen; ik bedoel *toestanden van stof*. Water kan bijvoorbeeld ijs of stoom zijn en kan toch water zijn. Stel dat u iemand die nog nooit ijs heeft gezien, maar alleen water, moet uitleggen wat ijs is; en dat hij, als u het heeft geprobeerd zou zeggen: 'De man spreekt wartaal; hij probeert me te vertellen dat water, het meest vloeibare van alle dingen onder bepaalde omstandigheden een koude steen kan worden'.

Ten tweede, wanneer we werelden zeggen (we moeten woorden gebruiken om enig idee van de betekenis te geven) bedoelen we niet bollen. Een bol is bol A, of B, of C, of D, of E, of F, of G; maar elk van deze bollen omvat of heeft zeven loka's of 'plaatsen', of werelden, of toestanden, of soorten van stof – subwerelden, zo u wilt; en ook zeven tala's wat in totaal op veertien uitkomt. Onthoud ook dat deze veertien (of deze tweemaal zeven) werelden niet boven elkaar liggen als de treden van een trap. Zij bevinden zich *in elkaar*, de een meer binnenwaarts dan de ander, niet precies zoals de rokken van een ui, maar iedere innerlijke wereld is fijner, spiritueler, etherischer dan de volgende die meer naar buiten ligt; en de meest etherische, de meest spirituele van alle is de binnenste.

Deze zeven loka's op iedere bol zijn de velden van activiteit tijdens de opgaande subgolven van de cyclussen van de levensgolf; de verschillende soorten lichamen, etherische, fysieke of spirituele, of welke andere ook die de levensgolf gebruikt op haar tocht door de evolutionaire cyclussen stemmen in structuur en zintuigen overeen met de verschillende loka's die worden doorlopen, en de loka die de evoluerende entiteit waarneemt is die bijzondere loka of wereld die met haar lichamen overeenstemt. En voor de tala's geldt hetzelfde tijdens de neergaande subgolven van de cyclussen van de levensgolf. De loka's en tala's werken altijd samen, twee aan twee, één van elk, omdat de stof in manifestatie op de bollen bipolair is; van deze twee (één loka en één tala) is er één geestelijk positief die in de ene richting trekt en de andere is geestelijk negatief en trekt in de andere richting.

Tenslotte wijzen we erop dat we ons in deze tijd in een van deze loka's en in een van deze tala's bevinden en dat er zes andere mensheden of levensgolven zijn die een soortgelijke evolutie doormaken als wij: intelligente, denkende wezens op onze planeet – ik zeg niet noodzakelijk op onze bol D – die door deze loka's en tala's evolueren. Wat wordt de verbeelding door deze gedachte gestimuleerd! Als dit evolutieproces niet op deze manier plaatsvond, zou er geen volkomen logi-

sche en bevredigende verklaring kunnen zijn voor het verschijnsel dat schrijvers uit de begintijd van de theosofische beweging 'vijfderonders' en 'zesderonders' noemden.

HOOFDSTUK 36

ELKAAR DOORDRINGENDE SFEREN VAN ZIJN. LOKA'S EN TALA'S: TWEEPOLIGE KOSMISCHE BEGINSELEN EN ELEMENTEN. DE 'KETTERIJ VAN AFGESCHEIDENHEID'.

Alle dingen zijn met elkaar verstrengeld en de band is heilig; en er is nauwelijks iets dat niet met ieder ander ding is verbonden. Want de dingen zijn geordend en ze verenigen zich om hetzelfde heelal (dezelfde orde) te vormen. Want er is één heelal dat uit alle dingen bestaat en één god die alle dingen doordringt en één substantie en één wet, (één) gemeenschappelijke rede in alle intelligente wezens en één waarheid; zo is er inderdaad ook één volmaaktheid voor alle wezens die van dezelfde stam zijn en aan dezelfde rede deel hebben. – Marcus Aurelius, *Tot zichzelf*, 7, 9
(naar vert. George Long)

De natuur heeft alle delen van haar rijk verbonden met subtiele draden van magnetische sympathie en zelfs tussen een ster en een mens is er een wisselwerking; . . . – *De Mahatma Brieven*, blz. 296

Als u door de hal van wijsheid het dal van gelukzaligheid wilt bereiken, discipel, sluit dan uw zinnen af voor de grote ketterij van afgescheidenheid, die u van anderen vervreemdt.
– *De Stem van de Stilte*, Fragment I

In de joodse talmoed staat een merkwaardig oud verhaal, vol diepe wijsheid van de leraren van vroeger, dat gaat over vier kandidaten voor wijsheid. Het vertelt hoe zij de Tuin der Heerlijkheden binnengingen, een benaming die de joden en vooral de kabbalisten gebruikten om het rijk van het occultisme, van de occulte wetenschappen aan te duiden, en de namen van deze vier kandidaten voor wijsheid waren als volgt: Ben Asai, Ben Zoma, Ahher en Rabbi Aqiba. Het verhaal gaat als volgt: 'Ben Asai keek – en verloor zijn gezichtsvermogen; Ben Zoma keek – en verloor zijn verstand. Ahher ging de Tuin der Heerlijkheden binnen en richtte er verwoestingen aan; maar Rabbi Aqiba ging in vrede naar binnen en ging in vrede weer heen. En de Heilige van wie wij de dienaren zijn – gezegend zij zijn naam – sprak:

'Deze oude man is waardig om ons met ere te dienen'.'

Dit zijn de vier algemene typen leerlingen die de oude wijsheid bestuderen. Ben Asai, die zijn gezichtsvermogen verloor, was iemand die door de leringen werd aangetrokken en die, zoals in een ander geval dat in de Griekse legenden wordt vermeld, het aangezicht van de naakte waarheid aanschouwde en 'met blindheid werd geslagen'. Hij werd namelijk een nog ergere exotericus dan hij daarvoor al was. Hij was niet voorbereid, niet gereed. Hij had zich met geweld toegang verschaft tot de plaats waar hij niet thuishoorde. En hij haalde zich een van de straffen op de hals die hen te wachten staan die met een onrein hart en een onvoorbereid gemoed de heilige plaatsen binnengaan.

En Ben Zoma keek en verloor zijn verstand; hij was iemand met een natuur die zo zelfzuchtig was dat hij alleen zocht naar dat waaruit hij zelf voordeel zou kunnen putten. En omdat hij wispelturig, zwak, egocentrisch en zelfzuchtig van aard was, verloor hij zijn 'verstand', dat wil zeggen, hij werd de slaaf in plaats van de meester. U kent het oude middeleeuwse gezegde dat de tovenaar die de zogenaamde 'geesten van de onmetelijke diepte' oproept en ze niet volkomen beheerst, door hen uit de weg wordt geruimd, wat hetzelfde leert als wij leren over de volstrekte noodzaak geestelijk voorbereid, moreel gereed, te zijn. 'Want de reinen van hart zien God', en hebben niets te vrezen, wat de christelijke manier is om aan dezelfde gedachte uitdrukking te geven.

Ahher, die in de Tuin verwoestingen aanrichtte, was iemand die wilskracht en durf bezat, maar hij was ook iemand die in de eerste plaats aan zichzelf dacht en hij misbruikte de heilige wetenschappen voor eigen vooruitgang en persoonlijk gewin, om in aanzien te komen en al dat soort dingen. Hij is wat men het type van de zwarte magiër noemt. Zo iemand *vernietigt zichzelf* door een plaats binnen te gaan waarvoor hij niet geschikt is; in dit geval Ahher die 'verwoestingen' aanrichtte; en Ben Zoma deed hetzelfde.

Maar Rabbi Aqiba, die in vrede naar binnenging en in vrede vertrok, was het type mens dat innerlijk volledig voorbereid en gereed was, en zijn natuur was door discipline, door *zelf*discipline zo gelouterd, door zelfvergetelheid en door het zien van de schoonheid van zelfverloochening in de ware zin van het woord zo gelouterd, dat de stralen die uitgaan van het goddelijke hart van het Zijn, van de geestelijke zon, door hem heen konden schijnen.

Welke les bevat deze allegorie voor ons? Deze parabel toont ons dat, om trouwe discipelen te zijn en om het door ons gestelde doel te

bereiken, de eerste les voor ons discipline, *zelf*discipline, ethiek is. We komen op deze bijeenkomsten voortdurend op dit punt terug omdat het van het grootste belang is. Ieder mens denkt dat hij ethisch en moreel handelt. Doet hij dat ook? Vraag uzelf af wat u of ik bij een werkelijke verleiding zouden doen. De Fransen hebben een nogal cynisch gezegde dat luidt 'ieder mens is omkoopbaar'. Is dat waar? Zo ja, dan bent u noch ik, dan is niemand van ons geschikt om hier vanavond te zijn. Pas wanneer we het punt voorbij zijn waarop iets op aarde onze wil kan beïnvloeden of beheersen, of ons kan omkopen, pas dan zijn we geschikt om de Tuin der Heerlijkheden binnen te gaan, zoals de oude man Rabbi Aqiba die in vrede kwam en in vrede weer heenging – een meester.

We citeren vanavond nogmaals het fragment uit *De Geheime Leer* (2:558-9), dat we op verschillende bijeenkomsten hebben gelezen, omdat het onderwerp dat we nu bestuderen daarom draait. Schenk aandacht aan elk woord.

De Geheime Leer wijst op het vaststaande feit dat de mensheid, collectief en individueel, met de hele gemanifesteerde natuur, het voertuig vormt (*a*) van de adem van het Ene universele Beginsel in zijn eerste differentiatie; en (*b*) van de talloze 'adems' die voortkomen uit die ENE ADEM in zijn secundaire en verdere differentiaties, naarmate de Natuur met haar vele *mensengeslachten* afdaalt naar de gebieden die steeds in stoffelijkheid toenemen. De primaire adem bezielt de hogere hiërarchieën; de secundaire – de lagere, op de steeds afdalende gebieden.

We gaan vanavond een grote stap verder, en maken als het ware een sprong over veel zaken die we hadden kunnen behandelen, zoals de enorm belangrijke vraagstukken van de dood en van het linkerpad, om slechts twee onderwerpen te noemen. Maar we zullen ons best doen om te laten zien wat de oude wijsheid bedoelde (al hebben we de basis daarvoor nog niet volledig gelegd) wanneer ze van de *sferen van het zijn* sprak. De gebruikelijke term voor zo'n sfeer is 'gebied', een term die zijn waarde heeft omdat we eraan gewend zijn; en toch moeten we bedenken dat dit woord *gebied* een woord met een ruime betekenis is, omdat het in het gewone spraakgebruik van alles kan betekenen, maar het geeft niet de fundamentele gedachte weer dat deze innerlijke werelden in feite werkingsvelden, sferen van zijn, werkelijk bestaande *werelden* zijn.

U zult zich herinneren dat we op de vorige bijeenkomst in een dia-

gram zeven evenwijdige lijnen hebben getrokken die de zeven kosmische elementen voorstellen, waarin de zeven kosmische krachten of beginselen werken – de energie-bewustzijn-kant van het zijn. Ik wijs u er vanavond in het bijzonder op dat deze elementen, de kosmische elementen, werelden zijn. Noem ze gebieden zo u wilt, maar in werkelijkheid zijn het werelden. Het hoeven geen bollen te zijn, dat wil zeggen vaste bolvormige lichamen. Ze bevinden zich in en om de bollen, maar toch zijn het echte werelden, werkingssferen, sferen van bewustzijn; en elk van deze kosmische elementen, afgezien van het feit dat het een wereld is, is vol met zijn eigen 'mensheden', die ontelbaar zijn en elke menselijke berekening te boven gaan. De menselijke stirpes, het menselijke geslacht, ras, de menselijke soort, is er slechts één van de vele.

De oude wijsheid zegt ons dat er zeven hoofdklassen van zulke mensheden of stirpes op iedere planeetketen zijn en dat op deze aarde, bol D van onze keten, de mens aan het hoofd van de klassen onder hem staat. Deze klassen kent men in het gewone spraakgebruik en in het spraakgebruik van de wetenschap als rijken: eerst het mensenrijk (dat ten onrechte met het dierenrijk wordt verward); ten tweede het dierenrijk; als derde het plantenrijk; ten vierde het delfstoffenrijk; en daaronder de drie rijken van elementalen – noem deze laatste natuurgeesten of substirpes, subgeslachten, onderrassen, sublevensgolven van het zijn. Op de vorige bijeenkomst heeft u gezien dat we in het diagram een driehoek hebben getekend, die de drie hogere of arūpa of vormloze werelden voorstelt en die dus met de zeven daaronder de tien van een volledige hiërarchie vormen.

Deze kosmische elementen of werelden of sferen worden meer in het bijzonder verdeeld in *loka's* – een Sanskrietwoord dat 'plaatsen' betekent in de zin van werelden – en in *tala's*. En deze worden hieronder opgesomd, waarbij de namen worden gebruikt die men in de brahmaanse literatuur van Hindoestan aantreft, namen die we gemakshalve hebben overgenomen omdat ze in die literatuur voorkomen en min of meer bekend zijn; maar dit hoeft niet te betekenen dat we alle denkbeelden aanvaarden die in de brahmaanse boeken daarmee in verband worden gebracht. We gebruiken deze namen omdat ze laten zien dat er in feite zeven werelden of loka's en zeven lagere werelden of tala's zijn en we zullen vanavond beginnen deze kort te beschrijven.

Let erop dat deze zeven kosmische beginselen en elementen in feite deze veertien loka's, of liever loka's en tala's, zijn, zeven van elk. Laten we ze eerst opsommen en in volgorde noemen:

satya-loka	1	atala
tapar-loka	2	vitala
janar-loka	3	sutala
mahar-loka	4	rasātala
svar-loka	5	talātala
bhuvar-loka	6	mahātala
bhūr-loka	7	pātāla

Eerst de loka's. Wanneer we met de hoogste beginnen, dat wil zeggen de innerlijkste, komen we bij *satya-loka*, een woord dat 'werkelijkheidwereld' betekent; de volgende, *tapar-loka*, is een samengesteld Sanskrietwoord dat 'devotiewereld' betekent in de zin van 'meditatie', 'contemplatie', 'introspectie'; dan *janar-loka* van de Sanskrietwortel die 'geboren worden' betekent; *mahar-loka* met de betekenis van 'groot'; *svar-loka* met de betekenis van 'hemel'; *bhuvar-loka*, een oud woord dat van de Sanskrietwortel *bhū* komt en 'groeien' of 'ontwikkelen' betekent; en tenslotte *bhūr-loka*, de laagste. De hiermee corresponderende tala's zijn, wanneer we naar beneden tellen vanaf de hoogste naar de meer materiële, *atala*, *vitala*, *sutala*, *rasātala*, *talātala*, *mahātala*, *pātāla*.

De eerste gedachte waarop we onze aandacht moeten richten is dat deze loka's en tala's niet boven elkaar liggen zoals de sporten van een ladder; ze doordringen elkaar, ze vermengen zich met elkaar; ze zijn niet alleen samengevoegd maar vermengen zich. Een gedachte van een mens hoeft bijvoorbeeld niet volmaakt goddelijk of volmaakt slecht te zijn. Ze is samengesteld, een mengeling van beide eigenschappen, maar niet slechts een mengsel. Zo mechanisch is het niet. We bestuderen etherische en geestelijke zaken. Deze loka's en tala's mengen zich dooreen. Elektriciteit bijvoorbeeld, of wij haar stof dan wel kracht noemen, is tweepolig. Er is een positieve en een negatieve pool. We kunnen een van de polen een loka noemen en de andere pool de daarmee corresponderende tala, want deze corresponderen twee aan twee met elkaar, een loka en een tala, de een met de ander. Satya-loka met atala, tapar-loka met vitala en zo verder langs de reeks naar beneden tot we bij de laagste komen, bhūr-loka en pātāla.

Gewoonlijk wordt in de brahmaanse literatuur gezegd dat de loka's de 'hemelen' en de tala's de 'hellen' zijn. Dat is één manier om aan een diepe waarheid uitdrukking te geven, maar we moeten oppassen voor woorden zoals hemelen en hellen gezien de daaraan verbonden onjuiste Europese godsdienstige ideeën en de denkbeelden die daarmee samen-

hangen. De feitelijke, esoterische betekenis is dat de loka's de lichtende boog zijn, of beter die voortgang van de natuur en van wezens waarin de geest of de lichtende boog overheerst. En de tala's zijn de boog van de schaduwen, de schaduwboog of beter die voortgang van de natuur en van wezens waarin de stof overheerst. Elke loka werkt met zijn corresponderende tala. Dit is een fundamentele gedachte. Men kan ze niet scheiden.

Elk van de zeven kosmische elementen correspondeert met een van de loka's en met een van de tala's. Anders gezegd, de zeven loka's en de zeven tala's werken op en corresponderen met elk van de kosmische elementen of werelden. Bovendien heeft elk van de zeven bollen van onze planeetketen zijn eigen zeven loka's en zeven tala's door 'weerspiegeling'. U kent het oude esoterische beginsel dat aan ons hele denken ten grondslag ligt en wordt uitgedrukt in het zogenaamde axioma van Hermes 'Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven'. Dit betekent dat ons heelal en elk deel daarvan niet een ordeloos heelal is. Alles is met al het andere verstrengeld en het hogere wordt weerspiegeld of liever weerspiegelt zich in het lagere, waarbij het lagere in feite de uitdrukking van het hogere is; of, zoals het op eerdere bijeenkomsten werd uitgedrukt, de lagere werelden zijn de gewaden (of uitdrukkingen of weerspiegelingen) van de hogere. Niets is afgescheiden van iets anders. U weet dat de grootste ketterij in het boeddhisme (en dit is ook onze leer) de zogenaamde afgescheidenheid is, het denkbeeld of het geloof dat iets is afgezonderd van het geheel of als zodanig kan worden beschouwd. Dat is ook wat de christenen bedoelden toen zij van 'zonde tegen de Heilige Geest' spraken. De weinige eerste christenen die waren ingewijd, beschouwden deze misdaad als de afschuwelijkste van alle wandaden, en ze hadden gelijk.

Op dit punt gekomen kunnen we begrijpen dat deze tala's of lagere werelden, elk afzonderlijk en alle tezamen, *feitelijk de kosmische elementen* zijn. Is deze gedachte duidelijk? De krachten die door middel van deze tala's of werelden, door middel van deze gebieden van activiteit, werken – materiële, etherische, psychische, geestelijke, goddelijke krachten enz. – zijn de *beginselen van de kosmos*, de bewustzijnen die de ruimte vullen en in feite de ruimte zelf zijn; en laatstgenoemde zijn de loka's.

We hebben erop gewezen dat deze elementen als reeks ongeveer als de rokken van een ui kunnen worden gezien. Dat is een veel beter beeld, omdat het suggestiever is dan het stelsel van 'gebieden', al werd dit stelsel ook in de oudheid gebruikt; en we hebben ook erop gewezen

dat deze schillen van de aarde, deze schillen van de kosmos, etherischer worden, geestelijker worden, naarmate ze meer naar binnen liggen. Maar we bedoelen hiermee niet – en dat moeten we goed in het oog houden – dat deze meer geestelijke of innerlijke werelden of sferen kleiner zijn, dat wil zeggen geringer van omvang dan de buitenste schil. Grootte heeft in het geheel niets met etherische of geestelijke verhoudingen te maken. Massa of omvang alleen heeft totaal niets met bewustzijn te maken. Hoe kunnen we deze twee schijnbaar tegenstrijdige uitspraken, deze paradox, met elkaar in overeenstemming brengen: hoe meer men het materiële centrum van iets nadert, des te dichter is het; hoe meer men het geestelijke centrum van iets nadert, des te goddelijker is het? U weet dat de oude Griekse filosofen, de zogenaamde atomisten, zoals Democritus, Leucippus, Epicurus, enz., gevolgd door de grote Romeinse dichter Lucretius in hun atomistische theorieën bijvoorbeeld zeiden dat de hemel uit de fijnere, de subtielere atomen bestond en dat de aarde en de planeet- en sterrenlichamen uit atomen bestonden die grover en zwaarder waren en daarom samenvielen, wat betekent dat ze sterker tot elkaar werden aangetrokken. De waarheid hiervan ligt voor de hand, want het is een uitspraak die werd gedaan vanuit het standpunt van de talazijde, dat wil zeggen de stofzijde. Maar let nu op.

We hebben vaak gesproken over een layacentrum; een layacentrum is de zevende of hoogste graad van stof (of de eerste graad van geest), het verdwijnpunt van de stof naar hogere gebieden, het nirvāṇa van de stof, het nirvāṇa van iedere entiteit waarvan het het hart, het centrum, is. Het layacentrum voor ons als mens is onze ātman, ons universele zelf. Elke bol is ook een atoom of een monade of een god, afhankelijk van het gebied of de wereld die we beschouwen en waarin deze zich bevindt. Dit layacentrum bevindt zich in het middelpunt of het hart van ons wezen; het is in feite de kern van ons wezen, en zoals de stralen van de zon naar buiten schijnen, zo stralen deze krachten, deze elementen, deze schillen van het leven, vanuit die kern; deze krachten en elementen of schillen worden in zekere zin grover, naarmate zij verder van het middelpunt afstaan. Maar hoe etherischer het oorspronkelijke gebied of werkingsveld, of de oorspronkelijke wereld of sfeer is, des te geestelijker is het voortbrengende centrum en des te breder is het spectrum van de uitgezonden straling. Begrijpt u die gedachte? De geestelijke entiteit die voortdurend door het layacentrum stroomt, heeft stralen die veel verder reiken dan de meer stoffelijke omhulsels en die

in de laagste nauwelijks verdergaan dan haar eigen begrenzing. Om een ander beeld te gebruiken, de geestelijke, innerlijke rijken van een mens of van een bol zijn de verschillende 'gebieden' of graden of sferen van het aurische ei – een van onze heiligste leringen en waarover het minst is gezegd.

Laten we dit nog eens toelichten aan de hand van een exoterische uitspraak over de laagste drie loka's, respectievelijk bhūr-loka, bhuvar-loka en svar-loka. Van bhūr-loka wordt in de exoterische brahmaanse boeken gezegd dat hij onze aarde is. Zijn invloedssfeer reikt niet veel verder dan de atmosfeer. Bhuvar-loka, zegt men, heeft stralen (of een atmosfeer) die tot de zon reiken, hoewel hij eigenlijk de eerstvolgende wereld of loka binnen de aarde is – niet een tweede stoffelijke wereld binnen de stoffelijke aarde zoals bij de rokken van een ui, maar een etherische wereld binnen de fysieke aarde. En svar-loka is een wereld die nog etherischer of geestelijker is binnen bhuvar-loka, die stralen (of een atmosfeer) heeft die zelfs tot Dhruva, de poolster, reiken. Dit verheldert dit punt misschien.

Hieruit valt zonder meer af te leiden dat we met wezens buiten of boven onszelf of met andere planeten of met onze zon of andere zonnen niet in verbinding zouden kunnen staan als deze atmosferische dragers, deze aurische stralen, deze atmosferen, er niet waren, waardoor we in contact komen met andere wezens en bollen en werelden – zowel op ons gebied als op andere gebieden. Is dat duidelijk? Ter verduidelijking: een magneet heeft zijn magnetisme of magnetische atmosfeer die verder reikt dan hijzelf. Zijn bereik is natuurlijk beperkt; en in dezelfde betekenis hebben al deze loka's en tala's hun atmosfeer. De innerlijke hebben atmosferen die verder reiken dan de uiterlijke loka's en tala's; en het bereik neemt steeds toe naarmate we verder binnenwaarts gaan.

Van pātāla, het laagste van de tala's, wordt ook gezegd dat het onze aarde is. Deze uitspraak is ook juist vanuit het gezichtspunt van de kosmische gebieden. Bedenk ook dat deze loka's en deze tala's de tweepolige elementen van de natuur zijn, de bipolaire werelden van het zijn, de opgaande en de neergaande: de involuerende of de tala's en de evoluerende of de loka's. Als de werking van de tala's domineert over de werking van de loka's, 'dalen' we af, om het populair te zeggen, langs de schaduwboog, naar de gemanifesteerde toestand aan het begin van een manvantara en wanneer we onze aarde, die het keerpunt is, hebben bereikt, klimmen we langs de lichtende boog omhoog, en dan worden

de loka's dominant en de tala's recessief om een term uit de biologie te gebruiken.

Satya-loka zou niet kunnen bestaan zonder atala als zijn voertuig of lagere pool. Tapar-loka zou niet kunnen bestaan zonder vitala als zijn lagere pool; en zo verder langs de reeks omlaag. Dit is een van de moeilijkste dingen om in een Europese taal uit te leggen; en toch is het in feite een van de eenvoudigste begrippen. We moeten ons denken eerst zuiveren van mechanistische ideeën. We moeten begrijpen dat we hier te maken hebben met geestelijke, psychische en etherische zaken en dingen. Er zou geen lichtende boog kunnen zijn zonder de loka's en geen schaduwboog zonder de tala's als respectieve bases – en als we lichtende of schaduwboog zeggen, bedoelen we geen echte boog want het is beeldspraak. We bedoelen die werelden en die processen en die stromen van wezens in de natuur waardoor of waarin of door middel waarvan we afdalen in manifestatie of anderzijds waardoor we opstijgen en groeien tot geestelijke grootheid.

Dat zijn respectievelijk de beide bogen. Deugd, reinheid, vriendelijkheid, mededogen, medelijden, barmhartigheid, enz. – al die dingen zijn een teken dat de entiteit die ze bezit de innerlijke geest tot ontwikkeling brengt en opstijgt, opklimt, langs de lichtende boog. En als we zelfzucht zien en onreinheid, onvriendelijkheid, wreedheid, bedrog, huichelarij, enz., dan zijn dat tekenen dat de entiteit die ze bezit onder de invloed of de heerschappij staat van de neergaande of schaduwboog, de tala's. Niettemin zijn de loka's en tala's vanaf het eerste begin en in beide richtingen met elkaar vermengd en werken ze samen, want ze zijn geest en stof.

Deze twee, loka's en tala's, werken dus in elkaar. Onze aarde bijvoorbeeld, de planeet Terra, onze bol waarop en waarin we leven, heeft haar eigen speciale zeven loka's en zeven tala's. Vanuit een kosmisch gezichtspunt zijn de fysieke loka en tala voor onze huidige fysieke ogen bhūr-loka en pātāla, of onze aarde. Zij is pātāla als we haar vanuit een materieel gezichtspunt beschouwen; en ze is bhūr-loka, als we haar vanuit de energie-bewustzijn-kant bezien, vanuit de hogere of betere kant, de opgaande kant. Bedenk dat loka's en tala's onveranderlijk twee aan twee werken en bestaan – in paren, van elk één, en op ieder gebied.

Behalve dat de zeven kosmisch beginselen respectievelijk de loka's en de kosmische elementen de zeven tala's zijn, worden alle veertien, zeven van elk, weerspiegeld in elk van de zeven bollen van onze keten. 'Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven'. Het kleine is als het

grote; de microkosmos is niets anders dan een beeld of kopie in het klein van de macrokosmos.

Stel dat we over deze loka's en tala's de vraag zouden stellen: Waar staan wij op de ladder? In welke loka en tala bevinden wij ons? We zijn zoals we weten op de vierde *bol* van onze keten. We nemen dus de vierde loka en het vierde tala: mahar-loka die in de reeks met rasātala correspondeert. Maar bovendien zijn we in de vierde *ronde* van onze planeetketen. Dit bipolaire beginsel wordt dus versterkt door de aard van de vierde ronde: nogmaals mahar-loka en rasātala. Verder zijn we in het vijfde *wortelras* van de vierde bol in de vierde ronde. Daarom vertegenwoordigt ons wortelras, hoewel het op die vierde bol en in die vierde ronde evolueert, de vijfde van elke kolom: svar-loka en talātala. 'Wielen binnen wielen' zoals Ezechiël, de Hebreeuwse profeet het waardig uitdrukte.

Waar bevinden we ons met betrekking tot de kosmische elementen? We hebben dit enkele ogenblikken geleden gezegd. In het diagram in *De Geheime Leer*, dat we eerder hebben weergegeven, wijst H.P. Blavatsky erop dat onze bol Terra zich in het laagste van de kosmische elementen bevindt, het zevende naar beneden geteld. Kosmisch gesproken is dus het kosmische element waarin wij en deze bol zich bevinden bhūr-loka en pātāla.

Deze werkingen en wisselwerkingen, deze vermengingen van loka's en tala's, van deze verschillende elementen, krachten en beginselen, maken iedere uiteenzetting ervan zo ingewikkeld. Maar daardoor is de kennis ervan zo kostbaar, want zulke kennis wordt niet van de daken verkondigd, maar wordt, zoals eerder gezegd, aan hen die waardig en daartoe gerechtigd zijn bevonden als beloning voor hun verdienste geschonken.

Laten we deze vragen vanuit een ander standpunt benaderen. Waar zijn we in de kosmische werelden of gebieden? Er is gezegd dat Brahmā honderd van zijn jaren leeft. *Brahmā* is, zoals u zich zult herinneren, een Sanskrietwoord voor de geestelijke energie-bewustzijn-kant van ons zonneheelal of zonnestelsel, en het ei van Brahmā is dat zonnestelsel. Verder is er gezegd dat zijn leven voor de helft is verstreken, dat vijftig van zijn jaren voorbij zijn, een getal dat we in onze jaren uitdrukken met vijftien cijfers, namelijk 155 biljoen, 520 miljard (155.520.000.000.000) jaar zijn verstreken sinds ons zonnestelsel met zijn zon het eerst zijn manvantarische loopbaan begon. Er blijven dus nog vijftig van zulke jaren over die doorlopen moeten worden voor het

stelsel zijn rustperiode of pralaya ingaat. Omdat slechts de helft van de evolutionaire tocht is volbracht, bevinden we ons dus op het onderste punt van de kosmische cyclus, dat is op het laagste gebied, zoals het eerdergenoemde diagram laat zien.

En waar zijn we op deze planeet? We zijn ook hier op het laagste gebied, omdat we, aangezien we in de vierde ronde zijn, onze baan pas voor de helft hebben afgelegd. Het laagste kosmische gebied is, zoals eerder gezegd, bhūr-loka en pātāla. In werkelijkheid zijn we echter – zoals eerder werd gezegd – iets op de opgaande boog gevorderd omdat onze planeetketen het kind is van de maanketen en de maanketen zich precies op het laagste punt bevond.

Deze gedachten worden u als stellingen voorgelegd om verder over na te denken. U moet in de eerste plaats goed beseffen dat het heelal volgens het oude stelsel wordt verdeeld in zeven stadia of graden van zijn; dat zijn werelden, loka's en tala's; dat wil zeggen deze werelden zijn gepolariseerd in loka's en tala's, in paren van twee. Op onze aarde blijken ze bipolair te zijn, want op dit gebied, in dit kosmische element of in deze wereld, in deze bepaalde graad of sfeer is ze de enige planeet. Ze is het keerpunt van onze planeetketen waar stof-geest in evenwicht is, en dus tweepolig is geworden. Vervolgens moet u bedenken, dat elk van de zeven bollen van onze keten zijn eigen zeven loka's en zeven tala's heeft. Ze worden gewoonlijk hemelen en hellen genoemd. Niet dat ze hemelen en hellen zijn in de Europese betekenis van het woord, maar ze vertegenwoordigen de twee kanten van het zijn, de dualiteit van de manifestatie, de hogere en de lagere naturen, zo u wilt, van zowel de planeet als de mens.

Laten we een stapje verdergaan. In elk van de zeven loka's en de zeven tala's van onze wereld, die twee aan twee samenwerken, telkens één loka en één tala, bevinden zich ontelbare menigten van wezens. In de hogere loka's en tala's bevinden zich denkende en bewuste entiteiten zoals onze eigen menselijke stirpes (ras, geslacht, levensgolf) dat zijn. Deze loka's en tala's doordringen elkaar. Zoals H.P. Blavatsky in een prachtige passage in *De Geheime Leer* zegt, hebben ze elk hun eigen 'geografische' sferen; de respectieve bewoners van de verschillende loka's en tala's leven in hun eigen wereld, volgen hun eigen roeping, werken hun eigen karmische bestemming uit evenals wij in onze wereld. Alleen het egoïsme van de mens is zo dwaas te beweren dat onze mensheid het enige ras van intelligente wezens in de grenzeloze kosmos is, en gaat zelfs zover dat het aan wezens op andere planeten

zelfs intelligentie en bewustzijn ontzegt. Het is een standpunt dat onaanvaardbaar is voor werkelijk denkende mensen, omdat het alleen op onwetendheid en dwaasheid berust. Er is niets dat ter ondersteuning van deze bewering kan worden gezegd; en alles – de logica, het verstand, de analogie, vergelijking van denkbeelden, de intuïtie – alle getuigen overduidelijk van het tegendeel en verkondigen dat er geen atoom in de oneindige rijken van de ruimte is dat niet vol is met zijn eigen daar thuishorende en daarvoor geschikte reeksen of rassen van wezens.

Ik vraag u deze loka's en tala's in gedachten te houden. Denk er steeds aan als een tweetal, één van elk, één loka en één tala die zijn tegenhanger is in de reeks, die altijd samenwerken, even onafscheidelijk als goed en kwaad, even onafscheidelijk als geest en stof. Zij vertegenwoordigen en *zijn* in feite de twee kanten van het zijn, niet noodzakelijk de lichamelijke kant en de geestelijke kant, maar de twee tegengestelde krachten, de twee tegengestelde kanten van de natuur, de nachtzijde en de lichtzijde, de schaduwkant en de lichte kant.

De drie figuren waarvoor ik nu uw aandacht vraag betreffen drie oude symbolen die uit Atlantische tijden tot ons zijn gekomen en voor het onderwerp van vanavond heel betekenisvol zijn. Laten we eerst deze nemen: een cirkel die door een tweemaal gebogen lijn wordt verdeeld. De lijn buigt zich, terwijl ze opstijgt uit de omtrek en terugkeert in de omtrek, en vormt een figuur waarvan de ene zijde is gearceerd en de andere wit is gelaten. Dit is een geliefd boeddhistisch symbool. Men treft het overal in het oosten aan, maar vooral in boeddhistische landen en het vormt een geliefd motief in de boeddhistische kunst. Alle boeddhistische kunst is natuurlijk religieuze kunst. Als wij één kant, de gearceerde kant, nemen, zien we dat de lijn aan de bovenkant de omtrek verlaat, daarna terugbuigt en aan de onderkant weer in de omtrek opgaat. En waar ze weer in de omtrek opgaat zien we dat de lijn aan de nietgearceerde kant zich in tegengestelde richting beweegt, een deel van de omtrek van de cirkel vormt, omhooggaat tot ze de top bereikt en zich dan verenigt met de andere lijn, die vanaf dat punt eerst naar beneden ging als een tweemaal gebogen lijn om opnieuw bij dat punt te komen na de andere kant van de omtrek te hebben gevormd. De twee kanten stellen de loka's en

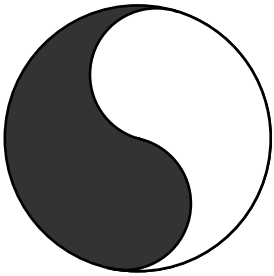

tala's voor of de involutie van de geest en de evolutie van de stof; en ook, in opgaande richting de evolutie van de geest en de involutie van de stof, verenigd en onafscheidelijk, één figuur vormend; de cirkel stelt ook het grenzeloze Al voor; en de schaduwkant duidt op de tala's, de donkere zijde of de stofzijde en de nietgearceerde kant duidt op de geestkant, de grote onbegrensde leegte van het grenzeloze Al, van het grenzeloze zelf.

Ik denk dat dit symbool, deze figuur, een van de mooiste, een van de meest suggestieve is die ik ooit heb leren kennen. Hoe meer men het bestudeert, des te meer gedachten roept het op. Zoals gezegd, laat het zien dat de loka's en tala's onafscheidelijk zijn en door elkaar heen werken. Het toont ons bij wijze van spreken het afdalen van de geest en het opstijgen van de stof die naast elkaar en gelijktijdig plaatsvinden; en het toont de evolutie van de geest en de involutie van de stof terug naar de geest waaruit ze voortkwam en die ze in essentie is.

Laten we nu onze aandacht op een ander oud symbool richten. Het is de swastika, eveneens een geliefd boeddhistisch symbool, dat overigens overal in het oosten en zelfs over de hele wereld wordt aangetroffen. Het duidt in de eerste plaats op beweging, evolutie; de tot een rechte hoek gebogen armen duiden op leven, beweging en vooruitgang en vele andere dingen.

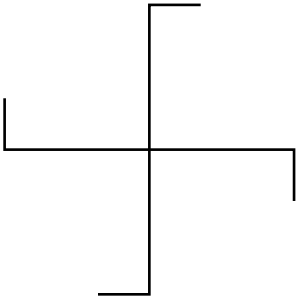

Let op de figuur van het kruis. We zien hier eerst – en dat brengt ons op de symbolische betekenis van het kruis waar we vanavond even bij moeten stilstaan – de verticale lijn, de geest, en dan de horizontale lijn, de stof die hij binnengaat en doorkruist. De twee werken samen. Neem een van de twee armen weg of neem een van de twee delen van de twee lijnen die de swastika vormen weg, en het is geen swastika meer. Het symbool wijst er ook op, al is het minder uitdrukkelijk, als ik het zo mag zeggen, dat de loka's en tala's onafscheidelijk met elkaar zijn verbonden.

Het derde symbool is wat de wetenschappers nu kennen als de Egyptische tau of het geluste kruis, ook een oud symbool dat uit Atlantische tijden dateert en op de achterkant van enkele van de standbeelden op Paaseiland wordt aangetroffen.

Let op de cirkel bovenaan het kruis en de verticale lijn die daaruit –

uit de sfeer van het goddelijke – neerdaalt en die de afdaling van de geest in de stof – de horizontale lijn – symboliseert. De betekenis hiervan komt overeen met die van de swastika. De laatstgenoemde legt echter de nadruk op de bewegingen en circulaties van bewustzijnen in de ruimte, ofwel evolutie; terwijl het geluste kruis een hoger gebied voorstelt – de oorspronkelijke bewegingen en toestanden van het kosmische zijn.

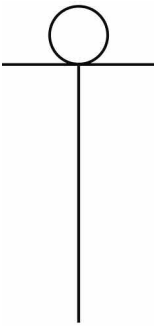

Dit zijn werkelijk bijzonder mooie symbolen. Het is onnodig ons denken te bezoedelen door aandacht te schenken aan vragen over een fallische betekenis, waartoe ze zijn verlaagd. Ze kunnen zo worden geïnterpreteerd omdat men alles kan verlagen. Alle leven is één, en één algemeen plan werkt door alles heen. Maar hierover zullen we niet spreken. Het voornaamste punt waarop we nu willen wijzen is dat we in deze eeuwenoude symbolen en in het bijzonder in deze bipolaire, bivitale, boeddhistische lokatala voorstelling, de eerste die we hebben besproken, een schets hebben, de symbolische of paradigmatische vorm van de hele leer over de hogere en lagere sferen van het zijn, hetzij kosmisch of menselijk, d.w.z. van de loka's en tala's.

Er is nog iets dat onder uw aandacht moet worden gebracht of waarop ik op zijn minst wil zinspelen, en dat is de volmaakte samenhang van alle geledingen van het leven. Hoe kan men anders uitdrukking geven aan de volmaakte eenheid van het mechanisme van het zijn? De circulaties van de kosmos vinden niet op een willekeurige manier plaats, maar verlopen van sfeer tot sfeer, van wereld tot wereld, van gebied tot gebied door toedoen en door middel van bewustzijnen, of dit nu goden, monaden, zielen of atomen zijn, die in de verschillende elementen werken; en meer in het bijzonder gebeurt dit in ons zonnestelsel door middel van de zon en de planeten, vooral door en door middel van de respectieve innerlijke atmosferen van hun loka's en tala's.

In het occultisme kent men zeven heilige planeten. We kennen er veel meer dan zeven in ons zonnestelsel, veel meer dan de wetenschappers, maar slechts zeven planeten worden als heilig beschouwd. En waarom? We kunnen er op zijn minst dit van zeggen, dat deze zeven planeten voor ons, de bewoners van deze aardbol, heilig zijn, omdat ze de zeven primaire krachten van de kosmos vanuit de zon aan ons doorgeven. Onze zeven beginselen en onze zeven elementen komen oorspronkelijk voort uit deze zevenvoudige levensstroom.

Laten we de zaak eens in een ander licht plaatsen. Op dit gebied staat onze stoffelijke bol, Terra, alleen, maar de bollen van onze planeetketen die zich twee aan twee op de drie andere gebieden van het zijn bevinden, zijn niet de zeven beginselen van onze aarde. Dat zou een verkeerde analogie zijn, het onjuist toepassen van een analogie. Wij moeten oppassen dat we door zulke verkeerde analogieën niet op een dwaalspoor worden gebracht. De zeven beginselen van onze bol zijn de zeven loka's en zeven tala's die speciaal tot de aarde behoren; en de zeven beginselen van elk van de andere zes bollen van onze planeetketen zijn de respectieve loka's en tala's die tot elk van hen behoren. Deze twee andere bollen op elk van de drie gebieden boven het onze, die dus de andere zes bollen van onze planeetketen vormen, ontvangen hun respectieve levenskracht, hun respectieve instroming van verstandelijke en geestelijke energieën en wezens, uit de respectieve loka's en tala's van de zon. Er zijn zeven zonnen, maar er bevindt zich slechts één zon op dit gebied, evenals onze bol er slechts één is op dit gebied, het laagste van de zeven kosmische gebieden.

HOOFDSTUK 37

DE STRUCTUUR VAN DE KOSMOS. LOKA'S EN TALA'S: BEGINSELEN EN ELEMENTEN, WERELDEN – NIET ALLEEN MAAR TOESTANDEN. RUIMTE, DE UITEINDELIJKE WERKELIJKHEID.

Maitreya: De sfeer van de hele aarde is voor mij door u beschreven, voortreffelijke brahman; en ik verlang nu een uiteenzetting te horen over de andere sferen (boven de wereld), – de bhuvar-loka en de overige, – en over de positie en de dimensies van de lichtende hemellichamen.

– *Vishṇu-Purāṇa*, 2, 7 (naar vert. Wilson)

Ze zei: 'Dat, o Yājñavalkya, wat boven het uitspansel is, dat wat beneden de aarde is, dat wat tussen deze beide is, het uitspansel en de aarde, dat wat de mensen het verleden en het heden en de toekomst noemen – om wat is dat geweven, schering en inslag?'

Hij zei: 'Dat, o Gārgī, wat boven het uitspansel is, dat wat beneden de aarde is, dat wat tussen deze beide, het uitspansel en de aarde, is, dat wat de mensen het verleden, het heden en de toekomst noemen – dat is om de ruimte alleen geweven, schering en inslag.'

'Om wat is dan, zo vraag ik u, de ruimte geweven, schering en inslag?'

Hij zei: 'Dat, o Gārgī, noemen brahmanen het onvergankelijke. . . .

'Het verteert niets, wat dan ook,
Niemand, wie dan ook, verteert het. . . .'

'Waarlijk, o Gārgī, dat onvergankelijke is de ziener die niet wordt gezien, de hoorder die niet wordt gehoord, de denker die niet wordt gedacht, de begrijper die niet wordt begrepen. Buiten Het is er niets dat ziet. Buiten Het is er niets dat hoort. Buiten Het is er niets dat denkt. Buiten Het is er niets dat begrijpt. Om dit onvergankelijke, o Gārgī, is de ruimte geweven, schering en inslag [Het is de RUIMTE zelf].'

– *Bṛihad-Āraṇyaka Upanishad*, 3.8:6-8, 11
(naar vert. Hume)

Als broederschap, ethisch gesproken, de 'verloren snaar' van het westerse denken is, mogen we dan niet zeggen dat het verlies van de idee dat het heelal dat we waarnemen of kennen slechts de buitenkant van de dingen is, de oorzaak is van de geestelijke en intellectuele zwakte van ditzelfde westerse denken? Als westerlingen hebben we misschien het

meest verheven denkbeeld van de hele oudheid verloren, een denkbeeld dat echter in het grootste deel van de wereld nog leeft en dat denkbeeld, of voor velen de kennis, is het feit dat de uiterlijke wereld waarvan onze stoffelijke zintuigen ons vertellen, slechts het omhulsel van de dingen, van de werkelijkheid is en dat het grootste deel zich binnenin, achter de sluier van het stoffelijke bestaan bevindt. Bedenk wat dit betekent. Wij zien slechts de buitenkant, de huls, de schaal, de huid van de dingen; maar alle belangrijke drijvende krachten komen van binnen, alle grote circulaties van de kosmos bevinden zich achter de uiterlijke schijn, en deze waarheid was de kern van de religieuze en filosofische opvattingen van de oude wereld en vormt ook nu nog in het oosten en bij de zogenaamd onontwikkelde volkeren – de gedegenereerde erfgenamen van een grotere wijsheid uit vroegere tijden – voor een groot deel het filosofische en religieuze denken, dat hen in kalme vrede en hoop doet leven en sterven. En in de ruimere gebieden van ons denken moeten we beseffen dat als we de grote problemen die zich voordoen op de verschillende terreinen van het menselijke denken – religie, filosofie en wetenschap – willen begrijpen, we ons achter deze uiterlijke sluier moeten begeven en dieper in het hart van de dingen moeten doordringen.

Dit is een grootse gedachte want ze omvat de grondslagen voor een juiste verklaring van het leven en is een wezenlijke sleutel om de ideeën te begrijpen die de drijvende kracht waren achter de beschavingen uit vroegere tijdperken; en onze beschaving zal nooit bereiken wat ze zou moeten zijn en wat inderdaad haar bestemming is, zolang deze gedachte uit de oude wereld niet in het bewustzijn van de mens wordt teruggebracht. Dan zal ze inderdaad een richtsnoer voor zijn gedrag worden, omdat ze een rationele verklaring geeft van de problemen van het zijn; en mannen en vrouwen zullen op de juiste manier leven omdat ze dan zullen begrijpen dat het hele universum wordt bestuurd door wat het menselijke intellect rechtvaardigheid, dat wil zeggen orde, noemt.

We lezen opnieuw uit *De Geheime Leer* (2:558-559) de passage die we op de vier of vijf voorafgaande bijeenkomsten hebben gelezen, omdat deze nog steeds het hoofdthema vormt van wat wij hier bespreken en proberen te begrijpen:

De Geheime Leer wijst op het vaststaande feit dat de mensheid, collectief en individueel, met de hele gemanifesteerde natuur, het voertuig vormt (*a*) van de adem van het Ene universele Beginsel in zijn eerste differentiatie; en (*b*) van de talloze 'adems' die voortkomen uit die ENE ADEM in zijn

secundaire en verdere differentiaties, naarmate de Natuur met haar vele *mensengeslachten* afdaalt naar de gebieden die steeds in stoffelijkheid toenemen. De primaire adem bezielt de hogere hiërarchieën; de secundaire – de lagere, op de steeds afdalende gebieden.

We gaan verder met onze studie van de structuur van de kosmos; en hoe deze structuur wordt gevormd, werd op de vorige bijeenkomst aangegeven, namelijk door de loka's en tala's. En groot was ongetwijfeld het geduld van allen die over ons onderwerp, onze gedachten lazen en zich bewust werden van de enorm ingewikkelde aard van deze eerste voorstelling van zaken – en ongetwijfeld hebben begrepen dat we ons zo strikt mogelijk aan de studiemethoden hielden die in de oude mysteriescholen werden gebruikt; en een van deze methoden was om nooit bij de eerste benadering van een nieuw onderwerp de leer daarover openlijk en volledig weer te geven maar om er eerst op te zinspelen, eromheen, erover te praten, het nooit direct en zonder omwegen te behandelen. Daarvoor bestonden verschillende redenen die op een diepe kennis van de menselijke psyche berustten. Het hele streven was erop gericht de toehoorder of lezer in staat te stellen zijn eigen denkpatronen te doorbreken; want zoals wij de aard van de mens kennen, is er misschien niets dat de menselijke geest zo tot verzet prikkelt of strijdlustiger maakt dan hem met een denkbeeld te bestoken. Maar laat de toehoorder of lezer eerst merken dat hij langs een omweg en door een beroep te doen op zijn eigen innerlijke geest bij de gedachte wordt betrokken – want hij wil in eerste instantie zijn denkpatronen zelf doorbreken en uit eigen beweging begrijpen; en hij heeft gelijk. Het is onze eerste plicht om voor de toehoorder de weg vrij te maken om *zelfstandig te denken*.

Na deze eerdergenoemde methode te hebben gevolgd, gaan we nu de zaak rechtstreeks benaderen en ogenschijnlijke verwarring wegnemen.

Een van de andere methoden die we hebben gevolgd is het gebruik van de uitdrukkingsvorm die de paradox wordt genoemd, om precies dezelfde redenen als hierboven zijn geschetst. Wij moeten vóór alles verstarring van het menselijke denken rond één bepaalde gedachte voorkomen; en de ervaring heeft geleerd dat men dit het beste kan doen door eerst in het algemeen en eromheen te praten; daarna één aspect te laten zien en dan zo mogelijk een contrasterend aspect, de antithese of het polair tegengestelde van dat aspect; en het denken dat

zo'n proces ondergaat, wordt zich algauw hiervan bewust en zegt tot zichzelf: 'Ik zal niet toelaten dat mijn denken zich om deze gedachte verstart; er komt nog meer, een ander gezichtspunt. Ik wacht af voor ik oordeel.' Dit proces draagt er vooral toe bij dat dogmatisme in de religie, de filosofie of de wetenschap wordt vermeden. En let wel, het is precies het tegenovergestelde van de methoden van onderricht die in het westen zo geliefd zijn, dat ook sterk wordt geboeid door abstracties waaraan het een objectief bestaan toekent. Dit is de neiging of de poging om zich abstracties mentaal als werkelijk bestaande entiteiten voor te stellen. Dit is precies het tegenovergestelde van de methode die in alle oude beschavingen werd gevolgd en ook nu nog in het oosten als het gaat om diepgaande psychologische of geestelijke zaken. Hun wijze oude leraren lieten hun zien dat als men een objectief bestaan toekent aan abstracties, dit het denken in verwarring brengt en doet afdwalen van de primaire waarheden van het zijn, want het denken voelt zich tijdelijk tevredengesteld met hersenschimmen in plaats van realiteiten en zo gaat er kostbare tijd verloren; terwijl het denken zelf in een warnet van onwerkelijkheden het spoor bijster raakt. Dit is nog een voorbeeld van de diepe kennis van de menselijke psyche die de oude leraren bezaten.

Zelfs in het christelijke gedachtestelsel zien we dat Paulus in zijn zendbrieven aan de verschillende zogenaamde kerken op de oude manier door middel van parabel en metafoor dezelfde lijn van het ware onderricht over entiteiten volgt. Als de christelijke exegeten, de theologen, de oude wijsheid zouden bestuderen, zouden ze genoeg weten om de woorden van Paulus niet letterlijk te nemen, want Paulus was een ingewijde, zoals heel duidelijk uit zijn geschriften blijkt – niet noodzakelijk een hoge ingewijde, want met dit woord *ingewijde* wordt alleen iemand bedoeld die in een stelsel 'zijn intrede heeft gedaan', en die dus enige kennis bezit, tenminste één aspect heeft ontvangen, één of meer riten van de oude wijsheid heeft doorgemaakt.

U weet dat Paulus in zijn tweede Brief aan de Corinthiërs (12:2-4) het volgende schrijft: 'Ik ken een mens in Christus' – let op de bewoording, hij zegt niet 'Ik ken een vriend van Christus' maar 'ik ken een mens in Christus' – 'veertien jaar geleden (of hij in het lichaam was weet ik niet of dat hij buiten het lichaam was weet ik niet, God weet het). Deze werd opgenomen tot de derde hemel. En ik ken zo'n mens (of hij in het lichaam was of buiten het lichaam weet ik niet, God weet het), dat hij werd opgenomen in het paradijs en dingen hoorde die niet

mogen worden onthuld, die een mens niet het recht heeft uit te spreken.'

We hebben een eigen vertaling gemaakt van deze regels uit het Griekse origineel en hoewel het onnodig is de Griekse woorden te herhalen, wil ik erop wijzen dat juist die woorden die Paulus hier gebruikt, 'dingen hoorde die niet mogen worden onthuld', enz., enz., de gewijde woorden zijn, bij wijze van spreken, de heilige woorden, die in het mystieke ceremonieel van de oude leringen werden gebruikt. Verder blijkt hieruit duidelijk dat deze mens Paulus zelf was, anders zou hij er niets van hebben geweten.

Als hij laat zien dat deze mens, hijzelf, 'werd opgenomen tot de derde hemel', moet ik er ten derde op wijzen dat, als de theologen iets wisten van de taal van de mysteriën, zij op zijn minst zouden begrijpen dat deze uitdrukking 'derde hemel' een oud symbool of een oude zegswijze uit de inwijdingen is.

Bedenk dat we eerder hebben gezegd dat in de oudheid de kandidaat te beginnen met de vierde graad van inwijding tijdelijk datgene moest *zijn* of *worden* wat hem tot dan toe was onderwezen; men liet hem de verschillende loka's en tala's ingaan en tijdelijk de dingen aldaar *zijn* om *ze te leren kennen*. Een van de methoden om dit feit te beschrijven was te spreken van het zijn in of van de eerste hemel, de tweede hemel, de derde hemel, de vierde hemel, enz. Het was voor Paulus een andere manier om te zeggen: 'In mijn derde inwijding hoorde ik dingen die niet mogen worden onthuld, die een mens niet het recht heeft uit te spreken.'

Een duidelijk voorbeeld van het beschouwen van abstracties als entiteiten, van het verlenen van substantie en vorm aan denkbeeldige begrippen, is te vinden in de wetenschappelijke en filosofische geschriften van de Europese denkers wanneer zij het woord *ruimte* gebruiken in de zin van een begrip zonder meer. De ruimte is voor hen een abstractie; voor ons het uiteindelijke zijn, de werkelijkheid, het alleven. Bedenk eens wat dit betekent. De ruimte, *ex hypothesi*, is grenzeloos, is wat wij oneindig noemen; en toch schrijven en praten ze erover alsof het alleen maar een vergaarbak, een eindig iets, is en spreken ze over de 'dimensies van de ruimte'. De ruimte als grenzeloos al-leven kan geen afmetingen hebben. Men kan het oneindige niet begrenzen of afbakenen of meten. Wat ze bedoelen zijn de dimensies van de stof, inhoudsberekening. Ze baseren zich op een abstract begrip en kennen daar dan eindige eigenschappen aan toe – ze maken er zoals gezegd

een entiteit van; want voor hen is de ruimte slechts een mentale voorstelling.

Sommige westerse denkers spreken zelfs over de 'vierde dimensie van de ruimte', wat impliceert dat er nog andere zijn, misschien wel een vijfde en een zesde. Wij zijn het niet eens met dit denkbeeld. De ruimte kan geen afmetingen hebben. De stof kan slechts drie dimensies hebben, omdat, als men de grenzen en omvang van gemanifesteerde stof aangeeft met lengte, breedte en diepte, men het hele terrein bestrijkt dat ze inneemt, zoals u gemakkelijk kunt inzien. Maar waardoor gaan deze denkers iets najagen en zoeken wat ze ten onrechte de dimensies van de ruimte noemen? Het is het intuïtieve gevoel, de erkenning dat er werelden bestaan binnen de buitenste korst of het omhulsel waarover al is gesproken. Er bestaat in de natuur niet zo iets als 'Platland' of een tweedimensionale wereld, of een eendimensionale wereld, omdat iedere wereld alle 'dimensies' omvat.

Denk nog eens na over wat we bedoelen als we spreken over de beginselen en elementen van de kosmos, waar we op de vorige bijeenkomst op hebben gewezen. De elementen zijn werelden en de beginselen zijn de geestelijke krachten, entiteiten, geestelijke intelligenties die de kern ervan vormen en door deze werelden of elementen werken. En wat bedoelen we met wereld? We bedoelen hiermee precies wat normaal onder het woord *wereld* wordt verstaan. We gaan naar buiten op het dak van ons huis, of de weg op, of het veld in, en zien om ons heen wat we het heelal noemen, de sterren en de zon en ook de wezens op aarde; en dit alles is een wereld. Nee, het is niet een bol. Een bol is slechts één van de entiteiten of lichamen in een wereld. Toen we de vorige keer zeiden dat deze loka's en tala's geen bollen maar werelden zijn, bedoelden we precies dat. We kunnen ze misschien sferen noemen als u wilt; maar dan niet het woord *sfeer* in de stoffelijke, geometrische zin. We gebruiken het eerder in een meer abstracte betekenis, zoals wanneer we spreken over de sfeer waarin iemand werkt, de muzikale sfeer of de muzikale wereld, de intellectuele of materiële sferen of werelden. Maar het woord *wereld* is voor ons huidige doel, om deze loka's en tala's te beschrijven, veel beter. Etymologisch is het beslist ongeschikt omdat dit woord *wereld* oorspronkelijk 'de leeftijd van een mens' betekende, die in die tijden op honderd jaar werd gesteld en in het literaire gebruik gewoonlijk een eeuw werd genoemd. Het is interessant te weten dat dit woord *wereld* nauw verband houdt met de betekenis, of liever de twee betekenissen van het Griekse woord *aion*, of

eon, dat oorspronkelijk bij de Griekse gnostici zowel een tijdvak, een tijdperk als een geestelijk wezen of geestelijke wereld betekende.

Deze loka's en tala's *zijn* – als ze betrekking hebben op de kosmos – *respectievelijk de beginselen en elementen van de kosmos*. De loka's zijn de beginselen en de tala's zijn de elementen. Loka betekent 'wereld'. De beginselen zijn echter evengoed werelden als de elementen. De beginselen van de kosmos zijn hogere kosmische werelden, terwijl de elementen lagere kosmische werelden zijn. Denk een ogenblik na en u ziet hoe eenvoudig dit denkbeeld in feite is. We zien de stoffelijke wereld om ons heen, het stoffelijke heelal. Er wordt ons in onze heilige wetenschap (dat wil zeggen het occultisme) geleerd dat de wereld zeven zogenaamde gebieden heeft. Zoals eerder opgemerkt is dit woord *gebied* in sommige opzichten een ongelukkige term, omdat men het in verband brengt met zijn geometrische betekenis van een plat vlak. Het is een vage term maar hij is ons vertrouwd en daarom geschikt. De elementen, de tala's, zijn werelden; de loka's ook; met andere woorden, ze vertegenwoordigen samen wat gewoonlijk de zeven beginselen van de kosmos worden genoemd. De zeven beginselen van de kosmos corresponderen, wat hun elementkant betreft, met de tala's; en de zeven kosmische beginselen per se, dat wil zeggen de geestelijke kant, corresponderen met de zeven loka's.

De moeilijkheid ontstaat voor ons misschien omdat we zo gewend zijn over de zeven beginselen van de mens te spreken en we ze als westerlingen uitsluitend als abstracties beschouwen; gewend als we zijn om aan abstracties een objectief bestaan toe te kennen, zien we ze niet als werkelijke, essentiële dingen, zodat we deze beginselen van de mens in ons denken misschien bijna tot louter woorden hebben teruggebracht. Maar zoals we al hebben uiteengezet, heeft de mens zeven beginselen en ook zeven elementen of voertuigen waarin deze beginselen werken, elk beginsel in zijn daartoe geëigende voertuig, elk beginsel in zijn ermee corresponderende element. Toch moeten we de kosmos op precies dezelfde manier beschouwen, omdat de mens slechts een weerspiegeling van de kosmos is; hij is de microkosmos van de macrokosmos – 'Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven.'

Nu we weten dat ons heelal zeven gebieden heeft, namelijk zeven elementen vanuit het ene gezichtspunt, en zeven beginselen of de energie-bewustzijnskant vanuit een ander gezichtspunt gezien, kunnen we definitief zeggen dat de element-zijde, de voertuig-zijde, de stof-zijde, de donkere zijde, de tala-zijde is. De zeven tala's zijn de zeven elemen-

ten of stofwerelden van de kosmos; en de zeven loka's die ook werelden zijn – zijn de zeven beginselen van de kosmos.

Als we tot een van de hogere elementen en beginselen van de kosmos konden opklimmen, zouden we daar een herhaling van onze huidige wereld zien – natuurlijk met wijzigingen; maar elk van deze elementen en beginselen is een kosmische wereld, respectievelijk een tala of een loka.

Een van de interessantste symbolen die in de oudheid door de mens werd gebruikt en waarmee hij deze onafscheidelijke loka's en tala's beschreef, was wat in Hindoestan het teken van Vishṇu wordt genoemd en wat om onbekende reden door Europese mystici het salomonszegel wordt genoemd. Dit symbool is een van de meest verspreid voorkomende, bekende en geliefde symbolen van de Aziatisch-Europese wereld.

Het bestaat uit twee in elkaar gevlochten driehoeken, waarvan één naar boven wijst en één naar beneden en die onafscheidelijk zijn verbonden om dit symbool te vormen. Scheidt men ze, dan bestaat het symbool niet meer. De driehoek met de punt omhoog stelt de loka's voor en die met de punt omlaag de tala's. Het is ook een symbool voor de menselijke en kosmische evolutie, voor de dualiteit in de natuur en voor de wisselwerking tussen de geestelijke en stoffelijke krachten in het leven. Zouden we in het middelpunt van deze vervlochten driehoeken een punt plaatsen, dan geeft dit de kosmische evolutie in haar beginstadium weer; de symbolische betekenis van de figuur wordt dan ongeveer gelijk aan die van de cirkel met een punt in het midden. In menselijke aangelegenheden zou het dan het symbool zijn van wat we een meester noemen. In deze laatste betekenis wordt het soms in een eenvoudiger vorm geschreven: als drie punten die een driehoek vormen. Soms is er ook een vierde punt in het midden van de drie punten, wat slechts een verkorte vorm van dezelfde figuur is; maar in dat geval wijst de driehoek steeds naar boven, want ze laat zien dat de aspiratie van de gesymboliseerde persoon omhoog is gericht, wat wijst op opklimming door de loka's.

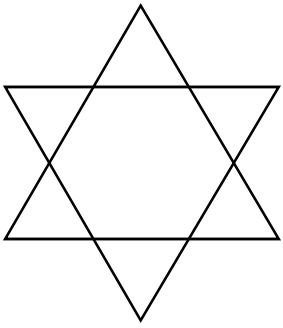

Dit brengt ons op het volgende punt: al zijn deze loka's en tala's in

algemene zin inderdaad 'toestanden', ze zijn dit alleen in de zin waarin men hemelen en hellen zo kan beschouwen. Het zijn natuurlijk toestanden maar het zijn ook plaatsen, omdat iedere entiteit die in een toestand is of verkeert ergens moet *zijn*. Devachan en nirvāṇa zijn geen plaatsen, het zijn toestanden, toestanden van de wezens die in die respectieve geestelijke omstandigheden verkeren. Devachan is de intermediaire toestand; nirvāṇa is de bovengeestelijke toestand; en avīchi, in het algemeen de laagste van de hellen genoemd, is de onderste pool van de geestelijke toestand. Dit zijn drie toestanden van wezens die hun plaats in de loka's of tala's hebben, dat is in de werelden van het kosmische ei. En ten tweede, hoewel de hemelen en hellen als toestanden worden beschouwd, moeten we bedenken dat de hel of de hemel geen toestand is die per se bestaat, zoals voor een wereld geldt. Elk is de toestand van een of ander ding of wezen dat zich in die toestand bevindt en dat, omdat het een wezen is, een positie of een plaats moet innemen; en volgens de onveranderlijke regels die in de kosmos heersen moeten zulke toestanden tevens overeenkomen met een soortgelijke omgeving – met andere woorden, een wezen in de hemel of de hel bevindt zich in een overeenkomstige loka of tala.

We hopen één ding geheel duidelijk te hebben gemaakt en dat is kort gezegd, dat deze loka's en tala's respectievelijk de beginselen en elementen van de kosmos zijn en ook van iedere bol in die kosmos, waarvan elk zeven loka's en zeven tala's bezit. Deze loka's en tala's zijn onscheidbaar en elk correspondeert met een overeenkomstige uit de andere reeks. Dat is duidelijk. De twee hoogste samen, de twee laagste samen en de tussenliggende op dezelfde manier. Onthoud vooral de hoofdgedachte dat deze loka's en tala's *werelden* zijn. Het zijn niet slechts toestanden, wat niets betekent. Een entiteit verkeert of is in een toestand, maar een toestand bestaat niet per se of 'op zichzelf'. Die gedachte komt voort uit de voorliefde van ons denken om aan abstracties een werkelijk bestaan toe te kennen. Een toestand is een abstractie. Om iets te zijn moet hij door een entiteit worden voortgebracht of ontwikkeld.

En onthoud tenslotte dat elk van deze loka's en elk van deze tala's de eerstvolgende lagere in de reeks voortbrengt, waarop eerder werd gewezen toen we kort de elementen bestudeerden. De hoogste in elk van beide reeksen projecteert of zendt de daaropvolgende lagere uit. Laatstgenoemde bevat naast zijn eigen bijzondere kenmerk of svabhāva ook de aard van de daarboven staande, de ouder ervan, en zendt ook de

eerstvolgende lagere uit, de derde in de reeks omlaag. En dat gaat zo door langs de hele reeks. Elk van de beginselen of elementen is dus ook zevenvoudig, en bevat in zichzelf de subelementen van dat of die waarvan het van bovenaf de weerspiegeling is.

HOOFDSTUK 38

ONTAARDING EN SLUITING VAN DE MYSTERIESCHOLEN. NEOPYTHAGORISCHE EN NEOPLATONISCHE STELSELS: VOORNAAMSTE BRONNEN VAN DE CHRISTELIJKE THEOLOGIE. ESOTERISCHE EN EXOTERISCHE LERINGEN: SYMBOLIEK.

Meer dan één universele religie is er nooit geweest en kan er ook niet zijn; want er kan maar één waarheid over God zijn. Als een onmetelijke keten, waarvan het bovenste einde, de alfa, onzichtbaar uit een godheid blijft emaneren – in *statu abscondito* in iedere oorspronkelijke theologie – omcirkelt ze onze aardbol in alle richtingen; zelfs de donkerste hoeken laat ze niet onbezocht voordat het andere einde, de omega, op zijn weg terugkeert om weer te worden opgenomen waaruit ze eerst emaneerde. Aan deze goddelijke keten werd de exoterische symboliek van ieder volk geregen. Haar verscheidenheid van vorm kan haar wezenlijke inhoud niet aantasten, en onder haar verschillende ideële denkbeelden over het heelal van stof, die haar bezielende beginselen symboliseren, is het onvervalste, onstoffelijke beeld van de geest van het zijn, die hen leidt, overal hetzelfde. . . .

Zo komt het dat alle religieuze monumenten uit de oudheid, in welk land of in welke luchtstreek ook, de uitdrukking zijn van dezelfde en identieke gedachten, waarvan de sleutel zich in de esoterische leer bevindt.

– *Isis Ontsluierd*, 1:718

De conclusie die men uit dit alles moet trekken is dat het kunstmatige en dogmatische christendom uit de periode van Constantijn eenvoudig een product is van talrijke twistende sekten, die zelf van gemengd bloed waren en van heidense ouders stamden. – Op. cit., 2:401

Maar te beweren dat het christendom de mens morele waarheden bracht, die daarvoor onbekend waren, wijst op grove onwetendheid of anders op opzettelijk bedrog van degene die dat beweert.

– H.T. Buckle, *History of Civilization in England*, 1:129

Er zijn waarschijnlijk weinig dingen die mensen zo irriteren als al die verschillende kwesties die zich voordoen als een algemeen aangenomen godsdienst in twijfel wordt getrokken. Afgezien van het aan ieder

bekende feit dat godsdienstoorlogen steeds de bloedigste en verbitterdste van de geschiedenis waren, gebeurt het zelfs in het gewone leven dat in iemand gevoelens van vijandschap worden gewekt als men zijn religieuze overtuigingen, of zelfs zijn vage religieuze opvattingen, in ongunstige zin ter sprake brengt. Bij welopgevoede mannen en vrouwen zal het met dit vijandige gevoel zo'n vaart niet lopen, omdat ze bereid zijn anderen een standpunt te gunnen dat verschilt van dat van henzelf; maar het lijkt er helaas op dat er, als het om religieuze gevoelens gaat, van goede manieren weinig sprake is. Niemand houdt ervan dat zijn religie tot een voorwerp van spot of hoon wordt gemaakt, omdat voor hem zijn religie natuurlijk de 'ware religie' is. Zo was het altijd onder de aanhangers van een religie. Alleen de verstandigsten zijn bereid het standpunt van een medemens te zien en dat eerlijk te overwegen, in het verlangen enig inzicht te krijgen in wat de criticus of de spreker zelf gelooft of voor ogen staat.

Dit geldt in het bijzonder voor al de verschillende vertakkingen van het westerse religieuze denken die, zoals we weten, uit het christendom en het jodendom zijn voortgekomen. De oude religies, de religies van de oude wereld hadden hun populaire mythologieën waarin het volk geloofde; en sommige van deze oude religies bestaan in het oosten en elders ook nu nog. Maar zelfs onder hen die niet waren ingewijd in de mysteriën, die de mensen een ruimer inzicht in de waarheid en een diepere kennis van de menselijke natuur gaven, zelfs onder hen die niets anders bezaten om naar te leven dan de verschillende mythologieën, in al deze religies met uitzondering van de christelijke, leeft onder de aanhangers van die religies het besef dat ook de ander iets kan weten dat van waarde is. Ik heb me vaak afgevraagd in welke mate onder onszelf in de theosofische beweging deze geest van een christelijk en quasijoods antagonisme jegens het geloof van anderen bestaat.

Deze geest van godsdienstige dweepzucht heeft natuurlijk de verschillende godsdienstige vervolgingen tot gevolg gehad, de verschillende folteringen – fysieke of andere – en de inquisitoriale daden van de dwepers die wereldse macht bezaten. Daarvan zult u in geen van de oude religies op onze aardbol iets vinden, noch op dit ogenblik noch in het verleden. Waarom was dat wel zo en is dit zelfs nu nog zo in de godsdienst van het westen? Zoals al gezegd, moet dat ongetwijfeld zijn toe te schrijven aan het feit dat de aanhangers daarvan de sleutel tot de innerlijke kennis van hun eigen religieuze geloof hebben verloren; en dat is al heel lang zo. Gregorius van Nazianze, die door de

christelijke kerk heilig werd verklaard, schreef aan zijn vriend en vertrouweling Hiëronymus, een andere heilige van de kerk, over de manier waarop leringen moeten worden onderwezen en dit is wat hij zegt:

> Niets imponeert de mensen meer dan een omhaal van woorden, want hoe minder ze begrijpen des te meer bewonderen ze. Onze kerkvaders en leraren onderwezen vaak niet wat ze dachten, maar wat de noodzaak en de omstandigheden hen noopten te zeggen.

Als we dit vergelijken met de geest achter de grote religies uit het verleden, beseffen we dat onder de ingewijden van de laatstgenoemde alleen al het uitspreken van een gedachte, die zij in strijd met de waarheid achtten, nadelig voor de ziel van de mens was; dat leven als 'gepleisterde graven', om de christelijke beeldspraak te gebruiken, namelijk leven als huichelaars, leven als een levende leugen, werd beschouwd als de doeltreffendste manier om de ziel van een mens te doen wegschrompelen, om de kern van zijn wezen aan te tasten, waardoor hij niet alleen volslagen ongeschikt werd om de diepere mysteriën die binnenin de natuur en binnenin de mens zelf liggen naar waarde te schatten, maar eveneens volslagen ongeschikt om de geringste toets te doorstaan, die aan de werkelijke beproevingen van de inwijdingsplechtigheden voorafging.

Zelfs in de tijd waarin de christelijke godsdienst naar men aanneemt zijn bestaan begon, hadden de mysteriën, de inwijdingsstelsels, al waren ze sterk achteruitgegaan, toch nog in mindere of meerdere mate iets van het oude geestelijke vuur en van de oude waarheden behouden, zodat een Romeinse keizer, Nero, heerser over de westerse wereld, in zijn gezicht werd gezegd dat hij niet geschikt was om aan de riten in Eleusis deel te nemen, en hij waagde het niet er met dat doel heen te gaan. En Nero was beslist niet zo'n slecht mens als zijn christelijke critici hem trachtten af te schilderen. Het is niet onze bedoeling een slecht karakter schoon te praten maar hij was, en we herhalen dat, in geen geval zo slecht in zijn leven en in zijn daden als sommige mensen die op de hagiografische lijsten van het christendom bijna voor heilig doorgaan.

Duizend jaar lang, te beginnen met de tijd van Pythagoras en eindigend omstreeks de tijd van Justinianus, had de nacht van een opkomende donkere cyclus zijn intrede in de wereld gedaan; en deze periode wordt ongeveer in de tijd waarin de geboorte van Jezus zou hebben

plaatsgevonden in tweeën gedeeld. Pythagoras leefde in de zesde eeuw vóór het veronderstelde begin van onze jaartelling, dat will zeggen de huidige jaartelling die door de westerse volkeren wordt aangenomen; en Justinianus leefde in de zesde eeuw na het begin van die jaartelling. In zijn tijd en in opdracht van hem werd de laatste van de mysteriescholen in Athene gesloten, en zeven mannen vluchtten met gevaar voor hun leven naar Chosroes de Grote, koning van Perzië, en woonden daar in vrede, aanzien en eer aan zijn hof totdat door het wentelen van het wiel van de omstandigheden, Chosroes, overwinnaar in zijn oorlog tegen Justinianus, in één van de voorwaarden van de vrede die Justinianus met geld had gekocht, bepaalde dat aan deze zeven filosofen toestemming moest worden verleend in vrede naar hun eigen land terug te keren en daar in vrede te leven en te sterven; en dat gebeurde.

Vergelijk die edele geesteshouding met die waarvan de andere zijde blijk geeft en u krijgt een vaag idee van de inspiratie die eigen was aan wat het oude leven van inwijding werd genoemd en van de geesteshouding die steeds de westerse heeft overschaduwd sinds het jaar één van onze jaartelling, de zogenaamde christelijke jaartelling.

Dit betekent niet dat hierdoor ook maar de geringste smet wordt geworpen op het karakter van hem die men Jezus noemt. Een waar theosoof zou nooit één woord inbrengen tegen het karakter van die grote en edele mens of tegen de leringen, waarvan men veronderstelt dat ze van hem persoonlijk afkomstig zijn. Maar het is waarschijnlijk dat de theosofische poging die Jezus op gang probeerde te brengen tot nog geen vijftig jaar na zijn dood duurde. Bijna onmiddellijk na zijn heengaan hebben zijn discipelen, die allen 'halfonderwezen' en in sommige gevallen bijna analfabeten waren, de wereld van hun tijd de geloofsvormen en opvattingen van het vroege christendom opgedrongen – en als ik zeg 'halfonderwezen' bedoel ik dat ze heel weinig kennis bezaten van de leringen die hun grote meester hun trachtte te geven; als het alleen daarvan had afgehangen, dan zou dat godsdienstige stelsel het nog geen vijftig jaar hebben uitgehouden. Maar wat gebeurde er? Tijdens de nadering van de donkere cyclus na Jezus (die zoals gezegd rond de tijd van Pythagoras begon), werd het denken van sommige christelijke kerkvaders zwakjes beschenen door enkele laatste stralen van de ondergaande zon van het aloude licht; Clemens van Alexandrië was één van hen en ook Origenes van Alexandrië en er waren nog een of twee zoals zij, die tenminste in de laagste van enkele van de toen gedegenereerde heidense mysteriën waren ingewijd; en deze mannen

traden in de christelijke kerk en brachten daarin een klein beetje licht, enkele armzalige stralen als het ware, die zij nog koesterden; en deze stralen ontleenden ze in hoofdzaak aan de neopythagorische en de neoplatonische stelsels.

Men spreekt over het christendom alsof dit geheel aan het jodendom werd ontleend. Dat geldt maar voor een klein deel. Het is, wat zijn theologie betreft, bijna geheel ontleend aan het Griekse denken, dat verkeerd werd begrepen – in hoofdzaak aan de neopythagorische en de neoplatonische stelsels; en dat is duidelijk voor ieder die de geschriften leest van hen die de grote geleerden in de christelijke theologie worden genoemd zoals Dionysius, de zogenaamde Areopagiet, die zijn stelsel, wat de hoofdzaken betreft, geheel uit de neoplatonische filosofie overnam. De huidige theologische standaardwerken van de Kerk van Rome zijn op hun beurt voor het grootste deel aan zijn werk ontleend: ik bedoel de werken van Thomas van Aquino. Ze vormen nu de maatstaf waarnaar de theologie van Rome zich richt wanneer er over geschilpunten een uitspraak moet worden gedaan. Maar al is dat zo, en al is veel van wat door de eerste christelijke kerkvaders werd overgenomen nog in feiten en woorden van de christelijke theologie aanwezig, ze is de geest van deze vroege heidense denkbeelden geheel vergeten; en die godsdienst is nu hoofdzakelijk een stelsel van vormen en ceremoniën geworden.

Dat is de situatie die we in het westen aantreffen en het is boven alles onze plicht het oude geestelijke leven, het oude geestelijke vuur, het heilige vuur uit vroeger tijden bij onze medemensen te doen herleven: niet om de wereld weer heidens te maken – als we de term heidens kunnen gebruiken voor het weer invoeren van de oude Griekse of Romeinse mythologie, volstrekt niet; evenmin om haar boeddhistisch te maken in de zin van het invoeren van de huidige boeddhistische religie; evenmin brahmaans; evenmin volgens de religie van Zarathustra; omdat die alle min of meer ontaard zijn – maar om de essentie van ware religie, de levende waarheden, terug te brengen die alle grote meesters van de wereld sinds onheuglijke tijden hebben onderwezen.

De christenen zeggen dat het bloed van de heiligen, het bloed van de martelaren, het 'zaad van de kerk' is. Laten we zo leven dat ons leven het zaad zal zijn van de grote kerk van de broederschap van de toekomst. De ethiek ligt aan de wortel van dit alles; de ethiek in het hart en het denken van de mens is het geestelijke licht dat door zijn intellect heen schijnt. Zij is een gids, een licht voor de voeten wanneer ze oprecht in praktijk wordt gebracht, faalt nooit, en schenkt oneindige

vrede aan het menselijk hart. Als we spreken over ethisch en moreel handelen, bedoelen we niet alleen traditionele stelsels voor juist gedrag, hoewel die ook goed kunnen zijn. We bedoelen het aankweken van begrip, van het instinct dat in de ziel van de mens leeft, van zijn intuïtieve besef dat goed goed is en kwaad kwaad, buiten alle traditionele stelsels om, en dat als een mens dwaalt, hij niet alleen zijn eigen ongeluk veroorzaakt maar ook dat van anderen met wie hij onafscheidelijk is verbonden.

De laatste tijd hebben we het thema *goden, monaden en atomen* bestudeerd en we hebben gezien dat deze verband houden met en de oorzaak zijn van de evolutie van de kosmos door hun wisselwerking in de loka's en tala's – en we hebben gezien dat deze loka's en tala's het ontwerp, de structuur en de bouw van het heelal omvatten; dat ze de ruimte vullen en in feite de ruimte zelf zijn. Er bestaat in absolute zin nergens een onbezet punt. Het hele zijn is vol krioelende menigten entiteiten die zich in allerlei verschillende graden van ontwikkeling bevinden. Maar alle volgen bepaalde algemene regels van orde, bepaalde fundamentele werkingen van de kosmos, die in het gewone spraakgebruik natuurwetten worden genoemd. We hebben gezien dat de energie-bewustzijn-kant, de kant van de beginselen is; en dat de stof-prakriti-kant of de elementkant de kant van de tala's is, zoals de eerstgenoemde – de beginselen – die van de loka's zijn. En toch zijn ze onscheidbaar, deze loka's en tala's, elke loka heeft te maken met een tala, de twee hoogste hangen samen en de twee laagste hangen samen, en de tussenliggende op dezelfde manier, twee aan twee, even onafscheidelijk als de twee polen van een magneet (een magneet met één pool bestaat niet); even onafscheidelijk als goed en kwaad en als licht en duisternis dat zijn. Deze loka's en tala's zijn kosmisch gesproken inderdaad de uitdrukking van wat we een stelsel van tegengestelden, van tegenpolen noemen, wat een andere manier is om de dualiteit in de natuur uit te drukken. Ze zijn vanaf de allerhoogste of bovenste tot de laagste onderling met elkaar verbonden; en omdat de levensgolven, de stromen van wezens door deze beginselen en elementen, door deze loka's en tala's heengaan, evolueren ze, doen ze hun ervaringen op. Er zijn geen afscheidingen of leegten tussen de talrijke verschillende hiërarchieën in de kosmos, wat een andere manier is om hetzelfde uit te drukken. Laten we zeggen dat ze zich vermengen, zo u wilt; dit is bedoeld als een eerste aanduiding om het te begrijpen. Ze vermengen zich met en door middel van hun sfeer, de buitenste sfeer van de één doordringt en vermengt zich meer

in het bijzonder met de buitenste sfeer van de erboven of eronder gelegen loka of tala, afhankelijk van de omstandigheden; en hier worden *binnen elkaar* gelegen, innerlijke, 'sferen' of aura's bedoeld en niet alleen sferen die zich op een bepaald gebied mechanisch verbinden.

Deze ontelbare krioelende menigten van wezens, die de ruimte vullen en *de ruimte zelf zijn*, werken omlaag langs de boog van de schaduwen in hun zogenaamde afdaling in de stof; en als ze het dieptepunt in de grote cyclus in een manvantara hebben bereikt, keren ze om omdat ze het laagst mogelijke punt voor die hiërarchie hebben bereikt en daarin niet verder omlaag kunnen. Dit is een onderwerp waar we in de toekomst nader op in moeten gaan. Neem het alstublieft voorlopig als een stelling aan. Na dus dat dieptepunt, dat uiterste punt van stoffelijkheid te hebben bereikt voor die bepaalde cyclus van evolutie van de stof en involutie van de geest, keren ze om en beginnen ze aan de thuisreis, 'opklimmend' door de loka's en tala's zoals ze door deze 'omlaaggingen', en dit opklimmen is de involutie van de stof en de evolutie van de geest of met andere woorden: de stof lost zich weer op in de geest die ze in wezen is.

In het occultisme is er geen verschil tussen kracht en stof, behalve in graad van stoffelijkheid of grofheid; er is geen enkel verschil van aard. Er is geen verschil tussen geest en substantie, behalve in graad, geen wezenlijk verschil. Beide zijn fundamenteel één; en wanneer de lange tijdperken van de manvantarische cyclus zijn afgelopen, zullen beide terugzinken in de oneindige schoot van de grote leegte, de mahāśūnyatā, dat wil zeggen terug in de onbegrensde kosmos van de geestelijke rijken, die 'leeg' is voor onze lagere natuur maar in werkelijkheid een onuitsprekelijk pleroma of een volheid is voor het goddelijke oog in ons.

Door de werking en wisselwerking van respectievelijk goden, monaden, zielen en atomen worden de verschillende bollen van onze planeetketen, en van iedere andere planeetketen, en de daartoe behorende verschillende loka's en tala's in het leven geroepen. Deze laatste zijn de voertuigen van de eerste: hun gewaden van licht op de hogere gebieden en hun zogenaamde lichamen op de lagere gebieden. Ze worden geprojecteerd, uitgeworpen, tevoorschijn gebracht, geëmaneerd vanuit deze goden, monaden, zielen en atomen. Bedenk dat wanneer we over een atoom spreken, we niet het atoom van het moderne wetenschappelijke denken bedoelen. Dat atoom is, zoals gezegd, eerder een verzameling atomaire elementen. Wij bedoelen met die term een vitaal-astrale enti-

teit. In het hart hiervan is zijn monade. In het hart van die monade is haar god en die god is slechts een straal van de hoogste top van de hiërarchie waartoe hij behoort.

Elk zo'n hiërarchie is er maar één van een eindeloze menigte van andere soortgelijke hiërarchieën; er bestaan inderdaad andere die zoveel groter zijn dan zij, zo groot als u zich in uw verbeelding kunt voorstellen dat zijzelf daarbij vergeleken niet meer is dan een zandkorrel op de kust van een oneindige zee. Dat is zelfs het geval in de uiterlijke ruimten van de astronomie, waarin de astronomen met hun instrumenten kunnen doordringen of proberen door te dringen. Er zijn buiten ons heelal kosmoi of kosmossen die zoveel groter zijn dan onze eigen universele kosmos (die alles binnen de zone van de melkweg omvat), dat onze hele universele kosmos in één ervan zou kunnen worden geplaatst en in het niet zou verzinken; en aan de andere kant is er een werkelijk heelal in de kern van elk van de nietigste atomen van onze stoffelijke constitutie, een werkelijk heelal vol met zijn eigen hiërarchieën, vol met zijn eigen eindeloze menigten van wezens.

Bedenk dat massa, omvang en grootte volstrekt niets met bewustzijn of met kracht te maken hebben. En nog belangrijker dan deze gedachte is de volgende: dat de werelden die we zien, het heelal dat we zien, slechts de buitenkant, de schaal, de schil vormen, terwijl het grootste deel zich binnenin bevindt. We zien deze dingen om ons heen; ze zijn een herhaling, een weerspiegeling van wat er binnenin is: 'Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven.'

We hadden het enkele ogenblikken geleden over inwijdingen en mysteriën en misschien hebben sommigen zich afgevraagd: Zijn hiervan geen getuigenissen bewaard gebleven? Er zijn er vele; maar helaas weet men niet hoe men ze kan vinden. De gewone geleerde vat de uitspraken, die hij in zijn boeken aantreft, op als simpele voorbeelden of liever als staaltjes van wat hij het 'ongeëvenaarde bijgeloof uit vroeger eeuwen' noemt. Hij weet alles! Ons kleine mentale wereldje van 100 of 150 of 200 jaar is het *summum bonum*, het *ne plus ultra*, voor zulke denkers; alles wat aan die korte periode voorafging was onwetendheid en bijgeloof; maar er zijn enkele mensen die een groter intellect bezitten dan zij en een levendiger intuïtie en zij hebben op zijn minst iets gevoeld en begrepen van de waarheid bij het lezen van deze getuigenissen uit vervlogen tijden.

Ik heb zelf in zulke oude aantekeningen uitspraken onder ogen gehad die verbazend stoutmoedig en openhartig zijn. Als voorbeeld

noem ik dingen die ik ben tegengekomen in artikelen of gedichten, geschreven door Kenneth Morris, die in dit geval op oude geschriften in het Welsh waren gebaseerd, en ik heb me erover verbaasd dat die dingen openlijk werden gezegd, ik heb er eenvoudig versteld van gestaan; maar als men verder leest, merkt men dat de toespelingen zo meesterlijk zijn verweven met aanverwante onderwerpen, die wel waar zijn maar toch niet rechtstreeks verband houden met die vlammende ster van licht die hier en daar plotseling zichtbaar wordt, dat deze andere verwante onderwerpen in feite de esoterische ster van licht verbergen, en de lezer van nu leest deze dingen in zo'n geval eenvoudig zoals hij een mooi gedicht zou lezen en meer ziet hij niet.

Ik zal nog een voorbeeld geven. Tijdens een boeiende lezing die Osvald Sirén enkele dagen geleden over Chinese boeddhistische kunst hield, noemde hij een paar keer twee buitengewoon interessante feiten die hij rechtstreeks met elkaar in verband bracht. Hij vertelde ons in zijn beschrijving van de verschillende houdingen van deze beelden van de boeddha's en bodhisattva's dat de bodhisattva's 'kronen' droegen, zoals hij ze noemde; en hij vestigde de aandacht op de hoofdtooi zoals die op deze beelden van de boeddha's wordt uitgebeeld en hij noemde deze de *ushṇīsha*. Dit is een Sanskrietwoord dat stamt van de Sanskrietwortel *ush* die 'warm zijn', 'heet zijn', 'vlammend', 'vurig zijn' betekent. Ushṇīsha wordt ook in de betekenis van 'tulband' gebruikt, omdat deze bijzondere hoofdtooi enigszins op een tulband lijkt. Hij heeft een konische spiraalvorm, ongeveer zoals het spiraalvormige huisje van sommige slakken.

De symboliek vormt een van de interessantste en leerzaamste aspecten van het oude denken – en ook van onze studie. Terecht is gezegd dat zodra een esoterische gedachte in woord of geschrift is geuit of gedrukt, ze exoterisch is geworden. Natuurlijk is dat waar. Het is een feit. Maar laten we niet een ander feit uit het oog verliezen en wel dat hoewel iets, een esoterische waarheid, van de daken kan worden verkondigd, ze toch esoterisch blijft, *tenzij ze wordt begrepen*, hoewel ze naar de vorm in formele zin exoterisch is.

Het was meen ik Aristoteles die het eerst deze woorden 'esoterisch' en 'exoterisch' gebruikte in de zin van dat wat innerlijk is en dat wat uiterlijk en formeel is. Natuurlijk is dit onderscheid een feit, maar als u de literatuur, de symboliek van de oude literatuur, van oude filosofieën en wetenschappen onderzoekt met het inzicht dat ons door de esoterische leringen werd gegeven, zult u merken dat hoewel de symboliek

exoterisch is, omdat ze is gepubliceerd, ze toch esoterisch blijft omdat ze niet is verklaard en haar betekenis nog is verborgen.

We hebben gesproken over het feit dat praktisch het hele leven van de oude wereld in al zijn geledingen, religieuze, wetenschappelijke, filosofische, maatschappelijke, politieke en wat al niet, uiteindelijk berustte op kennis die aan de mysteriën was ontleend. Dit feit is zo duidelijk en veelomvattend dat bijvoorbeeld zelfs de gevreesde kruisdood als straf bij de Perzen, Carthagers en Romeinen, een straf waaraan alleen misdadigers of vreemdelingen ooit werden onderworpen, in oude tijden als vorm uit de inwijdingsplechtigheden is ontstaan.

Om op het onderwerp van de 'kroon' en de ushṇīsha op de hoofden van de boeddha's terug te komen: de kroon was, zoals u zich zult herinneren, het symbool voor iemand die een bepaalde graad van inwijding had behaald. Hij die werd 'gekroond' was een ingewijde van een bepaalde graad; en dit werd tot uitdrukking gebracht door te zeggen dat hij een kroon droeg. Dit dragen van kronen heeft in ons eigen Europese leven ingang gevonden. Monarchen worden gekroond en bij hun kroning herhalen ze zonder het zelf te weten een heel oude plechtigheid die toen veel betekenis had en nu niets betekent. En het dragen of het gebruik van kronen, althans als versiering op ringen of briefpapier, wordt door de Europese adel nog instandgehouden in de vorm van kroontjes. Oorspronkelijk betekende het dat iemand die het recht had om een van de verschillende kronen te gebruiken, een bepaalde graad van inwijding had bereikt en in sommige gevallen zelfs een hoge inwijding. Het waren bodhisattva's die *met het vuur van buddhi waren gekroond*; dit werd gesymboliseerd door het dragen van een diadeem of een kroon of iets dergelijks. Wanneer u in de iconografie een onderzoek instelt naar de vroegste vormen van de kroon, zult u zien dat er blijkbaar twee gedachten aan ten grondslag liggen, een hiervan was de zon, gebruikt als symbool, met zijn uitgaande stralen – dit kwam veelvuldig voor en sommige recente studies van kunstwerken uit het laatste tijdperk van de oudheid, dat van de Romeinen, tonen een of meer keizers met een halo of nimbus achter het hoofd, van waaruit pieken uitstralen die een kroon vormen of de zonnestralen voorstellen. De zonnerite, als u deze zo wilt noemen, werd op die manier gesymboliseerd; en de halo of nimbus achter de hoofden van de boeddhabeelden, een symbool dat eveneens door de christenen werd overgenomen, vond zijn oorsprong in een feit dat aan de Ouden bekend was en waarvan zelfs wordt gesproken in de exoterische litera-

tuur, zoals die aan ons is overgeleverd. Dit feit – en dat is de tweede gedachte of waarheid die werd genoemd – is dat het hoofd van een heilige, zoals de christenen zouden zeggen, van een heilig mens, zoals wij kunnen zeggen, namelijk van iemand die zich in de toestand van een diepe samādhi bevindt, is omringd door deze aurische stromen, deze stralen uit het vitale innerlijke vuur, die een stralende gloed om zijn hoofd vormen en soms zelfs om het hele lichaam. Ze gaan omhoog vanuit de achterzijde van het hoofd, in de boeddha-iconografie vaak symbolisch voorgesteld als één enkele, zacht stralende vlam, die omhoog zweeft uit en boven het schedeldak. In dit geval ziet u misschien dat de ushṇīsha ontbreekt en dat zijn plaats wordt ingenomen door deze vlam die uitgaat van de kruin van het hoofd, een symbolische voorstelling van het vuur van de geest en van het buddhisch vermogen dat dan in de mens is gewekt.

U ziet hoe mooi deze denkbeelden zijn, hoeveel alleen al door het bestuderen van de uiterlijke symboliek van deze oude geloofsvormen aan het licht komt. Hoe vaak heb ik deze zelfde ushṇīsha door westerlingen niet horen bespotten, belachelijk horen maken met een min of meer goedmoedig sarcasme. Dat spotten is een gevolg van een gebrek aan begrip. Het loont de moeite – zelfs op het persoonlijke zelfzuchtige vlak – om de symboliek te begrijpen en te bestuderen! Er is nog een uitleg van de ushṇīsha, de geheimste van alle, die we wel vermelden maar waaraan we vandaag verder voorbijgaan. Die betreft het volksgeloof dat de ushṇīsha een uitwas of protuberantie van de schedel zelf is.

Er zijn nog enkele dingen die we vooruitlopend op het onderwerp van de volgende bijeenkomst moeten aansnijden. Laat ik eerst uit *De Geheime Leer* (1:628) de volgende passage lezen:

> . . . de oude ingewijden, die min of meer nauwkeurig door alle niet-ingewijden uit de oudheid werden gevolgd, bedoelden met de term 'ATOOM' een ziel, een genius of engel, de eerstgeborene van de steeds verborgen OORZAAK van alle oorzaken; en in deze zin worden hun leringen begrijpelijk. Evenals hun opvolgers, verkondigden zij dat er goden en genii, engelen of 'demonen' bestaan, niet buiten of onafhankelijk van het universele *plenum*, maar erbinnen. Alleen dit *plenum* is tijdens de levenscyclussen oneindig.

Laten we nogmaals erop wijzen dat, als we de term *atoom* gebruiken op de manier waarop H.P. Blavatsky deze steeds gebruikte, we deze op dezelfde wijze hanteren en dezelfde algemene betekenis eraan geven als

de oude Griekse filosofen aan wie we dit woord hebben ontleend. Zoals u zich herinnert, betekent het 'dat wat niet verdeeld kan worden'; het was dus het uiteindelijke deeltje substantie; en dit ondeelbare atoom betekende volstrekt niet het atoom in de hedendaagse wetenschappelijke scheikundige zin. Het betekende eerder wat wij de monade noemen, een benaming die door Pythagoras aan het geestelijk ENE werd gegeven en precies hetzelfde betekende als oorspronkelijk het woord atoom dat door de oude Griekse atomisten zoals Democritus, Leucippus, Epicurus en Lucretius van Italië en door mensen zoals zij werd gebruikt, al was de atomistische betekenis veel materialistischer dan de betekenis die wij eraan geven. Bovendien wordt dit woord atoom door ons vaak in algemene zin gebruikt. We hebben over de zon gesproken als een atoom, we hebben over de aarde gesproken als een atoom, en we hebben de aandacht gevestigd op het feit dat de oude hindoes in hun geschriften Brahmā (de derde hypostase, bij wijze van spreken, van het goddelijke brahman) het kosmische atoom noemden. De gedachte is dat dit kosmische atoom 'het ei van Brahmā' is, van waaruit het heelal het gemanifesteerde bestaan begint, zoals het kuiken uit het ei tevoorschijn komt om op zijn beurt een ander ei te leggen. Elk van deze kosmische eieren of heelallen schenkt, na het verstrijken van zijn rustperiode, het leven aan zijn eigen kroost en elk van de eerstgenoemde kwam op soortgelijke manier uit zijn eigen vroegere manvantarische ei voort.

En een algemene leer van de Ouden overal in de wereld, in Hindoestan of in Griekenland of Rome, onverschillig waar, was, zoals in een gedicht van Cleanthes, de stoïcijn, prachtig tot uitdrukking werd gebracht: 'Zeus is al wat is. Wat u ook ziet of kent, of waarneemt of voelt is Zeus. Zeus is alles wat binnen en alles wat buiten is.' Er is dus geen atoom dat niet Zeus is, wat ook geldt voor iedere potentialiteit van de oneindige kosmos en voor alle kosmoi; want elk heelal of elke kosmos is er slechts één uit ontzaglijk grote en onberekenbare zwermen van levende entiteiten, die de ruimten van de eindeloze en beginloze RUIMTE vullen.

HOOFDSTUK 39

THEOSOFIE EN OCCULTISME. OCCULTISME: DE KWINTESSENS VAN DE WAARHEID, DE WERKELIJKHEID; EEN VOLLEDIG GEHEEL. OCCULTISME EN MORELE VERANTWOORDELIJKHEID. ONS ZONNESTELSEL: EEN KOSMISCH ATOOM, EI VAN BRAHMĀ.

Het is gemakkelijk een theosoof te worden. Ieder mens met gemiddelde verstandelijke vermogens en een hang naar het metafysische, een rein en onzelfzuchtig leven, die meer vreugde vindt in het helpen van zijn medemens dan in het zelf hulp ontvangen, iemand die steeds bereid is zijn eigen genoegens op te offeren terwille van andere mensen, en die de waarheid, het goede en wijsheid liefheeft omwille van deze dingen zelf, niet vanwege het voordeel dat ze kunnen schenken – is een theosoof.

Maar het is heel iets anders zich op het pad te begeven dat leidt naar de kennis van wat goed is om te doen, wat betreft het juiste onderscheid tussen goed en kwaad; een pad dat de mens ook leidt naar dat vermogen waardoor hij het goede kan doen dat hij verlangt te doen, vaak schijnbaar zonder zelfs een vinger te verroeren.

– *H.P. Blavatsky Collected Writings*, 9:155

Occultisme is niet het verwerven van vermogens, paranormale of verstandelijke, hoewel beide zijn dienaren zijn. Evenmin is occultisme de jacht naar geluk zoals dit woord wordt opgevat; want de eerste stap is opoffering, de tweede verzaking. – *H.P. Blavatsky Collected Writings*, 8:14

Onze levensfilosofie is één groot geheel, ieder onderdeel is nodig en past bij ieder ander deel. Elk van haar leringen kan en moet tot het einde worden gevolgd. De ethische toepassing ervan moet daarmee gelijke tred houden. Indien ze in strijd komt met oude opvattingen, moeten deze worden afgedankt. Ze kan nooit in strijd komen met een juist moreel gedrag. . . . Men moet zoeken naar de geest van de theosofie; haar beginselen dienen met oprechtheid in ons leven en in ons werk te worden toegepast. Dan is een mechanische theosofie, die onvermijdelijk tot een ontkenning van broederschap leidt – zoals al in vele gevallen is gebeurd – uitgesloten, en in plaats daarvan zal er een levende, een werkelijke theosofie zijn.

– William Q. Judge, *Echoes of the Orient*, 1:470-1

. . . Tcharaka, een hindoe-arts, die 5.000 jaar v. Chr. zou hebben

geleefd, drukt zich in zijn verhandeling over de oorsprong van de dingen . . . als volgt schitterend uit: 'Onze aarde is, evenals alle lichtende hemellichamen die ons omringen, één van de atomen van het onmetelijke geheel, waarvan we ons vaag een voorstelling kunnen maken door het de naam te geven van – het oneindige.' – *Isis Ontsluierd*, 1:718

Het occultisme is, zoals de meesters en H.P. Blavatsky ons hebben gezegd, die sublieme wijsheid die door verheven wezens uit andere loka's aan de eerste rassen van de mensheid werd gebracht; en terwijl aan deze wijsheid in onze tijd de naam occultisme is gegeven, dat is de *wetenschap van de dingen die geheim of verborgen zijn* en terwijl die naam een equivalent heeft in andere talen, zoals *gupta-vidyā* in het Sanskriet, wordt ze in de vorm waarin ze in ons tijdperk aan het publiek is aangeboden, theosofie genoemd. Men kan zich afvragen: Bestaat er een wezenlijk verschil tussen occultisme en theosofie? Ik denk dat we heel eerlijk en terecht kunnen zeggen dat er geen verschil is, dat beide in feite één zijn, twee namen voor dezelfde zaak. Maar H.P. Blavatsky maakte heel wijselijk een onderscheid, een oppervlakkig maar nuttig onderscheid tussen occultisme en theosofie en dit onderscheid ging uit van de gedachte dat er drie soorten leden van de theosofische beweging zijn: ten eerste de leden van de Theosophical Society die niet noodzakelijk theosoof of occultist zijn, maar die ons veelomvattende en universele programma zo bewonderen, die zich zozeer met de idealen die de theosofie uitdraagt verbonden voelen, dat ze hun lot met ons hebben willen delen en met ons samenwerken. De tweede groep omvat diegenen die meer zijn dan alleen leden van de Theosophical Society; het zijn degenen die een studie maken van die bijzondere en bepaalde leringen die in onze tijd theosofisch zijn genoemd en die de leer van het oog vertegenwoordigen, zoals Gautama de Boeddha haar noemde; en zij houden zich voor het algemeen welzijn bezig met de publicatie van bepaalde uitgekozen en nauwkeurig beschreven leringen van het occultisme, geschikt om in onze tijd onder het publiek te worden verspreid. Tenslotte diegenen die zich in ruimere, in diepere mate en inniger dan de andere twee klassen dit hebben gedaan aan die verheven wijsheid hebben gewijd die uit onheuglijke tijden aan ons werd overgebracht als de openbaring, als we dit woord kunnen gebruiken, van de waarheden van de kosmos en natuurlijk van de mens als deel daarvan.

Dat is dus het onderscheid dat bestaat tussen theosofie en occultisme. De theosofische leringen zijn meer in het algemeen voor het

publiek, maar toch zijn ze uit de leringen van het occultisme gekozen; het zijn de leringen die in onze tijd het meest geschikt zijn voor verspreiding in het openbaar.

Het trieste van de zaak is het volgende: alles wat menselijk van aard is of wat aan het hart of brein van de mensheid ontspringt, is in feite vatbaar voor imitatie of zelfs degeneratie; en deze naam occultisme, die in zijn ware betekenis een werkelijk prachtige naam is, is dan ook vaak in hoge mate en zelfs op verfoeilijke wijze misbruikt en verkeerd begrepen; hij is in de kranten in opspraak gebracht en gaat van mond tot mond als een term waar weinig meer mee wordt bedoeld dan de zogenaamde psycho-astrale of wonderleer waar het publiek zo belust op is. Dit gebruik is een aantasting van de oorspronkelijke betekenis. Alle dingen die hart en geest van de mens werkelijk bevredigen moeten noodzakelijk in zekere mate waar zijn, anders konden ze die bevrediging niet geven; maar, zoals we allen weten, voedt het hart en de geest van de mens zich soms alleen met kaf, zoals het in het christelijke Nieuwe Testament wordt uitgedrukt – met het kaf dat de zwijnen eten. U weet wat de term zwijn symboliseert. We hebben dit eerder besproken zodat we niet erop hoeven terug te komen. Maar ik wil in dit verband de nadruk leggen op het feit dat het occultisme uiteenzet wat de essentie, de kwintessens van de waarheid of werkelijkheid is. Het kan niet met alleen het hogere denkvermogen worden bestudeerd, ook kan het niet worden bestudeerd met alleen die andere vermogens in de mens, die hij in het algemeen onder 'gevoelens' rangschikt. Maar het moet als een geheel worden bestudeerd, en het beantwoordt volledig aan alle eisen van de gehele geestelijke en psychische samengestelde aard van de mens, en is daarom volkomen en in alle opzichten bevredigend. Het verschaft de mens niet alleen een grondslag voor het edelste ethische stelsel dat de wereld kent, maar beschrijft voor hem ook wat ethiek is en waarop ze berust en waartoe de nodige en volmaakte beoefening ervan leidt. En dat is, zo wordt ons gezegd, langs het oude smalle pad waarover de Upanishads spreken – want zij die dat volgen komen tenslotte rechtstreeks in verbinding en dialoog met de alwijze en rustig beschouwende goden, want dat pad voert ons rechtstreeks naar het hart van het heelal – het 'hart' in de mystieke en esoterische betekenis: naar die oorden, naar die geestelijke, bovengeestelijke en goddelijke regionen, waarin zich de kern van het wezen van elk van ons bevindt.

De verschillende grote religies van vroeger en nu zijn voortgekomen

uit de leringen van het occultisme; elk van die religies was in zijn ontstaansperiode, in zijn begin, het geestelijke product van een groot en edel mens, inderdaad van een van de meesters. Deze verscheen in een bepaalde periode openlijk onder de mensen om zijn medemensen te verlossen, en gaf in het openbaar onderricht en verkondigde opnieuw de eeuwenoude waarheden of gaf misschien alleen een nieuwere versie van het aloude licht, en hij schonk inzicht in de grote vraagstukken betreffende de kosmos en de mens, vraagstukken die het menselijk hart en misschien ook het menselijk intellect van hen die dit licht niet hebben ontvangen, zo kwellen dat zij dringend om een oplossing vragen. Zo'n beweging werd in onze tijd op gang gebracht door onze grootmoedige broeder, H.P. Blavatsky. Het hangt in deze tijd bijna geheel en in de toekomst voor een groot deel van ons af of deze poging zal mislukken, zoals alle religies in het verleden op één na min of meer zijn mislukt; of dat ze met succes zal doorgaan en het werk zal doen dat ze moest doen, het zaaien van het zaad van juist denken en juist handelen, van menselijke broederschap en van universele vriendelijkheid in het hart van allen die haar volgen; ofwel dat ze door het linker pad te volgen, het pad van de stof te volgen, te gronde gaat en mogelijk zelfs een werktuig van de broeders van de schaduw wordt.

Onze leraren hebben ons onomwonden gezegd dat de studie van het occultisme een grote morele verantwoordelijkheid met zich meebrengt: dat het zo'n verantwoordelijkheid op de schouders van hem of haar legt, die hiervan studie maakt, omdat *het de innerlijke mens doet ontwaken*; het wekt zijn verborgen vermogens. En verder zal de studie ervan geheel afhankelijk van de ernst van de mens goede resultaten opleveren of misschien het tegendeel. HET OCCULTISME LAAT NIET MET ZICH SPOTTEN. Het gaat om directe en oorspronkelijke dingen, als u deze woorden begrijpt, niet om een reflectie van waarheden. Daarom zal een mens, als zijn hart niet absoluut rein is – daarmee bedoel ik vrij van alle persoonlijke zelfzucht – nooit veilig zijn. Men kan er niet lichtvaardig mee omspringen. Het roept alles op in een mens wat hij innerlijk is en duldt geen halfslachtige trouw.

Vóór ons liggen altijd twee paden; bij iedere stap lopen ze uiteen, één naar rechts en één naar links; en één enkele daad kan de aanleiding zijn tot een gewoonte, die op den duur en bij herhaling een karakter zal vormen; en dat karakter bent u of ben ik, want het komt neer op het toepassen van kennis (of halve kennis) en het uitoefenen van de wil.

Dat zijn de redenen waarom we keer op keer wijzen op de noodzaak

een duidelijk begrip te hebben van wat we onder ethisch handelen verstaan, en dat het voor ieder van ons, voor u en voor mij volstrekt noodzakelijk is dit ieder moment van ons leven in praktijk te brengen. Die praktijk betekent niet een hypocriete puur verstandelijke instemming onder het mentale voorbehoud, dat 'ik tenslotte toch doe waar ik zin in heb!' Juist op het gebied van mentale voorbehouden behalen de broeders van de schaduw hun overwinning op het hart van de mens, precies op die manier. Ik zeg u in volle ernst dat men deze waarschuwing ter harte behoort te nemen, moet nemen.

Laten we vanavond het feit in de herinnering roepen dat de loka's en de tala's waarover we al verschillende keren hebben gesproken, als het om de aarde gaat, respectievelijk haar zeven beginselen en haar zeven elementen zijn – en als ze de kosmos betreffen, kan precies hetzelfde worden gezegd; en bovendien dat de zeven kosmische loka's en de zeven kosmische tala's het geheel, de totaliteit, omvatten van alles wat zich in ons zonnestelsel – het kosmische atoom – bevindt. Met andere woorden ze omvatten de totaliteit van het ei van Brahmā. U kent de betekenis van dit mooie oude brahmaanse symbool, het ei, een symbool dat ook in andere religies wordt aangetroffen, zoals in het orfische stelsel in Griekenland en in het Egyptische stelsel; en we weten op grond van afbeeldingen die we van de aarden heuvels bezitten, dat men het vroeger in Noord-Amerika eveneens heeft gekend.

Als we spreken over het kosmische atoom – als we spreken over het ei van Brahmā, wat een andere manier is om hetzelfde te zeggen – als we erover spreken als een zonnestelsel, weet dan dat we niet de gezamenlijke planeten of de zon alleen, of de zon en de planeten samen bedoelen; deze vormen als het ware slechts de uiterlijke schaal of schil (of, als wij een term uit de fysiologie gebruiken, de zenuwcentra, de zenuwknopen van de fysiologische werkingen) van dit ei van Brahmā. Wanneer we het over het kosmische atoom hebben en over het atoom van de stof zoals wij dit hier op aarde kennen, bedoelen we de vitaal-astrale entiteit erachter, die speciale als eenheid beschouwde entiteit die daaraan haar leven, haar svabhāva geeft, d.w.z. haar bijzondere of individuele karakteristiek, dat wat haar doet verschillen van andere soortgelijke kosmische eieren of kosmische atomen. We kunnen over onze aarde ook spreken als over een ei van Brahmā, maar dat is bij wijze van analogie; het werkelijke ei van Brahmā is het zonnestelsel.

We hebben al gezegd dat de loka's en tala's de zeven beginselen en de zeven elementen van onze bol, onze bol Terra, zijn; maar er zijn nog

andere zeventallen loka's en nog andere zeventallen tala's die respectievelijk de zeven beginselen en de zeven elementen van elk van de zes andere bollen van onze planeetketen zijn, *zeven van ieder voor elke bol*. Men zou zich kunnen afvragen, als men geen studie van het occultisme heeft gemaakt, waarom op deze bijeenkomsten zo veelvuldig over een zevenvoudig proces wordt gesproken; waarom onze leringen voortdurend neerkomen op zeventallen. Het antwoord van het occultisme luidt: omdat de natuur haar structuren zo heeft opgebouwd. Afgezien van zulke vanzelfsprekende dingen als de zeven hoofdkleuren van het lichtspectrum en de zeven stralen van de zon (wat bijna hetzelfde is) en de zeven tonen van de diatonische toonladder in de muziek en het aan fysiologen bekende feit dat veel ziekten in cyclussen van zeven dagen of veelvouden hiervan verlopen – wanneer we deze dingen buiten beschouwing laten, ontdekken we bij het bestuderen van de oude geschriften waarin de religies, filosofieën en wetenschappen uit vroeger tijden worden uiteengezet dat, ook al vermelden zij het feit ongetwijfeld in verschillende vormen, zij alle min of meer eensgezind aan de structurele bouw van het heelal en van de mens hetzelfde stelsel van zeven samenstellende delen toeschrijven.

We hebben tot dusver nog niet gezegd waarop deze kwestie van de nummering berust, en dat stellen we dan ook uit om later uitvoeriger te bespreken. Laten we het voor onze studie voorlopig als een stelling accepteren. U kunt zelf bewijzen wat er is gezegd. De geschriften van de wereld liggen voor u open. Lees ze en bestudeer ze en u zult evenals alle andere onderzoekers die dit hebben gedaan, overtuigd worden. Bestudeer daarom het materiaal en bewijs de feiten.

De goden, monaden en atomen werken door het kosmische ei naar binnen en naar buiten, d.w.z. ze werken door middel van de loka's en tala's. Zoals H.P. Blavatsky zegt in *De Geheime Leer* (1:686):

> Verder 'corresponderen god, monade en atoom met geest, denkvermogen en lichaam (*atma*, *manas en sthula sarira*) in de mens'. In hun zevenvoudige samenstelling vormen ze de 'hemelse mens' (zie voor deze laatste term de *Kabbala*); zo is de aardse mens een voorlopige weerspiegeling van de hemelse mens. . . . 'De monaden (*jiva's*) zijn de zielen van de atomen en beide zijn het weefsel waarmee de Chohans (Dhyani's, *goden*) zich bekleden wanneer ze een vorm nodig hebben.'

Zij bekleden zich op die manier om – zoals we eerder bij het bestuderen van de goden, monaden, zielen en atomen hebben aangetoond –

het heelal te doen evolueren; zoals de Upanishads het uitdrukken: zoals een spin een web weeft. Dit is een prachtig symbool. Uit zichzelf, uit hun eigen substantie, weven ze het geometrische patroon van de kosmos en werken ze daarin.

De studie van de bouw of de structuur van ons kosmische atoom is een uitgebreid, diepzinnig en ingewikkeld onderwerp en voor we dit tot zijn recht kunnen laten komen, is het waarschijnlijk beter eerst op zijn minst een vluchtig onderzoek in te stellen – want op dit punt zijn we nu aangekomen – naar de bouw van onze eigen bol, als deel van de planeetketen waarin hij één van de zeven schakels is. Laten we iets verder gaan en de werking bestuderen van de levensgolven van en in onze planeetketen. Zoals eerder gezegd kan onze planeetketen zelf als het ei van Brahmā, het kosmische ei, worden beschouwd, de vrucht van zijn ouder: de planeetketen van het voorafgaande manvantara. Onze planeetketen is zelf weer de ouder van zijn eigen toekomstige kroost, de komende planeetketen, wanneer we in onze eigen keten onze cyclische evolutionaire baan hebben afgelegd en verzonken zijn in onze lange en welverdiende pralaya of rust – met andere woorden, nadat we ons opnieuw hebben begeven in die superspirituele sferen waaruit we bij het eerste begin van de dingen voortkwamen – om daar in vrede en onuitsprekelijke zaligheid te verblijven, totdat de latente zaden in ons, de oogst van onze tegenwoordige en toekomstige daden en gedachten, te zijner tijd actief zullen worden. Want alle dingen bewegen zich ordelijk in regelmatige banen en dat zal ons in ver in de toekomst liggende eonen omlaag voeren voor de opbouw van de komende planeetketen.

HOOFDSTUK 40

DEFINITIES VAN DE GODHEID: ATHEÏSME; PANTHEÏSME. BESTAAT ER EEN OPPERMACHTIGE PERSOONLIJKE GOD? KOSMISCHE ARCHITECTEN EN BOUWERS. OM IETS WERKELIJK TE LEREN KENNEN, MOET MEN HET WORDEN.

'Er is dus in geestelijke zin maar één absolute upadhi (basis) *waaruit, waarop en waarin voor manvantarische doeleinden de talloze kernen worden gebouwd, van waaruit de universele, cyclische en individuele evoluties tijdens de actieve periode voortkomen.'*

'De bezielende intelligenties, die deze verschillende kernen van het Zijn tot leven opwekken, worden zonder onderscheid door de mensen aan de andere kant van de grote bergketen de Manu's, de rishi's, de pitri's, de prajāpati's, enz. genoemd. Aan deze kant van die keten noemt men ze Dhyani-Boeddha's, de Chohans, melha's (vuurgoden), *bodhisattva's en nog anders. De werkelijk onwetenden noemen hen goden, de geleerde niet-ingewijden de éne God; de wijzen, de ingewijden, eren in hen slechts de manvantarische manifestaties van* DAT, *wat noch onze scheppers* (de Dhyan-Chohans) *noch hun schepselen ooit kunnen bespreken en waarover ze niets weten. Het* ABSOLUTE *kan niet worden omschreven en geen sterfelijk of onsterfelijk wezen heeft het tijdens de perioden van Bestaan ooit gezien of begrepen. Het veranderlijke kan het onveranderlijke niet kennen en evenmin kan het levende het Absolute Leven waarnemen.'*

'De mens kan dus geen wezens kennen hoger dan zijn eigen 'voorvaderen'. '*Evenmin moet hij ze aanbidden*', maar hij zou moeten leren *hoe* hij in de wereld kwam. . . .

Er heerst vaak verwarring over de eigenschappen en de stambomen van de goden in hun theogonieën, zoals die aan de wereld zijn gegeven door de halfingewijde schrijvers, brahmaanse en bijbelse, de alfa en de omega van de geschriften van die symbolische wetenschap. Toch kon zo'n verwarring niet zijn teweeggebracht door de vroegste volkeren, de afstammelingen en leerlingen van de goddelijke leermeesters, want zowel de eigenschappen als de stambomen waren onafscheidelijk verbonden met kosmogonische symbolen, omdat de 'goden' het leven en het leven opwekkende 'ziel-beginsel' van de verschillende gebieden van het Heelal waren. Nergens en bij geen enkel volk was het toegestaan de speculatie uit te strekken tot *voorbij* die *gemanifesteerde* goden. De grenzeloze en oneindige EENHEID bleef bij elk

volk een maagdelijk verboden terrein, onbetreden door het denken van de mens, onberoerd door vruchteloze speculaties. De enige verwijzing ernaar was de vereenvoudigde voorstelling van haar eigenschap van uitzetting en samentrekking, van haar periodieke expansie of verwijding en contractie. In het Heelal met al zijn onberekenbaar vele myriaden van stelsels en werelden, die in de eeuwigheid verdwijnen en weer verschijnen, moesten de vermenselijkte machten of goden, hun zielen, tegelijk met hun lichamen uit het gezicht verdwijnen: 'De adem die terugkeert in de eeuwige schoot, die ze uitademt en inademt', zegt onze catechismus. . . . In iedere kosmogonie is er achter en boven de *scheppende* godheid een hogere godheid, een ontwerper, een architect, *van wie* de schepper slechts de uitvoerder is. En nog hoger, *boven* en *rondom*, op *innerlijke* en *uiterlijke* gebieden, is er het ONKENBARE en het *onbekende*, de bron en oorzaak van al deze emanaties. . . .

De Geheime Leer, 2:36-7, 46-7

We komen nu op een aspect van het occultisme dat altijd als heilig is beschouwd en met veel zorg is bewaakt, en dat is de studie van andere werelden dan de onze, geen werelden zoals die in de exoterische religies zijn uiteengezet, maar werelden in overeenstemming met de geheime wijsheid die ons uit onheuglijke tijden werd overgeleverd. We bedoelen de leer over de hogere bollen van onze eigen planeetketen; de exoterische opvattingen over de hemelen en hellen van de verschillende exoterische geloofsvormen berusten op een verkeerde interpretatie van de leringen over de planeetketen.

Men zou zich kunnen afvragen wat het juiste antwoord is als iemand een van ons de vraag zou stellen: 'Is een theosoof een atheïst? Gelooft hij in God? Zo niet, waarom niet?' Deze vragen houden rechtstreeks verband met een juist begrip van de leringen over de planeetketen. Laten we daarom eerst enkele ogenblikken wijden aan het beantwoorden van deze vragen voor onszelf. Zijn wij atheïsten? Hoe kunnen we die vraag beantwoorden voor wij weten wat wij met die term bedoelen? Als wij in een modern woordenboek, bijvoorbeeld de *Century Dictionary*, de definitie van het woord 'atheïsme' opzoeken, dan vinden we er drie van algemene aard. De eerste is: 'De leer dat er geen God bestaat'. En dan volgt een citaat van Sir J.R. Seeley uit zijn boek *Natural Religion*, blz. 26: '*Atheïsme* is ongeloof in het bestaan van God – dat wil zeggen, ongeloof in enige ordening in het heelal, waarnaar de mens zich moet richten, wil hij niet gestraft worden'. Let op het merkwaardige beperkte denken dat hierin ligt opgesloten. Als er geen ordening in het heelal is, is er dus geen persoonlijke oppermachtige God en

als men dus niet in zo'n God gelooft, dan is het heelal ongeordend en anarchistisch en is men een atheïst!

De tweede definitie luidt als volgt: 'De ontkenning van het theïsme, namelijk van de leer dat de grote eerste oorzaak een verheven intelligente, rechtvaardige persoon is'. De derde definitie is 'goddeloosheid', wat stilzwijgend inhoudt dat als men de God van degene die deze definitie geeft niet aanvaardt, men een atheïst is en men een 'goddeloos' en dus een slecht leven leidt. Dit zijn de definities die in een standaardwerk worden gegeven.

Nu weet iedere aankomende student in de geschiedenis dat deze kwestie of gedachte van het geloof in een god of in geen god verandering heeft ondergaan, of beter dat men hierover in verschillende eeuwen verschillende opvattingen had. U herinnert zich ongetwijfeld dat toen de christelijke godsdienst er voor het eerst min of meer in slaagde zich een plaats in Griekenland en in het Romeinse keizerrijk te veroveren, ontwikkelde Grieken en Romeinen de nieuwe christelijke sekte een atheïstische sekte noemden. Zij werden 'atheïsten', *atheoi*, genoemd, dat betekent iemand of liever diegenen die de gevestigde goden van de staat niet aanvaardden, namelijk de goden van de staatsreligie; en aan dit woord werd in het geheel niet een bepaalde of noodzakelijke betekenis van kwaad doen verbonden. Het leek veel meer op een uitspraak die een Europeaan of Amerikaan uit onze tijd zou kunnen doen: Die en die is een vrijdenker, of een confucianist, of een boeddhist, of een wetenschapsman, enz.

Toen de christenen machtiger werden en in later eeuwen de zogenaamde heidenen gingen overheersen, namen ze op hun beurt revanche door de heidenen atheïsten te noemen, omdat laatstgenoemden de Joods-Griekse, de nieuwbakken christelijke God niet aanvaardden. Met andere woorden, de term betekent in feite: Als u *mijn* God aanvaardt, bent u geen atheïst; en als u mijn God niet aanvaardt, bent u wel een atheïst'.

Dit is ongeveer wat atheïsme altijd heeft betekend, als we de bladzijden van de geschiedenis erop naslaan. Maar als we denken dat atheïsme noodzakelijk kwaad doen inhoudt, verlagen we ons tot het mentale standpunt van bepaalde heel bekrompen christenen, voor wie allen atheïsten zijn die hun bijzondere soort godsdienst, hun bijzonder begrip of wanbegrip van de godheid niet aanvaarden. Dit doet ons als vanzelf denken aan die legendarische Schotse dame van wie we allen hebben gehoord en die met haar man een kerk vormde; zij en haar Jamie vorm-

den samen de kerk. Maar zij was 'niet helemaal zeker van Jamie'. Daarom bestond de kerk uit haar alleen, en haar man Jamie, arme kerel, was (in haar ogen) zo goed als een atheïst.

Dat is de geest waardoor het christelijke denken zich praktisch vanaf de dood van zijn stichter heeft laten leiden. Wanneer we daarom de vraag stellen of iemand een atheïst is, moeten we ons er eerst zorgvuldig van vergewissen wat we met dit woord bedoelen. Men heeft mij een atheïst genoemd, omdat ik de oude orthodoxe definitie van de persoonlijke christelijke God niet aanvaard. Ik verwerp dit woord als daarmee een immoreel leven leiden wordt bedoeld. Ik verwerp het met mijn diepste gevoelens van verontwaardiging als het woord in die zin wordt gebruikt, want het is een aantijging die in hoge mate onrechtvaardig is. En ongetwijfeld denkt ieder van u er precies zo over. Was het niet de schrijver van *The Plough and the Cross*, een knappe Ierse schrijver, die ergens zei dat onze 'voorvaderen bang waren voor geesten; maar wij zijn bang voor namen', namelijk voor labels en etiketten?

Let op de tweede hierboven genoemde definitie, dat iemand een atheïst is als hij niet gelooft in het bestaan van een oppermachtige persoonlijke eerste oorzaak, die een 'intelligente, rechtvaardige *persoon*' is. Ik verwerp zo'n godheid; dus ben ik volgens het woordenboek een atheïst. Maar als iemand mij zou vragen, Bent u een atheïst? dan zou ik zeggen: nee. En als hij zou vragen, Waarom niet? dan zou ik zeggen omdat voor mij het grenzeloze Al geheel is vervuld van bewustzijn en leven, een oneindige, onmetelijke en krioelende menigte wezens, zonder begin of einde, die niet alleen het hart van het pulserende leven van al wat is vormen, maar ook de bewustzijnen verschaffen die de ontelbare heelallen van en in het grenzeloze Al besturen en beheersen.

Wanneer men de canonieke geschriften van de christelijke godsdienst raadpleegt en vraagt wat Paulus bedoelde toen hij over de godheid sprak, vinden we daarin twee definities die hem, ingewijde die hij was, waardig waren en waarin hij ten eerste zei: 'In Het leven wij, bewegen wij ons en hebben wij ons bestaan'. Dit is zuiver pantheïsme – niet in de verkeerd begrepen en bespottelijke zin die de christenen ten onrechte eraan hebben gegeven, namelijk dat iedere paal en iedere steen God is, waaruit dus hun mateloze onwetendheid blijkt van de hoge en edele filosofische betekenis die deze term pantheïsme inhoudt; maar in de zin dat alles leven is en dat het onmogelijk is zich het kleinste punt in de ruimte of van het zijn voor te stellen, laat staan te beroeren, dat dit grenzeloze leven ontbeert. Want achter A ligt B, dat nog

groter is dan A; achter B ligt C, nog groter dan B; achter C ligt D, dat nog grandiozer is enz., en dat gaat door tot in het oneindige. Hoe godslasterlijk zijn de denkbeelden die ons door de eeuwen heen over dit vraagstuk van de godheid zijn overgeleverd! Wij hebben hier in ons westerse christendom een God, een bundeling van tegenstrijdigheden, een verkeerd begrepen weergave van neopythagorische en neoplatonische en van enkele joodse gedachten, een merkwaardige en tegenstrijdige samenstelling die de christelijke godheid wordt genoemd – ik bedoel de theologische definitie daarvan.

Dan is er nog een uitspraak van Paulus in zijn Brief aan de Romeinen (11:36): 'Want uit Het en door Het en terug tot Het zijn alle dingen'. Dit is onvervalst pantheïsme, zelfs zoals wij het opvatten.

Als wij vervolgens de Engelse vertaling van het Evangelie van Johannes (4:24) naslaan, krijgen we een bevestiging van de tegenovergestelde gedachte, een vertaling die ontstond uit de *orthodoxe* weergave van de tekst door de latere christenen, waarin dit Griekse vers onjuist is vertaald met de woorden 'God is *een* Geest'. Het Griekse origineel zou evengoed en zelfs beter kunnen worden vertaald met: 'God is Geest' [wat overeenkomt met de Nederlandse bijbelvertaling]. Het zij zo. Zij mogen '*een* geest' aanbidden als ze dat willen, *een* geest die een 'rechtvaardige *persoon*' is; maar zij in wie het hart zich heeft verruimd onder de weldadige invloed van de wijsheidsreligie en die tenminste iets begrijpen van de kennis die iedere trouwe bestudeerder van de wijsheidsreligie moet bezitten, kunnen zo'n definitie van de godheid, die zij niet kunnen aanvaarden, alleen afwijzen met alle verontwaardiging die deze definitie verdient.

Er is geen theosoof, heeft H.P. Blavatsky ergens gezegd, die ooit de godheid, d.w.z. het onbeperkte leven in het grenzeloze Al, heeft ontkend; maar deze godheid vertoont in het geheel geen gelijkenis en kan in geen enkel opzicht worden vergeleken met een eindige schepper, die zo'n 'persoon' wordt geacht te zijn, hoe 'verheven' en hoe 'rechtvaardig' en hoe groot die veronderstelde 'persoon' of die 'geest' ook kan worden voorgesteld.

Als iemand u dus zou vragen, bestaat er een oppermachtige persoonlijke God, die de planeetketen bestuurt, en is dat uw God? dan is het antwoord: nee. Er bestaat een menigte, een hiërarchie van intelligente en denkende en zeer vergeestelijkte wezens waaruit de planeetketen voortkwam, maar dat is niet onze god, evenmin aanbidden we een dergelijk wezen. Deze wezens zijn onze voorouders, onze oudere broeders

in een heel verheven zin, want zij waren in vroegere lang vervlogen manvantara's mensen; maar nooit onze 'god', zelfs niet wanneer ze als een eenheid worden beschouwd en de logos worden genoemd. Onze 'godheid', als zij iets is, is dat onbeschrijflijke, grenzeloze leven in zijn hoogste aspecten, dat achter alles staat, dat de achtergrond vormt van al het gemanifesteerde zijn op welk gebied ook en waarin alles is, waaruit alles is en waartoe alles is; onbeschrijflijk, ondenkbaar en daarom onuitsprekelijk.

U herinnert zich dat toen men Gautama de Boeddha vroeg, Wat is God? en Bestaat God? deze grootste en edelste van de meesters zweeg. En toen hem een tweede en een derde keer werd gevraagd, Wat is God, bleef hij zwijgen. Drie keer werd hem de vraag gesteld en drie keer bewaarde hij het stilzwijgen.

Op deze bijeenkomsten hebben we de laatste tijd geprobeerd aan te tonen dat het hele stelsel van wezens, de bouw of structuur van het heelal tegen de achtergrond van het grenzeloze, zijn oorsprong heeft in het werk en de vermenging van de goden, de monaden, de zielen en de atomen; en dat deze de verschillende planeetketens van ons zonnestelsel hebben voortgebracht, dat wil zeggen van het kosmische atoom of, zoals de brahmaanse denkers het noemden, het ei van Brahmā. Uit deze goden, monaden, zielen en atomen kwam het gemanifesteerde zijn van het zonnestelsel voort.

Laten we ons vervolgens tot onze eigen planeetketen wenden. U zult zich herinneren dat er is gezegd dat ze uit zeven bollen bestaat, waarvan onze tegenwoordige aarde de vierde is en zich op het laagste gebied van de zeven bevindt; en dat deze planeetketen op vier van de gebieden of werelden van het zonnestelsel werkzaam is, in feite in de vier laagste werelden hiervan, omdat onze aarde het laagste element of de laagste wereld bewoont van de zeven die het zonnestelsel vormen. Deze zeven elementen zijn overigens de kosmische loka's en tala's, of kosmische werelden, beginselen en elementen die samenwerken. Ze zijn de werelden binnen de uiterlijke schijn, etherischer dan onze wereld, en waarvan de onze een kopie is, niet noodzakelijk een kopie in elk detail, maar een kopie in algemene zin, zoals het stoffelijk lichaam van de mens een kopie in algemene zin is van zijn ziel; en zoals zijn ziel een kopie in algemene zin is van zijn geest; en zoals de geest van hem in algemene zin een kopie is van zijn goddelijke wortel, een godwezen of godheid waaruit hij voortkwam.

U zult zich ook herinneren dat er twee algemene reeksen of hiërar-

chieën van geestelijke wezens zijn, die onze kosmos voortbrachten, waarvan onze planeetketen één deel is; en deze twee zijn respectievelijk de architecten en de bouwers. De architecten vormen de hogere of meer geestelijke kant en vormen feitelijk de reeks van de lichtende boog; en de bouwers of constructeurs vormen de schaduwboog.

In het boeddhistische stelsel van Tibet wordt aan beide soorten wezens de algemene naam dhyāni-chohans, of heren van meditatie gegeven; maar meer in het bijzonder worden de architecten de dhyāni-boeddha's, de boeddha's van contemplatie genoemd. De Grieken gaven de wereldbouwers, de metselaars van de wereld, de algemene benaming *kosmokratores*, een samengesteld Grieks woord dat 'wereldbouwers' betekent. Zij ontvangen het scheppings- of bouwplan van de wezens van de lichtende boog, of de dhyāni-boeddha's, en geven hieraan uitvoering.

Elk van deze twee reeksen bestaat uit zeven graden of beter klassen: er zijn zeven klassen van dhyāni-boeddha's en zeven klassen van dhyāni-chohans; en wat onze eigen planeetketen betreft, deze zeven klassen worden daarin weerspiegeld, herhaald.

Bovendien staat elk van de zeven bollen die onze planeetketen samenstellen onder het bijzondere toezicht (ik denk dat het niet juist zou zijn het woord bestuur of leiding te gebruiken, maar dat *toezicht* beter is) onder het bijzondere toezicht of onder de hoede – hoede is misschien het beste woord om dit hoogst metafysische begrip te beschrijven – onder de hoede van één klasse van deze dhyāni-boeddha's en één klasse van bouwers. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld bol A, de eerste op de neergaande boog van onze planeetketen, onder de hoede of waakzame inspiratie of onder toezicht staat van één klasse van deze zeven van beide reeksen. Bol B staat onder de hoede van de tweede klasse van elke reeks. Bol C onder eenzelfde hoede of inspiratie van de derde klasse van elk hiervan; en onze eigen bol D of de vierde heeft eveneens zijn eigen dhyāni-boeddha's en bouwers van de vierde klasse; en hetzelfde geldt voor de drie bollen van de opgaande boog.

Verwar deze twee reeksen niet want het onderscheid is belangrijk als we tenminste enig inzicht willen krijgen in deze tak van de oude wijsheid. De *architecten* van de lichtende boog leveren het model, ontwerpen de plannen. Zij zijn de architecten, de toezichthouders en hun werk wordt uitgevoerd door deze lagere graden of klassen van geestelijke wezens, die de *bouwers* worden genoemd.

Wat deze kwestie inzake God betreft, waaraan we zojuist kort aandacht hebben besteed, zult u zich herinneren dat de gnostici in het begin van de christelijke jaartelling beweerden en wij beweren het met hen, dat de christelijke God, Jehova, die de christenen de Schepper noemen, juist om die redenen geen zeer hoge god kan zijn. Uit de eigenschappen en functies van schepping of vorming die aan hem worden toegeschreven blijkt juist, aldus deze gnostici, dat hij slechts een lagere godheid, een bouwer, was die bij wijze van spreken zijn 'orders' van de goddelijke architecten en bovenaardse ontwerpers en denkers van de kosmos ontving, terwijl hijzelf dus slechts een bouwer was. Zoals zij het zo goed uitdrukten, getuigen de veelvuldige onvolmaaktheden en onvolledigheden in het kosmische stelsel, die zelfs voor ons mensen zo duidelijk aan het licht treden, van het feit dat dit niet het werk kon zijn van een in elk opzicht volmaakte en kosmisch almachtige godheid; uit absolute volmaaktheid zou alleen een volmaakt en volledig werk kunnen voortkomen. De eerste christenen konden de diepe filosofie achter dit onweerlegbare axioma niet begrijpen, en waren inderdaad heel vertoornd en verontwaardigd over wat zij de 'godslasterlijke denkbeelden' van die gnostici noemden. U zult, met allen die nadenken, ook de diep filosofische en godsdienstige implicaties van dit argument of axioma begrijpen, maar wij kunnen daar nu niet langer bij stilstaan. Maar bedenk dat u in alle oude geloofsvormen twee algemene klassen van geestelijke wezens zult aantreffen, die in de kosmos werkzaam zijn, en ze zijn steeds verdeeld in de denkers of ontwerpers of architecten, de inspirators; en in de bouwers. Tenslotte nog dit, er zit veel meer aan deze gedachte vast dan waarop we nu kunnen ingaan.

De stille wachter, over wie we eerder hebben gesproken, is de hoogste van de dhyāni-chohans van onze bol; maar er is ook een stille wachter voor elk van de andere zes bollen en voor de planeetketen als geheel. Er is ook een stille wachter voor het hele kosmische stelsel – voor het hele zonnestelsel. Wanneer we dus zonder nadere omschrijving over de stille wachter spreken, bedoelen we daarmee een geestelijk wezen of een hiërarchisch hoofd. Het is een algemene benaming. Er is nu één zo'n stille wachter op onze aarde, de hoogste chef van de hiërarchie van mededogen, de hoogste schakel met de geestelijke wezens van de hiërarchie die hoger staat dan de onze, omhoog langs de lichtende boog. Hij is, zo gezegd, onze hoogste meester, onze hoogste chef.

U heeft natuurlijk allen de leer over onze eigen planeetketen bestu-

deerd, wat gewoonlijk de zeven ronden worden genoemd, dat wil zeggen dat de levenscyclus of levensgolf zijn evolutionaire tocht op bol A, de eerste van de bollen begint, daar zijn cyclussen voltooit, dan omlaag gaat naar bol B, en dan naar bol C en naar bol D, onze aarde; en dan naar bol E op de opgaande boog, dan naar bol F en dan naar bol G. Dat is één planetaire ronde. Dan volgt een planetair nirvāṇa, totdat de tweede ronde op dezelfde manier begint, maar in een meer 'gevorderde' graad van evolutie dan die van de eerste ronde. Bedenk dat één zo'n ronde een *planetaire* ronde is. Een *bol*ronde is één van de doortochten, één van de zeven doortochten van die levensgolf tijdens haar planetaire ronde langs elke bol, dus op en door elk van de bollen: wanneer de levensgolf bijvoorbeeld door bol D is gegaan en haar cyclussen op bol D beëindigt, dan is dat de *bol*ronde van bol D voor die bepaalde planetaire ronde; en dit geldt respectievelijk voor alle bollen. Er zijn daarom zeven *bol*ronden (één bolronde voor elk van de zeven bollen) in elke *planetaire* ronde. Als er vervolgens zeven *planetaire* ronden zijn voltooid, wat neerkomt op 49 *bol*ronden (of bolmanvantara's), dan volgt een nog hoger nirvāṇa dan dat tussen de bollen G en A na elke planetaire ronde, dat een pralaya van die planeetketen wordt genoemd, een pralaya die voortduurt totdat de cyclus terugkeert voor de vorming van de nieuwe planeetketen, die dezelfde reeks levende wezens bevat als op de voorafgaande keten en die nu bestemd zijn om met de nieuwe planeetketen te beginnen, maar op een hogere reeks gebieden dan in de voorafgaande.

Wanneer zeven van zulke planeetketens met hun diverse kalpa's of manvantara's voorbij zijn, vormt die enorme zevenvoudige cyclus één *zonne*manvantara, en dan zinkt het hele zonnestelsel in de zonne- of kosmische pralaya. Onze eigen zon is dan uitgedoofd, plotseling, als een lichtflits of als een schaduw die langs een muur glijdt. Na een korte 'opflikkering' gaat het licht tenslotte uit en gaat de grote massa entiteiten over naar geestelijke rijken die veel hoger zijn dan de hoogste die werden bereikt op het hoogtepunt van de bestaansperiode van het zonnemanvantara, omdat zij dan hun *zonne*nirvāṇa ingaan.

Laten we hetzelfde diagram tekenen dat we al eerder hebben overgenomen van H.P. Blavatsky uit *De Geheime Leer* (1:228). De zeven evenwijdige lijnen stellen de zeven gebieden of werelden van het zonnestelsel voor. Boven of op de laagste van deze zeven lijnen tekenen we een cirkel die bol D, onze aarde, moet voorstellen. Op het daarboven liggende gebied plaatsen we nog twee cirkels die de twee bollen onmid-

dellijk boven onze eigen bol voorstellen en respectievelijk aan de linkerkant C en rechts E worden genoemd. Op het gebied daarboven plaatsen

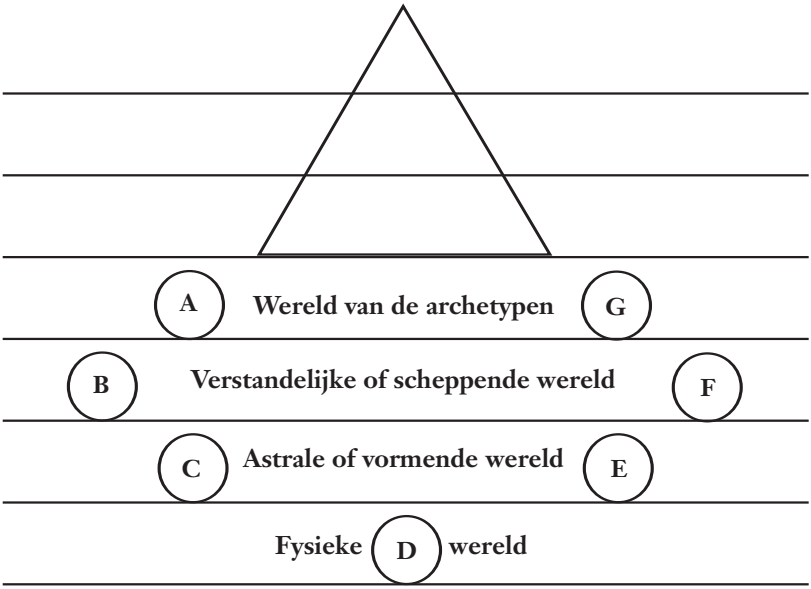

Diagram 1

we nog twee bollen en noemen deze respectievelijk links B en rechts F. En op het gebied daarboven, het vierde kosmische gebied omhoog geteld tekenen we weer twee cirkels die de hoogste twee bollen van onze keten voorstellen, respectievelijk links A en rechts G.

Bedenk dat deze kosmische 'gebieden' alleen gemakshalve zo worden genoemd. Het zijn in feite de zeven kosmische loka's en tala's van het kosmische stelsel, dat wil zeggen van het zonnestelsel. Maar elk hiervan is een echte wereld; ze zijn even echte werelden als de onze, die we waarnemen als we omhoogkijken en de sterren boven ons zien en naar de aarde kijken en de aarde onder onze voeten zien met de bomen die eruit opgroeien, de mensen en de andere bezielde wezens die erop lopen, enz. Elk van deze kosmische 'gebieden' is een wereld, maar elk is weer in zevenen onderverdeeld, in zeven afdelingen, die met elkaar 49 onderverdelingen vormen van de zeven hoofdverdelingen (of werelden) van het zonnestelsel.

Laten we dit toelichten aan de hand van een ander diagram. We trekken opnieuw zeven evenwijdige lijnen. En laten we zeggen dat deze

de laagste zonnewereld voorstellen, of het laagste zonnegebied van de zeven, de laagste kosmische wereld, onze wereld, de wereld waarin we

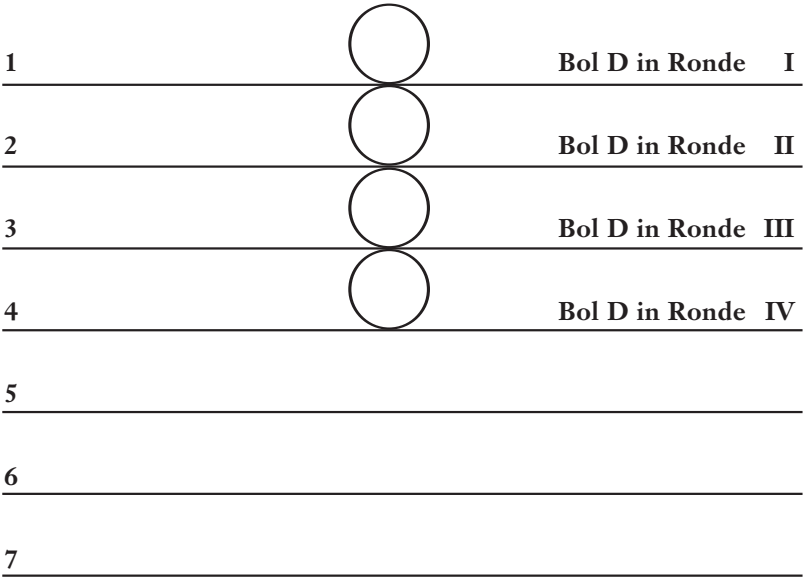

Diagram 2

nu zijn. Die is evenals alle andere zevenvoudig of verdeeld in zeven delen of afdelingen, die de stof of de geest voorstellen vanaf de grofste tot de hoogste graad van elk in *onze* wereld, vanaf de etherische (hoogste) tot de meest stoffelijke (laagste); en op één van deze gebieden bevindt zich nu onze bol Terra.

Hoe werkt de levensgolf in een bepaalde ronde? Voorlopig zullen we de voorafgaande drie bollen, A, B en C, op de neergaande boog buiten beschouwing laten en het alleen over onze eigen bol D of de aarde hebben. Deze zeven lijnen in de figuur zijn bedoeld om respectievelijk de zeven graden of materialisaties van de stof voor te stellen op het laagste van de zeven kosmische gebieden die van boven naar beneden toe steeds stoffelijker worden. Onze bol D is *in de eerste ronde* in het hoogste of bovenste van deze zeven subgebieden van ons eigen lagere kosmische gebied, en ons eigen kosmische gebied is, zoals u zich zult herinneren, het laagste van de zeven van alle kosmische gebieden. Het is het zevende en laagste. De levensgolf gaat gedurende ronde 1 door onze aarde, na haar tot ontwikkeling te hebben gebracht, een proces dat

we later in bijzonderheden zullen bestuderen; het is een proces van evolutionaire ontwikkeling dat vele miljoenen jaren in beslag neemt; en na haar bolronde 1 te hebben voltooid, verlaat ze onze bol D en gaat over naar de eerstvolgende hogere bol E. Goed. Terwijl deze levensgolf in de stof afdaalt in de eerste drie ronden, bevindt *onze bol* zich gedurende de eerste ronde op het hoogste subgebied van het laagste kosmische gebied of de laagste wereld. In de tweede of volgende ronde is onze bol verstoffelijkt en bevindt zich op het tweede subgebied omlaag geteld; in de derde ronde is hij nog meer verstoffelijkt op het derde subgebied daaronder; in ronde 4, dat is waar we nu zijn, heeft onze bol zijn grofste toestand van stof bereikt; de omlaaggaande fase van de cyclus eindigt en het opklimmen begint.

Hoe staat het met de subgebieden 5, 6, en 7? Die gebieden houden verband met het lot van wezens die het linkerpad hebben gevolgd en die tenslotte het diepste punt van verstoffelijking op het zevende sub-gebied of het grofst mogelijke en het laatste in ons zonnestelsel hebben bereikt.

We zien dus dat de levensgolf bij het volbrengen van haar eerste ronde, ronde 1, zoals dit in Diagram 1 wordt geïllustreerd (tijdens haar neergaande boog door de laagste vier kosmische werelden of gebieden) door het hoogste subgebied of de hoogste subwereld van elk van deze laagste vier kosmische werelden heengaat en dan in elk van die kosmische werelden een bol vormt, één van de dan-in-de-maak-zijnde zeven bollen van de keten. Is dat duidelijk? In ronde 1 vormt de levensgolf bol A op het hoogste subgebied van de vierde kosmische wereld of het vierde kosmische gebied. Zie het diagram. In ronde 1 vormt de levensgolf bol B op het hoogste subgebied van de vijfde kosmische wereld of het vijfde kosmische gebied. In ronde 1 vormt de levensgolf bol C op het hoogste subgebied van de zesde kosmische wereld of het zesde kosmische gebied; en het gaat evenzo met de laagste bol D, onze aarde; en in de *opgaande* reeks zien we dat de bollen E, F en G op overeenkomstige wijze worden gevormd, elk op het hoogste subgebied van de respectieve kosmische werelden of gebieden. Ronde 2 begint (na het lange, lange planetaire nirvāṇa) op bol A op het *tweede* subgebied van de vierde kosmische wereld of het vierde kosmische gebied; dan gaat de levensgolf naar bol B op het *tweede* subgebied van de vijfde kosmische wereld of het vijfde kosmische gebied; dan naar bol C op het *tweede* subgebied van de zesde kosmische wereld of het zesde kosmische gebied; dan naar bol D (onze aarde) op het *tweede* subgebied van de zevende of laagste kosmische wereld of het zevende of laagste kosmische gebied. Op dezelfde

manier gaat de levensgolf tijdens deze tweede planetaire ronde naar alle bollen op al de *tweede* subgebieden van de *opgaande boog*. Elk van deze doortochten van de levensgolf in en door elke bol van de zeven bollen vormt, zoals gezegd, een *bol*ronde.

Zo gaat het met ronde 3 en ook met ronde 4, waarin we nu zijn op bol D, op het vierde subgebied van het zevende of laagste kosmische gebied of de laagste kosmische wereld; dat wil zeggen dat de levensgolf in elke planetaire ronde door de zeven bollen van de keten gaat, van kosmisch gebied naar kosmisch gebied, maar in elk van deze ronden gaat ze slechts door één subgebied van elke kosmische wereld of elk kosmisch gebied. Het resultaat hiervan is dat ze gedurende de zeven ronden door 49 subgebieden gaat en de wezens die de levensgolf samenstellen krijgen daardoor de gelegenheid om het doel, waarvoor ze aan hun actieve periode van manifestatie en evolutie zijn begonnen, te bereiken; het doel van het hele evolutieproces van de kosmos is namelijk om zelfbewustzijn te verwerven door middel van individualiserende ervaringen – dat zijn ervaringen die de monaden *individualiseren* (evolueren, naar buiten brengen). En om dat te bereiken moet elke monade de verschillende fasen en geaardheden van het universele leven niet alleen ondergaan en mentaal ervaren, maar moet *ze ook zijn*. Zoals al is opgemerkt, waren de vroegere inwijdingen, de *werkelijke* inwijdingen, de inwijdingen die aan het bewustzijn van de mens kennis van de geestelijke waarheden van het zijn schonken, op dit feit gebaseerd: dat geen mens werkelijk iets kon weten door er alleen in te worden onderricht, maar dat hij het moet *zijn*, hij moet het *worden*. De oude mysteriescholen volgden tijdens de eerste drie inwijdingen een systeem bestaande uit onderricht alleen. Vanaf de vierde inwijding werd dit gewijzigd in zowel onderricht als persoonlijke ervaring, waarbij deze persoonlijke ervaringen ruimer en grootser werden met iedere stap omhoog die de kandidaat of initiant deed; totdat hij tenslotte, indien hij in al de zeven graden was geslaagd, de goddelijke status bereikte van waaruit hij in het begin van het kosmische of zonnemanvantara zijn tocht was begonnen, *plus goddelijk zelfbewustzijn*, *goddelijke zelfontwaking*, en daardoor een boeddha, een ontwaakte werd; of een christos om de oude Griekse mysterieterm te gebruiken.

Op de volgende bijeenkomsten zullen we ons onderzoek van de planeetketen voortzetten.

HOOFDSTUK 41

DE LEER VAN DE SFEREN. HET UNIVERSELE ZONNESTELSEL EN ONS ZONNESTELSEL. DE ZEVEN HEILIGE PLANETEN: WAAROM 'HEILIG'?

Maar de tijd werd samen met het heelal verwekt opdat ze, samen voortgebracht zijnde, samen konden worden ontbonden, als ze al ooit door enige ontbinding zouden worden getroffen. En de tijd werd verwekt naar het voorbeeld van wat eeuwig van aard is opdat deze wereld zoveel mogelijk aan die aard gelijk zou zijn. Want zijn voorbeeld is het bestendige zijn, door alle eeuwigheid heen; maar alleen het heelal *werd* verwekt, *bestaat*, en *zal zijn*, door de hele tijdsduur. Op deze manier dus en op grond van zo'n overdenking door de godheid over het voortbrengen van de tijd, opdat ze het leven zou schenken aan haar overvloeiende bestaan, verwekte ze de zon en maan en de vijf andere sterren die planeten worden genoemd, met het doel de getallen van de tijd te onderscheiden en te bewaren. Maar zodra zij de lichamen van deze sterren had voortgebracht, plaatste de godheid hen, zeven in getal, in de zeven circulaties gevormd door omwentelingen die zich onderscheiden door hun *verschil*. . . . Maar wat betreft de andere sterren, als iemand het juist mocht achten hun circulaties te onderzoeken en door welke oorzaken zij tot stand worden gebracht, dit zou meer arbeid vergen dan de verhandeling zelf, terwille waarvan zij te berde werden gebracht. – Plato, *Timaeus* (naar vert. Thomas Taylor, blz. 467-8)

De lagere wereld is onderworpen aan de heerschappij van de hogere wereld.

In het begin van haar omloop wordt het oppergezag over deze lagere wereld toevertrouwd aan een van de langzaam bewegende sterren.

Die haar alleen bestuurt gedurende een tijdperk van duizend jaar;

En gedurende andere duizenden jaren wordt elk van de moeizaam bewegende sterren en snel bewegende sterren haar deelgenoot, elk voor duizend jaar.

Het laatst van alle wordt de maan haar metgezel.

Daarna zal de eerste metgezel het oppergezag krijgen.

De tweede koning gaat door dezelfde ronde als de eerste koning; en de anderen zijn op dezelfde manier zijn metgezellen.

Het laatst van allen is de eerste koning gedurende duizend jaar de deelgenoot van de tweede koning.

Dan is ook de periode van het bestuur van de tweede koning verstreken.

En weet dat dezelfde gang van zaken voor alle anderen geldt.

Wanneer de maan koning is geweest en allen haar metgezellen zijn geweest en ook haar bestuur voorbij is, dan is één grote periode voltooid.

Waarna het oppergezag opnieuw op de eerste koning overgaat, en op deze manier is er een eeuwige opvolging.

En in het begin van de grote periode neemt een nieuwe orde van de dingen in de lagere wereld een aanvang.

En dan zullen inderdaad niet de vormen, de kennis en de gebeurtenissen uit de grote periode die is verstreken worden voortgebracht, maar andere die precies daaraan gelijk zijn.

En iedere grote periode die komt, lijkt van begin tot einde op de grote periode die voorbij is.

– *De Desātīr*, 'Het Boek van de Profeet, de Grote Abad',
verzen 102-16 (naar vert. Mulla Firuz Bin Kaus)

Onmetelijk is het bereik van zowel de ruimte als de tijd en diep zijn de mysteriën die verband houden met en besloten liggen in de onderwerpen waarmee onze huidige studiecyclus wordt begonnen; want deze onderwerpen handelen in het algemeen over wat we als geheel de *leer van de sferen* kunnen noemen: dat wil zeggen die bijzondere en fundamentele tak van de archaïsche filosofie en religie van de oude wijsheid die vooral in de landen rond de Middellandse-Zee of de Binnenzee werd ontwikkeld – waar ze een geliefde studie was, zoals ook in het oosten onder de archaïsche wijzen van Hindoestan de leringen over de werkingen van de verschillende monadische bewustzijnstoestanden op ruimere schaal werden ontwikkeld en gewaardeerd.

De vorige keer gaven we een korte schets van de theosofische leer over de planeetketen van onze aarde. Dit onderwerp van de planeetketens is, zoals wiskundigen zouden zeggen, een speciaal geval van de algemene leer van de sferen; het is altijd zorgvuldig geheim gehouden en wordt als een van de heiligste en meest occulte onderwerpen beschouwd omdat het ons in zijn uiterste consequenties rechtstreeks naar het hart van het zijn voert. Om dat hart van het zijn te bereiken, moeten we door vele geheime kamers van moeder natuur heen, kamers die sinds onheuglijke tijden verborgen zijn gehouden en waarvan het geheim als een van de heiligste bezittingen van de beschermers van de mensheid is bewaakt.

Onze studie begon oorspronkelijk met een beschouwing van de hoofdlijnen van de kosmogonie en de theogonie zoals die in de archaï-

sche kosmologie en de theologie van de oude wijsheid worden aangetroffen. In grote lijnen werden alle algemene aspecten ervan geschetst, en het invullen van de details werd tot later uitgesteld. We hebben nagegaan – let wel alleen schetsmatig – hoe werelden worden geboren, hoe ze evenals kinderen aan de schoot van de natuur ontspringen; hoe ze uit een kiem opgroeien tot de jeugdige staat, hun volle wasdom bereiken, achteruitgaan en tenslotte in verval raken, gevolgd door de uiteindelijke dood, om daarna uit diezelfde schoot van moeder natuur cyclisch te worden wedergeboren.

Er werd ook aangetoond dat deze leringen van de oude wijsheid, die mystiek, verbazingwekkend en schitterend zijn, geen vraag onbeantwoord laten, niets overlaten dat is gebaseerd op geloof alleen – dat wil zeggen op blind geloof; maar dat elke stelling van haar filosofie moet worden bewezen naarmate de studie ervan vordert. Weet u nog wat een bewijs is? Er is sprake van een bewijs van iets als het denken daardoor overtuigd raakt; de overtuiging van de werkelijkheid van een feit of stelling, gebaseerd op bewijsmateriaal, is het bewijs ervan. Bedenk dat de verschillende bijkomstige zaken, die we aanvoeren, niet meer zijn dan de bewijsstukken die naar het bewijs voeren, *getuigenissen* van de werkelijkheid.

Toen we daarna deze algemene stellingen in grote trekken de revue lieten passeren, kwamen we tenslotte bij de leer van de planeetketens die, zoals gezegd, een speciaal geval is van de algemene en verbazingwekkende leer van de sferen. Vanaf dit moment zullen we meer in bijzonderheden treden. Wij hebben geprobeerd onze studiebijeenkomsten zo samen te stellen dat het schriftelijke verslag ervan die mensen kan helpen die op zoek zijn naar een diepere kennis van de oude mysteriën en van de oude wijsheid dan de kennis die zij uit de wereldliteratuur kunnen halen. Een van de redenen hiervoor is dat sommige studerenden bepaalde uitspraken van Sinnett over deze kwestie van de planeetketen hebben geaccepteerd, die erop neerkwamen dat twee van de stoffelijke planeten van ons zonnestelsel, Mars en Mercurius, twee van de leden van de planeetketen van onze aarde zouden zijn, hoewel H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer*, die enkele jaren voor haar dood werd uitgegeven, nadrukkelijk verklaart dat deze opvatting onjuist is; en deze is inderdaad niet waar.

Naarmate onze studie vordert zult u zelf zien dat ze niet waar kan zijn. Laat ik tussen haakjes de vraag stellen: Bij wie ontstond dit denkbeeld? U zult zich herinneren dat de eerste leringen werden gegeven

aan twee Engelsen in India, A.O. Hume en A.P. Sinnett, en via H.P. Blavatsky, via Damodar (die later naar Tibet ging om zich bij de leraren aan te sluiten) en door bemiddeling van één of twee anderen. De filosofische, religieuze en wetenschappelijke leringen die Sinnett ontving in antwoord op vragen, die door hem aan de meesters via H.P. Blavatsky en Damodar werden gezonden, werden later door hem opgenomen in twee van zijn boeken *The Occult World* en *Esoteric Buddhism*, zoals hij ze noemde. Het waren beide voor die tijd en tot op zekere hoogte goede boeken, maar werden door H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* ook bekritiseerd wegens hun materialistisch getinte voorstelling van zaken en de te grote nadruk op bepaalde aspecten van de leringen, ten koste van de hogere, de meer geestelijke, de meer intellectuele delen, in een poging van Sinnett om de leringen van de oude wijsheid te 'verzoenen' met wat hij blijkbaar zag als het laatste woord op het gebied van de menselijke kennis, de wetenschappelijke theorieën en stokpaardjes van zijn tijd. Deze wetenschappelijke theorieën en leringen zijn nu al uit de tijd, uit het denken verdwenen en grotendeels vergeten. De wetenschap is 'verder' gegaan, maar de leringen van de oude wijsheid zijn gebleven!

Na deze inleidende opmerkingen lezen we het volgende uit *De Geheime Leer* (2:795-6), 'Over ketens van planeten en hun veelvoudigheid':

'Kenden de Ouden buiten hun eigen wereld nog andere werelden? Op welke gegevens berust de bewering van de occultisten, dat iedere bol een zevenvoudige keten van werelden is – waarvan er maar één zichtbaar is – en dat deze, evenals iedere zichtbare ster of planeet, door mensen wordt, werd of zal worden bewoond? Wat bedoelen zij met 'een morele en stoffelijke invloed' van de sterrenwerelden op onze bollen?

Dit zijn vragen die ons vaak worden gesteld, en men moet ze vanuit ieder gezichtspunt beschouwen. Het antwoord op de eerste van de twee vragen is: wij geloven het, omdat de eerste natuurwet eenvormigheid in verscheidenheid is, en de tweede is analogie. 'Zo boven, zo beneden.'

En dan op blz. 800:

Wanneer we daarom ontdekken dat er in de bijbels van de mensheid wordt gesproken over 'andere werelden', kunnen we veilig concluderen dat deze niet alleen betrekking hebben op andere toestanden van onze planeetketen en aarde, maar ook op andere bewoonde bollen – sterren en planeten; daarbij komt dat men over deze laatste nooit speculeerde. De hele oudheid geloofde in de universaliteit van het leven.

Als we met de huidige fase van onze studie beginnen, zijn we gedwongen meer in bijzonderheden te treden. Maar dit begin van een meer gedetailleerde studie gaat natuurlijk gepaard met extra moeilijkheden, niet alleen vanwege de vele onderwerpen die we bij het volgen van het hoofdthema van ons betoog min of meer gedwongen zijn onder ogen te zien, maar ook vanwege het feit dat op geen enkel punt ook maar iets van de leringen kan worden overgeslagen; er moet op zijn minst op worden gezinspeeld, wil de leer volledig en intact blijven en niet worden gesplitst. Daarom zullen we langzaam verdergaan. Het zou gemakkelijk zijn dit onderwerp haastig door te nemen, gemakkelijk om er een algemene indruk van te krijgen, maar in dat geval zouden we niet veel verder kunnen gaan dan een oppervlakkig lezen van *De Geheime Leer*; en onze instructies luiden: vereenvoudig haar door haar toe te lichten en door haar met feiten en bewijzen te ondersteunen.

Laten we eerst nagaan wat we bedoelen met de leer van de sferen, een van de meest archaïsche van de oude mysteriën. In het algemeen gesproken bedoelen we vier dingen. Deze vier zijn de volgende: ten eerste, het *universele* zonnestelsel. Hiermee bedoelen we onze eigen zon en alle planetaire lichamen in het zonnestelsel, zichtbaar of onzichtbaar, gezien of ongezien, bekend of onbekend, met aan het hoofd de zon. De wetenschap erkent nu zeven, acht of misschien negen planeten en een menigte planetoïden, meer niet, die tot het zonnestelsel behoren. Van het grote lichaam van het universele zonnestelsel kent de moderne astronomie alleen het stoffelijke omhulsel, de uiterlijke stoffelijke bekleding ervan, de zeven, acht of negen planeten die wij met het fysieke oog aan de hemel kunnen zien en die de volgende namen hebben: Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus. Maar de oude wijsheid, de esoterische leer, zegt ons dat er in ons universele zonnestelsel in feite dozijnen planeten zijn en dat al deze dozijnen, met uitzondering van de door de astronomie genoemde, voor ons onzichtbaar zijn, voor onze ogen van stof van het vierde gebied – of van het zevende gebied, afhankelijk van de manier waarop we ze tellen.

Neptunus is volgens de oude wijsheid geen lid van ons universele zonnestelsel. We zullen deze zaken later behandelen. Voorts is Uranus geen lid van *ons* zonnestelsel, maar *is wel* een lid van het *universele* zonnestelsel. Wij zullen volledig uitleggen wat we onder *ons* zonnestelsel verstaan. Kunt u Sinnett iets verwijten dat hij het niet begreep, en daarom dacht meer te weten dan de meester en dan H.P. Blavatsky en dat

de archaïsche leringen tegenstrijdigheden bevatten, toen het de man niet aan het verstand was te brengen dat dezelfde woorden met verschillende betekenissen kunnen worden gebruikt; en dat een van de geliefde, heilige methoden om de waarheid te verbergen voor hen die niet bevoegd zijn haar te ontvangen hierin bestaat, dat men twee, drie, vier, vijf, zes, zeven verschillende dingen met dezelfde woorden zegt?

Eerst hebben we dus het universele zonnestelsel, dat de zevenvoudige zon en alle planeten van het zonnestelsel omvat, zichtbaar of onzichtbaar, en op zeven gebieden. Dan hebben wij *ons* zonnestelsel, dat het tweede van deze vier aspecten van de leer van de sferen is, en dat is de groep die gewoonlijk de zeven heilige planeten van de Ouden wordt genoemd, omdat deze zeven betrokken zijn bij onze planeetketen. Het derde aspect is iets waarop we slechts zullen zinspelen als daartoe aanleiding is en veel verder zullen we niet gaan. Er wordt door H.P. Blavatsky op gezinspeeld in *De Geheime Leer* (1:192-4) in haar antwoord op een deel van de misvatting van Sinnett over de planeetketen van de aarde. U zult zich herinneren dat zij spreekt over de relatie van Mars, Mercurius en de vier geheime planeten tot onze aarde; en ze legt uit dat geen ingewijde zal spreken over de betrekking waarin deze staan tot de aarde, en nog minder de aard ervan zal verklaren. Het vierde aspect is de planeetketen van onze aarde per se.

Sinnett stelde zijn vraag aan de leraar als volgt: 'Welke planeten, die aan de gewone wetenschap bekend zijn, behoren naast Mercurius tot ons stelsel van werelden?' Let op de vier laatste woorden. En hij gaat verder: 'Zijn de meer geestelijke planeten – (A, B en Y, Z) – zichtbare hemellichamen of behoren alle die de astronomie kent tot de meer stoffelijke soort?' En hierop kwam het volgende antwoord: 'Mars en vier andere planeten, waarvan de astronomie nog niets weet. Noch A, B, noch Y, Z zijn bekend; noch kan men ze zien met behulp van fysische middelen, hoe volmaakt die ook zijn'. En niettemin leerde en beweerde Sinnett jarenlang dat twee van onze zichtbare planeten, Mars en Mercurius, deel uitmaken van de zevenvoudige planeetketen van onze aarde.

U zult zich herinneren hoe H.P. Blavatsky zinspeelt op het misverstand van Sinnett over de leer van de meester in *De Geheime Leer* (1:191-8). Ieder die deze bladzijden leest moet, tenzij hij traag van verstand of geheel onkundig van occulte leringen is, terstond begrijpen dat zij op meer dan één ding zinspeelt. Lees die bladzijden en denk er goed over na. De volgende keer gaan we dieper op deze zaak in.

Nu even een kort overzicht, eerst van ons universele zonnestelsel: met die uitdrukking bedoelen we alle lichamen, niet één uitgezonderd, die bij de zon behoren en om hem heen wentelen. De zon is hun hoofd: ze cirkelen rond de zon als satellieten of planeten, zichtbaar of onzichtbaar; de uitdrukking *universeel zonnestelsel* doelt dus niet alleen op het uiterlijke kleed van de natuur – dat bestaat uit de zeven, acht of negen zichtbare planeten – maar ook op de grote innerlijke kern van het zonnestelsel, *zijn zeven gebieden van zijn*. Er zijn in werkelijkheid tientallen planeten in ons universele zonnestelsel, waarvan we alleen de zeven stoffelijke zien, op hetzelfde gebied als de aarde; en als we onze bol meetellen zijn het er acht. Maar, zoals gezegd, Neptunus behoort er niet toe; Uranus behoort niet tot *ons* stelsel van werelden (of *ons* zonnestelsel), maar ze behoort wel tot het *universele* zonnestelsel, omdat zij een echte planeet is die nauw is verbonden met onze zon wat oorsprong en bestemming betreft.

Laat ik om dit punt te verduidelijken aan de hand van een treffend beeld – ontleend aan de moderne wetenschap – illustreren wat Neptunus is. U weet dat de fysica of de fysische chemie leert dat het atoom bestaat uit een centrale kern, die het proton wordt genoemd en die voor het atoom is wat de zon is voor het universele zonnestelsel, en dat zich om deze centrale kern andere lichamen bevinden die met duizelingwekkende snelheid rondwentelen en elektronen worden genoemd. De scheikundigen theoretiseren – en het occultisme zegt dat deze theorie juist is, het bewijs hiervan kunt u in *De Geheime Leer* vinden – dat als een van deze atomaire planeten of elektronen uit dat atoom wordt weggerukt, het atoom zelf een verandering ondergaat; niet alleen wordt de elektrische lading van het atoom anders, maar ook het atoom zelf verandert; en als een atoom bij wijze van spreken elektronenhonger heeft en er komt een elektron in de buurt – ik gebruik eenvoudige taal om het idee weer te geven – van dat atomaire zonnestelsel, dan kan het worden ingevangen, en in dat geval wordt de elektronenhonger gestild, terwijl de atoomvalentie verandert.

Hoewel Neptunus een 'planeet' is in de zin dat ze om de zon wentelt, is ze geen echt lid van ons zonnestelsel. Ze is 'ingevangen', en deze vangst veranderde in zekere zin de hele aard van ons universele zonnestelsel; en ze zal ingevangen blijven tot het karmische tijdstip voor haar is aangebroken om ons te verlaten. Ze werd op precies dezelfde manier ingevangen als sommige planeten 'manen' hebben gevangen. Hoe komt het, vragen we ons tussen twee haakjes af, dat Venus en Mercurius geen

manen hebben; en dat Mars er twee zou hebben en Saturnus negen, en Jupiter negen, terwijl we uit onze leringen weten dat iedere planeet maar één echte maan kan hebben, terwijl de andere niet anders dan ingevangenen, satellieten, zijn? Stel dat we zouden zeggen dat eonen geleden een komeet, die het planetaire stadium naderde, zo dicht in de buurt van ons universele zonnestelsel op haar eigen gebied van zijn kwam, dat ze door de aantrekkingskracht daarvan werd gevangen en dat ze door de wisselwerking van verschillende krachten in een baan om onze zon terechtkwam, en dat vele eonen later onze astronomen haar ontdekten en Neptunus noemden. Neem dit eens als theorie aan. We zullen het daar voorlopig, met uw goedvinden, bij laten.

We hebben gezegd dat Uranus geen lid van *ons* zonnestelsel is. We herhalen deze bewering. Maar ze is wel lid van ons *universele* zonnestelsel.

U ziet hoe het kwam dat Sinnett door gebrek aan esoterische training, door gebrek aan kennis van de oude wijsheid en doordat hij volstrekt gebiologeerd was door de wetenschappelijke vooruitgang in zijn tijd en de schitterende ontdekkingen daarvan op zuiver fysisch gebied – het 'laatste woord van kennis', zoals het toen in wetenschappelijke tijdschriften werd genoemd – de voorkeur gaf aan de wetenschappelijke theorieën en stokpaardjes van die tijd boven de leringen van de oude wijsheid, leringen die waren bewezen door generatie na generatie van titanische denkers, mensen, grote zieners, die sinds onheuglijke tijden de natuur hadden getoetst door met hun ziel tot in de schoot van de stof zelf door te dringen op al de zeven gebieden of sferen daarvan en zo achter de waarheid, de werkelijkheid, van de dingen te komen.

Merk op dat de vraag van Sinnett op 'ons stelsel van werelden' sloeg. Ziet u hoe vaag die vraag was? Tenminste vier verschillende aspecten van de leer van de sferen konden met die woorden worden bedoeld. De leraren drongen er bij Sinnett en Hume op aan een vaste terminologie en nomenclatuur te volgen, wat Sinnett inderdaad tot op zekere hoogte heeft gedaan. Veel van de door ons gebruikte termen en uitdrukkingen hebben wij aan hem te danken, en we zijn hem dan ook erkentelijk voor het goede werk dat hij in dat opzicht heeft gedaan; maar veel van deze termen zijn te vaag. De term 'wortelras' bijvoorbeeld is een hoogst ongelukkige keus geweest. Later zullen we aantonen hoe ongelukkig deze is. We stellen voor de term van de meester zelf over te nemen, 'stock-race' [stamras] waarbij het woord 'stock' wordt gebruikt in de zin van *lichaam* of *romp*. We hebben aan Sinnett ook de term 'ronde' te

danken, die de gang van de levensgolf betekent van bol A, de eerste van onze aardketen, naar bol G of de zevende aan het eind; en nog veel meer woorden, uitdrukkingen en een groot deel van de technische woordenschat die nu algemeen door ons worden gebruikt zijn afkomstig van Sinnett en Hume.

De vraag over 'ons stelsel van werelden' die door Sinnett werd gesteld, bood de meester een uitstekende gelegenheid om hem in algemene bewoordingen de waarheid te zeggen en toch voor hem te verbergen wat hij niet mocht weten. Was Sinnett met zijn vraag voldoende duidelijk geweest – of, om het anders te zeggen, was hij wijs genoeg geweest om een volkomen duidelijke vraag te stellen – dan zou het voor de leraar gezien de noodzakelijke geheimhouding veel moeilijker en pijnlijker zijn geweest een duidelijk omschreven antwoord te geven. In dat geval zou Sinnett een nauwkeurig antwoord hebben gekregen; of er zou hem zijn gezegd dat zijn vraag er een was waarop geen antwoord mocht worden gegeven, zoals in verschillende gevallen inderdaad is gebeurd. Maar wat was het antwoord dat hij in feite kreeg? We hebben het gelezen en het bevat achter en in de woorden een aantal fragmenten van leringen. Al deze vier aspecten van de algemene leer van de sferen, waarop we hebben gezinspeeld, zijn besloten in het antwoord van de meester in de vorm van wenken of toespelingen, met een speciale verwijzing naar de meest esoterische hiervan. 'Ons stelsel van werelden' werd opgevat zoals het werd gesteld, precies zoals de vage en onduidelijke vraag – vanuit het gezichtspunt van het occultisme – moest worden opgevat. De archaïsche wet luidt dat alleen zij die *op de juiste wijze* aan de deur kloppen, naar binnen kunnen gaan. Het hangt er helemaal van af op welke deur men klopt; en dat is een oude regel die heel heel oud is en teruggaat tot onheuglijke tijden, zelfs tot de dagen van de latere Atlantiërs, toen de mysteriën voor het eerst werden ingesteld om het edeler deel van het Atlantische volk af te zonderen van hen die begonnen te degenereren en hun ondergang tegemoet snelden.

Men moet dus goed begrijpen dat ons *universele* zonnestelsel van werelden onze zon betekent met alle planetaire lichamen in het zonnestelsel, van welke graad of soort en op welk gebied ook, innerlijk of uiterlijk, en onverschillig in welke baan zij rond de zon, hun hoofd, wentelen. Bedenk in dit verband ook dat ons zonnestelsel zevenvoudig is, dat het bestaat uit zeven gebieden of werelden en dat er dus zeven zonnen in zijn, waarvan wij slechts één zon zien, de laagste in graad.

Omdat het een onderdeel van onze studie vormt, is het nu mis-

schien een goede gelegenheid te zeggen dat de bewoners van de drie bollen die aan de onze voorafgaan en die van de drie bollen die de onze volgen in de planeetketen van onze aarde, in beide gevallen, twee zonnen zien. Gelukkig hebben wij hiervan een voorbeeld in de moderne astronomie in wat men dubbelsterren noemt. Er zijn veel soorten dubbelsterren. Ik bedoel hier niet zuiver optische dubbels, maar echte solaire paren of koppels, een feit dat nauw verband houdt met de interessante en ook geheimzinnige leer van de verduisteringen waar we op in zullen gaan als we onze huidige studie van de planeetketen van onze aarde voortzetten. Maar deze stellaire paren of koppels tonen aan dat die zonnen, die als paren worden gezien, deel uitmaken van een zevenvoudig stelsel dat evenals onze eigen zon een lagere enkelvoudige zon hebben, of een lagere zon van het vierde gebied, zoals onze eigen stoffelijke zon. Hier ziet u hoe één sleutel tot de oude wijsheid de deur opent naar de geheime kamers van de natuur. Vergeet nooit het oude Hermetische axioma: de analogie is de fundamentele wet van de natuur, 'Zo boven, zo beneden'.

Vervolgens: wat zijn de zeven heilige planeten van de Ouden? Het zijn de volgende. Ik noem ze niet in hun juiste esoterische volgorde; ik noem ze op de oude exoterische Griekse manier: maan, Mercurius, Venus, zon, Mars, Jupiter, Saturnus. Merk in de eerste plaats op dat onze aarde niet een van deze zeven heilige of geheime planeten is. In de tweede plaats, dat de maan (de eerste in de volgorde van opsomming en die aan Mercurius voorafgaat) en de zon in deze exoterische opsomming als planeten worden beschouwd. In werkelijkheid vertegenwoordigen ze twee geheime planeten die voor ons onzichtbaar zijn: de zon, een planeet binnen de baan van Mercurius die we, zo u wilt, gemakshalve Vulcanus noemen, een planeet zichtbaar voor de mensen van het derde wortelras – of stamras – in deze ronde, maar die nu voor ons uit het gezicht is verdwenen. Ze zal echter opnieuw verschijnen naarmate ons eigen ras naar hogere gebieden van waarneming vordert. De maan vertegenwoordigt, zoals gezegd, een andere geheime planeet die nu stervende is, omdat ze bijna het einde van haar zevenvoudige levenscyclus heeft bereikt. Voordat de aarde *haar* zevende ronde heeft bereikt, zal onze maan in atomair stellair stof zijn uiteengevallen en deze geheime planeet, die een stervende planeet is, deze mysterieplaneet waarvoor de maan het exoterische substituut is, zal dan de satelliet van de aarde zijn in plaats van de maan die was en nu nog is; maar die planeet-satelliet zal niet een echte *maan* zijn, maar slechts een satelliet. Let goed op

het verschil. De planeet Mars bijvoorbeeld heeft twee satellieten, Phobos en Deimos. Phobos is geen maan; maar Deimos is een echte maan, maar niet van Mars. Phobos is ingevangen, zouden we kunnen zeggen, door Mars.

Dit onderwerp van de zeven heilige planeten van de Ouden is nauw verbonden met de leer van de planeetketen van onze aarde, en laatstgenoemde is een specifiek geval van de algemene leer van de sferen; en we zullen expliciet op die leer moeten ingaan. Maar laten we er vanavond nog op wijzen dat de zon en de maan, aangezien ze twee van de zeven geheime planeten in de exoterische opsomming vormen, de substituten zijn voor twee geheime en onzichtbare planeten, waarover al kort is gesproken. Dan is er met betrekking tot Mars sprake van een mysterie – iets dat esoterisch, geheim, is – dat met dit onderwerp samenhangt en waarop we door tijdgebrek vanavond niet dieper kunnen ingaan, maar hierin ligt de reden waarom H.P. Blavatsky toen ze op deze zeven geheime planeten zinspeelde op een bepaalde bladzijde van *De Geheime Leer* slechts van vier spreekt – Saturnus, Jupiter, Mercurius en Venus – en een toespeling maakt op drie andere, waarvan ze daar niet zegt dat ze tot de groep van de zeven heilige planeten van de Ouden behoren.

Let wel, elk van de zeven bollen van de planeetketen van onze aarde staat onder leiding van een van de zeven heilige planeten en wordt daardoor in feite gevormd; dat is een van de redenen waarom die heilig werd genoemd. Verder staat elk wortelras – of stamras – van elk van de zeven bollen gedurende elke bolronde onder de bescherming en leiding van een van de zeven heilige planeten. Maar de voornaamste reden om ze heilig te noemen is deze: omdat ons universele zonnestelsel uit zeven gebieden van zijn bestaat, met andere woorden is samengesteld uit zeven werelden, zeven gebieden, zeven sferen van leven en activiteit – geen bollen maar sferen in ruime zin, zoals een mens spreekt over sferen van activiteit – zoeken we naar een antwoord op de vraag waarom dat zo is. Het antwoord is als volgt en er blijkt uit waarom deze planeten heilig worden genoemd. Elk van deze zeven planeten is het huis van een van de zeven logoi van *ons* zonnestelsel en zij vormen dus een kleinere groep aan het hoofd waarvan een van de zeven oorspronkelijke logoi van het universele zonnestelsel staat. Toen ons universele zonnestelsel als een nevelvlek uit zijn latente toestand kwam, werd het later een komeet en nog later splitste het zich in zon en planeten die elk zijn eigen bijzondere levensweg ging volgen; de splitsing van het innerlijke leven van de nevelvlek in zeven kosmische krachten voor toekomstige levensactivitei-

ten werd door de zeven oorspronkelijke logoi tot stand gebracht.

Laten we het zo zeggen: de voornaamste logos van het universele zonnestelsel is zevenvoudig, dat wil zeggen de zonnelogos – Brahmā, zoals de hindoes zouden zeggen – is zevenvoudig. Elk van deze zeven kleinere logoi die zich opnieuw in zeven krachten of machten onderverdeelt, vormt een zevenvoudige groep of kleiner zonnestelsel en *ons* zonnestelsel is een van die groepen: zeven kleinere logoi, en elk van deze correspondeert met en is de bestuurder, de gids, van een van de zeven heilige planeten; zo u wilt, haar leven schenkende ziel. Maar let wel: eerstgenoemde onderverdeling vormt de levenskrachten van *ons* zonnestelsel. *Ons* zonnestelsel vormt dus een groep binnen het universele zonnestelsel. We hebben al eerder uitgelegd wat we bedoelen. Dus met andere woorden, er zijn negenenveertig van deze kleinere logoi in ons universele zonnestelsel; maar onze heilige zeven die met de planeetketen van onze aarde *ons* zonnestelsel vormen, behoren tot *onze* zonnelogos. Nog anders gezegd: evenals de zon zijn spectrum van zeven stralen heeft, zo is elk van deze stralen weer onderverdeeld in zeven kleinere stralen. Zie dit alstublieft als een illustratie. Zoals u zich zult herinneren, bestaat onze planeetketen – het onderwerp van de volgende bijeenkomst – uit zeven bollen, die samen de ontwikkelde zevenvoudige entiteit zijn uit een vroegere zevenvoudige keten in een andere levenscyclus of een ander manvantara, een keten die nu dood is maar als onze maanketen fungeert. Vergeet niet dat wanneer wij 'onze maan' zeggen, wij in *dit* geval de zevenvoudige maan bedoelen, de zevenvoudige entiteit als afgerond geheel. Onze tegenwoordige maan is in feite niet de vroegere *stoffelijke* maan die is verdwenen, maar haar kāmarūpa, haar vampierachtige omhulsel, in meer dan één opzicht werkelijk vampierachtig. Ze is een schim van de vroegere maan, in feite haar schil. Onze aarde, die eruit ontstond, onttrekt nog steeds hieraan de levensatomen die ze als haar karmisch lot in zich op moet nemen, ten goede of ten kwade, al naar het geval wil.

HOOFDSTUK 42

DE LEER VAN DE SFEREN IN HAAR VIER ASPECTEN. DE ZEVEN HEILIGE PLANETEN EN HUN BESTUURDERS: HUN RELATIE TOT ONZE AARDKETEN. DE CIRCULATIES VAN DE KOSMOS: BINNENRONDEN EN BUITENRONDEN; ŚISHTA'S, ÉÉN UNIVERSELE FUNDAMENTELE WET: ZO BOVEN, ZO BENEDEN. DE LEER VAN HET OOG EN DE LEER VAN HET HART.

De beroemdste Babyloniërs en ook Ostanes en Zarathustra noemen de sterrensferen terecht kudden; hetzij omdat onder de hemellichamen alleen zij volmaakt rond een centrum worden gevoerd, dan wel omdat zij, in overeenstemming met de orakels door hen in een bepaald opzicht worden gezien als samenbundelingen en verzamelaars van fysische oorzaken, die zij in hun heilige verhandelingen eveneens kudden [ἀγέλας], en door het inlassen van een gamma [ἀγγέλους], engelen noemen. Op grond hiervan worden de sterren die over elk van deze kudden de leiding hebben als demonen beschouwd, vergelijkbaar met engelen, en worden aartsengelen genoemd: en zij zijn zeven in getal. – Anon., *Theologumenis Arithmeticis*
(naar vert. Cory, *Ancient Fragments*, blz. 276)

De 'leer van het oog' is voor de menigte, de 'leer van het hart', voor de uitverkorenen. De eersten herhalen trots: 'Zie, ik weet', de laatsten, zij die in nederigheid hebben vergaard, erkennen op zachte toon, 'aldus heb ik gehoord'. . . .

De dharma van het 'oog' is de belichaming van het uiterlijke en het nietbestaande.

De dharma van het 'hart' is de belichaming van bodhi, het bestendige en eeuwigdurende. – *De Stem van de Stilte*, Fragment II

De overleveringen van de mensheid zeggen ons, en de optekeningen van de oude wijsheid bevestigen deze overleveringen, dat de leringen die we de afgelopen vier jaar hebben bestudeerd ongeschonden en in hun oorspronkelijke zuiverheid tot ons zijn gekomen, en onder de hoede staan van grote geesten, grote mensen, grote zielen. Deze overleveringen, die teruggaan tot het midden van het vierde of Atlantische stamras, namen in de loop van de eeuwen diverse vormen aan toen ze

op verschillende tijdstippen min of meer volledig werden bekendgemaakt; ze namen de vorm aan, zeggen wij, van de verschillende grote wereldreligies; en achter deze grote wereldreligies, onder de oppervlakte, vinden we heel wat, zo niet alle leringen van de oude wijsheid. We moeten onder de religies waarover we spraken niet de diverse kleinere religies of halfreligieuze culten rekenen, hoe groot hun verspreiding onder de mensheid ook mag zijn geweest, omdat deze kleinere religies vaak hun ontstaan te danken hadden aan mensen, die de oude wijsheid niet volkomen hadden begrepen en die in sommige gevallen hun eigen leraren ontrouw waren geworden. En daarin kunnen wij een van de voornaamste redenen vinden waarom deze archaïsche leringen steeds als heilig en geheim werden beschouwd; omdat de meesters zoals aan Sinnett en Hume werd gezegd, een reeds door priesters beheerste en onder credo's gebukt gaande wereld niet met nog een exoterische religie wilden of willen opschepen.

Een bron die bij haar oorsprong is verontreinigd, kan moeilijk de zuivere wateren geven die genezing brengen. Het beste middel tegen dwaasheid is wijsheid; tegen onwetendheid, werkelijke kennis; tegen valse en daarom in het geheel niet gewaarborgde theosofie, de archaïsche leringen van de wijsheidsreligie.

We gaan verder met het onderwerp waarmee we vorige keer zijn begonnen; het hoofdthema was toen wat men de leer van de sferen noemt, waarvan de leer van onze planeetketen, de planeetketen van ons zonnestelsel, een bijzonder geval is. Laten we de uiteenzetting die toen werd gegeven nog eens kort nagaan en mogelijk tegelijk iets verduidelijken. De leer van de sferen omvat alle leringen die handelen over de oorsprong, het leven en de bestemming van de sferen of planeten, en van de zon, die tot ons universele zonnestelsel behoren en dit samenstellen. Met 'universele' zonnestelsel bedoelen we alle lichamen, welke dan ook, bekend of onbekend, zichtbaar en onzichtbaar, die om de zon wentelen, die hun hoofd is. Er zijn veel van zulke planeten, tientallen, waarvan de meeste voor onze stoffelijke ogen onzichtbaar zijn.

Het tweede aspect van de leer van de sferen is de daaronder vallende leer van de planeetketens. Elk van deze planeten is een zevenvoudig lichaam, dat uit zeven bollen bestaat die een eenheid vormen; en in het geval van de zeven of acht of negen planeten die aan de astronomie bekend zijn, is steeds één van de zeven bollen voor ons zichtbaar, omdat onze ogen door de evolutie op deze planeet zijn getraind ze te zien, want deze enkele gevallen behoren tot ons 'gebied'. Als we op de bollen

van onze keten zijn, waar we na het verlaten van deze aarde naartoe gaan, dan zullen onze zintuigen door de natuur, door de evolutie, zijn getraind om andere hemellichamen, andere planeten van ons universele zonnestelsel waar te nemen en te zien – met andere woorden, te leren kennen. Hetzelfde geldt voor de bollen die we verlieten toen we langs de planeetketen afdaalden. Elke planeetketen heeft volgens de leringen dus zeven bollen, die op vier gebieden bestaan: twee bollen op elk van de drie hogere gebieden, en van deze zeven bollen bevindt er zich slechts één op het laagste gebied; onze aarde is op dit laagste of vierde gebied van onze keten. Deze leer van de planeetketen vormt op het ogenblik het hoofdthema van onze studie.

Het derde aspect van de leer van de sferen is wat men de zeven heilige planeten van de Ouden noemt – eveneens een leer die een zevenvoudig mysterie omvat. Deze planeten zijn respectievelijk Saturnus, Jupiter, Mars, de zon (die in deze opsomming dient als plaatsvervanger voor een planeet binnen de baan van Mercurius), Venus, Mercurius en onze maan, die ook een plaatsvervanger is van een planeet dichtbij onze aarde en die nu stervende is. Deze zeven heilige planeten van de Ouden werden heilig genoemd om redenen die op de vorige bijeenkomst werden gegeven. Ze zijn de huizen van de zeven krachten van *één* van de zeven hoofdstralen van de zonnelogos: terwijl deze ene hoofdstraal onze bijzondere logos is. Deze leer is werkelijk heel eenvoudig, maar omdat het gaat om zeven die zijn besloten in zeven, klinkt ze erg ingewikkeld; in feite is ze dat niet. Er zijn zeven voornaamste of hoofdstralen of krachten die de zon vormen en bezielen; en deze zeven krachten zijn de zeven zonnelogoi. Elk van deze zeven voornaamste logoi is op zijn beurt in zeven onderverdeeld; en deze zeven onderverdelingen van één hoofdstraal of hoofdlogos vormen de bestuurders, de genii, de aartsengelen zo u wilt, en de zeven heilige planeten zijn hun huizen.

Elk van deze zeven heilige planeten was nauw betrokken bij de bouw van één van de bollen van onze planeetketen. Elk van de stamrassen of wortelrassen op elk van onze zeven bollen tijdens de doortocht van de evoluerende levensgolf staat eveneens onder het rechtstreekse gezag en toezicht van één van deze zeven heilige planeten; en als we 'planeet' zeggen, moet u ermee rekening houden dat we niet alleen het stoffelijk lichaam hiervan, de planeet die we zien, bedoelen; dat is slechts het huis van de zevenvoudige dhyān-chohan, de bestuurder, de genius, de bijzondere zonnekracht die deze planeet heeft gebouwd en die haar gebruikt als zijn huis – zijn 'zenuwcentrum' als het ware.

Het vierde aspect van het universele zonnestelsel betreft de groep die zo heilig is, dat H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* (1:193) hiervan zegt: 'Wat Mars, Mercurius en 'de vier andere planeten' betreft, deze staan in een betrekking tot de Aarde, waarover geen meester of vergevorderde occultist ooit zal spreken [in het openbaar, moeten we hieraan toevoegen], en nog minder de aard ervan zal verklaren'.

Deze leer van de sferen is schitterend. We hebben er alleen de hoofdlijnen van geschetst; nauw verbonden hiermee is een tweede leer, die nog heiliger en mysterieuzer is, en die we de *leer van de circulaties van de kosmos* kunnen noemen, waarvan de circulaties van de krachten van het universele zonnestelsel een speciaal geval zijn. In het voorbijgaan merk ik op dat de werkingen van karma en de reïncarnatie van de menselijke ziel op aarde speciale gevallen zijn van deze twee leringen: de leer van de circulaties die de werkingen van karma mogelijk maken; en de leer van de opeenvolgende belichamingen van de mens in huizen van vlees, zoals de leer van de sferen de bouw toont van andere bollen in huizen met een stoffelijke vorm, die geschikt zijn voor de evoluerende zielen en daaraan lichamen verschaffen die passen bij elk van deze bollen. Deze leer van de circulaties van de kosmos is een leer die we met grote omzichtigheid benaderen. We moeten bedenken dat wat hier nu over dat onderwerp kan worden gezegd lang niet alles omvat wat men over dit diepzinnige onderwerp zou kunnen zeggen; nee, nog geen tiende deel. Deze leer van de circulaties van de kosmos of van de circulaties van de levenskrachten in het universele zonnestelsel handelt onder andere over de gang van de levensgolf van bol tot bol in onze planeetketen; ze verklaart en verduidelijkt voor ons hoe dit gebeurt; terwijl de leer van de sferen laat zien naar welke bollen deze circulaties gaan, welke bollen deze circulaties binnentreden en in welke toestand die bollen worden verlaten wanneer hun respectieve levenscyclussen zijn voltooid. Dit slaat natuurlijk ook op ons hier op aarde en op de levensatomen op onze bol; en zegt ons bijvoorbeeld wat voor mensen we zullen zijn op de eerstvolgende bol die na onze aarde komt en wat we waren op de bol die aan deze aarde voorafging. En de levensgolf werkt op dezelfde manier op alle bollen van onze keten; dat wil zeggen deze circulaties hebben betrekking op elke bol afzonderlijk en op alle bollen.

Wat deze planetaire bestuurders of genii of dhyān-chohans betreft – elke ondergeschikte zonnelogos van de zeven kleinere logoi van één hoofdlogos vormt de leidende genius van een bol – zij zijn in feite de

bouwers van onze planeetketen plus het inwonende leven of de svabhāva dat tot onze eigen planeetketen behoort. Het menselijke zaad bijvoorbeeld wordt gezaaid; het groeit, wordt een embryo, wordt tenslotte geboren en groeit op tot een mens. Het inwonende leven is er, het karakter, de innerlijke drang, de voorwaartse impuls, de ontwikkeling van de innerlijke vermogens; maar dit gebeurt in een wereld met omringende krachten die het diepgaand beïnvloeden met actie en reactie, of karma. Hetzelfde geldt voor de bollen; en ook voor onze planeetketen als geheel.

Er kan tussen haakjes nog worden opgemerkt dat deze zeven heilige planeten op bijzondere wijze bijdragen aan de bouw van onze planeetketen; maar ook de aarde zelf is één van een andere groep of reeks van zeven planeten, die meewerkt aan de bouw van de planeetketen van enkele andere van onze planeten – zo nauw verweven en verbonden zijn de werkingen van de levenskrachten en levensgolven in onze zonnekosmos, ons universele zonnestelsel.

Als we nu kort de vragen nagaan die we straks in bijzonderheden zullen bestuderen, denk er dan aan dat de levensgolf in iedere planeetketen – we zullen onze eigen planeetketen als een voorbeeld van de regel nemen – één keer van de eerste bol naar de zevende, door alle zeven bollen gaat; en wanneer ze op deze manier eenmaal door de zeven bollen van de keten is gegaan, heeft ze, wat wij één ketenronde noemen, voltooid, waarbij *ronde* een woord is dat door Sinnett voor dit doel werd bedacht en dat we nog steeds gebruiken. Zeven van zulke ketenronden vormen een levenscyclus van onze planeetketen. En wat gebeurt er dan?

We komen nu op nog een mysterie. Er zijn buitenronden en binnenronden. De binnenronde omvat een rondgang van de levensgolf in een planeetketen van bol A naar bol G (of Z), en dat gebeurt zeven keer in een planetair manvantara. De buitenronde omvat de rondgang van het geheel van een levensgolf van een planeetketen, door de werking van de circulaties van het zonnestelsel, van de ene heilige planeet naar de andere, en dit zevenmaal.

Laten we even terugkomen op een ronde in een planeetketen: op onze bol brengt de inwonende egoïsche kracht in ieder mens, of in ieder leven of iedere entiteit, voor zichzelf lichamen tot ontwikkeling, die passen bij hun omgeving – uiterlijke lichamen, innerlijke lichamen. De hogere van deze innerlijke lichamen kunnen we monadische eieren noemen; en wanneer de levensgolf één van de zeven bollen van die pla-

neetketen verlaat om naar de volgende bol over te gaan, blijven de voertuigen – die passen bij en behoren tot die bepaalde bol, de producten van haar eigen evolutie daarop – achter als *śishta's*, een Sanskrietwoord dat 'overblijfselen' betekent. Wanneer dezelfde levensgolf in de volgende cyclus terugkeert dienen deze śishta's als de eerste voertuigen of lichamen voor de monaden van die terugkerende levensgolf die dan na eonen en eonen van tijd deze 'slapende sferen' of sluimerende 'levensatomen' of voertuigen aantreffen die voor hen gereedstaan. Deze slapende sferen of sluimerende levensatomen passen alle bij die bepaalde bol van de planeetketen die hen tot ontwikkeling had gebracht. De śishta's zijn dus de reeds tot ontwikkeling gebrachte of *geïndividualiseerde* voertuigen of 'levensatomen' die geschikt zijn om de terugkerende menigte monaden te ontvangen.

Laten we deze leer van onze planeetketen aanschouwelijk maken door zeven cirkels te tekenen, waarbij elke cirkel één van de gemanifesteerde bollen van onze planeetketen voorstelt.

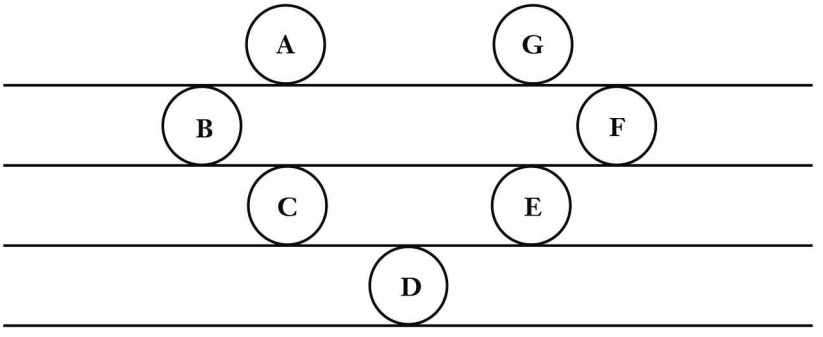

Diagram 1

De levensgolf komt bol A binnen, doorloopt daar haar levenscyclus en gaat dan over naar bol B. Na beëindiging van haar cyclus op bol B gaat ze over naar bol C; en dan naar bol D, de laagste van de zeven. In onze eigen keten is bol D onze aarde. We trekken rechte lijnen onder de drie hogere paren en één rechte lijn onder bol D. Deze lijnen stellen de vier laagste gebieden of werelden van ons zonnestelsel voor, ons universele zonnestelsel. Er zijn nog drie hogere gebieden of werelden, en in totaal zijn er zeven; boven deze drie hogere gebieden zijn er nog drie, waardoor het volmaakte getal tien wordt gevormd. Over deze laat-

ste drie, de hoogste gebieden of werelden, zullen we hier niets meer zeggen.

Maar laten we nu op de drie hogere gebieden van de zeven nog vijf cirkels tekenen die als volgt bollen voorstellen: twee bollen op het laag-

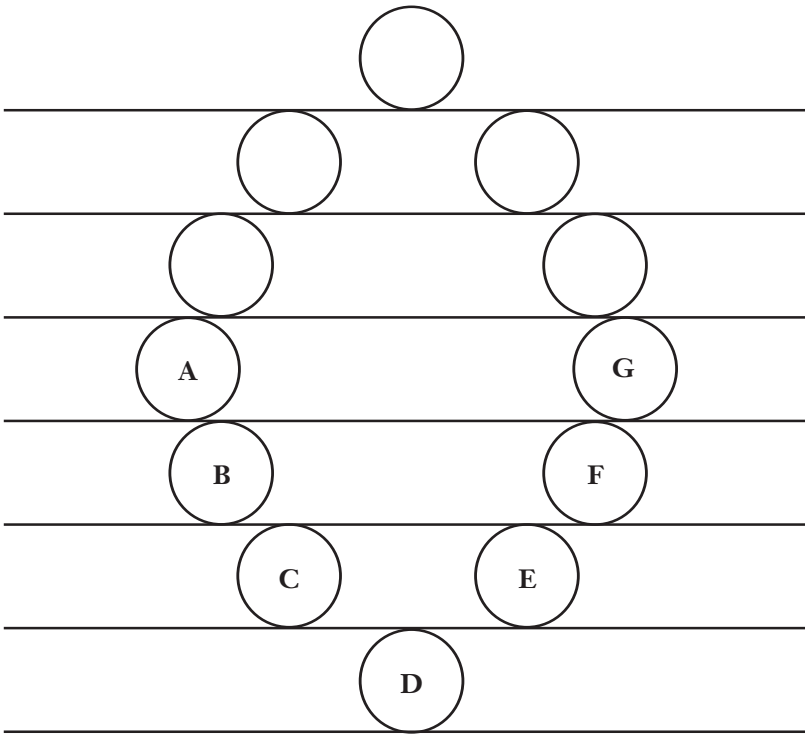

Diagram 2

ste gebied van deze drie hoogste, nog twee bollen op het gebied daarboven en één bol op het zevende gebied van onderaf geteld, die het hoogste punt of de top vormt. Dan hebben we twaalf bollen in onze planeetketen: zeven gemanifesteerd en vijf verborgen; en dat is de constructie (van de logoïsche zonnekracht) die we gaan bestuderen – en, tussen haakjes, elk van deze twaalf bollen correspondeert volgens de oude wijsheid met een van de twaalf tekens van de dierenriem. U ziet dus dat er zeven gemanifesteerde bollen zijn; één voor ons zichtbaar, de laagste en vierde; zes hogere *in abscondito* of verborgen; en tenslotte vijf bollen op de drie hogere gebieden van de zeven gebieden; er zijn dus in

totaal twaalf bollen. Dit geeft niet meer dan een schetsmatig beeld van de leringen.

Vanzelfsprekend rijst de vraag: Wat cirkelt in de binnenronden van bol tot bol van een planeetketen en gaat in de buitenronden beurtelings van de ene naar de andere planeet van de zeven heilige planeten? We hebben gezegd dat elke bol van een keten haar menigten monadische eieren als śishta's behoudt, wanneer de levensgolf haar verlaat. We gebruikten toen het woord 'monadisch' in algemene zin; dat wil zeggen, het slaat in alle gevallen op dat bepaalde deel van het hele geestelijk psychisch-fysieke gestel van de mens, dat met die bepaalde bol correspondeert – kortom dat daartoe behoort en dat wordt achtergelaten zoals een reiziger een huis of zijn kleding, die geschikt zijn voor bepaalde klimaten en weersomstandigheden, achterlaat wanneer hij ergens anders heengaat, want hij zal naar die vroegere woning van hem terugkeren. Maar wat is het, wat is dat uiteindelijk fundamentele, die monade, die hogere monade die het onsterfelijke zaad verschaft en in feite is, waaruit al die andere ontstaan? Dat noemde H.P. Blavatsky het geestelijke zelf, de goddelijke ziel; het onsterfelijke zaad, de vader-moeder, de bron, de oorsprong – noem het zoals u wilt – van het eivormige lichaam, het aurische ei, dat in zijn essentie, niet in zijn vorm, de goddelijk-geestelijke individualiteit van de mens of van een andere levensentiteit bevat. Die kent geen dood, geen geboorte; ze blijft gedurende het hele zonnemanvantara bestaan en gaat pas het hoogste paranirvāṇa in wanneer het universele zonnestelsel na het verstrijken van zijn cyclische evolutie tenslotte pralaya of de latente toestand ingaat.

Denk eens een ogenblik aan wat dit alles betekent. Het betekent dat wij op iedere bol – laten we de onze, onze aardbol, als illustratie nemen en ons mensen als de voorbeelden van deze illustratie – deels van binnen naar buiten door onze eigen svābhāvische drang en deels van buiten naar binnen door de reactie van de natuur om ons heen, hier bepaalde persoonlijkheden en bepaalde karakters en bepaalde voertuigen tot ontwikkeling brengen die volkomen passen bij de bol waarop we dan zijn. Die karakters en persoonlijkheden en voertuigen zijn volstrekt ongeschikt voor een andere bol, volstrekt ongeschikt voor een ander gebied. Ze zouden evenmin naar een ander gebied kunnen gaan of op een andere bol kunnen leven als een roos bijvoorbeeld op de bodem van de oceaan zou kunnen leven. Ze horen daar niet thuis; ze horen thuis op deze aarde; en ze behoren tot de materiële en psychische atmosfeer van deze aarde; ze behoren tot die bepaalde wereld van circulaties van

krachten, die deze aarde vormen en in feite deze aarde *zijn*. We vinden geen rozen aan de noordpool, of gletsjers op zeeniveau in de tropen. Alles in de natuur is aangepast aan en heeft zijn eigen plaats.

Op elk van de andere bollen van onze keten worden eveneens lichamen of voertuigen, enz., tot ontwikkeling gebracht, innerlijke en uiterlijke lichamen, die in elk van deze gevallen met die bollen corresponderen, die daar thuishoren, die wij daar hebben gemaakt toen we daar waren en die we daar hebben achtergelaten, toen we die bollen verlieten. Evenzo komt de mens wanneer hij reïncarneert terug met dezelfde geestelijke individualiteit, want er geldt slechts één grondregel in de hele kosmos, één fundamentele wet; hij komt inderdaad terug met dezelfde hogere menselijke individualiteit. Maar omdat het ras verschilt, het karma verschilt en de omstandigheden verschillen – want de doorgaande evolutie heeft zowel hem als de omringende bol verder ontwikkeld – ontwikkelt hij telkens voor zichzelf en uit zichzelf en op elke bol, persoonlijkheden, voertuigen, enz., uit de zaden die bij elk vorig sterven in latente toestand in het karakter waren opgenomen en bezielt zo opnieuw, betreedt zo opnieuw de verschillende soorten monadische eieren van die bol die vroeger op elk van de bollen zijn achtergelaten toen de levensgolf ze verliet om verder te gaan.

Diegenen onder u die een studie hebben gemaakt van de oosterse klassieken, zullen onmiddellijk inzien dat wat er is gezegd, hoe weinig dit tot nu toe ook is, een schitterend licht werpt op de leringen van de grootste van de oude religies, zoals die van Egypte en van Griekenland; en wel in het bijzonder de leringen van het brahmanisme en boeddhisme in India en het verre oosten. Het is dan ook geen wonder dat theosofie de éénmakende filosofie van de wereld is genoemd. Ze toont het hoe en waarom van al deze grote oude religies. Ze vertelt ons wat zij waren en wat zij betekenden.

Men kan zich afvragen – we wijken even van ons onderwerp af, maar dat is kennelijk nodig – waarom er zoveel over zeven wordt gesproken: zeven hier en zeven daar en zeven overal? Leven we in een ordeloos heelal, een dolzinnig heelal, een heelal zonder orde of duidelijk omschreven plan? Of leven we in een heelal waarvan ieder atoom onderhevig is aan krachten die door nog hogere en meer verborgen en sterkere krachten worden beheerst? Het laatste is kennelijk het geval. En deze hogere krachten zijn onderhevig aan en worden beheerst door nog hogere. Dit betekent eenvoudig dat er door al wat bestaat één samenhangende levensgolf stroomt; en omdat die één samenhangende,

gecoördineerde wil vertegenwoordigt, die één fundamentele richting heeft, moet zij *op alle gebieden van het heelal* min of meer *op dezelfde manier te werk gaan*. U ziet nu hoe noodzakelijk, hoe waardevol voor ons en hoe schoon de oude leringen zijn, die uitdrukking geven aan de fundamentele werking van de natuur, die gewoonlijk de wet van analogie wordt genoemd en wordt weergegeven in het Hermetische axioma, 'Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven'.

De wil van de oorspronkelijke kosmische logos stort zich, als het ware, in één richting uit in stromen van licht en leven. Bij hun afdaling in de stof en het weer opstijgen naar hun bron gaan die stromen door hun verschillende cyclussen en vormen. Daardoor volgen ze slechts – en ze kunnen niet anders – de machtige impulsen die aan het centrale hart, die ene wil ontspringen. We zijn geneigd de woorden doel of plan te gebruiken, als deze woorden in de christelijke theologische stelsels niet zo werden misbruikt, dat ze de toehoorders bijna het idee geven van een kosmische persoonlijke God en die godslastering onderschrijven wij niet. Precies hier gaat de werking van karma een rol spelen. Karma is geen wet die door iets of iemand is gemaakt. Het is de inherente aard of eigenschap van het kosmische zijn om op elke actie daarin te reageren. Het is de leer van de gevolgen. Kosmisch gesproken werkt het of stroomt de kracht ervan in een bepaalde richting, die de wil, de levensstroom, van de kosmische logos vertegenwoordigt, en omdat deze levensstroom van de logos, zoals eerder gezegd, aan één hart, het centrale hart van ons zonnestelsel, ontspringt en zo de constitutie of fundamentele werking van de universele natuur vormt, volgt alles in die natuur de richting ervan; en daarvandaan komt de leer van de zeven, die als het ware niets anders is dan een fotografische afdruk op ons denken van kosmische feiten, want de zonnelogos is in tien delen verdeeld, waarvan er zeven gemanifesteerd en drie occult of verborgen zijn. Alles wat zijn leven aan de logos te danken heeft, wat een deel van de logos is, wat is onderworpen aan zijn energiestroom en aan zijn 'wet', is daarom uit primaire noodzaak eveneens gebouwd volgens een zevenvoudig plan.

Na deze inleidende woorden beschouwen we het eerste aspect van de leer van de sferen: de planeetketen van onze aarde. Deze bestaat, zoals in diagram 2 in beeld is gebracht, uit zeven gemanifesteerde bollen en vijf die verborgen zijn: de hoogste twee van de lagere zeven vormen het model voor de vijf en laatste daaronder. De twee volgende bollen zijn grover en stoffelijker; de twee die daarop volgen hebben een

nog grovere en stoffelijkere samenstelling; de reeks gebieden eindigt met onze aarde die de kopie hier beneden is van de superspirituele bol, die de laatste of twaalfde – of eerste – in onze hele planeetketen is.

Diegenen onder u die bekend zijn met de klassieken zullen zich herinneren dat Plato erover spreekt dat de godheid meetkundig volgens een twaalfvoudig plan te werk gaat. Waarom heeft de dierenriem twaalf huizen of tekens? Waarom waren er in alle grote wereldreligies uit de oudheid twaalf grote goden – zeven gemanifesteerde en vijf occulte? In deze oude religies verschilden de vormen waarin men zich uitdrukte en de bewoording, maar de leer van het hart was in alle aanwezig en gelijk; niet de leer van het oog, d.w.z. van de uiterlijke dingen die men zag, het plechtige ritueel en de eredienst die vaak onderling sterk verschilden. Dat was het exoterische deel – niet 'onjuist', maar onverklaard; maar de leer van het hart, om onze oude taal, onze oude terminologie te gebruiken, namelijk de leer van dat wat *verborgen en niet zichtbaar* is en wat de hogere uitdrukking van de waarheid is, is verborgen en niet waarneembaar voor het fysieke oog. Daarom werden de uitstromingen uit de edeler natuur van de mens, zijn hogere ziel, die spiritueel, schoon, heilig, ja zelfs goddelijk zijn, alle tezamen genomen ook de leer van het hart genoemd.

De vorige keer is gezegd dat Sinnett en Hume en later ook anderen de leringen van de meester over de bollen die onze eigen planeetketen vormen, verkeerd hadden begrepen en verkeerd hadden uitgelegd; wij verwezen toen naar het eerste deel van *De Geheime Leer* en de vriendelijke maar niettemin onverbiddelijk scherpe kritiek van H.P. Blavatsky op het denkbeeld van Sinnett, dat zijn slechts wetenschappelijk getrainde denken de geheimen van de natuur in feite beter kende dan zijn leraar of dan H.P. Blavatsky, zijn tweede leraar; en op de bladzijden 192-4 van dat deel vindt u wat zij daarover zegt. In de eerste plaats zegt ze dat de leraar op de vraag van Sinnett een antwoord gaf dat min of meer vaag was. Dit kwam omdat de vraag heel vaag was. Sinnett scheen nooit te beseffen dat hij vragen stelde die in bepaalde gevallen eenvoudig niet konden worden beantwoord door iemand die zich tot geheimhouding had verplicht. Wat moest er dan gebeuren? De leraar had zich bereid verklaard onderricht te geven. De tijd was aangebroken om de wereld iets van de oude wijsheid te leren; enkele zaden moesten in het gedachteleven van de wereld worden gezaaid. Maar toch moest het antwoord op een vage manier worden gegeven. Had Sinnett volmaakt duidelijke vragen gesteld over duidelijk omlijnde onderwerpen, waarvan

hijzelf een bepaalde kennis bezat, dan zou hij ongetwijfeld een duidelijk antwoord hebben ontvangen of zou hem zijn gezegd dat zijn vraag niet kon worden beantwoord om de reeds genoemde redenen. Deze weigering om te antwoorden is inderdaad verschillende keren voorgekomen. Zijn vraag in dit verband was: 'Welke planeten, die aan de gewone wetenschap bekend zijn, behoren, naast Mercurius, tot ons stelsel van werelden?' Wij hebben gezien dat in het occultisme 'ons stelsel van werelden' op minstens vier verschillende dingen kan slaan: ons universele zonnestelsel; onze planeetketen; onze groep van zeven heilige planeten; en deze mysteriegroep – aarde, Mercurius, Mars en vier andere geheime planeten.

Er kwam een antwoord in algemene bewoordingen: 'Mars en vier andere planeten, waarvan de sterrenkunde nog niets weet', waarmee in het bijzonder werd gedoeld op de mysteriegroep. En waarom? Omdat Sinnett even tevoren zijn leraar vragen had gesteld over een bepaald aspect van de leringen dat niet volledig kon worden uitgelegd zonder de leer over deze mysteriegroep bekend te maken. Dat is alles. En H.P. Blavatsky zegt hier: 'Wat Mars, Mercurius en 'de vier andere planeten' betreft, deze staan in een betrekking tot de Aarde, waarover geen meester of vergevorderde occultist ooit zal spreken, en nog minder de aard ervan zal verklaren.'

Het is duidelijk dat deze zin niet op onze planeetketen slaat, omdat H.P. Blavatsky al had gezegd dat Mars en Mercurius daar niet toe behoren. Kennelijk doelt ze op een andere groep. Ze schreef ook het volgende: 'Want het antwoord was: 'Mars, enz. [feitelijk bevatte het antwoord van de leraar niet het woord *enz.*], en vier andere planeten, waarvan de sterrenkunde niets weet.' Het antwoord van de leraar bevatte het woord *nog*, 'nog niets'. Noch A, B, noch Y, Z zijn bekend, noch ook kan men ze zien met behulp van fysische middelen, hoe volmaakt die ook zijn.'

Dan gaat H.P. Blavatsky verder: 'Dit is duidelijk: (a) De sterrenkunde weet in werkelijkheid nog niets van de planeten, noch van de oude, noch van de in de moderne tijd ontdekte planeten.' Het is duidelijk dat ze hier alleen spreekt van zichtbare planeten; want de moderne sterrenkunde erkende toen niet het bestaan van andere planeten op andere gebieden van het zonnestelsel en erkent dat ook nu nog niet. '(b) Men kan geen *begeleidende* planeten van A tot Z zien, d.w.z. geen hogere bollen van een van de planeetketens in ons zonnestelsel.' Opnieuw wordt weerlegd wat Sinnett dacht. Maar let ook op het volgende: De leraar zei

in zijn antwoord aan Sinnett niet 'begeleidende planeten van A tot Z', zoals H.P. Blavatsky hier schrijft. Hij zei 'Noch A, B, noch Y, Z' waarmee *vier* planeten worden opgesomd, twee aan het begin en twee aan het eind van de mysteriegroep. U ziet dus dat hier veel achter schuilgaat, veel dat bij oppervlakkige lezing niet blijkt. H.P. Blavatsky kwam op haar beurt in precies dezelfde situatie als de meester. Zij kon niet de hele waarheid zeggen, omdat ze zich tot geheimhouding had verplicht; toch moest zij een antwoord geven; en ze deed wat de leraren in soortgelijke gevallen sinds onheuglijke tijden hebben gedaan. Zij gaven een antwoord dat volkomen juist was, zover als zij konden gaan, maar omdat alles in de kosmos en dus ook onze leringen met elkaar is verweven, lieten ze met opzet tegelijk iets doorschemeren van iets anders, waarmee een tweeledig doel werd gediend: want het was een 'versluiering' en toch was het een volstrekt en waarheidsgetrouw antwoord, *zover als het ging*.

Vervolgens citeert H.P. Blavatsky (*De Geheime Leer*, 1:197) nogmaals de woorden van de leraar: '*Laten wij ons indenken* DAT ONZE AARDE ER EEN IS UIT EEN GROEP VAN ZEVEN PLANETEN OF DOOR MENSEN BEWOONDE WERELDEN. . . .' Dan tussen haakjes, en deze haakjes zijn van H.P. Blavatsky: '(*De* ZEVEN *planeten zijn de heilige planeten van de oudheid en zijn alle zevenvoudig*.)' Hier wordt op een derde aspect van de leer van de sferen gezinspeeld. Dit is een volmaakt voorbeeld van de manier waarop men in een dergelijke situatie moet handelen.

Nog een voorbeeld van dit beleid van geheimhouding waarover we spraken vindt u op een andere plaats in *De Geheime Leer* en wel de uitspraak van H.P. Blavatsky dat onze aarde niet tot de zeven heilige planeten van de Ouden behoort, en hier zegt ze dat dit wel zo is, en de twee uitspraken zijn schijnbaar tegenstrijdig. Het is een paradox, maar het is niet tegenstrijdig. En gelukkig is deze paradox gemakkelijk uit te leggen. De zeven heilige planeten van de Ouden, als planeten van het zonnestelsel, zijn door ons aan het begin van deze bijeenkomst genoemd, namelijk Saturnus, Jupiter, Mars, de zon (een plaatsvervanger), Venus, Mercurius en de maan als een plaatsvervanger. Onze aarde is hier niet bij zoals u ziet. Maar zoals we vanavond ook hebben verklaard, is elk van de bollen van onze planeetketen het kind van, in zekere zin gebouwd door, wordt beheerst en geleid door, één van deze zeven heilige planeten dat wil zeggen door de respectieve genius of bestuurder van elk van de zeven heilige planeten. Vandaar dat de zeven bollen van onze planeetketen door de Ouden heel vaak ook de zeven

heilige planeten werden genoemd, omdat die zeven bollen door hun medewerking en bemiddeling werden gebouwd en onder hun leiding staan. De bollen werden gebouwd door de zeven heilige planeten *plus*, zoals eerder opgemerkt, de werking van het inwonende svābhāvische leven van onze eigen planeetketen.

We willen nog de aandacht vestigen op twee feiten. Ten eerste, de zeven bollen van onze planeetketen zijn *niet* de zeven beginselen van de aarde. De analogie is goed en heel frappant, maar deze zeven bollen van onze planeetketen zijn afzonderlijke en op zichzelf staande entiteiten en elk van deze zeven, waaronder onze aarde, heeft haar eigen zeven beginselen. Maar de zes andere bollen van onze keten zijn niet de zes andere beginselen van onze aarde. Dat idee is grotesk. Men zou evengoed kunnen zeggen dat zeven mensen, zeven chela's van de meesters, een groep van zeven chela's, de zeven beginselen van elkaar zijn. Beslist niet. De zeven bollen vormen één groep, maar elk is een op zichzelf staande entiteit en heeft haar eigen zeven beginselen.

Het tweede feit is dat men deze zogenaamde gebieden, deze zeven gebieden, inderdaad *werelden* zou moeten noemen. Het is heel moeilijk een juist woord te vinden om dit feit te beschrijven. Deze gebieden, of liever werelden, vormen samen de loka's en tala's: zeven loka's en zeven tala's, die met elkaar corresponderen, één voor één. Deze tweepoligheid van loka en tala die zich zeven keer herhaalt in zeven afnemende graden van stoffelijkheid naar boven geteld of in toenemende graden van stoffelijkheid naar beneden geteld, zijn macrokosmisch gezien de zeven gebieden of liever werelden van het zonnestelsel; de zeven gebieden of werelden van onze planeetketen zijn microkosmisch gezien de loka's en tala's. Deze loka's en tala's zijn dus werelden. Kijk naar de wereld om ons heen: de sterren boven ons, de aarde onder onze voeten, de waaiende winden – kortom de hele wereld die we zien, voelen en kennen. Ze is één van de loka's en één van de tala's samen. En deze loka's en tala's corresponderen met elkaar, de een met de ander, precies zoals in het geval van de tweepoligheid van magnetisme of elektriciteit op ons gebied. Fundamenteel zijn ze één, maar ze manifesteren zich met een tweepolig karakter. Die bijzondere kracht of levensstroom die omlaag neigt, vormt dat aspect van de eenheid dat het tala van een bepaalde wereld wordt genoemd. En de andere, met een aspect dat opwaarts of technisch gesproken noordelijk is gericht, vormt de loka.

De volgende keer beginnen we aan een vrij gedetailleerd onderzoek

van onze planeetketen, omdat we nu de verschillende omliggende terreinen hebben behandeld, die we kort moesten verkennen, voordat we een juist inzicht kunnen krijgen in de leringen over de planeetketen van de aarde.

HOOFDSTUK 43

ANALOGIE: HET LEVEN VAN DE MENS EN HET LEVEN VAN EEN PLANEETKETEN. OCCULTISME EN ETHIEK: 'LEEF HET LEVEN, ALS U DE LEER WILT KENNEN'.

De analogie is dus de betrouwbaarste gids voor het begrijpen van de occulte leringen. . . .

Alles in het Heelal volgt de wet van de analogie. 'Zo boven, zo beneden'; de mens is de microkosmos van het Heelal. Wat plaatsvindt op het geestelijke gebied, herhaalt zich op het kosmische gebied. Het concrete volgt het voorbeeld van het abstracte; het laagste moet overeenkomen met het hoogste; het stoffelijke met het geestelijke.

De Geheime Leer, 1:203, 206

U kunt met behulp van de analogie concluderen dat iedere bol, vóór hij de periode van volwassenheid bereikt, een tijdperk van vorming moet doormaken – ook zevenvoudig. Er heerst in de natuur een uniforme Wet, en de conceptie, vorming, geboorte, groei en ontwikkeling van het kind verschillen slechts in omvang van die van de bol. De bol kent twee perioden van tanden krijgen en van haargroei – zijn eerste rotsen die hij ook wisselt om ruimte voor nieuwe te maken – en zijn varens en mossen voor de bossen verschijnen. Zoals de atomen in het lichaam [iedere] zeven jaar wisselen, zo vernieuwt de bol zijn lagen na elke periode van zeven cyclussen. . . .

De overeenkomst tussen een moederbol en haar menselijk kind kan aldus worden uitgewerkt. Beide hebben hun zeven beginselen. In de bol vormen de elementalen (waarvan er in totaal zeven soorten zijn) (a) een grofstoffelijk lichaam, (b) zijn fluïdisch dubbel (liṅgaśarīra), (c) zijn levensbeginsel (jīva); (d) zijn vierde beginsel kāmarūpa wordt gevormd door zijn scheppende, van het middelpunt naar de omtrek werkende impuls; (e) zijn vijfde beginsel (dierlijke ziel of *manas*, stoffelijke intelligentie) is belichaamd in het plantenrijk (in kiem) en het dierenrijk; (f) zijn zesde beginsel (of geestelijke ziel, buddhi) is de mens (g) en zijn zevende beginsel (ātman) bevindt zich in een waas van vergeestelijkt ākāśa dat hem omringt.

– *De Mahatma Brieven*, blz. 102, 103

Alleen degenen die wij adepten noemen en die weten waarop zij hun

geestesoog moeten richten en hoe zij hun bewustzijn – zowel op stoffelijk als op psychisch gebied – naar andere terreinen van het zijn kunnen overbrengen, zijn in staat met gezag over zulke onderwerpen te spreken. En ze zeggen ons duidelijk:

'Leid het leven dat noodzakelijk is voor het verkrijgen van die kennis en vermogens, en wijsheid zal vanzelf tot u komen. Steeds wanneer u in staat bent om uw bewustzijn af te stemmen op een van de zeven snaren van het 'universele bewustzijn'; die snaren die zijn gespannen op het klankbord van de Kosmos en die trillen van eeuwigheid tot eeuwigheid; wanneer u 'de muziek van de sferen' grondig hebt bestudeerd, pas dan zult u geheel vrij zijn om uw kennis te delen met hen met wie dit veilig is. . . .' – *De Geheime Leer*, 1:196

Wanneer men deze leringen voor het eerst hoort, lijken ze misschien moeilijk en diepzinnig en dat zijn ze ook. Maar er is, zoals bij alle theosofische leringen, van ieder denkbeeld, d.w.z. van iedere leer, één aspect dat heel eenvoudig is en dat de hoofdgedachte ervan vormt; en in alle gevallen wordt deze hoofdgedachte toegelicht, en laten we het aan uzelf over de details in te vullen en door eigen studie de naar voren gebrachte stellingen te bewijzen.

Maar het is misschien goed erop te wijzen dat de invloed die op de morele natuur van de mens, van de onderzoeker, wordt uitgeoefend een van de mooiste resultaten van deze studie is. U kunt tegen iemand zeggen dat hij 'goed moet zijn, omdat het goed is goed te zijn', zoals al een keer is opgemerkt; en deze bewering is volkomen juist en vermoedelijk zal niemand er bezwaar tegen maken, en toch zal het niet erg diep in het bewustzijn en het denken van de toehoorder doordringen. Maar als u tegen iemand zegt dat hij in wezen een geïncarneerde god, in diepste wezen een geïncarneerde godheid is, en dat hij in deze stoffelijke sferen is afgedaald om een universeel werk te doen, en dat hij tekortschiet in zijn plicht, in zijn relatie met zijn hogere zelf als die plicht niet wordt volbracht, dan ent u een gedachte in de geest van die mens waarover hij kan nadenken, en zal nadenken, en geeft u hem een grondslag voor ethisch handelen, een religieuze en filosofische grondslag, die hij, als er ook maar iets goeds in hem schuilt, tot het einde toe kan volgen.

Het is absurd te denken, dat ook maar een van onze theosofische leringen van haar ethische aspect kan worden gescheiden. Zij kunnen niet los van elkaar bestaan; en dat is misschien het gemakkelijkst begrijpbare verschil tussen de archaïsche leringen en die van de zogenaamde culten of erediensten of quasireligies, die van eeuw tot eeuw en

van tijd tot tijd als paddestoelen uit de grond oprijzen, al naar de omstandigheden, een korter of langer leven hebben, en intussen in meerdere of mindere mate een betreurenswaardige geestelijke schade berokkenen aan de ongelukkigen die ervan horen en die ze met overtuiging en in misplaatst vertrouwen volgen.

Wat het verband tussen de ethiek en onze leringen betreft, moet men bedenken dat men deze niet naar behoren kan begrijpen, tenzij men 'het leven leeft' zoals erin wordt benadrukt. Onze leraren hebben ons ronduit gezegd: 'Leef het leven zoals het geleefd moet worden, en kennis zal u op natuurlijke wijze ten deel vallen'. Er is slechts één waarheid in de natuur, en de kennis daarvan valt hem of haar op natuurlijke wijze ten deel die 'de wet gehoorzaamt'. Ware kennis brengt bescheidenheid, mededogen, grootmoedigheid en moed met zich mee, en alle schone, oude, edele deugden; en die deugden zijn de tekenen die de echte discipel kenmerken – geen dwaze aanspraken die, als ze vals zijn, belachelijk aanmatigend zijn. Hoe groter de aanspraken, hoe kleiner de waarheid die er achter staat.

Wat het feit betreft dat deze leringen zo moeilijk zijn: ze *zijn* heel moeilijk, niet alleen moeilijk duidelijk te maken, wat we proberen te doen, maar ook moeilijk omdat ze zo nauw met elkaar zijn verweven. Toch bevat juist dat feit de sleutel, de draad van Ariadne, die tot de oplossing leidt. Voor de krachten en de beginselen en gebieden van de natuur geldt dat die zo met elkaar zijn verstrengeld en zo nauw zijn verbonden dat *als u er één werkelijk kent*, *u ze min of meer alle kent*, en hetzelfde geldt voor deze leringen. Als u er één werkelijk begrijpt en uw kennis is vrij volledig – ik zeg vrij volledig – dan bezit u een min of meer volmaakte sleutel die op de sloten van alle past.

De analogie is inderdaad de fundamentele wet of, zo u wilt, de fundamentele werking, van onze denkprocessen, die aan de natuur is ontleend, omdat wij de kinderen van de natuur zijn; want dat het hoogste zich weerspiegelt in het laagste, geldt ook voor de werking van het menselijke denken. Als u de werkingen van de natuur volgt, zoals die in het occultisme worden onderwezen, zult u zien dat het laagste slechts een afspiegeling of kopie is van wat zich erboven bevindt.

Deze leringen, die we hier samen hebben bestudeerd, kunt u zelf in *De Geheime Leer* vinden. Zoekt en u zult ze vinden. Toch kan het jaren duren voor u ze vindt. Maar dat is geen echte reden om ontmoedigd te worden. In vroegere tijden, in India bijvoorbeeld, moest de leerling tien of twaalf jaar uitsluitend aan de studie van het Sanskriet wijden

vóór hem zelfs werd toegestaan de geschriften te lezen die in deze edele taal zijn geschreven; dan werden er nog eens twaalf jaar besteed aan de studie van de geschriften vóór hem werd toegestaan er zelfs maar over te spreken, of er zijn mening over te geven. Vierentwintig jaar lang dagelijks studeren, van acht tot twaalf uur per dag, zo heilig werden deze oude leringen toen geacht! Niemand mag verwachten of hoeft te denken, dat hij of zij enig begrip van onze leringen kan krijgen zonder een eerlijke poging van zijn of haar kant om ze te bestuderen, te begrijpen en, bovenal, erover na te denken. Dat is het beste wat u kunt doen, ze te *overdenken*, er in gedachten mee bezig te zijn, erover te peinzen.

Eerder gaven we een kort overzicht van de leringen over de geboorte, de bouw, de groei, de volwassenheid, het verval, en de uiteindelijke dood van onze planeetketen. Dit algemene overzicht werd gegeven om de vele verschillende uitspraken, die hier en daar in *De Geheime Leer* worden gedaan en die handelen over al deze vier aspecten van de algemene leer van de sferen, in ons denken uit elkaar te kunnen houden. Niemand kan zo'n diepzinnige leer volledig en in eenvoudige taal bekendmaken. Deze leringen zijn nauw met elkaar verweven; en het meer esoterische deel wordt altijd opzettelijk verborgen achter dezelfde bewoordingen waarin de exoterische uiteenzettingen worden gekleed. Het eerstgenoemde moet worden ontdekt en bestudeerd; de intuïtie moet worden ontwikkeld, en het intellect moet worden gescherpt; en bovenal moet een beroep worden gedaan op de geestelijke natuur en moet ons streven daarnaar uitgaan. Deze manier van studeren is niet zo moeilijk als het klinkt, want deze hogere vermogens zijn ons aangeboren. De geestelijke natuur is de *werkelijke* mens. Het voortdurende beroep dat onze leraren op ons doen om naar binnen en omhoog te zien is niet zonder betekenis; het is van grote praktische waarde voor de ernstige onderzoeker.

We lezen nu eerst het volgende uit *De Geheime Leer* (1:188):

> Alles is zevenvoudig, zowel in het metafysische als in het stoffelijke Heelal. Daarom worden aan ieder hemellichaam, iedere planeet, zichtbaar of onzichtbaar, zes begeleidende bollen toegekend. . . . De evolutie van het leven vindt plaats op deze zeven bollen of lichamen, van de eerste tot de zevende, in zeven RONDEN of zeven cyclussen.

Dat wil zeggen dat de levensgolf langs de zeven bollen cirkelt in zeven verschillende rondgangen en elke cirkelgang van bol één naar de laatste

bol wordt een ronde genoemd. Maar laten we een algemene of ketenronde van bol A naar bol G of de laatste niet verwarren met een bolronde die slechts betrekking heeft op de doorreis of doorgang van de levensgolven door een van deze zeven bollen. Deze laatste is een bolronde. Bovendien worden deze ronden of cirkelgangen in iedere planeetketen – de onze bijvoorbeeld – van bol A naar bol G, binnenronden genoemd. De buitenronden, zoals al is uiteengezet, hebben betrekking op de zeven heilige planeten; en over deze buitenronden zullen we het slechts sporadisch hebben. Maar er moet op worden gewezen, dat deze zeven heilige planeten *ieder* in feite één van de zeven bollen van onze aardketen bouwen en daarop toezicht houden. Hoe liggen hier de onderlinge verbanden? Laten we ze uitduiden. We tekenen nogmaals een diagram van de twaalf bollen van de planeetketen van onze aarde:

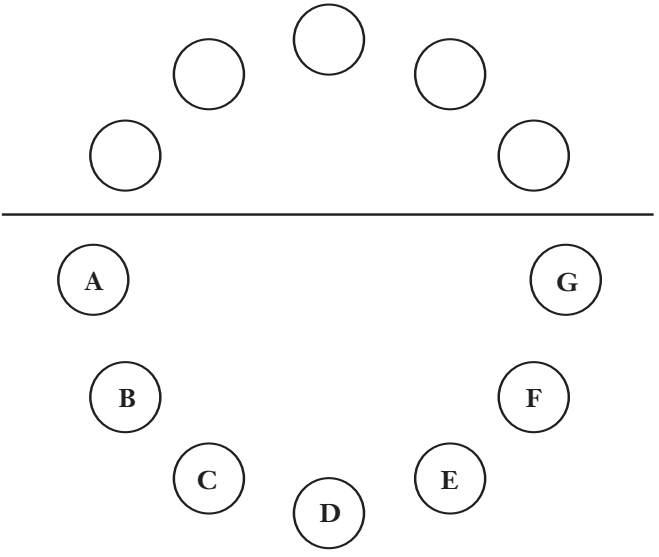

Als we beginnen met de zeven bollen van onze *gemanifesteerde* planeetketen onder de lijn die we hebben getrokken om deze te scheiden van de vijf die verborgen zijn, noemen we de eerste bol A, de volgende bol B, de volgende C, de volgende D, die onze aarde is. De bol boven ons op de opgaande boog is E, de volgende daarboven is F, en de laatste van de zeven zullen we met G aanduiden. Er zijn verder, zoals uit dit diagram blijkt, vijf verborgen bollen op de drie hogere gebieden van de

zonnekosmos, het universele zonnestelsel, en die bollen noemen we slechts in het voorbijgaan.

De heilige planeet die bol A bouwt en vormt, en natuurlijk onderworpen is aan de svabhāva van bol A – dat wil zeggen aan zijn eigen inwonende genius of wil of geest, zijn eigen individualiteit, precies zoals een opgroeiend kind min of meer door zijn omgeving wordt gevormd, maar niettemin zijn eigen groeiende individualiteit en persoonlijkheid bezit – ik herhaal, de heilige planeet die bol A bouwt, is de zon, of liever, die planeet waarvoor de zon als plaatsvervanger dient, en die wij Vulcanus zullen noemen. De heilige planeet die de tweede bol, B, bouwt is Jupiter. De heilige planeet, die bol C bouwt, de bol die aan de onze op de neergaande boog voorafgaat, en waarvan wij afkomstig zijn in deze ronde voor wij de aardbol betraden, is Venus. De heilige planeet die onze eigen aarde bouwt is Saturnus. Mercurius bouwt bol E, waarheen we zullen gaan wanneer we bol D, onze aarde, verlaten. Mars bouwt bol F; en de maan, of liever de planeet waarvoor de maan exoterisch als plaatsvervanger dient, bouwt bol G of de laatste bol.

Maar bedenk dat we in al deze gevallen doelen op de geestelijke genius of bestuurder (niet de stoffelijke planeet) als de bouwer, de vormer, de toezichthouder van een bol van de keten van onze aarde.

Begrijp dus goed, dat deze genii of bestuurders, deze heilige planeten, in feite de kosmokratores van onze planeetketen zijn, de wereldbouwers, *plus* de svābhāvische impulsen die van de planeetketen zelf uitgaan; zoals bijvoorbeeld een kind dat op aarde wordt geboren; het heeft zijn eigen inwonende levenskracht, zijn eigen persoonlijkheid, zijn eigen individualiteit, zijn eigen innerlijke drang en stuwkracht om te leven en ervaringen op te doen; maar het wordt geboren in een omgeving, in omstandigheden die het in sterke mate vormen en die eveneens in sterke mate de weg en de wijze bepalen waarop zijn lichaam en hogere beginselen worden gebouwd, en waarop ze werken en functioneren.

Terloops wijzen wij nog eens op wat de vorige keer werd gezegd, namelijk dat wanneer de laatste van de zeven ronden van de planeetketen van onze aarde geheel is voltooid, de levensgolven overgaan naar een van de buitenronden. Nu weet u dat de maan, die wij 's nachts aan de hemel zien, slechts het overblijfsel, het kāmarūpa is van een vroegere planeet die leefde en haar levenscyclus voltooide voordat onze aarde bestond, en die even vol leven en menigten levende wezens was als onze aarde nu is. Zij doorliep eveneens haar baan van zeven ronden langs zeven maanbollen; en toen haar zevenvoudige levenscyclus was vol-

tooid, toen haar zevende ronde was voltooid, wat gebeurde er toen? Zodra de levensgolf een bol had verlaten, na de laatste bolronde van de zevende ketenronde te hebben voltooid, werd die bol onzichtbaar, na zijn energieën, een groot deel van zijn levensatomen, naar een layacentrum in de ruimte te hebben overgebracht.

Laten we de zeven bollen, zoals die in het diagram voorkomen, en die de keten van onze aarde voorstellen, opvatten als een voorstelling van de zeven bollen van onze maan in haar laatste ronde, wij bedoelen de zevende of laatste maanronde. Wanneer de bolronde op A is voltooid, of beter bijna voltooid, maken de tien groepen van levensentiteiten zich gereed om haar te verlaten. De groep die het verst is gevorderd, projecteert haar energie in de ruimte, in een ander punt van het zonnestelsel, in wat een layacentrum wordt genoemd, wat een Sanskrietwoord is en een homogeen centrum betekent, een centrum van homogene substantie, op een geestelijk gebied natuurlijk, waarbij we het woord 'geestelijk' in algemene zin gebruiken. En dat proces zet zich voort voor al de tien klassen van die bol A, zodat elk van deze tien families of stammen de bol één voor één verlaat, totdat, wanneer de tijd voor het laatste microscopische leven van de laatste stam is gekomen om de bol te verlaten, die bol plotseling verdwijnt – en *in abscondito*, onzichtbaar, is. En waarom? Omdat alle stof, zoals wetenschappers nu beginnen te beseffen, slechts een andere vorm van kosmische kracht is, want kracht en stof zijn één. Alle stof is opgebouwd uit atomen; deze atomen zijn op hun beurt opgebouwd uit elektronen en protonen; en deze zijn op hun beurt niets anders dan kleine substantiële entiteiten, *opgebouwd uit energetische stof of kracht* – want kracht en stof zijn *fundamenteel* één, evenals geest en substantie fundamenteel één zijn.

Wanneer dus de levensatomen, wanneer bij wijze van spreken het leven, de bol verlaat, verdwijnt deze, omdat die levensatomen de primaire bestanddelen ervan zijn. De bol wordt niet vernietigd, maar gaat over in een toestand die *in abscondito*, of onzichtbaarheid, wordt genoemd. Dit is in deze studie misschien het moeilijkste punt om uit te leggen, omdat er nu op aarde niet iets bekend is, dat we als een analoog geval daarvan kunnen aanwijzen. De feiten liggen nu eenmaal zo; en wanneer het leven een atoom verlaat, worden, zoals ik heb geprobeerd duidelijk te maken, zijn subatomen om ze zo te noemen, niet vernietigd, maar gaan als het ware uiteen en worden onzichtbaar, en de delen van de onontwikkelde substantie die achterblijven gaan over in een latente toestand, in rust, zoals ijskristallen die in de ruimte hangen; zij

gaan als heel kleine lichaampjes van kracht-stof over in een latente toestand, en blijven in die toestand totdat ze later tot een actief bestaan worden aangetrokken – wat een ander onderwerp is waarop we ooit nader moeten ingaan – om zich bij de nieuwe *aard*bol A te voegen en het levensatoom, na eonen van rondzwerven, naar zijn eigen levensbron terugkeert.

Met bol B van de maanketen vindt hetzelfde proces plaats, en deze verdwijnt. En zo gaat het met alle zeven bollen. Hoe komt het dan, kan men zich afvragen, dat als bol D van de maanketen is verdwenen, we toch onze huidige maan zien? Wij hebben er al op gewezen, dat onze maan een schim is, een kāmarūpa van de vroegere bol D van de maan, maar wij van de aarde bevinden ons op het gebied dat voor de maanbewoners het astrale gebied was. Wij zijn een trede omhooggegaan en wij zien met onze fysieke ogen wat onzichtbaar zou zijn geweest toen we op de maan leefden. Wat er gebeurt met een mens die, als hij van dit leven afscheid neemt, zijn kāmarūpa in de astrale rijken achterlaat, de schaduw, zoals de Ouden het noemden, zijn spook, totdat het uiteenvalt – als dat het gelukkige lot van die mens is – gebeurt ook met de bollen, want deze bollen zijn levende dingen. Kan leven uit iets anders voortkomen dan uit leven? Bevrijd uw geest van de gedachte dat er zoiets als dode stof bestaat. Ruim al het oude wetenschappelijke afval van vijftig of honderd jaar geleden op. Er zit niets in dat waarde heeft. Het is al verouderd en vergeten. Wetenschappers hebben nu nieuwe theorieën. Vijftig jaar geleden bestond er niets dan stof. Krachten waren niets anders dan 'toestanden van beweging'. Krachten per se bestonden niet; evenmin wist iemand hoe zulke 'vormen van beweging' uit dode stof ontstonden. Nu begint men ons evenwel te vertellen, dat er geen stof is, dat er niets dan kracht bestaat; en dat wat wij vormen van de stof noemen slechts quanta van kracht of energie zijn, bepaalde vormen of functies van wat deze wetenschappers en metafysici energie of kracht of wat al niet noemen.

Elk van deze verschillende bollen van de maanketen bracht op die manier zijn levenssubstantie over in een layacentrum; deze zeven layacentra vormen als het ware de gebieden van rust van deze 'slapende sferen'. Er is hierover meer te zeggen waarop we nu niet in kunnen gaan; maar het zou niet eerlijk zijn wanneer we aan dit punt voorbijgingen zonder uw aandacht te vragen voor dit ene feit: de hogere natuur van een bol, evenals die van een mens, het kind ervan, is onsterfelijk, en kent geen dood – tenminste niet tijdens het zonnemanvantara – slaapt

niet in deze tussenperioden van planetaire rust, maar is in nirvāṇa, althans gedurende enige tijd. Let alstublieft goed op deze woorden.

Na lange eonen ontwaken deze slapende sferen weer voor een nieuwe periode van manifestatie, in beginsel op dezelfde manier als dat de mens op aarde terugkeert om te incarneren. Een trilling van actief leven dat zich wil manifesteren trekt door deze zeven layacentra, en zij beginnen te differentiëren. Weet u dat de geheimen van de dood en de menselijke incarnatie nauw zijn verbonden met dit onderwerp van de planetaire sferen, de planeetketen, en ook met die prachtige en verbazingwekkende leer van de circulaties van de kosmos?

Wat bedoelen de christenen – we wijken even van ons onderwerp af, wat, denk ik, niet alleen noodzakelijk maar ook interessant is – wanneer zij over de opstanding van de lichamen van de doden spreken? Dit is een belachelijke leer, als ze letterlijk wordt opgevat zoals ze door de theologie-oude-trant wordt onderwezen. Er is door onafhankelijke denkers veel gegronde kritiek op dit christelijke dogma uitgeoefend – gegronde kritiek zeiden we; maar niettemin was deze leer in haar heidense oorsprong een van de oude mysterieleringen. Hierin ligt het geheim, of tenminste een deel ervan. De levensatomen die het lichaam van een mens vormen, die het astrale lichaam van een mens vormen, die de psychische natuur van een mens vormen, die de mentale en geestelijke natuur van een mens vormen, zijn zijn kroost, dat wat tijdens het leven van de mens werd geëmaneerd door de mens die nu, zoals we zeggen, lichamelijk 'dood' is. Ze zijn veel meer 'been van zijn been en vlees van zijn vlees', en onvergelijkelijk veel meer dan de zoon dit is van zijn ouders, want zij zijn *hemzelf, zijn eigen verspreide levensatomen*, en ze zullen even onvermijdelijk en onfeilbaar naar hem terugkeren als de slagen van karma, ten goede of ten kwade, op een mens zullen neerkomen die ze heeft veroorzaakt, en die op de natuur heeft ingewerkt, die automatisch op de handeling antwoordt of reageert. Deze levensatomen komen in het volgende leven bij hem terug wanneer ze door hem worden aangetrokken, wanneer van de entiteit, die opnieuw door de verschillende gebieden van stof tot reïncarnatie afdaalt, die aantrekkende kracht uitgaat. Elk gebied, waar hij na de dood doorheen gaat, waar hij door omhoog gaat, wordt opnieuw doorlopen bij zijn afdaling om te reïncarneren; en deze levensatomen stromen naar hem toe door aantrekking, door magnetische kracht en vormen opnieuw zijn verschillende voertuigen op de verschillende gebieden van zijn wezen. Het zijn de levensatomen die hij 'misschien eens heeft bezoedeld', en die hij nu

weer moet schoonwassen; of die hij op hun weg omhoog heeft geholpen. Want deze levensatomen zijn in hun essentie kiem-zielen, zoals wij mensen in onze hogere natuur kinderen van het hoogste – van de logos zijn, waarvan de essentie in ons is, *onszelf is*! Ook deze levensatomen bouwen, evenals wijzelf, aan een onsterfelijke bestemming; en dit is een mooi voorbeeld van de onderlinge verstrengeling van de menigten levens van het universele zijn.

Denk aan het mysterie, aan het wonder, achter dit prachtige feit. Op die manier worden ook de werelden gebouwd. Dit is de geheime betekenis van de christelijke leer van de wederopstanding van het lichaam, een oude mysterieleer, zonder kennis overgenomen – niet het oude lichaam dat De Bruin of Jansen of Smit bezat, want dat is voor altijd verdwenen; maar de levensatomen die dat vroegere lichaam opbouwden, en in feite *waren*, verzamelen zich opnieuw om het nieuwe lichaam van de reïncarnerende mens te vormen. Omdat ze vroeger van hem waren, komen ze nu terug en bouwen ze voor hem een lichaam, dat meer of minder sterk lijkt op dat wat hij bij de dood in zijn vorige leven achterliet. Kan men aan de werking van de wet ontkomen? Denk aan de ethische aspecten die deze werking van karma ons laat zien. Denk aan de verantwoordelijkheid die wij, moreel en fysiek, mentaal en geestelijk dragen. We lijden door onze eigen daden, beleven vreugde aan onze eigen daden; en deze kleine wezens, deze embryonale zielen, deze levensatomen bouwen het lichaam van het voertuig waarin we eens opnieuw zullen leven. De mens, elk van ons, is in toekomstige eonen na lange lange tijdperken in de toekomst bestemd een logos te worden; en de wezens die dan aan zijn zorg en hoede zijn toevertrouwd, zijn eigen levensatomen die dan min of meer 'volwassen' zijn, zullen de aartsengelen, de engelen, prajāpati's, de manu's, de menselijke zielen, en al de verschillende kleinere entiteiten, lagere entiteiten zijn, die wij nu kennen en die lager dan wij staan. De logos, die nu het hoogste in ons, onze eigen 'Vader in de hemel', is, was eonen en eonen en eonen geleden ook een mens, en zijn toenmalige levensatomen die omhoog en vooruitstreefden, zijn de menigten wezens die nu bestaan. Kunt u nu begrijpen en zich indenken, waarom deze leringen altijd zo geheim werden gehouden en heilig werden geacht? Stel dat zij verkeerd werden begrepen en op goedkope wijze in een verkeerd daglicht werden gesteld, dat men ze door het slijk haalde, 'voor de zwijnen wierp', zoals de Syrische leraar zei!

Er schuilt in dit alles een gevaar. Altijd bestaat het gevaar dat er

meer over deze esoterische en heilige leringen wordt gezegd dan mag worden gezegd. We hebben niet meer gezegd dan er mag worden gezegd; we geven alleen een toelichting op en een verklaring van wat er in toespelingen en in bedekte termen door H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* is gezegd. In de komende jaren gaan we misschien dieper op deze dingen in; maar nu is er beslist genoeg gezegd om de analogie te laten zien tussen het leven van de mens en dat van een planeetketen, en is gezegd wat erover kan worden gezegd.

HOOFDSTUK 44

BEGINSELEN VAN HET DENKEN EN HET STUDEREN: KAN HET OCCULTISME WORDEN ONDERWEZEN? DE OUDE ASTROLOGIE, EEN ECHTE WETENSCHAP. ONZE AARDKETEN VAN BOLLEN, DE ZEVEN HEILIGE PLANETEN EN DE TWAALF TEKENS VAN DE DIERENRIEM. LEVENSATOMEN: DE BOUWSTENEN VAN HET HEELAL.

De astrologie is een *even onfeilbare* wetenschap als de astronomie zelf, maar op voorwaarde dat de uitleggers ervan even onfeilbaar zijn; en het is deze moeilijk te verwezenlijken voorwaarde, *sine qua non*, die steeds een struikelblok voor beide is gebleken. De astrologie verhoudt zich tot de exacte astronomie als de psychologie tot de exacte fysiologie. In de astrologie en de psychologie moet men zich buiten de zichtbare wereld van de stof begeven en het gebied van de transcendente geest betreden.

– *Isis Ontsluierd*, 1:358

De tekens van de dierenriem hebben meer dan één betekenis. Vanuit één standpunt beschouwd vertegenwoordigen zij de verschillende evolutiestadia tot aan de tijd dat het tegenwoordige stoffelijke heelal met de vijf elementen zijn bestaan als verschijnsel begon. Zoals de schrijfster van *Isis Ontsluierd* in het tweede deel van haar bewonderenswaardige boek heeft verklaard, 'moet de sleutel *zevenmaal* worden omgedraaid' wil men de hele filosofie, die aan deze tekens ten grondslag ligt, kunnen begrijpen.

– T. Subba Row, 'The Twelve Signs of the Zodiac'

Het is een ongehoorde dwaasheid te veronderstellen dat het occultisme in lessen kan worden onderwezen zoals men een taal of een wetenschap onderwijst; en de vraag rijst: Omdat deze bijeenkomsten ten doel hebben met elkaar enkele van de edele leringen van het occultisme te bestuderen, lijkt het er dan niet op dat ze toch op die manier kunnen worden onderwezen, door lessen in cursussen? Het verschil is dit: hoewel het occultisme niet kan worden onderwezen zoals men een taal onderwijst, ligt het voor de hand dat er voor de grote wijzen uit het verleden niettemin bepaalde middelen en methoden moeten bestaan om van tijd tot tijd aan de wereld geschikte delen van de esoterische kennis

mee te delen; en dat gebeurt door de beginselen van bepaalde leringen te onderwijzen en toe te lichten, beginselen die in wezen fundamentele feiten van de kosmos zijn. Men kan het occultisme niet onderwijzen, zoals men een taal onderwijst, omdat de feiten van het kosmische zijn, van de innerlijke en de uiterlijke natuur, zo met elkaar zijn verweven dat alleen als men duizend tongen had, tegelijk duizend talen sprak, en de toehoorders in staat waren deze duizend talen op hetzelfde moment te verstaan, men deze ideeën, deze gedachten, tegelijk op de geest van de toehoorders zou kunnen overdragen. Dit illustreert misschien, al is het op povere wijze, waarom men het occultisme niet kan onderwijzen zoals men een taal onderwijst of een natuurwetenschap of een ander gewoon stelsel van exoterische studie, zoals onze universiteiten dat doen; want deze laatste studies of wetenschappen zijn heel eenvoudig, omdat ze zich steeds met één hoofdlijn van denken bezighouden.

Maar de grote wijzen uit de oudheid formuleerden bepaalde beginselen om te overdenken en te bestuderen, die volgens hen de fundamentele werkingen en kenmerkende eigenschappen van het heelal zijn, of liever vertegenwoordigen. En geen van deze machtige denkers heeft ooit geprobeerd – omdat dit de facto onmogelijk is – deze werkingen en kenmerken te onderrichten zoals men een taal of een natuurwetenschap zou onderwijzen; maar door wenken, door toespelingen, door een beroep te doen op de intuïtie en de ingeboren kennis van zijn toehoorders en door juiste aanschouwelijke voorstellingen, leidt zo'n leraar hen stap voor stap verder, tot de man of vrouw tenslotte als in een flits de betekenis van wat werd overgebracht ziet als een sleutel, een sleutel die hij aanneemt en met meer of minder succes gebruikt, afhankelijk van het geestelijke inzicht van de toehoorder. Op die manier worden de leringen van het occultisme in de eerste vier stadia van inwijding doorgegeven.

U kunt als voorbeeld de leer nemen over het begin van de kosmische evolutie. Door deze te bestuderen begrijpen we dat er zeven verschillende beginselen zijn waaruit en waarin de kosmos is opgebouwd; elk van deze zeven werkt op zijn eigen gebied – of liever in zijn eigen wereld; en het is fysiek onmogelijk op hetzelfde moment de gelijktijdige werkingen van deze zeven beginselen te beschrijven. Maar er wordt een wenk gegeven, een toespeling gemaakt op een of meer feiten uit de universele natuur; en door die mededeling wordt een intuïtieve gedachte in hemzelf opgewekt, en wordt de geest van de toehoorder ontvankelijk. Geen enkel kind leert lopen alleen door zijn ouders te zien lopen, maar

door zelf te leren het ene been voor het andere te zetten: en zijn eerste zwakke en wankele schreden gaan na verloop van tijd over in de vaste en zelfverzekerde tred van de volwassene.

Zo is het ook met deze leringen. Geleidelijk, stap voor stap, schenken onze leraren ons inzicht, zodat wij op onze beurt leraren worden voor en van onszelf, en de leringen die we hebben vernomen vrijmoedig en met succes kunnen gebruiken als sleutel voor grotere deuren naar onderricht en kennis die toegang verlenen tot nog geheimere kamers van onze verheven moeder natuur. Deze kamers zijn vol wonderen en mysteriën, zo mystiek en wonderbaarlijk dat ze zich aan iedere vergelijking met de dingen op aarde onttrekken. Ik denk aan een van de ware betekenissen van die prachtige inscriptie waarover Plutarchus ons in hoofdstuk 9 van zijn verhandeling over *Osiris en Isis* vertelt – Plutarchus van Chaeronea, de geniale schrijver, de onnavolgbare biograaf, de grootmoedige mens, ingewijde, een vroegere priester van het beroemde orakel van Delphi. Het is een van zijn meest mystieke geschriften, en een van de moeilijkste om te begrijpen, zo zorgvuldig verbergt hij zijn werkelijke bedoeling. Hij zegt dat deze inscriptie, die vermoedelijk gegrift stond boven de zuilengang van de grote tempel van Neïth te Saïs in de delta van Egypte, als volgt luidde:

> Isis ben ik, ik ben al dat was, dat is, en dat zal zijn,
> en niemand onder de stervelingen heeft ooit mijn sluier opgelicht.

En Proclus, de neoplatonische filosoof, merkt over deze inscriptie in zijn commentaar op de *Timaeus* van Plato terloops op dat het slot luidde:

> en de vrucht die ik voortbracht werd de zon.

Neïth is de mystieke of occulte kant van Isis; Isis vertegenwoordigde de openbare kant, de herkenbare of duidelijke kant van de verborgen godin Neïth. Deze sluier was de universele natuur om ons heen, die de mysteriën en de werkingen van het grote kosmische leven verbergt. En tot op deze dag is geen sterveling, hoe verheven ook, er ooit in geslaagd om die sluier geheel op te lichten. Maar naarmate de eonen van de tijd verstrijken, hebben de grootste zieners, de meesters, en de meesters van de meesters, die in hun sferen van denken en handelen ook voorwaarts gaan, zoals wij voorwaarts gaan, de kennis die door de goden, onze voorouders, aan de eerste rassen van de mensheid werd

meegedeeld, onderzocht, bewezen en beproefd; ze bewijzen de waarheden van het zijn telkens opnieuw, en wijzigen de uiterlijke vorm ervan voor een later tijdperk; en brengen zo van tijd tot tijd enkele of meer leringen over de werkelijkheid aan de wereld. Hun taak is heel moeilijk. Er is niets dat de mens zo tegenstaat, niets dat zijn gramschap en haat zo opwekt, als een aantasting van het geloof dat hij koestert. Zie eens hoe alle wereldleraren, uit welk tijdperk ook, zijn ontvangen. Kijk naar de edelmoedige Socrates die, hoewel hij niet was ingewijd, delen van de mysteriën, die hij aan zijn eigen intuïtieve inzicht ontleende aan zijn gehoor in het openbaar verried – in die tijd een ernstige misdaad. Kijk naar de legenden over Jezus die, al zijn het maar legenden, niettemin bepaalde mystieke waarheden beschrijven; kijk naar Pythagoras, kijk naar al die grote zielen die hebben geprobeerd de mensheid in de verschillende tijdperken te verlichten: ieder van hen werd vervolgd en verkeerd begrepen, hoewel ieder van hen zijn levenswerk, zijn ziel, gaf om zijn medemensen te helpen; ieder van hen werd gehaat; en in latere eeuwen werd elk van hen, al werd hij verkeerd begrepen of meer of minder begrepen en onrechtvaardig behandeld, bijna – en in een of twee gevallen geheel en al – tot god verheven! Zo is het ook nu nog, in onze tijd.

We lezen nu hetzelfde fragment uit *De Geheime Leer* (1:188), dat we de vorige keer hebben geciteerd:

> Alles is zevenvoudig, zowel in het metafysische als in het stoffelijke Heelal. Daarom worden aan ieder hemellichaam, iedere planeet, zichtbaar of onzichtbaar, zes begeleidende bollen toegekend. . . . De evolutie van het leven vindt plaats op deze zeven bollen of lichamen, van de eerste tot de zevende, in zeven RONDEN of zeven cyclussen.

U zult zich herinneren dat we kort de vier aspecten van de prachtige leer van de sferen hebben doorgenomen; en we hebben een andere en nog verbazingwekkender leer slechts even aangeroerd, de leer van de circulaties van de kosmos; en we eindigden toen op het punt waar we zagen dat iedere bol van de maanketen van de toenmalige zevenvoudige maan – elk van die bollen – haar respectieve reeks van tien stammen of families had vervolmaakt en in een layacentrum had geprojecteerd, één voor elke bol, opdat deze respectieve tien families of stammen hun lange pralayische rustperiode konden ingaan; en dat er vervolgens na het verstrijken van cyclische eonen een trilling van ontwakend leven weerkeerde in deze talrijke slapende wezens, en dat naarmate de levens-

golven naar deze layacentra steeds verder omlaag trokken door de verschillende gebieden van hogere stof en elk gebied bezielden en opwekten, het ene na het andere, in die layacentra de differentiatie begon. Bedenk dat 'omlaag' hier niet alleen slaat op beweging in de ruimte, maar veel meer op kwaliteit; de levensgolven daalden af naar grovere en steeds grovere gebieden van stof.

De eerste van de slapende menigten wezens die het binnenstromen van de levenskrachten, die uit hogere sferen kwamen, voelde, toen deze

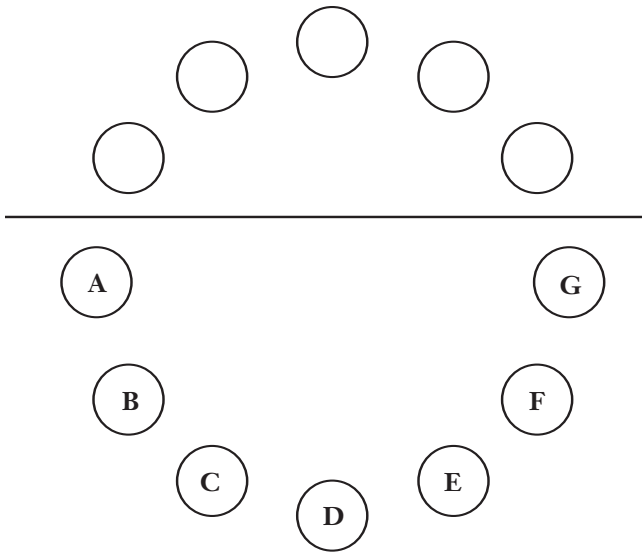

haar bereikten, was het aggregaat dat bol A van de aardketen moest vormen.

Dit zijn de twaalf bollen, die de planeetketen van onze aarde voorstellen of naar analogie een van de tientallen planeetketens in ons universele zonnestelsel. Over de bovenste vijf, zoals die in de figuur staan, zullen we heel weinig zeggen. Het zijn superspirituele werelden. De lagere zeven zijn de gemanifesteerde werelden, en deze lagere zeven vormen het hoofdthema van H.P. Blavatsky's schets van de planeetketens, zoals die door haar in *De Geheime Leer* is gegeven; en we zullen onze opmerkingen grotendeels tot deze zeven beperken.

Op dit punt van onze studie zijn deze bollen van de aardketen nog niet ontstaan; maar wanneer deze bepaalde reeks van tien stammen of

families, die tot dan toe slapende waren – een slapende menigte, afkomstig van de vroegere maan, van bol A van de vroegere maan – de trilling van het binnenstromende leven voelt, begint ze zich tot bol A van de aardketen te ontwikkelen. Dit binnenstromende leven op elke slapende, maar nu opnieuw ontwakende bol, daalt, naarmate het proces van de volledige bouw van laatstgenoemde vordert, omlaag van het geestelijke van zijn gebied naar het stoffelijke van zijn gebied, door zeven stadia of trappen of ruimten van evolutionaire ontwikkeling. Zoals het met bol A van de aardketen gaat, gaat het met de bollen B, C, D, E, F en G, elk op zijn beurt, maar volgens een bepaalde methode die wij nu gaan bestuderen.

We zullen naar de drie hoogste van deze tien families slechts terloops verwijzen, en we zullen onze opmerkingen beperken tot de zeven gemanifesteerde stammen of families, die het grootste deel vormen van de levensgolven die rondgaan langs de zeven bollen in wat de ketenronden worden genoemd. Zoals we de vorige keer zagen, is een *ketenronde* de doortocht van de zeven levensgolven door de zeven bollen, éénmaal, van bol A naar bol G; en een *bolronde* is de doortocht van deze zeven levensgolven door één bol – de reis door één van de bollen van deze zeven levensgolven – in de loop van hun ketenronde. Deze ronden zijn de *binnenronden*. Op de *buitenronden* zullen we nu slechts een toespeling maken, en wel om een voor de hand liggende reden. Als het voor sommigen van ons al moeilijk is, want we bevinden ons allen in dit opzicht in dezelfde situatie, om zelfs de binnenronden te begrijpen – de doortocht van de levensgolven langs de zeven bollen van onze eigen aardketen – dan is het ondoenlijk, en zeker onverstandig om op dit moment ons denken te overladen met leringen over de buitenronden die, zoals we opmerkten, de doortocht van de levensgolven betreffen in andere grotere ronden uit, door en naar de zeven heilige planeten van de Ouden.

Voor ik verder ga, wil ik even van ons onderwerp afstappen om een mogelijk misverstand later te voorkomen. U weet dat er in de wereld heel wat over astrologie is geschreven en onderwezen, en dat verschillende zogenaamde leraren in de astrologie brochures en boeken drukken, en naar beste kunnen uw horoscoop trekken en lezen. Nu en dan kunnen ze, als een gelukstreffer of een goede greep en min of meer geleid door fragmenten van de oude kennis die aan ons in de boeken van de oude volkeren zijn overgeleverd, u iets vertellen dat waar is, maar hoe vaak hebben zij het niet mis, alle goede wil ten spijt. De astro-

logie van de Ouden was inderdaad een grootse en edele wetenschap. De moderne astrologie bestaat slechts uit het versleten uiterlijke kleed van de ware oude astrologie, want die werkelijk verheven wetenschap was de leer van de oorsprong, de aard en het wezen, en de bestemming van de solaire lichamen, van de planetaire lichamen en van de wezens die daarop wonen. Deze prachtige wetenschap berustte voornamelijk op twee leringen, namelijk de leer van de sferen, en de leer van de circulaties van de kosmos, en laatstgenoemde is in microkosmische zin de leer van de circulaties van het universele zonnestelsel. En de zogenaamde astrologie, die ons is overgeleverd en die we nu bezitten, is slechts een reeks jammerlijk verminkte en onvolledige fragmenten van leringen die door de latere Grieken en Romeinen verkeerd zijn begrepen. Onthoud dit alstublieft goed want er bestaat werkelijk een uitgebreide en edele wetenschap, die in de oudheid astrologie werd genoemd, een woord dat de 'wetenschap van de hemellichamen' betekent. Zo groots en edel was ze, dat ze strikt als een mysterieleer werd beschouwd. Het was in strijd met de wet van de mysteriën om een mysterieleer aan de buitenwereld te vertellen – een dergelijke onthulling van de geheime leringen werd als een ernstig misdrijf beschouwd en in latere tijden door de staat zelfs met de dood bestraft.

De oude volkeren, de latere Grieken en Romeinen bijvoorbeeld, verboden de beoefening en het onderwijs in het openbaar van de astrologie met het oog op een degelijk staatsbeleid, want men wist dat zij niet deugdelijk in het openbaar kon worden onderwezen of beoefend voor persoonlijk voordeel. In het Romeinse Rijk ging men zelfs zover dat men de beoefening ervan verbood op straffe van verbanning of de dood. Keer op keer vaardigden de volkeren rond de Middellandse Zee de strengste wetten daartegen uit en ook tegen wat de Romeinen gewoonlijk de 'Chaldeeërs' of 'astrologen' noemden wegens het vele onheil dat eruit voortvloeide. Het misleiden en in verwarring brengen van de gemoederen van onwetende en onnadenkende mensen schudde de wetgevende macht van die tijd wakker en zij nam wettelijke maatregelen om te trachten het groeiende kwaad te beteugelen. Niettemin houdt de echte astrologie een diepe waarheid in, want er bestaat inderdaad een uiterst hechte band van eenheid, een strikte en volmaakte overeenkomst tussen alle delen van het zijn: alle delen van het zijn, die het ene grote organisme vormen waar het ene universele leven doorheen stroomt en circuleert. Dit leven volgt bepaalde kanalen en verzamelt zich in bepaalde centra, en deze kanalen en centra zijn vol

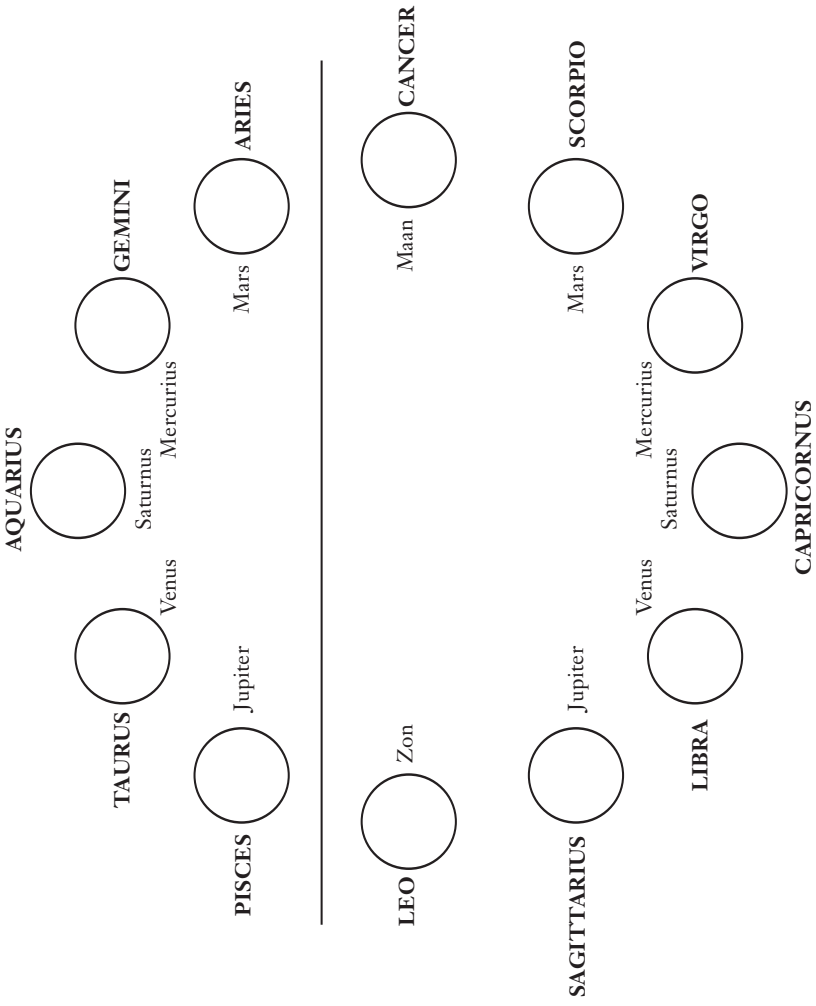
AQUARIUS
TAURUS
Venus
Saturnus
Mercurius
GEMINI
PISCES
Jupiter
Mars
ARIES
LEO
Zon
Maan
CANCER
SAGITTARIUS
Jupiter
Mars
SCORPIO
LIBRA
Venus
Saturnus
Mercurius
VIRGO
CAPRICORNUS

geestelijke en verstandelijke energieën en vol met wat wij tegenwoordig elektrische en magnetische krachten zouden noemen; zij functioneren meer in het bijzonder in die centra, bepaalde solaire knooppunten van het stelsel, die wij de planeten noemen, en hierin schuilt het geheim van de circulaties waarover we hebben gesproken, het geheim van de gravitatie die de levensatomen van de kosmos naar hier en niet daarheen aantrekt, of omgekeerd. Over deze levensatomen moeten we het, zo mogelijk, nog even hebben.

We wijzen nu op enkele overeenkomsten tussen de twaalf bollen van onze planeetketen en de planeten, en ook tussen eerst- en laatstgenoemde en de twaalf sterrenbeelden van de dierenriem. Er is een strikte en nauwe overeenkomst tussen elk van de zeven heilige planeten en een van de respectieve bollen van onze planeetketen; en tussen elk van de bollen en een van de sterrenbeelden van de dierenriem – één van de huizen van de levenscirkel, zoals de Grieken hem noemden. Maar hoewel het waar is dat de zeven heilige planeten van de Ouden, Saturnus, Jupiter, Mars, de zon (als plaatsvervanger voor een heilige planeet), Venus, Mercurius en de maan (als plaatsvervanger voor een andere heilige planeet) feitelijk onze planeetketen als geheel bouwen en erover waken – d.w.z. er is één van de heilige planeten respectievelijk voor elk van de bollen, waarbij op elke bol de overheersende invloed afkomstig is van de ermee corresponderende heilige planeet – zijn niettemin de invloeden van de andere zes van de zeven heilige planeten daarin ook werkzaam. Terwijl elk van deze twaalf bollen van de planeetketen onder het speciale toezicht, of de zorg van een van de sterrenbeelden van de dierenriem staat, dat wil zeggen van de overheersende genius of bestuurder van dat sterrenbeeld van de dierenriem, is niettemin elk van de elf andere constellaties ook werkzaam in elk van de twaalf bollen van de keten. Er kan geen scheiding zijn tussen krachten, want alles werkt in de natuur samen voor een gemeenschappelijk doel – wat een van de indrukwekkendste bewijzen is die wij van universele broederschap bezitten.

Laten we beginnen met bol A van de gemanifesteerde zeven. Bol A staat onder het toezicht van de zon (als plaatsvervanger), en zijn zodiakaal huis is Leo (leeuw). Bol B onder Jupiter, zodiakaal huis Sagittarius (boogschutter). Bol C, Venus, zodiakaal huis Libra (weegschaal). Bol D, onze aarde, Saturnus, zodiakaal huis Capricornus (steenbok). Bol E, Mercurius, zodiakaal huis Virgo (maagd). Bol F, Mars, zodiakaal huis Scorpio (schorpioen). Bol G, de maan (als plaatsvervanger voor

een heilige planeet), zodiakaal huis Cancer (kreeft).

Laten we nu de vijf superarchetypische bollen beschouwen, en eerst die aan de top nemen, de eerste (of laatste) waarvan, tussen haakjes, onze arme stoffelijke aarde de kopie in de stof is: de planeet Saturnus, zodiakaal huis Aquarius, dat is het sterrenbeeld dat waterman wordt genoemd. Als we verder gaan naar links, de bol daaronder: de planeet is Venus, het zodiakale huis Taurus (stier). Die daaronder op de neergaande boog staat onder Jupiter, het zodiakale huis is Pisces (vissen). Als we naar de andere kant gaan en de bol nemen op hetzelfde gebied als de laatste, maar op de opgaande boog, is de planeet Mars, en het zodiakale huis is Aries (ram). Voor die daarboven, vóór de laatste (of eerste) is de planeet Mercurius, en het zodiakale huis is Gemini (tweelingen).

Als het in de korte tijd waarover we beschikken mogelijk was, zouden we een verbazingwekkende studie kunnen maken van de verschillende relaties tussen de bollen van onze keten, de planeten en de huizen van de dierenriem, de wezens die op deze bollen en planeten wonen, en de circulaties van de levensgolven. Laat mij, voor we van dit kleine detail van onze studie afstappen, u een uitspraak in herinnering brengen, die door H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* werd gedaan en waarin ze zegt dat 'indien wij slechts de avonturen van een atoom konden volgen' – ik citeer het essentiële – 'dan zou geen enkele roman, die ooit werd geschreven of bedacht, dit thema kunnen evenaren wat zijn mystieke wonderen betreft en het verstrekkende beroep dat het doet op de geestelijke natuur van onze ziel'.

We richten nu onze aandacht op een veel later stadium in de planetaire evolutie en zullen mogelijk later terugkeren naar het punt waar we nu zijn. We zijn nu op het punt gekomen waar we moeten nagaan hoe bol A van de aardketen *in de eerste ronde* wordt gebouwd. Deze tien families – drie hiervan zullen we voorlopig buiten beschouwing laten – of beter gezegd deze *zeven gemanifesteerde* families of stammen van de binnenstromende levensgolven, deze zeven levensgolven, zijn de zeven die de overeenkomstige bol A van de maan bij haar dood verlieten, en die haar tien of zeven beginselen waren. Ze komen nu weer tot manifestatie na hun lange pralayische rust, en bekleden zich in hun afdaling door de drie superarchetypische sferen boven de vier gemanifesteerde kosmische gebieden op de neergaande boog met omhulsels, of sluiers van bovenzinnelijke stof, totdat zij eonen en eonen later, wanneer ze dit gebied hebben bereikt – het vierde kosmische gebied naar omlaag geteld van de zeven kosmische gebieden en op dit vierde gebied van de

kosmos moet de toekomstige bol A van een aardse planeetketen komen – gereed zijn om met de vorming ervan te beginnen. En hoe gaan zij te werk? Eerst komen de drie rijken van de elementalen. Het eerste rijk bouwt en doorloopt de hele reeks van zeven graden of stadia en wanneer zijn werk is voltooid, gaat het in verduistering; het bouwt zeven onderafdelingen, het moet zeven werkstadia volbrengen voor het levenssurplus naar een lager gebied op de neergaande boog kan overgaan, en kan beginnen met het construeren en bouwen van het fundament van de *daaropvolgende* toekomstige bol B.

Wanneer *zijn* zeven werkstadia zijn voltooid, treedt onmiddellijk de tweede elementalenwereld op, en volgt dezelfde cirkelgang van zeven stadia. Wanneer de zeven *hiervan* zijn voltooid, brengt zij op haar beurt het levenssurplus over, omlaag naar bol B, waar het fundament voor haar in gereedheid is gebracht door het eerste (of voorafgaande) elementalenrijk. Dan volgt op bol A het derde elementalenrijk. Wanneer deze drie zijn voltooid, begint het delfstoffenrijk op bol A zijn werk, dat wil zeggen de delfstoffenwereld die met bol A correspondeert; en wanneer *zijn* zevenvoudige werk is beëindigd op het fundament dat door de drie elementalenrijken is gelegd, volgt de zevenvoudige levensgolf van het plantenrijk; en *deze* doorloopt haar zeven cyclussen of stamrassen. En wanneer *haar* loop is volbracht, volgt het levenssurplus hiervan de stroom van de naar het gebied daaronder al afgedaalde entiteiten, naar bol B, naar het werk dat voor haar door haar voorgangers is gereedgemaakt.

Dan komt het dierenrijk op bol A. Bedenk dat ik tot dusver alleen over de eerste ronde heb gesproken. Wanneer de eerste ronde is voltooid, en na het nirvāṇa tussen bol G en bol A de tweede ronde begint, verandert de procedure. We spreken nu alleen over de eerste ronde. Wanneer het dierenrijk zijn zeven stamrassen (of wortelrassen) op bol A heeft doorlopen, volgt de zevende en laatste stamfamilie, of het zevende en laatste rijk, of dat van de mens, op bol A van onze keten.

Nu gaan we even terug. Neem het eerste elementalenrijk op bol A. Het is bezig zijn zevende wortelras te voltooien, zijn zevende stamras, zijn zevende cyclus, zijn zevende ring zoals Sinnett het noemde; en wanneer het dit heeft voltooid, gaat zijn levensgolf volledig over naar bol B, waarheen zijn zes voorafgaande stamrassen al waren vertrokken toen deze hun respectieve cyclussen hadden voltooid. En wat is er achtergebleven? Gaan alle menigten levens van dat eerste elementalenrijk daarheen? Gaan zij alle omlaag naar bol B? Let goed op dit detail, want

dat is heel belangrijk voor onze toekomstige studie. Ze doen dat niet; dat eerste elementalenrijk laat op bol A de *śishta's* achter – een Sanskrietwoord dat 'overblijvers' betekent. Dit woord alleen al bevat een hele leer van wonderen; en het illustreert precies een van de moeilijkheden die aan het houden van deze lezingen zijn verbonden. Iedere stap vooruit opent een nieuw verschiet, opent een nieuwe deur, totdat we door alle wonderen min of meer verbijsterd raken; en we moeten onze wilskracht inschakelen om ons hoofdthema in gedachten te houden en geen andere wegen in te slaan. En dit is een van de methoden waardoor de leraren in staat zijn de leringen te verhullen en te verbergen voor hen, die er geen recht op hebben, zoals al eerder is opgemerkt. Ze kunnen niet alles zeggen, zelfs niet over één enkele leer, omdat men het eenvoudig niet zou begrijpen. Ze zeggen ons zoveel als ze mogen en kunnen, en geven wenken en maken toespelingen op iets anders; en deze methode werkt heel goed als een sluier. Vandaar dat de mensen soms zeggen: 'Deze leer is tegenstrijdig!' Dat is niet zo. Paradoxaal, inderdaad; maar niet tegenstrijdig.

Wat zijn die śishta's van het eerste elementalenrijk of de eerste elementalenwereld die achterblijven op bol A, nadat die levensgolf is verder gegaan om het fundament te vormen van bol B? En wat zijn de śishta's van de tweede elementalenwereld wanneer haar levensgolf is overgegaan naar bol B en haar śishta's op bol A achterblijven; en evenzo van de derde elementalenwereld en de vier andere rijken? Wij zullen een beschrijving geven van wat ze zijn door een voorbeeld ontleend aan het huidige delfstoffenrijk op deze aarde. De delfstoffen die wij nu in deze tijd op onze aarde hebben, zijn het delfstoffenrijk van onze bol D dat hier in verduistering is, dat wil zeggen ze zijn de overblijvers of de śishta's van ons delfstoffenrijk dat verder is gegaan naar de bollen op de opgaande boog, om die bollen op onze latere komst voor te bereiden, wanneer het onze beurt is om deze bol D of de aarde te verlaten. Niet dat zij alleen voor ons werken, want wij werken ook voor hen; ieder rijk werkt voor ieder ander rijk en alle werken voor alle. Maar de eigenlijke hoofdgroep of het grootste deel van het delfstoffenrijk is verder gegaan; en het heeft zijn śishta's, zijn 'slapende sferen', zijn 'slapende atomen', op deze aardbol achtergelaten. En wanneer alle rijken van bol A verder zijn gegaan, laten ze hun śishta's, hun overblijvers, hun levens die het hoogste punt van evolutie vertegenwoordigen die door dat rijk in die ronde was bereikt, slapend achter: slapende levensatomen, sluimerend en betrekkelijk onbeweeglijk. Maar niet zonder leven; want alles leeft;

er is nergens dode stof. Is een mens die in slaap is dood? Nee; maar hij slaapt, sluimert, rust uit. Deze śishta's van al de zeven rijken wachten aldus op het binnenkomen van de levensgolven in de volgende ronde en ontwaken dan weer voor een nieuwe cyclus van activiteit.

U kent ongetwijfeld dat mooie oude sprookje, dat ons door de Fransen werd overgeleverd, die het van de Perzen kregen, en de Perzen weer van de Hindoes; ik geloof dat de Engelse versie 'Prince Charming' of 'The Sleeping Beauty' wordt genoemd [in Nederland bekend als Doornroosje]. De Franse titel ervan is *La Belle au Bois Dormant*, 'De schone in het slapende – betoverde – bos'. U herinnert zich het prachtige oude verhaal: het mooie kasteel en het betoverde bos, waarin iedereen slaapt, zelfs de prinses, de kasteelvrouwe slaapt en wacht, verzonken in een droomloze slaap; en dan verschijnt de toverprins, die dit betoverde bos ziet en erin gaat. Hij is een dolende ridder, die eropuit is edele daden te verrichten. Hij betreedt dit betoverde kasteel en ziet de schone slaapster, en hij buigt zich voorover en hij kust haar voorhoofd; en ogenblikkelijk ontwaakt alles, alles komt weer tot bewustzijn, en in beweging. Zo gaat het in feite ook met het binnenkomen van de levensgolven. Wanneer de binnenkomende levensgolven de sluimerende levensatomen aanraken, of liever er weer binnentreden, ontwaken ze; alles komt weer tot individuele activiteit. Wanneer deze zeven sferen of bollen van onze keten in verduistering zijn zoals wij dat noemen, is elk een slapende sfeer, een sluimerende sfeer – vol van leven in het algemeen, zoals bij een slapend mens van wie de geïndividualiseerde activiteit sluimert.

Laat me in het voorbijgaan nog zeggen, opdat er later hierover geen misverstand ontstaat, dat geen enkele van de bollen, wanneer hij in verduistering is, gedurende de hele periode van een ketenronde in slapende toestand blijft. Dat wil zeggen dat bol A, wanneer zijn zeven stammen of families hem hebben verlaten en zijn verdergegaan naar de volgende bollen, niet in sluimertoestand blijft tijdens de hele duur van het resterende zes-zevende deel van het manvantara van die ronde, totdat na het interplanetaire nirvāṇa de levensgolven daar opnieuw binnenkomen. Wanneer een bepaalde tijdsperiode is verstreken, ontwaakt hij opnieuw en ontvangt hij een andere daaropvolgende levensgolf. Het is al moeilijk de onderlinge werking van de binnenronden te begrijpen, laat staan die van de buitenronden. En deze verschillende levensgolven zijn de zeven levensgolven die rond de keten gaan, niet alle tezamen, en niet alle gedurende de periode van één bolronde; maar sommige van die

levensgolven gaan aan andere vooraf, omdat zij verder geëvolueerd zijn, en de weg sneller afleggen. Zo komt het dat er zich onder ons wat H.P. Blavatsky en de meesters *vijfderonders* noemen, bevinden, en zelfs heel zelden, *zesderonders*. Dit is nog een van de vele onderwerpen die we op een toekomstige bijeenkomst moeten bestuderen.

Elk van deze zeven rijken brengt dus in een bolronde na het einde van zijn zeven wortelrassen of stamrassen zijn levenssurplus over naar de eerstvolgende bol van de keten, en komt zelf – zijn overblijvers – in een sluimertoestand of verduistering samen met de bol die het als levensgolf verlaat.

Op dit punt laten wij ons onderwerp nu rusten om het later weer op te vatten. Graag zou ik hier nog enkele algemene opmerkingen willen maken over de levensatomen. Wat bedoelen we als we over levensatomen spreken? We bedoelen niet dat het alleen prāṇische atomen zijn, want die vormen slechts één klein deel van de omvangrijke menigten levensatomen. De levensatomen in het algemeen betekenen atomen van leven, van het universele leven dat onze planeetketen vormt. 'Levensatomen' is een korte en praktische term voor het *bouwmateriaal van het heelal*, de bouwstenen, bij wijze van spreken, van de levende kosmos. Zoveel *mensen* op aarde, zoveel *goden* in de hemel. Zoveel *monaden* in de hemel, zoveel *levensatomen* op aarde, of elders. Zoveel *atomen* op aarde, zoveel gelijkwaardige *godsvonken* in de hemel. Goden, monaden, atomen – u herinnert zich het hoofdstuk waaraan H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* die titel heeft gegeven, waarmee ze wees op de drie algemene klassen of graden van gemanifesteerd leven: het hoogste, de innerlijke god; de monade, zijn voertuig, die de mens is in de kern van zijn wezen; en ten derde, hijzelf als een samengesteld wezen, gevormd uit de levensatomen die *hijzelf heeft voortgebracht*. De levensatomen zijn dus de levende bouwstenen van de kosmos. In één opzicht bedoelen we hiermee ook dat ze de levensatomen van de bol zijn. De bol, alle bollen, zijn de levensatomen van een nog groter lichaam. Voorts zijn er levensatomen op het fysieke gebied; levensatomen op het astrale gebied; levensatomen op het mentale gebied; levensatomen op het geestelijke gebied; levensatomen op ieder gebied, of liever in iedere wereld; en voorzover wij weten gaat dat steeds door. Bovendien is elk van deze levensatomen, ongeacht het gebied waarop het zich bevindt, een embryoziel die groeit en evolueert met een verheven bestemming vóór zich. Zelfs wij zijn de levensatomen van onze eigen zonnelogos, inderdaad zijn kroost of zijn kinderen, de kinderen

van het hoogste in ons, de logos. Als we de reis met succes volbrengen zullen we in toekomstige eonen als mensen en daarna als dhyān-chohans, elk van ons, in de oneindigheden van de moeder-ruimte, een logos zijn; en de levensatomen die *nu* onze lichamen en onze voertuigen samenstellen, innerlijke en uiterlijke, en die ons kroost, onze kinderen zijn, zullen in die verre eonen van de toekomst de dhyān-chohans, de aartsengelen, en de engelen, en de prajāpati's, en de manu's, en de mensen zijn; en alle menigten van evoluerende levens, die nu onder ons en achter ons staan in het grootse evolutiedrama van het zijn, zullen op hun beurt en analoog zijn gevorderd langs de wegen van het lot.

Tot slot zullen we de volgende vragen beantwoorden: 'Welk bewijs kunt u aan de gewone man of vrouw leveren van de waarheid van deze verheven leringen?' 'Wat zijn de grondslagen van de leringen van de esoterische filosofie?' Het antwoord op de eerste vraag luidt als volgt: wij kunnen het *bewijs* leveren, een steeds krachtiger bewijs, en u zult zich herinneren dat we al eerder hebben uiteengezet wat een bewijs is. Bewijs is het overtuigd raken van het denken en deze overtuiging ontstaat doordat het bewijsmateriaal van doorslaand gewicht wordt. En als voorts de vraag zou worden gesteld, 'Op welke gronden levert u dat bewijs?' dan zeggen wij, op twee gronden, die elkaar wederzijds steunen. Ten eerste de ingeboren vermogens van de menselijke ziel, die een mens zeggen dat dit of iets anders waar is; hij is dan in geestelijke, verstandelijke en emotionele zin tevredengesteld. Voor hem is het bewezen. Dat is één bewijs. Het andere heeft misschien per se niet zo'n kracht, maar voor gewone mensen heeft het misschien nog meer gewicht. We kunnen aantonen dat de grootste denkers van alle tijden hebben geloofd zoals wij geloven. Zij gebruikten misschien niet dezelfde woorden of technische uitdrukkingen, onderwezen de leringen misschien niet in dezelfde vorm, maar het hart van dit alles was niettemin aanwezig, het wezenlijke, de kern ervan was er. U kunt dit in de wereldliteratuur vinden; en de enige moeilijkheid, waarop men volgens mij zou kunnen stuiten – en ik maak deze opmerking alleen uit voorzichtigheid – is deze: dat de oude geschriften maar al te vaak niet worden begrepen, zelfs niet door hen die ze vertalen en lezen. Misschien is het meest overtuigende bewijs voor de doorsnee onderzoeker gelegen in het feit dat de edelste geesten van alle tijden in de theosofische leringen hebben geloofd; en wij verwijzen naar deze grote denkers als naar een hoogste hof van appèl, zoals mensen met omstreden kwesties zich

gewoonlijk voor een oplossing tot de edelste geesten wenden die onder hen verkeren, in de overtuiging dat de geschillen op de beste manier zullen worden opgelost, waarop goede en bekwame mensen ze kunnen oplossen. Ik herhaal, dat we bewijzen leveren. Maar natuurlijk moet de onderzoeker, als hij eerlijk is, zelf nadenken; dat kunnen wij niet voor hem doen.

De grondslagen van de esoterische leringen berusten voor de meeste mensen op precies dezelfde bewijsgronden als voor de vorige vraag gelden. Als men tot de ontdekking komt, dat er achter de leringen die sinds onheuglijke tijden tot ons zijn gekomen, bepaalde feiten, bepaalde beginselen staan die over de hele wereld en in alle tijden dezelfde zijn, die niet naar buiten, in het openbaar tot uitdrukking werden gebracht maar verborgen bleven, is het logischerwijs noodzakelijk aan te nemen, dat zij als esoterisch werden beschouwd, waarom werden ze anders verborgen? Omdat deze in hoofdzaak overal dezelfde zijn, vragen wij naar de reden hiervan. Waarom zijn ze gelijk? De natuurlijke – en juiste – gevolgtrekking is, dat ze aan dezelfde gemeenschappelijke bron werden ontleend, en deze conclusie wordt vaste overtuiging wanneer wij ze bestuderen. Werkelijk, het beste bewijs ligt in deze leringen zelf!

HOOFDSTUK 45

FYSIOLOGIE, PSYCHOLOGIE EN PNEUMATOLOGIE VAN HET HEELAL. TIEN EN TWAALF GEBIEDEN VAN HET UNIVERSELE ZONNESTELSEL: TUSSENLIGGENDE KRITISCHE GEBIEDEN. HEEL HET GEMANIFESTEERDE ZIJN EEN CONTINUÜM VAN ONDERLING VERBONDEN, ONDERLING VERWEVEN HIËRARCHIEËN VAN ALLERLEI NIVEAUS: ELK MET HAAR EIGEN BEGIN EN EINDE. ŚISHTA'S EN HET LEVENSSURPLUS.

'De zon is het hart van de zonnewereld (het zonnestelsel) en zijn brein is verborgen achter de (zichtbare) zon. Vandaar worden gewaarwordingen uitgezonden naar ieder zenuwcentrum van het grote lichaam, en de golven van de levensessentie vloeien in iedere slagader en ader. . . . De planeten vormen zijn ledematen en geven zijn ritme aan. . . .' (Toelichting.) . . .

Tijdens het manvantarische tijdperk of leven van de zon circuleert het levensfluïdum dus regelmatig door ons stelsel, waarvan de zon het hart is – evenals het bloed in het menselijke lichaam circuleert; de zon trekt zich iedere keer even ritmisch samen als het menselijke hart. Maar in plaats van de omloop in een paar seconden te volbrengen, heeft het zonnebloed daarvoor tien zonnejaren nodig en een heel jaar om door zijn *boezems* en *kamers* te stromen, voordat het door de *longen* spoelt en dan doorgaat naar de grote aderen en slagaderen van het stelsel.

. . . Het heelal (in dit geval onze wereld) ademt, evenals de mens en ieder levend wezen, iedere plant en zelfs de mineralen op aarde doen, en zoals onze aardbol zelf iedere vierentwintig uur ademt. . . .

. . . De Ruimte is de werkelijke wereld, terwijl onze wereld kunstmatig is. Zij is in haar hele oneindigheid de Ene Eenheid: zowel in haar bodemloze diepten als aan haar bedrieglijke oppervlakte; een oppervlakte bezaaid met talloze waarneembare Heelallen, stelsels en werelden als luchtspiegelingen. Voor de oosterse occultist, die eigenlijk een objectief idealist is, bestaat er in de *werkelijke* wereld – die een eenheid van krachten is – niettemin een 'samenhang van alle materie in het *plenum*', zoals Leibnitz het zou zeggen. Dit wordt symbolisch weergegeven in de driehoek van Pythagoras.

De Geheime Leer, 1:596-7, 682

Intelligenties hebben geen begin,
De Sfeer heeft een actieve ziel.

De hemelen kennen scheur noch naad.
– *De Desātīr*, 'Het Boek van Shet Sasan de Eerste', verzen 16, 17, 20
(naar vert. Mulla Firuz Bin Kaus)

De traag bewegende sterren zijn vele, en elk heeft een intelligentie, een ziel en een lichaam.

En op dezelfde manier heeft iedere afzonderlijke afdeling van de hemelen en planeten haar intelligenties en zielen.
– Op. cit., 'Het Boek van de Profeet, de Grote Abad', verzen 23, 24

De fysiologie van het heelal, die wij op de voorgaande bijeenkomsten hebben bestudeerd, moet worden begrepen in haar relatie tot de psychologie van het heelal; en tegelijk moeten we bedenken dat achter het psychologische aspect van het kosmische leven de pneumatologie van het heelal staat; deze doen op hun respectieve terreinen de drie essentiële voertuigen ontstaan, waardoor en waarin, waaruit en waarheen het universele leven werkt en stroomt en is – deze drie zijn dus de oorsprong van, en stemmen daarom in de mens overeen met, zijn lichaam, ziel en geest. De fysiologie van het heelal omvat de totaliteit van alle een lichaam of voertuig bezittende entiteiten ervan; de psychologie van het heelal omvat de diverse hiërarchieën van geestelijke wezens, die in die menigten van lichamen werken; en de pneumatologie van het heelal omvat al die goddelijke wezens die achter de tussenliggende groepen staan, en deze besturen en inspireren. De leringen over deze derde en laatste afdeling zijn, zoals wij allen weten, uiterst moeilijk, en tot nu toe hebben we slechts gelegenheid gehad erop te zinspelen. Tot dusver is onze studie slechts een poging geweest om iets van de psychologie en van de fysiologie van de ruimten van de kosmos te begrijpen.

Een van de functies of werkingen van de universele natuur – en misschien één van de gewichtigste – wordt aangeduid door ons woord evolutie; en we gebruiken het in strikt etymologische zin in de betekenis van het *ontvouwen* of het *ontrollen*, of het *uitrollen* van wat in het oorspronkelijke zaad of de oorspronkelijke wortel is samengebald. We gebruiken het woord evolutie niet zoals dat woord in de moderne biologie verkeerd wordt gebruikt. In feite onderwijzen de biologen geen evolutie; zij onderwijzen wat de Fransen terecht *transformisme* noemen; en het verschil in betekenis tussen deze twee is enorm groot. Omdat wij op een later tijdstip dat onderwerp meer in bijzonderheden* zullen

*[Lezingen die in 1927-9 zijn gehouden en later zijn uitgegeven als *Mens en Evolutie*.]

behandelen, willen we nu alleen de aandacht vestigen op dit grote verschil in betekenis, om het misverstand te voorkomen dat wij de woorden evolutie of ontwikkeling, zoals die in het occultisme worden gebruikt, in dezelfde zin zouden gebruiken als de moderne biologen. Volstrekt niet. Wij gebruiken het woord evolutie in de strikt etymologische betekenis – het ontvouwen, het ontrollen, het naar buiten komen van de krachten, die als gevolg van vroeger karma latent aanwezig zijn in het zaad van een wezen of een entiteit, die een cyclus van actief bestaan begint.

Dit grootse beginsel wordt voor het geval van de kosmische evolutie goed geïllustreerd door wat de oude stoïcijnen leerden over de ontwikkeling of de evolutie, het uitrollen van de vier (of vijf) elementen van de Ouden, zoals de elementen in hun tijd werden opgevat. Zij leerden, zoals we eerder hebben aangetoond, dat het vijfde element, de vijfde essentie of kwintessens, æther genoemd – wat ons ākāśa is – de zaden van de lagere vier elementen in zijn schoot bevatte vóór de manifestatie of evolutie daarvan; en dat, toen de tijd om te evolueren voor deze vier aanbrak, toen de godheid, Zeus, de werelden na een periode van rust opnieuw tot manifestatie wilde brengen, als eerste het element vuur verscheen, dat zich uit de æther (of ākāśa) ontrolde, daaruit evolueerde, of daaruit ontplooide. Niet het vuur zoals wij dit opvatten, maar als het ware het zaad van het vuur, de geest van het vuur, die primaire en elementale kosmische kracht waarvan het vuur op ons gebied, dit lage gebied, een zwakke manifestatie is. Toen het vuur zijn cyclische baan van evolutie had doorlopen, kwam daarna en op dezelfde manier als dit was voortgekomen uit de schoot van æther of ākāśa, lucht tevoorschijn uit vuur, het ontrolde zich uit de schoot van het vuur, dat dit element lucht in zich bevatte; het bevatte niet alleen zijn eigen vuur-*svabhāva* of -karakteristiek of -kwaliteit, zoals wij in het oosterse denken zeggen, maar *ook* het karakteristiek van zijn eigen ouder æther, ākāśa. Daarna ontrolde zich uit lucht het volgende element, water, het ontplooide of ontwikkelde zich daaruit. Niet ons water, wat absurd is, maar wat we het zaad van het water zouden kunnen noemen, de geest van het water, dat wat op ons gebied door water of vloeibaarheid wordt vertegenwoordigd; en het bewaarde in zijn schoot iets van de kwaliteit of karakteristiek van lucht, zijn ouder; en van vuur, zijn grootouder; en ook van æther of ākāśa. Het bevatte ook de krachten, de mogelijkheden en de vermogens van zijn voorgangers, maar in water natuurlijk zwakker dan in hun eigen respectieve rijken;

de kwaliteiten en krachten van elk voorafgaande element worden zwakker naarmate de evolutie vordert, d.w.z. meer en meer in de 'stof' afdaalt. Daarna volgt het zaad van het element aarde dat zich uit water ontwikkelt, of tevoorschijn komt uit de schoot daarvan. Toen het keerpunt van de cyclus werd bereikt, toen de evolutie van deze elementen, het opbouwen van de bollen enz., tot een einde was gekomen, en Zeus ze alle in zijn schoot wilde terugroepen, begon het omgekeerde proces, en nam water zijn kind, het element aarde, weer tot zich. Aarde begon vloeibaar te worden om weer in het element water over te gaan. Daarna begon het element water op zijn beurt, op de aangewezen tijd, zijn deeltjes in lucht om te zetten en over te gaan in, of te worden opgenomen in, de schoot van zijn ouder, het element lucht. Toen begon lucht op haar beurt als vuur te worden en in de schoot van haar ouder, vuur, over te gaan. Daarna werd tenslotte vuur weer æther en keerde terug in de schoot van de vijfde essentie of æther, zijn ouder, en eindigde de cyclus van de kosmische evolutie voor een nieuwe rustperiode.

We breiden deze vijf elementen nu verder uit tot tenminste zeven. Maar inherent in de kosmos is het beginsel van ontwikkeling dat wij weergeven door het woord evolutie te gebruiken zoals hierboven is geschetst: het uitgaan van de adem, de uitademing van Brahmā, zoals de oude Indische denkers zeiden. Als het werk was gedaan, volgde daarop de inademing, de intrekking, de involutie van Brahmā. Precies hetzelfde beeld, dat wij zojuist uit de stoïcijnse filosofie hebben gegeven, zult u in de oude hindoeliteratuur aantreffen, in de Upanishads, en meer in het bijzonder in de Purāṇa's.

Evenzo, op dezelfde manier, behoudens veranderingen die uit de omstandigheden en de entiteiten voortvloeien, worden de bollen van onze planeetketen ontwikkeld. Bol A doorloopt zijn levenscyclus, en ontwikkelt dan bol B, die op zijn beurt zijn levenscyclus doorloopt en bol C ontwikkelt, die zijn levenscyclus doorloopt en bol D ontwikkelt, of onze aardbol. Bol D doorloopt zijn levenscyclus en ontwikkelt bol E; en dan wordt bol F en dan bol G, de laatste van de gemanifesteerde zeven, op dezelfde wijze ontwikkeld. Deze bolevoluties vormen het onderwerp dat we nu bestuderen.

De vragen die gesteld zijn, zijn voor de spreker buitengewoon nuttig geweest. Ze hebben hem bijvoorbeeld laten zien, dat er niet genoeg is gezegd over de gebieden van de kosmos en de beginselen van de kosmos, en over de verschillende manieren en krachten waardoor deze

twaalf bollen van onze planeetketen onderling met elkaar zijn verbonden. Laten we hiervan dan een beeld geven in de volgende figuur:

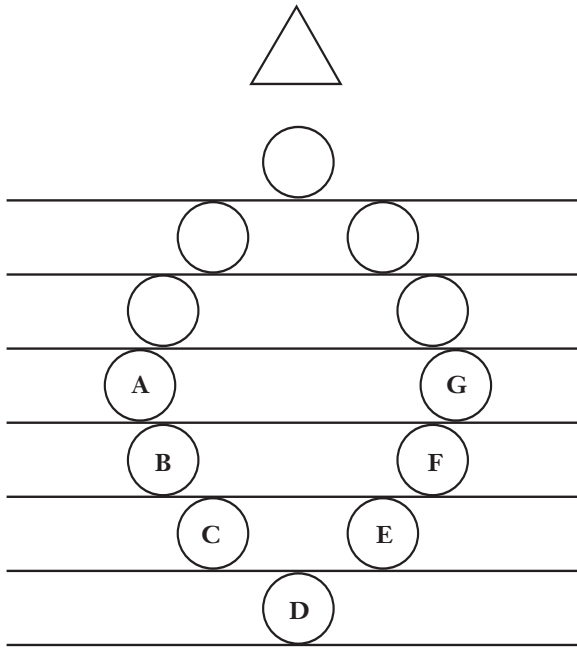

Dit zijn de zeven kosmische gebieden die door rechte lijnen worden voorgesteld, en daarboven is een driehoek geplaatst die de drie pneumatologische of goddelijke of superspirituele gebieden moet voorstellen, waarover we nu niet hoeven te spreken omdat, zelfs al zou hierover iets worden gezegd, het zeer te betwijfelen is of het voor ons op het ogenblik van nut zou zijn. De leringen daarover zijn te abstract. Onder de driehoek volgen de drie hogere gebieden van de kosmische gemanifesteerde zeven, die de vijf verborgen bollen van onze planeetketen bevatten; daaronder volgen dan de vier lagere gebieden van de kosmische gemanifesteerde zeven van de kosmos, die onze gemanifesteerde zeven bollen bevatten, of wat H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* gewoonlijk de planeetketen van de aarde noemde. We hebben ze evenals op vorige bijeenkomsten genummerd: A, B, C, D, E, F en G. Bovendien is elk van deze zeven kosmische gemanifesteerde gebieden of werelden zelf een zevenvoud, d.w.z. verdeeld in zeven subgebieden of werelden. Dit is een

belangrijk onderwerp dat later zal worden besproken.

U zult hebben gezien dat deze twaalf bollen zich op zeven gebieden bevinden. Voorts ziet u dat in de figuur slechts zeven gemanifesteerde kosmische gebieden en een driehoek die drie goddelijke gebieden vertegenwoordigt, worden weergegeven, bij elkaar dus tien gebieden. Waarom laten we hier geen twaalf kosmische gebieden of werelden zien? We hebben de figuur op deze manier getekend om, doordat er duidelijk iets ontbreekt, de aandacht te vestigen op een feit en er de nadruk op te leggen. U herinnert zich misschien dat de Latijnse dichter Martianus Capella over de zon sprak 'van wie het heilige hoofd is omcirkeld door tweemaal zes stralen'. Deze tweemaal zes stralen om het hoofd van de zonnegod stellen de tweemaal zes krachten of de tweemaal zes bollen in de geestelijke zon voor. Onze zichtbare fysieke zon is slechts het lichaam van de zon. Er zijn zeven gemanifesteerde zonnen; in werkelijkheid zijn het er tien en twee polaire 'schakels'. We zien slechts één zon, de laagste, en die zon bevindt zich niettemin op *ons* hoogste stoffelijke gebied; maar zoals men wel eens zegt 'dat is weer een ander verhaal'!

Deze twaalf krachten van de zon vertegenwoordigen en zijn de twaalf krachten van de logos, die de gemanifesteerde zonnegod is; en natuurlijk moeten zij, omdat het twaalf krachten zijn, hun eigen thuis hebben om in te wonen, hun eigen sferen van passende activiteit. Zij moeten geschikte stoffen of substanties hebben om in te werken. In feite *zijn zij zelf hun eigen huizen*! Zij bouwen hun eigen huizen uit een deel van zichzelf, zoals een slak zijn eigen huis bouwt en er niettemin van gescheiden blijft; zij zijn erin, besturen het, maar maken er geen deel van uit, evenals de geest en de ziel van een mens van zijn lichaam gescheiden blijven, er wel in zijn maar toch erboven en feitelijk niet een deel ervan.

Deze twaalf krachten vertegenwoordigen en zijn dus de twaalf gebieden van het universele zonnestelsel; toch zijn er maar tien gebieden in een hiërarchie. Hoe staat het met de overige twee, het elfde en twaalfde? De oplossing van het raadsel is als volgt. Heel het gemanifesteerde zijn is een continuüm. Dit betekent dat het universele zijn zich oneindig ver in alle richtingen uitstrekt, meer in het bijzonder zeggen wij binnenwaarts en buitenwaarts, zonder onderbreking van de continuïteit, maar toch gegradueerd in ontelbare delen of treden of gebieden of werelden; en dit continuüm valt bij wijze van spreken uiteen in hiërarchieën die zich manifesteren in zeven, tien of twaalf afdelingen of

delen. De laagste zeven delen zijn het *gemanifesteerde* deel van een hiërarchie, dat gedeelte dat lager dan een bepaald gebied van stoffelijkheid is gebouwd, en deze zeven zijn de rūpawerelden of de werelden van vorm; en van deze zeven zijn de drie hogere feitelijk *betrekkelijk* arūpa of 'vormloos' – voor *ons*, voor *onze* waarneming, wel te verstaan. De echte arūpa of zogenaamde 'vormloze' of goddelijke werelden zijn de drie hoogste boven deze gemanifesteerde zeven, zodat er samen tien werelden of gebieden of graden zijn.

Iedere hiërarchie heeft natuurlijk haar begin en haar einde, haar zenit en haar nadir, haar top en haar basis, haar hoogste en haar laagste, de eerste en de tiende naar omlaag geteld. Maar wat verbindt deze eerste en deze tiende met de andere hiërarchieën, met de rest van het continuüm? Wat is een hiërarchie? Het is een geïndividualiseerde entiteit. Deze entiteit is op haar beurt samengesteld uit massa's en menigten kleinere of lagere entiteiten, evenals het lichaam van de mens een entiteit is en toch is samengesteld uit menigten van cellen; en deze cellen zijn ook entiteiten en bestaan op hun beurt uit moleculen en atomen; en de atomen zijn op hun beurt samengestelde dingen; en toch leven zij alle samen en functioneren samen, en elk hiervan behoort tot een hiërarchie binnen andere hiërarchieën, en alle zijn onderling met elkaar verbonden en met elkaar verweven. Maar elk van deze hiërarchieën heeft niettemin haar eigen top of hoogste punt en haar benedenpool, haar hoofd en haar voet, haar begin en haar eind.

Dat wat een hiërarchie met de rest van het continuüm verbindt, laten we zeggen bij de top of het begin, is een tussenliggend of 'kritisch' gebied dat deel heeft aan de aard van zowel de hiërarchie daaronder als de hiërarchie daarboven in het continuüm, waarvan het natuurlijk deel uitmaakt. Met haar voet is ze op een extra of twaalfde gebied, een ander tussenliggend of 'kritisch' gebied, verbonden met het hoogste gebied van de hiërarchie die zich eronder bevindt of die erop volgt. Zo hebben we dus een hiërarchie die uit tien, altijd tien, graden of stadia of gebieden of krachten bestaat: zeven gemanifesteerde en drie verborgen of occulte of mystieke – het doet er niet toe welk woord u hier gebruikt; en deze tien beginselen of gebieden, die een hiërarchie vormen, zijn met de hogere werelden en met de lagere werelden verbonden door middel van twee extra of tussenliggende gebieden, één beneden en één boven.

Laten we nu met ons hoofdonderwerp beginnen bij het punt waar we vorige keer zijn gebleven. Er werd toen een interessante vraag

gesteld, namelijk of onze planeetketen de zeven beginselen van de aarde vormen. En het antwoord was: 'Nee, omdat elk van de zeven bollen een afzonderlijke op zichzelf staande planeet en zelf zevenvoudig is'. Maar de planeetketen vormt een hiërarchie van bollen. Bedenk dat met hiërarchie niet een bepaald iets wordt bedoeld. Het betekent iedere mogelijke verzameling van entiteiten, tien in getal, die *een eenheid vormen*. U zult zich herinneren hoeveel nadruk we op een vroegere bijeenkomst hebben gelegd op de verschillen tussen het *ene*, een *monade*, een *eenheid* en een *vereniging*. Dit werd benadrukt, vooruitlopende op vragen bij het bestuderen van onderwerpen zoals dit. Als deze elementaire ideeën ons niet helder voor de geest staan, zal er zeker verwarring ontstaan. Een *vereniging* is een min of meer losse of vaste verzameling of samenvoeging van verschillende entiteiten. Een *eenheid* zoals wij dit woord zullen gebruiken, is een vereniging waarbij de banden zo strak zijn, dat zij niet als een samenvoeging functioneert, maar als een enkel wezen, als een individu. Een hiërarchie is een *eenheid*. Een *monade* is de wortel van een hiërarchie, een zuiver en blijvend individu, zoals het karakteristieke levenscentrum in een zaad waaruit een boom voortkomt. De boom functioneert als een *eenheid*, maar als u aan de individuele bladeren en takken en wortels denkt en hem alleen maar ziet als een samenvoeging, is hij slechts een *vereniging*. Als een entiteit beschouwd, als een hiërarchie van lagere levens, kleinere levens, is hij een *eenheid*; en het geestelijke centrum of zaad waaruit hij voortkomt, zijn inwonende karakteristieke svabhāva, zijn eigen levenszaad, is de *monade*. En het *ene* is die uiteindelijke, zuiverste, eenvoudigste vorm van kosmisch zijn die wij goddelijk noemen, en waarvan de oude theologen zongen: Waarin geen schaduw van verandering is, geen manifestatie of verschillen zijn. Het is zuiver zijn, in tegenstelling tot gedifferentieerde substantie. Het is het *ene*, waarin geen tegenstellingen of contrasten zijn: zuiver zijn, zuivere gelukzaligheid, zuiver bewustzijn – wat de Upanishads *sat-chit-ānanda* noemen; zijn-bewustzijn-gelukzaligheid.

Omdat de planeetketen dus een eenheid of een hiërarchie is, functioneert ze als een enkelvoudige entiteit, en is ze een enkelvoudige entiteit; ze vertoont samenhang, omdat ze een eenheid is; ze is tot één ding gevormd. Waarom? Omdat ze is begiftigd met een ziel en een geest, voortgekomen uit en voortgebracht door haar monade. Met andere woorden, haar bewustzijn is monadisch.

Laten we het volgende fragment lezen uit *De Geheime Leer* (1:195-6):

Het is dan ook logisch dat de bollen die onze aarde overschaduwen, op andere en hogere gebieden moeten liggen. Kortom, als bollen HANGEN ZE SAMEN *met onze aarde, maar zij hebben niet* DEZELFDE SUBSTANTIE *als onze aarde en behoren daarom tot een geheel andere bewustzijnstoestand.*

Samenhangend, of tot een geheel verenigd, tot een eenheid gevormd, betekent niet dat de entiteit die zo is verenigd, een enkelvoudig (niet-samengesteld) wezen is in de gewone betekenis; anders zouden haar samenstellende delen niet tot een vereniging zijn samengevoegd. Het betekent dat de verenigde entiteit een eenheid of een hiërarchie is op dezelfde manier als het lichaam van de mens een eenheid en een hiërarchie is, als wij dat lichaam zien als het voertuig waardoor de inwonende monadische ziel van de mens werkt en de menigten kleinere levens, waaruit het lichaam is gevormd, bestuurt en beheerst.

Nu gaan we de methode of het proces behandelen waardoor onze gemanifesteerde zeven bollen van de planeetketen zich ontwikkelen, of laten we zeggen, worden 'geboren'. Wanneer de trilling van de binnenkomende levensgolven – die tien klassen omvatten, en afkomstig zijn van de maanbol A, die bestond en nu niet bestaat – na hun lange pralayische rust het nieuwe aardse manvantara inluidt, beginnen die levensgolven zich te differentiëren op het gebied van bol A van de toekomstige aardketen, en om zich heen magnetisch of door gravitatie de menigten levensatomen te verzamelen die tot dat gebied behoren en die in de ruimte zweven, en die tijdens de lange pralayische rust van de hogere beginselen zijn getransmigreerd – in en uit andere wezens op dat bepaalde gebied zijn gemigreerd. En dit is de werkelijke betekenis van de oude leer van de transmigratie: de levensatomen die een mens gedurende zijn leven afwerpt, en waaruit zijn lichaam op ieder moment tijdens zijn leven bestaat en die bij zijn dood worden achtergelaten, terwijl hijzelf in devachan rust, transmigreren overeenkomstig hun eigen aard; zij gaan over in en bezielen de dieren, en de wereld van de planten, de mineralen en de elementalen – de drie elementalenwerelden of -rijken; en hetzelfde geldt voor de levensatomen van zijn tussenliggende beginselen. Maar wanneer die mens terugkeert om te reïncarneren, en door de diverse gebieden omlaag gaat om te incarneren, maakt hij voor zichzelf eerst gewaden van licht die worden gevormd uit zijn vroegere levensatomen die tot de hogere gebieden behoren, dat wil zeggen, hij verzamelt opnieuw dezelfde levensatomen om zich heen, die hij heeft afgelegd en afgeworpen toen hij door die verschillende gebieden op zijn

weg 'omhoog' ging; en dat doet hij op elk gebied op zijn weg omlaag om te reïncarneren. Als hij deze aarde bereikt, verzamelt hij op dezelfde wijze de levensatomen van dit gebied, niet alleen door de magnetische aantrekking die voor zijn geboorte werkt zonder dat hij zich daarvan bewust is, maar in nog hogere mate na zijn geboorte. En hetzelfde gebeurt met deze planeten, de verschillende bollen van de verschillende planeetketens. Terwijl de levensgolven omlaaggaan door de vier lagere gebieden van de kosmos, verzamelen ze, voor elke bol op zijn beurt, de levensatomen die respectievelijk tot de vroegere maanbollen op de vier lagere gebieden behoorden, en deze levensatomen helpen bij de bouw van de nieuwe 'fysieke' bollen of lichamen van de toekomstige nieuwe planeetketen, die door de binnenkomende levensgolven of de zeven beginselen van elk van de bollen van de vroegere maan wordt gevormd, en waarin zij nu in het nieuwe manvantara moeten werken.

Waaruit bestaat elk van deze bollen van onze planeetketen, of van een andere keten? Hij bestaat uit deze levensatomen, *plus* de inwonende levenskrachten, de levensgolven; en in feite vormen zij samen de bol, en *zijn* die bol. Ook de mens bouwt zijn eigen lichaam van binnenuit. Zelfs in de voeding zijn er geheimen die de wetenschappers nog niet hebben opgelost. De mens bouwt zijn eigen lichaam uit zichzelf zoals al vaak is gezegd. Eerst door afscheiding en daarna door uitscheiding vormt hij zijn diverse voertuigen op de verschillende gebieden van zijn wezen. Uit de afscheidingen die uit hemzelf komen wordt zijn lichaam of worden zijn lichamen of voertuigen uitgescheiden. En de bollen van onze keten worden op precies dezelfde manier gebouwd.

Eerder hebben we een korte beschouwing gewijd aan de drie elementalenrijken in verband met hun werk bij de vorming van bol A van onze keten. Laten we daarop terugkomen. Neem aan dat elementalenrijk nr. 1 zijn werk heeft voltooid op wat we het eerste fundament van bol A kunnen noemen. Die bol is dus begonnen vorm aan te nemen. Hij is voor een zevende (of een tiende) gevormd, gevormd tot zover het eerste elementalenrijk reikt. Dit eerste elementalenrijk is nu door zijn zeven werkperioden van evolutie heengegaan, en gaat dan in verduistering – een van de woorden van Sinnett. Een veel beter woord zou zijn geweest *rust* of *slaap*, omdat dit woord verduistering de betekenis eerder duister maakt. Een mens is niet verduisterd als hij slaapt. Dit kan in zekere zin voor het lichaam gelden; maar het is eigenlijk beter om in passender bewoordingen precies te zeggen wat de werkelijke toestand is. Namelijk die van slaap, of latentie – of liever van rust.

Maar wat gebeurt er dan? Zodra elementalenrijk nr. 1 de rusttoestand ingaat, begint elementalenrijk nr. 2 zijn werk op het fundament, dat door elementalenrijk nr. 1 zojuist hiervoor is gelegd. Intussen gaat het levenssurplus van elementalenrijk nr. 1 over naar bol B, en legt daar het eerste fundament van bol B zoals het dat voor bol A heeft gedaan. Wat bedoelen we met het 'levenssurplus', en verder wat wordt er achtergelaten als śishta of overblijver van elementalenrijk nr. 1, dat nu op bol A in rust is? (Niettemin gaat het actieve leven van de levensgolven, een deel hiervan, verder en vormt het begin van bol B.) Wat is dan het levenssurplus? Het levenssurplus, zoals hier gebruikt, is datgene waarop wij enkele ogenblikken geleden doelden, toen we spraken over het *ontvouwen* of *ontrollen* van de elementen die, vóór de manifestatie, in elkaar gewikkeld zijn. Het *levenssurplus* dat in elementalenrijk nr. 1 op bol A is besloten of gewikkeld, bestaat uit de *42 beginselen van al de zes andere bollen* van de gemanifesteerde zeven voor wat het eerste elementalenrijk betreft, die daarin zijn gewikkeld, gehuld, of bij wijze van spreken sluimeren, en nog niet gereed zijn om zich te manifesteren omdat ze niet passen bij of geschikt zijn voor bol A, en waarvan men daarom zegt dat zij slapen, *rusten*, in de schoot van elementalenrijk nr. 1, maar die het, beter uitgedrukt, *overschaduwen* en met leven, met de 42 'vuren', bezielen. Naarmate dit levenssurplus zich ontplooit, of ontvouwt, gaan de slapende sferen, slapende krachten of potenties – die in werkelijkheid de overschaduwende 42 vuren zijn – als levenssurplus omlaag naar het gebied daaronder en dit 'omlaag' gaan is het gevolg van de gravitatie of aantrekkingskracht van het lagere gebied, zoals die door hun lagere *svabhāva* of *inherente karakteristiek* wordt ondergaan. Zodra zij als het ware hun eigen rijk bereiken, beginnen de slapende vuren van de levensgolven die van nature tot dat rijk behoren te ontwaken, beginnen de levensgolven die voor dat gebied geschikt zijn en daar thuishoren te werken, en begint elementalenrijk nr. 1 *op bol B* zijn levenscyclus.

Laten we nu teruggaan naar bol A. Wanneer elementalenrijk nr. 2 zijn werk op bol A heeft beëindigd, d.w.z. wanneer het door zijn zeven stamrassen op bol A is heen gegaan, treedt elementalenrijk nr. 3 op, zoals nr. 2 dit na nr. 1 deed. Onmiddellijk daarna wordt door de gravitatie die werkt op nr. 2, nadat dit elementalenrijk nr. 2 op bol A in een rusttoestand is overgegaan, dat levenssurplus in elementalenrijk nr. 2 naar omlaag getrokken naar bol B, waarna nr. 2 op bol B terstond begint te ontwaken en te werken en de levensatomen te verzamelen *die op dat gebied bij hem behoren*. Op bol A zijn dus de elementalenrijken 1

en 2 in rust, en werkt nr. 3 *zijn* levenscyclus op bol A af. Wanneer elementalenrijk nr. 1 zijn zevenvoudige cyclus van werk op bol B heeft beëindigd, gaat het op overeenkomstige wijze over naar bol C en begint deze te vormen, terwijl tegelijkertijd nr. 2 zijn werk op bol B begint en nr. 3 zoals gezegd zich op bol A bevindt.

In dit stadium hebben we dus elementalenrijk nr. 1 dat met zijn werk op bol C begint; elementalenrijk nr. 1 is in verduistering op bol B, waar nr. 2 actief is; de elementalenrijken nrs. 1 en 2 zijn in slaap, en elementalenrijk nr. 3 is actief op bol A. Als de levenscyclus *daarvan* – van nr. 3 – op bol A is voltooid, komt het vierde of delfstoffenrijk op bol A en doet daar precies hetzelfde wat zijn voorgangers, de elementalenrijken nrs. 1, 2 en 3 deden, d.w.z. het doorloopt zijn zevenvoudige stamras of cyclus op bol A. En zodra dit is beëindigd, gaat het delfstoffenrijk over in de rusttoestand of slaap of verduistering op bol A, en begint het plantenrijk zich daar te vertonen. Intussen, terwijl dat gebeurt, gaat het delfstoffenrijk omlaag naar bol B en volgt dezelfde regel of werking of functie van de natuur als de voorafgaande rijken of levensgolven. Als het plantenrijk op bol A verschijnt, gaat elementalenrijk nr. 3 over naar bol C. Nr. 2 gaat over naar bol D, onze aarde; en nr. 1 gaat dan over naar bol E. Daarna verschijnt op bol A het dierenrijk; en wanneer dit zijn zevenvoudige kringloop heeft doorlopen, gaat het omlaag naar bol B, en tegelijk daarmee doet elk van de vijf voorafgaande rijken of levensgolven een stap voorwaarts naar de volgende bol. Dan komt tenslotte het 7de, het mensenrijk, op bol A. Zodat, wanneer de mens op bol A verschijnt, het eerste elementalenrijk zijn werk op bol G begint – de laatste van de gemanifesteerde zeven. Zo gaan de zeven levensgolven, stap voor stap, het ene rijk of de ene levensgolf na de andere *elk op zijn beurt*, van bol A naar bol G via alle tussenliggende bollen; maar wanneer het 7de of mensenrijk bol G bereikt, zijn ook de andere rijken respectievelijk hun evolutie daar aan het voltooien; de reden hiervan is de wet van vertraging die remmend werkt op de vooruitgang van de lagere rijken op de opgaande boog, omdat deze lagere rijken meer moeite hebben om door de bollen op de opgaande boog omhoog te klimmen dan de hogere en verder geëvolueerde rijken. De weerstand van de stof houdt ze tegen.

Dit is de eerste ketenronde. Vanaf de tweede ketenronde verloopt het proces anders, en we moeten dat verschil later in detail bestuderen. Intussen dient het volgende goed te worden begrepen. De reis van de levensgolven door de sferen vertegenwoordigt één onderdeel van de

circulaties van de kosmos – de voortgang van de levensentiteiten van sfeer tot sfeer. Bovendien hebben we het meest over bol A gesproken; en als we daarom over delfstoffen en planten en dieren en mensen spreken, bedoelen we niet die dingen *zoals wij die nu op aarde kennen*, op deze bol D in deze vierde ronde in hun tegenwoordige min of meer geëvolueerde toestand. We spreken over de *eerste* ronde van en in de *eerste* planeet, of bol A; en voor ons huidige waarnemingsvermogen zouden die rijken zoals zij toen waren, zelfs op het hoogste punt van hun ontwikkeling op bol A gedurende de eerste ronde, niets anders zijn dan een wazige en onzichtbare en onvolmaakte schets van wat zij in de toekomst zullen worden – d.w.z. zij zouden ons geestelijke entiteiten toeschijnen. En toch waren zij voor hun eigen bol en voor zichzelf, zelfs in die eerste ronde en op die eerste bol A, even fysiek als onze bol nu voor ons is en wij voor elkaar zijn.

U zult zich herinneren, dat we de vorige keer de vraag behandelden: Wat is de bewijsgrond waarop onze esoterische leringen rusten? Waar komen zij vandaan en hoe oud zijn ze? Laten we het eerste deel van deze vraag nemen: 'Wat is de bewijsgrond?' Het antwoord hierop is eenvoudig. De bewijsgrond ligt in de werkingen en functies van de universele natuur, zoals we herhaaldelijk hebben gezegd. Met natuur bedoelen we niet alleen de stoffelijke natuur, maar al wat is, innerlijk en uiterlijk, hoog en laag – alles; want dat is waarheid, dat is de werkelijkheid van het zijn. Dat is de bewijsgrond. Hoe krijgen we begrip en kennis van deze zaken en feiten van de *universele* natuur? Wat het begrijpen betreft, het bewijs berust op dezelfde factoren als bij feiten of waarheden van de natuur, en wordt mede geleverd door een beroep te doen op de intelligentie en het gezond verstand.

'Wetenschap' is in onze tijd een woord om bij te zweren. Noem iets wetenschappelijk en de mensen slikken het veelal zonder een zorgvuldige analyse te verlangen. Het maakt voor de meeste mensen niet veel uit of de wetenschappelijke bewering per se waar is of niet. Hij verifieert haar zelden. Vandaag is het misschien een 'wetenschappelijk feit'; en morgen wordt het vervangen door een ander 'wetenschappelijk feit'. Ik durf te beweren dat er in de wereld geen mensen zijn die meer oprechte eerbied voor ware wetenschap hebben, namelijk voor geclassificeerde en gecoördineerde *kennis*, dan wij; maar voor de theorieën en hypothesen van wetenschappelijke onderzoekers gaat onze eerbied niet verder dan de intrinsieke waarde van deze hypothesen. De dag waarop de wetenschap bij monde van haar vertegenwoordigers begint te dogmati-

seren, wordt zij niets meer dan een merkwaardig soort kerk. Mij is niets bekend dat het dogmatisme op snellere, gemakkelijker en natuurlijker wijze doodt dan deze studie van de oude wijsheid; want zodra we één ding hebben begrepen en denken dat we een uiteindelijke waarheid te pakken hebben, leren we door de groei van onze vermogens en onze kennis de zeer heilzame les, dat het nog maar een kinderlijke inleiding is tot een nog verhevener waarheid. We leren die les heel snel; en als we ook maar enige neiging zouden hebben om te dogmatiseren of mentale afgoden – welke dan ook – te aanbidden, dan wordt bij verdere studie die neiging in ons heel snel tenietgedaan.

Waar het ons om gaat is dit: vraag een wetenschapper naar het bewijs van een van de gevestigde theorieën van zijn wetenschap; of nog sterker, vraag naar het bewijs van een van de meer verborgen zaken in de natuur, en hij zal u vermoedelijk zeggen: 'Als u bij mij komt, na een behoorlijke studie te hebben gemaakt, als uw verstand is geoefend en u weet waarover u vragen stelt, dan kan ik u beter helpen, want dan zult u kunnen begrijpen wat ik te zeggen heb.' En de man zou volstrekt gelijk hebben met het geven van zo'n antwoord, dat geheel in overeenstemming is met wat onze leraren zeggen. In dat antwoord ligt de basis voor het bewijs besloten. Wanneer de vraagsteller of aspirant bereid is zich te trainen en te studeren, niet alleen te lezen, maar om aan het onderwerp voldoende aandacht en studie te wijden – mentale studie en mentale en morele discipline, die ook de fysieke zorg voor het lichaam omvat en daarbij bovenal een diepe geestelijke aspiratie aan de dag legt – wanneer hij zich op die manier werkelijk heeft getraind omdat 'discipline aan de mysteriën voorafgaat'; wanneer zijn natuur zich zo heeft opengesteld en geoefend, wat in beginsel precies hetzelfde is als wat de wetenschapper de belangstellende zegt, dan zal hij *weten*, want zoals de meesters ons zeggen: 'Leef het leven en u zult de leer kennen, omdat u dan op natuurlijke wijze kennis zal verkrijgen'. En, terloops opgemerkt, met het leven leven wordt niet op een enkel ding gedoeld, niet alleen op ethisch handelen op seksueel gebied, hoe belangrijk dat ook is; het betekent in wezen veel meer. Het betekent de volledige oefening van de innerlijke mens om waar, goed en rein te zijn en naar het hogere te streven; anders gezegd, het goede ouderwetse woord rechtschapenheid, juist handelen omdat men juist denkt; omdat die oefening de innerlijke deuren wijd openstelt voor het licht. De man – en natuurlijk ook de vrouw – die afgunst of jaloezie of haat of zelfzuchtige eerzucht koestert die zijn of haar ziel aantast, of die in zijn hart voedsel geeft aan wraak-

zucht of welke andere bewoner of bewoners van de innerlijke helse regionen, deze kwelduivels van de innerlijke mens, is volkomen ongeschikt om de leer te begrijpen; en wel om een heel eenvoudige reden. Zijn intellect is beneveld en bewolkt. Zijn psychische natuur is verdicht en grof geworden. Zijn innerlijke natuur is afgesneden van haar geestelijke zon en haar inspiratie; en zelfs zijn brein wordt ondoorschijnend voor de miljoenen stralen van de hogere natuur.

Dit zijn oude gedachten; wij allen kennen ze; we hebben ze keer op keer gelezen. Maar laten we dit beeld met ons meedragen: evenals de wetenschapper tegen zijn vraagsteller zegt: Wanneer u heeft gestudeerd en voorbereid bent, kom dan bij me en we zullen met een onderzoek beginnen, want dan kunt u mij begrijpen, zo zeggen onze leraren ons: Wanneer u geoefend en gereed bent, wanneer u bent voorbereid en getraind, kom dan bij ons en we zullen de geheimen van de natuur onderzoeken, en u zult bewijzen uit de eerste hand krijgen; omdat uzelf, uw innerlijke natuur niet alleen zo is bezield dat u op natuurlijke en intuïtieve wijze kennis zal verkrijgen, maar door de methoden van training van de oude wijsheid en van de oude scholen zal uw ziel of liever uw geest-ziel in het hart van het zijn, van de universele natuur, worden gezonden, en u zult *voor uzelf* eerstehands kennis opdoen – kennis die altijd onveranderd blijft bestaan!

Dit antwoord belichaamt eenvoudig feiten die wij allen kennen. Onze leringen zijn erop gebaseerd, of beter gezegd, zijn de systematische uitdrukking, de geformuleerde uitdrukking van *de fundamentele werkingen of functies van de natuur*, *van de universele natuur*. De bewijsvoering of het leveren van bewijzen neemt precies dezelfde vorm aan en berust op precies dezelfde gronden als het betoog of het bewijs van een feit in de natuurwetenschap. Voldoe aan de voorwaarden en u zult kennis krijgen, zegt de een; en de ander zegt hetzelfde.

Nu iets over de bron ervan. Deze leringen werden door het eerste bewuste mensenras op onze bol in deze ronde ontvangen van halfgoddelijke wezens die ze uit een voorafgaand manvantara overbrachten; en deze halfgoddelijke wezens waren ooit mensen zoals wij nu zijn. Deze wezens of onthullers zijn wat wij op onze beurt zullen worden wanneer het zevenvoudige manvantara van onze planeetketen zijn cyclus zal hebben beëindigd; en dan zullen wij op de toekomstige planeetketen, het kind en kroost van deze keten, de leraren en onderrichters worden van die enorm grote menigten van minder vergevorderde entiteiten die nu op deze keten na ons komen.

Deze vorm van onderricht werd aan het oorspronkelijke denkende mensenras eerst door middel van rechtstreekse mededeling gegeven; daarna, naarmate de tijd verstreek, en de mensenrassen dieper in de stof verzonken, waren er bepaalde leiders van het volk, priesterkoningen van de zogenaamde goddelijke dynastieën, en dat feit is de oorsprong van wat nu slechts een legende is geworden, het zogenaamde goddelijke recht van koningen, wat toen een werkelijkheid was. Er waren toen echte priesterkoningen, leiders van mensen; met andere woorden geestelijke zielen die bewust onder de mensen werkten. Daarna, nog later, toen de rassen nog dieper in de stof zonken, werden deze priesterkoningen, deze verheven en edele wezens, deze genieën van het zuiverste water en in alle opzichten geestelijke lichtbrengers, vervangen door priestercolleges, bewaarders van de oorspronkelijke openbaring; en toen werden de mysteriën in het leven geroepen waarvoor uit de massa van het volk bepaalde mensen werden gekozen om te worden ingewijd en geestelijk en verstandelijk te worden getraind, in een tijdperk dat nog meer door de stof werd beheerst.

Dit laatste gebeurde omstreeks het midden van het vierde wortelras, het ras dat aan het onze voorafging; en dit stelsel van de mysteriën heeft zelfs tot in onze tijd standgehouden.

Maar er is nog een feit dat heel moeilijk is te verklaren, maar waarop we althans kort moeten ingaan om ons overzicht compleet te maken; en dat is dat vanaf het eerste begin van onze ronde op deze aarde, vanaf het begin van het eerste ras, een ras van lege en mentaal onbewuste 'omhulsels' – in de zin waarin de dieren 'omhulsels' zijn, omdat zij niet door het innerlijke licht van het intellect, de innerlijke stralen, de mānasaputra's zijn verlicht – vanaf het eerste begin van het leven van het mensenras op deze aarde in deze ronde waren er bepaalde entiteiten van een veel hogere graad dan de mens zelfs na vele, vele eonen zal worden, naar de aarde gekomen en hadden over de evolutie van het eerste en tweede en het vroege derde ras gewaakt en hadden deze geleid. Gedurende het derde stamras schiepen zij door de kracht van wil en yoga, door kriyāśakti, een mystiek lichaam van hoge adepten en zieners, een lichaam dat uiterst geheim en verborgen is; en dit lichaam functioneert en werkt tot zelfs in onze tijd, en dat is wat wij tegenwoordig de loge van de meesters noemen, die er nu de vertegenwoordiger van is voor de mensen op aarde. Deze wezens die door wil en yoga, door kriyāśakti, 'werden geschapen', hielden van eeuw tot eeuw gedurende de eonen die het ene na het andere naar de achter-

grond van het verleden verschoven de mystieke kennis, de wijsheid van de goden, in stand en gaven die kennis aan hun opvolgers door, totdat deze onze tijd bereikte.

Laten we hiervan afstappen en onze aandacht richten op de derde vraag. Hoe oud is de esoterische wijsheid? We hebben die vraag in de voorgaande opmerkingen al beantwoord, maar we zouden eraan kunnen toevoegen, dat haar ouderdom per se niet is te berekenen – zij is beter gezegd *tijdeloos*. Kunt u mij misschien zeggen hoe oud de functies en werkingen van de universele natuur zijn? Zeg het, en ik zal u zeggen hoe oud de oude wijsheid is! Zij is tijdeloos. Deze wijsheid van de universele natuur, de werkelijkheid van het zijn, is dezelfde voor een bewoner van een planeet die om Sirius wentelt of een andere grote of kleine ster, als voor ons. Het is die wijsheid die in onze tijd terecht theosofie wordt genoemd, godwijsheid, de wijsheid van de goden – die wijsheid, zouden we kunnen zeggen, die zijzelf bestuderen.

Er was nog een vraag, die per brief werd gesteld, en die doelt op wat kennelijk een misverstand is ten aanzien van de planeet Mars. Deze vraagsteller schijnt geen juist begrip te hebben van, of enigszins in verwarring te zijn gebracht door, het feit dat de planeet Mars tot een van de planeten werd gerekend die toezicht houden op de bollen op de opgaande boog van ons stelsel; met andere woorden, de zesde bol van de gemanifesteerde zeven van onze keten, en bovendien toezicht houdt op een van de bollen van de verborgen vijf; en zij vraagt: 'Hoe kan dat, als Mars het begeertebeginsel of kāma vertegenwoordigt?' Laat ik er in de eerste plaats op wijzen, dat wij niet doelen op de stoffelijke planeet Mars. Wij doelen op de hiërarchie Mars wanneer we zeggen, dat zij de wachter of bestuurder van twee van onze twaalf bollen is.

Daar komt bij dat als deze planeet het beginsel kāma of begeerte vertegenwoordigt, men moet bedenken dat Mars ook een zevenvoud is; dat zij haar eigen zeven, tien of twaalf bollen heeft, en dat deze bollen goddelijk en geestelijk en psychisch zijn, en één stoffelijk is zoals onze bol aarde. Begeerte is tweevoudig. Er is een goddelijke begeerte en een slechte begeerte. Wat is bijvoorbeeld aspiratie? Het is duidelijk dat de bollen in de keten van Mars corresponderen met de bollen in onze keten die onder haar invloed staan, en zij oefent op de bollen van die twee gebieden een overeenkomstige, edele invloed uit.

Vanwaar komt de impuls in de menselijke natuur die hem vurig doet verlangen het goede te doen? Denk aan de oude Griekse kosmogonische mythe dat de eerste godheid die zich in de schoot van Chaos

roerde, Eros was, goddelijke begeerte. Alles heeft zijn tegenpool, zo ook begeerte.

En deze vraagsteller informeert voorts naar Mars, Mercurius en de 'vier andere planeten', waarbij zij H.P. Blavatsky citeert, 'die in een betrekking tot de Aarde staan, waarover geen meester of vergevorderde occultist ooit zal spreken, en nog minder de aard ervan zal verklaren'. Maar ik zou misschien dit kunnen zeggen, dat dit speciale zevental een bijzondere groep voorstelt, die tot taak heeft te werken aan de bouw van een andere planeetketen.

Er is nog een vraag en die gaat over de volledige innerlijke constitutie van de mens: of deze ook twaalfvoudig is, evenals de volledige constitutie van de planeetketen. We hebben gezegd dat de mens zeven gemanifesteerde beginselen heeft, die van hem een volledig mens maken. Hij heeft ook drie hogere beginselen die, wanneer ze in hem gemanifesteerd worden, een goddelijk wezen van hem maken, een dhyān-chohan. Bij dit alles komt nog, dat hij ook nog twee 'schakels' heeft. Ik heb vermeden hierover als 'beginselen' te spreken, om geen verwarring te scheppen. Maar hij heeft nog twee schakels – één in zijn hogere natuur, en één onder hem – en overeenkomstig zijn bestemming, zal hij langs de ene of de andere reizen. Nu kunt u deze twee extra schakels beginselen noemen, zo u wilt. Ik denk niet dat ze zo moeten worden genoemd, omdat de mens een zelfbewuste hiërarchie is. Zijn volledige natuur is een tienvoud, of bestaat uit tien fundamentele beginselen; en feitelijk is hij door deze hogere schakel in het goddelijke geworteld. Hij is zover boven hem, dat het mij als een ontheiligende gedachte of godslastering in de oren klinkt om hem een van de menselijke beginselen te noemen.

Aan de andere kant heeft hij in het nadir van zijn wezen, onder hem, de andere schakel, of de twaalfde, zo u wilt, naar beneden geteld. Deze andere schakel, dit andere lichaam of gebied van stof of kracht, of beide, of kracht-stof of energie-substantie, waarlangs hij, als dat zijn verschrikkelijke lot is, misschien moet reizen, is zijn schakel met de absolute stof, en is het tegengestelde van zijn goddelijke wortel.

Vervolgens rijst de vraag: Kan men deze twee schakels beginselen noemen of niet? Ik kan alleen zeggen, dat als men ze beginselen noemt, dan corresponderen de twaalf beginselen van de mens in algemene zin met elk van de twaalf bollen van onze keten. Maar anderszins kunnen we zeggen, dat de eerste (of de laatste) van deze twaalf bollen de schakel van de mens met het goddelijke symboliseert; en onze aardbol, de laag-

ste in het diagram op pag. 566, die de kopie in de grove stof van de hoogste bol is, is zijn schakel omlaag naar de absolute stof.

U herinnert zich wat H.P. Blavatsky in een van haar prachtige boeken, *De Stem van de Stilte*, zegt, waar zij het over de 'mensen van Myalba' heeft. Myalba is onze aarde, en wordt ook wel een hel genoemd. Zo wordt ze gezien in de esoterische wijsheid; en we hebben er eerder op gewezen, en zeggen het nu weer tot besluit van dit antwoord, dat van deze hellen sommige worden beschreven als bijzonder plezierig en aangenaam voor wezens die ze bewonen; maar voor wezens die op de hogere bollen boven hen leven, zouden ze afschuwelijk zijn. De beschrijving van een bol als een hel moet op de juiste manier worden opgevat, wil men dit werkelijk diepzinnige feit begrijpen. 'Hel' betekent de beperkingen en het lijden die onvermijdelijk zijn voor geestelijke entiteiten, die door een bol van grove stof zoals onze aardbol heengaan.

HOOFDSTUK 46

HET CHELALEVEN. ZEVEN EN TIEN LEVENSGOLVEN: DE GANG VAN DE MONADEN LANGS DE ZEVEN BOLLEN; WETTEN VAN VERSNELLING OP DE NEERGAANDE EN VAN VERTRAGING OP DE OPGAANDE BOOG. VIJFDE- EN ZESDERONDERS. HET HEILIGE WOORD.

Er zijn veel soorten chela's. Er zijn lekechela's en chela's op proef; aangenomen chela's en degenen die nog moeten proberen zich zelfs voor lekechela geschikt te maken. Ieder mens kan zelf een lekechela worden en er zeker van zijn dat hij in dit leven misschien nooit bewust iets van zijn gids zal horen. En wat de chela's op proef aangaat, er is een *onveranderlijke* regel dat zij een proeftijd van zeven jaar moeten doormaken. Deze 'beproevingen' hebben geen betrekking op vaste en omschreven toetsingen, maar op alle voorvallen in het leven en de houding die de aspirant hierin aanneemt. Er is niet een *plaats* waarheen de gegadigden kunnen worden verwezen om hun verzoek in te dienen, omdat dit zaken zijn die met plaatsen of functionarissen niets te maken hebben: dit is een aangelegenheid van de innerlijke natuur. Wij *worden* chela's; in werkelijkheid verwerven wij ons die positie, omdat onze innerlijke natuur zover open staat dat zij die kennis kan en wil aanvaarden: wij ontvangen de beloning uit handen van de Wet.

– W.Q. Judge, *Brieven die mij hebben geholpen*, Brief XII

'Voorwaar! het is dit edele achtvoudige pad; dat wil zeggen: juiste inzichten; juiste aspiraties; juiste spraak, juist gedrag; juist levensonderhoud; juiste inspanning; juiste oplettendheid; en juiste contemplatie.

'Dit, o bhikku's, is die middenweg waarbij deze beide uitersten worden vermeden, ontdekt door de Tathāgata – de weg die de ogen opent en begrip schenkt, die leidt tot vrede van het gemoed, tot de hogere wijsheid, tot volledige verlichting, tot nirvāṇa!'

– *Dhamma-Chakka-Ppavattana-Sutta* (naar vert. Max Müller), (*The Sacred Books of the East*, Deel XI, 147-8)

Zoek deze wijsheid door te dienen, door diepgaand onderzoek, door vragen, en door nederigheid; de wijzen, die de waarheid zien, zullen deze aan u meedelen, en als u deze kent, zult u nooit meer tot dwaling vervallen, . . . – *Bhagavad-Gītā*, hoofdst. 4 (naar vert. W.Q. Judge)

Laat trouw en waarheid voor u het allerhoogste zijn. – Confucius

Wees wat u liefheeft. Streef naar wat u schoon en verheven vindt, en laat het overige varen. Harmonie, opoffering, toewijding: neem deze als uitgangspunt; geef er overal en op de hoogst mogelijke manier uitdrukking aan. – W.Q. Judge

Er ligt iets heel moois en bemoedigends in de gedachte dat de leringen, die wij bestuderen, in andere eeuwen met eenzelfde toewijding zijn bestudeerd, niet alleen door leerlingen zoals wij, maar door de grootste denkers van alle tijden; en bovendien dat ze – omdat ze de leringen van de natuur, van moeder natuur, zijn – in wezen dezelfde zijn in alle delen van de grenzeloze ruimten van de kosmos, zodat verwante denkers op de planeten van andere zonnestelsels dezelfde essentiële gedachten bestuderen als wij. Naarmate het menselijke denkvermogen groeit in het bevatten van deze verbazingwekkende leringen, naarmate zijn denken zich uitbreidt en zijn ziel groeit onder de bezielende stralen van zijn innerlijke geestelijke zon, komt hij tot het besef dat, hoe meer hij leert, des te beter weet hij dat er nog een eindeloze kennis vóór hem ligt; totdat de leerling tenslotte het punt bereikt waarop zijn hele ziel is vervuld van gevoelens van een grenzeloze eerbied, liefde en toewijding voor de waarheid en voor zijn leraren; en dat besef is inderdaad de drijvende kracht en de inspiratie van wat wij het chelaleven noemen.

Ik heb steeds gehoopt voor het einde van de huidige cyclus van onze studie deze kwestie van het innerlijke leven van de leerling, het chelaleven, aan te roeren, omdat ik niets ken dat mooier is, niets dat zo bemoedigend is en tegelijk niets wat meer training van de ware geestelijke wil en van het hogere begripsvermogen vereist dan die eigenschappen van de ziel die nodig zijn om dat chelaleven te leiden; want dat leven roept alles tevoorschijn wat een man in zich heeft, of wat een vrouw in zich heeft – alles. U herinnert zich misschien dat H.P. Blavatsky ergens, eigenlijk op verschillende plaatsen, het chelaleven iets heel, heel moois noemt, en op andere momenten iets 'verschrikkelijks'. En zo is het ook, en wel om één eenvoudige reden die wij zullen noemen.

De reden is deze: wij weten dat het mooi is. Maar waarom zou het 'verschrikkelijk' zijn? Omdat, zodra de leerling tenslotte de voeten vastberaden op dat stille smalle pad zet, dat naar men ons zegt naar het hart van het heelal voert, alles wat in zijn karma is besloten en wat in de loop van misschien vele toekomstige levens tot uiting zou komen, nu min of meer tegelijk op hem afkomt; en om te slagen is, zoals H.P. Blavatsky

zegt, een onbuigzame ijzeren wil en een volledige concentratie van al zijn vermogens op de grote taak noodzakelijk. Hij moet, misschien in één kort leven, de karmische vruchten van vroegere fouten en mislukkingen, die zijn toegewijde ziel treffen, onder ogen zien en *overwinnen*; alles tegelijk, als afschuwelijke spoken uit het verleden. U kunt zich voorstellen wat dat betekent! Hij moet ze onder ogen zien en overwinnen. Zo werkt de natuur en de karmische wet; en *alle* aspiranten moeten deze beproeving doorstaan. Onze leraren evenals alle anderen moesten de karmische omstandigheden onder ogen zien en overwinnen; en deze dingen zijn een raadsel voor de onwetende buitenwereld, die onvermijdelijk de aspirant ten onrechte verwijten maakt. In het leven van H.P. Blavatsky, bijvoorbeeld, zijn er voorvallen die haar, zoals ieder die ze kent en goed begrijpt zal inzien, tot grote eer strekken; maar de onwetende, bevooroordeelde en wrede wereld ziet in die voorvallen niet de karmische oorzaak uit vroegere levens die ze teweegbrengt, en verwijt haar in haar blindheid, dat zij ze in dit leven heeft teweeggebracht als 'zwakheden', omdat deze wereld er geen weet van heeft wat deze grotere zielen onder ogen moeten zien, wanneer zij in hun toewijding het pad volgen naar glorie en welslagen – en zoals men zegt, 'oud karma uitwerken'.

Ik vind dit een kostbare waarheid waar we zorgvuldig over moeten nadenken; en voor mij is dit altijd heel praktisch en moreel nuttig, omdat zij naastenliefde in ons hart brengt, grotere vriendelijkheid, en een dieper besef van de adel, van de zelfopoffering, van hen die dit pad bewandelen – *niet voor zichzelf* maar *voor ons*, een pad dat niettemin zuivere vreugde is; dat is absoluut waar; maar aan de andere kant is dat pad, totdat de eindoverwinningen zijn behaald, en die moeten worden behaald, vaak vol valkuilen en omgeven door omstandigheden waardoor degene die dit pad bewandelt door de wereld, die wel ziet maar niet begrijpt, op grove en wrede wijze verkeerd wordt beoordeeld.

Bij onze studie van de planeetketens bereikten we het punt waarop we konden zien hoe de verschillende planeten van onze keten, die als voorbeeld kan dienen voor alle planeetketens, ontstonden als neerslag van de levensgolven, die uit de rustperiode komen die begon toen zij de voorafgaande planeetketen bij haar pralaya of dood verlieten.

Wat bedoelen we wanneer we over de zeven – of tien – levensgolven spreken? We bedoelen de gezamenlijke menigten van monaden; en laten we een monade, om een korte en gemakkelijke omschrijving te geven, waardoor we misschien het best zullen onthouden wat een

monade is, een *geestelijk ego* noemen. Het is in feite een bewustzijnscentrum, dat in de geestelijke rijken van het universele leven is wat de levensatomen in de lagere gebieden van de vormen zijn. Deze monaden en levensatomen vormen samen de zeven (of tien) levensgolven – de monaden met de levensatomen waarin en waardoor zij werken; toen de vorige planeetketen in pralaya ging, bleven deze levensatomen op het fysieke gebied als kosmisch stof in de ruimte achter, en op de tussenliggende gebieden boven het fysieke als de overeenkomstige levensatomen of levensdeeltjes van gedifferentieerde stof.

Door de werking van de monaden bij het neerdalen in de stof – of liever via en door de monadische stralen die de lagere gebieden van stof doordringen – worden de bollen opgebouwd: ten dele uit de substantie van de monaden zelf, die voortkomt uit henzelf; en ten dele door het verzamelen van levensatomen die magnetisch tot de binnenkomende monadische levensgolven worden aangetrokken, want dat zijn dezelfde levensatomen die in de voorafgaande planeetketen de verschillende voertuigen van diezelfde monaden vormden en die daarom nu opnieuw tot deze worden aangetrokken. Toen die vorige keten stierf, bleven deze levensatomen op elk van de verschillende gebieden achter: het fysieke, het astrale, het psychische, het verstandelijke, het halfgeestelijke, het geestelijke, en het goddelijke; want al deze gebieden of werelden hebben hun verschillende levensatomen (of bouwstenen) waardoor en waarin deze geestelijke ego's of monaden werken.

We hebben de bouw van bol A al verklaard, de eerste op de neergaande boog van onze eigen planeetketen. Laten we dit kort herhalen. De zeven (of tien) menigten monaden, of de zeven levensgolven, bestaan uit monaden in zeven graden van ontwikkeling voor iedere menigte, of in tien graden, als we tien aanhouden. Laten we ons voor een eenvoudige voorstelling van zaken aan zeven houden. Deze zeven hoofdmenigten, elk met hun zeven onderverdelingen, omvatten dan de 49 'vuren' of de 49 sublevensgolven die door middel van de bollen van de planeetketen tijdens de ronden werken en functioneren nadat zij die bollen hebben opgebouwd. Elk van deze zeven hoofdgroepen of menigten of hiërarchieën behoorde tot een van de zeven gemanifesteerde bollen van de vorige planeetketen – van de maan in ons geval; en elk bouwde de respectieve nieuwe bol van de bestaande of komende planeetketen – van de aarde in ons geval. Toch nemen alle deel aan het werk van de bouw van elke bol, bijvoorbeeld bol A; en wanneer bol A is gebouwd, beginnen zij alle aan de bouw van bol B; en zo gaat het ook

met de bollen C en D en E en F en G, die alle tot de gemanifesteerde zeven behoren.

Bij het uitvoeren van deze bouw treden, zoals eerder gezegd, eerst de drie rijken van elementalen het gebied van werkzaamheid binnen en één rijk daarvan kan misschien een geestelijk rijk worden genoemd. Het tweede rijk van elementalen kunnen we misschien een halfgeestelijk of ākāśisch rijk noemen; en het derde elementalenrijk is veel stoffelijker, en gaat onmiddellijk vooraf aan het delfstoffenrijk dat het vierde rijk is. De andere levensgolven of menigten of hiërarchieën, buiten deze vier, zijn die van de planten, de dieren en de mens; en dan zijn er boven deze zeven tenslotte nog drie rijken, in totaal dus tien; en deze hoogste drie zijn de rijken van de dhyān-chohans, de volmaakte of volledig ontwikkelde entiteiten van het voorafgaande maanmanvantara. Over hen bestaat uiterst boeiend en gedetailleerd studiemateriaal, waarop wij hier niet kunnen ingaan. Het heeft betrekking op de reden waarom deze bepaalde dhyān-chohans er niet in slaagden tijdens het maanmanvantara het volledige dhyān-chohanschap te bereiken en daarom genoodzaakt waren mee te helpen aan de bouw van de volgende planeetketen, die van onze aarde, waarin zij feitelijk functioneren als bezielende geesten, als bezielende goden, bij wijze van spreken.

Welnu: eerst verschijnt elementalenrijk nr. 1, en legt de grondslag of het fundament van bol A. Wanneer het zijn zevenvoudige cyclus heeft doorlopen, wanneer zijn zevende subcyclus begint, wordt zijn eerste subgroep aangetrokken tot het gebied daaronder om het fundament van bol B te leggen, zoals het dat van bol A heeft gedaan. Maar het is het levenssurplus dat zo afdaalt. Het eigenlijke elementalenrijk nr. 1, dat tot bol A behoort, blijft op bol A achter en komt daar in een toestand van rust; terwijl het levenssurplus dat het elementalenrijk nr. 1 in zijn schoot droeg (als het ware latent in bol A), naar buiten wordt geprojecteerd of wordt aangetrokken tot die plek van de kosmos die zich tot bol B gaat ontwikkelen, omdat de monaden van dit levenssurplus tot bol B van de maanketen behoorden, zoals de monaden op bol A tot bol A van de maanketen. Dan volgt op bol A elementalenrijk nr. 2, op zijn beurt gevolgd door alle andere rijken. Telkens wanneer een nieuw rijk bol A betreedt, wordt door alle voorafgaande rijken een stap voorwaarts gedaan, elk naar zijn volgende bol.

Nadat elementalenrijk nr. 2 zijn kringloop heeft beëindigd, volgt op bol A elementalenrijk nr. 3; en wanneer zijn zevende subrijk zijn kringloop volbrengt, wordt zijn eerste subrijk geprojecteerd op bol B,

die dat ook aantrekt. Intussen begeeft het eerste subrijk van nr. 2 op bol B zich naar bol C; en elementalenrijk nr. 1 gaat naar bol D; en zo komt het dat deze rijken elkaar opvolgen, stap voor stap, bol na bol, tot aan bol G.

Dan komt op bol A het delfstoffenrijk, of wat het delfstoffenrijk op zo'n geestelijke bol als A kan worden genoemd. Waarschijnlijk kunnen we ons geen voorstelling maken van de toestand ervan op bol A, in de eerste ronde, in onze *huidige* bestaanstoestand hier op bol D, in de vierde ronde, hoewel wij – onze monaden – door die toestand op bol A zijn heengegaan. We hebben als monaden zelf deelgenomen aan de bouw van het delfstoffenrijk op bol A, eerste ronde.

Elk van de rijken op de verschillende bollen lager dan bol A doet op zijn beurt, wanneer het delfstoffenrijk bol A binnentreedt, een stap vooruit naar de volgende bol. Dan verschijnt het plantenrijk op bol A, en dan het dierenrijk, en dan het mensenrijk. Zodra een volgend rijk verschijnt, doet elk van de voorafgaande rijken, elk op zijn bol, één stap vooruit naar de volgende bol; zo komt het dus dat, wanneer het eerste subrijk van elementalenrijk nr. 1 de laatste gemanifesteerde bol, of bol G, bereikt, het eerste subrijk van de mens (of dat wat voor bol A menselijk is) bol A bereikt en daar zijn kringloop volbrengt. Dan volgen op bol A de drie hoogste rijken, de dhyān-chohanische, maar op een heel merkwaardige wijze; en ik geloof dat het ons denken op dit ogenblik zou overbelasten als we nu op de bijzonderheden van dat onderwerp zouden ingaan. Laten we ons eerst een duidelijk begrip vormen van de voornaamste beginselen van de kringloop van de monaden rond de zeven bollen.

Wanneer deze zeven rijken – vanaf elementalenrijk nr. 1 tot en met het mensenrijk – hun evolutie op bol A hebben voltooid in deze eerste ronde, gaat bol A in wat Sinnett verduistering noemde, dat wil zeggen in rust; hij gaat slapen. Alles op die bol is nu in rust, in slaap, in afwachting van de komst van de levensgolven wanneer ronde nr. 2 begint. Bedenk dat we nu alleen ronde nr. 1 bestuderen. Te beginnen met ronde nr. 2 verandert het proces dat door de levensgolven door de zeven bollen wordt gevolgd. Wanneer vervolgens de levensgolven hun volledige zevenvoudige kringloop of hun zeven stamrassen of wortelrassen op bol B hebben volbracht, komt deze op zijn beurt in een rusttoestand of verduistering, die, let wel, geen *pralaya* is. Niet in technische zin. Het is mogelijk de rusttoestand aan te duiden met de naam pralaya in algemene zin; maar pralaya betekent in werkelijkheid

desintegratie en verdwijning, zoals in het geval van de dood. Maar verduistering is slaap; het is in werkelijkheid een rusttoestand. En zo gaat het met elk van de zeven bollen, de een na de ander. Wanneer de laatste vertegenwoordigers van het laatste stamras, d.w.z. van de laatste levensgolf de bol verlaten, gaat elk op zijn beurt slapen of komt in een rusttoestand.

Maar er is een interessant feit dat voortvloeit uit wat de meesters de wet van versnelling hebben genoemd die op de neergaande boog werkt, en de wet van vertraging die op de opgaande boog werkt. De hoogst ontwikkelde rijken, zoals die van de mensen, de dieren en de planten doorlopen hun verschillende cyclussen sneller dan de jongere rijken of menigten van deze zeven levensgolven of hiërarchieën, zoals het delfstoffenrijk en de drie elementalenrijken. Deze laatste zijn jonger, en kennen het terrein nog niet; terwijl de meer ontwikkelde rijken een pad moeten gaan dat hun in zekere zin beter bekend is – alleen onbekend in dit opzicht dat zij nu de ronde doorlopen in een *nieuwe* planeetketen op, in en door een *nieuw* gebied of een nieuwe wereld van de universele kosmos.

Bedenk dat er zeven gebieden in de kosmos zijn, in werkelijkheid tien; maar we beperken onze studie nu tot de zeven gemanifesteerde gebieden. Met elke nieuwe planeetketen wordt een nieuwe onderverdeling van een van die zeven werelden of gebieden betreden met dit doel: om ervaring op te doen in alle werelden of gebieden die het universele zonnestelsel aan de evoluerende entiteiten van de levensgolven biedt. Zodat, wanneer er zeven volledige ketenmanvantara's zijn doorlopen – met andere woorden wanneer zeven planeetketens zijn doorleefd – de levensgolven dan één volledig gebied van de kosmos hebben doorlopen of ervaren, en daarop volgt dan wat een zonnepralaya wordt genoemd. Dit is een ander moeilijk onderwerp, dat we voor een latere bijeenkomst bewaren.

Welnu, alle entiteiten in onze eerste ronde op onze tegenwoordige planeetketen hebben bol G bereikt, de laatste van de gemanifesteerde zeven; de kleinere, lagere en minder ontwikkelde entiteiten hebben meer last en moeite gehad om de weg af te leggen, om de ronde te doorlopen omdat zij minder ervaring hebben opgedaan in vroegere grote cyclussen. Maar als deze minder ontwikkelde, lagere rijken langs de neergaande boog afdalen, gaan ze sneller, omdat ze stoffelijker van aard zijn dan de verder geëvolueerde rijken, namelijk de oudere en dus meer vergeestelijkte rijken; en dit is de versnelling van de ontwikke-

lingsgang van de lagere rijken op de neergaande boog. In het tegenovergestelde geval, op de opgaande boog, vanaf onze bol D of de aarde, geldt het omgekeerde in de ontwikkelingssnelheid; de hogere rijken gaan sneller, terwijl voor die lagere rijken de wet van vertraging werkt: versnelling voor de hogere rijken, zoals dat van de mens, maar een afremming of vertraging voor de lagere rijken.

Dit is de reden waarom het evolutieproces zich voltrekt zoals ik heb proberen uit te leggen: wanneer al deze zeven hiërarchieën tenslotte bol G in deze eerste ronde bereiken, doen zij dat alle tegelijk, dat wil zeggen, ze verzamelen zich alle tezamen op die laatste bol G, en die bol G is de laatste bol van de gemanifesteerde zeven; en hier beëindigen ze alle tegelijkertijd de eerste ronde voor het interplanetaire nirvāṇa begint.

Wanneer dit lange interplanetaire nirvāṇa is afgelopen, begint ronde 2 op bol A, en ronde 2 is het model of het voorbeeld voor het evolutieproces in alle volgende vijf ronden, zeven ronden in totaal; en hoewel inderdaad dezelfde algemene procedure of hetzelfde evolutieplan dat in de eerste ronde werd gevolgd, op iedere bol, en van bol tot bol, nog steeds geldt, is er dit enorme verschil: alle 'huizen', 'woningen', die door de evoluerende entiteiten in de tweede ronde werden gebruikt, werden al in de eerste ronde voor hen gebouwd. Zij staan gereed en wachten, als de śishta's, de overblijvers, van de eerste ronde op de binnenkomende monaden. De entiteiten, de menigten monaden, hoeven dus, wanneer zij voor de tweede ronde naar bol A en de andere bollen van de keten terugkeren, slechts deze slapende lichamen of huizen binnen te gaan en daardoor te wekken, waarbij iedere menigte zijn eigen klasse binnengaat, in plaats van de laagste tot en met de hoogste huizen of lichamen opnieuw te moeten bouwen en doorlopen, zoals het geval was in de eerste ronde; want nu gaat elk rijk zijn eigen bij hem behorende lichamen binnen die in de eerste ronde werden ontwikkeld en die nu op die binnenkomende monaden wachten. En zo gaat het op elk van de zeven bollen van de planeetketen. Wanneer ronde 3 begint, wordt dezelfde werkwijze gevolgd; en dat geldt voor alle ronden.

Een ander enorm verschil, waarop al is gezinspeeld, is dit – omdat alle lijnen van evolutie of activiteit zijn vastgelegd, en niets *de novo*, als het ware van de grond af moet worden opgebouwd, is de ontwikkelingsgang van de levensgolven of hiërarchieën vanaf de tweede ronde relatief gezien sneller voor de verst ontwikkelden: dit heeft tot gevolg dat sommige kleinere menigten van monaden en ook individuen, de

anderen inhalen, hun evolutionaire kringloop veel sneller doorlopen, en dus de algemene groep van de zeven evoluerende hiërarchieën achter zich laten, zodat ze bijvoorbeeld, wanneer ze onze eigen bol D verlaten, de grote massa van het voortschrijdende leger vooruit zijn en naar bol E gaan, en dan naar bol F, en ten slotte naar G, de laatste, en ze krijgen dan hun interplanetaire nirvāṇa vóór hun broeders die langzamer evolueren; en keren naar bol A terug als verder gevorderde ronders. In ons geval, het zojuist genoemde, zouden zij vijfderonders zijn, omdat onze tegenwoordige ronde de vierde is. Daarom hebben we nu vijfderonders onder ons, hoewel we als menselijke menigte in onze vierde ronde zijn. Wat de zesderonders betreft – zij van wie de spiritualiteit zo hoog is, en van wie de ingeboren vermogens, die gedurende lange eonen van ervaring werden verworven, zo groot zijn dat ze zelfs de vijfderonders voorbijstreven – deze zijn heel gering in aantal. Onze leraren zeggen ons dat Gautama de Heer Boeddha de enige *volledig ontwikkelde zesderonder* in de opgetekende geschiedenis is die erin is geslaagd deze verheven toestand te bereiken, en alleen hij – de edelste ingewijde in de opgetekende geschiedenis – alleen hij slaagde daarin op grond van een mysterie – een hoogst esoterisch proces.

. . .

Er zijn nog enkele losse gedachten waarop we hier moeten ingaan. Ten eerste: de zeven zogenaamd heilige planeten zijn niet noodzakelijk alle hoger in graad of in een hoger stadium van evolutie dan onze aardketen, hoewel zij inderdaad onze aardketen opbouwen door hun supervisie en leidende invloed als architecten, en door de krachten die ze verlenen aan de evoluerende hiërarchieën of levensgolven die tot onze keten behoren. Sommige van onze zeven heilige planeten staan in geestelijk opzicht in feite lager dan onze aarde. Andere staan hoger. Weer andere zijn hoger in graad maar minder ontwikkeld in de tijd dan wij: dat wil zeggen, zij staan geestelijk hoger maar zijn jonger in jaren. Zoals bijvoorbeeld een zoon jonger is in jaren dan zijn vader, maar het is heel goed mogelijk dat de opgroeiende jongen, geestelijk gesproken, de meerdere van zijn vader is; dit hoeft niet zo te zijn, maar het zou kunnen en is vaak het geval. Gautama de Boeddha is hiervan een voorbeeld. Hij stak niet alleen ver uit boven zijn eigen familie, maar boven alle mensen die na hem en ook die eeuwen vóór hem leefden.

. . .

Zoals gezegd begon met de tweede ronde het nieuwe proces van evolutie voor de rest van het manvantara van onze planeetketen; en de volgende keer zullen wij dit kort behandelen; we zullen ons dan bezighouden met onze eigen bol D en de geschiedenis van zijn evolutie; want het lijkt het beste om bij de studie hiervan de werkwijze van H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* te volgen; en om, na de algemene evolutie van de planeetketen te hebben verduidelijkt, ons in het bijzonder toe te leggen op de behandeling van onze eigen bol. De geschiedenis daarvan omvat zoveel dat we nog maanden bezig kunnen zijn om haar te bestuderen en te begrijpen; en deze studie betreft natuurlijk de zeven grote stamrassen of wortelrassen van onze bol tijdens de huidige vierde ronde.

. . .

Er liggen hier drie vragen. De eerste luidt als volgt:

'Wat is de ware esoterische verklaring van de fysiologische en psychische uitwerking of invloed, uitgeoefend door de trillingsbeweging die op gang komt door het uitspreken van het Woord, op de hersen- of zenuwcentra van het menselijk lichaam, en is er een speciale, bepaalde toon, die bij het uitspreken moet worden aangehouden?'

Deze vraag kunnen wij om twee redenen niet volledig beantwoorden: ten eerste, hoe interessant ze ook is, slaat ze niet op het onderwerp dat we nu bestuderen; en de tweede reden is, dat men voor een volledig antwoord op deze interessante vraag feitelijk een volledige schets van de praktische theürgie zou moeten geven, en dat is op dit moment natuurlijk onmogelijk. Maar we zouden dit kunnen zeggen: het belangrijkste is niet zozeer welke toon men laat horen dan wel wat erachter staat. Als het niet méér is dan neuriën, of een toon voortbrengen, of een stemoefening, zou men net zo goed kunnen zwijgen; maar als de klanken voortkomen uit de aspiratie van het hart, en de verheffing van de geest, en de inspanning van de wil als een bewust aangewende energie voor alles wat in geestelijke zin edel is, doet het er, wat ons betreft, heel weinig toe wat de toonhoogte is. Het gaat erom wat er in de innerlijke mens door de wil en door meditatie wordt opgewekt, of wat de innerlijke mens aan goeds naar buiten kan brengen; maar dit betekent niet dat het correct uitspreken van dit mystieke woord niet zo kan gebeuren dat het een wonderbaarlijke uitwerking heeft. Dat is beslist mogelijk.

De volgende vraag luidt:

Is ons getal 10 niet samengesteld uit 6 en 4 in plaats van 7 en 3? De hogere en lagere bollen zijn, naar ik begrijp, verbindings- of overgangsbollen. Er is ons vaak gezegd dat deze aarde bij wijze van spreken de werkelijke hel is, wat nu begrijpelijker is. Sommige wezens moeten, zo heb ik begrepen, misschien nog lager gaan, en dat zou betekenen achteruit, en dit moet lijkt mij verband houden met het mysterie van de maan. Ook stel ik me voor dat althans de lagere bol op een andere wijze moet zijn gevormd of geëvolueerd of samengesteld dan de andere.

Het antwoord op het laatste gedeelte van deze vraag is: nee. Hij is niet op een andere manier geëvolueerd. Wat betreft 'de hogere en lagere bollen die verbindings- of overgangsbollen zouden zijn', vermoed ik dat degene die deze vraag inzond de *hoogste* en de *laagste* bedoelde; met andere woorden nr. 1 en onze aarde. Dat zijn ze. De rest van de vraag is al beantwoord. De evoluerende entiteiten zijn altijd op weg, naar omlaag of naar omhoog; en dat houdt inderdaad in één opzicht rechtstreeks verband met het 'mysterie van de maan'; maar dit is een onderwerp dat, althans voor ons, voorlopig volstrekt taboe is en moet blijven.

Ik zal dadelijk een diagram tekenen dat de kwestie van de 6 en 4, of 7 en 3 illustreert. Intussen gaan we naar de volgende vraag.

Moet de maan ook twaalf bollen hebben gehad?

Inderdaad.

Zijn het misschien onze tegenwoordige bollen die bij de maan die plaats innamen?

In zekere zin is dat zo; niet de werkelijke *tegenwoordige* bollen van onze keten, maar hun 'privaties' (onttrekkingen) zoals Aristoteles zou hebben gezegd. Dat wil zeggen dat die geestelijk-astrale overblijfselen of grondvormen of beelden, die van de maanbollen resteerden toen ze in pralaya gingen, opnieuw verschijnen als de nieuwe planeetketen tot aanzijn komt, en daaromheen worden, als rond een model, de 12 bollen van de aardketen gevormd. Het antwoord is dus zowel ja als nee; de 12 bollen van de vroegere maan komen uit de 'privaties' als grondvormen of modellen voor de 12 bollen van de nieuwe toekomstige keten – de aardketen.

En de bollen die nu boven ons zijn, die we hierna zullen gebruiken, die opklimmen zoals de nautilus die 'de woning van vorig jaar verlaat voor de nieuwe?

Misschien begrijp ik dit deel van de vraag niet helemaal; want het ligt voor de hand, dat we later alle bollen op de opgaande boog zullen gebruiken, en natuurlijk klimmen we omhoog. Of bedoelt de vraagsteller misschien drie van de vijf verborgen bollen, de drie op de opgaande boog; in dat geval luidt het antwoord eveneens 'ja'.

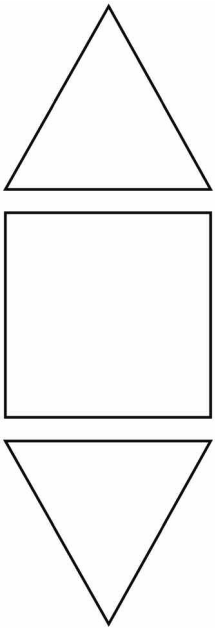

Diagram 1

Wat de 6 en 4, of 7 en 3 betreft, zou ik erop kunnen wijzen dat het theoretisch heel goed mogelijk is deze tien beginselen van de mens of de natuur op verschillende manieren te verdelen. Ik heb echter nooit gehoord van een verdeling in 6 en 4. Ik zie niet in waarom zo'n verdeling niet mogelijk zou zijn; maar ik heb nooit van zo'n verdeling gehoord; en om het oude gezegde aan te houden, 'We hebben het niet aldus ontvangen, en we kunnen het niet aldus doorgeven' – in feite een oud boeddhistisch gezegde. Maar de verdeling in 7 en 3 is een natuurlijke verdeling. Er is een duidelijk onderscheid tussen de goddelijke werelden en de gemanifesteerde werelden, en deze verdeling in 7 en 3 laat dit zien. Maar de beste twee verdelingen, die ik ooit heb gehoord of gezien van de 7 en 10 beginselen zijn deze en nog een andere, zoals men in dit eerste diagram ziet. We zien hier een bovenste driehoek (bedenk dat dit diagram een symbool is, een symbolisch diagram), een driehoek die met zijn 'hoorn' naar boven wijst; dan een tussenliggend vierkant daaronder; en dan een driehoek die met zijn hoorn naar beneden wijst. Deze drie figuren tonen de tien ingeboren of natuurlijke beginselen van de mens: de goddelijke triade; het tussenliggende viertal dat de persoonlijke of individuele entiteit als een samengesteld en volledig 'mens' laat zien; en de laagste driehoek, waarvan de hoorn omlaag wijst.

Dit is een heel algemeen diagram, maar het toont wel hoe de tien element-beginselen functioneren: het goddelijke, het zuiver stoffelijke en het tussenliggende viertal. Maar om praktische redenen kunnen de tien beginselen van de mens, denk ik, het best worden verdeeld zoals in diagram 2. Eerst komt natuurlijk de hoogste of goddelijke driehoek, een figuur die voor zichzelf spreekt. Vervolgens verdelen we het tussenliggende viertal in *twee duaden*. Bedenk alstublieft dat deze samen-

gestelde tekening een symbolisch diagram is, dat uitsluitend wordt gebruikt om de zaak aanschouwelijk te maken. We hebben hier dus

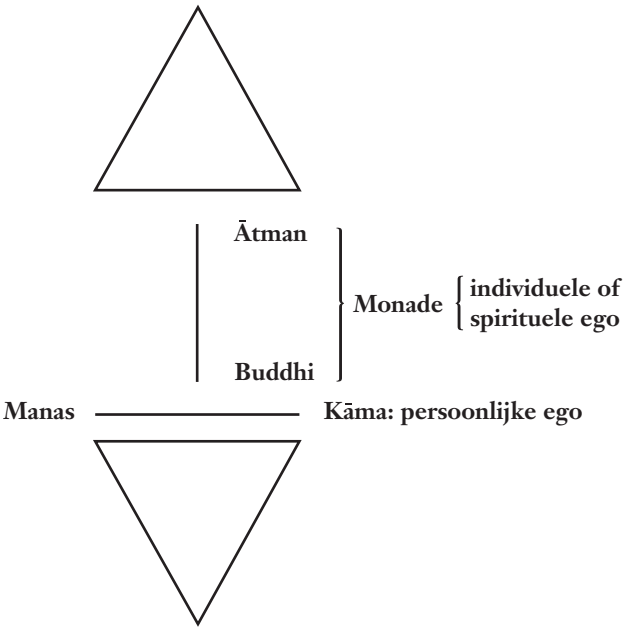

Diagram 2

evenals eerst, bovenaan de goddelijke triade; dan de duade van de monade, ofwel ātma-buddhi. Dan de tweede of persoonlijke of astrale duade, manas en kāma. Vervolgens daaronder de omgekeerde driehoek, die slechts het voertuig, het lichaam, voorstelt – dat wil zeggen het sthūlaśarīra en het liṅgaśarīra en de prāṇa's. De waarde van deze verdeling ligt hierin dat ze, bij bestudering, op uitstekende wijze illustreert wat er met de mens post mortem, of na de dood, gebeurt. Dit tussenliggende viertal kan, zoals gezegd, in twee duaden worden verdeeld, die na de dood op natuurlijke wijze uit elkaar gaan. Zij kunnen zelfs tijdens het leven worden gescheiden, zonder dat een mens daardoor sterft. Wanneer een mens sterft, valt de lagere driehoek eenvoudig uiteen. De psychologische strijd na de dood, wanneer de 'tweede dood' intreedt, vindt plaats tussen deze lagere duade, kāma en manas, of kāma-manas, en de monade, ātma-buddhi; en als de hogere duade, ātma-buddhi, erin slaagt om uit deze laagste duade alles te halen wat daarin aan goeds aanwezig is, dan heeft het reïncarnerende ego zijn

voorraad ervaringen vermeerderd en is zijn incarnatie geen mislukking geweest.

De lagere duade is eveneens sterfelijk en valt tenslotte uiteen; maar de monade, de hogere duade, wordt uiteindelijk in de goddelijke driehoek opgenomen, in de hoogste drie van de tien beginselen van de mens en ondergaat daar zijn postmortale ervaringen, of dit nu het devachan is voor het ego van gewone mensen of het nirvāṇa voor ingewijden.

HOOFDSTUK 47

LERAAR EN LEERLING. VEREISTEN VOOR HET CHELASCHAP.

'1. Voor de ernstige discipel neemt zijn leraar de plaats in van vader en moeder. Want, terwijl zij hem zijn lichaam en verstandelijke vermogens schenken, zijn leven en toevallige vorm, toont de leraar hem hoe de innerlijke vermogens te ontwikkelen om de eeuwige wijsheid te verkrijgen.

'2. Voor de discipel wordt elke medediscipel een broeder en zuster, een deel van hemzelf, want zijn belangen en aspiraties zijn die van hen, zijn welzijn is met dat van hen verweven, zijn vooruitgang wordt bevorderd of belemmerd door hun intelligentie, ethisch handelen en gedrag, als gevolg van de vertrouwelijke band die is ontstaan door samen discipel te zijn.'

– Uit het Boek van discipline in de scholen van Dzyan,
geciteerd door H.P. Blavatsky

De WIJZEN verblijven niet in de lusthoven van de zinnen.

De WIJZEN slaan geen acht op de zoetklinkende stemmen van de illusie.

Zoek hem die u tot leven zal wekken in de hal van wijsheid, de hal die verder ligt, waarin alle schaduwen onbekend zijn en waar het licht van de waarheid schijnt met onvergankelijke glans.

Dat wat ongeschapen is, discipel, woont in u, zoals het in die hal woont. Wilt u het bereiken en de twee samensmelten, dan moet u zich van uw donkere gewaden van illusie ontdoen. . . .

U kunt het pad niet bewandelen vóór u dat pad zelf bent geworden. . . .

'UPADYA, de keuze is gemaakt, ik dorst naar wijsheid. . . . Uw dienaar hier is gereed om door u te worden geleid.'

'Het is goed, śrāvaka. Bereid u voor, want u zult alleen verder moeten gaan. De leraar kan slechts de weg wijzen. Het pad is één voor allen, de middelen om het doel te bereiken moeten per pelgrim verschillen!

– *De Stem van de Stilte*, Fragment I, III

Wij zullen de gewone voortgang van onze studie onderbreken om met een onderwerp te beginnen dat ons allen zonder twijfel zeer na aan het hart ligt en dat we bij verschillende gelegenheden kort hebben aangeroerd: dat wil zeggen, het onderwerp van de relatie tussen leraar en leerling, tussen wat de oude hindoes de goeroe en de chela noemden. We zullen het natuurlijk vanuit ons standpunt behandelen; niet zoals

die relatie in verschillende landen en verschillende tijden – in die perioden die Plato perioden van geestelijke onvruchtbaarheid noemde – maar al te vaak verkeerd is opgevat. Ons tijdperk is een van die perioden, of misschien beter gezegd, komt net uit zo'n periode; en u zult zich ongetwijfeld allen herinneren dat in een van de mooiste van de oude hindoegeschriften, de *Bhagavad-Gītā* (4:7-8), de logos Krishṇa verklaart dat hij in zulke perioden opnieuw incarneert om de rechtvaardigen te redden en te steunen en de onrechtvaardigen en de bozen ten val te brengen – voor het herstel van de gerechtigheid op aarde.

Deze relatie is buitengewoon heilig, omdat zij een nauwe band vormt die hart met hart, geest met geest, met elkaar verbindt; en volgens de prachtige leringen van de oude wijsheid treedt de docent, de leraar, de goeroe, de meester op – geef hem of haar de naam die u maar wilt – als de vroedvrouw die het verborgen deel van de discipel, de ziel van de mens, geboren doet worden en die ertoe bijdraagt dat dit deel een actieve rol gaat spelen in het leven van de discipel. U herinnert zich dat Socrates zich er steeds tegen verzette dat men hem een leraar in de gewone zin van het woord noemde. Maar hij zei: 'ik ben een vroedvrouw voor jonge mensen, omdat ik hun ziel geboren doe worden. Ik help het innerlijke wezen, de innerlijke mens, zich tot uitdrukking te brengen.' En dat is precies de geestelijke relatie van de leraar met zijn discipelen, zijn pupillen, zijn chela's, zijn leerlingen, zijn toehoorders – geef ze de naam die u maar wilt.

Nogmaals, het gaat erom dat de latente geestelijke krachten in de ziel en het hart van de leerling die steun ontvangen die de leraar kan geven, maar het betekent niet dat de leraar al het werk doet dat de discipel zelf moet doen. Men kan geen kind leren lopen door hem alleen naar het lopen van zijn ouders te laten kijken; en de ouders kunnen niet voor hun kind eten, of voor hun kind drinken, of voor hun kind leren. Het kind moet deze dingen zelf doen. U zult zich herinneren dat H.P. Blavatsky er vaak op wijst dat, volgens de oude leringen, de band tussen leraar en discipel oneindig veel heiliger is dan zelfs die tussen ouders en kind; want, terwijl de ouders aan de binnenkomende ziel het lichaam schenken, brengt de leraar die ziel zelf tot geboorte, hij leert die ziel om te begrijpen, te weten en datgene te worden wat zij in haar diepste wezen is – iets goddelijks.

We hebben de vorige keer erop gewezen dat het zogenaamde chelaleven, of chelapad, iets moois is, tot het einde toe vol vreugde; maar als waarschuwing en om ervoor te zorgen dat zo'n denkbeeld niet luchtig

of lichtzinnig wordt opgevat, of de diepe zin ervan niet voldoende wordt begrepen, hebben wij tevens geprobeerd erop te wijzen, dat het alles wat edel en verheven is in de leerling of discipel oproept en nodig heeft; want de krachten of vermogens van het hogere zelf moeten tot werkzaamheid worden gebracht om die hoogten van verstandelijke en geestelijke grootheid te bereiken en vast te houden, die de meesters zelf hebben bereikt. Want dat, het meesterschap, is het doel van het discipelschap; maar het is niet zo, dat we dit ideaal alleen moeten zien als een doel om voor onszelf iets goeds te bereiken, want die gedachte is zelfzuchtig en daarom een struikelblok op het pad. Natuurlijk strekt het tot voordeel van het individu; maar in wezen gaat het erom, dat alles en elk vermogen in de man of de vrouw, in hun ziel, tot uitdrukking wordt gebracht ten dienste van de hele mensheid; want dat is de koninklijke weg, het grootse koninklijke pad van zelfoverwinning. Het is in feite veel gemakkelijker dit te volgen dan het pad van het zelf, de weg van de schaduwen. En zoals we al vaak hebben gezegd, voert het pad van licht, van zelfoverwinning en groei, naar het hart van het zijn, naar het hart van het heelal; want, naarmate de innerlijke vermogens zich ontwikkelen, naarmate zij groeien en zich uitbreiden onder de bezielende stralen van de innerlijke geestelijke zon, ontvangen en begrijpen zij nieuwe kennis, krijgen zij een ruimer en dieper inzicht in de geheime kamers van moeder natuur. Elk nieuw inzicht, elke intuïtie van grootse dingen, opent als het ware op haar beurt een nieuwe deur naar kamers die nog grootser zijn. De ziel probeert eerst te begrijpen en kent tenslotte door onmiddellijke waarneming de werkelijkheden van het heelal; en dat is meesterschap; en boven die grote leraren, boven de meesters zelf, staan zij die nog groter zijn en een nog verhevener pad volgen!

Maar iedere stap op dat pad is een stap – luister alstublieft aandachtig en oordeel niet voor u het einde heeft gehoord – is een stap van zelfopoffering, een vreugdevol opofferen van het egoïsme van het lagere zelf; het edelste, het meest vreugdevolle, het mooiste ter wereld, want het betekent bij iedere stap het verbreken van de kluisters van het lagere of kleinere zelf met zijn vele beperkingen, om in een groter licht binnen te gaan. Samenwerking met anderen in dat grote werk en in die edele betekenis – en als we dit woord gebruiken denken we in het geheel niet aan een moderne politieke leus – de mentale en geestelijke samenwerking, niet alleen tussen leraar en discipel, maar ook tussen de discipelen onderling en alle menigten geestelijke wezens in het heelal, is slechts dan mogelijk wanneer het lagere egoïstische zelf volkomen

wordt vergeten; en dat gebeurt naarmate dit kleinere zelf, ons persoonlijke ego, wordt vergeten, en het hogere zelf de teugels van ons lot overneemt.

Waarin ligt onze grootste beperking? Wat is het dat ons niet alleen verhindert de waarheid te zien, maar ook de toekomst en het verleden? Wat verhindert ons de geheimen van het zijn te leren kennen? Het zijn de sluiers die het persoonlijk zelf omhullen, het concentreren van onze gedachten en ideeën op het individuele, op het persoonlijke, egoïsche middelpunt. We drukken deze sluiers aan het hart en weven zo een web van māyā of illusie om ons heen, omdat we naar persoonlijke voordelen zoeken die we voor het lagere zelfzuchtige ik wensen en begeren.

Het werkelijke groeiproces is precies het omgekeerde daarvan. Het is het afrekenen met deze afgoden van de persoonlijkheid, het wegwerpen van deze innerlijke sluiers, zodat het licht kan binnenkomen, dat licht en die vrede die, in de prachtige woorden van het christelijke ritueel, alle begrip van de mens te boven gaan.

Wat zijn enkele van die vereisten voor het chelaschap? Misschien in de eerste plaats toewijding, toewijding aan een ideaal. Heb eerst een ideaal, schenk dat dan uw toewijding, en volg het steeds. Het vraagt om de volledige uitoefening van uw wil, de geestelijke wil, en misschien tegelijkertijd om plichtsbetrachting. Vraag iedere man of vrouw, die oprecht heeft geprobeerd dit pad te volgen, of plicht iets gemakkelijks is, en zij zullen u naar waarheid zeggen, dat er niets is dat de ziel zo'n onbeschrijflijke vrede en rust schenkt, als de juiste plichtsbetrachting. Bedenk wat het betekent dat er niets is gebeurd dat ongedaan moet worden gemaakt, geen fouten van de persoonlijkheid die hersteld, verbeterd, moeten worden! En dat kan en kan gemakkelijk. Het kan worden volbracht door dat stille oude pad te volgen dat, zoals de Upanishads zeggen, naar de haven van eeuwige vreugde, eeuwige vrede, voert, en naar dat bewustzijn dat universele processen en het alomtegenwoordige omvat, en dat voor de edeler kant van het intellect de allerhoogste zegen is.

Bij deze twee komt nog de edele deugd van trouw. Kan iemand ergens in slagen, als hij niet getrouw is? Stel u voor dat iemand een edel werk onderneemt en hem wordt gezegd niemand, zichzelf noch zijn medemensen, te vertrouwen! Hoe zou men kunnen slagen als men zelf in verschillende richtingen wordt getrokken, in zijn diepste gevoelens heen en weer wordt geslingerd, door de strijd van zelfzuchtige begeerten en het kleinzielige egoïsme van zijn persoonlijkheid? Het is onmogelijk.

Deze beginselen van het chelaschap berusten niet op een vage of onzekere grondslag, maar op de rijke ervaringen van de mensheid, die iedere man of vrouw kan toetsen door zich naar binnen te keren, door de blik te richten op die bronnen van geestelijk leven die even kristalhelder en doorschijnend zijn als het water van een bergmeer; waar hij, zoals in de prachtige oude mythe van Narcissus, zijn eigen spiegelbeeld, het spiegelbeeld van zijn eigen goddelijke zelf, kan zien. Dat kan nooit wanneer en zolang de ziel is bedekt met het stof van de haar omhullende sluiers. Het stof van zelfzuchtige daden, de hunkeringen van dit kleinzielige egoïsme, het verstoorde en onrustige oppervlak van de ziel, in beroering gebracht door de windvlagen van de hartstocht, maken haar volkomen ongeschikt om het hogere zelf – de metgezel van de sterren – te weerspiegelen. Dat wat de sterren weerspiegelt, moet in zekere zin aan de sterren gelijk zijn; en alleen dat wat in de ziel aan de sterren gelijk is, kan de lessen van de sterren begrijpen.

Tot zover dan wat de leer betreft. Maar hoe staat het met de leraar? Wie zou aan boord van een schip willen gaan, dat onder gezag staat van iemand in wie men geen enkel vertrouwen heeft? Wie zou in een auto willen stappen met iemand aan het stuur van wie men weet dat hij dronken is? Een afgezaagde vergelijking, maar een heel juiste, en rechtstreeks van toepassing op de zaak waar het hier om gaat. Waar moeten we deze leraren, in wie wij zo'n vertrouwen wèl kunnen stellen, zoeken? We kunnen inderdaad iets leren uit de boeken, de prachtige geschriften van de religies van vroeger, die door grote ingewijden zijn geschreven. We kunnen zelfs veel leren uit de oppervlakkige betekenis ervan; maar er is een sleutel die de nog diepere betekenis van die geschriften ontsluit en die sleutel kan alleen worden gegeven door iemand die weet, een leraar.

Waar moeten we zo'n leraar zoeken? Een gewichtige vraag, een vraag die iedereen waarschijnlijk stelt, of zou stellen, die ons zo hoort spreken. In de *insignia majestatis*, de 'tekenen van geestelijke majesteit', kan men zich niet vergissen. *Draag ze in uw eigen hart en u zult ze herkennen wanneer u ze ziet*. En u kunt ze in uw eigen hart hebben; hoe dan? Volg eenvoudig de edele oude gedragsregels. Leef zoals u zou moeten leven, en u zult de waarheid leren kennen, omdat u haar zult zien; en, zoals onze leraren eraan toevoegen, zij zal op natuurlijke wijze tot u komen; en u zult de leraar herkennen wanneer u hem of haar ziet, en dan zult u ook weten dat u een leraar niet moet beoordelen aan de hand van oppervlakkige uiterlijkheden, alledaagse woorden of de gewo-

ne dagelijkse werkzaamheden en plichten; wanneer u dat licht in uw eigen hart draagt, althans in zekere mate, zult u de verwante lichtstralen in het hart van de leraar zien en hem kennen.

Daarin ligt de betekenis van de prachtige uitspraak, die aan Jezus wordt toegeschreven: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven', en zo is het inderdaad, want geen discipel, geen man (of vrouw), die ernaar verlangt een beter en een edeler leven te leiden, kan zijn voet op dat pad zetten, voordat hij het zelf althans tot op zekere hoogte *wordt*.

U weet dat er in vroeger tijden zeven (en tien) graden van inwijding waren. Laten we alleen over de zeven spreken. Van deze zeven graden bestonden drie uit alleen leringen, en die vormden de voorbereiding, de mentale, spirituele, psychische en fysieke discipline; wat de Grieken de *katharsis* of 'loutering' noemden; en wanneer de discipel geacht werd voldoende gelouterd, gezuiverd, gedisciplineerd, mentaal kalm en geestelijk rustig te zijn, werd hij tot de vierde graad toegelaten. En deze vierde graad bestond voor een deel eveneens uit leringen, maar ook, zoals we al hebben verklaard, uit een rechtstreekse persoonlijke kennismaking, door middel van oude mystieke processen, met de processen van het heelal, waardoor de waarheid door persoonlijke ervaring uit de eerste hand werd verkregen. Met andere woorden, om in duidelijke taal te spreken, zijn geest-ziel, zijn individuele bewustzijn, werd geholpen zich in andere gebieden en rijken van zijn te begeven, en te weten en te begrijpen door ze te *worden*. Omdat een mens in zijn ziel, zijn denken en begripsvermogen alleen die dingen kan vatten en zien en dus kennen die *hij zelf is*.

Denk over deze woorden na, ze zijn vol betekenis en waarheid. U kunt niets begrijpen dat niet in u is, niets. Geen enkel mens kan bijvoorbeeld zelfs de beginselen van de wiskunde begrijpen als hij geen wiskundige aanleg heeft. Heeft hij die aanleg voor wiskunde, dan begrijpt hij iets van de betekenis van de regels van de wiskunde. Geen mens kan begrijpen wat juist handelen is, wat toewijding, plicht en trouw zijn, tenzij hij in zijn eigen ziel althans iets aan toewijding, plichtsgevoel en trouw bezit; en hoe beter hij deze prachtige eigenschappen kent, des te meer heeft hij ze lief, des te groter is zijn verlangen ze na te streven; en door ze meer en meer na te streven, heeft hij ze steeds meer lief. Als deze waarheden in u leven, leidt dat ertoe dat u tenslotte het hart van uw medemensen ten volle begrijpt; het schenkt u het vermogen hun karakter te doorzien, het vermogen om het leed en de moeilijkheden die zij hebben te begrijpen; de kracht en het vermo-

gen en ook het verlangen om dit leed en egoïsme in het hart van de mensen te vervangen door vreugde en vrede, liefde en goede wil.

Dat is het edele werk dat vóór ons ligt; en het is het werk van de meesters zelf. U herinnert zich misschien, dat toen Sinnett door bemiddeling van H.P. Blavatsky en twee of drie andere chela's met de meesters in briefwisseling stond, hem duidelijk werd gezegd dat de uiteindelijke waarheden, zelfs uit het beperkte terrein van esoterische wijsheid waarvan hij in kennis mocht worden gesteld, hem niet konden worden meegedeeld, omdat hij, zoals hij zelf toegaf, geen juist begrip had van de betekenis van universele broederschap, en geen liefde voor die edele waarheid. Blijkbaar was het hoogste begrip van die verheven waarheid voor hem een vorm van sentimentele eenheid, of van puur politieke samenwerking. Hij had blijkbaar geen besef van de betekenis die ligt besloten in de woorden, de *geestelijke broederschap van alle wezens*, en in het bijzonder van het feit dat alle mensen met elkaar zijn verbonden, niet alleen door banden van emotionele gedachten of gevoelens, maar als deel van de structuur van het heelal zelf, omdat alle mensen, ja alle wezens, als ontelbare stralen aan de innerlijke en geestelijke zon van het heelal ontspringen. Wij komen allen voort uit één bron, die geestelijke zon, en zijn opgebouwd uit dezelfde levensatomen op al de verschillende gebieden. Deze innerlijke eenheid van zijn en bewustzijn, evenals de uiterlijke vereniging van ons allen, stelt ons in staat de mysteriën van het heelal verstandelijk en geestelijk te begrijpen; omdat niet alleen wijzelf en onze medemensen, maar ook alle andere dingen die bestaan, de kinderen zijn van dezelfde ouder, de grote moeder natuur, op al haar zeven en tien gebieden of werelden van zijn.

Na de vierde graad volgden de vijfde, de zesde en de zevende inwijdingen, de ene na de andere, en deze bestonden eveneens uit leringen; maar naarmate de discipel vorderde, ontwikkelden zich vermogens in hem – en werd hij bij deze ontwikkeling, hoe meer hij vorderde, in steeds grotere mate geholpen – werden er in hem vermogens ontwikkeld om nog verder en dieper achter de sluiers van māyā of de illusie door te dringen; totdat hij, na de zevende of laatste inwijding van alle 'gemanifesteerde' inwijdingen te hebben doorgemaakt, als we ze zo mogen noemen, één van die terecht *supermensen* genoemde wezens werd, die wij de mahātma's noemen, grote ziel-geesten, van wie de wezenlijke aard '*magnanimitas*' is – een Latijns woord dat hier wordt gebruikt in de oude betekenis van 'zielengrootheid' – een woord dat dus precies hetzelfde betekent als mahātmaschap in het Sanskriet.

Trouw aan de leraar, toewijding aan de leraar, het volledig vervullen van alle plichten jegens de leraar, is de andere kant van dit onderwerp. Aan de ene kant een onuitputtelijke, onveranderlijke, steeds standvastige toewijding, plichtsbetrachting en trouw aan de waarheid en haar opdracht, en aan de andere kant het beoefenen van dezelfde deugden die in onze ziel leven tegenover de leraar die we hebben gekozen, want die leraar heeft ons innerlijk licht geschonken, ja meer nog, heeft ons innerlijk leven geschonken, innerlijk leven in een heel wezenlijke en praktische betekenis, en niet alleen in mystieke zin; omdat zo'n leraar door de werkwijze van de oude scholen zelfs in staat is de discipel, als deze zijn studie ononderbroken voortzet, over wat men de afgrond van de fysieke dood noemt te voeren; in staat is de sluimerende krachten van de geest-ziel zozeer in hem op te wekken, dat zij als het ware automatisch functioneren. De schenker van innerlijk licht en de schenker van innerlijk leven: dat is de leraar. Hoe zelden erkent of weet men dit tegenwoordig in het westen. Het verklaart ten dele waarom de egoïstische en zogenaamd individualistische westerling, zelfgenoegzaam in zijn blinde verdwazing, de toewijding van leraar en leerling van de oude oosterse scholen, de toewijding van de discipelen tegenover hun leraar en van laatstgenoemde jegens hen met zulke onvriendelijke en beledigende woorden betitelt, en die toewijding mentale slaafsheid, mentale onderdanigheid, noemt, en er in spottende bewoordingen over spreekt, waaruit blijkt, zoals eerder gezegd, dat de criticus het niet begrijpt, omdat die edele deugd niet in zijn eigen ziel aanwezig is in de zin die wij bedoelen. Wat een grote en verreikende gevolgen heeft dit geestelijk gemis!

In standvastige toewijding, trouw en plichtsbetrachting, schuilt zoiets moois, dat alle volkeren, in alle tijden en in alle landen, deze drie eigenschappen van de ziel vooraan hebben geplaatst in de reeks van deugden van de mens. Ik waag het te zeggen dat als wij deze drie edele deugden trouw zouden nastreven, zonder de moed te verliezen door de vele fouten die wij misschien maken, zonder ooit bedrukt te zijn door de misstappen die we mogelijk hebben gedaan, en steeds weer opstaan voor de strijd – ik durf te zeggen, dat na verloop van tijd het pad van wijsheid en vrede voor ons steeds lichter, steeds gemakkelijker en steeds vreugdevoller zal worden.

Waar alles om draait is trouw. *Semper fidelis* luidt het mooie Latijnse motto, 'altijd getrouw'! Wat een prachtige gedachte schuilt daarin! Welke man of vrouw zou de zwakheid van de zwakkeling, de ontrouw

van de trouweloze, niet verachten! Die morele afwijking is inderdaad een eigenschap van de mens; zelfs de dieren hebben die niet. Noem mij één dier dat ontrouw is. Alleen bij ons mensen komt die minderwaardige eigenschap voor. En wat kunnen wij uit dit simpele feit leren? Eenvoudig dit, dat wij naast de aangeboren liefde van het dier voor zijn meester, de goddelijke gave van een zelfbewust inzicht bezitten, die bij te velen van ons uit zwakheid ongeoefend en onontwikkeld blijft, zodat we als het ware niet meer dan twee of drie zwakke flitsen of stralen van de geestelijke zon ontvangen. En die twee of drie of meer zwakke flitsen zijn net genoeg om 'de zonde' in ons hart te brengen om die oude term te gebruiken. Ze zijn net voldoende om ons te doen zien en beseffen hoe belangrijk we zelf wel zijn, maar niet genoeg om onze ogen te openen voor de waarheid en onze inherente geestelijke broederschap; en daar faalt en struikelt de mens telkens weer – het zogenaamde 'geheim van satan'.

Wat is de remedie? Meer licht. Wat is de remedie tegen dwaasheid? Wijsheid. Wat is de remedie tegen onwetendheid? Meer kennis. Als er meer licht is, als de innerlijke natuur wordt verlicht door de stralen van de geestelijke zon in ons, zullen deze zwakke flitsen en stralen sterker en sterker worden, totdat de gehele innerlijke natuur tenslotte wordt overstroomd door dit schitterende innerlijke licht, waarover de mystici uit alle eeuwen hebben gesproken; en dan wordt ontrouw onmogelijk, totaal onmogelijk. Geen mens zal zijn tijd verdoen met simpele optelsommetjes zoals twee en twee is vier, zoals een kind dat doet. Dat kinderstadium is hij voorbij. Hij heeft belangrijker zaken te doen; en hij beschouwt de ontrouw en de zwakheden van zijn minder ontwikkelde broeders met mededogen, zonder de zwakkeling zelf te veroordelen. Deze zwakkelingen zijn net kleine kinderen met hun rekensommetjes. Het zijn net mentaal onontwikkelde mensen. Zij ontvangen slechts enkele armzalige flitsen of stralen van die glorievolle lichtbron in hen.

Dit is zonder meer een psychologisch feit. Het is geen beeldspraak of figuurlijke taal. De misdadiger is zo in zijn innerlijke natuur: ik bedoel een echt misdadige man of vrouw die kwaad doet omdat hij of zij dat verkiest. Het is zo met een zwak ontwikkeld mens: hij kent alleen die armzalige zwakke glans van de innerlijke zon en dat is alles waardoor zijn onontwikkelde ziel wordt verlicht; net genoeg om hem iets te doen zien en zijn eigen vermeende belangrijkheid te doen beseffen. Maar wanneer het grotere licht verschijnt, wanneer de innerlijke natuur wordt overgoten en overspoeld door dat grote luisterrijke licht, dan

zien we dat wat wij zijn, namelijk ons kleine zelf, niet meer is dan een afspiegeling van iets groters; en wanneer dat besef komt, is onze natuur, onze gehele natuur, gereed voor een verbond met dit innerlijke, hogere en edeler zelf, de geestelijke zon van ons innerlijke wezen.

HOOFDSTUK 48

HET HART VAN HET HEELAL. DE WEG NAAR VREDE, GELUK EN BEGRIP LIGT IN ONS. HET GROTE AVONTUUR – KEN UZELF – HET HELE GEHEIM VAN INWIJDING. ONZE VERANTWOORDELIJKHEID: ETHISCHE WAARDEN EN DE WETTEN VAN HET HEELAL; HARMONIE.

Zie de waarheid vóór u: een rein leven, een onbevooroordeelde geest, een zuiver hart, een weetgierig intellect, een ongesluierde geestelijke visie, een broederlijke genegenheid voor de medediscipel, de bereidheid om raad en onderricht te geven en te ontvangen, een trouw plichtsgevoel tegenover de leraar, een bereidwillige gehoorzaamheid aan de geboden van de WAARHEID, als we eenmaal ons vertrouwen daarin hebben gesteld en geloven dat de leraar deze bezit; een moedig dragen van persoonlijk onrecht, een kordaat uitkomen voor beginselen, een dappere verdediging van hen die onrechtvaardig worden aangevallen, een blik die voortdurend is gericht op het ideaal van de menselijke vooruitgang en volmaking zoals de geheime wetenschap (*gupta vidyā*) die schildert – dat zijn de gouden treden van de ladder waarop de leerling naar de tempel van goddelijke wijsheid kan klimmen. – Uit het Boek van discipline in de scholen van Dzyan, geciteerd door H.P. Blavatsky

Het oude smalle pad dat zich ver uitstrekt,
Is door mij bereikt, is door mij gevonden.
Daarlangs gaan de wijzen, de kenners van Brahma, omhoog
Naar de hemelse wereld, bevrijd.
– *Brihad-Āraṇyaka Upanishad*, 4, 4, 8 (naar vert. Hume)

De weg naar uiteindelijke vrijheid ligt in uw ZELF.
Die weg begint en eindigt buiten het Zelf.
– *De Stem van de Stilte*, Fragment II

Het grote geheim is sympathie voor de zielen van de mensen, het verlangen te streven naar dat wat waar is. – Katherine Tingley

In plaats van de draad van ons betoog weer op te vatten op het punt waar we waren gebleven, is mijn verzoek aan u, aan ons allen tezamen

om ons in gedachte en in de geest, te verplaatsen naar een sfeer van magische schoonheid, een atmosfeer waarin de wortels van ons wezen leven, waaruit de geestelijke en verstandelijke krachten voortkomen, waarin de tussennatuur van de mens en ook de mens zoals hij in het dagelijks leven is, zijn voedsel, zijn leiding en alle edele dingen vindt die de mens tot mens maken.

In deze geestelijke en mentale atmosfeer wijs ik om te beginnen op enkele elementaire stellingen van de oude wijsheid, waarvan de eerste is dat alle mensen in hun innerlijkste geestelijke essentie niet alleen aan elkaar verwant zijn, maar een volmaakte en onafscheidelijke eenheid vormen. Dat betekent niet dat de menigten monaden die het geestelijke deel van de mensen vormen, één monade voor ieder mens, slechts één monade zijn; maar het betekent, zoals u allen moet weten, dat de monaden zelf ook een geestelijke kant hebben en dat die geestelijke kant of natuur van elk van hen haar wortels, haar uiteindelijke bron van het zijn, in het transcendente goddelijke heeft waarin we leven, bewegen en ons bestaan hebben.

Vandaar dat zich door iedere monade, als wij dit willen, een stroom van intellectuele alwetendheid beweegt, en die stroom wordt zelfs door de verduisterende sluiers van de tussennatuur heen naar ons overgebracht; want wij ontlenen zowel dat geestelijke leven als die intellectuele alwetendheid – met andere woorden, gelukzaligheid en zuiver bewustzijn en zuiver begrip – aan het goddelijke dat in het hart of de kern van iedere man of iedere vrouw is; ja, en ook in het hart en de kern van de wezens die lager staan dan wij, hoewel zij nog niet een ontvankelijk voertuig hebben ontwikkeld dat deze verheven en bovenaardse mysteriën in begrijpelijke gedachtevormen kan omzetten, omdat het noodzakelijke denkorgaan ontbreekt dat in hen nog niet als een zelfbewust vermogen tot uitdrukking is gekomen.

De mensen boven ons, ik bedoel hen die de chela's van de leraren zijn, en de leraren zelf, en de leraren van de leraren, zijn alle respectievelijk een stadium dichter bij dat goddelijke dan de voorgaande groep, een graad of een stap hoger in de buddhische hiërarchie, in de hiërarchie van mededogen.

Laten we niet vergeten dat wij de buitenste rij of kring van die buddhische hiërarchie van mededogen vormen en het hangt van elk van ons af, niet alleen van het leven dat we leiden, maar ook van de denkbeelden die we in hart en ziel als iets heiligs bewaren, in welke mate wij betrouwbare overbrengers en vertolkers van de goddelijke stroom uit

die bovenaardse bron kunnen worden. Wanneer we hem in zijn oorspronkelijke kristallijne zuiverheid kunnen doorgeven, wanneer onze geestelijke ziel zo'n zuiver instrument wordt, zulke hoge aspiraties koestert en onbedorven van aard is, dat wij deze levengevende stroom, de stroom van begrip uit de bron van het universele leven, bewust kunnen ontvangen en doorgeven, dan zijn we inderdaad verlossers van de mens, verlossers van onze medemensen; en dat is de taak waartoe de leraren ons oproepen.

Want is dat per slot van rekening niet het doel waarvan de leraren ons hebben gezegd dat het hun eigen levenstaak is, en op het ogenblik ook onze levenstaak zou moeten zijn? Zo is het. In sommige landen spreekt men van een christus; in andere landen spreekt men van een boeddha; elders spreekt men van iemand die de weg, het pad, heeft gevonden, die tao heeft gevonden. In al die gevallen wordt gedoeld op iemand die zijn individualiteit zo volledig aan het heelal ondergeschikt heeft gemaakt, dat hij een betrouwbare overbrenger van het geestelijke leven wordt.

Al die verschillende namen en titels doelen op hetzelfde. Wat is dat? Het wil zeggen dat de geest en het hart, het begrip en het bewustzijn, en daarom het voorbeeld en het leven alle één zijn, alle als een eenheid langs hetzelfde pad werken dat naar het verheven doel leidt waarop wij hebben gezinspeeld; en een leven dat zo wordt geleid brengt niet alleen in het hart van elk van ons een vrede en vreugde die het menselijke begrip te boven gaan, maar het stelt ons tevens in staat die vrede en vreugde aan anderen te schenken.

Door de lessen die we in ons dagelijks leven leren, krijgen we de kans onze voeten op dit pad te zetten. Zoals wij allen weten is het edelste doel dat we kunnen hebben, onszelf voor deze levenstaak geschikt te maken. Hoe kan men dat doen? Gebeurt dat door alleen uit te zien naar mysteriën en naar vreemdsoortige beproevingen die moeten worden ondergaan? Wat voor beproeving of toetsing zou dat moeten zijn, op een moment dat men zich in een toestand van vervoering en hoog gespannen verwachting heeft gebracht, zodat men in zekere zin tijdelijk abnormaal is en daardoor tijdelijk de abnormale kracht bezit om zulke beproevingen te doorstaan. Het zouden nauwelijks beproevingen zijn en daarom weinig nut en weinig waarde hebben. Beproevingen komen in de dingen van het leven waarmee we dagelijks te maken hebben, in de plichten die we trouw of misschien niet trouw vervullen, in het nooit verzaken van onze taak terwille van persoonlijke of zelf-

zuchtige overwegingen; want zo worden wij in alle delen van ons wezen beproefd, op ieder moment, en op de meest onverwachte en onvoorziene plaatsen, en op de meest onverwachte en onvoorziene ogenblikken.

Onze vreugde gaat ons gewone begrip ver te boven wanneer iemand, door langdurig en trouw te dienen en door een onwankelbare toewijding die tot innerlijke ontwikkeling leidt en hem ver doet vorderen op zijn weg, dat stille smalle pad volgt dat naar het hart van het heelal voert; want we beseffen, dat wat hij dan bereikt wij ook kunnen bereiken en moeten bereiken en tenslotte zullen bereiken als we handelen zoals hij; er is reden tot vreugde voor allen wanneer dit gebeurt.

Ik heb zojuist gesproken over het pad dat naar het hart van het heelal voert. Wat is dat hart? Is het 'God'? Kunnen we ons een god voorstellen die meer is dan de hoogste schepping van onze verbeelding? Zo'n god is tenslotte slechts een naam, een ademtocht en meer niet, want hij is een voorstelling die haar oorsprong in ons eigen denken heeft. Wij bedoelen met de uitdrukking 'het hart van het heelal' niet een of ander goddelijk wezen, dat welbeschouwd slechts een aggregaat, een verzameling, een samengestelde eenheid is van de verschillende individuen van de hiërarchie waarvan het het toeziend hoofd is. Dat bedoelen we niet want wat is de zin daarvan, want deze hiërarchische hoofden zijn talrijker dan de zandkorrels aan de kust van de oneindige oceaan, want hun aantal is oneindig; en hoe zou één hiervan het hart van het heelal kunnen zijn? Nee, dat is niet onze bedoeling. Wij bedoelen met het hart van het heelal dat bewustzijn, dat licht, dat begrip, die natuur waarvan de essentie het hoogste geluk is, dat het leven van het heelal is – niet een persoonlijk leven maar een onpersoonlijk leven, waaruit en waardoor het heelal de krachten ontvangt die het vervullen en deze krachten zijn de goden, de geestelijke wezens; de werking van hun vitaliteit voelen we zelfs in de uiterlijke fysieke wereld en we ontlenen daaraan de ons zo vertrouwde uitdrukking 'de krachten die in de stof werken'.

Dit bewustzijn, dit licht, dit begrip, deze natuur waarvan de essentie het hoogste geluk is, vormen samen wat wij bedoelen met het hart van het heelal, een hart dat zich nergens in het bijzonder bevindt, omdat het overal is; het wordt het 'hart' genoemd, omdat het de geheime kern is in elk van ons, het hart van ons wezen, dat niet alleen de bron is maar ook de weg of het kanaal, of de bedding waardoor deze boven-

aardse krachten van het goddelijke tot ons komen; en in laatste instantie, zijn wij deze krachten zelf, en zijn zij ons, want al deze dingen vormen de verborgen en geheime bronnen van ons wezen.

U kent de leer van de oude oosterse filosofie, de Vedānta van Hindoestan, die in dit opzicht ook de leer van het noordelijke boeddhisme is, en ook de onze, en die als volgt luidt: het heelal is één enorm groot organisme, een organisme dat uit kleinere, geringere organismen bestaat, die niet een bepaalde plaats innemen maar door de ruimte verspreid zijn, onbegrensd en in alle richtingen, zowel naar binnen als naar buiten, in de innerlijke werelden zowel als de uiterlijke werelden. En deze zijn vol met nog kleinere, nog geringere organismen, die alle tezamen het enorme organisme van de kosmos vormen.

Ik denk dat het welbeschouwd slechts beeldspraak is om over het heelal te spreken als over één reusachtig organisme, omdat strikt logisch redenerend elk organisme een beperkte entiteit moet zijn, en de gedachte waaraan wij uitdrukking proberen te geven heeft te maken met *Dat* wat in alle opzichten onbeperkt is. Vandaar dat de uitdrukking 'enorm organisme' een metafoor, een troop, een zegswijze is om een gedachte onder woorden te brengen die bijna te subtiel en te verheven is om in gewone taal weer te geven.

Het is dus eigenlijk alleen een filosofische vrijheid om dit grote organisme van de kosmos een organisme te noemen. Het is een organisme in de zin waarin de mensheid een organisme is, dat uit individuen bestaat, uit mensen, mensen die kleinere organismen zijn van het samengestelde lichaam dat wij de mensheid noemen, uit mensen van wie het lichaam ook weer uit entiteiten bestaat die nog kleiner zijn; en deze nog kleinere wezens zijn weer samengesteld uit entiteiten nog kleiner dan zij, en zo steeds verder.

Laten we in gedachte in tegenovergestelde richting gaan naar de macrokosmische sferen, en ook daar vinden we dezelfde wet van eenheid in verscheidenheid die overal heerst. We kunnen in onze verbeelding een laatste punt bereiken en zeggen dit is het heelal; maar met wat meer inspanning en door voorbij dat punt te zien, worden we ons niet alleen bewust dat er nog verder verwijderde heelallen moeten zijn, maar zegt ons instinct en onze intuïtie ons ook dat evenals door ons eigen heelal ook door deze verder verwijderde aggregaten, de goddelijke krachten spelen die wij kennen, dezelfde goddelijke energieën, dezelfde drang tot vooruitgang, dezelfde roep om hogerop te komen, omdat door deze, hun broederheelallen of, zo u wilt, zusterheelallen, dezelfde

krachten werken. Het aantal van deze heelallen is onbeperkt, een ontelbare menigte, zichtbaar en onzichtbaar, innerlijk en uiterlijk. Als we dus de uitdrukking 'het heelal is één geweldig groot organisme' gebruiken, willen we slechts dat ons denken steeds verder reikt en bedoelen we de grenzeloze ruimte, zonder beperkingen, zonder grenzen, zonder eindpunten.

Bedenk bovendien dat elk van deze organismen alleen gedurende de perioden van zijn eigen manvantara bestaat; want manvantara is een woord dat wij op analoge wijze zowel voor het grote als voor het kleine kunnen gebruiken. Er kan zowel sprake zijn van een manvantara van een heelal als van een manvantara van een samenstel van heelallen; ook is het niet noodzakelijk dat een dergelijk heelal, of samenstel van heelallen, een manvantaraperiode of pralayaperiode heeft die samenvalt met die van alle andere samengestelde lichamen.

Laten we hiermee voorzichtig zijn. Wanneer we van een 'universeel manvantara' spreken, bedoelen we het manvantara van ons eigen kosmische aggregaat; maar een ander heelal kan in pralaya verkeren, terwijl wij in manvantara zijn; veel andere heelallen kunnen in pralaya of in manvantara zijn, terwijl wij omgekeerd in manvantara of in pralaya kunnen zijn.

Laten we waken over onze gedachten en ons denken nauwlettend in het oog houden, want daardoor maken we het onmogelijk dat ons denken verstart en zich steeds uit in een aaneenschakeling van frasen waardoor de gedachte een dogma wordt. We leren veel door zo op onszelf te letten, onszelf te bestuderen, en verder door te dringen tot onze eigen innerlijke geestelijke natuur, geleid door de leer die de meesters ons hebben gegeven; en de essentie van al deze leringen of de grondtoon, om het zo te noemen, is dat de weg naar het licht en naar het leven, en naar vrede, geluk en begrip in onszelf ligt; en we verkrijgen deze schitterende dingen door dieper en dieper in te keren tot onszelf, door ons daar op te richten. Want hoe dieper we bij wijze van spreken inkeren tot onszelf, hoe verder we dat pad volgen dat naar binnen voert, hoe meer we ons bewust worden van nog grotere dingen, nog ruimere visies, en het aldus gevolgde pad wordt de ruimte zelf.

Is dit pad een ander pad dan dat wat steeds verder en verder naar buiten voert, steeds verder naar buiten naar de ruimten en kosmossen, waarvan wij intuïtief aanvoelen dat ze buiten de grenzen van ons eigen heelal bestaan? Nee, het is hetzelfde pad, precies hetzelfde pad; het is alleen ons aan de stof gebonden denken, waarmee we in de huidige

periode van evolutie noodzakelijkerwijs moeten werken, dat zich de mysteriën van het bewustzijn zo voorstelt dat ze ruimte innemen, of zich in een bepaalde richting uitbreiden. Al deze dingen bestaan in ons bewustzijn, maar niet in enige stoffelijke richting; het is het bewustzijn dat begrijpt, en bewustzijn is vóór noch achter, rechts noch links, boven noch beneden, maar het *is*. Het is alle dingen in alle tijden, en omdat het overal is, is het niet ergens in het bijzonder.

Waar zetelt dit bewustzijn dat in ieder van ons is? Het is binnenin ons, men vindt het door tot zichzelf in te keren; dat is de grote zoektocht, de grote ontdekkingsreis; het is het zoeken naar en ook het vinden van het licht; het is het zoeken naar en ook het vinden van het leven. Om dit bewustzijn te vinden moet men zich dus naar binnen wenden; maar als we zeggen dat het pad naar binnen leidt, is ook dat maar beeldspraak; het is een manier om door middel van woorden een gedachte over te brengen, en we moeten onze geest niet laten verstarren om wat niet meer dan een beeld is.

Herinnert u zich dat toen we een vorige keer spraken over de aard van de oude inwijdingen, wij de aandacht vestigden op de diepzinnige waarheid dat er geen inwijdingen zouden kunnen bestaan tenzij het bewustzijn van de kandidaat of neofiet was ontwaakt? Wat is inwijding? Het woord betekent feitelijk een begin, de eerste schreden van een beginneling, en er zijn vele soorten van begin. We kennen het begin voor de man van de wereld; het begin voor de ware chela; het begin voor de mahātma; het begin voor zijn leraar, enz. Het is de eerste aanzet tot de ontwikkelingsgang van een beginneling, en degene die zijn eerste schreden begeleidt, zal dit met dezelfde zorg en aandacht doen als een moeder die helpt en toeziet bij de eerste schreden van haar kindje.

Er is een oud oosters gezegde, en het is een heel mooi gezegde, dat de inwijder zowel vader als moeder voor zijn discipel is, en zelfs meer dan dat: want terwijl de vader en de moeder het leven van het stoffelijk lichaam schenken en dat lichaam zelf ten behoeve van de binnenkomende ziel, en ook de liefde en de zorg en de aandacht die nodig zijn om het kind tegen gevaar en dreiging in onze stoffelijke wereld te beschermen, schenkt de inwijder u in feite uw ziel, omdat hij haar voor u doet ontwaken, u met uzelf bekend maakt, de poorten van uw begrip opent, u op weg helpt om het ons omringende heelal en de mysteriën die het bevat te onderzoeken en te begrijpen. Kortom, de leraar, de inwijder, leidt u binnenwaarts, zodat u uzelf kunt leren kennen – met andere woorden,

zoals al werd aangegeven, hij waakt over en ziet toe op de groei en ontwikkeling van uw zich uitbreidende bewustzijn.

Γνῶθι σεαυτόν, zeiden de Grieken: 'Ken uzelf', een gebod dat boven de tempel van Apollo in Delphi stond gegrift; deze opdracht bevat in twee woorden het hele geheim van inwijding en van de inwijdingen, omdat dit het pad omvat dat het zich uitbreidende bewustzijn in zijn groei volgt: *ken uzelf*.

Uzelf – wat is dat? Het is bewustzijn; het is ook het hart van het heelal. Uzelf, het zelf dat hetzelfde is in u en in mij en in alle anderen, dat tussen ons onderling niet verschilt. Het is het uiteindelijke zelf, de geestelijke overziel; en daarom is het het ene zelf, het hart van het heelal. Het is het bewustzijn in u dat eenvoudig zegt 'ik ben', en datzelfde bewustzijn is in mij en in alle anderen: in de leraar, in de chela's van de leraren, in de leraren van de leraren, in de stille wachter van onze bovenaardse sfeer – dat overzelf is hetzelfde in alle entiteiten waaruit een hiërarchie bestaat.

Maar hoewel dat overzelf hetzelfde is in u en in mij en in al wat bestaat, en nergens verschilt van wat het elders is, omvat het toch niet alles wat wij psychologisch gesproken zijn. Er is iets anders in ons, dat niet verschilt van de overziel maar bij wijze van spreken een straal is van die overziel, en dit andere in elk van ons is het individuele ego: dat deel van ons dat niet alleen zegt 'ik ben', maar 'ik ben ik', en niet u. Denk na over dit psychologische mysterie, een mysterie voor hen die niet goed op de hoogte zijn van de oude wijsheid; want een van de verbazingwekkendste geheimen van de oude wijsheid, van de esoterie, ligt in een juist begrip van dit psychologische mysterie.

Om mijn bedoeling duidelijker te maken, herinner ik u eraan dat, al is het volkomen juist te zeggen dat de innerlijke natuur van de mens het zaad van zijn individuele bewustzijn is, dat bewustzijn als het ware niet meer is dan een afspiegeling van het universele bewustzijn dat in alle andere entiteiten woont, waar zij zich ook mogen bevinden. Het is juist dat wij tot dit universele bewustzijn doordringen en aan de universaliteit daarvan deelhebben als we het pad volgen dat naar binnen voert; maar dat is niet een werking van het bewustzijn; en het denken moet niet verstarren rond de gedachte dat het om alleen een ruimtelijke uitbreiding gaat.

Iemand die 's nachts de sterrenhemel boven zich bekijkt, kan even gemakkelijk het pad naar binnen volgen als iemand anders die in een hoek zit en zich concentreert op zijn navel of op de punt van zijn neus

zoals sommige zogenaamde exoterische yogi's doen. Het betekent in feite dat het bewustzijn zich verheft tot het niveau waarop het zichzelf begrijpt en zich ontwikkelt naar het universele.

Wanneer u eenmaal aan die taak begint en dat pad begint te volgen, zult u ervaren dat 'ruimtelijke uitbreiding alleen' niet meer dan woorden zijn. Het bewustzijn zelf zal u de betekenis van deze dingen leren en die betekenis staat altijd los van de ruimtelijke beperkingen of eigenaardigheden van de stoffelijke wereld. Het is in feite eerder een groei van bewustzijn dan het volgen van een zogenaamd pad in een bepaalde richting. Naarmate het bewustzijn van een mens zich uitbreidt, beseft hij dat hij groeit; maar hij zal waarschijnlijk glimlachen als hij iemand, van wie het bewustzijn zich niet in gelijke mate heeft uitgebreid, hoort spreken over een bepaalde richting in de ruimte die het pad naar het licht zou volgen.

Dit relatieve ik, dit ego-zelf, dit individuele ik in elk van ons, is niet het hart van het heelal; maar het is geworteld in het hart van het heelal, en dus geworteld in het universele leven, in het universele bewustzijn, want het is een straal ervan. Het is dat deel van ons dat door de magie van de evolutie, door de wonderlijke magie die de goden met hun goddelijke krachten beoefenen en waarmee ze de kosmos tot een prachtig web van leven maken en vormen – het is dat deel van ons, zeg ik, dat uitgroeit van niet-zelfbewustzijn tot zelfbegrip, tot zelfbewustzijn.

In de onmetelijke schoot van vervlogen eeuwigheden begon het zijn loopbaan als een niet-zelfbewuste godsvonk; en het is zijn bestemming te zijner tijd te ontluiken tot een zelfbewuste god, door de mogelijkheden te ontwikkelen of te ontplooien of te evolueren die als een vonk van het heelal latent of inherent in zijn natuur liggen besloten. Dat is geestelijke evolutie, en kan worden gezien als de vorming van een god uit de krachten en vermogens die in zijn eigen zelf aanwezig zijn, het naar buiten treden van de latente of sluimerende energieën die hem innerlijk toebehoren; inderdaad, een zelfbewuste god, wat het tenslotte zal worden, vervuld van en door het hart van het heelal, dat het heelal zelf is. Het is de vorming van een god door middel van het ego-zelf, dat zijn periodieke spiegel of weerkaatsing is.

Katherine Tingley bracht het als volgt onder woorden in haar prachtige invocatie:

O, mijn godheid! gij verenigt u met de aarde en bouwt voor uzelf tempels van enorme kracht.

O, mijn godheid! gij leeft in het hartenleven van alle dingen, en straalt een gouden licht uit dat eeuwig schijnt en zelfs de donkerste hoeken van de aarde verlicht.
O, mijn godheid! doordring mij, opdat ik van vergankelijk onvergankelijk mag worden; opdat ik van onvolmaakt volmaakt mag worden; opdat ik uit het duister mag voortgaan in het licht.

Het universele zelf is het hart van het heelal, want beide uitdrukkingen zijn slechts twee manieren om hetzelfde te zeggen; het is de bron van ons zijn; het is ook het doel waarheen wij allen op weg zijn, wij en de hiërarchieën boven ons en de hiërarchieën en entiteiten lager dan wij die deze samenstellen. Alle komen voort uit dezelfde onuitsprekelijke bron, het hart van het zijn, het universele zelf, gaan in een bepaalde periode van hun evolutie door het menselijke stadium, verkrijgen daardoor zelfbewustzijn of het ego-zelf, het 'ik ben ik', en ervaren dat het zich, naarmate zij op het pad van evolutie vorderen, geleidelijk tot universeel bewustzijn uitbreidt – een uitbreiding waaraan nooit een einde komt, omdat het universele bewustzijn eindeloos, onbeperkt, grenzeloos is.

Het is allemaal inderdaad een wonderbaarlijk mysterie, om het woord 'mysterie' hier in zijn Griekse betekenis te gebruiken van iets dat geheim en verwonderlijk is. Wij verlaten onze goddelijke bron als niet-zelfbewuste godsvonken, en zijn bestemd zelfbewuste goden te worden, om daarna rechtstreeks deel te nemen aan het immense kosmische werk.

Maar hebben we daarmee het uiterste bereikt, en gaan we daarna niet verder? Bereiken we zo de grenzen van de bewustzijnsruimte, waarna we niets meer vinden of ontdekken dat nog verhevener of grootser is om te leren kennen en te worden? Volstrekt niet, de waarheid is precies het tegenovergestelde. Het bewustzijn breidt zich geleidelijk uit, en hoe meer het zich uitbreidt des te meer leert het, en die uitbreiding is tijdeloos, ligt buiten ruimte en tijd. Het breidt zich eeuwig uit.

We hebben gesproken over de hiërarchieën boven ons, dat wil zeggen over de menigten hiërarchieën die door het menselijke stadium zijn heengegaan en hun weg vervolgen op hun eigen evolutiepad naar een nog grootsere bestemming; maar laten we niet vergeten dat er lager dan wij andere menigten hiërarchieën zijn die uit ontelbare levens bestaan, talloze menigten, die ons volgen en bewust of onbewust naar

ons opzien zoals wij opzien naar hen die ons zijn voorgegaan, op dezelfde manier als wij, in vroegere manvantara's, hen volgden die nu boven ons staan en tot wie wij opzien als goden of geestelijke wezens, of om een term te gebruiken die aan het boeddhisme is ontleend, dhyān-chohans.

Van de menigten van deze kleine en lagere entiteiten die ons volgen, behoort één deel tot de menigte kleine, zelfs oneindig kleine, levens die ons lichaam samenstellen: dat wil zeggen het stoffelijk lichaam, het astrale lichaam, het mentale lichaam, het lichaam van het intellect en het geestelijke lichaam; en al deze menigten, die deze verschillende lichamen vormen, verschillen in graad of in stadium van evolutie, en elk van die menigten is bovendien nauw verbonden met elke andere en met alle andere, en ook met de verschillende hiërarchieën van de wereld om ons heen – alle hiërarchieën, waaruit deze verschillende lichamen van de zevenvoudige constitutie van de mens bestaan, vormen met elkaar de samengestelde eenheid waardoor het diepste zelf van de mens werkt, omdat, in een andere betekenis dan die bedoeld door Paulus van de christenen, wij daarin leven, bewegen en ons lagere bestaan hebben.

Wat is dit diepste zelf? Ik heb al vele keren gezegd wat het is. Het is dat deel van ons waardoor wij verenigd zijn met het hart van het heelal – in werkelijkheid *is* het het hart van het heelal, slechts beperkt door de geïndividualiseerde uiting van onze geestelijke natuur; en deze geestelijke natuur zelf is de bron van ons ego.

Laten we nog eens kort proberen de bouw, of misschien beter gezegd de constitutie, van onze innerlijke natuur te schetsen, en ik kies ons mensen als voorbeeld, omdat wij ons hebben ontwikkeld tot het punt waarop het zelfbewustzijn zich begint te manifesteren, en daardoor kunnen wij duidelijker en gemakkelijker aantonen hoe de evolutie in zijn werk gaat.

Het eerst komt het universele zelf, het hart van het zijn, dat in ons allen hetzelfde is. Dit universele zelf stort zijn energieën uit door wat het hoogste is in de menselijke constitutie, en dat is in elk van ons de monade, onze innerlijke geestelijke god. De monade, die in de verschillende sferen werkt, bouwt de tussennatuur van de mens op, die het ego-zelf is; en, naarmate zijn bewustzijn zich uitbreidt van het persoonlijke met zijn beperkingen naar het universele, treedt dat ego-zelf spontaan grotere en steeds grotere sferen van leven en activiteit binnen, totdat dit ego op zijn beurt een volledig zelfbewuste uiting van zijn bezielende

monade wordt, wat slechts een andere manier is om te zeggen dat het weer die monade zelf wordt, *plus* de ervaringen die het ego heeft opgedaan door het aroma van de verschillende levens die het heeft gehad in zich op te nemen.

Wanneer het ego aldus opnieuw monadisch is geworden, met andere woorden zelf een monade is geworden – terwijl zijn eigen bezielende monade intussen is gevorderd naar sferen van leven en activiteit die nog verhevener zijn dan die ze vroeger heeft doorlopen – dan wordt de ego-monade kosmisch van aard, en ontwikkelt op haar beurt een tussenliggend zelf of tussenliggende zelven, dat werkt of die werken door onze lagere natuur, waardoor de levens die lager staan dan wij en waarin wij, zoals ik eerder zei, leven, bewegen en ons lagere bestaan hebben, worden geholpen. Door deze lagere levens, die onze tussenliggende of lagere natuur vormen, vindt het ego-zelf zijn terrein van zelfexpressie; en wanneer het tenslotte een egoïsche monade wordt, wordt het voor de menigten levens op deze tussenliggende en lagere sferen hun goddelijke overziel, de hiërarch van hun hiërarchie.

Laten we als laatste gedachte ons bewust zijn van de verantwoordelijkheid die wij dragen, geestelijk, mentaal, psychisch, emotioneel, astraal en fysiek. En wanneer ik 'wij' zeg, bedoel ik wij als zelfbewuste wezens, ego's. We zijn in hoge mate verantwoordelijk voor wat deze tussenliggende en lagere levens ondergaan; we beseffen dat zoals wij ons stempel op hen drukken, zo zullen zij zichzelf tot uitdrukking brengen, totdat zij op hun beurt zelfbewustzijn hebben bereikt; wij beseffen dat wij hen de eerste impuls geven tot evolutionaire ontplooiing, en dat zij het pad zullen bewandelen zoals wij hen bij wijze van spreken hebben toegerust.

We beseffen tenslotte, dat wat in het menselijk leven, en in de verbanden waarop ik zojuist heb gezinspeeld, de ethische waarden zijn, in de kosmos de wetten van het heelal zijn. Beide betekenen harmonie; beide duiden op actieve samenhang; beide duiden op een identieke bron; en beide wijzen op het feit dat wij zowel als zij, deze lagere entiteiten, bezig zijn het pad te bewandelen dat zij die ons zijn voorgegaan hebben bewandeld. Dit bewandelen van het pad betekent groei van het bewustzijn, het is een uitbreiding van wat we bewust kunnen begrijpen; en dat is de reden dat deze entiteiten die ons vooruit zijn, zijn waar zij zijn, want zij hebben dat pad bewandeld en zijn daardoor tot inzicht gekomen.

De boeddhisten hebben een prachtige uitdrukking als toelichting

van dit feit van de gemeenschappelijke aard van hen die ons zijn voorgegaan en die na ons komen. Zij spreken van een boeddha als van iemand die een *tathāgata* is, een uitdrukking uit het Sanskriet die uit twee woorden bestaat en de betekenis heeft van 'aldus gekomen' of 'aldus gegaan', want het Sanskriet laat beide vertalingen toe; maar de betekenis is dezelfde en doelt op iemand die de innerlijke weg heeft gevolgd, het innerlijke pad, het stille smalle pad dat als het ware uit het universele zelf afdaalt, door de menselijke constitutie heengaat totdat het opnieuw verdwijnt in het hart van het zijn waaruit wij voortkwamen.

U allen bent dat pad. Ik bedoel dat ieder van u, mannen en vrouwen, voor uzelf dat pad bent; er is geen ander pad voor u, want u bent het zelf die dat pad van begrijpend bewustzijn bewandelt en tenslotte het evolutionaire doel ervan bereikt, wanneer u een god wordt.